

NATIONAAL PLAN VOOR HERSTEL EN VEERKRACHT

BELGIË • 30 APRIL 2021

Uitgever

Kabinet van de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investerings, belast met
Wetenschapsbeleid.

Hertogstraat 61
1000 Brussel
+32 (0)2 207 1900
thomas.dermine@dermine.fed.be

Design Trinome.be

Status

April 2021

Voorwoord

In dit document wordt het plan voor Herstel- en Veerkracht (PHV) voor België voorgesteld. Dit plan is het resultaat van een coördinatieproces tussen alle regeringen van het land, dat begin november 2020 van start is gegaan. Het is goedgekeurd door elke regering en door het Overlegcomité, het hoogste coördinatieorgaan tussen de verschillende entiteiten van het land.

Overeenkomstig artikel 18 van Verordening (EU) nr. 2021/241 tot instelling van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (FHV) worden in dit document het PHV en het Nationaal Hervormingsprogramma (NHP) van België voor het jaar 2021 op geïntegreerde wijze gepresenteerd. In hoofdstuk 1, deel 2, wordt nader ingegaan op de mate waarin het PHV tegemoetkomt aan de landspecifieke aanbevelingen die in 2019 en 2020 tot België zijn gericht. Via het CeSaR- toezichtinstrument heeft België alle maatregelen doorgegeven die de verschillende regeringen in het land naar aanleiding van diezelfde aanbevelingen hebben genomen.

De hoofdtekst van het PHV bestaat uit vier hoofdstukken die respectievelijk gewijd zijn aan de doelstellingen van het plan, de beschrijving van de hervormingen en investeringen, de complementariteit en de uitvoering van het plan, en de algemene impact ervan.

Bijlage 1 bevat tabellen met mijlpalen en streefdoelen voor de verschillende maatregelen in het plan. Bijlage 2 bevat de kostentabellen voor elke maatregel en de bijbehorende groene en digitale taggingscoëfficiënten. Bijlage 3. Bijlage 4 vult de informatie aan met volledige kostendossiers voor de door het FHV gefinancierde maatregelen. Deze evaluaties werden uitgevoerd door de betrokken agentschappen en ondernemingen, met steun van het Interfederaal Korps van de Inspectie van Financiën. Het Interfederaal Korps van de Inspectie van Financiën is herhaaldelijk door de verschillende regeringen van het land ingeschakeld in zijn rol van budgettair en financieel adviseur. De inspecteurs van Financiën hebben achtereenvolgens adviezen uitgebracht over de verschillende kostenramingen in het plan, waarmee de bevoegde administraties en kabinetten rekening hebben gehouden bij de voorbereiding van hun dossiers. Bijlage 5 bevat de analyses van de naleving van het beginsel "Do no significant harm". Op Belgisch niveau werd het Federaal Planbureau gevraagd om de DNSH-analyses uit te voeren voor elk van de maatregelen van het plan.

Inhoudstafel

Voorwoord.....	3
1. Algemene doelstellingen en samenhang van het Plan.....	6
1. Uitdagingen en doelstellingen van het Plan	7
2. Link met het Europees Semester.....	17
3. Gendergelijkheid en gelijke kansen	23
4. Samenhang.....	32
2. Beschrijving van de hervormingen en investeringen.....	34
Inleiding	35
As 1 Klimaat, duurzaamheid en innovatie	40
Component 1.1. Renovatie van gebouwen.....	43
Component 1.2. Opkomende energietechnologieën.....	93
Component 1.3. Klimaat en milieu.....	131
As 2 Digitale transformatie.....	146
Component 2.1. Cybersecurity	149
Component 2.2. Openbaar bestuur	164
Component 2.3. Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en nieuwe technologie	232
As 3 Mobiliteit.....	247
Component 3.1. Fiets- en wandelinfrastructuur	249
Component 3.2. Modal shift in het vervoer	264
Component 3.3. Groener wegvervoer.....	319

As 4 Mens en samenleving 346

Component 4.1. Onderwijs 2.0	348
Component 4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen	381
Component 4.3 Sociale infrastructuur	411
Component 4.4. Einde loopbaan en pensioenen	421

As 5 Economie van de toekomst en productiviteit 427

Component 5.1. Opleiding en arbeidsmarkt	430
Component 5.2. Ondersteuning van de economische activiteit.....	507
Component 5.3. Circulaire economie	548

As 6 Overheidsfinanciën – Uitgaventoetsingen 579

Component 6.1. Uitgaventoetsingen.....	580
--	-----

3. Complementariteit en uitvoering van het plan 597

1. Vraag om voorfinanciering	598
2. Samenhang met andere initiatieven.....	598
3. Complementariteit van de financiering.....	614
4. Uitvoering.....	616
5. Raadplegingsproces.....	629
6. Controle en audit.....	634
7. Communicatie	658

4. Globale impact 660

1. Meer economische, sociale en institutionele veerkracht opbouwen.....	661
2. Vergelijking met de basisinvestering	705

I.

Algemene doelstellingen en samenhang van het Plan

1. Uitdagingen en doelstellingen van het Plan

Een ongekennde crisis die weegt op de groei, de werkgelegenheid, de sociale cohesie en de overheidsfinanciën in ons land.

De door de Covid-19-pandemie veroorzaakte gezondheidscrisis heeft voor ons land een ongekend zware economische recessie veroorzaakt. Op jaarbasis bedroeg de in 2020 in België opgetekende krimp van het bruto binnenlands product (bbp) -6,2% (tegen -7,4% volgens de ramingen van september jongstleden). De maatregelen die nodig zijn om de pandemie onder controle te krijgen, vertragen momenteel het economisch herstel, maar in 2021 en 2022 wordt een inhaalbeweging verwacht, met een geraamde jaarlijkse groei van respectievelijk 4,1% en 3,5% van het bbp. Verwacht wordt dat de economische groei in de periode 2023-2026 zowel in België als in de eurozone gemiddeld 1,4% zal bedragen.

De recessie als gevolg van het coronavirus maakte ook een abrupt einde aan vijf jaar van bijzonder sterke groei van de werkgelegenheid in België. Hoewel de aanvankelijke schok voor de bedrijvigheid grotendeels werd opgevangen door een aanzienlijke vermindering van de gemiddelde arbeidstijd, leidde zij tot een aanzienlijk onmiddellijk banenverlies. De krimp van de werkgelegenheid bleef vorig jaar gemiddeld nog beperkt tot -0,1% – dankzij een bijzonder gunstig overloopeffect van 2019 – maar zal dit jaar ten volle voelbaar zijn (-0,6%) door het geleidelijk verdwijnen van beschermende maatregelen betreffende bijvoorbeeld tijdelijke werkloosheid voor werknemers en overbruggingsrechten voor zelfstandigen.

De gevolgen van deze systeemschok voor onze sociaal-economische structuur hebben verschillende bevolkingsgroepen op ongelijke wijze getroffen. Zo zijn bijvoorbeeld de verschillen tussen opleidingsniveaus en leeftijdsgroepen, met name wat werkloosheid betreft, toegenomen. Onder jongeren (15-24 jaar) steeg het werkloosheidspercentage in het derde kwartaal 2020 tot 17,7% (13,2% in 2019), onder laagopgeleiden in het derde kwartaal 2020 tot 14,0% (10,7% in het derde kwartaal van 2019), en onder degenen die buiten de EU zijn geboren, steeg het ook sterk tot 16,7% in het derde kwartaal 2020 (14,2% in het derde kwartaal van 2019). Voorlopig lijken de gevolgen voor vrouwen in België beperkter te zijn dan in andere landen. In de periode van maart 2020 tot februari 2021 waren minder vrouwen tijdelijk werkloos, en hun reguliere werkloosheidscijfer blijft voorlopig iets lager dan dat van mannen. Dit moet echter gezien worden in de context van de structureel lagere gemiddelde bedragen van tijdelijke werkloosheidsuitkeringen voor vrouwen¹. Het aantal ontvangers van sociale bijstand is relatief stabiel gebleven. Daarentegen is de extra sociale steun toegenomen, wat wijst op grotere behoeften voor sommige groepen. Het effect van COVID-19 zal derhalve waarschijnlijk de armoede en de bestaande kwetsbaarheden en ongelijkheden doen toenemen, hoewel de uiteindelijke beoordeling van de omvang van het effect nog open is.

1 Conseil bruxellois de l'égalité entre les femmes et les hommes (2021), *L'impact du COVID-19 sur les inégalités entre les femmes et les hommes*, http://www.adviesraad-gelijke-kansen.irisnet.be/wp-content/uploads/2021/04/CONSEIL-BXL-EGALITE-FEMMES-HOMMES_19-CHIFFRES-CHOCS_FR_2021_DEF.pdf

Sommige sectoren hebben nog steeds bijzonder te lijden onder de coronacrisis. Rekening houdend met de bedrijfsgrootte en de sectorale toegevoegde waarde melden de ondervraagde bedrijven in de laatste enquête van de *Economic Risk Management Group* (ERMG) een daling van de omzet met 9,3% in vergelijking met normaal. Het omzetverlies blijft echter aanzienlijk in de reisbureaussector (91%), het personenvervoer over de weg (81%), hotels en restaurants (78%) en de kunst-, amusements- en recreatiesector (73%). In enkele van de belangrijkste sectoren van de Belgische economie, met name de ondersteunende diensten, de bouwnijverheid, de informatie- en communicatiesector, de groothandel en de detailhandel in voedingsmiddelen, werd een beperkte verbetering vastgesteld. Bovendien hebben zelfstandigen en kleinere bedrijven nog steeds te kampen met een grotere omzetsdaling dan grotere bedrijven, en blijft hun perceptie van het risico van faillissement en liquiditeitsproblemen een groot punt van zorg².

Ten slotte hebben de dwingende maatregelen die de verschillende regeringen van het land hebben moeten nemen om de gevolgen van de crisis op te vangen, de overheidsfinanciën van het land aangetast. Het overheidssaldo voor 2020 wordt geraamd op 9,7% van het bbp, tegen 1,9% van het bbp in 2019. Verwacht wordt dat het overheidstekort vanaf 2021 aanzienlijk zal afnemen als gevolg van het economisch herstel en het geleidelijk verdwijnen van de tijdelijke uitgaven die uit de gezondheidscrisis voortvloeien. Het financieringssaldo wordt geraamd op 7,0% van het bbp in 2021 en circa 5,0% van het bbp in de periode 2022-2026. De overheidsschuld zou stijgen van 98,1% van het bbp in 2019 tot 114,8% in 2020 en 122,6% in 2026³.

Tabel 1. Economische middellangetermijnvooruitzichten: voornaamste resultaten

EVOLUTIES IN %, TENZIJ ANDERS VERMELD							
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reëel BBP	-6.2	4.1	3.5	1.7	1.5	1.3	1.1
Deflator van de particuliere consumptie	0.7	1.3	1.6	1.7	1.7	1.7	1.8
Binnenlandse werkgelegenheid (ontwikkeling in 000')	-6.6	-29.9	26.9	50.6	42.4	34.9	29.5
Binnenlandse werkgelegenheid (evolutie in %)	-0.1	-0.6	0.6	1.0	0.9	0.7	0.6
Werkgelegenheidsgraad (20-64 jaar)	70.3	70.0	70.3	70.9	71.4	71.7	72.0
Werkloosheidsgraad (concept-FPB)	9.1	9.9	10.0	9.4	8.9	8.6	8.5
Werkloosheidspercentage (gestandaardiseerd Eurostatpercentage)	5.6	6.8	6.8	6.3	5.7	5.5	5.3
Nettofinancieringsoverschot van de overheid (% van het bbp)	-9.7	-7.0	-5.0	-5.0	-5.1	-5.0	-5.2
Bruto overheidsschuld (% van het bbp)	114.8	115.9	115.7	117.1	118.8	120.6	122.6
Saldo lopende rekeningen (Nationale rekeningen - % van het BBP)	-1.6	-1.8	-2.2	-2.6	-2.9	-3.2	-3.7

2 Economic Risk Management Group (2021), *Enquête van het ERMG*, <https://www.nbb.be/nl/artikels/de-omzet-van-de-belgische-ondernemingen-blijft-traag-verbeteren-maar-de-vooruitzichten-zijn>

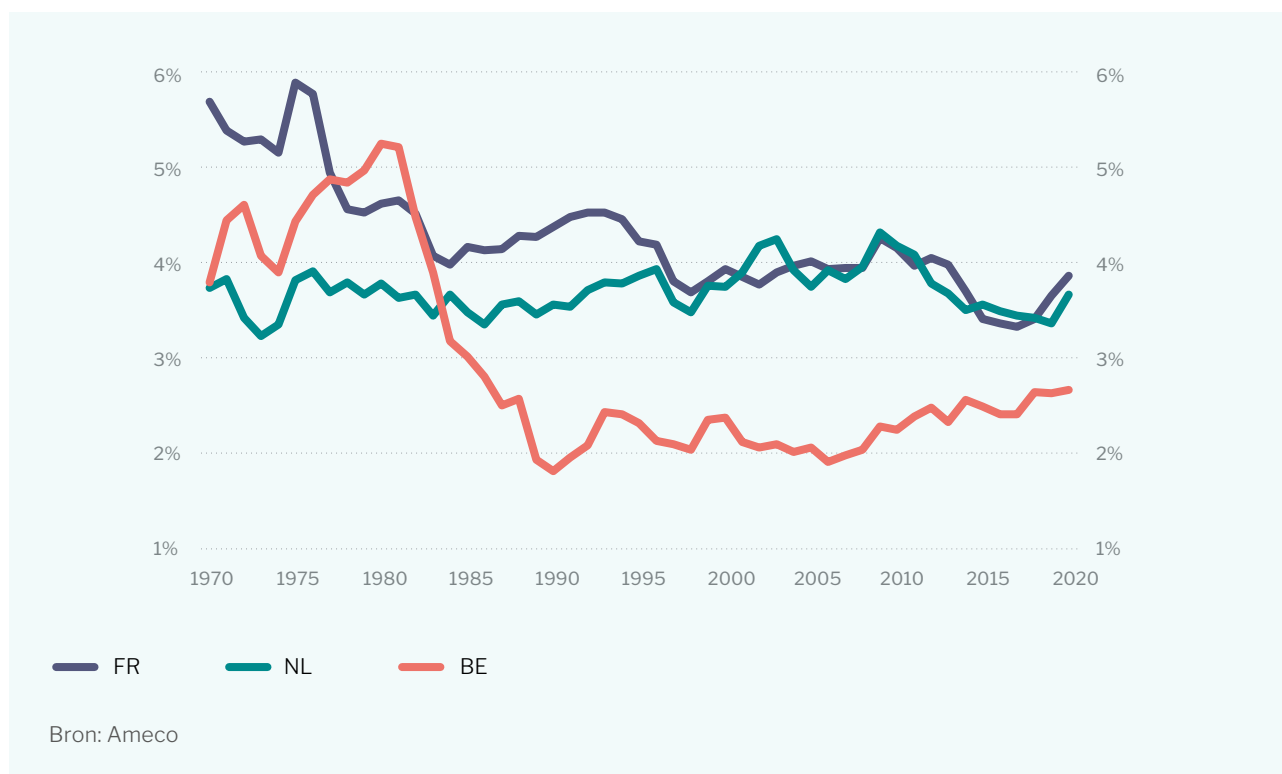
3 Deze prognose bij ongewijzigd beleid houdt rekening met de concrete besluiten die op de afsluitingsdatum van de prognose bekend waren, d.w.z. die in het federale regeerakkoord (met uitzondering van de "variabele inspanning", waarvan de concrete voorwaarden nog niet bekend zijn).

Een kans om de structurele achterstand in overheidsinvesteringen in ons land in te halen.

Sinds het begin van de jaren tachtig is het aandeel van de overheidsinvesteringen in het bbp in ons land aanzienlijk gedaald. Het percentage overheidsinvesteringen daalde van meer dan 5% van het BBP in 1980 tot minder dan 2% in 1990. Tussen 1990 en 2005 bleef het dicht bij 2% van het bbp, om daarna geleidelijk terug te keren tot 2,6% in 2019.

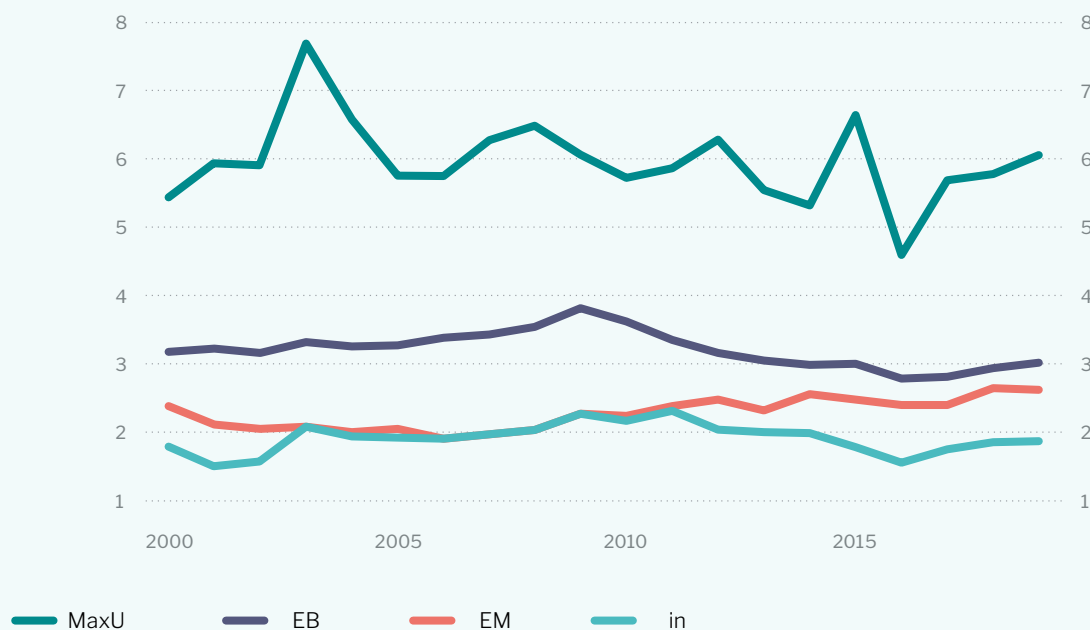
België steekt negatief af bij zijn burens. Het aandeel van de overheidsinvesteringen in het bbp is ook in Frankrijk gedaald, maar minder sterk: sinds 1985 schommelt het rond 4% van het bbp. In Nederland daarentegen is het aandeel van de overheidsinvesteringen in het bbp vrij stabiel gebleven op ongeveer 4%.

Figuur 1. Bruto-investeringen in vaste activa in de overheidssector (% van het bbp)

In vergelijking met de andere lidstaten van de Europese Unie (EU) staat België onderaan de ranglijst wat het aandeel van de overheidsinvesteringen in het bbp betreft. Sinds de jaren 2000 ligt dat aandeel ver onder het gemiddelde voor de EU-landen.

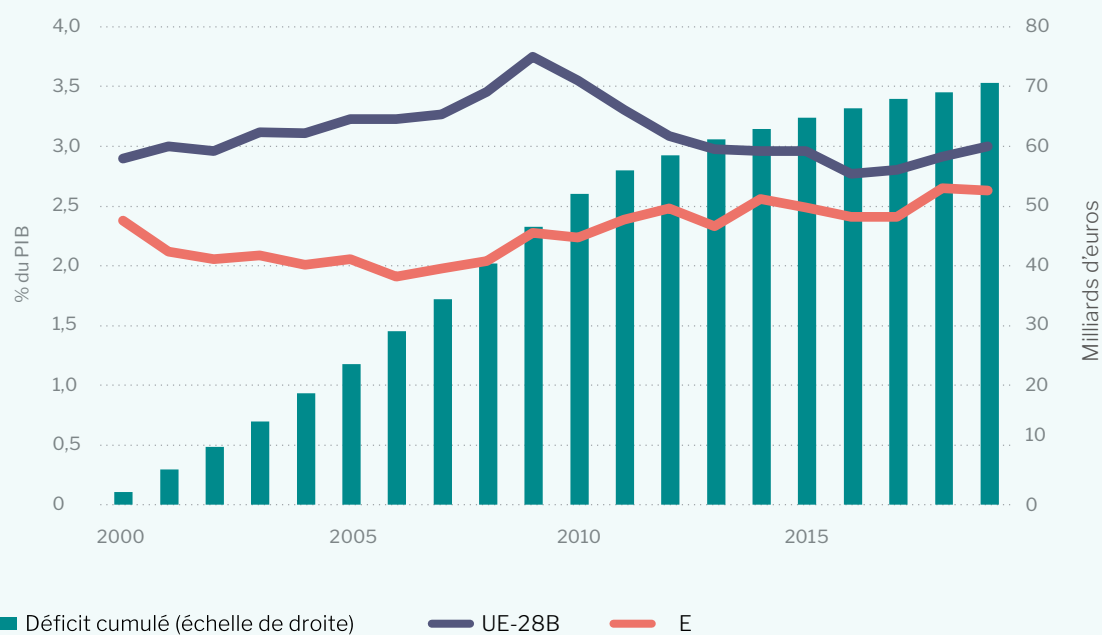
Figuur 2. Bruto-investeringen in vaste activa in de overheidssector (% van het bbp)

Alleen al in de afgelopen 20 jaar heeft België een tekort aan overheidsinvesteringen opgebouwd van ongeveer 70 miljard euro ten opzichte van het Europese gemiddelde.

Bron: Eurostat

Figuur 3. Overheidsinvesteringen en geaccumuleerd tekort*

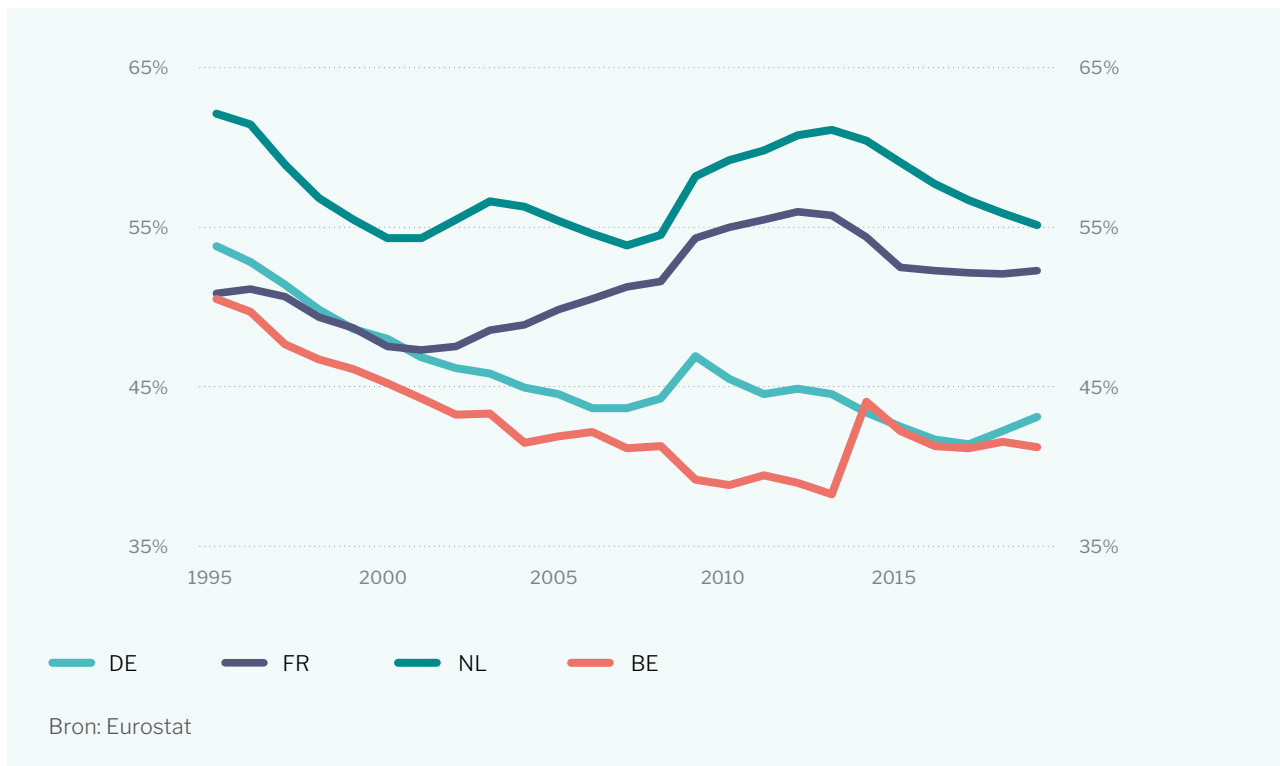

Bron : NBB, Eurostat, FPB, Eigen berekeningen

* Euros van 2018.

Als gevolg daarvan heeft de nettokapitaalvoorraad van de overheidssector in België een neerwaartse tendens vertoond. Het is gedaald van 50% van het bbp in 1995 tot 41% in 2019. Met andere woorden, de overheidsinvesteringen van de afgelopen decennia zijn duidelijk ontoereikend gebleken om de bestaande kapitaalvoorraad in verhouding tot het bbp constant te houden.

Figuur 4. Nettokapitaalvoorraad overheidssector (% van het BBP)

Een Plan voor Herstel en Veerkracht om de overgang van ons land naar duurzamere, veerkrachtigere en inclusievere groei te versnellen.

Het herstel van onze economie moet een kans zijn om de overgang van ons land naar duurzamere, slimmere en inclusievere groei te versnellen, en tegelijk onze sociale, economische en klimaatbestendigheid te versterken.

Het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht van België zal worden gestructureerd rond zes strategische assen: (1) klimaat, duurzaamheid en innovatie, (2) digitale transformatie, (3) mobiliteit, (4) sociaal en samenleven, (5) economie van de toekomst en productiviteit, en (6) overheidsfinanciën. Elk van deze assen wordt opgesplitst in samenhangende componenten, waaronder hervormingen en investeringsprojecten. Al deze onderdelen sluiten rechtstreeks aan bij de zes pijlers van Verordening (EU) nr. 2021/241 tot instelling van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht.

(1) De overgang naar een koolstofarme, duurzame en klimaatbestendige economie zal centraal staan in het Belgische Plan voor Herstel en Veerkracht. In totaal zal 51% van de uitgaven van het plan aan deze doelstelling bijdragen. Met name de investeringen en hervormingen van de eerste strategische as consolideren de ambities van het

Nationaal Energie-Klimaatplan (NEKP) van december 2019 en leggen de basis voor een langetermijnovergang naar klimaatneutraliteit. Er worden drie belangrijke gebieden uitgelicht die hier actief toe bijdragen: de renovatie van bestaande gebouwen, de ontwikkeling van een economie op basis van waterstof en andere groene gassen, en het herstel van de biodiversiteit.

De bouwsector is een van de niet-ETS-sectoren (Emissions trading system) waarvoor momenteel een bindende broeikasgasemissiereductiedoelstelling van 35% tegen 2030 in vergelijking met 2005 geldt. Het beleid en de maatregelen van het Nationaal Energie- en Klimaatplan (NEKP) zijn gericht op een emissiereductie van 41% in deze sector en de renovatie van bestaande gebouwen is daarvan de hoeksteen. Er wordt een breed programma van renovatie-investeringen voorgesteld voor residentiële, openbare en tertiaire gebouwen. Het programma van deze component is gericht op het verbeteren van de energie-efficiëntie van gebouwen en wordt ondersteund door hervormingen in de opleiding voor groene banen in de bouwsector en het versnellen van de procedures voor het verlenen van bouw-/renovatievergunningen.

De tweede belangrijke component die in het kader van deze as wordt voorgesteld betreft investeringen in onderzoek en ontwikkeling en demonstratie (proefprojecten of eerste toepassingen), maar ook het regelgevingskader in verband met nieuwe technologieën op het gebied van energie. De investeringen hebben betrekking op de productie, het vervoer en het gebruik van waterstof en op de opvang, het vervoer en het gebruik van CO₂. De eerste stappen in de ontwikkeling van waterstoftransportnetwerken zullen dienen als basis voor de uitbreiding en Europese integratie daarvan, alsmede voor de totstandbrenging van waterstofinvoerfaciliteiten. Bovendien hebben de maatregelen van deze component betrekking op de integratie van het energiesysteem en de onderlinge koppeling van de elektriciteitsnetten. Het offshore hub-project zal het dus mogelijk maken de elektriciteitsinterconnectie van België met andere Noordzeelanden te vergroten. Tenslotte is er steun voor de ontwikkeling van warmtenetten voorzien.

Een transversale hervorming zal deze eerste twee projecten ondersteunen. Dit is een hervorming van het energiebelastingstelsel om het verbruik van koolstofarme (resp. koolstofvrije) energievormen aan te moedigen (resp. te ontmoedigen).

Er zal ook worden geïnvesteerd in een derde component om de biodiversiteit te herstellen en ons aanpassingsvermogen en onze veerkracht ten aanzien van klimaatverandering te versterken. Dit houdt met name in dat zal worden geïnvesteerd in de versnelde verwezenlijking van een zeer samenhangend geheel van natuurgebieden, bossen en rivierbeddingen die zullen fungeren als putten voor broeikasgassen en de gevolgen van overstromingen en droogte zullen verzachten. Er zullen maatregelen worden genomen om het droogteprobleem op structurele wijze aan te pakken, met een grotere inzet van middelen en passende instrumenten, waarbij de industrie en de landbouwers bij de oplossing worden betrokken.

(2) Het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht moet ons in staat stellen de digitale transformatie van ons land te versnellen en ons tegelijkertijd weerbaarder maken tegen het risico van cyberdreigingen. De digitale situatie in België is over het algemeen gunstig.

Volgens de laatste cijfers van de DESI (Digital Economy and Society Index) van de Europese Commissie stond België in 2020 zelfs op de negende plaats in de EU28⁴.

Maar hoewel de ontwikkeling van de digitale technologie een kans is die moet worden aangegrepen vanuit economisch oogpunt en vanuit het oogpunt van dienstverlening aan de burger, brengt zij ook haar deel van de risico's met zich mee. De eerste component van deze as is het aanzienlijk versterken van onze veerkracht tegen deze nieuwe risico's door de ontwikkeling van beschermingsinstrumenten en een echt competentiecentrum op het gebied van cyberveiligheid. Aangezien cybercriminaliteit de meest voorkomende economische criminaliteit in België is, moet het herstelplan projecten ondersteunen die onze samenleving digitaal veiliger en veerkrachtiger maken om deze transformatie ten volle te benutten.

Wat e-overheid betreft, de tweede component van deze as, ligt België iets onder het EU28-gemiddelde. Er zullen dan ook grote investeringen worden gedaan om de digitalisering van onze overheidsdiensten te versnellen en zo de efficiëntie van de dienstverlening aan burgers en bedrijven op alle overheidsniveaus, met inbegrip van de lokale overheden, te verbeteren. Digitalisering moet ook een troef zijn voor onze gezondheidszorg en voor onze media en culturele ondernemingen.

Wat vaste en mobiele netwerken betreft, beschikt België over een uitstekende infrastructuur en een zeer goede dekking van de bevolking. Ons land is ook een van de best presterende landen in de EU28 als het gaat om de integratie van technologieën binnen bedrijven, met name de Enterprise Resource Planning (ERP), cloud en big data. België loopt echter achter met de uitrol van 5G. Daarom hebben de hervormingen en investeringen in de derde component van deze as tot doel de ontwikkeling van 5G-corridors te ondersteunen en zo universele en betaalbare toegang tot connectiviteit in alle stedelijke en plattelandsgebieden mogelijk te maken.

(3) Een derde structurerende doelstelling van het plan is onze grondgebieden beter met elkaar te verbinden en tegelijk een modal shift te garanderen die rekening houdt met iedereen en met het milieu. In 2017 was de vervoerssector nog goed voor 23% van de totale broeikasgasemissies. Het grootste deel van de emissies van deze sector werd veroorzaakt door het wegvervoer per auto (56%)⁵. Anderzijds hebben sommige stedelijke gebieden van het land nog steeds te kampen met ernstige congestieproblemen op de wegen. De maatregelen in het kader van deze as dragen dus rechtstreeks bij tot een duurzamere groei en verbeteren tegelijk de leefomgeving van onze medeburgers.

Een eerste component van deze as is gericht op de ontwikkeling van actieve vervoerswijzen en zachtere vormen van mobiliteit. Investeren in fietsinfrastructuur heeft voordelen in termen van werkgelegenheid en groei, maar ook in termen van weerbaarheid tegen de armoede die het gevolg kan zijn van mobiliteit gebaseerd op het persoonlijk gebruik van een gemotoriseerd voertuig, of tegen de gezondheidsrisico's die samenhangen met een zittende levensstijl.

4 Europese Commissie (2020), *Index van de digitale economie en maatschappij (DESI) 2020. België*, https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=66970

5 FPS Health, DG Environment (2020), *Vision and strategic workstreams for a decarbonised Belgium by 2050. Input to the Belgian long-term strategy*, <https://climat.be/doc/visionandstrategicworkstreamsforadecarbonisedbelgiumby2050.pdf>

Om deze uitdagingen aan te gaan, moeten we ook massaal investeren in onze collectieve en duurzame vervoersinfrastructuur, zowel voor goederen- als voor passagiersvervoer. Het doel van de tweede component is het aanbod van openbaarvervoerdiensten te verbeteren, zodat het openbaar vervoer een aantrekkelijk alternatief wordt. Voor langere afstanden, en met name binnen en tussen stedelijke gebieden en hun agglomeraties, kan een verschuiving naar het openbaar vervoer de uitstoot van broeikasgassen aanzienlijk verminderen. Deze investeringen zullen de volksgezondheid verbeteren door minder vervuiling en lawaai, meer veiligheid en een actievere levensstijl. De vervoersinfrastructuur zal ook steeds toegankelijker worden en aangepast worden aan gebruikers met een handicap. Ook voor het vrachtvervoer zullen grote werken worden gefinancierd om de modal shift van de weg naar de binnenwateren en het spoor te ondersteunen.

De overgang naar een minder vervuilend, voornamelijk elektrisch, wagen- en autobuspark wordt in de derde component vergemakkelijkt door hervormingen die erop gericht zijn een nieuw kader voor bedrijfswagens te creëren en de elektrificatie van het vervoer aan te moedigen. Deze hervormingen worden op hun beurt aangevuld met investeringen in de ontwikkeling van oplaadinfrastructuur en groenere busvloten.

(4) Versterking van de sociale samenhang en de sociale cohesie in ons land, en tegelijkertijd zorgen voor doeltreffende en inclusieve onderwijsstelsels door de integratie van de meest kwetsbare groepen te waarborgen, vormt de vierde strategische as van het Plan. De crisis die we doormaken heeft onze onderwijsstelsels onder druk gezet en de situatie van de meest kwetsbare groepen verslechterd, wat de sociale cohesie en het samenleven in ons land heeft aangetast. Met de vierde as van het plan wordt beoogd de doelstellingen inzake cohesie en sociale veerkracht van Verordening (EU) nr. 2021/241 te verwezenlijken door te investeren in de toekomstige generatie en ervoor te zorgen dat de meest kwetsbare groepen ten volle bij het herstel van onze economie worden betrokken.

De kwaliteit en het aanpassingsvermogen van ons onderwijs zijn van doorslaggevend belang voor een duurzaam herstel van onze economie en de veerkracht van ons samenlevingsmodel. De maatregelen en investeringsprojecten van de eerste component van deze as zijn bedoeld om de algemene prestaties en de inclusiviteit van de onderwijsstelsels in België te verbeteren. Bijzondere nadruk wordt gelegd op de verwerving van vaardigheden – met name digitale en STEM-vaardigheden (Science, technology, engineering, and mathematics) – in overeenstemming met de behoeften van de arbeidsmarkt. In laatstgenoemde sector is het tekort bijzonder groot voor vrouwen, hetgeen directe gevolgen heeft voor hun arbeidsparticipatie in deze sectoren. Deze component is ook bedoeld om de bestrijding van voortijdig schoolverlaten en het oplopen van achterstand te bestrijden.

De hervormingen en investeringen waarin de tweede component voorziet, zullen rechtstreeks gericht zijn op het bevorderen van de participatie van kwetsbare sociale groepen (laaggeschoolden, vrouwen, mensen met een immigrantenachtergrond, mensen met een handicap) op de arbeidsmarkt. De component omvat met name maatregelen om de inzetbaarheid van de meest kwetsbare groepen te vergroten, maar ook om digitale ongelijkheden te verkleinen, zodat alle burgers zich kunnen aanpassen aan de toegenomen digitalisering van de samenleving en op duurzame wijze de arbeidsmarkt kunnen betreden.

Op het gebied van de sociale infrastructuur, zullen de projecten die in het kader van de derde component worden voorgesteld, trachten iets te doen aan het gebrek aan huisvesting voor kwetsbare groepen en de geringe dekking van de opvang van jonge kinderen, met name voor kwetsbare gezinnen.

Ten slotte zullen er hervormingen komen op het gebied van pensioenen en het einde van de loopbaan. De pensioen hervorming beoogt zeven doelstellingen: Een toekomstgericht eindeloopbaan- en pensioenstelsel; financiële houdbaarheid van de sociale zekerheid en de overheidsfinanciën; een solidaire pensioenbescherming; een versterking van het verzekeringsprincipe; gendertoets; convergentie; en efficiënte overheidsdiensten. De hervormingen in deze component zullen er ook op gericht zijn tegen 2030 een arbeidsparticipatie van 80% te bereiken. De toename van de activiteit en de arbeidsparticipatie van oudere werknemers is hierbij van groot belang.

(5) Herstel en veerkracht zijn afhankelijk van de dynamiek van onze economie, die in hoge mate berust op de optimale werking van onze arbeidsmarkt en op ons vermogen om te innoveren en nieuwe manieren van produceren te ontwikkelen. In het kader van de vijfde as van het plan zullen wij de grondslagen voor slimme en duurzame groei versterken door investeringsprojecten en hervormingen om de werking van onze arbeidsmarkt te verbeteren, het concurrentievermogen van onze ondernemingen te garanderen door onderzoek en innovatie te ondersteunen, en onze ondernemingen te begeleiden in de richting van de circulaire economie.

De eerste component van deze as omvat maatregelen die de arbeidsparticipatie kunnen verhogen en tegelijkertijd een integratieve arbeidsmarkt waarborgen. Op de arbeidsmarkt is het alle hens aan dek. De nadruk zal liggen op de verwerving van vaardigheden die relevant zijn voor de huidige en toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt, met inbegrip van groene en digitale overgangen. De arbeidsmarktparticipatie zal worden gestimuleerd door opleiding, activering en ondersteuning, maar ook door de werkgelegenheidsvallen aan te pakken en werk lonend te maken.

Het is ook van essentieel belang dat steun kan worden verleend aan de ontwikkeling van activiteiten die veelbelovende perspectieven bieden wat betreft het creëren van toegevoegde waarde. We innoveren ons uit de crisis. Daarom zullen verschillende projecten in de tweede component van deze as steun verlenen aan onderzoek en innovatie om het toekomstige economische potentieel van het land te ontwikkelen. Ook de invoering van efficiënte productieprocessen op basis van opkomende technologieën zal worden gesteund.

Ten slotte zal de overgang naar een circulaire economie, die wordt gedekt door de derde component van de as, van essentieel belang zijn om klimaat- en milieurisico's aan te pakken. Het is ook een manier om ons te bevrijden van externe afhankelijkheid, waardoor we beter bestand zijn tegen internationale prijsschommelingen en buitenlandse aanvoer. Bovendien heeft zij het potentieel om onze economie te transformeren en nieuwe duurzame concurrentievoordelen te genereren. Ten slotte kan de overgang naar een circulaire economie ook een antwoord bieden op een aantal maatschappelijke uitdagingen. In een circulaire economie is nabijheid vaak belangrijk, wat inhoudt dat er veel lokale werkgelegenheid wordt gecreëerd. Dit geldt niet alleen voor hoogopgeleiden, maar ook voor laaggeschoolde profielen.

(6) Ten slotte gaat ons herstelplan vergezeld van maatregelen om de samenstelling van onze overheidsuitgaven te verbeteren. Door een beter inzicht te verschaffen in de wijze waarop overheidsmiddelen worden en zouden moeten worden besteed, zullen de uitgaventoetsingen in de enige component van deze as de regeringen helpen de samenstelling van een deel van hun uitgaven te verbeteren, bijvoorbeeld door deze te richten op groeibevorderende posten of posten die duurzaamheid op lange termijn bevorderen, met inbegrip van milieuduurzaamheid. Door de uitgaven beter in de hand te houden, komen middelen vrij voor nieuwe beleidsmaatregelen of om te helpen bij de begrotingsconsolidatie, met name in situaties waarin de begrotingsruimte beperkt is, en wordt de budgettaire veerkracht van ons land gewaarborgd.

Tabel 2. Verband tussen de componenten van het Plan en de Pijlers van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht

Componenten van het Plan		Pijlers van de herstel- en veerkrachtfaciliteit					
		Groene transitie	Digitale transformatie	Slimme, duurzame en inclusieve groei	Sociale en territoriale samenhang	Gezondheid, en economische, sociale en institutionele veerkracht	Beleid voor de volgende generatie, kinderen en jongeren
As 1	1.1 Renovatie van gebouwen	●		●	●		
	1.2. Opkomende energietechnologieën	●		●			
	1.3 Klimaat en milieu	●					
As 2	2.1. Cybersecurity		●			●	
	2.2. Openbaar Bestuur		●	●	●	●	
	2.3. Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën		●	●	●		
As 3	3.1. Fiets- en wandelinfrastructuur	●		●		●	●
	3.2. Modal shift	●	●	●	●		
	3.3. Groener wegvervoer	●		●		●	
As 4	4.1. Onderwijs 2.0		●	●	●		●
	4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen		●	●	●		
	4.3. Sociale Infrastructuur	●		●	●		●
	4.4. Einde loopbaan en pensioenen				●	●	
As 5	5.1. Opleiding en arbeidsmarkt	●	●	●	●	●	●
	5.2. ondersteuning van de economische activiteit	●		●		●	
	5.3. Circulaire economie	●		●		●	
As 6	6.1. Uitgaventoetsingen					●	

2. Link met het Europees Semester

In deze paragraaf wordt ingegaan op de in de verordening gestelde eis, die in de richtsnoeren van de Europese Commissie nader is toegelicht, om het verband tussen het Belgische plan voor herstel en veerkracht en het Europees semester toe te lichten.

- Artikel 18, lid 4, onder a), van de verordening tot instelling van de herstel- en veerkracht-faciliteit schrijft voor dat het herstel- en veerkrachtplan toelichting moet geven over “**de wijze waarop het herstel- en veerkrachtplan bijdraagt tot de doeltreffende aanpak van alle of een significant deel van de uitdagingen die zijn vastgesteld in de relevante landspecifieke aanbevelingen**, [...], aan de betrokken lidstaat gedane aanbevelingen, of uitdagingen die zijn vastgesteld in andere relevante documenten die de Commissie officieel heeft goedgekeurd in het kader van het Europees Semester”
- De door de Europese Commissie op 22.1.2021 uitgevaardigde richtsnoeren verduidelijken verder dat “Member States should provide a detailed explanation of how the challenges identified in the country-specific recommendations, in particular **the 2019⁶ and 2020⁷ Semester cycles**, are addressed by the proposed measures. They should also explain how the plans are consistent with the challenges identified in the most recent Council recommendation on the economic policy of the euro area for Member States whose currency is the euro.”

In 2020 was een deel van de landspecifieke aanbevelingen (CSR's) gericht op de onmiddellijke reactie op de gezondheids- en economische crisis als gevolg van het COVID-19-virus. Aan deze aanbevelingen is reeds voldaan door ondersteunende acties van de verschillende regeringen en hun besluiten (onder meer in het federale regeerakkoord). Het betreft onder meer maatregelen ter versterking van het medische stelsel op korte en middellange termijn en steunmaatregelen zoals de “Corona werkloosheid” voor werknemers, het dubbele overbruggingsrecht voor zelfstandigen en een staatsgarantie om de bankfinanciering van ondernemingen te vergemakkelijken. Naast deze kernmaatregelen zijn er nog vele andere genomen om rekening te houden met specifieke situaties (bv. ter compensatie van verlies van auteursrechten).

De CSR's #1 van 2019 en 2020 hebben betrekking op de **overheidsfinanciën**, en met name op het begrotingstraject, de evaluatie van de uitgaven en de verbetering van de coördinatie van het begrotingsbeleid op de verschillende overheidsniveaus.

- Het federale regeerakkoord komt tegemoet aan de vraag naar een betere **coördinatie van het begrotingsbeleid** en stelt: “De federale regering hecht groot belang aan samenwerking tussen beleidsniveaus, samenwerking die leidt tot oplossingen en de bevoegdheidsverdeling respecteert. Daartoe wordt met naleving van eenieders

6 Council of the European Union, Council recommendation on the 2019 National Reform Programme of Belgium and delivering a Council opinion on the 2019 Stability Programme of Belgium, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10154-2019-INIT/en/pdf>

7 Council of the European Union, Council recommendation on the 2020 National Reform Programme of Belgium and delivering a Council opinion on the 2020 Stability Programme of Belgium, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8420-2020-COR-1/fr/pdf>

bevoegdheden het overleg en de samenwerking tussen het federale niveau en de deelstaten versterkt en gestroomlijnd”. Voorts heeft de staatssecretaris voor Begroting in haar beleidsverklaring benadrukt dat een goede samenwerking met de Gemeenschappen en de Gewesten een van de prioriteiten van de huidige legislatuur is. Naast de verbetering van de coördinatie in de huidige institutionele context bereidt de federale regering een institutionele hervorming voor die in de volgende legislatuur moet worden doorgevoerd, met inbegrip van voorstellen inzake de financieringsregels⁸.

- In het stabiliteitsprogramma van België (apart document) komen de begrotingstrajecten aan de orde.
- Het plan omvat de component “ Uitgaventoetsingen” (6.1), waarmee wordt voldaan aan de aanbeveling voor de uitgavenherziening van CRS #1 van 2019.

Voorts wordt in CSR #1 voor 2019 ingegaan op de houdbaarheid van de overheidsfinanciën voor het **pensioenstelsel**, “met inbegrip van het beperken van de mogelijkheden voor **vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt**”.

- De component “Einde loopbaan en pensioenen” van het plan (punt 4.4) komt aan deze aanbeveling tegemoet.

In de CSR #2 van 2019 en 2020 komen drie aspecten van de **arbeidsmarkt** aan bod: negatieve prikkels om te werken, de doeltreffendheid van een actief arbeidsmarktbeleid (met name voor laagopgeleiden, oudere werknemers en mensen met een migrantieachtergrond) en de ontwikkeling van vaardigheden. De volgende componenten van het plan komen tegemoet aan deze aanbevelingen:

- “ Opleiding en arbeidsmarkt” (5.1)
- “ Inclusie, werkgelegenheid en opleiding voor kwetsbare groepen” (4.2)

CSR #2 van 2019 is ook gericht op **onderwijssystemen**, en met name op hun prestaties en inclusiviteit. Naast de voortzetting van de uitvoering van reeds lopende onderwijshervormingen wordt met de volgende component van het plan gevolg gegeven aan deze aanbeveling:

- “ Onderwijs 2.0 ” (4.1)

CSR #3 2020 beveelt België aan om rijpe publieke **investeringsprojecten** te versnellen en **particuliere investeringen** op een aantal gebieden te bevorderen. Deze aanbeveling en deze gebieden sluiten aan bij CSR #3 van 2019. Deze investeringsgebieden omvatten de groene en digitale transitie, met name naar duurzame vervoersinfrastructuur, waaronder spoorweginfrastructuur, schone en efficiënte energieproductie en -gebruik, circulaire energie, digitale infrastructuur, zoals 5G- en Gigabit-netwerken, en onderzoek en innovatie. Deze investeringsgebieden worden bestreken door de volgende onderdelen van het plan:

- “ Renovatie van gebouwen ” (1.1)
- “ Sociale infrastructuur ” (4.3)
- “ Opkomende energietechnologiën ” (1.2)
- “ Klimaat en milieu” (1.3)

8 Federaal regeerakkoord, pp. 79-80. https://www.belgium.be/sites/default/files/Regeerakkoord_2020.pdf

- “ Fiets-en wandelinfrastructuur” (3.1)
- “ Modal shift” (3.2)
- “ Groener wegvervoer ” (3.3)
- “ Circulaire economie ” (5.3)
- “ Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën” (2.3)
- “ Ondersteuning van de economische activiteit” (5.2)

CSR #4 van 2019 en een deel van CSR #3 van 2020 zijn gericht op het verbeteren van het **ondernemingsklimaat**, met name het verminderen van de administratieve lasten en de regelgeving om het ondernemerschap te bevorderen, alsook het wegnemen van belemmeringen voor de concurrentie. De volgende componenten van het plan komen grotendeels aan deze aanbevelingen tegemoet:

- “ Openbaar bestuur ” (2.2)
- “ Ondersteuning van de economische activiteit” (5.2)

Tabel 3. Verband tussen de componenten van het Plan en de CSRs

Componenten van het Plan		Country-specific recommendations					
		Overheidsfinanciën (CSR #1 – 2019)	Pensioenen en einde loopbaan (CSR #1 – 2019)	Arbeidsmarkt (CSR's #2 2019 en 2020)	Onderwijsstelsels (CSR #2 2019)	Investeren (CSR #3 2019 en 2020)	Bedrijfsomgeving (CSR #4 2019 en LSA #3 2020)
As 1	1.1. Renovatie van gebouwen					●	
	1.2. Opkomende energietechnologieën					●	
	1.3. Klimaat en milieu					●	
As 2	2.1. Cybersecurity						
	2.2. Openbaar Bestuur						●
	2.3. Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën					●	
As 3	3.1. Fiets-en wandelinfrastructuur					●	
	3.2. Modal shift					●	
	3.3. Groener wegvervoer					●	
As 4	4.1. Onderwijs 2.0				●		
	4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen			●			
	4.3. Sociale infrastructuur					●	
	4.4. Einde loopbaan en pensioenen		●				
As 5	5.1. Opleiding en arbeidsmarkt			●			
	5.2. Ondersteuning van de economische activiteit					●	●
	5.3. Circulaire economie					●	
As 6	6.1. Uitgaventoetsingen	●					

In de jaarlijkse strategie voor duurzame groei voor 2021 worden **zeven vlaggenschipinitiatieven** vastgesteld. De onderdelen van het plan zullen bijdragen tot de verwezenlijking van deze EU-doelstellingen, zoals geïllustreerd in tabel 3.

Het vlaggenschipinitiatief “**Versnellen**” zal worden behandeld in het kader van component 1.2. “Opkomende energietechnologieën”. De projecten in deze component zijn gericht op het vervroegen van toekomstbestendige schone technologieën en het versnellen van de ontwikkeling en het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, onder meer door gemoderniseerde netwerken en verbeterde interconnectiviteit. De component ondersteunt de ontwikkeling en toepassing van schone technologieën, de versnelling van het gebruik van hernieuwbare energiebronnen en de totstandbrenging van een leidende waterstofmarkt. Het is gericht op technologieën die zich in een “opkomende” fase bevinden: verder dan fundamenteel onderzoek, maar nog niet rijp voor grootschalige toepassing tegen concurrerende kosten.

“**Renoveren**” is een tweede vlaggenschipinitiatief, waaraan de componenten 1.1. “Renovatie van gebouwen” en 4.3. “Sociale infrastructuur” zullen bijdragen. De eerstgenoemde projecten zijn erop gericht de energie- en hulpbronnenefficiëntie van openbare en particuliere gebouwen te verbeteren en bij te dragen tot de verdubbeling van het renovatietempo en de bevordering van ingrijpende renovaties tegen 2025. De doelstellingen van de renovatiegolf die erop gericht is de energie- en hulpbronnenefficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in gebouwen te verbeteren, zijn driedelig: groene overgang, banen en groei, en sociale veerkracht. Component 4.3. omvat projecten die zowel sociale als groene overgangdoelstellingen nastreven. Zij vergroten het aanbod van sociale huisvesting en dagopvang voor kwetsbare groepen, terwijl de energie-efficiëntie van deze sociale infrastructuur wordt verbeterd.

“**Opladen en bijtanken**” heeft te maken met het bevorderen van toekomstbestendige technologieën om het gebruik van emissievrije en emissiearme voertuigen en van oplaad- en tankstations te versnellen, wat het belangrijkste aandachtspunt is van component 3.3. “Groener wegvervoer”. Als aanvulling hierop zal component 3.2. “Modal shift” bijdragen tot de prestaties van collectieve en duurzame vervoerswijzen. Op die manier wordt rechtstreeks bijgedragen tot de bredere langetermijnambities voor de modal shift en de toename van het gebruik van duurzaam, toegankelijk, slim en openbaar vervoer.

De doelstellingen van het vlaggenschipinitiatief “**Verbinden**” worden omarmd door de component 2.1. “Cybersecurity” en 2.3. “Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën”. De projecten van de eerste component zijn gericht op het bestrijden van cyberdreigingen, het versterken van onze veerkracht en ons vermogen om nieuwe cybercriminaliteitsverschijnselen het hoofd te bieden, en het behoud van de strategische autonomie van de EU. De projecten van de tweede component hebben tot doel de connectiviteit van het nationale grondgebied te verbeteren door de ontwikkeling van glasvezelnetwerken met zeer hoge snelheid voort te zetten, maar ook door de ontwikkeling van 5G-corridors die universele en betaalbare toegang tot connectiviteit in alle stedelijke en plattelandsgebieden mogelijk maken. Deze component beoogt ook profijt te trekken van de ontwikkeling van nieuwe technologieën.

“**Moderniseren**” is een vijfde vlaggenschipinitiatief waarvan de doelstellingen hoofdzakelijk worden nagestreefd door component 2.1. “Openbaar bestuur”. De projecten in

dit onderdeel zijn erop gericht de openbare diensten te moderniseren en voor iedereen toegankelijk te maken. Deze projecten maken gebruik van digitale technologieën om de overheidsadministratie efficiënter te maken in haar interne processen en in haar interacties met burgers/bedrijven. Dit omvat ook het rechtsstelsel en de gezondheidszorg.

Het plan bevat ook een aantal maatregelen die de doelstellingen van het vlaggenschipinitiatief **“Opschaling”** nastreven. De projecten van component 5.2 “Ondersteuning van de economische activiteit” zijn gericht op ondersteuning van de ontwikkeling van activiteiten die veelbelovende perspectieven bieden wat betreft het creëren van toegevoegde waarde en de opwaardering van het grondgebied. Zij zullen onderzoek en innovatie bevorderen en ondersteunen, teneinde het toekomstige economische potentieel te ontwikkelen en de toepassing van efficiënte productieprocessen, met name op basis van opkomende technologieën, aan te moedigen. Ten slotte zullen deze maatregelen de oprichting van nieuwe ondernemingen of de ontwikkeling van bestaande ondernemingen bevorderen, met name door hun eigen vermogen te ondersteunen.

Ten slotte zal het vlaggenschipinitiatief **“Om- en bijscholing”** aan bod komen in de componenten 4.1 “Onderwijs 2.0”, 4.2 “Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen”, en 5.1 “Opleiding en arbeidsmarkt”. De projecten in het kader van component 4.1 bouwen voort op het lopende programma ter versterking van het onderwijs, met name op het gebied van STEM, en zijn erop gericht de inclusiviteit van de onderwijsstelsels te vergroten en tegelijkertijd hun prestaties te verbeteren om te zorgen voor een betere afstemming tussen de onderwezen vaardigheden en de vaardigheden waarnaar de arbeidsmarkt vraagt. Onder component 4.2. vallen projecten die tot doel hebben de beroepsbevolking toe te rusten met vaardigheden die overeenstemmen met de huidige en toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt, met inbegrip van groene en digitale overgangen. Wat component 5.1 betreft, zullen de maatregelen de sociale integratie en de integratie op de arbeidsmarkt van zogenoemde kwetsbare groepen (mensen met een migratieachtergrond, vrouwen, jongeren, mensen met een handicap, gedetineerden, mensen die het risico op digitale uitsluiting lopen) bevorderen.

Tabel 4. Verband tussen de componenten van het Plan en de vlaggenschipinitiatieven

Componenten van het Plan		Vlaggenschip initiatieven						
		Versnellen	Renoveren	Opladen en bijtanken	Verbinden	Moderniseren	Opschaling	
As 1	1.1. Renovatie van gebouwen		●					
	1.2. Opkomende energietechnologieën	●						
	1.3. Klimaat en milieu							
As 2	2.1. Cybersecurity				●			
	2.2. Openbaar bestuur					●		
	2.3. Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën				●			
As 3	3.1 Fiets- en wandelinfrastructuur							
	3.2. Modal shift			●				
	3.3. Groener wegvervoer			●				
As 4	4.1. Onderwijs 2.0							●
	4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen							●
	4.3. Sociale infrastructuur		●					
	4.4. Einde loopbaan en pensioenen		📄					
As 5	5.1. Opleiding en arbeidsmarkt							●
	5.2. Ondersteuning van de economische activiteit						●	
	5.3. Circulaire economie							
As 6	6.1. Uitgaventoetsingen	📄						

3. Gendergelijkheid en gelijke kansen

3.1. Gendergelijkheid

In deze paragraaf worden de bestaande uitdagingen op het gebied van gendergelijkheid in België uiteengezet en wordt uitgelegd hoe deze doelstellingen zijn geïntegreerd in de hervormingen en investeringen die in het Belgische plan voor herstel en veerkracht zijn opgenomen.

België staat op de 9^e plaats in de EU op het gebied van gendergelijkheid. Toch moet er op een aantal belangrijke gebieden nog aanzienlijke vooruitgang worden geboekt. Op basis van de gendergelijkheidsindex van 2020 scoort België 3,5 punten hoger dan het EU-gemiddelde en heeft het zijn index sinds 2010 met 2,1 punten verbeterd. Ondanks een algemene goede beoordeling blijven er echter op belangrijke gebieden structurele ongelijkheden bestaan:

- **Werkgelegenheid:** volgens het Europees sociaal scorebord⁹ blijven er structurele ongelijkheden bestaan tussen mannen en vrouwen op de Belgische arbeidsmarkt. Dit blijkt zowel uit de arbeidsparticipatie, waar nog steeds een kloof van 8 procentpunten bestaat (in 2019 bedraagt de arbeidsparticipatie van vrouwen 66,5% en van mannen 74,5%), als uit de beloningsverschillen, aangezien de gemiddelde lonen van mannen en vrouwen in 2019¹⁰ nog steeds een verschil van 5,8% vertonen.

De COVID-19-crisis heeft de bestaande ongelijkheden verscherpt en de vooruitgang op weg naar gendergelijkheid ondermijnd, aangezien zij vooral sectoren heeft getroffen waar vrouwen oververtegenwoordigd zijn¹¹. Dit geldt met name voor vrouwen die tot kwetsbare groepen behoren (bv. vrouwen met een migrantenachtergrond, vrouwen met een handicap).

- **Onderwijs:** hoewel het percentage vrouwen met een tertiaire opleiding hoger is dan het percentage mannen (32 % tegenover 29 %) en de afgelopen jaren is toegenomen, blijft de ongelijke verdeling over de verschillende studierichtingen een probleem. Een grote meerderheid van de vrouwen (~55% in 2020¹²) kiest namelijk voor studies op het gebied van onderwijs, gezondheid, of menswetenschappen en kunst. Anderzijds volgt slechts ~25% van de vrouwen een opleiding in de domeinen Wetenschappen, Technologie, Ingenieurswetenschappen en Wiskunde (STEM), waarmee België op Europees niveau op de 21ste plaats staat. Dit heeft directe gevolgen voor de arbeidsparticipatie en het inkomen van vrouwen, aangezien STEM-studierichtingen doorgaans leiden tot banen met hogere gemiddelde lonen¹³.

9 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-pillar-of-social-rights/indicators/social-scoreboard-indicators>

10 Op basis van de ongecorrigeerde loonkloof tussen mannen en vrouwen, die wordt berekend als het verschil tussen het gemiddelde bruto-uurloon van mannelijke en vrouwelijke betaalde werknemers als percentage van het gemiddelde bruto-uurloon van mannelijke betaalde werknemers.

11 Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, *De genderdimensie van de COVID-19*, Nota van het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen op vraag van mevrouw Nathalie Muylle, federaal minister belast met Gelijke Kansen, https://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/nota_over_de_genderdimensie_van_de_covid-19_crisis_nl.pdf

12 Gender equality index 2020: België

13 Gender Equality Index 2020: Belgium

- **Energieonzekerheid:** volgens een studie van de Koning Boudewijnstichting worden vooral eenoudergezinnen en 65-plussers getroffen door energieonzekerheid. Vrouwen zijn oververtegenwoordigd in beide categorieën (met respectievelijk 75% en 56%)¹⁴.
- **Digitale kloof:** België scoort vrij slecht wat betreft de WiD-indicator (Woman in Digital) (52,8 vs. 54,5 als Europees gemiddelde). Zo wordt slechts 44% van de vrouwen geacht over 'gespecialiseerde digitale vaardigheden' te beschikken en maakt 48% van de vrouwen gebruik van e-overheidsdiensten, waarmee België op de 25^e plaats in de EU staat.

Een door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen uitgevoerde beoordeling van alle in het PHV opgenomen investeringsprojecten leidde tot de conclusie dat **~18% van de projecten een positief effect** op de verbetering van de gelijkheid van vrouwen en mannen zal hebben, terwijl **~52% een potentieel effect** zal hebben. De onderstaande tabellen bevatten de lijst van projecten binnen elke categorie.

Tabel 5. Investeringsprojecten met positief effect op gendergelijkheid

As	Project
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	I - 1.01 - Renovatie van sociale woningen - VLA
	I - 1.02 - Renovatie van sociale woningen - BHG
	I - 1.03 - Renovatie van sociale woningen - DG
	I - 1.09 - Renovatie van openbare gebouwen- scholen - FWB
Mobiliteit	I - 3.01 - Fietsinfrastructuur - VLA
	I - 3.02 - Fietscorridors - WAL
	I - 3.03 - Velo Plus - FED
	I - 3.03 - Velo Plus - BHG
	I - 3.04 - Schuman - FED
	I - 3.08 - Slimme verkeerslichten - WAL
	I - 3.14 - Modal shift subsidies - BHG
	I - 3.15 - Smart Move - BHG
Mens- en samenleving	I - 4.09 - Digitale platforms voor gevangenen - FED
	I - 4.10 - Gender en werk - FED
	I - 4.12 - Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen - WAL
	I - 4.13 - Plan voor de oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen - WAL
Economie van de toekomst en productiviteit	I - 5.07 - Levenslange Digitale Opleiding - WAL

14 Koning Boudewijnstichting (2019), *Barometer Brandstofarmoede*, <https://www.kbs-frb.be/fr/Activities/Publications/2019/20180315NT>

Tabel 6. Investeringsprojecten met potentiële gevolgen voor de gendergelijkheid

As	Project
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	I - 1.07 - Renovatie van openbare gebouwen - lokale overheden en sport - WAL
	I - 1.10 - Renovatie van openbare gebouwen - sport & IPPJ - FWB
	I - 1.11 - Renovatie van openbare gebouwen - universiteiten - FWB
	I - 1.12 - Renovatie van openbare gebouwen - cultuur - FWB
	I - 1.15 - Onderzoeksplatform voor energietransitie - FWB
	I - 1.22 - Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat - WAL
	I - 1.23 - Ecologische ontsnippering - VLA
	I - 1.24 - Blue Deal - VLA
Digitale transformatie	I - 2.04 - Digitalisering OISZ - FED
	I - 2.05 - Digitalisering FOD - FED
	I - 2.06 - e-gezondheidsdiensten en gezondheidsgegevens- FED
	I - 2.07 - Digitalisering ONE - FWB
	I - 2.09 - Digitalisering van de Vlaamse Overheid - VLA
	I - 2.10 - Regionaal platform voor gegevensuitwisseling- BHG
	I - 2.11 - Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven- BHG
	I - 2.12 - Digitalisering van regionale en lokale overheid- WAL
Mobiliteit	I - 3.05 - Bus met hoog niveau van dienstverlening- WAL
	I - 3.06 - Uitbreiding Tram extension - WAL
	I - 3.07 - Uitbreiding Metro extension - WAL
	I - 3.09 - Spoor - toegankelijke en multimodale stations- FED
	I - 3.10 - Spoor - een efficiënt netwerk - FED
	I - 3.12 - Spoor – slimme mobiliteit - FED
	I - 3.13 - Versnelling MaaS uitrol- BHG
Mens- en samenleving	I - 4.01 - Digisprong - VLA
	I - 4.02 – Voorspongfonds Hoger Onderwijs - VLA
	I - 4.03 - Persoonlijke begeleiding in het leerplichtonderwijs - FWB
	I - 4.04 - Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs - FWB
	I - 4.05 - Digitale ommekeer voor Brusselse scholen- BHG
	I - 4.06 - Digitale transformatie van het onderwijs - DG
	I - 4.07 - Beleid voor de integratie van kwetsbare groepen in het arbeidsproces - BHG
	I - 4.08 - E-inclusie voor België - FED
	I - 4.11 - Digibanks - Digitale inclusie in Vlaanderen - VLA

As	Project
Economie van de toekomst en productiviteit	I - 5.01 - A6KE6K - Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding- WAL
	I - 5.02 - Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub- WAL
	I - 5.03 - Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten- WAL
	I - 5.04 - Leer-en loopbaanoffensief - VLA
	I - 5.05 - Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt- BHG
	I - 5.06 - Digitale vaardigheden- VLA
	I - 5.08 - Nucleaire geneeskunde - FED
	I - 5.09 - O&O - Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartindustrie - FED
	I - 5.10 - O&O - Minimalisatie van afval tijdens ontmanteling -FED
	I - 5.11 - Versterken O&O - VLA
	I - 5.12 - Relocatie van voeding en logistieke platforms- WAL
	I - 5.13 - Digitalisering van de Waalse toeristische sector- WAL
	I - 5.14 - Recyclage Hub - VLA
	I - 5.15 - Belgium Builds Back Circular - FED
	I - 5.16- Uitrol van de circulaire economie in Wallonië - WAL
	I - 5.17 - Circulair Bouwen en de maakindustrie - VLA

In het volgende deel worden de hefboomen uiteengezet die via elk van de vijf eerste assen van het plan bijdragen tot het overwinnen van de bestaande uitdagingen en uiteindelijk het verkleinen van de genderongelijkheden in België. In deze samenvatting wordt rekening gehouden met zowel de investeringsprojecten als de hervormingsmaatregelen.

As Klimaat, duurzaamheid en innovatie - Binnen deze as zal een aanzienlijk budget worden uitgetrokken voor de renovatie van openbare en particuliere gebouwen om hun energie-efficiëntie te verbeteren. Gezien de duidelijke oververtegenwoordiging van vrouwen in huishoudens die met energiearmoede te kampen hebben, kunnen deze maatregelen vanuit genderperspectief als positief worden beschouwd omdat zij de levensomstandigheden van vrouwen zullen verbeteren.

As Digitale transformatie- Projecten, hervormingen (bv. vereenvoudiging van administratieve procedures) en investeringen (digitalisering FOD, digitalisering RSVZ) binnen overheidsdiensten bieden een kans om de hoeveelheid gender-gerelateerde gegevens die binnen de overheidsdiensten beschikbaar zijn, te vergroten en, vanuit het oogpunt van gendermainstreaming, daarmee rekening te houden bij het opstellen en goedkeuren van overheidsbeleid. Het project voor de digitalisering van de gezondheidssector en de gezondheidsgegevens zou bijvoorbeeld kunnen bijdragen tot de verbetering van de doeltreffendheid van de zorg en de kwaliteit van de genomen besluiten op basis van gendergegevens die de verschillen tussen mannen en vrouwen beter in kaart brengen. Bovendien kan de digitalisering van de betrekkingen tussen overheden en burgers directe positieve gevolgen hebben voor de gelijkheid van vrouwen en mannen. De anonimiteit van medische diensten die worden gekozen door buitenlandse vrouwen in precare situaties of

de digitalisering van de kinderopvangsector zullen bijvoorbeeld vooral ten goede komen aan (aanstaande) moeders die vaak hun beroepsleven op een laag pitje zetten om voor hun kinderen te zorgen.

As Mobiliteit - Projecten in het kader van deze as omvatten de aanleg van fietspaden, die de toegang van vrouwen tot mobiliteit zullen vergroten. Momenteel is het percentage vrouwen dat de fiets gebruikt aanzienlijk lager dan het percentage mannen (64% tegen 36% in Brussel). Een van de redenen voor dit gebrek aan evenwicht is dat vrouwen zich meer zorgen maken over de risico's van het fietsen. Uit een studie is gebleken dat fietspaden die duidelijk gescheiden zijn van het autoverkeer, een stimulerende factor zijn voor de adoptie van de fiets door vrouwen¹⁵.

Andere projecten (met name de projecten voor de uitbreiding van tram en metro en de hervorming voor de verbetering van de prestaties van Infrabel/SNCB) die erop gericht zijn het aantal auto's te verminderen en het aanbod van openbaar vervoer (bus, tram en metro) te vergroten, kunnen ook als positief worden beschouwd vanuit het oogpunt van de toegang van vrouwen tot mobiliteit. Uit gegevens blijkt ook dat vrouwen vanaf de leeftijd van 35 jaar vaker het openbaar vervoer gebruiken dan mannen.

Ten slotte zal door de opening van nieuwe spoorlijnen de mobiliteit tussen de steden worden verbeterd, wat nieuwe potentiële werkgelegenheidskansen voor vrouwen zal bieden.

As Mens- en samenleving - Projecten in het kader van de component "sociale infrastructuur" zullen een positief effect hebben op de vermindering van genderongelijkheden. Zo zal de totstandbrenging van nieuwe kinderopvangplaatsen de toegang van vrouwen tot de arbeidsmarkt verbeteren, met name voor vrouwen die aan het hoofd staan van eenoudergezinnen. Anderzijds kan het creëren van duurzame huisvesting voor kwetsbare personen (ouderen, personen in preciaire situaties) ook als positief vanuit genderperspectief worden beschouwd, gezien de oververtegenwoordiging van vrouwen in sommige van deze groepen.

Bovendien zullen projecten ter bevordering van digitale integratie het mogelijk maken om de digitale kloof, die meer vrouwen treft (zie hierboven - België heeft een WiD-score van 52,8), gedeeltelijk aan te pakken.

Een derde hefboom waarmee het plan de uitdagingen op het gebied van gendergelijkheid wil aanpakken, is onderwijs. Alle maatregelen die binnen deze component worden nagestreefd, zijn verankerd in een genderinclusief beginsel. Zo zal de ICT-apparatuur in scholen door de verschillende gemeenschappen worden ingezet voor leerlingen en leraren, ongeacht hun gender.

Het project 'Gender en werk' dat zal worden uitgevoerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, zal ook bijdragen tot de bevordering van gendergelijkheid door initiatieven ter plaatse te ondersteunen en door een degelijke reeks gegevens en analyses te ontwikkelen om de toekomstige beleidsvorming te onderbouwen.

15 Provelo (2020), *Vrouwen en fietsen in de straten van Brussel*,
https://provelo.cdn.prismic.io/provelo/a4cc8cb3-afb0-416e-ba94-80b6e22adf5a_RAPPORT-FemmesVelo-VERSION-NL.pdf

Wat ten slotte de hervormingen betreft, zal de doeltreffendheid van discriminatietests worden verbeterd door een aanpassing van de verordening om discriminatie (waaronder discriminatie van vrouwen) op de arbeidsmarkt tegen te gaan.

As Economie van de toekomst en productiviteit - Verscheidene projecten zijn gericht op het stimuleren van onderwijs en opleiding op specifieke gebieden (bv. STEM, digitaal) en zullen gedeeltelijk op vrouwen zijn gericht. Bovendien moeten sommige projecten in het kader van deze as zorgen voor bewustmaking van de mogelijkheden van STEM, met name in de biotechindustrie. Hoewel STEM richtingen over het algemeen meer mannen dan vrouwen aantrekken, variëren de genderverschillen naargelang van het vakgebied. Geneeskunde en farmacie hebben bijvoorbeeld meer vrouwen in hun rangen dan astrofysica of burgerlijke ingenieurswetenschappen.

Zoals hierboven uiteengezet, zullen de in het plan opgenomen maatregelen op lange termijn waarschijnlijk een positief effect hebben op de gelijkheid van mannen en vrouwen. Op korte termijn, en rekening houdend met het tijdschema voor de voltooiing van de projecten (uiterlijk 2026), kan de oriëntatie van de overheidsinvesteringen van het plan mogelijk een aanzienlijke vraag naar arbeidskrachten in door mannen gedomineerde sectoren creëren (bouw, energie, STEM/ICT, groene banen, circulaire economie, enz.) Om dit risico te beperken, zal extra aandacht worden besteed aan de integratie van de genderdimensie in de geplande maatregelen voor onderwijs en opleiding, om stereotypen te bestrijden en de aanwezigheid van meisjes en vrouwen in de economische sectoren van de toekomst te bevorderen. Specifieke fora (b.v. Interministeriële Conferentie over vrouwenrechten) zullen als hefboom worden gebruikt om deze agenda uit te voeren. Bovendien zal bij de monitoring van het plan rekening worden gehouden met de genderdimensie om ervoor te zorgen dat de uitvoering van het plan in overeenstemming is met de doelstelling van bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen.

3.2. Gelijke kansen voor iedereen

In 2017 hebben de Europese instellingen tijdens de sociale top in Göteborg gezamenlijk de Europese pijler van sociale rechten (EPSR) afgekondigd, waarin 20 kernbeginselen en -rechten zijn vastgelegd die essentieel zijn voor eerlijke en goed functionerende arbeidsmarkten en socialezekerheidsstelsels.

Het EPSR-actieplan zet de beginselen om in concrete acties ten behoeve van de burgers. Om de beginselen van de sociale pijler volledig ten uitvoer te leggen, heeft de EU drie sleutelgebieden vastgesteld waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed, niet alleen in de huidige context van herstel, maar ook op langere termijn, om tegen 2030 een sterker sociaal Europa tot stand te brengen ten bate van alle Europeanen:

1. **Meer en betere banen:** het scheppen van arbeidskansen in de reële economie;
2. **Vaardigheden en gelijkheid:** investeren in vaardigheden en onderwijs om iedereen nieuwe kansen te bieden; en
3. **Sociale bescherming en integratie:** een menswaardig bestaan

In dit hoofdstuk worden de **sociale uitdagingen voor België** op deze sleutelgebieden samengevat en wordt de **bijdrage van het Belgische nationale plan voor herstel en veerkracht** uiteengezet.

a) Uitdagingen

Het EPSR stelt **drie hoofddoelstellingen voor, die tegen 2030 gerealiseerd moeten zijn:**

- Ten minste 78% van de bevolking tussen 20 en 64 jaar moet tegen 2030 een baan hebben. Om dit te bereiken moet de EU ernaar streven de genderkloof op het gebied van werkgelegenheid minstens te halveren, het aanbod van formeel onderwijs en formele opvang voor jonge kinderen te vergroten, en het percentage jongeren tussen 15 en 29 jaar die noch aan het werk zijn, noch onderwijs of een opleiding volgen (NEET) te verlagen van 12,6% (2019) tot 9%.
- Jaarlijks moet ten minste 60% van alle volwassenen een opleiding volgen, en met name moet ten minste 80% van de leeftijdsgroep 16-74 digitale basisvaardigheden hebben; voortijdig schoolverlaten moet verder worden teruggedrongen
- Het aantal mensen dat het risico loopt op armoede of sociale uitsluiting moet tegen 2030 met ten minste 15 miljoen zijn gedaald.

Wat België betreft, **blijven er verscheidene uitdagingen bestaan**. De arbeidsparticipatie bedroeg 70,2% (66,2% voor vrouwen en 74,2% voor mannen) in het derde kwartaal van 2020. De arbeidsparticipatie moet dus met ongeveer 8 procentpunten toenemen om de EU-doelstelling te halen, en de genderkloof inzake werkgelegenheid moet met ten minste 4 procentpunten afnemen. Volgens de EU-arbeidskrachtenenquête¹⁶ bedroeg het percentage NEETS in 2020 9,2%, wat betekent dat België het streefcijfer van 9% bijna haalt. In dezelfde geest is het percentage voortijdige schoolverlaters relatief beperkt, namelijk 8,1%.² Hoewel dit bemoedigende resultaten zijn, is blijvende aandacht geboden en wordt verdere vooruitgang verwacht.

Wat digitale vaardigheden betreft, heeft 91,5% van de mensen tussen 16 en 74 jaar in de afgelopen drie maanden het internet gebruikt, maar er blijven grote verschillen bestaan. Zo daalt het percentage laaggeschoolden tot 78,6% - slechts marginaal hoger dan voor inactieven (78,2%). Dit betekent dat nieuwe inspanningen op deze specifieke groep gericht moeten zijn om de digitale kloof te bestrijden.

Het percentage mensen onder de armoedegrens in monetaire termen bedroeg 15% in 2019. Meer in het algemeen bedroeg het percentage mensen die een risico op armoede of sociale uitsluiting lopen, in 2019 ongeveer 20,3%, wat neerkomt op 2,2 miljoen personen. Dit is iets lager dan het gemiddelde voor de EU 28 (22,4%), maar er zal een aanzienlijke inspanning nodig zijn om bij te dragen aan de gezamenlijke Europese doelstelling - een vermindering met 15 miljoen personen tegen 2030.

16 EU Labour Force Survey (2020), <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-labour-force-survey>.

b) Bijdrage van het herstel- en veerkrachtplan aan de uitvoering van de Europese pijler van sociale rechten

In het algemeen is het plan in overeenstemming met de voorgestelde oriëntaties en prioriteiten van het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten, waarvan de meeste zijn gedekt. Het is ook een antwoord op de belangrijkste sociale uitdagingen die uit de COVID-19-crisis naar voren zijn gekomen. Het plan kan een belangrijke bijdrage leveren aan een inclusief herstel.

1. Meer en betere banen

De investeringen in de **renovatie van gebouwen** zullen de werkgelegenheid in de bouwsector doen toenemen. Werkgelegenheid in deze sector is typisch voor lager opgeleide profielen. In dit opzicht kunnen deze investeringen de werkzekerheid voor de zwakkere groepen ondersteunen (laaggeschoolden). De nadruk op isolatie en energie-efficiëntie zal echter ook specifieke profielen vereisen met nieuwe/hogere technische en aanpassingscapaciteiten. Het aantrekken van werknemers die als gevolg van COVID niet naar hun vorige baan kunnen terugkeren, kan hier van cruciaal belang zijn. Het verband met de investeringen in omscholing/bijtscholing en opleiding is ook van cruciaal belang.

Investeringen in **fietsinfrastructuur** zullen de werkgelegenheid in de wegenbouw stimuleren, wat werkgelegenheidskansen zal bieden voor zwakkere categorieën werknemers. Tegelijkertijd zouden investeringen in het **openbaar vervoer** moeten bijdragen tot meer werkgelegenheid in deze sector.

Hervormingen ter verhoging van de arbeidsparticipatie (cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten) zullen bijdragen tot de bestrijding van zowel de structurele als aan de COVID-crisis gerelateerde werkgelegenheidsuitdagingen. De toegang tot de arbeidsmarkt is moeilijk voor zwakkere categorieën en dit structurele probleem zal waarschijnlijk nog verergerd worden door de COVID-crisis. De voorgestelde hervormingen vormen een belangrijke inspanning om dit probleem aan te pakken. De combinatie van arbeidsmarkthervormingen en belastinghervormingen die erop gericht zijn werk lonend te maken en belangrijke hervormingen op het gebied van de opleidingsmogelijkheden vormen een belangrijke inspanning om zowel de structurele problemen als de sociale gevolgen van de COVID-19-crisis aan te pakken. Om een arbeidsparticipatie van 80% te bereiken, moet de grootste verbetering worden bereikt bij de zwakkere categorieën (mensen van buitenlandse afkomst, laaggeschoolden, mensen met een beperking).

Zoals de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid heeft opgemerkt, is een **geïntegreerde aanpak** noodzakelijk om de zwakkere categorieën te helpen bij het vinden van werk. Vooral voor de categorieën die het verst van de arbeidsmarkt af staan. In dat verband moet bij de **hervormingen op het gebied van een leven lang leren** (opleidingsrekening) bijzondere aandacht worden besteed aan de zwakkere categorieën. De speciale aandacht voor digitale inclusie, gericht op categorieën die verder van de arbeidsmarkt af staan, zijn noodzakelijke aanvullingen op de algemene inspanningen. Hervormingen voor een intensieve begeleiding, die door de entiteiten worden uitgevoerd, zijn bovendien een belangrijke aanvulling op de **hervormingen van de arbeidsmarkt, de belastingen en een leven lang leren**.

2) Vaardigheden en gelijkheid

Een **betere connectiviteit in scholen** kan bijdragen tot een betere assimilatie van digitale onderwijstoepassingen, die kunnen bijdragen tot een betere vervulling van specifieke onderwijsbehoeften, mogelijk ook bij het verzachten van de onderwijseffecten van de COVID-19-crisis.

De investering in de digitale infrastructuur van het onderwijsstelsel is een belangrijk initiatief om de gedifferentieerde impact van de COVID-19-crisis onder leerlingen tegen te gaan. Het gratis ter beschikking stellen van hard- en software aan alle leerlingen ongeacht hun economische situatie, is bovendien een belangrijk initiatief om de digitale kloof in de toekomst te verkleinen.

Om- en bijscholing en opleiding zijn van essentieel belang voor een toekomstgericht herstel op de arbeidsmarkt. Gezien de specifieke, vaak veelzijdige problemen van zwakkere categorieën, is het positief dat sommige projecten een bredere aanpak hanteren en ook maatregelen omvatten met betrekking tot de sociale economie en kinderopvang. Het is ook positief dat verscheidene voorstellen zich richten op zeer specifieke - kansarme - groepen. Dit is bijvoorbeeld het geval voor opleidings- en omscholingsprojecten voor mensen met een beperking of voor maatregelen ter verbetering van de integratie van nieuwkomers op de arbeidsmarkt.

3) Sociale bescherming en inclusie

De investeringen in **sociale huisvesting** komen rechtstreeks ten goede aan de huisvestingskwaliteit van kwetsbare groepen. Extra sociale huisvesting voor afhankelijke ouderen of personen met een handicap beantwoordt zo aan een structurele behoefte aan toegang tot adequate en betaalbare sociale huisvesting. Dit is ook het geval voor de **investering in extra huisvesting** voor daklozen. Ten slotte zal de **verbeterde energie-efficiëntie** van (sociale) huisvesting het energieverbruik verminderen, ook voor kwetsbare groepen, wat hun koopkracht zal verbeteren en de inclusie zal ondersteunen.

Investerings in de digitalisering van overheidsdiensten kunnen bijdragen tot een betere waarborging van de (sociale) rechten van burgers. Dit is specifiek het geval voor investeringen in openbare diensten voor sociale zekerheid, terwijl **investeringen in digitalisering** ook zullen bijdragen tot het veerkrachtiger maken van het gezondheidssysteem.

De uitbreiding van het aanbod aan openbaar vervoer in bepaalde achtergestelde gebieden zal de mobiliteit van zwakkere categorieën en de toegang tot werkgelegenheid, diensten, enz. verbeteren. Bovendien zullen **investeringen in de toegankelijkheid van treinstations** bijdragen tot een verbetering van de mobiliteit van personen met een handicap. Ten slotte zal een **groener wegvervoer** in het algemeen de gezondheidstoestand van de bevolking ten goede komen. In de mate dat meer kwetsbare categorieën meer blootgesteld zijn aan verschillende vormen van vervuiling door het wegvervoer, zullen deze investeringen inderdaad meer ten goede komen aan deze categorieën.

4. Samenhang

De samenhang van het plan bestaat uit twee dimensies. Wat de interne dimensie betreft, verwijst de samenhang van het plan naar de complementaire relaties tussen de hervormingen en investeringsprojecten die zijn gegroepeerd in componenten en thematische assen. Wat de externe dimensie betreft, wordt rekening gehouden met de complementariteit van de maatregelen van het Plan met andere programma's en beleidslijnen die in België, op verschillende bevoegdheidsniveaus, worden uitgevoerd, zoals de regeerakkoorden, de herstelplannen, het Nationaal Energie- en Klimaatplan, de partnerschapsakkoorden en programma's in het kader van de Structuur- en Investeringsfondsen, of de Jongerengarantie.

Interne samenhang - De thematische samenhang van het plan komt tot uiting in de sterke complementariteit tussen de hervormingen en investeringsprojecten die het bevat. De eerste hoeksteen van deze samenhang is de structurering van het plan in 6 assen, die bij de aanvang van de werkzaamheden zijn vastgelegd. Deze zes assen hebben betrekking op de belangrijkste uitdagingen waarmee België wordt geconfronteerd, zoals die op een samenhangende manier worden geïdentificeerd door nationale en internationale analyses (bijvoorbeeld door de Nationale Bank van België, het Federaal Planbureau, het landenrapport van de Europese Commissie of de OESO) en worden weerspiegeld in de akkoorden van de verschillende regeringen van het land. Zij hebben het mogelijk gemaakt het selectieproces voor de hervormingen en investeringen van het plan te structureren, mede rekening houdend met de samenhang ervan met de landspecifieke aanbevelingen die in het kader van het Europees semester zijn gedaan (CSRs 2019, 2020).

De investeringsprojecten van as 1 “Klimaat, duurzaamheid en innovatie” worden bijvoorbeeld (zie hoofdstuk 2 voor meer informatie) ondersteund door hervormingen van het wetgevend kader of de ontwikkeling van een nieuwe belastingregeling voor energie. Op het gebied van digitale transformatie (as 2) worden investeringen in glasvezel- of 5G-infrastructuur gecombineerd met wetgevende maatregelen om de uitvoering ervan te begeleiden. De investeringsprojecten van as 3 “Mobiliteit”, met name ten gunste van spoorweg- of fietsinfrastructuur, zullen worden aangemoedigd door een hervorming van het mobiliteitsbudget die gericht is op een bredere inzet ervan. Evenzo is de elektrificatie van het personenvervoer over de weg (bussen en auto's) gebaseerd op de ontwikkeling van nieuwe busvloten, de verspreiding van oplaadstations en een hervorming van het belastingstelsel voor bedrijfsauto's. De vierde as omvat ook een evenwichtige reeks hervormingen en investeringsprojecten om onze onderwijsstelsels te versterken en de insluiting van kwetsbare sociale groepen te bevorderen. Hetzelfde geldt voor de voorlaatste as, “Economie van de toekomst en productiviteit”, waarbij hervormingen op het gebied van de belasting op arbeid, steun voor werkzoekenden en stimulansen voor opleiding worden gekoppeld aan investeringsprojecten ter ondersteuning van de economische activiteit.

Externe samenhang - De in het Plan opgenomen maatregelen maken deel uit van een geheel van bredere initiatieven van de verschillende regeringen van het land, die zij aanvullen, consolideren of voortzetten. Eén criterium dat werd gehanteerd bij de prioritering van projecten voor opname in het plan hield rechtstreeks verband met hun

samenhang met het NEKP en andere relevante initiatieven op alle overheidsniveaus. Ten eerste vormen de onderdelen van elke entiteit die in dit plan zijn opgenomen een echo van en een aanvulling op hun respectieve herstelstrategieën. Samen, en profiterend van de financiële bijdragen die aan België zijn toegekend in het kader van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht, zullen al deze strategieën ertoe bijdragen onze economie nieuw leven in te blazen en ons voor te bereiden op de transities van morgen. De projecten en hervormingen in dit plan stroken ook met de mijlpalen van het NEKP 2019 en consolideren deze. Er zijn ook sterke complementariteiten tussen de verschillende gemeenschappelijke en gewestelijke onderdelen van het plan en de programma's en partnerschapsovereenkomsten in het kader van de Europese structuur- en investeringsfondsen of de Jongerengarantie.

II.

Beschrijving van de hervormingen en investeringen

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de 6 assen en 17 componenten van het Nationale plan voor herstel en veerkracht toegelicht. Elke component weerspiegelt de prioriteiten voor hervormingen en investeringen op een beleidsterrein of op aanverwante beleidsterreinen, sectoren, activiteiten of thema's. Zij vormen samenhangende pakketten van elkaar aanvullende en wederzijds versterkende maatregelen. Tabel 7 bevat een samenvatting van de maatregelen per as.

Tabel 7. Overzicht van maatregelen per as

As	Component	Naam van de maatregel	Regering	ID ¹
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	Renovatie van gebouwen	Verbeterde energiesubsidieregeling	VLA	R - 1.01
		Verbeterde energiesubsidieregeling	BHG	R - 1.02
		Verbeterde energiesubsidieregeling	DG	R - 1.03
		Renovatie van sociale woningen	VLA	I - 1.01
		Renovatie van sociale woningen	BHG	I - 1.02
		Renovatie van sociale woningen	DG	I - 1.03
		Renovatie van openbare gebouwen	FED	I - 1.07
		Renovatie van openbare gebouwen	VLA	I - 1.05
		Renovatie van openbare gebouwen	WAL	I - 1.06
		Renovatie van openbare gebouwen - lokale overheden en sport	WAL	I - 1.04
		Renovatie van openbare gebouwen	BHG	I - 1.08
		Renovatie van openbare gebouwen - scholen	FWB	I - 1.09
		Renovatie van openbare gebouwen - sport en IPPJ	FWB	I - 1.10
		Renovatie van openbare gebouwen - universiteiten	FWB	I - 1.11
		Renovatie van openbare gebouwen - cultuur	FWB	I - 1.12
		Renolab	BHG	I - 1.13
	Opkomende energie-technologieën	Een regelgevingskader voor de H2- en CO2-markten	FED	R - 1.04
		Fiscale hervorming van fossiele brandstoffen	FED	R - 1.05
		Backbone voor H2 en CO2	FED	I - 1.14
		Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	FED	I - 1.15
		Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	VLA	I - 1.16
		Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	WAL	I - 1.17

¹ I = investeringen / R = hervormingen

As	Component	Naam van de maatregel	Regering	ID ¹
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	Opkomende energie-technologieën	Ontwikkeling van de koolstofarme industrie	WAL	I - 1.18
		Onderzoekspatform voor energietransitie	FWB	I - 1.19
		Netwerken voor hernieuwbare warmte	VLA	I - 1.20
		Off-shore energie-eiland	FED	I - 1.21
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	Klimaat en milieu	Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat	WAL	I - 1.26
		Ecologische ontsnippering	VLA	I - 1.27
		Blue Deal	VLA	I - 1.28
Digitale transformatie	Cybersecurity	Cybersecurity (versterking van de bestaande cybercapaciteit)	FED	I - 2.01
		Cybersecurity (cybercriminaliteit)	FED	I - 2.01
		Cybersecurity (StopPhising)	FED	I - 2.01
		Cybersecurity (cyberveilige en -veerkrachtige digitale samenleving)	FED	I - 2.01
		Cybersecurity (Versterking van beveiliging en cyberveiligheid)	FED	I - 2.01
		Cybersecurity (5G)	FED	I - 2.02
		Cybersecurity (NTSU/CTIF interceptie en backup)	FED	I - 2.03
	Openbaar Bestuur	Vereenvoudiging van administratieve procedures: e-overheid voor ondernemingen, vereenvoudiging van administratieve procedures	FED	R - 2.01
		E-overheid: Aanbestedingsprocedure	FED	R - 2.02
		Digitalisering OISZ (Digitaal platform voor interactie tussen de sociale zekerheid en de burgers en voor elk bedrijf)	FED	I - 2.04
		Digitalisering OISZ (Digital account management for each company)	FED	I - 2.04
		Digitalisering OISZ (Verbetering van de gegevenskwaliteit voor geautomatiseerde besluitvorming en ontwikkeling van een onafhankelijk platform voor sociale zekerheid) RSVZ	FED	I - 2.04
		Digitalisering FOD - Digitale transformatie van Justitie	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Single Digital Gateway)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Digitalisering van asiel- en migratiebeheersprocessen)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Ontsluiten van overheidsgegevens)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Digitale overheid voor burgers en bedrijven)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Digitalisering van gerechtelijke procedures)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD Werkgelegenheid	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Crisisbeheer en veiligheid)	FED	I - 2.05

As	Component	Naam van de maatregel	Regering	ID ¹
Digitale transformatie	Openbaar Bestuur	Digitalisering FOD (Investerings in de digitalisering van de FOD Buitenlandse Zaken en de door de FOD aangeboden diensten)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Digital Bozar)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Digitalisering van de diensten van het FAVV aan haar klanten)	FED	I - 2.05
		Digitalisering FOD (Steun aan de export door de ontwikkeling van digitale instrumenten en toegenomen digitalisering van het agentschap voor buitenlandse handel)	FED	I - 2.05
		e-gezondheidsdiensten en gezondheidsgegevens	FED	I - 2.06
		Digitalisering ONE	FWB	I - 2.07
		Digitalisering van de cultuur- en mediasector	FWB	I - 2.08
		Digitalisering van de Vlaamse Overheid	VLA	I - 2.09
		Regionaal platform voor gegevensuitwisseling	BHG	I - 2.10
		Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven	BHG	I - 2.11
		Digitalisering van regionale en lokale overheid	WAL	I - 2.12
	Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën	5G –Expertiseopdrachten en totstandbrenging van het regelgevingskader	WAL	R - 2.03
		Kaderovereenkomst (belasting op Pylonen - ToP) met telecombedrijven	WAL	R - 2.04
		Introductie van 5G - Nationaal plan voor vaste en mobiele breedband	FED	R - 2.05
		Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken	DG	I - 2.13
		Ontwikkeling van een AI-instituut om met deze technologie maatschappelijke uitdagingen aan te pakken	BHG	I - 2.14
		Verbetering van de interne (via wifi) en externe (via glasvezel) connectiviteit van scholen, maar ook van de 35 bedrijvenparken in Wallonië	WAL	I - 2.15
Mobiliteit	Fiets- en wandel-infrastructuur	Fietsinfrastructuur	VLA	I - 3.01
		Fietscorridors	WAL	I - 3.02
		Velo Plus	BHG	I - 3.03
		Velo Plus	FED	I - 3.03
		Schuman	FED	I - 3.04

As	Component	Naam van de maatregel	Regering	ID ¹
Mobiliteit	Modal shift	Prestaties Infrabel / NMBS	FED	R - 3.01
		Mobiliteitsbudget	FED	R - 3.02
		Bus met hoog niveau van dienstverlening	WAL	I - 3.05
		Uitbreiding tram	WAL	I - 3.06
		Uitbreiding metro	WAL	I - 3.07
		Slimme verkeerslichten	WAL	I - 3.08
		Spoor - toegankelijke en multimodale stations	FED	I - 3.09
		Spoor - een efficiënt netwerk	FED	I - 3.10
		Albertkanaal en Trilogiport	WAL	I - 3.11
		Spoor – slimme mobiliteit	FED	I - 3.12
		Versnelling MaaS uitrol	BHG	I - 3.13
		Modal shift subsidies	BHG	I - 3.14
		Smart Move	BHG	I - 3.15
	Groener wegvervoer	Uitstootvrije bedrijfswagens	FED	R - 3.03
		Oplaadinfrastructuur	WAL	R - 3.04
		Oplaadinfrastructuur	BHG	R - 3.05
		Stimuleren van uitstootvrij vervoer	VLA	R - 3.06
		Emissiefraude	VLA	R - 3.07
		Vergroening van het buspark (De Lijn)	VLA	I - 3.16
		Vergroening van het buspark (MIVB)	BHG	I - 3.17
Mens- en samenleving	Onderwijs 2.0	Oplaadinfrastructuur	FED	I - 3.18
		Oplaadinfrastructuur	VLA	I - 3.19
		Digisprong (Hervorming)	VLA	R - 4.01
		Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Hervorming)	VLA	R - 4.02
		Globaal actieplan tegen schooluitval	FWB	R - 4.03
		Digisprong (Investering)	VLA	I - 4.01
		Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Investering)	VLA	I - 4.02
		Persoonlijke begeleiding in het leerplichtonderwijs	FWB	I - 4.03
		Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs	FWB	I - 4.04
		Digitale ommekeer voor Brusselse scholen	BHG	I - 4.05
	Inclusie, werkgelegenheid en opleiding voor kwetsbare groepen	Digitale transformatie van het onderwijs	DG	I - 4.06
		Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt	FED	R - 4.04
		(Her)kwalificatiestrategie (Hervorming)	BHG	R - 4.05
		Een inclusieve arbeidsmarkt	VLA	R - 4.06
		(Her)kwalificatiestrategie (Investering)	BHG	I - 4.07
		E-inclusie voor België	FED	I - 4.08
		Digitale platforms voor gevangenen	FED	I - 4.09
		Gender en werk	FED	I - 4.10
		Digibanks - Digitale inclusie in Vlaanderen	VLA	I - 4.11

As	Component	Naam van de maatregel	Regering	ID ¹
Mens- en samenleving	Sociale infrastructuur	Bouw van 700 openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen	WAL	I - 4.12
		Overgangsplan voor de opvangplaatsen voor jonge kinderen	WAL	I - 4.13
	Einde loopbaan en pensioenen	Einde loopbaan en pensioenen	FED	R - 4.07
		Cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten	FED	R - 5.01
Economie van de toekomst en productiviteit	Opleiding en arbeidsmarkt	Bredere fiscale hervorming – Lastendruk op arbeid	FED	R - 5.02
		Opleidingsrekening	FED	R - 5.03
		Levenslang leren	VLA	R - 5.04
		Hervorming van de werklozenbegeleiding	WAL	R - 5.05
		A6KE6K – Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding	WAL	I - 5.01
		Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub	WAL	I - 5.02
		Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten	WAL	I - 5.03
		Leer- en loopbaanoffensief	VLA	I - 5.04
		Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt	BHG	I - 5.05
		Digitale vaardigheden	VLA	I - 5.06
		Levenslange Digitale Opleiding	WAL	I - 5.07
	Steun voor economische activiteit	Optimalisering procedures: Snellere vergunnings- en beroepsprocedures	VLA	R - 5.06
		Verbreding Innovatiebasis	VLA	R - 5.07
		Nucleaire geneeskunde	FED	I - 5.08
		O&O - Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartindustrie	FED	I - 5.09
		Minimalisatie van afval tijdens ontmanteling	FED	I - 5.10
		Versterken O&O	VLA	I - 5.11
		Relocatie van voeding en logistieke platforms	WAL	I - 5.12
		Digitalisering van de Waalse toeristische sector	WAL	I - 5.13
	Circulaire economie	Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET)	BHG	R - 5.08
		Governance Circular Flanders	VLA	R - 5.09
		Recyclage Hub	VLA	I - 5.14
		Belgium Builds Back Circular	FED	I - 5.15
		Uitrol van de circulaire economie in Wallonie	WAL	I - 5.16
		Circulair Bouwen en de maakindustrie	VLA	I - 5.17
Overheidsfinanciën	Uitgaven-toetsingen	Uitgaventoetsingen	FED	R - 6.01
		Uitgaventoetsingen- De brede Vlaamse heroverweging en Uitgavennorm	VLA	R - 6.02
		Uitgaventoetsingen- Begroting op nulbasis	WAL	R - 6.03
		Uitgaventoetsingen	BHG	R - 6.04
		Uitgaventoetsingen	FWB	R - 6.05

As 1

Klimaat, duurzaamheid en innovatie

Tabel 8. As 1: Klimaat, duurzaamheid en innovatie

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
Component 1.1. Renovatie van gebouwen					
I - 1.01	Verbeterde energiesubsidieregeling	VLA	35,00	91%	0%
I - 1.02	Verbeterde energiesubsidieregeling	BHG	43,44	100%	0%
I - 1.03	Verbeterde energiesubsidieregeling	DG	20,00	100%	0%
I - 1.04	Renovatie van openbare gebouwen	FED	10,80	58%	0%
I - 1.05	Renovatie van openbare gebouwen	VLA	20,00	100%	0%
I - 1.06	Renovatie van openbare gebouwen	WAL	59,54	100%	0%
I - 1.07	Renovatie van openbare gebouwen - lokale overheden en sport	WAL	151,80	63%	0%
I - 1.08	Renovatie van openbare gebouwen	BHG	32,00	100%	0%
I - 1.09	Renovatie van openbare gebouwen - scholen	FWB	230,77	41%	0%
I - 1.10	Renovatie van openbare gebouwen - sport en IPPJ	FWB	32,65	100%	0%
I - 1.11	Renovatie van openbare gebouwen - universiteiten	FWB	50,00	70%	0%
I - 1.12	Renovatie van openbare gebouwen - cultuur	FWB	48,75	58%	0%
I - 1.13	Renolab	BHG	13,43	40%	0%
R - 1.01	Verbeterde energiesubsidieregeling	VLA	243,00	45%	0%
R - 1.02	Verbeterde energiesubsidieregeling	BHG	16,00	40%	0%
R - 1.03	Verbeterde energiesubsidieregeling	DG	5,00	100%	0%

Component 1.2. Opkomende energietechnologieën					
I - 1.18	Backbone voor H2 en CO2	FED	95,00	100%	0%
I - 1.19	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	FED	50,00	100%	0%
I - 1.20	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	VLA	125,00	100%	0%
I - 1.21	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	WAL	117,20	100%	0%
I - 1.22	Ontwikkeling van de koolstofarme industrie	WAL	50,00	100%	0%
I - 1.23	Onderzoeksplatform voor energietransitie	FWB	26,50	81%	0%
I - 1.24	Netwerken voor hernieuwbare warmte	VLA	44,30	100%	0%
I - 1.25	Off-shore energie-eiland	FED	100,00	99%	0%
R - 1.04	Een regelgevingskader voor de H2- en CO2-markten	FED			
R - 1.05	Fiscale hervorming van fossiele brandstoffen	FED			
Component 1.3. Klimaat en milieu					
I - 1.26	Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat	WAL	84,00	79%	0%
I - 1.27	Ecologische ontsnippering	VLA	24,70	40%	0%
I - 1.28	Blue Deal	VLA	290,96	98%	0%

Component 1.1.

Renovatie van gebouwen

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 1.1. Renovatie van gebouwen

Beleidsgebied/-domein: Energie-efficiëntie, renovatie van gebouwen, bouw/huisvesting, klimaatbeleid, sociaal beleid, gezondheidsbeleid

Doel: Het hoofddoel bestaat erin bestaande gebouwen te renoveren en ze energie- en hulpbronnenefficiënter te maken. Dit omvat met name openbare gebouwen, sociale infrastructuur en residentiële woningen, en meer in het algemeen de slechtst presterende gebouwen. Hierdoor draagt deze component bij tot het terugdringen van broeikasgasemissies, tot de ontwikkeling van banen en groei in de duurzame bouw en tot sociale veerkracht door lagere energierekeningen.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Verbeterde energiesubsidieregeling – VLA/ BHG / DG

Investeringen:

- Renovatie van sociale woningen – VLA / BHG / DG
- Renovatie van openbare gebouwen – FED / VLA / WAL (2) / BHG / FWB (4)
- Renovatielaboratorium (RenoLab) – BHG

Geraamde totale kosten: 2.199 miljoen euro, waarvan 1.012 miljoen (46%) worden gedekt door de FHV.

Tabel 9. Component 1.1. Renovatie van gebouwen

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 1.01	Renovatie van sociale woningen	VLA	35,00	91%	0%
I - 1.02	Renovatie van sociale woningen	BHG	43,44	100%	0%
I - 1.03	Renovatie van sociale woningen	DG	20,00	100%	0%
I - 1.04	Renovatie van openbare gebouwen	FED	10,80	58%	0%
I - 1.05	Renovatie van openbare gebouwen	VLA	20,00	40%	0%
I - 1.06	Renovatie van openbare gebouwen	WAL	59,54	100%	0%
I - 1.07	Renovatie van openbare gebouwen - lokale overheden en sport	WAL	151,80	63%	0%
I - 1.08	Renovatie van openbare gebouwen	BHG	32,00	100%	0%
I - 1.09	Renovatie van openbare gebouwen - scholen	FWB	230,77	41%	0%
I - 1.10	Renovatie van openbare gebouwen - sport en IPPJ	FWB	32,65	100%	0%
I - 1.11	Renovatie van openbare gebouwen - universiteiten	FWB	50,00	70%	0%
I - 1.12	Renovatie van openbare gebouwen - cultuur	FWB	48,75	58%	0%
I - 1.13	Renolab	BHG	13,43	40%	0%
R - 1.01	Verbeterde energiesubsidieregeling	VLA	243,00	45%	0%
R - 1.02	Verbeterde energiesubsidieregeling	BHG	16,00	40%	0%
R - 1.03	Verbeterde energiesubsidieregeling	DG	5,00	100%	0%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Oud en inefficiënt gebouwenbestand: een groot deel van het gebouwenbestand is oud en behoort tot de minst efficiënte in Europa. Meer dan 80% van het gebouwenpark is energie-inefficiënt (wat overeenkomt met energieprestatiecertificaat (EPC)-klasse C en lager), en 50% van het gebouwenbestand is als slechtst presterend (EPC-klasse E en lager) geclassificeerd¹. Deze gebouwen zijn niet voorbereid om de bewoners ervan op een budgettaire duurzame manier te beschermen tegen frequentere en langere hittegolven en tegen koudegolven in veranderende klimaatomstandigheden. De bouwsector was in 2017 goed voor 18,3% van de totale broeikasgasemissies. In 2017 was 73% van de totale uitstoot van gebouwen afkomstig van de residentiële sector, terwijl 27% afkomstig was van de commerciële/institutionele sector².

Hoge investeringsbehoeften: Het vereiste renovatietempo op weg naar klimaatneutraliteit in 2050 zou ongeveer 3% bedragen, terwijl het huidige renovatietempo op minder dan 1% wordt geschat³. De onderinvesteringen in de afgelopen decennia vereisen een grote inspanning om de achterstand in te halen.

Hoge initiële kosten: Het stimuleren van investeringen in de energie- en hulpbronnen-efficiëntie van gebouwen wordt momenteel belemmerd door relatief hoge initiële kosten in vergelijking met de geleidelijke besparingen op de energiekosten op langere termijn. De investeringen die nodig zijn om de energie- en hulpbronnen-efficiëntie van gebouwen aanzienlijk te verbeteren (d.w.z. grondige renovaties) of om een bebouwde ruimte een nieuwe bestemming te geven met het oog op een efficiënt hergebruik ervan, vergen vaak hoge initiële kosten, en het vinden van geschikte financieringsoplossingen valt momenteel niet mee. Bovendien blijken administratieve belemmeringen voor het verlenen van vergunningen en certificeringen voor het realiseren van energie-efficiëntiemaatregelen een belangrijke uitdaging en kostenpost bij het uitrollen van investeringen in energie- en hulpbronnen-efficiëntie.

Lange terugverdientijden: Hoewel initiële investeringen worden terugverdiend door de gegenereerde besparingen op energie en hulpbronnen, wordt de terugverdientijd vaak als buitensporig lang ervaren. Voor huishoudens die momenteel subsidies voor verwarming ontvangen en lagere tarieven voor de verbruikte energie betalen, zijn de terugverdientijden zelfs nog langer, waardoor de renovatie van gebouwen vanuit financieel oogpunt vaak niet interessant is. Externaliteiten in verband met het verbruik van energie en hulpbronnen (bv. broeikasgasemissies, luchtverontreiniging, voorzieningszekerheid) worden niet voldoende geïnternaliseerd, noch via milieubelastingen, noch als schaduw prijzen die voortvloeien uit de regelgevingsaanpak die in het kader van de richtlijn energie-efficiëntie (2012/27/EU)

1 Building Performance Institute Europe (2017), *State of the building stock*, https://www.bpie.eu/wp-content/uploads/2017/12/State-of-the-building-stock-briefing_Dic6.pdf

2 FPS Health, DG Environment (2020), *Vision and strategic workstreams for a decarbonised Belgium by 2050 - Input to the Belgian long-term strategy*, <https://climat.be/doc/visionandstrategicworkstreamsforadecarbonisedbelgiumby2050.pdf>

3 OECD (2021), *Environmental performance review of Belgium*, assessment and recommendations, https://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-belgium-2021_738553c5-en

wordt gevolgd. Volgens een rapport van de OESO wordt het energieverbruik in de sector residentiële en commerciële gebouwen belast tegen een tarief van 2 euro per ton CO₂-eq., wat minder is dan de koolstofarme benchmark van 30 euro per ton CO₂-eq. Dit verlengt de periode waarin besparingen op het verbruik van energie en hulpbronnen de initiële investeringen in renovatie kunnen dekken.

Financieringscapaciteit van de overheid: Door een gebrek aan budgettaire en financieringscapaciteit gaan de overheidsuitgaven naar kleinere investeringen met een direct rendement uit energiebesparing, waardoor particuliere investeringen worden verdrongen. Tegelijkertijd worden urgente projecten voor historische markante gebouwen die alleen op lange termijn renderen door energiebesparingen, niet uitgevoerd vanwege de hoge initiële investeringskosten.

b) Nagestreefde doelstellingen

De component ondersteunt het **Europese vlaggenschipinitiatief 'Renoveren'** door de energie- en hulpbronnenefficiëntie van openbare en particuliere gebouwen te verbeteren en door bij te dragen tot de verdubbeling van het renovatietempo en de stimulering van grondige renovaties tegen 2025. In overeenstemming met het Europese vlaggenschipinitiatief 'Renoveren' om het huidige lage renovatietempo op te krikken, zijn de doelstellingen van de renovatiegolf die gericht is op het verbeteren van de energie- en hulpbronnenefficiëntie en het gebruik van hernieuwbare energie in gebouwen drieledig:

Groene transitie: De renovatiegolf zal betrekking hebben op 1.300.000 m² overheidsgebouwen en nog eens 240.000 privéwoningen (incl. sociale huisvesting) met suboptimale energieprestaties. Hiermee draagt dit onderdeel aanzienlijk bij aan de verwachte gemiddelde daling van -0,085 MtCO₂e per jaar tot 2030⁴

Daarnaast kan de algemene weerstand van residentiële en niet-residentiële gebouwen worden vergroot door ze grondig te renoveren met een langetermijnperspectief dat ook rekening houdt met rampenrisico's en veranderende klimaatomstandigheden (bv. de steeds grotere waarschijnlijkheid dat extreme weersomstandigheden zich frequenter zullen voordoen en dat ze ernstiger zullen zijn).

Banen en groei: De renovatiegolf zal de private and overheidsuitgaven in de bouw de komende vijf jaar doen toenemen, waardoor de sector beter in staat zal zijn de renovatieactiviteit in de komende decennia op te voeren. De renovatiegolf is erop gericht lokale banen te creëren, lokale investeringen te stimuleren, de weerstand van gebouwen te verbeteren en kleine en middelgrote ondernemingen te ondersteunen.

Door bestaande openbare gebouwen te renoveren, kunnen aanzienlijke besparingen op de overheidsbegroting worden gerealiseerd. Het beperken van operationele uitgaven aan fossiele energie draagt positief bij tot de toekomstige investeringscapaciteit en handelsbalans.

⁴ PS Health, DG Environment (2020), *Vision and strategic workstreams for a decarbonised Belgium by 2050* Input to the Belgian long-term strategy, <https://climat.be/doc/visionandstrategicworkstreamsforadecarbonisedbelgiumby2050.pdf>

In zowel de publieke als private sector zou de invoering van nieuwe financierings- en uitvoeringsinstrumenten de vraag naar renovatiewerken structureel moeten doen toenemen, in overeenstemming met klimaatdoelstellingen.

Sociale weerbaarheid: Energiearmoede kan worden aangepakt door energiefacturen te verlagen, met name in slechtst presterende gebouwen waarin huishoudens met een laag inkomen en kwetsbare huishoudens wonen. Dit zal de levensomstandigheden verbeteren door een beter thermisch comfort, een betere ventilatie, de verwijdering van schadelijke stoffen (bv. asbest, oude loden leidingen) en de modernisering van technische systemen (bv. elektrische bedrading), terwijl ervoor wordt gezorgd dat de gerenoveerde panden betaalbaar blijven voor huishoudens met een laag inkomen en kwetsbare huishoudens. Naar schatting 14% van de Belgische huishoudens heeft moeite om energie te betalen, hoewel er geen nationale indicator voor energiearmoede is⁵.

Ten slotte zullen specifieke en ambitieuzere sociale en circulariteitsclausules voor directe overheidsinvesteringen zorgen voor meer duurzaamheid en weerstand in de hele bouwsector.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

Het versnellen van de renovatie van gebouwen vergt een brede mix van hervormingen en investeringen. In deze module worden de maatregelen beschreven die deels door de faciliteit voor herstel en veerkracht zouden worden gefinancierd. Er zal worden uitgelegd hoe deze passen bij andere maatregelen die zullen worden uitgevoerd om een tijdige transitie naar klimaatneutraliteit te waarborgen.

Renovatie van particuliere gebouwen: Om het renovatietempo op te voeren, zullen er effectievere en/of nieuwe steunvoorzieningen voor particuliere gebouwen worden ingevoerd. De voorgestelde projecten zijn gericht op zowel residentiële, commerciële en industriële gebouwen als particuliere gebouwen die voor het publiek toegankelijk zijn en mee een openbare dienstverleningsopdracht helpen vervullen. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan sociale huisvesting en aan gezinnen die met hoge investeringskosten moeten afrekenen.

Door overheidsmiddelen vrij te maken voor particuliere gebouwen, kan de overheid de renovatiewerkzaamheden versnellen en zo particuliere middelen activeren die een extra impuls geven aan de doorstart naar een duurzame economie.

Renovatie van openbare gebouwen: Ook op het vlak van energieprestaties moeten de overheden het goede voorbeeld geven. Vandaag verbruiken administratieve en gerechtelijke gebouwen, scholen, musea, sportfaciliteiten, openbare verlichting enz. vaak nog best veel energie. Om de transitie naar een energie-efficiënte en intelligente infrastructuur concreet waar te maken, worden voor de in deze component voorgestelde projecten extra middelen

⁵ King Baudouin Foundation (2018), The Energy Poverty Barometer (2009-2016)
<https://www.kbs-frb.be/en/Activities/Publications/2018/20180315NT>

toegewezen die niet alleen de emissies maar ook de energiekosten voor de overheden verminderen. Door het goede voorbeeld te geven, creëren de overheden banen in de renovatiesector en kunnen ze burgers en bedrijven aanzetten om hetzelfde te doen.

Om een dergelijke rol te kunnen vervullen, moeten de verschillende overheden evenwel een goed beeld hebben van de infrastructuren die vernieuwd moeten worden, moeten ze duidelijke doelstellingen en prioriteiten vaststellen en de werkzaamheden efficiënt plannen en uitvoeren.

Waar mogelijk kan het gebruik van energieprestatiecontracten worden overwogen als onderdeel van het herstelplan om ervoor te zorgen dat de verwachte besparingen ook daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Aangezien renovaties een lange levensduur hebben (30 jaar of meer), zal extra aandacht worden besteed aan de meest kosteneffectieve keuze: gerichte energierenovaties, een volledige, grondige renovatie, of de sloop en wederopbouw van gebouwen, rekening houdend met de doelstellingen van het NEKP. In dat verband is het belangrijk om concrete prestatie-eisen voorop te stellen voor elk gebouw of voor elk specifiek werk:

- isolatie van daken, vloeren en muren van gebouwen
- renovatie van het schrijnwerk en de beglazing
- installatie van verwarmingssystemen
- verlichtingsregeling
- intelligente gebouwbeheersystemen
- enz.

De in deze component voorgestelde projecten zijn gericht op ingrepen die een direct effect hebben op de energie-efficiëntie. Niettemin zou er ook steun kunnen worden verleend voor andere renovaties om de functionaliteit en toegankelijkheid van gebouwen te verbeteren (bv. aanleg van digitale netwerken in scholen, betere toegankelijkheid van theaters voor personen met een beperkte mobiliteit).

a) Hervormingen

ID	R – 1.01.
Naam	Verbeterde energiesubsidieregeling
Type	Hervorming
Drager van het project	Vlaamse Regering
Budget	243
Coëfficiënt klimaat (%)	45%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

In mei 2020 keurde de Vlaamse Regering de Vlaamse Renovatiestrategie gebouwen 2050 goed als onderdeel van het NEKP 2030 met volgende streefdoelen 2050:

- Voor woongebouwen wordt het gemiddelde EPC-kengetal verlaagd met 75% tot EPC-label A (EPC-kengetal <100);
- Voor niet-woongebouwen wordt gestreefd naar koolstofneutraliteit voor verwarming, sanitair warm water, koeling en verlichting, met voorbeeldrol voor de overheid.

Op basis van de EPC-databank wordt vastgesteld dat op dit moment ruim 95% van het bestaande woningenpark van bijna 3 miljoen woningen niet voldoet aan het streefdoel, terwijl 29% het slechtste F-label heeft. De komende dertig jaar moet jaarlijks gemiddeld ruim 3% van het woningenbestand worden gerenoveerd tot de doelstelling 2050.

Om dit te verwezenlijken legt de langetermijnrenovatiestrategie 2050 een sterk accent op grondige renovaties op natuurlijke opportuniteitsmomenten, zoals bijvoorbeeld bij transactiemomenten (verkoop, vererving), start van een nieuwe verhuur en sloop van de slechtste woningen gevolgd door vernieuwbouw. Maar ook buiten deze sleutelmomenten blijft het verhogen van de renovatiegraad en het stimuleren van diepgaande energetische renovaties een permanente noodzaak. Prioriteit gaat naar de slechtst presterende woningen.

Uit onderzoek blijkt ook dat 57% van de woningen herstellingen, renovaties of een totaalrenovatie nodig hebben om te voldoen aan de minimale woningkwaliteitseisen uit de Vlaamse Wooncode. 11% van de Vlaamse woningen verkeert in een slechte tot zeer slechte staat die aanleiding geeft tot zeer grondige ingrepen of sloop en vervanging door één of meer energiezuinige nieuwbouwwoningen.

Doelstellingen

Om de renovatiegraad op te krikken worden de premies gericht op energie-efficiëntie en hernieuwbare energie enerzijds (energiebeleid) en doelgroepgerichte premies voor de verbetering van de woningkwaliteit (woonbeleid) hervormd en vanaf 2022 geïntegreerd in één klantvriendelijk en transparant loket. In 2023 zullen de functionaliteiten van het loket verder uitgebreid worden. De hoogte van de steun wordt sterker afhankelijk van het inkomen, waardoor renovatie voor meer eigenaars haalbaar wordt. Ook wordt in

een apart project de dienstverlening in de bestaande energie- en woonloketten verder geïntegreerd zodat burgers laagdrempelig beroep kunnen doen op renovatieadvies, financieringsoplossingen en begeleiding bij uitvoering van werken met bijzondere aandacht voor kwetsbare gezinnen.

Om eigenaars te stimuleren tot grondigere energetische renovaties werd vanaf 1 januari 2021 een EPC-labelpremie ingevoerd voor investeerders die een woning of appartement met een zeer slecht EPC-label binnen een termijn van vijf jaar renoveren tot label C, B of A (appartement B of A). Het premiebedrag varieert in functie van het behaalde label.

In 2021 en 2020 geldt een (federaal) verlaagd btw-tarief van 6% voor sloop en heropbouw van woningen die gedurende 5 jaar de enige en eigen woning van de bouwheer/koper zijn en een bewoonbare oppervlakte hebben van maximum 200 m². Deze restrictieve voorwaarden maken dat heel wat projecten geen verlaagd btw-tarief kunnen genieten. In deze gevallen biedt Vlaanderen een eenmalige sloop- en heropbouwpremie aan die wordt verhoogd tot 10.000 euro.

Om tegemoet te komen aan de toenemende vraag naar digitalisering, flexibiliteit en slimmer netbeheer wordt vanaf 1 april 2021 de premie voor een thuisbatterij verhoogd en wordt een premie voor de slimme sturing van warmtepompen, elektrische boilers en accumulatieverwarming ingevoerd.

Uitvoering

Hervorming woon- en energiepremies en financiering energieluik woningrenovatiepremie (180m€)

In 2021 worden de juridische aspecten van de premiehervorming geregeld. Vanaf 2022 zullen eigenaars premies voor alle werken uitgevoerd aan woningen, appartementen en woongebouwen kunnen aanvragen via dit uniek loket en zullen uitbetalingen via dit loket verlopen. De relancemiddelen worden ingezet voor de financiering van een deel van de energie-gerelateerde onderdelen van deze nieuwe, geïntegreerde premie die vanaf het voorjaar van 2022 zal kunnen worden aangevraagd via een nieuw uniek loket.

Labelpremie (25,35m€)

De EPC-labelpremie kan vanaf 1 januari 2021 aangevraagd worden. Wie in aanmerking wil komen voor de EPC-labelpremie, moet aan de hand van een EPC aantonen dat de woning in aanmerking komt. Na renovatie moet de investeerder een tweede EPC indienen waaruit blijkt dat een woning minstens label C en een appartement minstens label B heeft behaald. De elektriciteitsdistributienetbeheerders staan in voor het aanbieden van een digitaal en niet-digitaal aanvraagloket alsook voor de verwerking van de premie-aanvragen en het uitbetalen van de goedgekeurde dossiers. De controle op de EPC-labels gebeurt via de EPC-databank.

Sloop- en herbouwpremie (17,6m€)

De herziene sloop- en herbouwpremie kan vanaf 1 januari 2021 aangevraagd worden bij het VEKA (Vlaams Energie- en Klimaatagentschap). Het VEKA is verantwoordelijk voor de premie-aanvragen, de premiebehandeling en de uitbetaling.

Premies toekomstbestendig elektriciteitsnet (20,05m€)

Het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap behandelt de aanvragen voor de premie voor een thuisbatterij. De nieuwe premie voor de slimme sturing van warmtepompen, elektrische boilers en accumulatieverwarming wordt beheerd door de elektriciteitsdistributienetbeheerders in het kader van de openbaredienstverplichtingen voor rationeel energiegebruik.

Staatssteun

Staatssteun met vrijstelling van aanmeldingsplicht.

Hoewel de uiteindelijke premies terecht komen bij de investeerder zelf, voorziet de Vlaamse overheid geen rechtstreekse vergoeding aan deze individuele investeerders. Via REG-Openbare dienstverplichtingen werd aan de elektriciteitsdistributienetbeheerders de opdracht gegeven om te voorzien in een volledige front- en backoffice voor de behandeling en uitbetaling van premieaanvragen voor energiebesparende maatregelen. Het VEKA vergoedt de elektriciteitsdistributienetbeheerders volgens de bepalingen in artikel 6.4.1/12 van het Energiebesluit voor de uitbetaalde premies.

Het Besluit 2012/21/EU voorziet in een vrijstelling van de aanmeldingsplicht van staatsteun op voorwaarde dat de steun voldoet aan een reeks voorwaarden die teruggaan op het Altmark-arrest. De REG-vergoedingen voor de netbeheerders (art. 6.4.1/12 Energiebesluit) toegekend vanaf kalenderjaar 2018 en maximaal tot in het kalenderjaar 2028, vallen onder deze bepaling.

Er zal onderzocht worden of de financiering van het energieluik van de woningrenovatiepremie conform is met de DAEB-regeling in het Besluit 2012/21/EU en of een staatssteunaanvraag noodzakelijk is. In dat geval zal in de loop van 2021 een aanvraag bij de bevoegde diensten van de Europese Commissie worden ingediend.

Doelgroep

Hervorming woon- en energieprijzen en financiering energieluik woningrenovatiepremie: eigenaars met uitzondering van huurders en sociale huisvestingsmaatschappijen.

Labelpremie: alle investeerders in woningen en appartementen met een slecht EPC-label (E/F voor woningen en D/E/F voor appartementen).

Sloop- en herbouwprefemie: eigenaars van woningen die niet in aanmerking komen voor de federale btw-verlaging voor sloop en herbouw.

Premies toekomstbestendig elektriciteitsnet

- Voor de premie voor sturing: huishoudelijke eindafnemers die op het elektriciteitsdistributienet zijn aangesloten met toepassing van uitsluitend nachttarief en gebruik maken van elektrische boilers en/of elektrische accumulatieverwarming of die hun woning verwarmen met een warmtepomp.
- Voor de batterijpremie: natuurlijke personen die zelf elektriciteit produceren en die beschikken over een digitale meter.

Periode van uitvoering

Alle maatregelen starten in 2021, met uitzondering van de hervormde woon- en energiepremie die in 2022 van start gaat.

ID	R – 1.02.
Naam	Verbeterde energiesubsidieregeling
Type	Hervorming
Drager van het project	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	16,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	1/01/2024

Uitdagingen

De ambitieuze klimaatdoelstellingen van het gewest halen door te streven naar koolstofneutraliteit tegen 2050. De gebouwensector vertegenwoordigt ongeveer 60% van alle emissies in Brussel en is daarmee de grootste uitstoter van broeikasgassen van het gewest.

Het gebouwenpark in Brussel is behoorlijk verouderd: een derde van de huizen en een kwart van de appartementen in het gewest hebben een EPB-certificaat klasse G (meest energie-intensief), 40% van de woningen dateert van vóór 1945 en 30% van de gebouwen is niet geïsoleerd.

Het gaat dus om een zeer grootschalige strategie en de investeringen die moeten worden gedaan om deze omschakeling van het bestaande gebouwenpark naar een duurzaam park te bewerkstelligen, zullen immens zijn. Naar schatting zullen tientallen miljarden euro nodig zijn om deze transitie te bewerkstelligen.

Heel wat eigenaars hebben het evenwel moeilijk om de nodige middelen bijeen te krijgen voor de (energie)renovatie van hun eigendom. Om de renovatieambities van het gewest waar te maken, is dus zeker een steunsysteem nodig dat tegemoetkomt aan de doelstelling. In de huidige context is het meer dan ooit noodzakelijk om particuliere bouwers te helpen bij hun renovatie-inspanningen.

De huidige gewestelijke premies moeten daarom worden versterkt om meer steun te kunnen verlenen bij de financiering van de duurzame en energiebesparende werken die moeten worden uitgevoerd.

Doelstellingen

De bedoeling is om het renovatietempo in het gewest op te drijven en tegelijk kwaliteitsvolle renovaties gericht op verbetering van de energieprestaties van gebouwen te garanderen.

Naar aanleiding van de COVID-19-crisis werd een verhoging van de bedragen van verscheidene energiepremies voorgesteld in de vorm van een bonus (energiepremiebonus) om het economische herstel van de bouwsector te ondersteunen en ervoor te zorgen dat dit herstel garant staat voor een betere (energie)kwaliteit van gebouwen in het kader van de renovatiestrategie. Deze bonus bestaat eigenlijk uit een verhoging van het bedrag van de isolatiepremie en de premie voor het uitvoeren van een energieaudit voor gezinnen met een laag inkomen én uit een verhoging van het bedrag van de premie die wordt toegekend wanneer drie of meer werken tegelijk worden uitgevoerd. De bonus loopt momenteel nog tot 31/12/2021, maar kan dankzij het Europese herstelplan worden verlengd als dat nuttig zou blijken om de gevolgen van de crisis te temperen.

Vanaf 2022 worden de premies dan hervormd door de invoering van één enkel gewestelijk premiesysteem voor particulieren. Dankzij dit uniforme systeem zullen burgers een duidelijker beeld hebben van het bedrag dat ze voor hun renovatiewerkzaamheden kunnen aanvragen en zullen de administratieve stappen die ze moeten doorlopen om financiële steun te bekomen (via de gewestelijke premies) een pak eenvoudiger worden. Aanvragers zullen alle informatie over de beschikbare premies op één overzichtelijk gewestelijk webportaal terugvinden en moeten slechts één *online* procedure doorlopen.

Uitvoering

De operationele werkzaamheden voor de hervorming van de energie- en woningrenovatiepremies zijn in het tweede kwartaal van 2020 van start gegaan. De twee betrokken besturen, Leefmilieu Brussel (energiepremies) en Urban (renovatiepremies), werken momenteel aan verschillende aspecten van deze hervorming: standaardisering van de voorwaarden voor de toekenning van premies, procedures, beschrijvingen van in aanmerking komende werkzaamheden, bedragen van de premies, ontwikkeling van IT-tools, het webportaal, communicatie over het hervormde systeem enz. Het plan is om tegen begin 2022 een uniform systeem te hebben, klaar voor gebruik.

Het in het kader van dit Europese herstelplan gevraagde bedrag zal worden gebruikt om het hervormde premiesysteem, dat een globale en geïntegreerde aanpak van de renovatie beoogt, te versterken. Wanneer dit nuttig zou blijken, kan ook de energiepremiebonus worden verlengd. Aangezien deze bonus beschikbaar is vanaf september 2020, beschikken we echter nog niet over voldoende cijfers om deze verlenging te bevestigen.

70% van het gevraagde bedrag moet vóór eind 2022 zijn vastgelegd. In dat verband wordt benadrukt dat 99,9% van de energiepremies wordt aangevraagd in de vorm van een directe vereffening (d.w.z. gelijktijdige vastlegging en vereffening). Verwacht wordt dat het volledige ontvangen bedrag tegen eind 2023 zal vereffend zijn.

Beide besturen stelden samen een lijst op van de gemeenschappelijke werkzaamheden die in aanmerking komen voor een premie ten behoeve van een gemeenschappelijk publiek. Ook de verdeling van de gemeenschappelijke premies werd al vastgesteld. Leefmilieu Brussel zal 76% van het toegewezen bedrag toekennen aan gezinnen en 24% aan de openbare sector en privésector. Urban zal 100% van de bedragen aan gezinnen toewijzen..

Staatssteun

Hoewel hoofdzakelijk bestemd voor huishoudens, zal deze financiële steun voor de renovatie van gebouwen, indien staatssteun zou worden vastgesteld, alleen worden toegekend aan een rechtspersoon in toepassing van Verordening (EG) nr. 1407/2013 van de Europese Commissie van 18 december 2013 of Verordening (EG) nr. 360/2012 van de Europese Commissie van 25 april 2012 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het EG-Verdrag op de-minimissteun.

Doelgroep

De belangrijkste doelgroep zijn gezinnen (eigenaars die in hun eigendom wonen, eigenaars die hun woning verhuren en mede-eigenaars). Het project mikt in de tweede plaats ook op de privésector (privébedrijven, privéscholen), de openbare sector (OVM's, overheidsbedrijven, gemeenten, OCMW's enz.) en vzw's.

Periode van uitvoering

Het project zou lopen van 01/01/2022 tot 01/01/2024.

ID	R – 1.03.
Naam	Verbeterde energiesubsidieregeling
Type	Hervorming
Drager van het project	Regering van de Duitstalige Gemeenschap
Budget	5,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	06/2026

Uitdagingen

Studies toonden aan dat ongeveer 23% van de eindenergie in het Waals Gewest wordt gebruikt voor de verwarming van woongebouwen. In dit opzicht bieden de woongebouwen, waarvan 33% zich in de Duitstalige Gemeenschap bevindt, een aanzienlijk potentieel voor energiebesparing, omdat hun energie-efficiëntie varieert van laag tot zeer laag (de onderzochte energiecertificaten zaten in energieklassen F en G).

Doelstellingen

De ontwerphervorming, die werd uitgewerkt binnen een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld en parlementsleden, heeft als doel het invoeren van een systeem van renovatiepremies voor woningen die worden gebruikt voor woondoeleinden, teneinde de energieprestaties van deze gebouwen te verbeteren. De praktijk van de laatste jaren heeft uitgewezen dat het huidige systeem in dit opzicht niet voldoet: vele burgers hebben geen premies aangevraagd omdat de administratieve rompslomp te groot is, omdat de complexiteit van het systeem het moeilijk

maakt om de premie te berekenen vóór investering, enz. Het hervormingsproject beoogt dan ook de huidige regelgeving te vereenvoudigen om deze zo toegankelijk, transparant en efficiënt mogelijk te maken voor de particulier. De hervorming beoogt het invoeren van een ondersteunings- en raadplegingstool die voor burgers vlot toegankelijk en begrijpelijk is. Een belangrijke doelstelling is het wegnemen van mogelijke administratieve hinderpalen die burgers ervan kunnen weerhouden een aanvraag in te dienen en dus van het aanbrengen van energie-en efficiëntieverbeteringen in hun woning.

De hervorming wil een onderscheid aanbrengen tussen kleinschalige werken, waarbij de een vereenvoudigde toegang tot premies mogelijk is, en meer ingrijpende werken, die zullen nopen tot meer gedetailleerde administratieve stappen.

Het doel van dit project betreffende premies is meer bepaald om incentives te creëren voor het toepassen van maatregelen op het vlak van energiebesparing en emissiereductie voor bestaande woongebouwen in de Duitstalige Gemeenschap. Deze maatregelen moeten bijdragen tot het halen van de doelstellingen van het Europese energiebeleid, met name om in 2050 te komen tot een zo goed als klimaatneutraal gebouwenbestand. Voorts is het de bedoeling dat in de nieuwe reglementering het gebruik van duurzame materialen voor warmte-isolatie aan een hoger tarief wordt gesubsidieerd, om incentives te creëren voor het gebruik van dit type materialen.

Het premieproject heeft in eerste instantie betrekking op woningen die door de privé-eigenaars zelf worden bewoond. Niettemin vallen ook huurwoningen onder de maatregel, op voorwaarde dat de eigenaar de gemiddelde huurprijs voor de woning in kwestie niet overschrijdt ("Mietpreisspiegel", een systeem dat is opgezet door het Waals Gewest).

Uitvoering

De implementatie van dit nieuwe systeem van energieprijzen in de Duitstalige Gemeenschap is gepland vanaf juli 2021. De Duitstalige Gemeenschap zal via zijn diensten de uitvoering van het steunmechanisme op zich nemen (Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap).

Vanaf juli 2021 zullen voorlichtingscampagnes worden opgezet om de particulieren over dit onderwerp te informeren. Ook zullen infobalies worden opgezet om de particulieren te informeren en te helpen bij het indienen van hun aanvraag.

Elke uitvoeringsfase zal gepaard gaan met een tussentijdse controle en evaluatie van het systeem en de effecten ervan op de beoogde reductie van de broeikasgasemissies en op de energiefactuur van de bevolking. Indien nodig kunnen strategische aanpassingen worden doorgevoerd door meer nadruk te leggen op deze of gene technologie. Het is zeer waarschijnlijk dat, naarmate het project vordert, het aantal aanvragen toeneemt, aangezien de nieuwe voorwaarden voor de toekenning van de premie meer algemeen bekend zullen zijn en er meer tijd zal geweest zijn om investeringen te plannen.

Staatssteun

Dit is geen staatssteun, aangezien de premies bestemd zijn voor de energierenovatie van woongebouwen van particulieren en verhuurders die de woning verhuren binnen de marges van de gemiddelde huurprijzen ("Mietpreisspiegel").

Doelgroep

De bevolking van de 9 gemeenten van de Duitstalige Gemeenschap en de eigenaars van woningen die de gemiddelde huurprijzen volgen ("Mietpreisspiegel").

Periode van uitvoering

Het systeem zal in de Duitstalige Gemeenschap worden ingevoerd in juli 2021 en de premies zullen worden betaald tot juni 2026.

b) Investerings

ID	I – 1.01.
Naam	Renovatie van sociale woningen
Type	Investering
Drager van het project	Vlaamse Regering
Budget	35,00
Coëfficiënt klimaat (%)	91%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Eind 2022

Uitdagingen

Met het oog op het behalen van de ambitieuze Vlaamse klimaat- en energiedoelstellingen tegen 2050, moet er volop worden ingezet op de energetische renovatie van sociale huurwoningen. Zo werd door de Vlaamse regering immers beslist dat uiterlijk in 2050 de bestaande woningen een gelijkwaardig of vergelijkbaar energieprestatieniveau moeten behalen als nieuwbouwwoningen met een vergunningsaanvraag in 2015. Concreet moet meer dan 95% van de Vlaamse gebouwen worden gerenoveerd of gesloopt. Ook voor de sociale huisvestingssector moeten op dat vlak nog grote inspanningen worden geleverd.

Tegelijk staan er ruim 153.000 kandidaat-huurders op de wachtlijst voor een sociale huurwoning. De huidige pandemie zorgt bovendien voor bijkomende problemen in de woningmarkt, voornamelijk in het goedkoopste segment. Er moeten in Vlaanderen dan ook nog belangrijke inspanningen worden geleverd om het sociale woonaanbod te verruimen.

Doelstellingen

Het doel van dit project is om aan de hand van de toekenning van VKF-premies aan sociale huisvestingsmaatschappijen en het Vlaamse Woningfonds de energetische renovatie van sociale huurwoningen te stimuleren en te versnellen. Naast de opname van een gesubsidieerde lening bij de renovatie van sociale huurwoningen kunnen initiatiefnemers dan ook gebruik maken van deze subsidie wat voor hen meer voordelig is. Op die manier worden deze initiatiefnemers gestimuleerd om projecten op te starten wat enerzijds een positieve impact zal hebben bij het heropstarten van de bouwsector na de coronamaatregelen

en anderzijds zal resulteren in sociale woningen waarvan het energieverbruik laag zal zijn en de CO₂-impact dus beperkt.

Het systeem van de VKF-subsidie bestaat al in zijn huidige vorm sinds 2016 en gemiddeld wordt daarbij een VKF-premie toegekend van 7400 euro per woning. Met een budget van 30 miljoen euro zullen dus op die manier ongeveer 4.050 sociale huurwoningen een energetische renovatie kunnen ondergaan.

Daarnaast wil het Vlaams Gewest in begrotingsjaar 2021 de leningsmachtiging aan VMSW te verhogen met 250 miljoen euro. Hierdoor kunnen SHM's goedkope leningen aangaan bij VMSW om hun bouw- en renovatieprojecten te financieren. VMSW kan deze middelen renteloos lenen bij het Vlaamse Gewest, die wel de markt moet raadplegen. Het budget van 5m€ betreft een compensatie voor de rentelasten die het Vlaams Gewest draagt, gedurende een periode van 4 jaar, gerekend aan 0,5% rente.

Uitvoering

De Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen zal instaan voor het beheer en de toekenning van deze subsidie aan de initiatiefnemers, zoals ze dat tot nu toe ook al heeft gedaan voor de middelen die vanuit het Vlaams Klimaatfonds ter beschikking werden gesteld voor de energetische renovatie van sociale huurwoningen.

Er kan dus verder gewerkt worden op een bestaande regeling die al is ingeschreven in het Besluit Vlaamse Codex Wonen van 2021 (artikel 5.48 tot en met artikel 5.55). Daarbij kan een initiatiefnemer afhankelijk van de energetische investeringen die worden gedaan in de sociale huurwoning zoals bijvoorbeeld de plaatsing van een zonneboiler, condensatieketel, warmtepomp, zoldervloerisolatie, de na-isolatie van de bestaande spouwmuur, een subsidie aanvragen bij de VMSW.

De toekenning (vastlegging) van deze premies aan de initiatiefnemers kan starten van zodra deze middelen via het agentschap Wonen-Vlaanderen ter beschikking worden gesteld van de VMSW. Voor de transfer van deze middelen zal wel nog een toelagebesluit moeten worden opgemaakt.

Een eerste voorschot van 80% wordt als voorschot uitbetaald nadat het bewijs van de bestelling of de start van de werkzaamheden is voorgelegd, op basis van historische gegevens weten we dat dit ongeveer 8 maanden na de aanvraag gebeurt. Het saldo van de subsidie wordt uitbetaald na de eindafrekening, die volgt ongeveer na 1,5 jaar.

Betreffende de leningsmachtiging, staat de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen in voor het toekennen van goedkope leningen aan SHM's, volgens de modaliteiten die zijn ingeschreven in het Besluit Vlaamse Codex Wonen van 2021 (artikel 5.38 tot en met artikel 5.44). Conform artikel 4.32 van de Vlaamse Codex Wonen van 2021, kan VMSW ter financiering van deze activiteiten leningen opnemen bij het Vlaamse Gewest. Het betreft traditioneel leningen op 20 jaar of 33 jaar met een rentevoet van 0% en jaarlijkse kapitaalaflossingen. Het Vlaams Gewest zal op haar beurt zich financieren op de kapitaalmarkt via haar EMTN-programma.

Staatssteun

Het betreft staatssteun, maar de steun wordt verleend voor de uitoefening van een DAEB en past binnen het DAEB-vrijstellingenbesluit. De steun moet niet op voorhand wordt aangemeld, maar er moet achteraf over worden gerapporteerd.

Doelgroep

De sociale huisvestingsmaatschappijen en het Vlaams Woningfonds die beroep kunnen doen op deze subsidies en lening voor de energetische renovatie en bouw van sociale huurwoningen. Het voordeel dat hiermee wordt gecreëerd door een lagere energiefactuur komt ten goede van de sociale huurders.

Periode van uitvoering

Aangezien er beroep gedaan wordt op het bestaande kader rond ondersteuning van energiebesparende maatregelen kan direct van start gegaan worden eens de middelen beschikbaar zijn. Deze kunnen uniform gespreid worden over de uitvoeringsperiode aangezien het kader reeds operationeel is.

De opname van leningen door sociale huisvestingsmaatschappijen bij VMSW kan van begin 2021 tot eind 2022.

ID	I – 1.02.
Naam	Renovatie van sociale woningen
Type	Investering
Drager van het project	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	43,44
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Date de fin du projet	Avant 2026

Uitdagingen

In het kader van het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2030 moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn uitstoot van broeikasgassen met minstens 32% verminderen. Aangezien de gebouwensector de grootste uitstoter van broeikasgassen in het Brusselse Gewest is, is de duurzame renovatie van bestaande gebouwen sowieso een belangrijke uitdaging. De strategie om de milieu-impact van bestaande gebouwen te verminderen, die op 25 april 2019 door de Brusselse regering werd goedgekeurd, stelt voor residentiële gebouwen een doelstelling van gemiddeld 100kWh/m²/jaar primair energieverbruik voorop tegen 2050. Het sociale woningpark, dat zo'n 40.000 wooneenheden telt, moet uiteraard deel uitmaken van deze dynamiek door de uitvoering van méér energierenovatieprojecten om tegen 2025 een gemiddeld EPB D-certificaat en tegen 2030-2050 een gemiddeld EPB C-certificaat te behalen. In het kader van de CSR's 2019 en 2020 kreeg België de aanbeveling

om zijn investeringen toe te spitsen op de energietransitie en een koolstofarme economie. Energierenovatieprojecten in gebouwen voor sociale huisvesting verminderen de uitstoot van broeikasgassen en geven tegelijk een impuls aan bedrijven die actief zijn op het gebied van duurzame bouwtechnieken. Het project wil ook het risico van brandstofarmoede bestrijden, dat 25% van de Belgische huishoudens treft.

Doelstellingen

De energierenovatie van de 1.711 sociale woningen waarop het project betrekking heeft, zal een vermindering van het energieverbruik met gemiddeld 53% mogelijk maken, goed voor een verwachte winst van 21 GWh/jaar. Voor de huurders van deze woningen betekent dit een aanzienlijke verlaging van hun energiefactuur. Naast de verbetering van het warmtecomfort in de woningen is het ook de bedoeling dat de huurders van de sociale woningen worden beschermd tegen het risico van energiearmoede, dat momenteel 25% van de Belgische gezinnen treft. Het project ligt ook in de lijn van de in het Nationaal Energie- en Klimaatplan vastgelegde doelstelling om de uitstoot van broeikasgassen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met minstens 32% te verminderen. Het project zal naar schatting resulteren in een reductie van 4.452 ton CO₂ per jaar.

Uitvoering

Dit project omvat de bekendmaking, gunning en uitvoering van 15 opdrachten voor werken door de openbare vastgoedmaatschappijen (OVM's).

De totaalkost van de werkzaamheden wordt geraamd op 88 miljoen euro. De in het kader van de RRF gevraagde steun bedraagt 43,44 miljoen euro; de resterende ~50% wordt aan de OVM's voorgeschooten door de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij (BGHM). Voor 6 van de 15 werven werd al een stedenbouwkundige vergunning verleend. Intussen werden nog 3 andere vergunningen aangevraagd bij de dienst Stedenbouw. De overige 6 vergunningsaanvragen zullen in de loop van 2021 worden ingediend. De werkzaamheden worden gespreid over een periode die loopt van januari 2021 tot juni 2025 en de 15 werven zullen vóór 2026 voorlopig worden opgeleverd. De ingrepen hebben hoofdzakelijk betrekking op de thermische isolatie van de bouwschil en de isolatie van daken. De uitvoeringsrisico's van dit project zijn vergelijkbaar met die van andere grote woningrenovatieprojecten: vertraging bij het verkrijgen van de bouwvergunning, het feit dat op het einde van de aanbestedingsprocedure geen enkele offerte regelmatig blijkt te zijn en vertragingen bij de uitvoering van de werken.

Staatssteun

Deze maatregelen, die worden uitgevoerd door gebruik te maken van overheidsopdrachten, worden niet als staatssteun beschouwd.

Doelgroep

De gezinnen die een sociale woning huren.

Periode van uitvoering

De werkzaamheden worden gespreid over een periode die loopt van januari 2021 tot juni 2025 en de 15 werven zullen vóór 2026 voorlopig worden opgeleverd.

ID	I – 1.03.
Naam	Renovatie van sociale woningen
Type	Investering
Drager van het project	Regering van de Duitstalige Gemeenschap
Budget	20,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	30 september 2026

Uitdagingen

Studies hebben uitgewezen dat ongeveer 23% van de eindenergie in het Waals Gewest wordt gebruikt voor de verwarming van woongebouwen. Een energie-efficiënte renovatie van woongebouwen draagt bij tot een vermindering van het gebruik van eindenergie voor de verwarming van deze gebouwen en is een belangrijke schakel in de verwezenlijking van de EU-klimaatdoelstellingen.

De huurders van sociale woningen zijn niet bij machte om zelf de directe kosten te dragen van de energierenovatie van de gebouwen die ze bewonen, en evenmin zijn ze bij machte om een forse stijging van hun huur te dragen die het gevolg zou zijn van het doorberekenen van de kosten van energie-investeringen.

Een energierenovatie van de sociale woningen zal de huurders echter in staat stellen om te besparen op hun energiekosten en zal zo bijdragen tot een betere sociale integratie.

Doelstellingen

Het sociale-huisvestingsbestand in de Duitstalige Gemeenschap telt ongeveer 1.500 huurwoningen, waarvan de meeste meer dan 30 jaar oud zijn.

Via een meerjarenprogramma zullen deze woningen worden gerenoveerd voor wat betreft hun energieprestaties (dakisolatie, vervanging van buitenramen en -deuren, gevelisolatie, ...). Dit zal enerzijds leiden tot een grotere energie-efficiëntie en een lagere CO²-uitstoot, en anderzijds tot een lagere energiefactuur voor gezinnen die meestal een laag tot bescheiden inkomen hebben.

Het meerjarige renovatieprogramma zal in verschillende fasen worden uitgevoerd, aangezien de huurders van de woningen tijdens de renovatiefase elders moeten worden gehuisvest en de capaciteit van de aannemers zijn grenzen kan hebben, gelet op de omvang van de uit te voeren werken.

Het renovatieprogramma zal worden vervolledigd met projecten voor de bouw van nieuwe sociale wooncomplexen. Deze nieuwe bouwprojecten zullen niet in het relanceplan worden opgenomen en zullen worden gefinancierd uit de eigen middelen van de Duitstalige Gemeenschap. Deze projecten zullen gericht zijn op het bereiken van de maximale energie-eisen, aangezien ze niet worden beperkt door bestaande gebouwen.

De Duitstalige Gemeenschap is sinds 1 januari 2020 bevoegd voor huisvesting. Sindsdien wordt een analyse gemaakt van de stand van zaken op het gebied van de sociale huisvesting in de Duitstalige Gemeenschap. Deze analyse zal het mogelijk maken om de meest efficiënte types van energierenovatie te kiezen per gebouw of gebouwencomplex.

Uitvoering

De belangrijkste speler in deze investering is de vennootschap met beperkte aansprakelijkheid “Öffentlicher Wohnungsbau Ostbelgien” (ÖWOB), die door de Duitstalige Gemeenschap wordt erkend als openbare huisvestingsmaatschappij. Deze maatschappij, die momenteel ongeveer 1.200 woningen beheert, zal samensmelten met de erkende vennootschap ÖWBE uit de DG (die momenteel ongeveer 140 woningen beheert), en zo één enkele erkende maatschappij in de Duitstalige Gemeenschap vormen.

De Duitstalige Gemeenschap heeft gekozen voor de mogelijkheid om een participatie te verwerven in de sociale huisvestingsmaatschappij “ÖWOB”, met het oog op de uitvoering van het investeringsprogramma in sociale woningen, waartoe onder meer het energierenovatieprogramma hoort.

Een eerste stap zal zijn dat de ÖWOB de Duitstalige Gemeenschap als partner ontvangt. Dit zal de Gemeenschap in staat stellen om kapitaalschijven vrij te maken om de operaties die zijn gepland in het kader van het energierenovatieprogramma, uit te kunnen voeren. Vervolgens zal de energierenovatie van sociale woningen in verschillende fasen worden uitgevoerd.

In een eerste fase moet de energiesituatie van sociale woningen in detail worden geanalyseerd om te bepalen welke projecten en welke werkzaamheden het meest dringend zijn. Op basis van de resultaten van deze analysefase zal men kunnen komen tot een planning van de projecten in een meerjarenplan. Indien de situatie daarom vraagt, kunnen de eerste werkzaamheden al beginnen nog vóór de definitieve goedkeuring van het meerjarenprogramma. Opgemerkt dient te worden dat de sociale woningen werden gebouwd in verschillende fasen en op verschillende plaatsen, en dat de bouw werd gespreid over meerderde decennia. Bijgevolg hebben deze woningen onderling zeer verschillende niveaus van energie-efficiëntie.

Voor de voorbereiding van het renovatieprogramma en de ondersteuning van het project tijdens de uitvoering, zal specifiek personeel moeten worden aangetrokken. Als alternatief kan voor dit projectonderdeel ook een extern gespecialiseerd bureau worden aangesteld.

Vervolgens moeten de overheidsopdrachten worden uitgeschreven om de uitvoering van de renovatiewerken voor te bereiden. De werkzaamheden moeten worden gepland in een meerjarenplan, mogelijk zelfs in verschillende deelprojecten (bv. verdeling in verschillende percelen met in één perceel de energierenovatie, en in een ander perceel de niet-energiegebonden renovatiewerken). Bij de uitvoering van de werken dient men rekening te houden met de concrete realiteit op het terrein; voor de meer ingrijpende energierenovaties zal waarschijnlijk een tijdelijke verhuizing van de huurders moeten worden gepland en gefinancierd.

Staatssteun

De maatregel moet niet als staatssteun worden beschouwd omdat hij betrekking heeft op de investering van de DG in sociale huisvesting via een participatie.

Doelgroep

De doelgroep van het project zijn de huurders van sociale woningen.

Periode van uitvoering

Zoals de zaken er nu voorliggen, zal het project lopen van 31 december 2021 tot 30 september 2026.

ID	I – 1.04.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen
Type	Investering
Drager van het project	Federale Regering
Budget	10,80
Coëfficiënt klimaat (%)	58%
	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2020-2023

Uitdagingen

De Beurs, een geklasseerd erfgoedgebouw, maakt deel uit van het gebouwenbestand van de Stad Brussel en is als zodanig opgenomen in het actieprogramma PLAGE, dat tot doel heeft het energieverbruik te verminderen.

De studie met Vivaqua over riothermische energie (een vorm van kringlooeconomie met betrekking tot de warmte van het rioolwater die zo nodig zou worden verspild) toont de mogelijkheid aan om, naast andere maatregelen, een deel van het elektriciteitsverbruik te verminderen.

De uitdaging van dit project is ook te zorgen voor duurzaamheid door een economisch model te ontwikkelen dat zichzelf in stand kan houden. Verschillende studies hebben de economische duurzaamheid en de sociale veerkracht van het project aangetoond in verband met een nieuwe bestemming in het Beursgebouw.

Doelstellingen

Het doel van het actieprogramma PLAGE is de regionale en nationale klimaatdoelstellingen te verwezenlijken wat betreft de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 en 2050. De renovatie van de Beurs, die zal leiden tot een aanzienlijke verbetering van haar energieprestaties, past perfect in dit kader.

In ruimere zin (en met financiering uit andere bronnen) beoogt het project de renovatie van de Beurs van Brussel om er opnieuw een levende activiteit van te maken door er een nieuw economisch, toeristisch en sociaal-cultureel centrum van te maken. De geschatte oppervlakte van het terrein bedraagt ongeveer 12.000 m² (met inbegrip van de kelder en de archeologische vindplaats). Het complex zal onderdak bieden aan de Grote Openbare Zaal, waar tijdelijke tentoonstellingen en evenementen zullen worden gehouden, en aan een rondleiding door de Belgische bierindustrie (Belgian Beer World) op de bovenste verdiepingen.

Uitvoering

De Stad Brussel is de bouwheer en het toekomstige beheer van de activiteit zal worden gevoerd door een Autonoom Gemeentebedrijf met een publiek-private Raad van Bestuur. De oprichting van deze rechtspersoon met overheidscontrole zal de opdrachten van het project duidelijk omschrijven en zal een economisch beheer mogelijk maken - dynamisch in antwoord op de verschillende activiteiten die er zullen plaatsvinden.

Op een totale kostprijs van 48 miljoen euro bedraagt de RRF-financiering 10,8 miljoen euro en dekt de energierenovatiwerkzaamheden: buitenschrijnwerk, dubbele beglazing met thermische onderbreking, isolatie van de muren, aanleg van thermische “luchtsluizen”, vervanging van alle verwarmings- en ventilatie-installaties door energiezuinige toestellen en apparatuur, productie van hernieuwbare energie (geothermische - lucht - via gaswarmtepompen), energiezuinige LED-toestellen, gecentraliseerd verlichtingsbeheer, alsmede enkele van de algemene werkzaamheden. Het gebouw is van een K = 87 naar een K = 57 gegaan en de luchtdichtheid is van 6 naar 2 Vol/h gegaan.

Staatssteun

Deze financiële steun voor de renovatie van zijn maatregelen die via het gebruik van overheidsopdrachten worden uitgevoerd, worden niet als staatssteun aangemerkt.

Bijgevolg zou niet zijn voldaan aan ten minste één van de criteria van het begrip staatssteun zoals gedefinieerd in artikel 107, lid 1, VWEU en nader toegelicht in de mededeling (2016/C 262/01).

De subsidie is bestemd voor een overheidsinstantie, de Stad Brussel, met het oog op de renovatie van haar activa, namelijk het Beursgebouw (zie punt 18 van de bovengenoemde mededeling).

Doelgroep

Op nationaal en internationaal niveau: familiebezoekers, liefhebbers van biercultuur, liefhebbers van erfgoed en geschiedenis voor het gebouw, de archeologische site en de historische museumzaal; brouwerijbedrijven, KMO's voor de co-working of teambuilding/incentives/workshops; jongeren, studenten en de Brusselse bevolking voor de centrale ruimte, de centrale galerij; evenementenbedrijven voor de verhuur van de evenementenruimtes.

Periode van uitvoering

2020-2023.

ID	I – 1.05.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen
Type	Investering
Drager van het project	Vlaamse Regering
Budget	20
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Binnen drie jaar na het begin van de werkzaamheden

Uitdagingen

De Vlaamse overheid wil haar verantwoordelijkheid opnemen in het behalen van de doelstellingen met behulp van het interne Klimaatplan van de Vlaamse overheid. Elke entiteit moet jaarlijks haar primair energieverbruik met 2,5% verminderen en hiertoe een meerjarenplan opnemen in hun ondernemingsplan (VR 2020 2905 0517/1BIS). Om deze klimaatdoelstellingen te halen, moeten onder andere investeringen gebeuren in een goed onderbouwde vastgoedstrategie en daaraan gekoppeld duurzaam meerjarenonderhoudsplan met implementatie van energiebesparende maatregelen.

Doelstellingen

Verhoogde investeringen in de renovatie van het gebouwenbestand zullen de energetische renovatie van de gebouwen stimuleren en versnellen en bijdragen tot het behalen van de doelstellingen inzake energie-efficiëntie, vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, zoals geformuleerd in het Vlaams Energie- en Klimaatplan, het Energie-efficiëntierichtlijn en de renovatiestrategie op lange termijn.

De projecten die worden weerhouden voor het toekennen van steun, moeten zorgen voor een versnelling van de klimaatinspanningen en moeten helpen om de economie te laten opveren. We opteren hierbij voor projecten die direct bijdragen tot het verduurzamen van het vastgoed van de Vlaamse overheid.

Projecten die leiden tot een directe energie- en koolstofbesparing

Dit zijn meestal projecten waarbij technische aanpassingen en/of gebouwschil-maatregelen worden geïmplementeerd (niet-limitatieve lijst):

- Relighting
- Verwarmen en koelen (HVAC), met bijzondere aandacht voor uitfasering van stookolie-installaties
- Isolatiemaatregelen (muur, dak, vloer)
- Schrijnwerk en beglazing
- Regeltechnische optimalisatie
- Energieprestatiecontracten, zowel bij de facilitatie als bij de uitvoering
- Groene Warmte (opwekking, opslag en distributie)

Projecten die inzicht geven in de energie- en CO2-besparingsmogelijkheden

Daarnaast worden ook beperkte maatregelen gesteund die essentieel zijn voor het bereiken van een koolstofneutraal patrimonium, aangezien zij leiden tot een kwantitatief en kwalitatief overzicht van besparingspotentieel en verbruik, zoals energiescans of -audits.

Uitvoering

Er wordt steun toegekend aan de projecten die voldoen aan de gestelde projectvoorwaarden en waarvoor een samenwerkingsovereenkomst wordt afgesloten met VEB voor de uitvoering van het project.

Er zal een korting worden toegekend op de projectinvestering, zodat er een hefboomeffect is. Het percentage steun die zal worden toegekend, wordt bepaald overeenkomstig de (potentiële) impact van het project of maatregel.

De verrekening van de steun gebeurt als volgt: bij de start van de uitvoering wordt het voorziene steunbedrag middels de herverdelingsbesluiten overgemaakt aan VEB die dit vervolgens gebruikt om het steunbedrag te kunnen toekennen aan het respectievelijke project.

Staatssteun

Na onderzoek van het amendement tot wijziging van 'Verordening (EU) nr. 651/2014, kan gesteld worden dat de inhoud van het project voldoet aan de voorwaarden gesteld in Artikel 39 en dus met de interne markt verenigbaar kan verklaard worden.

Doelgroep

Elke Vlaamse entiteit die onderworpen is aan de wetgeving overheidsopdrachten kan gebruik maken van het VEB als aankoopcentrale en/of als opdrachtcentrale. Deze doelgroep valt concreet uiteen in volgende subgroepen (in volgorde van focus): Centrale Vlaamse Overheid, Cultuur, Onderwijs en Zorg.

Periode van uitvoering

De begindatum situeert zich tussen 1 mei 2021 en 31 december 2022. Er zal met tussentijdse deadlines gewerkt worden voor de aanvraag van de steunmaatregel, om start van de projecten extra te stimuleren. Projecten die leiden tot een indirecte energie- en koolstofbesparing moeten binnen een jaar na verdeling van de middelen aanvatten en binnen de drie jaar na de verdeling zijn gerealiseerd.

ID	I – 1.06.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen
Type	Investering
Dragers van het project	Waalse Regering
Budget	59,54
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Eind 2026

Uitdagingen

Om de “golf van energierenovatie” van openbare en particuliere gebouwen tegen 2030 in een stroomversnelling te brengen, is een drieledige aanpak nodig: verbeteren van het aanbod, verhogen en massificeren van de vraag, en wegnemen van meerdere hinderpalen.

Een van de hinderpalen bij de renovatie van openbare gebouwen is de complexiteit van de procedures voor overheidsopdrachten en -studies, en het feit dat een renovatie zowel energie- als niet-energieaspecten heeft.

Een ander obstakel van formaat is dat een energierenovatie pas echt doeltreffend is wanneer de renovatie grondig wordt uitgevoerd en, nog voor de werkzaamheden beginnen, als één geheel wordt doordacht.

Het is dan ook duidelijk dat een deel van de werken die komen kijken bij een ingrijpende renovatie een (extreem) lange terugverdientijd heeft. Dit maakt het erg moeilijk om de besluitvormingsinstanties ervan te overtuigen zich niet tevreden te stellen met alleen maar de “low hanging fruits” van de renovatie.

Doelstellingen

Doel van het project is om de grondige renovatie van deze openbare gebouwen rond te krijgen door de combinatie van de middelen van het relanceplan (59,54 miljoen euro), de middelen van het UREBA-programma (165,46 miljoen euro) en de aanvullende financiering verstrekt door de aanvragers zelf, maar die snel zal worden terugverdiend door de energiebesparingen dankzij de werken (150 miljoen euro).

Dit project beoogt een innovatief systeem op te zetten om de renovatie van openbare gebouwen te vergemakkelijken, met inbegrip van de nodige begeleidende maatregelen, zodat 750 tot 1000 gebouwen een grondige renovatie kunnen ondergaan. Het faciliteringssysteem zal leiden tot versnelde en gemassificeerde energierenovatieoperaties, omdat het proces zal worden benaderd op “all inclusive”-wijze.

Het innovatieve karakter van het project zal het mogelijk maken de vraag naar energierenovatie te verhogen en te massificeren, wat de reductie van BKG sterk zal beïnvloeden.

De energierenovatie van openbare gebouwen en de voorbeeldfunctie van deze renovaties zijn opgenomen in de gewestelijke beleidsverklaring voor deze legislatuur. Er is dus veel politieke steun voor de verwezenlijking van deze doelstelling. In de gewestelijke beleidsverklaring wordt het streefcijfer genoemd van 2500 te renoveren gebouwen, en dit onderdeel van het project is gericht op een ingrijpende renovatie van 750 tot 1000 openbare gebouwen die moeten geselecteerd worden op technische haalbaarheid en wenselijkheid (noodzaak) van de uit te voeren transformaties en werkzaamheden.

Uitvoering

De uitvoeringsfasering zal als volgt zijn:

Het faciliteringsproces is opgezet met het oog op de renovatie van het openbare gebouwenbestand. Het Gewest zal 3 grootschalige renovatietakken voor openbare gebouwen op touw zetten (opstellen van overeenkomsten en financiering van ondersteuningsopdrachten en structurele kosten):

1. Bevestiging en uitbreiding van de Renowatt-regeling (gesteund door de EU Elena-fondsen en bekroond met de prijs voor het beste Europese energieproject) voor eigenaars die gedeeltelijke steun wensen. RENOWATT helpt kandidaten bij het opstellen van hun dossier op technisch vlak, qua energiekadaster en via een holistische kijk op het beheer van hun vastgoed.
2. Een “all inclusive”-tak creëren via een vertrouwde operator in samenwerking met de plaatselijke besturen, waardoor één enkele “in house” overheidsopdracht alle ingrijpende energierenovaties kan bundelen via structuren die steunen op minder personele middelen; deze tak zal ook andere bouwverantwoordelijken die niet onder het wetgevingsgebied inzake overheidsopdrachten vallen, in staat stellen deel te nemen aan schaalvergrotingsoperaties.
3. De bestaande tak van UREBA-subsidies handhaven en uitbreiden voor kandidaten die hun ingrijpende renovatie zonder enige andere vorm van methodologische ondersteuning in eigen hand willen houden.

De UREBA-subsidieregeling (die al bestaat en een niet te verwaarlozen voordeel vormt) zal in de jaren 2021-2026 licht worden aangepast om meer steun te verlenen aan ingrijpende renovaties. Dit mechanisme zal de 3 takken bestrijken en dus uitgaan van een globale visie. Een premietoeslag zal worden toegekend voor het gebruik van bio-en/of circulaire materialen.

Het Gewest zal een grote communicatiecampagne opzetten, gericht op openbare grondbezitters om verschillende renovatiegolven in gang te zetten en zo te komen tot de gevraagde 750 (tot 1000) ingrijpende renovaties, waarvan de totale geraamde kostprijs 375 miljoen euro bedraagt tussen 2021 en 2026.

Het Gewest zal toezicht houden op het programma en, indien nodig, aanpassingen aan het systeem doorvoeren om de efficiëntie ervan te verbeteren, en zorgen voor rapportage aan de Europese Commissie.

Met 59,54 miljoen euro zal de RRF alleen energiebesparende investeringen steunen die zijn bevestigd door externe expertise en de door de behandeling van de aanvragen door UREBA. Het Gewest zal voor elk gerenoveerd gebouw een signalisatie en een gerichte communicatie verplicht maken, zodat de eind- en dagelijkse gebruikers van de gebouwen zich bewust zijn van het REG (rationeel energiegebruik)- en klimaatvriendelijke karakter ervan, en van de Europese cofinanciering.

Binnen de architectuur van de Belgische staat beschikt het Waals Gewest over een grote autonomie inzake besluitvorming, beheer en financiering. Het Gewest heeft zijn eigen energiediensten en een daartoe bevoegde minister.

Deze structuren zijn niet tijdelijk en niet beperkt tot de huidige legislatuur, maar zullen ook na de komende regeringswisselingen van kracht blijven. Bij deze belangrijke uitdaging van energietransitie mikken we op de middellange en lange termijn. Hij zal de ministeriële kabinetten en overheidsdiensten nog decennialang bezighouden.

Risico's verbonden met de tenuitvoerlegging: er zijn studies verricht naar de doelstellingen en de technische en financiële middelen die moeten worden ingezet; deze studies gaan tot in de fijnere details. De risico's van de tenuitvoerlegging zijn beperkt, aangezien één specifieke overheidsdienst beschikt over alle nodige financiële en besluitvormingsmiddelen. De beschikbaarheid van budgetten, vooral tijdens een crisis zoals we die momenteel meemaken, kan de uitvoering vertragen, maar niet onderbreken of annuleren. Immers, we bevinden ons in een zeer gunstig momentum en de doelstellingen van de energietransitie worden door de hele politieke wereld onderschreven. Het einde van de huidige legislatuur vormt in die zin geen bedreiging.

Voor een efficiënt toezicht op de uitvoering zal een ondersteunend comité worden opgericht, dat tweemaal per jaar zal bijeenkomen (vaker kan ook, indien nodig), dit in combinatie met het aanstellen van een aanspreekpersoon voor dagelijkse kwesties. De dagelijkse kwesties worden opgelost in duo, namelijk een contactpunt bij de overheidsdiensten en een contactpunt bij het kabinet van de bevoegde minister.

Staatssteun

Dit project valt niet onder de Europese regelgeving inzake staatssteun.

De begunstigden van deze projectoproep zijn geen ondernemingen zoals bedoeld in de Europese verordeningen, d.w.z. dat ze geen economische activiteit uitoefenen. Bijgevolg is niet voldaan aan ten minste één van de criteria voor het begrip staatssteun zoals gedefinieerd in artikel 107, lid 1, VWEU en nader toegelicht in Mededeling 2016/C 262/01.

De subsidies zijn immers bedoeld voor overheidsinstanties om hun gebouwen te renoveren. Daartoe behoren scholen, OCMW's, de politie, gemeenten en provincies. Deze instanties oefenen activiteiten uit van openbaar gezag (zie punt 18 van bovengenoemde Mededeling) of ze maken deel uit van een openbaar onderwijsstelsel dat door de staat wordt gefinancierd en gesuperviseerd, in dit geval de Franse Gemeenschap (punt 29 van de Mededeling). Ze zijn dus niet-economisch van aard. Hoewel de gemeenten en provincies zich soms kunnen inlaten met activiteiten van economische aard, gaat het hier om gebouwen die worden betrokken door administratief personeel.

Indien, ondanks de voorzorgsmaatregelen die we in dit verband nemen, een project van economische aard zou worden aanvaard en elementen van staatssteun zou bevatten (bijvoorbeeld: een beurshal), zouden de nodige omkaderende maatregelen worden getroffen om te voldoen aan de mededingingsregels van de interne markt (AGVV, de-minimisverordening, of aanmelding).

Doelgroep

De doelgroep van het project is vrij ruim aangezien de werken een voorbeeldwaarde hebben. Maar de directe begunstigden zijn, naast de werknemers die gebruik maken van de gerenoveerde ruimten, de bezoekers/gebruikers van de openbare diensten, de kmo's die de werken uitvoeren, de scholen die hun studenten op stage hebben gestuurd tijdens de werken, en de werknemers die dankzij de toegenomen vraag in dienst werden genomen.

Periode van uitvoering

Het project loopt van april 2021 tot eind 2026.

ID	I – 1.07.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen - lokale overheden en sport
Type	Investering
Dragers van het project	Waalse Regering
Budget	151,80
Coëfficiënt klimaat (%)	83%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	1/10/2026

Uitdagingen

De Waalse regering wil een zeer omvangrijk plan uitvoeren voor de renovatie van openbare gebouwen van plaatselijke overheden in ruime zin, maar ook van sportinfrastructuren. De bedoeling is om de Europese en gewestelijke vereisten te halen om de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 te verminderen met 55%, en te anticiperen op de klimaatverandering door op lokaal niveau te kiezen voor een geïntegreerde aanpak.

Doelstellingen

De bedoeling is enerzijds om de milieueffecten van openbare gebouwen drastisch te verminderen door het verbeteren van hun energieprestaties. Lokale overheden vormen immers een essentiële schakel in de uitvoering van het beleid inzake energietransitie. Anderzijds staat dit toe om overheidsinvesteringsprojecten die tot rijpheid zijn gekomen, te versnellen en om openbare werken te bevorderen ter ondersteuning van het economisch herstel.

Ten slotte bevordert het project investeringen in de ecologische en digitale transitie, met name in de productie en het gebruik van schone en efficiënte energie en circulaire energie. Ook helpt het project om het economisch investeringsbeleid te richten op de energietransitie en de transitie naar een koolstofarme economie. De middelen zullen dus daar worden aangewend waar ze de meest positieve gevolgen hebben op ecologisch, economisch en sociaal gebied. Versnippering van de middelen wordt daarbij voorkomen: via een projectoproep zullen immers de meest energievervlindende projecten worden geselecteerd.

Voor de lokale overheden heeft het project tot doel om de technische, energie- en milieukwaliteit van de openbare infrastructuur te verbeteren, maar ook om bij te dragen tot het scheppen van activiteiten en banen in de bouwsector op plaatselijk en gewestelijk niveau en, ten slotte, tot het verminderen van de energieafhankelijkheid.

Voor wat betreft de sportinfrastructuren die aanwezig zijn op Waals grondgebied, is het de bedoeling deze meer energie-efficiënt te maken. We weten dat de sportfaciliteiten bijzonder energievervlindend zijn. Investerings in deze infrastructuur zijn dus bijzonder efficiënt als het gaat om CO₂-besparingen per geïnvesteerd miljoen.

Uitvoering

Voor de openbare gebouwen (73 miljoen euro)

- Om een snelle uitvoering te verzekeren en tegelijkertijd te zorgen voor kwaliteitsprojecten die voldoen aan de Europese normen voor energierenovatie, zullen dit de verschillende stappen zijn:
- Lanceren van een projectoproep (beperkt in de tijd) bij plaatselijke overheden en sportstructuren die hiervoor in aanmerking komen. In deze oproep zal worden gespecificeerd: de voorwaarden om in aanmerking te komen, het te bereiken energieprestatieniveau en de financiering die kan worden toegekend;
- De aanvragen moeten worden ingediend bij de Waalse gewestelijke overheidsdienst (de SPW Mobilité et Infrastructures) die de kwaliteit van het ingediende project zal onderzoeken in het licht van de kwalitatieve selectiecriteria. Voor elk criterium worden punten toegekend en er wordt een rangorde van de aanvragen opgesteld;
- Selectie van energievervlindende projecten door de SPW Mobilité & Infrastructures waarna de lokale overheden een ingenieursbureau een audit en de technische clausules van de overheidsopdracht kunnen laten uitvoeren;
- De lokale overheden sturen de resultaten van de audits naar de SPW MI;
- Rangschikking van de projecten door de SPW MI;
- Vervolgens zullen het besluit van subsidialiteit en de vaste toezegging van subsidies aan de begunstigden worden meegedeeld, zodat de werkzaamheden kunnen beginnen;
- Uitbetalen van een voorschot van 5% van de subsidie als voorschot op de algemene kosten;
- Uitvoering van en toezicht op de overheidsopdracht voor werken;
- Uitbetalen van de subsidie naargelang van de voortgang van de werkzaamheden en goedkeuring van de eindafrekening van de werkzaamheden;

- Na voltooiing van de werkzaamheden zal gedurende een periode van 5 jaar een controle van de energieprestaties worden uitgevoerd.

Voor sportinfrastructuren (79 miljoen euro)

Om een snelle uitvoering te verzekeren en tegelijkertijd te zorgen voor kwaliteitsprojecten die voldoen aan de Europese normen voor energierenovatie, zullen dit de verschillende stappen zijn:

- Lanceren van een projectoproep (beperkt in de tijd) bij plaatselijke overheden en sportstructuren die hiervoor in aanmerking komen. In deze oproep zal worden gespecificeerd: de voorwaarden om in aanmerking te komen, het te bereiken energieprestatieniveau en de financiering die kan worden toegekend;
- De aanvragen moeten worden ingediend bij de Waalse gewestelijke overheidsdienst (de SPW Mobilité et Infrastructures) die de kwaliteit van het ingediende project zal onderzoeken in het licht van de kwalitatieve selectiecriteria. Voor elk criterium worden punten toegekend en er wordt een rangorde van de aanvragen opgesteld;
- Selectie van energieverstrijkende projecten door de SPW Mobilité & Infrastructures waarna de lokale overheden een ingenieursbureau een audit en de technische clausules van de overheidsopdracht kunnen laten uitvoeren;
- De lokale overheden sturen de resultaten van de audits en de technische dossiers naar de SPW MI;
- Controle van de subsidiabiliteit van de projecten door de SPW MI;
- vervolgens zullen het besluit van subsidialiteit en de vaste toezegging van subsidies aan de begunstigden worden meegedeeld, zodat de werkzaamheden kunnen beginnen;
- Uitvoering van en toezicht op de overheidsopdracht voor werken;
- Uitbetalen van de subsidie naargelang van de voortgang van de werkzaamheden (maximaal 2 voorschotten) en goedkeuring van de eindafrekening van de werkzaamheden.

Na voltooiing van de werkzaamheden zal gedurende een periode van 5 jaar een controle van de energieprestaties worden uitgevoerd.

Staatssteun

De begunstigden van deze oproep tot het indienen van projecten zijn geen ondernemingen in de zin bedoeld door de Europese verordeningen, d.w.z. dat ze geen economische activiteit uitoefenen. Bijgevolg is niet voldaan aan ten minste één van de criteria voor het begrip staatssteun zoals gedefinieerd in artikel 107, lid 1, VWEU en nader toegelicht in Mededeling 2016/C 262/01.

De subsidies zijn bedoeld voor overheidsinstanties, om hun gebouwen te renoveren. Daartoe behoren scholen, OCMW's, de politie, gemeenten en provincies. Deze instanties oefenen activiteiten uit van openbaar gezag (zie punt 18 van bovengenoemde Mededeling) of ze maken deel uit van een openbaar onderwijsstelsel dat door de staat wordt gefinancierd en gesuperviseerd, in dit geval de Franse Gemeenschap (punt 29 van de Mededeling). Ze zijn dus niet-economisch van aard. Hoewel de gemeenten en provincies zich soms kunnen inlaten met activiteiten van economische aard, gaat het hier om gebouwen die worden betrokken door administratief personeel.

Indien, ondanks de voorzorgsmaatregelen die we in dit verband nemen, een project van economische aard zou worden aanvaard en elementen van staatssteun zou bevatten (bijvoorbeeld: een beurshal), zouden de nodige kadermaatregelen worden genomen om te voldoen aan de mededingingsregels van de interne markt.

Doelgroep

Lokale openbare collectiviteiten: d.w.z. plaatselijke overheden voor hun administratieve en/of technische gebouwen en/of gebouwen voor openbare dienstverlening, zoals gemeentescholen en -crèches, sportverenigingen, enz.

Periode van uitvoering

Dit project vereist voorafgaande studies en analyses die meteen kunnen beginnen en die zullen eindigen op 01/09/2022. Vanaf die datum kunnen de eerste kennisgevingen van overheidsopdrachten aan de begunstigden worden toegezonden en kunnen de eerste werkzaamheden van start gaan, en dit tot 01/10/2025. Controles en opvolging van de resultaten kunnen worden uitgevoerd tot 1/10/2026, wanneer het project zal worden afgesloten.

ID	I – 1.08.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen
Type	Investering
Drager van het project	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	32,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Juni 2026

Uitdagingen

De voorbeeldfunctie van de overheid op het gebied van ecologische transitie ondersteunen. De sector van hernieuwbare energie en de sector van energierenovatie van gebouwen een impuls geven; dit zijn sectoren die flink wat werkgelegenheid creëren. Het energieverbruik terugdringen en het gebruik van hernieuwbare energie bevorderen om het gewest tegen 2050 koolstofneutraal te maken. De energie-uitgaven van de overheden verminderen door de procedures voor de aankoop van energiegerelateerde werken, leveringen of diensten te bundelen.

Doelstellingen

Het project zal diensten en ondersteuning verlenen om de energierenovatie van de openbare gebouwen in Brussel gemakkelijker te maken en het tempo op te drijven. De geselecteerde werken zullen ambitieus zijn op het vlak van energieprestaties en werkgelegenheid scheppen, overeenkomstig de Europese doelstellingen; de financieringssteun voor de werken zal het mogelijk maken om het hoogst mogelijke te bereiken op het gebied van

energie-efficiëntie, intelligente productie van lokale hernieuwbare energie en duurzaamheid van de geselecteerde openbare gebouwen.

Strategische doelstellingen:

- Meewerken aan de verwezenlijking van koolstofneutraliteit in het Brussels Gewest tegen 2050;
- De grondige en duurzame renovatie van de Brusselse openbare gebouwen vergemakkelijken, versnellen en opvoeren;
- Het grootste deel van het Brusselse openbare gebouwenpark naar een zeer laag energieverbruiksniveau brengen en waar mogelijk koppelen aan lokale hernieuwbare energieproductie en duurzaamheidsnormen;
- De bouwsector snel een krachtige impuls geven, zowel wat de kwaliteit als de kwantiteit betreft, wat resulteert in bijkomende lokale werkgelegenheid en de specialisatie van bedrijven voor de renovatie van de tertiaire en residentiële sector;
- De voorbeeldfunctie van de overheid op het vlak van energie concreet maken;
- De energie-uitgaven van de overheid optimaliseren;
- De procedures voor de aankoop van energiegerelateerde werken, leveringen of diensten optimaliseren door ze te bundelen;
- De productie van groene stroom in het Brussels Gewest flink opschroeven;
- De productie van groene stroom in openbare gebouwen in het Brussels Gewest maximaliseren;
- De sector van hernieuwbare energie en energierenovatie dynamischer maken.

Uitvoering

Door de versterking van een “one-stop-shop” of één enkel loket kunnen de Brusselse lokale en gewestelijke overheden gebruikmaken van een facilitaire dienst om de grondige renovatie van de openbare gebouwen te organiseren, te ondersteunen en te stimuleren. De administratieve en technische begeleiding omvat de volgende lijst van gecentraliseerde en gedeelde diensten:

1. Globaal kadaster (energie en andere duurzaamheidsaspecten) van de parken van de Brusselse overheden
2. Energieboekhouding (+water+andere duurzame gegevens) van de sites van de Brusselse overheden
3. Vooranalyse van de gebouwen van de Brusselse overheden op basis van het certificaat openbaar gebouw en de verslagen van handelingen van EPB-verwarming
4. Oriënterende energieaudit (die een aanvulling vormt op CERTIBRU en de verslagen van handelingen van EPB-verwarming, volgens een langeretermijnperspectief, d.w.z. NZEB)
5. Renovatieplan voor de sites, in samenwerking met de Brusselse overheden (prioriteiten, budgetten enz.)

6. Roadmap/selectie van voorkeurswerken (inclusief eventuele ad hoc-werken) voor de sites
7. Engineerstudies en/of architectuurstudies van de gebouwen
8. Selectie van aannemers (via raamovereenkomsten of bestekken + identificatie van potentiële energieprestatiecontracten)
9. Mogelijke integratie van het gebouw in een poolingsysteem
10. Bepaling van de benodigde financiering en mee zoeken naar bestaande financieringsmethoden (parallel met punten 5 tot en met 9)
11. Gunningsproces voor de opdrachten
12. Opvolging van werken en energieprestatiecontracten
13. Na oplevering: toezicht op de verbeteringen en follow-up van het gebruik van de gebouwen

De uitvoering van deze diensten berust op verschillende pijlers, onder meer een instrument voor energieboekhouding, het opzetten van opdrachtcentrales, de selectie en opvolging van de werken, de ontwikkeling van de lokale energieproductie en begeleiding bij de financiering van de renovatie.

Naast een versterkte financiering van de openbaredienstopdracht van Sibelga, zoals bepaald in artikel 24 van de elektriciteitsordonnantie, omvat het project een bijdrage aan de gedeeltelijke financiering van de werken, waardoor het renovatietempo zowel kwalitatief als kwantitatief wordt opgedreven, met een hoge ambitie, waarbij ten minste wordt gestreefd naar een gemiddeld renovatieniveau in termen van energiebesparing (35 tot 95% winst) en werkgelegenheid.

Parallel met het begeleidingsproject wordt de ontwikkeling bestudeerd van een financieel instrument dat de nodige middelen kan verschaffen voor al deze renovatiewerken. Naast de eigen middelen van de overheden en de energiepremies zullen verschillende financieringsbronnen moeten worden gebundeld (Europese, particuliere en eventueel burgercoöperaties).

Het project werd geëvalueerd voor sportcentra, administratieve centra en scholen, maar het is de bedoeling om alle soorten openbare gebouwen te bestrijken die tegen 2050 de NZEB-norm moeten halen. Het zal dus nodig zijn om één of meer modellen van één enkel loket en financiële instrumenten te hebben om dit mogelijk te maken. Ook al is het zeer waarschijnlijk dat een pooling van gebouwen met eenzelfde bestemming nodig zal zijn, toch is daar in dit stadium nog niet over beslist, omdat het de bedoeling is om alle openbare gebouwen in Brussel tegen 2050 te renoveren. De evaluatie werd daarom uitgevoerd op een specifiek aantal gebouwen die tegen 2026 in twee opeenvolgende golven zullen worden geselecteerd, maar het echte pakket van renovatiewerken moet nog worden samengesteld en maakt deel uit van het project.

We wijzen erop dat de overheden die in aanmerking komen voor het programma werden geïdentificeerd (plaatselijke besturen: gemeentelijke en paragemeentelijke; en gewestelijke

overheden) en dat overlappende diensten of steun voor dezelfde gebouwen wordt vermeden.

Staatssteun

Elke geïdentificeerde doelgroep wordt geanalyseerd om ervoor te zorgen dat de verleende steun niet als staatssteun kan worden beschouwd.

Doelgroep

Gewestelijke en (para-)gemeentelijke overheden in het Brussels Gewest, ondernemingen in de bouw/renovatiesector en de sectoren HVAC (verwarming, ventilatie, airconditioning) en hernieuwbare energie.

Periode van uitvoering

Het project start op 1 januari 2021 en zou klaar zijn tegen juni 2026. De eerste stap betreft het opzetten van één loket en het verlenen van financieringssteun voor een omvattende renovatie bij alle overheden die daarvoor in aanmerking komen. Verwacht wordt dat deze modellen in 2023 operationeel zullen zijn, zodat vanaf 2023 kan worden gestart met de renovaties van de openbare gebouwen, die in opeenvolgende golven zullen verlopen.

ID	I – 1.09.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen – scholen
Type	Investering
Dragers van het project	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	230,37
Coëfficiënt klimaat (%)	41%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

De belangrijkste uitdagingen die door de geplande investeringen in schoolgebouwen in FWB moeten worden aangepakt, zijn:

- 1. Klimaattransitie:** in overeenstemming met de Europese verordening over klimaatneutraliteit hebben het Waals en het Brussels Gewest langetermijnstrategieën goedgekeurd om deze doelstelling te bereiken. De scholen, die zijn geroepen om een voorbeeldrol te spelen, zijn in deze strategieën opgenomen, in 2035 (WG) en 2040 (BHG). Dit zal aanzienlijke investeringen vergen en de middelen van het Europese herstelplan zullen een reële versnelling mogelijk maken van dit algemene investeringsplan, dat zal worden uitgevoerd via de hervorming “Schoolgebouwen”.
- 2. De ecologische transitie:** naast de klimaattransitie zullen de investeringsprojecten in schoolgebouwen, die worden uitgevoerd of gesteund door de Franse Gemeenschap,

moeten worden uitgedacht met respect voor de omgeving waarin ze zich bevinden en met het oog op het aanmoedigen van efficiënt gebruik van hulpbronnen door over te schakelen op een schone en circulaire economie. Dit betekent dat bij de keuze van projecten rekening zal worden gehouden met aspecten zoals de bescherming/ het herstel van de biodiversiteit, het regenwaterbeheer, het afvalbeheer, de onschadelijkheid van bouwmaterialen, de luchtkwaliteit, en in het algemeen het naleven van de DNSH-voorschriften. Elk project zal worden onderworpen aan een DNSH-analyse en in de bestek van het project zullen passende maatregelen moeten worden opgenomen om elke negatieve impact te voorkomen.

3. **Rekening houden met pedagogische ontwikkelingen:** De aanpassing van de gebouwen aan de ecologische normen vereist een grondige renovatie van een groot aantal gebouwen en bij deze renovaties zal dan ook rekening moeten worden gehouden met pedagogische ontwikkelingen (internetaansluitingen, gemeenschappelijke kern, ateliers, enz.).
4. **De toegankelijkheid voor allen van de gebouwen:** Onderwijs is het aan zichzelf verplicht om inclusief te zijn en daarom moeten gebouwen zo worden ontworpen dat iedereen vlot toegang heeft.

Doelstellingen

Het project stelt enerzijds een investeringsplan voor schoolgebouwen voor die eigendom zijn van de Franse Gemeenschap, en anderzijds een projectoproep met het oog op de subsidiëring van investeringen in schoolgebouwen van de onderwijsnetten die door de Franse Gemeenschap worden gesubsidieerd. Beide aspecten van het project zijn bedoeld om dezelfde (hierboven opgesomde) uitdagingen aan te pakken. Het enige wat verschilt, is het financieringsmechanisme wegens de verschillende aard van de eigenaar van de betrokken gebouwen. Elk project zal worden onderworpen aan een DNSH-analyse en in het bestek van het project zullen passende maatregelen moeten worden opgenomen om elke negatieve impact te voorkomen.

Het voorgestelde project zal betrekking hebben op 349.000 m² aan gebouwen waar een daling van het verbruik aan primaire energie zal worden verwezenlijkt. Gelet op de huidige staat van de gebouwen, zijn in dit plan diverse types ingrepen gepland:

- Sloop en heropbouw: Bepaalde schoolgebouwen verkeren in een zodanige staat dat ze moeten worden gesloopt en heropgebouwd om te kunnen voldoen aan de Europese klimaatdoelstellingen (Q-ZEN). De projecten in deze categorie gaan om de sloop van meestal prefab-gebouwen die omwille van hun ouderdom niet gerenoveerd kunnen worden (de meeste van deze prefab-gebouwen dateren uit de jaren zestig en waren nooit bedoeld om langer dan 30 jaar mee te gaan). Deze gebouwen zijn extreem energieverslindend en de vervanging ervan zal dan ook een aanzienlijke winst opleveren op het vlak van energie-efficiëntie. Deze gebouwen zullen de Q-ZEN-norm moeten halen en meteen ook de geldende gewestelijke normen (het bereiken van deze normen zal voor bepaalde gebouwen een primaire energiebesparing van meer dan 50% opleveren).
- Ingrijpende/middelzware renovaties: Sommige gebouwen verkeren in een zodanige staat dat ingrijpende of middelzware renovaties nodig zijn, zonder dat ze vervangen hoeven te worden. Deze gebouwen zullen dus worden gerenoveerd om een besparing

op primaire energie toe te staan van ten minste 30%. Zo maken ze deel uit van een globale strategie waarmee op termijn de (door de Gewesten overgenomen) Europese energiedoelstellingen (koolstofneutraliteit) kunnen worden verwezenlijkt.

- Lichte renovatie/specifieke interventies: Nog andere gebouwen, die over het algemeen in een goede staat verkeren, zullen alleen licht worden gerenoveerd of zelfs gericht worden aangepakt op energieaspecten alleen (opnieuw aanleggen van de verlichting, stookruimte, dakbedekking, isolatie, enz.). Al deze ingrepen samen moeten een besparing mogelijk maken van minimaal 15% op het primaire energieverbruik voor het beoogde deel van het gebouw of de beoogde techniek. Het geheel van deze interventies moet deel uitmaken van een globale strategie van renovatie van gebouwen waarmee op termijn de (door de Gewesten overgenomen) Europese energiedoelstellingen (koolstofneutraliteit) kunnen worden verwezenlijkt.

Uitvoering

Het deel van het project dat betrekking heeft op investeringen in gebouwen die eigendom zijn van de Franse Gemeenschap, bestaat uit projecten die op basis van de hierboven omschreven criteria als prioritair zijn aangemerkt. Dit is meer globaal het resultaat van een werkgroep opgericht in het kader van de hervorming “schoolgebouwen” met als doel het bepalen van de globale vastgoedstrategie voor het scholenbestand van de Franse Gemeenschap. Alle interventies die moeten worden uitgevoerd om de Europese energiedoelstellingen (koolstofneutraliteit) te bereiken en het gebouwenbestand compliant te maken, werden in kaart gebracht en in rangorde van dringendheid geplaatst door de diensten van de Franse Gemeenschap. De projecten die door het relanceplan zullen worden ondersteund, maken dus deel uit van deze globale strategie.

De uitvoering van deze projecten zal worden verzorgd door de “Service Général des infrastructures scolaires-WBE”, de dienst die is belast met de schoolgebouwen die eigendom zijn van de Franse Gemeenschap. Deze dienst beschikt over een team van +/- 250 personen die gespecialiseerd zijn in investeringen in schoolinfrastructuur.

De competenties die zijn vereist voor dit soort investeringsplannen zijn alle aanwezig binnen deze dienst, zowel op technisch (architectuur, speciale technieken, opvolgen van werven,...), juridisch (overheidsopdrachten) als financieel gebied

Het deel van het project dat betrekking heeft op de subsidiëring van investeringen in schoolgebouwen van de gesubsidieerde netten zal worden omkaderd door een projectoproep die het mogelijk moet maken om projecten te selecteren op basis van de hierboven ontwikkelde criteria. De projecten die door het relanceplan zullen worden gesteund, zullen deel moeten uitmaken van een alomvattende renovatiestrategie voor gebouwen die garandeert dat de gesteunde investering zal bijdragen tot het bereiken van koolstofneutraliteit binnen het vastgestelde tijds kader. Bovendien heeft de Franse Gemeenschap een grootscheepse hervorming gelanceerd van het beleid inzake schoolinfrastructuurbeheer. Deze hervorming moet het met name mogelijk maken om een kadaster op te stellen van de behoeften en van de interventies die op korte, middellange en lange termijn moeten plaatsvinden om de doelstellingen te halen van koolstofneutraliteit en het compliant maken van het schoolgebouwenbestand. Daartoe werd een uitgebreide rondvraag gehouden bij alle inrichtende machten in het onderwijs. Zo zal de FWB een objectief

beeld krijgen van het gebouwenbestand en de behoeften daarvan (de resultaten van deze rondvraag worden verwacht in de zomer van 2021 en de analyse ervan tegen het einde van het jaar). Bovendien verplichten de gewesten elke eigenaar van overheidsgebouwen of gebouwen van openbaar nut om tegen eind 2021 een globale vastgoedstrategie voor al zijn gebouwen te hebben, met daarin aangegeven welke maatregelen te nemen (en welke middelen toe te wijzen) voor het bereiken van koolstofneutraliteit. De FWB zal zich dus ook kunnen bedienen van deze strategieën bij het verfijnen van zijn kadaster.

Dit project zal worden gesteund door de “Service général des infrastructures scolaires subventionnées” van de Franse Gemeenschap. Deze dienst is gespecialiseerd in het beheer van subsidieprogramma's voor schoolgebouwen en bestaat uit zo'n 50 ambtenaren. Jaarlijks worden zo'n 100 miljoen aan subsidies toegekend door deze dienst, die dan ook beschikt over een zeer grote expertise op alle gebieden (technisch, juridisch, budgettair,...) die voor het beheer van dit soort projecten vereist zijn.

- Lanceren van de projectoproep via een rondschrijven (aan alle inrichtende machten met uitzondering van Wallonie-Bruxelles Enseignement van wie de scholen gehuisvest zijn in gebouwen die eigendom zijn van de Franse Gemeenschap);
- Goedkeuren van een Decretaal mechanisme voor de toekenning van subsidies in het kader van het project;
- Kiezen en rangschikken van de projecten op basis van de criteria die zijn vastgesteld in de projectoproep en in de decretale basis;
- De gekozen inrichtende machten op de hoogte brengen van het toekennen van de subsidie voor het geselecteerde project ;
- Lanceren/toewijzen van de overheidsopdrachten door de inrichtende machten;
- Technische en juridische controle van de overheidsopdrachten die door de diensten worden gelanceerd/gegund;
- Uitvoering van de werkzaamheden door de inrichtende machten;
- Controle van de voortgang en goedkeuring/storting van subsidies door de overheid + controle door de overheid van de verwezenlijking van de doelstellingen inzake reductie van het energieverbruik.

Voor beide types interventies zal bijzondere aandacht worden besteed aan het vaststellen en halen van de aangekondigde transitiedoelstellingen. Dit kan worden bereikt via de begeleiding door erkende auditors en de toekenning van EPB-certificaten. Daarnaast zouden, parallel aan de investeringen, volgende stappen kunnen worden gezet om zeker te zijn dat de investeringen wel degelijk deel uitmaken van een globale en coherente aanpak:

1. Globaal kadaster (energie en andere duurzaamheidsaspecten) van het betrokken gebouwenbestand
2. Energieboekhouding voor de betrokken sites
3. Oriënterende energie-audits (die deel uitmaken van een Q-ZEN-aanpak op de lange termijn)
4. Voorstudie van gebouwen op basis van auditverslagen
5. Renovatieplan voor de sites (prioriteiten, budgetten,...)

6. Roadmap/keuze van voorkeurswerken (inclusief eventuele ad hoc-werken) voor de sites

Ook is een op criteria gebaseerd classificatiemechanisme opgezet, om zeker te zijn dat de door de RFF gekozen en gesteunde dossiers de meest kwalitatieve zijn, zowel op het vlak van energie als dat van infrastructuur in het algemeen.

Om extra investeringen aan te moedigen, zal bovendien een beroep worden gedaan op het bestaande waarborgmechanisme voor leningen in de Franse Gemeenschap om een hefboomeffect mogelijk te maken via een gedeeltelijke dekking (minimum 30%) door de gesubsidieerde inrichtende machten. Deze extra steun zal het dus mogelijk maken dat de totale investering stijgt, en daarmee ook het effect op de energietransitie van gebouwen. Dit hefboomeffect kan variëren tussen 35% en 65%, afhankelijk van de rentabiliteit van de projecten (rendement via energiebesparing) en de financiële draagkracht van de inrichtende machten. Dit hefboomeffect zal enerzijds worden vergemakkelijkt door een mechanisme voor leninggarantie en anderzijds door de overname van de verantwoordelijkheid voor de rente op leningen door de Federatie Wallonië-Brussel.

De streefcijfers zijn daarom berekend op basis van een hefboomeffect van 35%, verstrekt door de ondersteunde inrichtende machten, en van 17,5% voor directe investeringen.

Staatssteun

Dit project valt niet onder de Europese regelgeving inzake staatssteun.

De begunstigden van deze projectoproep zijn geen ondernemingen in de zin bedoeld door de Europese verordeningen, d.w.z. dat ze geen economische activiteit uitoefenen. Bijgevolg is niet voldaan aan ten minste één van de criteria voor het begrip staatssteun zoals gedefinieerd in artikel 107, lid 1, VWEU en nader toegelicht in Mededeling 2016/C 262/01.

Aangezien de middelen toegekend zullen worden aan de Franse Gemeenschap en aan de onderwijsinstanties die niet-economische activiteiten uitoefenen, voor de renovatie van de gebouwen waarvan zij eigenaar zijn en waarin zij een activiteit zonder winstoogmerk uitoefenen, vormen deze middelen geen staatssteun.

Doelgroep

De doelgroepen zijn de leerlingen van het onderwijs in de Franse Gemeenschap en het administratief, technisch en onderwijzend personeel van de onderwijsinstellingen. Dit vertegenwoordigt potentieel 916.264 leerlingen in het leerplichtonderwijs, 198.123 leerlingen in het hoger onderwijs en 142.434 leerlingen in de sociale promotie; en ook 105.000 leerkrachten. Hoewel het project niet al deze doelgroepen zal kunnen bereiken, vertegenwoordigt dit toch het potentieel van een schoolinfrastructuurproject.

Periode van uitvoering

Alle infrastructuurprojecten zullen worden voltooid tussen het 2^e kwartaal van 2020 en het 3de kwartaal van 2026. Aangezien het project, als geheel beschouwd, bestaat uit een groot aantal investeringsdossiers, zullen voor elk daarvan afzonderlijke begin- en einddata worden vastgesteld. De hierboven aangekondigde data vormen evenwel het globale tijdschema.

ID	I – 1.10.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen - sport en IPPJ
Type	Investering
Drager van het project	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	32,65
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

Aanpassen van de bestaande infrastructuur voor sport en IPPJ's (Institutions Publiques de Protection de la Jeunesse), rekening houdend met de doelstellingen van duurzame ontwikkeling en de eisen van ecologische normen en beperkingen, en in het bijzonder:

- Het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen 2030, gestemd door 196 VN-leden, waaronder België, bestaande uit 17 Doelstellingen (SDG's), waarbij ook diverse aan sportbeoefening gelinkte maatschappelijke thema's: milieu-impact; ethiek; fysiek, sociaal en moreel welzijn; gelijkheid, enz.;
- Het bereiken van de klimaat- en milieudoelstellingen door het opvoeren van het vernieuwen en/of aanpassen van infrastructuren;
- Het focussen van investeringen op de groene en digitale transitie, en meer bepaald op de productie en het gebruik van schone en efficiënte energie.

Doelstellingen

De voorgestelde investeringen zijn impliciet of expliciet gericht op het verhogen van de investeringen in energie-efficiëntie.

1. **Jobs en groei:** de renovatieprojecten voor sportinfrastructuren en IPPJ's zullen plaatselijk banen scheppen/behouden voor de bedrijven die zullen deelnemen aan de renovatiewerkzaamheden.
2. **Groene transitie:** dit onderdeel draagt bij tot de doelstelling om 37% van de RRF-middelen aan klimaat te wijden, zoals bepaald in artikel 15, lid 3, onder c), van de (voorgestelde) verordening COM(2020) 408. Dit omvat meer bepaald de aanpassing van gebouwen om hun levensduur te verlengen en het gebruik van gerecycleerde materialen, de toepassing van ecologische oplossingen en het opdrijven van het gebruik van duurzame bouw.
3. **Maatschappelijke veerkracht:** door bestaande gebouwen te renoveren, kan aanzienlijk worden bespaard op de overheidsbegroting. Bovendien kunnen de problemen van energiearmoede worden verlicht door het drukken van de energie- en waterfacturen, met name in de slechtst presterende gebouwen. Dit zal de levensomstandigheden in de IPPJ's verbeteren door een beter thermisch comfort, een betere verluchting en het elimineren van schadelijke stoffen (bv. asbest, oude loden leidingen).

4. De renovatiegolf, zowel in de sport- als in de jeugdsector, biedt de kans om de **levenskwaliteit en woonbaarheid** van de gebouwen in hun geheel te verbeteren. Dit zal ook toestaan om de toegankelijkheid en mobiliteit te verbeteren.

Wat betreft investeringen in de sport, is het de bedoeling deze ecologische transitie voort te zetten. De laatste jaren heeft de Administration Générale du Sport zich namelijk bijzonder actief ingezet voor het “ecologische” aspect van duurzame ontwikkeling. Dit door het opzetten van diverse acties, zoals: het installeren van zonnepanelen op de daken van sportcentra, het optimaliseren van het energieverbruik van sportinfrastructuren waarvan de dienst eigenaar of mede-eigenaar is, de “eco-dynamische” labels voor sportcentra, enz.

Wat betreft de IPPJ's (jeugdbescherming) zijn de doelstellingen:

- **Het versterken en diversifiëren van de zorgmogelijkheden** om zo goed mogelijk in te spelen op de situatie van elke jongere (psychische problemen, drugsverslaving, seksuele delinquentie, gewelddadige radicalisering, enz.), dit gaande van het remediërende aanbod (bemiddeling, groepsoverleg, enz.) tot de plaatsing in openbare jeugdbeschermingsinstellingen (IPPJ's).
- **Het verbeteren van alternatieven voor detentie** voor geradicaliseerde minderjarigen die ervan worden verdacht een strafbaar feit te hebben gepleegd (of dit daadwerkelijk hebben gepleegd), in nauw overleg met justitie en de jeugdzorgsector. Het doel is immer om een aantal IPPJ-plaatsen te handhaven dat in verhouding staat tot de behoeften en zo te voorkomen dat een jongere die door de jeugdrechter uit handen is gegeven, in een gevangenis voor volwassenen terecht komt, ook al bevindt hij of zij zich in een proces van desistance.

Om bij te dragen tot deze doelstellingen moet de infrastructuur van de IPPJ's worden aangepast of vernieuwd, waarbij erop gelet dient te worden dat de werken bijdragen tot de ecologische transitie en de energie-efficiëntie van de IPPJ's.

Uitvoering

De bij deze projecten betrokken actoren zijn de administratieve diensten van de FWB (Direction Générale des Infrastructures), de sportfederaties en -verenigingen en de IPPJ's.

De projecten zullen worden uitgevoerd door de Direction Générale des Infrastructures. Deze zal worden belast met het lanceren van overheidsopdrachten, het verstrekken van advies en het uitvoeren van studies, het opstellen van bijzondere bestekken, de bekendmaking van de opdrachten en de gunning ervan. Ze zal ook verantwoordelijk zijn voor de controle op de goede uitvoering van de werken en diensten, net als voor de oplevering ervan en de controles die nodig zijn voor de goede ingebruikneming van de gerenoveerde gebouwen. Ze is ook degene die de facturen zal betalen. De DGI zal ook verantwoordelijk zijn voor het bijhouden van een energiekadaster van gebouwen en zal toezien op de EPB-certificering van de verschillende betrokken gebouwen. De DGI zal er ook op toezien dat de renovatie van gebouwen bijdraagt tot een reductie van het energieverbruik met 30%. Daartoe zal ze de noden bepalen en een rangorde toekennen. Het uitvoeringsrisico zal voornamelijk verband houden met de technische en tijdsbeperkingen die inherent zijn aan de bouwsector: vertragingen en/of in gebreke blijven van de gekozen opdrachtnemer, faillissement van de gekozen opdrachtnemer of van een onderaannemer.

Staatssteun

Aangezien de middelen toegekend zullen worden aan de Franse Gemeenschap en aan de onderwijsinstanties die niet-economische activiteiten uitoefenen, voor de renovatie van de gebouwen waarvan ze eigenaar zijn en waarin ze een activiteit zonder winstoogmerk uitoefenen, vormen deze middelen geen staatssteun.

Doelgroep

Het project is gericht op iedereen binnen de Franse Gemeenschap die betrokken is bij de sportsector en, voor wat betreft de IPPJ's, op jongeren die een bijzonder laakbaar feit hebben gepleegd (een handeling die, indien gepleegd door een volwassene, zou worden aangemerkt als misdrijf).

Periode van uitvoering

Het project zal van start gaan in het tweede kwartaal van 2021 met het begin van de consultaties en de opstelling van het bestek, en zal in het derde kwartaal van 2026 eindigen met de voltooiing van de werkzaamheden en de uitbetaling van de laatste facturen.

ID	I – 1.11.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen – universiteiten
Type	Investering
Drager van het project	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	50,00
Coëfficiënt klimaat (%)	50%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2025

Uitdagingen

De regering heeft zich ertoe verbonden een transversaal plan uit te voeren met als doel bij te dragen tot de klimaatdoelstellingen die België heeft vastgelegd in zijn klimaatplan 2021/2030, dat tot doel heeft de broeikasgasemissies met 55% te verminderen, de productie van hernieuwbare energie met 25% te verhogen en de energie-efficiëntie met 12% te verhogen. In dit verband geeft ze aan dat ze erop zal toezien dat deze doelstellingen worden gehaald in het kader van haar eigen beheer, haar instrumenten en de instellingen die ze subsidieert (gebouwen, vervoersplannen, financiële fondsen, overheidsopdrachten, enz.). De universiteiten van de Franse Gemeenschap zijn dus rechtstreeks bij dit plan betrokken, hetzij als staatsuniversiteiten (Universiteit van Luik en Universiteit van Bergen), hetzij als gesubsidieerde instellingen (UCLouvain, ULB, Universiteit van Namen, UCLouvain Saint-Louis - Bruxelles).

Dit project ondersteunt tegelijkertijd (1) de doelstellingen van de regering van de Federatie Wallonië- Brussel, (2) de landspecifieke aanbevelingen (CSR) waarin België wordt verzocht zijn investeringsbeleid te richten op energie-efficiëntie en (3) de klimaatdoelstelling van de Europese Recovery and Resilience Facility, aangezien het project direct aansluit bij de middelen van de Facility gewijd aan de groene transitie (37% van de middelen is bestemd voor klimaatdoelstellingen, zie artikel 15, lid 3, van de door de Europese Commissie voorgestelde verordening).

Dit plan ondersteunt niet alleen de doelstellingen van de ecologische transitie, maar maakt het, als uitvloeisel daarvan, ook mogelijk de toegang tot het hoger onderwijs te bevorderen, gastvrije gebouwen aan te bieden die beantwoorden aan de evoluerende onderwijspraktijken (digitale evolutie, iedereen toegang geven tot openbare gebouwen) en zo om de integratie en economische veerkracht te bevorderen.

Doelstellingen

Het project “universitaire infrastructuur” komt overeen met een nooit eerder gezien programma voor de renovatie van universiteitsgebouwen voor een bedrag van 50 miljoen euro, dat ten laste komt van de Europese Recovery and Resilience Facility, aangevuld met een investering uit eigen middelen van de universiteiten van minimaal 16%, d.w.z. 8 miljoen euro.

De voor onderwijs bestemde gebouwen zijn bijzonder aftands en energieverblindend. De universitaire infrastructuren van de Franse Gemeenschap vormen hierop geen uitzondering, aangezien het vastgoedbestand van de universiteiten bijzonder aftands en energieverblindend is.

Het doel van dit project is het renoveren, volgens de EPB-doeleinden, van minstens 34.000 vierkante meter universiteitsgebouwen. De minimumdoelstelling is bepaald op het gecombineerde gemiddelde van het gemiddelde van de gebruikelijke kosten van een globale renovatie van een gebouw om de doelstelling te bereiken van een vermindering van het energieverbruik met ten minste 30% en het gemiddelde van de gebruikelijke renovatiekosten om een bijdrage tot de klimaatdoelstellingen te bereiken van ten minste 40%.

Uitvoering

De strategie voor de renovatie/vernieuwing van de universitaire infrastructuur omvat steun aan de verschillende universitaire instellingen voor de renovatie en bouw van gebouwen die beter zijn aangepast aan de energienormen (op dit moment geraamd op 50 miljoen euro). Deze subsidie zal het voorwerp uitmaken van een decreet dat een aanvulling zal vormen op de financiering bedoeld in artikel 45, §1, van de wet van 27 juli 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen.

Er zal gebruik worden gemaakt van een openbare projectoproep waarop elke universitaire instelling kan reageren. Het mechanisme garandeert een minimumbedrag voor de geselecteerde in aanmerking komende projecten, zodat elke entiteit de kosten kan dragen van de controles die inherent zijn aan het RRF-mechanisme, en een maximumbedrag om alle instellingen te kunnen dekken die een in aanmerking komende aanvraag indienen. Deze oproep zal worden uitgewerkt door de “Direction Générale de l’Enseignement Supérieur”, de “Service général de l’Enseignement Tout au Long de la Vie” en de diensten voor

wetenschappelijk onderzoek, met de steun van de “Direction Générale des Infrastructures” van de Franse Gemeenschap. De projecten zullen worden geselecteerd aan de hand van drie hoofdcriteria. In volgorde van prioriteit zijn dat: (1) in aanmerking komen volgens de vereisten van de Facility (naleving van de “do not significantly harm”-principes en groene doelstellingen volgens de RRF-classificatie), (2) haalbaarheid van het project en vermogen om de door de RRF opgelegde termijnen te halen. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de inachtneming van het principe ‘do not significantly harm’ aangezien elk project aan deze methodologie zal worden getoetst. Een derde criterium (3) zal worden gebruikt om tussen projecten te beslissen en zal het mogelijk maken de ambitie en de impact van het voorgestelde project te beoordelen.

Alle academische instellingen (staatsuniversiteiten en gesubsidieerde universiteiten) komen in aanmerking voor deze oproep. Er is geen mechanisme om het ene type instelling boven het andere te bevoordelen. Indien de aan een instelling toegekende begroting niet wordt opgebruikt omdat er geen project is ingediend of een in aanmerking komend project is geselecteerd, zal het saldo van deze begroting worden teruggestort in een gemeenschappelijke pot en opnieuw worden verdeeld over de andere in aanmerking komende projecten die het best zijn gerangschikt volgens de bovengenoemde criteria maar niet zijn geselecteerd in de begrotingen van de universiteiten.

In de projectoproep is bepaald dat ten minste 50% van het bedrag dat wordt uitgetrokken voor universitaire infrastructuur, moet voldoen aan de “100% groen”-doelstelling van de Europese Commissie en dus de energierekening van de gebouwen met 30% moet verlagen. De andere geselecteerde projecten zullen minimaal het label moeten halen van 40% bijdrage aan de klimaatdoelstellingen.

Zodra de projecten zijn geselecteerd en bekrachtigd door de regering van de Franse Gemeenschap, zullen de winnende instellingen een overeenkomst met de Franse Gemeenschap ondertekenen waarin de verplichtingen van de universiteiten worden gespecificeerd met betrekking tot de vereisten van de RRF, de controle en de te verstrekken bewijsstukken. In deze overeenkomst zal onder meer worden bepaald dat de universiteiten alle eventuele kosten zouden moeten dragen die voortvloeien uit het mislukken van hun project. De controle van de documenten en de overheidsopdrachten zal worden uitgevoerd door de regeringscommissarissen en -afgevaardigden, met de steun van de Direction Générale des Infrastructures, overeenkomstig de geldende reglementen betreffende het toezicht op instellingen voor hoger onderwijs in de Franse Gemeenschap. Een tweede controleniveau zal worden waargenomen door de Direction Générale de l’Enseignement Supérieur, de Service général de l’Enseignement Tout au Long de la Vie en de diensten voor wetenschappelijk onderzoek.

Vanuit juridisch oogpunt zijn de twee belangrijkste fasen de projectoproep en de gunning van overheidsopdrachten. Vanuit technisch oogpunt zullen twee fasen bijzonder belangrijk zijn om de doelstellingen op het gebied van de ecologische transitie te behalen: (1) de EPB-certificering en de planning van de voorgenomen werken en (2) de oplevering van de werken. De EPB-certificering is een onafhankelijke certificering met als doel om de energieprestaties van gebouwen te evalueren en een lijst op te stellen van de werken die moeten worden uitgevoerd om de milieudoelstellingen te halen. De oplevering is een belangrijke stap die het mogelijk maakt om na te gaan of de uitgevoerde werken in overeenstemming zijn met

het bestek en de werken vermeld in het EPB-certificaat. De universiteiten zullen tijdens de werkzaamheden een beroep doen op de diensten van een EPB-auditor om te controleren of de werkzaamheden conform zijn met de beoogde energiedoelstellingen.

Staatssteun

Artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie verbieden steun toegekend door de Staten (of in welke vorm dan ook bekostigd met staatsmiddelen), die de mededinging vervalsen of dreigen te vervalsen door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties.

Twee fasen van het project kunnen eventueel vallen onder deze wetgeving: 1) de toewijzing van fondsen aan de universiteiten en 2) de uitvoering van de werkzaamheden.

In het eerste geval vallen de universiteiten niet onder de wetgeving inzake staatssteun omdat de universitaire infrastructuur hoofdzakelijk zal worden gebruikt voor activiteiten op het vlak van onderwijs en onderzoek & ontwikkeling, met het oog op een bredere kennisverwerving.

(Mededeling van de Commissie betreffende het begrip “staatssteun” in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (2016/C 262/01).)

In het tweede geval zullen de universiteiten de Belgische en Europese wetgeving inzake overheidsopdrachten naleven, met name wat betreft de mededinging tussen economische actoren. Ook deze overheidsopdrachten zullen worden gecontroleerd door de Regeringscommissarissen en -gedelegeerden, overeenkomstig de wet van 1971 op de financiering en de controle van de universitaire instellingen.

Doelgroep

Het project richt zich op alle leden van de academische gemeenschap in de Franse Gemeenschap en hun partnerinstellingen. Binnen de universitaire instellingen die door de Franse Gemeenschap worden ingericht of gesubsidieerd, gaat het om ongeveer 100.000 studenten en 15.000 personeelsleden.

Periode van uitvoering

Het project zal van start gaan in het tweede kwartaal van 2021 met de inventarisatie van de universitaire infrastructuur en een analyse van de behoeften van de instellingen. Ten minste 50% van de gerenoveerde vierkante meters zal tegen 2025 voorlopig zijn opgeleverd en 100% tegen de definitieve RRF-datum.

ID	I – 1.12.
Naam	Renovatie van openbare gebouwen - cultuur
Type	Investering
Drager van het project	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	48,75
Coëfficiënt klimaat (%)	55%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

1. Versnelling van het tempo van de energierenovatie
2. Bevorderen van ingrijpende renovaties.

Doelstellingen

In het algemeen is het nagestreefde doel dat van de groene transitie, dit enerzijds door te streven naar een vermindering van het verbruik van primaire energie, en anderzijds door het bevorderen van een efficiënt gebruik van hulpbronnen door de overstap naar een schone en circulaire economie.

Uitvoering van het project

Het project bestaat uit 2 luiken (A en B)

- Luik A: Energierenovatie van de culturele voorzieningen die toebehoren aan de Franse Gemeenschap (globale renovaties en specifieke werkzaamheden)
- Luik B: Toekenning van subsidies voor energierenovatieprojecten voor culturele voorzieningen die niet toebehoren aan de Gemeenschap (b.v. infrastructuur die eigendom is van lokale overheden); uitgebreide renovaties en eenmalige werken via een projectoproep).

Luik A:

1. Globale renovatie van de culturele voorzieningen die toebehoren aan de Franse Gemeenschap
  - Sluiting van een aanvullende overeenkomst bij het contract met de reeds aangewezen studiebureaus voor de renovatie van het Théâtre du Centre Culturel Marcel Hicter – La Marlagne, met inbegrip van de klimaat- en milieudoelstellingen en een projectplanning die aan de uitdagingen beantwoordt.
  - Indienen van de nodige stedenbouwkundige vergunningen bij het Waals Gewest.
  - Lanceren, onderzoek en gunning van de opdracht voor de uitvoering– met de juridische dienst en de dienst overheidsopdrachten van de FWB.
  - Toezicht op de werf door de administratie
  - Oplevering van de werken

- Het werk van de overheidsdiensten zal bestaan uit de rol van bouwheer van de projecten, waarbij ingenieursbureaus worden aangewezen om de studies uit te voeren, de vergunningen aan te vragen en de werkzaamheden op te volgen.

De totale renovatie is gericht op één groot gebouw, het Centre Culturel Marcel Hicter, dat tussen 1970 en 1990 in verschillende fasen is gebouwd. Het heeft een groot potentieel voor energieverbetering. Er is een ontwerpteam aangesteld.

2. Specifieke werken in de culturele infrastructuur die toebehoren aan de Franse Gemeenschap
  - Instellen van een energiemonitoring en een EPB-certificaat per gebouw
  - Eventuele herziening van het plan voor specifieke werken op basis van de resultaten van de monitoring om de energiebesparingen te maximaliseren (opstellen van een “roadmap voor gebouwen”)
  - Indienen van de bouwvergunning, indien nodig, bij de betrokken Gewesten. Voorafgaand zal contact worden opgenomen met de overheden om hun besluitvorming te vergemakkelijken/versnellen.
  - Opstellen van het bijzonder bestek door de leidende ambtenaar (de gebouwenbeheerder), in samenwerking met het juridisch expertisecentrum en de directie overheidsopdrachten van de FWB
  - Lanceren, onderzoek en gunning van de opdracht voor de uitvoering van werken - in samenwerking met de juristen van de FWB
  - Toezicht op de werf door de leidende ambtenaar
  - Oplevering van de werken

Specifieke werkzaamheden op het gebied van energie-efficiëntie hebben betrekking op elementen waarvan het technische karakter welbekend is, zodat snel bijzondere bestekken kunnen worden opgesteld.

Luik B:

- Lanceren van de projectoproep
- Ontvangst van de aanvragen
- Analyse en selectie van de projecten:
- Opvolgen van de werf
- Oplevering van de werken

De selectiecriteria om in aanmerking te worden genomen voor de projectoproepen zijn meer bepaald de volgende:

- Een EPB-certificaat vóór aanvang van de werken
- Een energie-audit, uitgevoerd door een erkende auditor
- Een “roadmap gebouw” dat tot doel heeft de uit te voeren werkzaamheden te bepalen en in een logische volgorde te plaatsen, om de klimaatneutraliteitsdoelstellingen te bereiken, te beginnen met de werkzaamheden aan de gebouwschil.

- Projecten met het grootste klimaat- en milieueffect (en een minimumdrempel van 30% besparing op primaire energie) krijgen voorrang.
- Projecten met de beste kansen om binnen het tijdschema te worden voltooid (aangestelde ontwerp bureaus, verkregen bouwvergunning, enz.);

Staatssteun

Voor deel A is de staatssteun niet van toepassing aangezien het gaat om de renovatie van gebouwen die eigendom zijn van de Federatie Wallonië-Brussel.

Voor het subsidielook wordt verwezen naar artikel 54 van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard en subsidies voor de renovatie van culturele voorzieningen van aanmelding worden vrijgesteld.

Doelgroep

De begunstigde sociale groepen zijn:

- In de eerste lijn: de culturele operatoren en kunstenaars wier activiteit wordt ontplooid vanuit de culturele gebouwen. De energiebesparingen die de culturele actoren realiseren, kunnen opnieuw in hun activiteiten worden geïnjecteerd, ten voordele van de bevolking. De vernieuwde infrastructuur zal voorzien in de behoeften die sinds de crisis acuter zijn geworden op het gebied van hygiëne en comfort.
- De uiteindelijke begunstigden zijn de inwoners, de burgers (op lokaal niveau + FWB): vermindering van de ongelijkheden bij de toegang tot cultuur (netwerk van lokale infrastructuur van goede kwaliteit, PBM-toegang, verlaging van de toegangskosten...) en de uitoefening van hun culturele rechten, uitbreiding en intensivering van de huidige en opkomende culturele en artistieke praktijken van de bevolkingsgroepen.

Periode van uitvoering

Dit project zal worden uitgevoerd tussen Q3 2021 en Q3 2026

ID	I – 1.13.
Naam	Renolab
Type	Investering
Dragers van het project	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	13,43
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Eind 2026

Uitdagingen

Met het oog op de te bereiken milieu- en klimaatdoelstellingen is het dringend en noodzakelijk om de acties die de milieu-impact van het bestaande gebouwenbestand helpen verminderen, in de kijker te zetten.

Doelstellingen

Het RENOLAB-project beoogt het renovatietempo een flinke duw in de rug te geven door de economische sectoren die zich bezighouden met de renovatie van gebouwen te stimuleren, en ook het renovatieaanbod te verbeteren door financiële steun te verlenen aan voorbeeldprojecten op het gebied van duurzame renovatie, met name via technische ondersteuning. Het komt er dus op aan om kwaliteitsvolle renovatieoperaties te ondersteunen en te bevorderen door aan te tonen dat de duurzame en circulaire renovatie van Brusselse gebouwen een haalbare kaart is en de bevolking ertoe aan te zetten deze voorbeelden te volgen.

RENOLAB wil ook duurzame renovatie aantrekkelijker maken en bijdragen tot het ontstaan van nieuwe diensten en gevarieerde instrumenten die de renovatiestrategie ten volle ondersteunen, zoals innoverende financiering, het faciliteren van de stedenbouwdossiers, benaderingen die het mogelijk maken het patrimonium aan te passen aan de energieambities met respect voor de identiteit van het gebouw, groepsrenovatie per huizenblok, initiatieven die oplossingen trachten te ontwikkelen om energiearmoede te verminderen door de kwetsbare bevolking te betrekken bij proefprojecten; concepten en instrumenten die werken rond het concept “gebruikerstraject” om renovatiewerk aantrekkelijker en gemakkelijker te maken en die aansluiten bij de echte beweegredenen van de huishoudens: een comfortabele woning, het behoud en de verbetering van de erfgoedwaarde van het pand, de gezondheid, enz.

Uitvoering

RENOLAB zal bestaan uit twee complementaire systemen, die de twee actiehefbomen van RENOLAB vormen. Enerzijds een systeem dat bedoeld is om proefprojecten financieel te ondersteunen en er zichtbaarheid aan te geven via een vorm van “RENOLAB-label”. De tweede maatregel, op initiatief van Leefmilieu Brussel, betreft de lancering van een oproep tot het indienen van projecten voor de duurzame en tot voorbeeld strekkende renovatie van Brusselse gebouwen (RENOLAB.AP).

Op deze twee systemen zal toezicht worden gehouden door een overkoepelende entiteit die zal zorgen voor samenhang op het gebied van communicatie en promotie, en voor gezamenlijke acties. Deze entiteit zal instaan voor de promotie van de acties van RENOLAB en de communicatie naar bouwprofessionals, bouwheren en andere stakeholders. Deze entiteit zal ook instaan voor de coördinatie met het stuurteam van de Alliantie Duurzame Renovatie (Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu-Financiën, as duurzame renovatie) op basis van een governancedynamiek die publieke en private spelers en spelers uit het verenigingsleven bijeenbrengt rond gezamenlijk opgezette acties in verband met de uitdagingen van de renovatiestrategie.

Tenuitvoerlegging van de oproep tot het indienen van proefprojecten:

De uitvoering bestaat uit een reeks missies die in chronologische volgorde zullen plaatsvinden:

- Missie 1: De belangrijkste spelers die belangstelling zouden kunnen hebben in een oproep tot het indienen van ideeën in kaart brengen

- Missie 2: Deze oproep tot het indienen van ideeën uitschrijven met een bestand met blijken van belangstelling
- Missie 3: een eerste beoordeling uitvoeren door de bestanden met blijken van belangstelling te onderzoeken en een eerste balans opmaken van de “productieve krachten” van het BHG met betrekking tot de proefprojecten die eventueel door RENOLAB zouden kunnen worden gesteund. Deze beoordeling kan worden aangevuld met feedback uit diverse persoonlijke contacten met BE-actoren/partners die niet noodzakelijkerwijze een dossier met blijken van belangstelling hebben ingediend.
- Missie 4: het steunkader vastleggen via een reglement van de oproep tot het indienen van proefprojecten
- Missie 5: Na validering van het ontwerp-reglement, de oproep tot het indienen van kandidaturen uitschrijven, de kandidatuurdossiers in ontvangst nemen en analyseren
- Missie 6: Selectie van de winnende kandidaten (interne evaluatie binnen de administratie en eventueel via de oprichting van een selectiecomité)
- Missie 7: Toekenning van subsidies aan de geselecteerde proefprojecten en uitvoering van de opvolging van de winnende projecten en ondersteuning van de initiatiefnemers van deze winnende projecten.

Tenuitvoerlegging van de oproep tot het indienen van projecten voor de duurzame en tot voorbeeld strekkende renovatie van Brusselse gebouwen (RENOLAB.AP):

De oproep tot het indienen van projecten zal alleen betrekking hebben op renovatieprojecten in Brussel.

De deelnemers zullen moeten beantwoorden aan de uitdagingen qua renovatie op alle thema's waarin circulariteit en duurzaamheid een rol spelen. De criteria zullen duidelijk worden uiteengezet in het reglement voor de oproep tot het indienen van projecten.

Elk projectteam dat een gebouw renoveert dat gelegen is in het BHG en waarvan de werkzaamheden nog niet zijn begonnen, kan dus deelnemen aan de projectoproep RENOLAB.AP via de 3 soorten dossiers:

- ONTWERP-dossier: het ontwerpproces: om niet-sloop te stimuleren en innovatie tijdens het ontwerpen van circulaire en duurzame renovatieprojecten te stimuleren
- “WERK”-dossier: de renovatiewerken ter ondersteuning van investeringen in werken die verband houden met de uitvoering van de circulaire en duurzame ontwerpkeuzes
- “BOUWPLAATS”-dossier: veranderingen in de praktijken van bedrijven op bouwplaatsen om de transitie naar een circulaire en duurzame economie van bouwprofessionals te stimuleren.

De winnaars zullen moeten deelnemen aan enkele gezamenlijke workshops. De begeleiders zijn verantwoordelijk voor de voorbereiding en de organisatie van deze workshops, en zullen ook verantwoordelijk zijn voor het opstellen van synthesesdocumenten die als basis dienen voor een grootschalige verspreiding onder de bouwprofessionals. De resultaten (gebouwen die zijn opgeleverd of in aanbouw zijn) kunnen door Brussel Leefmilieu worden gebruikt bij de vele acties om duurzaam en circulair bouwen te promoten of te stimuleren, gericht op zowel bouwprofessionals als particulieren.

Staatssteun

Aangezien de maatregel gericht is op alle soorten begunstigden, zullen projecten van economische aard met elementen van staatssteun alleen worden aanvaard op grond van Verordening (EG) nr. 1407/2013 van de Europese Commissie van 18 december 2013 of Verordening (EG) nr. 360/2012 van de Europese Commissie van 25 april 2012 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het EG-Verdrag op *de-minimissteun*, na onderzoek van een door de begunstigde ingevulde de-minimisverklaring.

Doelgroep

Luik oproep tot het indienen van proefprojecten

Alle doelpublieken: bouw- en/of vastgoedprofessionals, verenigingen, overheidsinstanties, sociale partners, burgers, enz.

Oproep tot het indienen van projecten voor de duurzame en tot voorbeeld strekkende renovatie van Brusselse gebouwen (RENOLAB.AP)

De oproep tot het indienen van projecten staat open voor alle soorten bouwheren (particulieren, overheden, parastatale instellingen, non-profitorganisaties, bedrijven, projectontwikkelaars, enz.) die een gebouw renoveren in het Brussels Gewest, alsook voor ontwerpteams (architecten, speciale technische studiebureaus, enz.) en bouwbedrijven

Periode van uitvoering

Het project loopt van het eerste kwartaal van 2021 tot eind 2026.

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 54% van de klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer details, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het streefcijfer van ten minste 20% digitale uitgaven.

Voor meer details, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer details, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor meer details, zie bijlage 2.

8. Financiering en kosten

Voor meer details, zie bijlage 2.

Component 1.2. Opkomende energietechnologieën

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 1.2 Opkomende energietechnologieën

Beleidsgebied/-domein: Energie-, klimaat- en industriebeleid

Doel: Deze component heeft betrekking op technologische ontwikkelingen ter ondersteuning van de energietransitie en systeemintegratie om de CO₂-uitstoot verder te beperken, met de nadruk op industriële sectoren. Voorbeelden van energietechnologieën die hieronder vallen zijn de elektrificatie van processen, groene waterstof als grondstof en energiedrager, CO₂-afvang, -gebruik en -opslag, warmtenetten, windenergie op zee enz. Zo zorgen we voor de duurzame verankering van onze industrie en ontwikkelen we nieuwe toekomstgerichte sectoren, dit alles als onderdeel van een geïntegreerd energiesysteem.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Een regelgevend kader voor de H₂- en CO₂-markten – FED
- Fiscale hervorming van fossiele brandstoffen – FED

Investeringen:

- Backbone voor H₂ en CO₂ – FED
- Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie – FED / VLA / WAL
- Ontwikkeling van een koolstofarme industrie – WAL
- Onderzoeksplatform voor de energietransitie – FWB
- Netwerken voor hernieuwbare warmte – VLA
- Off-shore energie-eiland – FED

Geraamde totale kosten: 2.104 miljoen euro, waarvan 608 miljoen (29%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 10. Component 1.2. Opkomende energietechnologieën

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 1.14	Backbone voor H2 en CO2	FED	95,00	100%	0%
I - 1.15	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	FED	50,00	100%	0%
I - 1.16	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	VLA	125,00	100%	0%
I - 1.17	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie	WAL	117,20	100%	0%
I - 1.18	Ontwikkeling van de koolstofarme industrie	WAL	50,00	100%	0%
I - 1.19	Onderzoeksplatform voor energietransitie	FWB	26,50	100%	5%
I - 1.20	Netwerken voor hernieuwbare warmte	VLA	44,30	100%	0%
I - 1.21	Off-shore energie-eiland	FED	100,00	99%	0%
R - 1.04	Een regelgevingskader voor de H2- en CO2-markten	FED			
R - 1.05	Fiscale hervorming van fossiele brandstoffen	FED			

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Investeringskloof: In het kader van de verwezenlijking van de EU-doelstelling van klimaatneutraliteit tegen 2050 en van de voorgestelde verhoging van de EU-doelstelling voor de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen (BKG) tegen 2030 zijn er, er zijn extra investeringen in hernieuwbare waterstof en CO₂-afvang en -gebruik (CCU) nodig om uitdagingen in moeilijk koolstofarme te maken sectoren aan te pakken. Dit omvat naast het verhogen van de productiecapaciteit ook investeringen in pijpleidingen en zelfs haveninfrastructuur om voorbereid te zijn op de toekomstige import van hernieuwbare waterstof en op vervoer over lange afstand.

Een hoge technologiekost in vergelijking met de huidige CO₂-prijs om de ontwikkeling van nieuwe technologieën aan te moedigen: Wat de koolstofarme productie van waterstof betreft, zijn verdere technologische ontwikkelingen nodig en spelen investeringen in O&O een belangrijke rol.

Marktfalen bij de ontwikkeling van het netwerk: Een andere uitdaging om het gebruik van hernieuwbare en koolstofarme waterstof en CCU en *Carbon capture and storage* (CCS) te doen toenemen houdt verband met de ontoereikende uitrol en versterking van de transmissienetinfrastructuur. Deze situatie is het gevolg van twee gelijktijdige en met elkaar samenhangende problemen: potentiële producenten en klanten worden geconfronteerd met transportproblemen terwijl de transmissienetbeheerder het niet kan verantwoorden om investeringen te doen omdat de volumes te klein zijn.

Gefragmenteerd energiesysteem voor hernieuwbare en koolstofarme waterstof, CCU en CCS: De invoering van hernieuwbare en koolstofarme waterstof, CCU en CCS vereist een grotere systeemintegratie. Dit betekent dat het hele energie- en CCU/CCS-systeem op gecoördineerde wijze moet worden gepland en geëxploiteerd. Dit zou meerdere vervoerders, infrastructuren en verbruikssectoren omvatten. Het feit dat we de ontwikkeling van de productie, het verbruik en het vervoer daartussen met elkaar moeten verbinden, levert echter moeilijkheden op wat de coördinatie betreft.

Gebrek aan opslagoplossingen voor afgevangen CO₂ in België: Hoewel de nadruk moet liggen op het hergebruik van afgevangen CO₂, bijvoorbeeld door de productie van e-brandstoffen zoals voorzien in de projecten van dit herstelplan, zal het zeker in een overgangperiode nodig zijn om CO₂ op te slaan. Hoewel in sommige studies een potentieel van opslag van afgevangen koolstof in België op het vasteland is vastgesteld, zijn de schaal en de haalbaarheid nog onzeker en wordt dit daarom als beperkt gekwalificeerd. Binnen Europa hebben Nederland en Noorwegen de mogelijkheid om CO₂ offshore op te slaan. Om een verbinding te maken met deze opslaglocaties, zijn investeringen in haveninfrastructuur nodig voor het vloeibaar maken van CO₂ en het vervoer ervan per schip of, in het geval van Nederland, investeringen in pijpleidingen, waarbij verder wordt gebouwd op bestaande pijpleidingverbindingen over de grenzen heen.

Beperkt potentieel voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van windenergie: Wat windenergie op zee betreft, is België het vierde land in termen van geïnstalleerd vermogen. Momenteel hebben we 2,3 GW geïnstalleerd vermogen aan offshore windenergie.

Een tweede zone, de Prinses Elisabeth-zone, wordt verder ontwikkeld om tot 2,1 GW extra windenergievermogen te installeren. Dit betekent bijna een verdubbeling van ons vermogen aan windenergie op zee, dat momenteel al in ongeveer 10% van de Belgische elektriciteitsvraag voorziet. De mogelijkheden voor België om extra offshore windenergie op te wekken, liggen minder voor de hand. We staan voor grote uitdagingen om extra capaciteit te realiseren met de beperkte beschikbare ruimte.

CO2-intensiteit resulterend uit het CRM: In het kader van de kernuitstap plant de federale regering de geleidelijke buitengebruikstelling van 7 reactoren met een gezamenlijke capaciteit van 6 GW, waarvan de laatste definitief wordt stilgelegd in 2025. Het is dan ook van belang tegen die tijd extra capaciteit aan hernieuwbare energie te installeren en de elektrische interconnectiemogelijkheden, zowel onshore als offshore, uit te breiden. Om de voorzieningszekerheid te waarborgen, zal er een Capaciteitsvergoedingsmechanisme (CRM) nodig zijn, dat zeer waarschijnlijk ook fossielgestookte elektriciteitscentrales zal omvatten. De toenemende vraag naar elektriciteit als gevolg van verdere elektrificatie en procesefficiëntie zal de totale CO2-uitstoot verminderen. De CO2-uitstoot zal verder dalen wanneer meer hernieuwbare elektriciteit of CO2-neutrale elektriciteit wordt gebruikt. Toch blijft het een uitdaging om stroomuitval en hoge elektriciteitsprijzen te vermijden en de extra CO2-uitstoot van nieuwe elektriciteitscentrales in het CRM te beperken.

Gebrek aan markten en certificeringssysteem voor hernieuwbaar gas en koolstofarme waterstof: Met name voor gas en waterstof valoriseren industrieën hun investeringen in waterstofoplossingen momenteel onvoldoende omdat een functionerend certificeringssysteem ontbreekt (informatiebeperking) en de markt nog niet volwassen genoeg is. Dit wordt nog belangrijker wanneer men spreekt over de invoer van hernieuwbare en koolstofarme waterstof van buiten Europa.

Gebrek aan economische oplossingen voor koolstofarme warmte: Er is een investeringskloof voor projecten rond groene warmte, afvalwarmte van industriële processen en stadsverwarmingsnetten om het gebruik van groene warmte te doen toenemen.

Contra-efficiënte prijssignalen op fossiele brandstoffen: De steun voor het verbruik van fossiele brandstoffen was in 2018 gelijk aan 40% van de energiebelastinginkomsten, een van de hoogste percentages in de OESO. Hij bestaat grotendeels uit belastingpreferenties voor het gebruik van olieproducten, met name een lagere belasting op stookolie en een gedeeltelijke terugbetaling van de accijnzen op diesel voor commercieel gebruik. Deze belastingpreferenties versmallen de belastinggrondslag en ondermijnen de koolstofprijzen. De steun voor het verbruik van fossiele brandstoffen is in het afgelopen decennium aanzienlijk toegenomen¹.

1 OECD (2021), *Environmental performance review of Belgium, assessment and recommendations*, https://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-belgium-2021_738553c5-en

b) Nagestreefde doelstellingen

De component ondersteunt het **Europese vlaggenschipinitiatief ‘Versnellen’** door schone technologieën te ontwikkelen en toe te passen, het gebruik van hernieuwbare energiebronnen te versnellen en de grondslag te leggen voor leidende markten voor waterstof. De component is gericht op opkomende technologieën, d.w.z. technologieën die het stadium van fundamenteel onderzoek al voorbij zijn maar die nog niet rijp zijn voor grootschalige implementatie tegen concurrerende kosten.

De component draagt bij tot een doeltreffende aanpak van de uitdagingen die worden genoemd in de landspecifieke aanbevelingen voor de jaren 2019 en 2020, waarin wordt aanbevolen de nadruk te leggen op investeringsgerelateerd beleid. Alle voorgestelde hervormingen en investeringen hebben impliciet of expliciet tot doel de investeringen in energiebesparing, hernieuwbare energie, waterstof en technologieën voor het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050 op Europees niveau te verhogen.

Deze component heeft betrekking op technologische ontwikkelingen ter ondersteuning van de energietransitie en systeemintegratie om de CO₂-uitstoot verder te beperken, met de nadruk op industriële sectoren.

De doelstellingen van deze component zijn:

1) Banen en groei: De component is gericht op de versterking van het concurrentievermogen van wereldwijd goed gepositioneerde bedrijven, onder meer in de staalindustrie, de chemische sector en de hernieuwbare-energiesector, en op het behoud van technologisch leiderschap. De component zal ook concurrerende en robuuste waardeketens helpen ontwikkelen en zal bijdragen tot Europa's open strategische autonomie op belangrijke onderdelen van deze waarde- en toeleveringsketens, onder meer in sectoren met een groot groeipotentieel, en toegang tot grondstoffen die de noodzakelijke schaalvergroting mogelijk maken. Dit zal op zijn beurt bijdragen tot het scheppen van hoogwaardige banen en tot de ontwikkeling van vaardigheden, en kan zowel de nationale als de Europese economie helpen stimuleren. Overheidsinvesteringen zullen tussen 2021 en 2026 ook leiden tot naar schatting 1 miljard euro aan particuliere mede-investeringen in capaciteit, infrastructuur en O&O.

2) Groene transitie: Door te voorzien in stimulansen en capaciteit om afvalwarmte en CO₂-neutrale waterstof te produceren, te vervoeren, op te slaan, te verkopen en te gebruiken en om CO₂ af te vangen en te gebruiken, heeft de component het potentieel om de broeikasgasemissies van de energiesector en de industrie aanzienlijk te verminderen.

Deze component zal het mogelijk maken de elektrolysecapaciteit van het land tegen 2025 op te voeren tot ten minste 150 GW vanaf 2026. De maatregelen ter ondersteuning van de uitbreiding van het gebruik van koolstofarme waterstof in de verschillende sectoren sluiten ook aan bij de waterstofstrategie van de EU, die voorziet in de installatie van 40 GW aan elektrolysecapaciteit waarmee in de periode 2025-2030 10 miljoen ton hernieuwbare waterstof wordt geproduceerd. De nationale doelstellingen worden op alle overheidsniveaus uitgewerkt in waterstofstrategieën om de streefdoelen voor 2030 te bepalen.

Om producenten en consumenten met elkaar te kunnen verbinden, zal België de huidige pijpleidingen voor het vervoer van waterstof en CO₂ verlengen met ten minste 150 tot 260 km en dit onder een duidelijker regelgevend kader.

Wat de directe CO₂-reductiedoelstellingen betreft, is het effect van twee projecten geraamd. De ontwikkeling van warmtenetten moet een jaarlijkse besparing van 50.000 ton CO₂ per jaar mogelijk maken. Technologieën om de uitstoot van gasgestookte elektriciteitscentrales te verminderen moeten nog eens 50.000 ton CO₂ per jaar reduceren.

Deze component zal ook bijdragen tot de ontwikkeling van windenergie, net door mee te investeren in een multifunctionele offshore energiehub met een netto-oppervlakte van 5 hectare, die tegen 2025 klaar moet zijn om de integratie van energiesystemen en interconnectiecapaciteit in de toekomst te stimuleren.

Door de waterstofmarkt te faciliteren, belangrijke internationale interconnecties voor te bereiden, meer data-analyses uit te voeren en de elektriciteitsmarkt transparanter te maken, wordt het systeem flexibeler en wordt een verdere integratie van hernieuwbare energiebronnen mogelijk.

De huidige hervormingen en investeringen vinden plaats in het kader van en zullen bijdragen tot het federale gedeelte van het Nationaal Energie- en Klimaatplan, dat in 2019 werd goedgekeurd. Overeenkomstig deze strategie zal vanaf 2020 10% van de federale O&O-financiering naar klimaat- en energieprojecten gaan, zal de nationale gasnetbeheerder nieuwe ontwikkelingen ondersteunen (hernieuwbare gassen, waterstof, sectorale koppeling) en moet het aandeel van hernieuwbare energie in het bruto-eindverbruik van energie tegen 2030 17,5% bedragen.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

België heeft de op één na grootste (petro)chemische cluster en behoort tot de 20 grootste staalproducenten ter wereld. Het energieverbruik per hoofd van de bevolking is dan zeer hoog. Onze industrie levert tegelijkertijd een belangrijke bijdrage aan het Belgische bbp en aan de werkgelegenheid. De industrie is een grote energieverbruiker maar maakt ook deel uit van de oplossing door de nodige producten te leveren, onder meer voor isolatiemateriaal of lichtgewichtvoertuigen. Om deze sectoren blijvend te verankeren, moeten we hun aanwezigheid als een troef beschouwen. De concentratie van bedrijven op een relatief kleine oppervlakte biedt hen veel mogelijkheden om samen te werken in circulaire productieketens. De verdere ontwikkeling van de noodzakelijke centrale infrastructuur kan een katalysatoreffect teweegbrengen.

Binnen deze industriële clusters hebben we sectoren die moeilijk koolstofarm te maken zijn, zoals de petrochemie, de cementindustrie, de staalindustrie, de luchtvaartsector en de scheepvaart. Om deze sectoren voor te bereiden op een CO₂-neutrale samenleving op Europees niveau tegen 2050, zijn waterstof en koolstofafvang, -gebruik en -opslag kritieke

succesfactoren. België beschikt al over waterstofpijpleidingen en heeft een waterstofmarkt van ongeveer 15 TWh².

Daarom is dit herstelplan gericht op de ontwikkeling van **opkomende technologieën** om klaar te zijn voor grootschaliger gebruik, voornamelijk na 2030, wanneer er ook meer hernieuwbare energie beschikbaar zal zijn.

Niet alleen de productie en het gebruik van waterstof vallen onder deze component, maar ook de verdere productie van e-brandstoffen. Deze e-brandstoffen, zoals methanol, kunnen een rol spelen om de grondstoffen klimaatneutraal te maken in onze chemische cluster. Andere voorbeelden zijn e-kerosine in de luchtvaart en e-methaan als mogelijke strategische reserve en voor grootschalige opslag.

Voor CO₂ blijft de nadruk liggen op het hergebruik van afgevangen CO₂, wat in de projecten van dit herstelplan is voorzien. Het zal echter nodig zijn, zeker in een overgangperiode, om CO₂ (CCS) geologisch op te slaan (CO₂-afvang en -opslag). Binnen Europa hebben Nederland en Noorwegen de mogelijkheid om CO₂ op grote schaal offshore op te slaan. Om een verbinding te maken met deze opslaglocaties, zijn investeringen in haveninfrastructuur nodig voor het vloeibaar maken van CO₂ en het vervoer ervan per schip of, in het geval van Nederland, investeringen in pijpleidingen, waarbij verder wordt gebouwd op bestaande pijpleidingverbindingen over de grenzen heen.

Ten slotte lijkt de bouw van een offshore energiehub die de nieuwe Belgische windparken met elkaar verbindt en die België in de toekomst mogelijk verbindt met andere Noordzeelanden de beste oplossing om de integratie van offshore hernieuwbare energie in de Belgische energiemix verder te versterken.

De versnelling van opkomende energietechnologieën vereist een mix van hervormingen en investeringen. In deze component worden de maatregelen beschreven die deels door de faciliteit voor herstel en veerkracht zouden worden gefinancierd.

a) Hervormingen

ID	R - 1.04.
Naam	Een regelgevingskader voor de H ₂ - en CO ₂ -markten
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering/Waalse Regering/Vlaamse Regering/ Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	Einde 1 ^{ste} trimester 2022

² Schatting op basis van gegevens van Essenscia, de Belgische sectorfederatie van de chemische industrie.

Uitdagingen

Waterstof

Bij de verwezenlijking van een CO₂-neutraal EU-energiesysteem zal waterstof in combinatie met elektriciteit uit hernieuwbare bronnen een sleutelrol spelen. In haar EU-waterstofstrategie heeft de Europese Commissie doelstellingen vastgelegd om de productie en het verbruik van waterstof in de EU tegen 2030 en daarna te stimuleren.

De federale regering heeft opdracht gegeven voor een studie over de toekomst van gas om de meningen van experts en belanghebbenden bij de energietransitie te verzamelen. Op basis van de bevindingen van deze studie zal een federale waterstofstrategie worden ontwikkeld en zullen doelstellingen worden vastgelegd. Sommige gewestelijke regeringen hebben intussen al strategiedocumenten goedgekeurd voor de ontwikkeling van een regionale waterstofeconomie. De gewestelijke regeringen hebben ook al kandidaat-projecten voorbereid en geselecteerd in het kader van een verwachte oproep tot het indienen van een belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang over waterstof. De Vlaamse regering heeft al een waterstofstrategie goedgekeurd.

In België bestaat bij de marktspelers onduidelijkheid over de bevoegdheden van elk overheidsniveau, wat tot onzekerheid leidt en de verdere industriële ontwikkeling zou kunnen belemmeren.

Om de ontwikkeling van een open en concurrerende markt mogelijk te maken en gezien de essentiële faciliteitskenmerken van het toekomstige grootschalige waterstofnetwerk, net als de transmissienetwerken voor fossiele brandstoffen, aardgas- of elektriciteitstransportnetten, is een vorm van overheidsregulering van overheidsmiddelen nodig, met name wat betreft het transport van waterstof per pijpleiding en de overzeese import van waterstof. Hierover moeten duidelijke afspraken worden gemaakt tussen het federale en het regionale niveau.

Koolstofdioxide

Om de klimaatdoelstellingen van de EU te bereiken, is het van essentieel belang dat technologieën voor de afvang van CO₂-emissies aan de emissiebron worden geïmplementeerd.

In een eerste fase zal de CO₂-transportinfrastructuur helpen bij het koolstofvrij maken van bestaande waterstofproductiefaciliteiten (voornamelijk SMR-faciliteiten - Steam Methane Reforming, of stoomreforming van methaan) voor de raffinage- en meststoffenindustrie) die CO₂-afvangsystemen zullen installeren om emissies te vermijden. Parallel daarmee zouden ook moeilijk koolstofarm te maken sectoren baat hebben bij een CO₂-transportinfrastructuur die het mogelijk maakt de CO₂ die bij de processen vrijkomt af te vangen. Naast het potentiële gebruik in chemische of andere industriële processen, zijn de af te vangen hoeveelheden CO₂ echter van dien aard dat een aanzienlijk deel zal moeten worden opgeslagen in geschikte geologische opslagplaatsen (bijvoorbeeld uitgeputte gas- of olievelden, verlaten mijnen of diepe zoutformaties).

Tot dusver zijn de afvang, de opslag en het hergebruik van CO₂ in België alleen vanuit milieuoogpunt bekeken. Alle drie de Belgische gewesten hebben Richtlijn 2009/31/EG betreffende de geologische opslag van kooldioxide omgezet in nationaal recht.

Het bestaande wetgevingsarsenaal is echter nog onderontwikkeld om de volledige ontplooiing van een CO₂-markt te garanderen.

Doelstellingen

Alle Belgische (federale en gewestelijke) overheden zullen de nodige stappen zetten om een wetsherziening mogelijk te maken (die in een later stadium zou worden geïmplementeerd) om een meer uitgewerkt kader tot stand te brengen. Regelgevingselementen zijn van doorslaggevend belang voor de financiële levensvatbaarheid van industriële toepassingen van zowel waterstof als CO₂. Daarom zullen de consistentie en doelgerichtheid van het volledige regelgevend kader worden geëvalueerd en aangepast om deze technologieën in staat te stellen om op een optimale manier bij te dragen tot de reductie van emissies.

Deze hervorming zal bijdragen aan een vermindering van de risico's bij investeringen en zal de toegang tot marktfinanciering vergemakkelijken, waardoor ook meer particuliere steun zal kunnen worden gemobiliseerd.

Inzake waterstof is dit project gericht op het opstellen van een verklarende nota over de afbakening van bevoegdheden tussen gewestelijke en federale instellingen. Alle overheden hebben of zullen een coherent visiedocument ontwikkelen over hun waterstofstrategieën ter ondersteuning van de ontwikkeling van een H₂-economie in België. Ten tweede zal een federaal groenboek de gewenste marktregulering op langere termijn van waterstoftransport en -invoer beschrijven, wat een startpunt zal zijn voor discussie met regionale regeringen en belanghebbenden om de implementatie van alle noodzakelijke wetswijzigingen te starten, elk binnen hun eigen verantwoordelijkheden. In dit document zal ook aandacht worden besteed aan de informatie uit besprekingen op Europees niveau over een Europees wetgevingskader voor waterstof. Ten slotte moet door het Parlement een geactualiseerde gaswet worden aangenomen waarin het gewenste regelgevingskader wordt vastgesteld.

Voor CO₂ zal dit project ook een officieuze en niet-bindende toelichting opstellen over de respectieve bevoegdheden van de gewestelijke en federale instellingen. Een toekomstig wetgevingskader moet een aantal hiaten opvullen:

1. Een wettelijk kader tot vaststelling van de algemene vereisten in verband met veiligheid bij het ontwerp, de bouw, de exploitatie en de buitengebruikstelling van CO₂-transportfaciliteiten;
2. Een wettelijke regeling voor de aspecten die onder haar bevoegdheden vallen, waarbij het gebruik van de openbare ruimte en een recht van doorgang op privé-eigendom wordt toegestaan (bijvoorbeeld via een verklaring van openbaar nut) voor de leidingen en installaties die deel uitmaken van het CO₂-transportnet;
3. Het recht van derden op toegang tot het toekomstige CO₂-transportnet moet worden uitgebreid van opslag (CCS) tot hergebruik (CCU). Duidelijke afspraken tussen het federale en gewestelijke niveau over bevoegdheden en het tempo van de ontwikkeling van aanvullende regelgeving zijn dan ook noodzakelijk.

België moet ook verdere wettelijke maatregelen nemen voor de uitvoer van CO₂ naar landen waar het kan worden opgeslagen (b.v. Nederland en Noorwegen).

Uitvoering

De in het vorige punt “Doelstellingen” genoemde toelichtingen en visiedocumenten zullen door de betrokken overheidsdiensten worden opgesteld in overleg met de marktdeelnemers en de verschillende overheden.

De toelichtingen bij de scheiding van bevoegdheden met betrekking tot H₂ en CO₂ tussen gewestelijke en federale instellingen zullen worden gebaseerd op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (de ‘wet inzake institutionele hervorming’).

De actualisering van de gaswet zal worden gebaseerd op het overleg met marktdeelnemers en de CREG (toezichthouder).

De geactualiseerde gaswet zal uiteindelijk worden geschreven door de FOD Economie onder toezicht van het kabinet van de minister van Energie en zal later aan het parlement worden voorgelegd. Indien nodig zal ze ook worden voorgelegd aan het Interfederaal Overlegcomité.

Doelgroep

Dit project heeft voornamelijk gevolgen voor de waterstof- en CO₂-economie, met inbegrip van alle betrokken belanghebbenden. Het zal bijdragen tot de ontwikkeling van toepassingen van deze twee moleculen om de Belgische industrie en de zware mobiliteit (lucht- en scheepvaart) koolstofvrij te maken en deze moleculen te gebruiken om elektriciteitsnetten flexibel te maken.

Periode van uitvoering

Het project ter verduidelijking van de bestaande bevoegdheidsverdeling is reeds van start gegaan en het is de bedoeling dat in het tweede kwartaal van 2021 een eerste document wordt uitgebracht. Ook is begonnen met de uitwerking van het regelgevend kader voor de H₂- en CO₂-markten voor die aspecten die onder de bevoegdheid van de federale overheid vallen en met de ontwikkeling van de federale waterstofstrategie. Alle taken moeten vóór het einde van het eerste kwartaal van 2022 zijn uitgevoerd.

De huidige Vlaamse waterstofstrategie is goedgekeurd en wordt verder in detail besproken met de belanghebbenden. De waterstofstrategieën van Wallonië en Brussel zijn in voorbereiding.

ID	R – 1.05.
Naam	Fiscale hervorming van fossiele brandstoffen
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2023

Uitdagingen

Uit verschillende studies die reeds werden uitgevoerd komt naar voor dat er in België nog steeds een zware belasting op arbeid rust, terwijl milieuheffingen en belastingen op milieuvervuilende activiteiten. Ook de Europese Commissie en de OESO hebben al gewezen op het onevenwichtig belastingregime in ons land. Bovendien bestaan er verschillende fiscale maatregelen zoals subsidies en vrijstellingen op taksen op fossiele brandstoffen, die tegenstrijdig zijn met andere beleidsambities zoals de klimaatdoelstellingen. Het voorliggende project wil deze uitdagingen aanpakken en de fiscaliteit bestuderen en aanpassen om ze klimaat- en milieuvriendelijker te maken. Een bijkomende uitdaging die het project hierbij moet aanpakken is dat de concurrentiepositie van bedrijven en de koopkracht van gezinnen moet worden gevrijwaard.

Doelstellingen

Een eerste doelstelling van het project zal het uitvoeren van een federale studie zijn van de federale fiscaliteit met het oog om te evalueren op welke vlakken de federale fiscaliteit kan worden hervormd om ze klimaat- en milieuvriendelijker te maken. De studie moet worden geïntegreerd in een voldoende brede context: de internationale samenwerkingsaspecten voor bepaalde thema's, de Europese context met de in juni 2021 door de Europese Commissie voorgestelde aanpassingen aan de energiebelastingrichtlijn en de beprijzing van brandstoffen in niet-ETS-sectoren, de Belgische institutionele context met de bevoegdheidsverdeling tussen de federale staat en de gewesten, en het Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030. Uit deze studie zullen dan concrete beleidsvoorstellen moeten komen.

Een tweede doelstelling van het project zal dan zijn om een concreet voorstel uit te werken voor een groenere hervorming van de federale fiscaliteit. Met betrekking tot de subsidies voor fossiele brandstoffen, kan dit bijvoorbeeld een concreet actieplan betekenen om bepaalde subsidies stap voor stap te laten afbouwen, rekening houdend met onder meer het garanderen van de bevoorradingszekerheid van het land. Ook zal er een fiscaal sturend instrument uitgewerkt worden dat de consumptie van fossiele brandstof ontmoedigt en zo de CO₂ en NO_x vervuiling in België vermindert. Dit plan moet concrete stappen én sociale corrigerende maatregelen omvatten om de transitie naar een klimaatneutrale maatschappij te begeleiden.

Een derde doelstelling zal ten slotte de invoering zijn van deze hervorming. Het groener maken van de fiscaliteit moet kaderen binnen een bredere fiscale hervorming die door de federale regering zal worden doorgevoerd binnen het tijdsbestek van de FHV.

Uitvoering

Een studie zal besteld worden en moet tegen midden 2022 klaar zijn. Hierin komen de ecologische, sociale en economische impact aan bod van mogelijke aanpassingen aan het de federale fiscaliteit. Ook zal een vergelijkende studie opgenomen worden met de beste praktijken voor groene fiscaliteit in Europa.

De studie zal concrete voorstellen bevatten voor een fiscale hervorming voor de verwezenlijking van klimaat- en milieudoelstellingen. Er zullen ook al concrete beleidsdomeinen worden opgegeven waarop de studie zich onder andere zal moeten toelagen, zoals het voorstellen van de afbouw van fossiele brandstofsubsidies.

In een tweede fase zullen de minister van Financiën en het bevoegde kabinet, in samenwerking met de administratie, de studie van de Hoge Raad van Financiën omzetten in concrete voorstellen voor een federale fiscale hervorming.

De vergroening van de fiscaliteit zal mogelijks bepaalde doelgroepen disproportioneel treffen. Om de impact van deze hervormingen te corrigeren daar waar nodig wordt deze vergroening van de fiscaliteit mee opgenomen in de bredere fiscale hervorming (zie hervorming in as 6).

Eens dit voorstel tot fiscale vergroening is uitgewerkt door de bevoegde kabinetten zal het besproken worden binnen de federale regering.

De vergroening van de fiscaliteit zal op tijd ook overlegd worden tussen de verschillende deelstaten om zo het klimaatbeleid op elkaar af te stemmen en efficiënter te maken.

Alle vereiste analyses zullen tijdens de uitvoering van het project worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-beginsel.

Doelgroep

Deze hervorming zal mogelijk een impact hebben op alle bedrijven en consumenten die gebruiker maken van producten waarbij de ecologische kosten grotendeels geëxternaliseerd blijven. Ook andere aspecten van onze economie kunnen aan bod komen, zoals bijvoorbeeld de verpakkingen en circulaire economie.

Zoals eerder vermeld zal deze hervorming deel uitmaken van de bredere fiscale hervorming, die rechtstreeks of onrechtstreeks elk aspect van het fiscaal landschap zal raken.

Periode van uitvoering

De hervorming naar groene fiscaliteit maakt deel uit van de bredere fiscale hervorming. Binnen het regeerakkoord is het bevestigd dat deze zal worden voorbereid. Een voorstel zal daarom voor 2024 aan de regering voorgelegd worden.

De ambitie is om in Q1 2022 de studie te kunnen afronden. Dit zal dan door het kabinet Financiën en de FOD Financiën gebruikt worden om, samen met de bredere fiscale hervorming, een uitgewerkt voorstel tot hervorming klaar te hebben tegen Q4 2023.

b) Investerings

ID	I – 1.14.
Naam	Backbone voor H2 en CO2
Type	Investerings
Projectdrager	Federale Regering
Budget	95,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Vóór 1 augustus 2026

Uitdagingen

Er is nog steeds een gebrek aan infrastructuur om waterstof en CO2 te vervoeren en te distribueren naar de eindgebruikers of toekomstige opslagfaciliteiten. Er wordt niet verwacht dat infrastructuur voor transport over lange afstanden onmiddellijk tot stand zal komen en projecten zouden in eerste instantie vrij lokaal moeten blijven. Een andere hindernis is echter de moeilijkheid voor de diverse betrokken partijen in een lokale waardeketen (d.w.z. producenten van hernieuwbare energie, ontwikkelaars van elektrolyse-infrastructuur of projecten voor CCU en CCS – om samen projecten te ontwikkelen).

Doelstellingen

Dit project zal het hierboven omschreven hervormingsproject uitdiepen voor wat betreft de bevoegdheden.

Dit project zal met de huidige financiering een waterstoftransportnetwerk (van 100 km tot 160 km binnen de huidige financiering) worden ontwikkeld. De aandacht gaat in eerste instantie uit naar de belangrijkste industriële clusters van Vlaanderen (Antwerpen, Gent), Wallonië (Henegouwen, Luik) en Brussel. Benadrukt wordt dat de uit te voeren projecten zullen worden vastgesteld op basis van een validatie van de marktbehoeften via een doorlopend verzoek om inlichtingen (RFI), alsmede op basis van verwachte komende behoeften.

Deze eerste ontwikkeling zal dienen als basis voor de verdere uitbreiding van de backbone na 2025 met extra internationale interconnecties en waterstofimportfaciliteiten. Hoewel deze extra internationale verbindingen niet per se zijn uitgesloten van de eerste fasen van de backbone, wordt verwacht dat de nood aan die verbindingen op korte termijn vrij beperkt zal zijn (te bevestigen door het doorlopende verzoek om inlichtingen) en dat ze er voornamelijk in een tweede fase zullen komen.

Op soortgelijke wijze is dit project gericht op de ondersteuning van efficiënte CO₂-transportinfrastructuur die openstaat voor alle marktspelers onder dezelfde niet-discriminerende voorwaarden en in overeenstemming met regionale regels ter zake. Dit zal gebeuren door de ontwikkeling van een eerste CO₂-transportnet (100-160 km) en terminallingsunits in de belangrijkste industriële clusters van Vlaanderen (Antwerpen, Gent) en Wallonië (Henegouwen, Luik en de Samber- en Maasvallei).

In al haar fasen zal voor de waterstof- en CO₂-infrastructuur zoveel mogelijk de ongebruikte bestaande aardgasinfrastructuur worden aangepast. Dit zal het mogelijk maken de kosten te drukken, de verspilling te verminderen en een nieuwe bestemming te geven aan bestaande gasinfrastructuur. Op korte termijn zou een dergelijke aanpassing kunnen worden uitgevoerd op infrastructuur voor laagcalorisch gas die anders buiten bedrijf zal worden gesteld.

De federale regering zal onderzoeken of dergelijke waterstof- en CO₂-transportinfrastructuren door een neutrale netwerkbeheerder moeten worden beheerd om een transparante en niet-discriminerende behandeling van alle vraag- en aanbodspelers te garanderen. Open toegang tot infrastructuur is cruciaal om een gelijk speelveld voor deelname aan de opkomende waterstof- en CO₂-economieën te waarborgen en discriminatie van marktdeelnemers te vermijden.

Uitvoering

De maatregel zal in 2021 van start gaan met een oproep tot het indienen van blikken van belangstelling om na te gaan waar productieprocessen/installaties momenteel waterstof gebruiken en waar er een potentieel is om producenten en consumenten effectief met elkaar te verbinden, zonder het potentieel van netwerkontwikkeling op langere termijn uit het oog te verliezen (onderlinge verbindingen tussen clusters, import-/exportinfrastructuur, enz.).

Sommige van deze activiteiten zouden niet onder staatssteunregels vallen, d.w.z. moderniseren van transport- en distributienetten voor investeringen door aardgastransmissie-netbeheerders en -distributienetbeheerders die een natuurlijk of wettelijk monopolie hebben. De nationale autoriteiten zijn zich ervan bewust dat wanneer investeringen niet betrekking hebben op de modernisering van bestaande netwerken maar op een 'nieuw' netwerk van waterstoftransportleidingen, een aanmelding van staatssteun vereist is.

Hier moet worden opgemerkt dat het waterstofproject in dit stadium is ingeschreven in de bredere grensoverschrijdende belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang inzake waterstoftechnologieën en -systemen. Steun voor belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang zou leiden tot een aanmelding bij de Commissie op grond van de staatssteunregels.

De uitvoering van dit project zal gebaseerd zijn op de volgende acties:

- vaststelling van een wet- en regelgevend kader voor de ontwikkeling van H₂- en CO₂-backbones in België (zie hervormingsproject);
- consultatie van de markt over de behoefte aan H₂- en CO₂-transportfaciliteiten/-diensten;

- opstelling van een investeringsplan op basis van de marktconsultatie en samenwerking met bestaande waterstofnetten en naburige netbeheerders;
- verkrijging van alle vereiste vergunningen voor de uitvoering van het investeringsplan; Tijdens deze vergunningsprocedures zullen milieuaspecten worden onderzocht om elk negatief effect op het water en op de biodiversiteit te voorkomen. Door het hergebruik van bestaande pijpleidingen te maximaliseren, worden de milieueffecten tot een minimum beperkt, evenals de effecten op de biodiversiteit. In geval van ontmanteling zullen alle wettelijke voorschriften worden nageleefd, met inbegrip van recycling van materialen. Uit ervaring blijkt dat er geen bouwafval is tijdens de bouw.
- uitvoering van het investeringsplan;
- inbedrijfstelling van de nieuw gebouwde en aangepaste activa door de netbeheerders;
- invoering van transparante en niet-discriminerende toegangs- en tarifieringsmethoden voor de netten.

Door het hergebruik van bestaande pijpleidingen te maximaliseren, worden de milieueffecten tot een minimum beperkt, evenals de gevolgen voor de biodiversiteit. In geval van ontmanteling zal aan alle wettelijke voorschriften worden voldaan, met inbegrip van de recyclage van materialen. De ervaring leert dat er geen bouwafval is tijdens de bouw.

Staatssteun

Koolstofdioxide

De voorgestelde maatregel zou als staatssteun kunnen worden beschouwd gezien (i) de discretionaire bevoegdheid van België bij de toewijzing van de middelen, ii) de waarschijnlijkheid van een ongunstige beïnvloeding van het handelsverkeer tussen de lidstaten, iii) het selectieve voordeel voor de begunstigde en iv) de mogelijke vervalsing van de mededinging. De maatregel valt niet onder de groepsvrijstellingsverordening (GVV) 651/2014, aangezien hij het in artikel 4 onder x) vastgestelde bedrag van 50 miljoen euro kan overschrijden en het project niet aan alle criteria van artikel 48 zal voldoen (zoals het feit dat het project in zijn geheel in steungebieden moet worden gevestigd). Bovendien zal de maatregel niet noodzakelijk via een aanbestedingsprocedure worden gegund.

Na de gebruikelijke informele contacten zal de formele, volledig gedetailleerde kennisgeving tegen Q4 2021 worden ingediend. In deze kennisgeving zal worden aangevoerd dat de steun verenigbaar is met punt 3.6 van de richtlijnen inzake staatssteun voor milieubescherming en energie 2014-2020 (2014/C 200/01). In de kennisgeving zal met name worden aangevoerd dat i) de toegang van derden tot de pijpleidingen wordt gewaarborgd door de regionale uitvoeringsmaatregelen van Richtlijn 2009/31 en ii) de geplande tarieven onvoldoende zullen zijn om de kosten te dekken (de projecten “Northern Lights” en “CO2 Transports”, twee componenten van de toekomstige kooldioxide-backbone, hebben de PCI-status gekregen, wat veronderstelt dat er sprake is van marktfalen).

Waterstof

De voorgenomen maatregel zou als staatssteun kunnen worden beschouwd gezien i) de discretionaire bevoegdheid van België bij de toewijzing van de middelen, ii) de waarschijnlijkheid van een ongunstige beïnvloeding van het handelsverkeer tussen de

lidstaten, iii) het selectieve voordeel voor de begunstigde en iv) de mogelijke verstoring van de mededinging. De maatregel valt niet onder BER 651/2014, met name omdat waterstofpijpleidingen geen “energie-infrastructuur” zijn volgens artikel 2, lid 130, en het onderhavige project niet voldoet aan de criteria voor “lokale infrastructuur” volgens artikel 56.

Na de gebruikelijke informele contacten zal de formele kennisgeving tegen Q4 2021 worden ingediend in het kader van het IPCEI. Deze aanmelding zal verenigbaar zijn met punt 3.8 van de richtlijnen inzake staatssteun voor milieubescherming en energie 2014-2020 (2014/C 200/01). De maatregel zal inderdaad het financieringstekort aanpakken (punten 209 e.v.), dat typisch is bij investeringen in een opkomende technologie, zoals waterstof, die onderworpen is aan het netwerkeffect (punt 203). De waterstofpijpleidingen zullen worden onderworpen aan (i) tariefregulering, (ii) toegangsregulering en (iii) ontvlechtigingsvoorschriften (sectie 204). Kruissubsidiëring zal worden voorkomen. Kortom, de mogelijke negatieve effecten van de maatregel zullen zo beperkt mogelijk zijn en zullen meer dan gecompenseerd worden door de positieve effecten voor de samenleving als geheel van de uitrol van waterstofleidingen.

Doelgroep

Dit project is vooral gericht op de Belgische industrie, de zware mobiliteit (lucht- en scheepvaart) en aanbieders van flexibiliteit aan het elektriciteitsnet.

Periode van uitvoering

Het project ging op 1 september 2020 van start en loopt vóór 1 augustus 2026 af. De H2- en CO2-infrastructuren worden tussen 1 juni 2025 en 1 augustus 2026 in bedrijf gesteld.

ID	I – 1.15.
Naam	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	50,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^{de} / 3 ^{de} trimesters 2023

Uitdagingen

Bij de ontwikkeling van nieuwe technologieën hebben projectontwikkelaars vaak moeite met de financiering van de meer praktische ontwikkelingsfase na de fase van fundamenteel onderzoek. In deze fase, de zogenaamde ‘valley of death’, is het van essentieel belang dat innovatieve projecten hun weg vinden naar de commerciële markt. Dit geldt ook voor innovatieve waterstoftechnologieën.

We zien drie grote uitdagingen in verband met de federale bevoegdheden inzake de productie en het gebruik van waterstof:

1. Productie van hernieuwbare energie uit offshore wind

België is wereldwijd het vierde land wat de productie van windenergie op zee betreft en we willen onze pioniersrol voortzetten. Dit betekent dat we niet alleen op zoek zijn naar nieuwe ontwikkelingen op het gebied van windenergie op zee, maar ook de bestaande offshore windprojecten willen ondersteunen bij het klimaatneutraler maken van hun onderhoudsactiviteiten. Mogelijke activiteitsgebieden zijn onder meer opslag om ervoor te zorgen dat windturbines op zee minder vaak moeten worden stilgelegd en bemanningsschepen op waterstof.

2. STEG-centrales

Na de geleidelijke kernuitstap zal de flexibiliteit van STEG-centrales een rol spelen bij het compenseren van de productie van intermitterende hernieuwbare bronnen zoals zonne- en windenergie. In het kader van het geplande capaciteitsmechanisme zien we bij ontwikkelaars veel belangstelling voor de STEG-technologie. Deze capaciteiten zullen hoogstwaarschijnlijk nog op aardgas draaien, althans in de beginjaren. Hoewel deze installaties onder het EU-emissiehandelssysteem en de CO₂-beperkingen ervan binnen de EU zullen vallen, willen we technologieën bevorderen die de CO₂-uitstoot van deze productie-installaties kunnen helpen beperken en willen we helpen om de installaties aan te passen zodat ze in ons energiesysteem 2050 passen. In dit verband lijken ten minste twee technologische opties haalbaar:

- via de productie van H₂ of e-methaan uit koolstofarme energiebronnen of als bijproduct van de chemische industrie;
- via pyrolyse van aardgas dat momenteel wordt gebruikt in een STEG-centrale, waarbij de productie van H₂ (turquoise waterstof) wordt gebruikt als middel om CO₂ af te vangen vóór verbranding in de gasturbine, zodat CO₂-emissies uit de gecombineerde cyclus worden vermeden. Deze technologie kan verder worden gebruikt in combinatie met e-methaan of biogas als afvang vóór verbranding en is dus brandveilig.

3. Certificering van waterstof

België heeft in de haven van Antwerpen de op één na grootste petrochemische cluster ter wereld, met een groot aantal sectoren die moeilijk koolstofarm te maken zijn, zoals de staalindustrie, de chemie en de kalkproductie. België is gelegen in het midden van een gebied binnen de EU met de grootste verwachte vraag naar waterstof, gecombineerd met een beperkt potentieel aan hernieuwbare energie gezien de grootte van ons land en onze zee. Ons land is goed gelegen en zodra bestaande waterstofpijpleidingen verder worden doorgetrokken of uitgebreid tot een volwaardige waterstofbackbone, kunnen we de import van waterstof en waterstofdragers via onze zeehavens vergemakkelijken. België kan een sleutelrol spelen in de continuïteit van de voorziening met moleculen voor West-Europa, voornamelijk de Benelux, Duitsland en Frankrijk.

Om ook dit internationale aspect te ondersteunen, is het voor ons van cruciaal belang dat we beschikken over een systeem voor de certificering van waterstof. Om de herkomst van

deze energie te verifiëren, is een goed systeem voor het garanderen van de oorsprong of een certificeringssysteem nodig, ook voor waterstofbronnen buiten de EU. Dit project kan deze ontwikkeling op Europees niveau ondersteunen en kan ook de implementatie specifiek voor België ondersteunen om een basis te leggen voor de import van waterstof in de toekomst.

Doelstellingen

Het innovatiebudget zal het in de uitdagingen van nieuwe, opkomende technologieën beschreven financieringstekort verkleinen door te focussen op demonstratieprojecten. Met dit budget kan de overheid het aan projecten verbonden risico beperken en kan ze particuliere investeringen in energietransitietechnologieën stimuleren. Het doel is het stimuleren van innovatieve projecten met een groot potentieel om de energietransitie sneller te doen verlopen, zodat ze sneller tot wasdom komen en kunnen worden opgeschaald voor commercieel gebruik.

Deze oproep tot het indienen van projecten zal demonstratieprojecten in verband met de productie en het gebruik van waterstof stimuleren als en slechts als deze projecten onder de bevoegdheid van de federale overheid vallen. Op die manier garanderen we complementariteit met de gewestelijke projecten (zie verder).

Rekening houdend met de 50 miljoen euro uit het Belgische herstelplan die voor deze oproep beschikbaar is, willen we vanaf 2026 meer dan 50.000 ton CO₂ per jaar besparen.

Afhankelijk van uiteraard het resultaat van de oproep tot het indienen van projecten willen we mee-investeren in:

- pyrolyse – turquoise waterstof (0,6 kton CO₂-besparing/jaar per 1 MW equivalente methaan capaciteit) – commerciële exploitatie mogelijk in 2025
- schepen op groene waterstof (5 kton CO₂-besparing/jaar per bemanningsschip) – commerciële exploitatie mogelijk in 2024
- groene elektrolysecapaciteit (2 kton CO₂-besparing/jaar per 1 MW equivalente capaciteit) – commerciële exploitatie mogelijk in 2024

Naast de bovengenoemde aandachtsgebieden en in overeenstemming met de doelstellingen, zullen de criteria die moeten worden gebruikt om een definitieve keuze van projecten te maken, een financiering op basis van een investeringstekort in euro/vermeden ton CO₂ omvatten, alsmede een evaluatie van de “Do No Significant Harm”-principes.

Uitvoering

De Algemene Directie Energie (FOD Economie) zal een koninklijk besluit uitvaardigen waarin de methode van de oproep tot het indienen van projecten wordt beschreven. De FOD Economie zal toezien op de lancering, de opvolging en de nominatie van de projecten met de hulp van externe experts en auditbedrijven, waarvoor een budget is voorzien in het begrotingsdossier van de FHV.

De FOD Economie zal vervolgens de geselecteerde projecten opvolgen en een informatie-evenement organiseren om de mededeling van de resultaten van deze demonstratie-

installaties te vergemakkelijken en hopelijk een snellere implementatie te ondersteunen teneinde de Europese doelstelling van CO₂-neutraliteit in 2050 te realiseren.

Door duidelijke, objectieve en concurrerende selectiecriteria te hanteren, externe experts in te schakelen en audits te laten uitvoeren, zorgen we ervoor dat dit budget efficiënt wordt besteed. Criteria die moeten worden gehanteerd, maar die tijdens het proces nog moeten worden herbevestigd:

Criteria die moeten worden gehanteerd, maar die tijdens het proces nog moeten worden herbevestigd:

- Potentiële toegevoegde waarde van de gedemonstreerde technologie in termen van de reductie van de CO₂-uitstoot in België
- Bijdrage tot de drie uitdagingen die hierboven zijn beschreven
- Subsidies op basis van een prijskloofanalyse van de technologie ten opzichte van de actuele CO₂-prijs
- Staatssteunconform / Belangrijk project van gemeenschappelijk Europees belang (IPCEI)

Sinds de start van de voorbereidende werkzaamheden voor de faciliteit voor herstel en veerkracht hebben industriële spelers hun meest innovatieve en veelbelovende projecten waarvoor echter nog onvoldoende middelen beschikbaar zijn aan de federale overheid voorgesteld. Als gevolg van deze interacties zijn we ervan overtuigd dat de pijplijn van volwassenprojecten voldoende gevuld is om aan deze oproep tot het indienen van voorstellen deel te nemen. We willen verder onderzoeken of deze oproep kan worden gekoppeld aan het Europese steunmechanisme voor belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang, aangezien we potentiële projecten hebben geïdentificeerd die onder deze oproep tot het indienen van projecten zouden vallen en we ook potentiële aanvullende belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang zien die niet aan eerdere oproepen hebben deelgenomen. In dit geval zal het tijdschema van deze projecten worden afgestemd op het tijdschema van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang. De federale overheid heeft nog geen concreet investeringsbudget uitgetrokken voor belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang, maar zal dit budget niet tot dergelijke projecten beperken.

Staatssteun

De projectoproep zal in overeenstemming zijn met de huidige regelgeving inzake staatssteun en in 2021, vóór de eerste oproep, zal dit onderwerp verder worden uitgewerkt door een extern advocatenkantoor in te schakelen om de FOD Economie te begeleiden bij het opstellen van de projectoproep. Dit advocatenkantoor zal de FOD Economie ook begeleiden tijdens de volledige oproep en de selectie van de projecten om na te gaan of alles in overeenstemming is met de richtlijnen inzake staatssteun.

Indien er problemen zouden zijn met de ondersteuning van deze projecten binnen de huidige richtlijnen, of indien uit het IPCEI-proces zou blijken dat de federale regering meer steun nodig heeft, is er in het tijdschema ruimte voorzien om een tweede oproep te lanceren na de nodige procedures voor kennisgevingen en/of goedkeuringen van de Europese Commissie te hebben gevolgd.

Doelgroep

Industriële bedrijven die bereid zijn in innovatieve demonstratieprojecten te investeren.

Periode van uitvoering

Het wettelijk kader wordt in het tweede en derde kwartaal van 2021 ontwikkeld.

Met de FOD Economie zullen we in het derde en vierde kwartaal van 2021 de oproep tot het indienen van projecten lanceren. De projecten zullen in het tweede kwartaal van 2022 worden geselecteerd. Eventuele resterende budgetten kunnen worden overgeheveld naar de oproep voor het volgende jaar, die gemakkelijker kan worden geïntegreerd in de timing van belangrijke projecten van gemeenschappelijk Europees belang. Dit betekent een mogelijke tweede selectie in het tweede kwartaal van 2023.

ID	I – 1.16.
Naam	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse Regering
Budget	125,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	31 juli 2026

Uitdagingen

Waterstof is een belangrijke component in de transitie naar klimaatneutrale energie. Waterstof is een energiedrager die kan gebruikt worden voor opslag van energie uit hernieuwbare bronnen maar heeft diverse toepassingen, zoals het gebruik in de industriële processen en aanwending voor transport. Om de transitie naar een waterstof-gedragen industrie mogelijk te maken, is de uitbouw van een waterstof-waardeketen een cruciale uitdaging. In de waterstofstrategie van de EU wordt uitgegaan van een productie van 40 GW-waterstof uit hernieuwbare bronnen tegen 2030.

Dit vraagt de uitbouw van waterstofproductie, maar ook de uitbouw van een waardeketen om transport en gebruik van waterstof en transitie van de industrie in het algemeen mogelijk te maken.

Doelstellingen

Met het huidige project beoogt de Vlaamse regering een ondersteuning van de transitie naar een duurzame waterstofindustrie in Vlaanderen via investeringen en projectfinanciering. Met deze portfolio beoogt de Vlaamse regering de uitbouw van een waardeketen in Vlaanderen te stimuleren die ingebed is in een lange termijn doelstelling van vergroening van de industrie en bijdraagt tot de transitie van de industrie waarbij ingespeeld wordt op de evolutie naar een meer klimaatneutrale industrie.

Het project omvat voor het grootste deel een portfolio die zich -net als de Important Projects of Common European Interest (IPCEI) richt op de uitbouw van een industriële waardeketen naar productie, transport, stockage en toepassingen van waterstof. Daarnaast zal er ook aandacht geschonken worden aan de import van waterstof. De eigen productie zal immers nooit kunnen voldoen aan de vraag zodat import vereist zal zijn om een stabiel en betaalbaar aanbod te waarborgen om continuïteit in de toepassingen te kunnen garanderen.

Groene waterstof via elektrolyse wordt hetzij gemaakt van ter plaatse geproduceerde groene stroom, hetzij van lokaal geproduceerde hernieuwbare elektriciteit via het net via power purchase agreements. In het NEKP is een engagement gemaakt voor een verdere stijging van de productie van hernieuwbare elektriciteit in België tot 2030, waaraan Vlaanderen haar deel bijdraagt.

Uitvoering

Het project wordt gerealiseerd door investeringen en projectfinanciering bij bedrijven waarbij aangesloten wordt bij het Europese initiatief over Important Projects of Common European Interest (IPCEI). De focus ligt op projecten met een doorbraak karakter en duidelijke ambitie met voorrang aan projecten met een bijdrage aan een innovatieve component. Projecten moeten een duidelijke impact hebben op het Vlaamse ecosysteem waarbij in het bijzonder de kmo's baat hebben bij de uitvoering, ook wanneer zij geen projectpartner zijn.

Buiten de IPCEI-portfolio zullen ook additionele projecten met een focus op waterstof beschouwd worden. Dit kunnen O&O&I- of investeringsprojecten zijn die geen nood hebben aan de verruimde staatssteun geboden in IPCEI of projecten m.b.t. import van waterstof.

Voor deelname aan IPCEI werd een portfolio opgebouwd op basis van expressions of interest vanuit de industrie ingediend in een open oproep op 5 juni 2020. Deze gebeurde gezamenlijk met het Brussels hoofdstedelijk gewest en het Waalse gewest met coördinatie door de federale overheid (FOD-economie).

Op basis van de ontvangen indieningen heeft de Vlaamse regering op 17 juli 2020 ingestemd met deelname en met een kader voor zo'n deelname. Vervolgens werden de voorstellen verder uitgewerkt in overeenstemming met het kader en ingediend op 1 oktober 2020. Op basis hiervan werden na een doorlichting ten gronde de voorstellen behouden die zullen opgenomen in de Vlaamse portfolio van de IPCEI-aanvraag (beslissing 25 januari 2021).

Deze zullen overgemaakt worden aan een coördinator (Duitsland) voor integratie in een overkoepelend document. Dat zal vervolgens voorgelegd worden aan de EU voor notificatie, na goedkeuring door Europa wordt steuntoekenning beslist en de steun vastgelegd. Op dat ogenblik kan de uitvoering van individuele projecten in de portfolio door de bedrijven starten.

De portfolio beoogt een brede waardeketen met

1. productie van groene waterstof uit hernieuwbare energie,
2. omzetting naar vloeibare brandstoffen met afgevangen CO₂ voor bewaring en gebruik als brandstof,
3. aanwending in industriële processen met het oog op groene transitie,

4.   aanwending in mobiliteit (zwaar transport),
5.   ondersteunende producten vereist voor de realisatie van waterstoftransitie,
6.   infrastructuur voor transport en bewaring van waterstof in overleg met de federale overheid voor wat betreft hun bevoegdheden hieromtrent.

Er zijn 3 types projecten. (1) Projectmatige steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie (O&O&I). (2) Eerste industriële toepassing (first industrial deployment-FID): deze moeten steeds de ontwikkeling mogelijk maken van een nieuw product en/of de ontwikkeling van een fundamenteel nieuw productieproces. FID omvat grotendeels investeringen, maar gekoppeld aan de uitrol van de O&O&I resultaten. Zowel OPEX als CAPEX worden aanvaard. (3) Infrastructuur voor milieu en energie. Dit omvat financiering voor investeringen die niet noodzakelijk gekoppeld zijn aan O&O&I. De financiering wordt toegekend op basis van de beoogde milieuwinst. Enkel CAPEX wordt aanvaard.

De opvolging van de projecten gebeurt door het Agentschap voor Innoveren en Ondernemen. Na notificatie zullen, aanvragen voor finale financiering behandeld worden door het agentschap, waarbij de operationele implementatie grotendeels zal gebeuren door toepassing van de gangbare werkwijze van het agentschap (evaluatie, betaling, opvolging, voorwaarden en mijlpalen...)

Om een coherente samenwerking in de IPCEI-projecten mogelijk te maken werd een evaluatiecomité opgesteld met vertegenwoordigers van de verschillende financierende autoriteiten op regionaal of federaal niveau en coördinatie daar de federale overheid (FOD-economie). Via deze groep is er een nauw overleg tussen Vlaanderen, het Waalse gewest, het Brusselse hoofdstedelijk gewest en de federale overheid.

Voor de projecten die niet in de IPCEI-portfolio ressorteren werd nog geen expression of interest georganiseerd. Voor deze projecten zal later in het proces een oproep georganiseerd worden waarbij een doorlichting zal gebeuren op basis van criteria gelijkaardig aan de criteria voor IPCEI-projecten.

De steun vanuit Vlaanderen is beperkt tot maximaal 50% van de funding gap. Verschillende aanvragers hebben ook een aanvraag ingediend voor ETS Innovatiefonds. De gecumuleerde steun zal steeds beperkt blijven binnen de grenzen van de funding gap.

De omvang is moeilijk in te schatten en wordt geraamd op een bedrag equivalent aan de financiering vanuit Vlaanderen (125 miljoen euro). Indien deze steun niet toegekend wordt tot aan de funding gap, moet de bijdrage die vereist is vanuit de bedrijven overeenkomstig verhoogd worden indien het project ongewijzigd uitgevoerd wordt.

Tijdens de uitvoering van het project zullen alle vereiste analyses worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-beginsel.

Staatssteun

Voor het staatssteunrechtelijk kader zullen de projecten in de IPCEI-portfolio onderdeel uitmaken van een notificatie met een individueel SA-nummer.

De bepaling van aanvaardbare kosten gebeurt volgens de mededeling van de Commissie 2014/C 188/02. Voor de projecten milieu, energie en transport (punt 23 van deze mededeling) wordt voor de aanvaardbare kosten gewerkt in overeenstemming met de werkwijze voor steun toegekend op basis van art 41 van de GBER, voor projecten O&O&I wordt gewerkt in overeenstemming met de werkwijze voor steun toegekend op basis van art 25 van de GBER.

Indien in de loop van het proces blijkt dat projecten kunnen gesteund worden onder het bestaande staatssteunkader zal gebruik gemaakt worden van dat kader. Dit zal gebeuren door steuntoekenning op basis van de rechtsgrond van de besluiten van de Vlaamse regering, opgesteld binnen het kader van de GBER, met name SA.60033, SA.60032, SA.60018 en SA.60021

Aanvullende projecten die geen deel uitmaken van de IPCEI-portfolio zullen gesteund worden op basis van de besluiten van de Vlaamse regering opgesteld binnen het kader van de GBER.

Doelgroep

De portfolio richt zich op bedrijven als begunstigden van steun. Dit omvat zowel grote ondernemingen als kmo's. De portfolio beoogt evenwel een ruime impact op het ecosysteem die verder gaat dan individuele bedrijfsvalorisatie. Dit wordt expliciet opgenomen in de criteria, met een voorkeur voor projecten met impact op het ecosysteem en in het bijzonder de kmo's. Ook samenwerking met kennisinstellingen en andere maatschappelijke actoren wordt hier in rekening genomen.

Periode van uitvoering

Het project loopt van 1 januari 2021 tot en met 31 juli 2026. De vroegst mogelijke uitvoering binnen de individuele projecten in de portfolio waarbij kosten kunnen ingegeven worden is 1 februari 2022, maar blijft afhankelijk van de timing van de goedkeuring door de Commissie (na de notificatie).

ID	I – 1.17.
Naam	Een industriële waardeketen voor de waterstofeconomie
Type	Investering
Projectdrager	Waalse Regering
Budget	117,20
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^e trimester 2026

Uitdagingen

De belangrijkste uitdagingen waaraan het project wil bijdragen, zijn deze:

Om in 2050 de klimaatneutraliteit te bereiken en vanaf 2030 zijn doelstellingen te halen inzake de vermindering van broeikasgasemissies, wil Wallonië technologieën inzetten op basis van waterstof uit hernieuwbare energiebronnen, zoals aangegeven in de Waalse bijdrage tot het Nationaal Energie- en Klimaatplan. Bovendien telt Wallonië bedrijven die actief zijn over de gehele waardeketen van waterstof, met een zeer aanzienlijk potentieel voor economische groei en werkgelegenheid.

De belangrijkste uitdagingen waarop het project een antwoord biedt, zijn het reduceren van de koolstofvoetafdruk van Waalse bedrijven en industrieën in de transport- of woningen/ dienstensector, het scheppen van banen in deze nieuwe tak, het op evenredige wijze inspelen op de behoefte aan flexibiliteit die de hernieuwbare energiebronnen vergen en het reduceren, op lange termijn, van onze afhankelijkheid van ingevoerde fossiele brandstoffen. Dit project moet ook een bijdrage leveren aan de uitdaging om de wetenschappelijke, technische en industriële uitmuntendheid van Wallonië in stand te houden.

Doelstellingen

Het project zal bestaan uit een reeks samenhangende subprojecten die de hele tak bestrijken van de productie van groene waterstof, evenals de diverse toepassingen van waterstof als energiedrager in de vorm van e-methaan, e-methanol, e-kerosine, en de aanpassing van voorzieningen (motoren, waterstoftanks, brandstofcellen, enz.) die het gebruik en de valorisatie van waterstof mogelijk maken. Dit project wordt opgedeeld in drie luiken:

1. In de eerste plaats heeft Wallonië 7 projecten (concept note) ontvangen in het kader van de Oproep tot het indienen van blijken van belangstelling voor IPCEI Waterstof. Meerdere projecten zien er veelbelovend uit en zijn complementair. Sommige ervan zullen meer bepaald gericht zijn op de ontwikkeling (O&O) van elektrolyzers met hoge capaciteit, de productie van groen e-methaan uit gerecycleerde CO₂ via CCU-technologie (First Industrial Development - FID), de productie van koolstofvrije e-kerosine (O&O en FID), onderzoek (O&O) in het kader van een testcentrum voor waterstofverbrandingsmotoren, en ook de implementatie van een lokaal waterstofvoorzieningsnetwerk.

2. Daarnaast heeft Wallonië van verschillende bedrijven, universiteiten en onderzoekscentra blijken van belangstelling ontvangen voor andere veelbelovende projecten, waaronder bijvoorbeeld de ontwikkeling van een waterstoftank uit composietmaterialen en de ontwikkeling en verbetering van het rendement van brandstofcellen.
3. Tenslotte zal een derde luik zich richten op de ondersteuning van de sectorale integratie van groene waterstof in de vervoers- of industriesector binnen een energieketen die de verbinding maakt tussen productie, eventueel lokaal vervoer en het beoogde gebruik.

Uitvoering

De uitvoering van het eerste luik zal passen binnen het Europese tijdschema van IPCEI Waterstof. Wallonië zal de projecten financieren die worden geselecteerd na evaluatie door de Europese Commissie en het Waals Gewest. Deze financiering zou mogelijk slechts een deel van de positief beoordeelde projecten kunnen dekken, afhankelijk van het tijdschema voor de uitvoering van de projecten, het uiteindelijk in aanmerking komende bedrag en de beschikbare begrotingsmiddelen.

De uitvoering van het tweede luik zal afhangen van de resultaten van IPCEI Waterstof. Indien niet alle middelen worden toegewezen aan IPCEI Waterstof, zal Wallonië een projectoproep lanceren voor onderzoek op het vlak van waterstof.

De dienst belast met deze twee luiken is de SPW Economie Emploi Recherche (SPW EER), binnen het Département de la Recherche et du Développement Technologique (Direction des Projets de Recherche et la Direction des Programmes de recherche).

De uitvoering van het derde luik zal plaatsvinden na een projectoproep voor projecten die zullen moeten voorzien in de behoeften die zijn vastgesteld op het niveau van de “end-users” (zwaar of openbaar vervoer, waterstofverbruikende industrie). Deze projecten zullen met verschillende elementen rekening houden:

- CO2-besparingen in de productie-, transport/distributie- en gebruiksketen;
- Hernieuwbare productie (direct of indirect) of flexibilisering van het energiesysteem (door een beroep op commerciële flexibiliteit);
- Beheersing van het economisch model;
- Integratie van de tak.

De eerste oproep voor luik 3 zal worden afgesloten in het eerste kwartaal van 2022 na een transparante aanbesteding. Indien er aan het eind van de oproep een begrotingssaldo is, kunnen andere projectoproepen gelanceerd worden. We wijzen er ook op dat een extra budget van 10 miljoen euro zal worden verstrekt uit Waalse kredieten (Kyotofonds) om het hefboomeffect te vergroten.

De financiering van dit derde luik zal alleen in aanmerking komende kosten dekken in de zin van artikelen 41 en 42 van de AGVV. De projectvoorstellen dienen een duidelijk onderscheid te maken tussen enerzijds de kosten die met de verbonden zijn, en anderzijds de exploitatiekosten.

De overheidsdienst die verantwoordelijk is voor dit derde luik, is de SPW Energie, Direction de la Promotion des Energies durables.

Het is ook de bedoeling te werken aan de ontwikkeling van een netwerk (waterstof- en CO₂-backbone). Er is een coördinatie gepland tussen het federale niveau en de gewesten.

Staatssteun

Voor luik 1: de Commissie zal haar beoordeling van de projecten geven en de lidstaten toestaan staatssteun te verlenen voor projecten die positief zijn beoordeeld.

Voor luik 2: steun voor onderzoek en innovatie valt onder de AGVV. Het decreet van 3 juli 2008 betreffende de steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Wallonië, dat door de Europese Commissie werd bekrachtigd, is van toepassing op de financiering van onderzoeksprojecten. Er is dus geen sprake van staatssteun.

Voor luik 3: De financieringsmethode zal compatibel zijn met de AGVV en de steun zal in de evenredigheid respecteren t.a.v. de geteste technologieën. De grondslag voor de steun wordt gevormd door de artikelen 41 en 42 van Verordening 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun met de interne markt verenigbaar worden verklaard.

Doelgroep

Het project brengt talrijke spelers samen, zoals daar zijn: industriële spelers (grote ondernemingen en kmo's) meer bepaald deze actief op het gebied van studie en ontwerp, van de productie van elektrolyzers, van opslag, vervoer, brandstofcellen, CCU, enz.; spelers op het vlak van onderzoek, onder wie Uliège, ULB, UCL, Unamur, Umons, Materia Nova, CRM, Certech, Cenaero, enz.; competitiviteitspolen en clusters; openbare vervoersmaatschappijen en -operators; overheden; exploitanten van bedrijventerreinen; vrachtvervoerders, de verbruikende industrieën, netbeheerders en de Waalse regulator. De actoren zullen pas bekend zijn nadat de projectenoproep(en) is (zijn) gelanceerd en de projecten zijn geselecteerd.

Periode van uitvoering

Het project loopt van het derde kwartaal van 2021 tot het tweede kwartaal van 2026.

ID	I – 1.18.
Naam	Ontwikkeling van de koolstofarme industrie
Type	Investering
Projectdrager	Waalse Regering
Budget	50,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^e trimester 2026

Uitdagingen

De Waalse industriële ondernemingen die onder het ETS vallen, stoten elk jaar bijna 10 miljoen ton CO₂-equivalent uit. Ze zijn geconcentreerd in de volgende sectoren: Kalk, papierindustrie, cement, bakstenen, siderurgie, elektriciteitsproductie, technologische industrie, chemicaliën, asfaltbeton, levensmiddelen, textiel, hout en meubels.

Om de doelstellingen inzake koolstofneutraliteit voor de Waalse industrie te bereiken, is het nodig om te kiezen voor gemengde oplossingen, om zowel emissies die voortkomen uit energieverbruik als emissies die voortkomen aan industriële processen te dekken.

- De belangrijkste uitdagingen waaraan het project wil bijdragen, zijn de volgende:
- De Waalse verbintenissen nakomen om de Europese doelstelling van koolstofneutraliteit meer te benaderen, door de energie-intensieve industrieën (+/- 29% van de Waalse CO₂-emissies) koolstofvrij te maken: glas, kalk, chemie, en siderurgie.
- Wallonië herindustrialiseren door de competitiviteit van zijn grote industriële sites te verbeteren en door nieuwe activiteiten te creëren met groot potentieel op het vlak van de “koolstofarme” transitie. Het reductiepotentieel van dit project bedraagt 25% van de industriële emissies (2,5 miljoen ton per jaar). Het project zou 6.000 banen kunnen opleveren, en een omzet van 3 miljard euro.
- Door investeringen mogelijk te maken in de verbetering van industriële processen (om deze efficiënter te maken), zal dit project toestaan om zowel publieke als private investeringen te kanaliseren naar de energie- en groene transitie, en tegelijk de relance en veerkracht van onze economie na de crisis ondersteunen. Het project zou zich toespitsen op specifieke industrieën en een deel van het Waalse industriële weefsel, waarna de resultaten zouden worden verspreid onder alle betrokken Waalse industrieën (als vervolg op dit project, en buiten de FHV om).

Doelstellingen

Het project streeft deze 4 specifieke doelstellingen na:

1. Het tot industriële rijpheid brengen van nieuwe technologieën door de oprichting van een platform van (pre-)industriële demonstratiemodellen/pilootversies (het Aanbod).
2. Tegemoetkomen aan de specifieke behoeften van de Waalse industrie op het vlak van de energie- en koolstofarme transitie via specifieke projecten voor bedrijven die de ervaring en collectieve competentie zullen verzilveren (de Vraag).

3. Elke industriële sector heeft, op Europese of zelfs wereldschaal, een roadmap om zijn processen koolstofvrij te maken. De ambitie van dit luik is om van Wallonië het voorkeursgewest te maken voor de uitvoering van deze eerste proefprojecten, zodat de activiteiten op ons grondgebied kunnen worden verankerd en deze projecten kunnen worden aangewend om een technologische tak voor de “koolstofarme transitie” te laten bloeien.
4. Een geïntegreerde en systemische strategie ontwikkelen voor de ontplooiing van deze technologische oplossingen op Waalse schaal (vooral kmo's) in de vorm van een roadmap.

Uitvoering van het project

Het project zal worden uitgevoerd via een projectoproep, gebaseerd op een voor de gelegenheid aangepaste procedure van het type “competitiviteitspolen”. In de komende maanden zal een mededeling aan de verschillende belanghebbenden worden gedaan om de projectoproep bekend te maken. In aanmerking zullen komen: projecten van het type innovatiepartnerschap (O&O) die erop gericht zijn het merendeel van de in kaart gebrachte technologieën te brengen op het peil van (pre)industriële demonstratie- of pilootversies. Het bedrag voor elk project zal naar verwachting variëren tot maximaal 25 miljoen euro, op basis van een publieke financiering via de FHV van 50 miljoen euro.

Diverse types technologieën zouden de Waalse ETS-bedrijven in staat kunnen stellen hun broeikasgasemissies aanzienlijk te verminderen. Het project zou zich richten op volgende technologieën, bij wijze van voorbeeld en niet exhaustief:

1. **Elektrificatie van industriële processen:** gedeeltelijke of volledige vervanging van de verbranding van fossiele brandstoffen door elektrische energie voor het verwarmen en fuseren in industriële hoogovens met als doel het verminderen van de CO₂-uitstoot.
2. **waterstofproductie door elektrolyse:** verbeteren van de prestaties van elektrolyse van water om groene waterstof te produceren in de beste technische en economische omstandigheden (verbeteren van de vloeibare elektrolyt om lekken te beperken, optimaliseren van de elektrische prestaties - break through innovation - standaardisering voor productie, exploitatie en onderhoud), met name door de ontwikkeling van containeroplossingen die tests mogelijk maken en door de schaalbare overgang naar het gebruik van waterstof. De elektrische energie die zal gebruikt worden voor de elektrolyse zal van hernieuwbare oorsprong zijn, hetzij door plaatselijke productie (fotovoltaïsche cellen, windenergie, enz.), hetzij door de projectpromotoren te vragen om groene PPA's te gebruiken met een garantie van oorsprong.
3. **Waterstofproductie door methaanpyrolyse:** Productie van waterstof door methaanpyrolyse zonder CO₂-productie. Op middellange termijn streeft Wallonië naar een 100% bevoorrading in biomethaan voor de productie van waterstof via methaanpyrolyse. De huidige productie van biomethaan in Wallonië is echter ruimschoots onvoldoende. In het kader van dit project zouden ook dit de methaanbronnen kunnen zijn: a) lokaal mijngas, dat in aanzienlijke hoeveelheden wordt aangetroffen aan de oppervlakte van de Waalse bodem en dat momenteel ofwel niet wordt gevaloriseerd (het ontsnapt) ofwel slecht wordt gevaloriseerd (het stoot CO₂ uit) en b) geïmporteerd aardgas,

eveneens zonder CO₂ te produceren, en dat een reeks vaste koolstofhoudende bijproducten oplevert die kunnen worden gevaloriseerd.

4. **Direct gebruik van H₂:** Direct gebruik van waterstof in industriële toepassingen, hetzij door verbranding als vervanging van fossiele brandstoffen, hetzij door bewerkings- of transformatieprocessen.
5. **Afvangen en concentreren van CO₂-emissies en koolstofvrij maken van ammoniakproductieprocessen:** afvangen en concentreren van CO₂-emissies (of CCU) van industriële processen, met bijzondere aandacht voor de zogenaamde procesgebonden-CO₂-emissies, d.w.z. de emissies die verband houden met chemische reacties en derhalve niet vermeden kunnen worden door het gebruik van koolstofarme energie. Het doel is deze CO₂-stromen compatibel te maken met ondergrondse CO₂-opslag of de omzetting van CO₂ in synthetische brandstoffen of chemische moleculen.

Deze technologieën zijn de onmisbare technologische aanvullingen op de invoering van koolstofvrije energie om de industrie in staat te stellen haar “zero CO₂”-doelstelling te bereiken. Dit thema omvat ook het gebruik van CO₂ als reagens in de minerale chemie.

De overheidsdienst belast met dit project is de SPW Economie Emploi Recherche (SPW EER), en daarbinnen de Direction des projets de recherche en ook de Direction des Réseaux d'entreprises

Naast de technologische vooruitgang is het de bedoeling een roadmap op te stellen voor de decarbonisatie van de Waalse industrie aan de hand waarvan voor elk bedrijf een decarbonisatietraject kan worden uitgestippeld met verschillende scenario's, gebaseerd op bestaande technologieën. Een geïntegreerde en systemische strategie ontwikkelen voor de ontplooiing van deze technologische oplossingen op Waalse schaal (vooral kmo's) in de vorm van een roadmap.

Staatssteun

De steun voor onderzoek en innovatie valt onder de AGVV. Het decreet van 3 juli 2008 betreffende steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Wallonië, dat door de Europese Commissie is gevalideerd, is van toepassing op de financiering van onderzoeksprojecten. Er is dus geen sprake van staatssteun.

Doelgroep

Het project zal volgende doelgroepen verenigen: energie-intensieve industrieën (ETS-bedrijven), technologische industrieën (grote ondernemingen, kleine en middelgrote ondernemingen) en erkende universiteiten of onderzoekscentra.

Periode van uitvoering

Het project zal worden uitgerold in de volgende periode: van Q1 2021 tot Q2 2026.

Voor elke technologie werden verschillende tijdschema's voorgesteld, aangezien sommige meer rijp of makkelijker toe te passen zijn dan andere. Elk project zal echter zijn eigen tijdschema moeten bepalen.

ID	I – 1.19.
Naam	Onderzoeksplatform voor energietransitie
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	26,50
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Eind 2025

Uitdagingen

Het Europese climate & energy framework bevat volgende kerndoelstellingen voor 2030: verminderen van de broeikasgasemissies met ten minste 55% (ten opzichte van 1990), verhogen van het aandeel aan hernieuwbare energie tot ten minste 32% van het eindenergieverbruik, en verbeteren van de energie-efficiëntie met ten minste 32,5%. Het staat dus al vast dat de energietoekomst van ons land, en meer in het algemeen van Europa, gebaseerd zal zijn op een zeer sterke integratie van technologieën voor de productie, het gebruik, de opslag en de distributie van energie.

Voorts roept het Europees Semester in herinnering dat in het NEKP is vastgesteld dat er aanzienlijke investeringsbehoeften zijn op het gebied van hernieuwbare en flexibele energieproductie, interconnecties, slimme netten, opslag en energie-efficiëntie om de Europese energie- en klimaatdoelstellingen te halen, om de verbintenis van België na te komen om tegen 2025 geleidelijk een einde te maken aan kernenergie en om het gebouwenbestand te renoveren.

In het verslag staat ook dat “in tegenstelling tot de relatief hoge intensiteit van de particuliere uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling (O&O), de intensiteit van de overheidsuitgaven voor O&O iets lager blijft dan in de meeste lidstaten met een vergelijkbaar niveau van economische ontwikkeling”.

Doelstellingen

De Franstalige universiteiten willen een interdisciplinaire (en “trans-technologische”) samenwerking opzetten via verschillende subplatforms om onderzoeksacties te ontwikkelen op het gebied van complexe energiesystemen: energieopslag, “smart grid”, energie-efficiëntie van gebouwen, valorisatie van biomassa, koolstofvrije mobiliteit...

Een andere doelstelling van het project is de onderzoeksvermogens van de FWB-universiteiten binnen dit platform te bundelen om zo een kritische massa te bereiken. Deze samenwerking zal de positie van de universiteiten in de Europese onderzoeksruimte versterken door hen in staat te stellen om ambitieuze internationale samenwerkingsverbanden te kunnen aangaan. Dit platform zal ook de capaciteit hebben om internationale onderzoekers van hoog niveau te vormen en aan te trekken.

Het huidige project is grotendeels gebaseerd op een voorgaand project waarvoor geen financiering werd gevonden. In dit kader werd vastgesteld dat de belangrijkste zorg was

om te investeren in grote O&O-faciliteiten (de zogenaamde “technologische platforms van uitmuntendheid”) waar de interdisciplinaire en interuniversitaire aanpak een aanzienlijke toegevoegde waarde zou opleveren voor alle partners.

De geselecteerde uitrustingen voldoen aan volgende criteria:

- De vereiste uitrustingen zijn van groot belang voor de ontwikkeling van gezamenlijke onderzoeksprojecten die van strategisch belang worden geacht.
- De vereiste uitrustingen versterken bestaande samenwerkingsverbanden en creëren er nieuwe.

Net als Energyville zal dit platform het mogelijk maken om alle onderzoek omtrent de energietransitie in de FWB te bundelen, maar dan op complementaire en nog weinig verkende gebieden, zoals power-to-fuel of warmteopslag.

Bovendien zal de verdeling van de uitrustingen over de diverse universiteiten het mogelijk maken om de samenwerking tussen de bestaande lokale dynamieken te versterken, zowel voor onderzoek als voor opleiding.

Uitvoering van het project

De uitrustingen voor onderzoek op het gebied van de energietransitie zullen worden geïntegreerd in een gemeenschappelijk platform, waarin de 5 universiteiten van de Franse Gemeenschap worden samengebracht, namelijk: ULB, UCLouvain, ULiège, UMons en UNamur, die elk onderzoeksactiviteiten hebben op dit gebied. Deze uitrustingen, die zich weliswaar niet op één enkele geografische locatie bevinden, zullen worden gegroepeerd in technologische subplatforms onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de FWB-universiteiten.

Onder een subplatform wordt verstaan: een samenhangend geheel van uitrustingen die een fundamentele basis voor onderzoek vormen (de universiteiten zijn verantwoordelijk voor eventuele aanpassingen aan gebouwen die nodig zouden zijn om deze uitrustingen te huisvesten). Elk van de subplatforms zal zijn wetenschappelijk comité hebben met daarin een vertegenwoordiger van elk van de 5 betrokken universiteiten. De belangrijkste taak van deze comités zal zijn om te zorgen voor de uitmuntendheid en coherentie van het onderzoek. Per platform zal voorts een coördinator worden aangesteld om het gebruik van de uitrusting te beheren, toezicht te houden op de indicatoren (mijlpalen/streefdoelen) en de risico's te beheren. De uitrustingen zullen toegankelijk zijn voor en gedeeld worden door de verschillende universiteiten, en de exacte locatie zal worden bepaald door de respectievelijke wetenschappelijke comités, de daarbij rekening zullen houden met de bestaande infrastructuur en eventuele mogelijkheden voor industriële partnerschappen. Een onderzoeksproject kan beroep doen op verschillende uitrustingen. Het personeel dat de uitrustingen zal moeten gebruiken, kan gedeeltelijk belast zijn met Europese, gewestelijke, FNRS- of universitaire onderzoeksprojecten.

De technologieën waarop deze uitrustingen gericht zijn (en het onderzoek dat eruit zal voortvloeien) kunnen worden ingedeeld in volgende categorieën (deelplatforms):

1. Hernieuwbare en koolstofarme energieproductie

2. Energieproductie, -omzetting en -opslag
3. CO₂-afvang en -valorisatie
4. Rationeel gebruik van energie in gebouwen en in mobiliteit
5. Beheer van het elektriciteitsnet

De uitrusting die deel uitmaakt van de 5 subplatforms wordt meer gedetailleerd beschreven in de rechtvaardiging van de kosten (zie bijlagen 2 en 5).

Tijdens de uitvoering zullen de partners ook zoveel mogelijk zorgen voor een betere afstemming op de Belgische initiatieven (Nationaal Energie- en Klimaatplan, andere projecten voortkomend uit het Waalse Relanceplan, EFRO-projecten 2014-2020 en 2021-2027, ...), en Europese initiatieven zoals de Europese flagships (Power-up, Renovate, Recharge and Refuel, Reskill and Upskill), CO₂ value Europe, Clean Energy Transition Partnership, European Clean Hydrogen Alliance, of de IPCEI's (Important Project of Common European Interest) betreffende waterstof (Hydrogen4climateaction), batterijen (European Battery Alliance), en ten slotte ook Biobased industries (BBI) Joint Undertaking - Circular bio-based Europe (CBE), enz.

Staatssteun

Artikel 1, onder d), van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag verenigbaar worden verklaard”, bepaalt dat het van toepassing is op “steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie”. Artikel 4 van de Verordening voorziet, onder i), in drempels waarboven de verordening niet van toepassing is. Voor fundamenteel onderzoek is deze drempel 40 miljoen per onderneming en per project, zodat deze hier niet wordt overschreden. De verordening is dus wel degelijk van toepassing op de toegekende steun. Sectie 4 van de verordening betreft steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie; artikel 25 “Steun voor onderzoek- en ontwikkelingsprojecten” voorziet in een aanmeldingsvrijstelling. Het onderhavige project valt dus onder deze vrijstelling.

Doelgroep

De uitrustingen zullen toegankelijk zijn voor alle onderzoekers in de Franstalige Gemeenschap van België, die de belangrijkste begunstigden zullen zijn. Ook de studenten zullen er beroep op kunnen doen voor bepaalde werkzaamheden tijdens hun opleiding. Deze uitrustingen zouden ook de basis kunnen vormen voor samenwerkingsprojecten met gewestelijke en Europese sociaal-economische actoren (bedrijven, onderzoekscentra, opleidingscentra, coöperatieven, enz.) Tenslotte zal de kennis die door onderzoek via deze subplatforms wordt ontwikkeld, door de verspreiding ervan een effect hebben op de samenleving in het algemeen.

Periode van uitvoering

Aangezien dit project gebaseerd is op aan te schaffen uitrustingen en het voorbereidende werk grosso modo bestaat in het opstellen van een bestek, zullen de uitgaven naar schatting voor 80 à 90% in 2022-2023 worden gedaan, indien dit project rond september 2021 van start kan gaan. Sommige uitrustingen, die nu al op de markt zijn en waarvoor geen voorstudies

of specifieke vergunningen vereist zijn, kunnen al vanaf het eerste semester worden besteld. Sommige uitrustingen vragen echter om voorafgaande ontwerpwerkzaamheden, die tussen 6 en 18 maanden in beslag zullen nemen. De definitieve uitrustingen zullen naar verwachting worden aangekocht ten laatste eind 2025.

ID	I – 1.20.
Naam	Netwerken voor hernieuwbare warmte
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse Regering
Budget	44,30
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

De Vlaamse Regering heeft zich in het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2030 de ambitie gesteld om het aandeel groene warmte in Vlaanderen fors te verhogen tegen 2030 tot 9688 GWh. Hiervoor werd door de Vlaamse Regering een ondersteuningsmechanisme goedgekeurd voor grote installaties voor groene warmteproductie, voor recuperatie van restwarmte en voor warmtenetten.

Er zullen twee keer per jaar calls worden gelanceerd voor investeringssteun voor groene warmte, ontsluiten van restwarmte en warmtenetten. Met de call worden de meest kostenefficiënte projecten geselecteerd die zorgen voor meer groene warmteproductie of betere benutting van restwarmte (en dus lager gebruik van fossiele brandstoffen). Via de call kunnen investeerders een tegemoetkoming krijgen, om ervoor te zorgen dat de hoge initiële investeringskost in een warmtenet gedeeltelijk wordt vergoed.

Doelstellingen

Tweejaarlijkse organisatie van een call met het oog op het verzamelen van de meest kostenefficiënte investeringsprojecten in groene warmte, restwarmte en warmtenetten.

Uitvoering

Het Vlaams Energie- en Klimaatagentschap (VEKA) is verantwoordelijk voor de organisatie van de call, projectbeoordeling en toekenning van de investeringssteun aan de winnende projecten.

Staatssteun

De call groene warmte, restwarmte en warmtenetten ressorteert onder de Algemene Groepsvrijstellingsverordening, onder de benaming “SA.43252 Steunregeling voor nuttige groene warmte. Steunregeling voor restwarmte. Steunregeling voor injectie van biomethaan.”

Doelgroep

Investeerders in grootschalige installaties voor de productie van groene warmte, benutting van restwarmte en warmtenetten.

Timeline

- Q1-2021: lancering eerste call 2021
- Q3-4 2021: lancering tweede call 2021
- Q1-2 2022: lancering eerste call 2022
- Q3-4 2022: lancering tweede call 2022

ID	I – 1.21.
Naam	Off-shore energie-eiland
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	100,00
Coëfficiënt klimaat (%)	99%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2025

Uitdagingen

Het Belgische deel van de Noordzee is klein. De tweede zone voor offshore windenergie moet volgens de planning tegen 2030 tot 2,1 GW aan windenergie realiseren bovenop het reeds geïnstalleerde vermogen van 2,3 GW. Daarna liggen de mogelijkheden voor België om extra offshore windenergie op te wekken minder voor de hand. De bouw van een offshore energiehub die deze Belgische windparken met elkaar verbindt en die België in de toekomst mogelijk verbindt met andere Noordzeelanden, lijkt de beste oplossing om de integratie van offshore hernieuwbare energie in de Belgische energiemix verder te versterken.

Doelstellingen

De realisatie van een multifunctionele offshore energiehub heeft drie hoofddoelstellingen:

1. De aansluiting van 2,1 GW aan offshore windenergie op het elektriciteitsnet aan land mogelijk maken tegen een lagere kostprijs voor de consument in vergelijking met het eerder overwogen scenario. De realisatie van het Belgische energie-eiland (van 5 'bruikbare' hectare) vertegenwoordigt een investering van circa 450 miljoen euro in de Belgische economie. Het eilandscenario leidt tot hogere initiële kosten in vergelijking met drie platforms. Dit wordt echter gecompenseerd door het grotere potentieel van het eiland om bij te dragen tot de verdere ontwikkeling van hernieuwbare energie. 100 miljoen euro aan subsidies uit het herstelplan zal een deel van dit initiële verschil voor de consument wegwerken.

2. Bijdragen tot het economische herstel van de Belgische offshore industrie. Investerings in infrastructuur zijn een katalysator voor economische groei. Een Belgisch energie-eiland betekent ontwikkeling van kennis, ruimte voor industriële kansen en potentieel voor werkgelegenheid die de Belgische economie zal ondersteunen. Dit eilandconcept, het eerste in zijn soort, heeft een aanzienlijk exportpotentieel en zal België economische 'first mover'-voordelen opleveren.
3. De integratie en invoer van meer hernieuwbare energie in en rond de Noordzee vergemakkelijken door andere landen of regio's met elkaar te verbinden, groene moleculen te produceren, congestie op het land te compenseren via Power-to-X en te fungeren als exploitatie- en onderhoudsbasis voor (allerlei) offshore activiteiten. Andere openbare doeleinden dienen, zoals het hosten van 5G-antennes of radarapparatuur enz.

Binnen de begroting van het herstelplan reserveert de federale regering een budget van 1 miljoen euro voor investeringen in projecten ter ondersteuning van de biodiversiteit. Dit komt boven op het feit dat milieu- en impactstudies voor het eiland moeten worden uitgevoerd en bijbehorende maatregelen moeten worden genomen. Deze projecten zullen samen met de milieu-ngo's verder worden ontwikkeld.

Uitvoering

Voor de bouw van het multifunctionele en innovatieve eiland zal Elia (de nationale transmissienetbeheerder) een contract sluiten met een joint venture die het eiland zal ontwerpen, bouwen en in gebruik nemen. Elia zal investeren in en betrokken zijn bij alle transmissiefuncties. Hiervoor heeft Elia 100 miljoen euro steun nodig uit de faciliteit voor herstel en veerkracht, gecombineerd met gereguleerde financiering zoals reeds goedgekeurd in het netontwikkelingsplan; een consortium van investeerders zal de potentiële verdere activiteiten op het resterende deel van het eiland financieren en ontwikkelen, op voorwaarde dat deze activiteiten de doelstellingen van de Green Deal helpen realiseren.

De voltooiing van het project kan in vijf fasen worden opgesplitst:

1. Oprichting van een joint venture (JV)
2. Ontwikkelingsfase:
  - a) uitvoering van alle nodige voorbereidende studies
  - b) verkrijging van domeinconcessies
3. Bouwfase: bouw van het gehele eiland
4. Overdracht van rechten in verband met ETB deel toegewezen aan Elia
5. Uitrol van commerciële/publieke activiteiten parallel met de transmissiefunctie – deze laatste activiteit valt buiten het bestek van dit herstelplan.

De partijen zullen hun aanvraagprocedures voor domeinconcessies en de respectieve tijdschema's voor aanvragen op elkaar afstemmen teneinde het kritieke pad van het project te optimaliseren.

Staatssteun

De financiering uit de FHV-middelen voor het multifunctionele energie-eiland / de energiehubs zal een toetsingsprocedure inleiden om na te gaan of de EU-regels inzake staatssteun worden nageleefd. Op basis van de hieronder geschetste projectkenmerken verwacht België niet onmiddellijk dat zich bijzondere problemen zullen voordoen bij het verkrijgen van een goedkeuring.

Om te worden goedgekeurd, moet de steun voldoen aan de criteria van de richtsnoeren inzake staatssteun voor milieubescherming en energiemaatregelen ("EEAG"), die de lidstaten in staat stellen de productie van elektriciteit uit hernieuwbare energiebronnen te ondersteunen. Deze voorwaarden zijn de volgende:

- Doelstelling van gemeenschappelijk belang - het project moet bijdragen tot een doelstelling van gemeenschappelijk belang (bv. decarbonisatie, verwezenlijking van de RES- / Green Deal-doelstellingen enz.).
  - analyse: In overeenstemming met punt 202 van de EEAG is energie-infrastructuur een eerste vereiste voor een functionerende energiemarkt. In dit geval zal het project de integratie van verschillende energiebronnen bevorderen, met name door de totstandbrenging van een offshore-netwerkverbinding voor verscheidene nieuwe offshore-windmolenparken. Indien een deel van het multifunctionele energie-eiland ook zou worden gebruikt om extra interconnecties met naburige lidstaten tot stand te brengen, zal dit grensoverschrijdende aspect van het project bovendien verder bijdragen tot een goed functionerende interne elektriciteitsmarkt in de EU.
- Noodzaak van staatsinterventie - Gezien de schaal en het multifunctionele karakter van het project is het marktfalen in termen van positieve externaliteiten en coördinatieproblemen van dien aard dat financiering door middel van tarieven niet voldoende zou zijn en derhalve staatssteun moet worden verleend om de levensvatbaarheid van het project te verzekeren.
  - analyse: het kostenverschil tussen het eiland en mogelijke alternatieve project-configuraties die niet dezelfde voordelen van gemeenschappelijk belang zouden opleveren (zie hierboven), kan moeilijk worden gerechtvaardigd om door de transmissietarieven te worden gedekt.
- Passend instrument - De Commissie is van mening dat tarieven het passende primaire middel zijn om energie-infrastructuur te financieren.
  - analyse: de volledige toepassing van het beginsel "de gebruiker betaalt", waarop de tariefregulering is gebaseerd, is in dit geval niet mogelijk omdat de tariefverhoging om een dergelijk grootschalig maar essentieel project te financieren zo aanzienlijk zou zijn dat de eindgebruikers het niet zouden kunnen betalen. (cfr. "Noodzaak van staatsinterventie" hierboven).
- Stimulerend effect - Overeenkomstig punt 49 van de EEAG is er sprake van een stimulerend effect wanneer de steun de begunstigde ertoe aanzet zijn gedrag te veranderen in de richting van de verwezenlijking van de doelstelling van gemeenschappelijk belang, hetgeen hij zonder de steun niet zou doen.

- analyse: In deze zaak zal Elia, gezien de hoge CAPEX van het project, de technische innovatie en de complexiteit, het project niet ontwikkelen zonder de steun, in welk geval zij waarschijnlijk haar toevlucht zou nemen tot alternatieve projectconfiguraties die niet dezelfde voordelen van gemeenschappelijk belang zouden opleveren.
- Evenredigheid - Volgens punt 69 van de EEAG wordt energiesteun als evenredig beschouwd indien het steunbedrag per begunstigde beperkt blijft tot het minimum dat nodig is om de energiedoelstelling te bereiken. Wat infrastructuurprojecten betreft, mogen de desbetreffende steunmaatregelen overeenkomstig de punten 211 en 212 van de EEAG niet meer bedragen dan een steunintensiteit van 100% van de in aanmerking komende kosten (d.w.z. het financieringstekort).
  - analyse: De gevraagde steun zal ver onder het relevante financieringstekort blijven.
- Vermijding van buitensporige negatieve gevolgen voor de mededinging en het handelsverkeer - Punt 116 van de EEAG bepaalt dat, om de lidstaten in staat te stellen hun doelstellingen in lijn met de EU 2020-doelstellingen te bereiken, de Commissie ervan uitgaat dat de (eventuele) verstorende effecten van de steun beperkt zijn indien aan alle andere voorwaarden is voldaan. In dit verband zij erop gewezen dat de Commissie voornemens is in de loop van 2021 een ontwerp van herziene EEAG richtsnoeren te publiceren die in januari 2022 in werking zullen treden en waarin zal worden verwezen naar de EU 2030 / 2050-doelstellingen in plaats van naar de EU 2020-doelstellingen. Voorts wordt volgens punt 214 van de EEAG steun voor energie-infrastructuur die onder de internemarktwetgeving valt, geacht geen ongeoorloofde verstorende effecten te hebben.
  - analyse: Het project zal niet worden vrijgesteld van de internemarktwetgeving betreffende de vereisten voor toegang van derden en derhalve is punt 215 van de EEAG niet van toepassing, zodat geen beoordeling van de potentiële concurrentieverstoreningen nodig is. Indien een deel van het multifunctionele energie-eiland zou worden gebruikt om extra interconnecties met naburige lidstaten tot stand te brengen, zal een dergelijk grensoverschrijdend element en de hoge modulariteit van het project bovendien de grensoverschrijdende samenwerking en coördinatie, alsook het concurrentievermogen, versterken. Dit zal uiteindelijk de consumenten helpen te profiteren van lagere elektriciteitsprijzen.

Doelgroep

De hub zal diverse belanghebbenden bedienen:

- Eerst en vooral zal hij de stroomverbruikers (zowel particulieren als bedrijven) in staat stellen een groenere energiemix aan te boren.
- Ten tweede zal de hub op zowel korte als lange termijn economische activiteit opleveren. Dit kan een offshore ecosysteem van Belgische dienstverleners doen ontstaan en draagt bij tot de relance van de Belgische economie.
- Ten slotte zal de hub België centraal positioneren in het debat over energiehubbs in de Noordzee. Dit is interessant voor particuliere investeringen en kan resulteren in verdere interconnectiviteit, wat belangrijk is omdat ons land over beperkte ruimte op zee beschikt.

Periode van uitvoering

Vorbereidende haalbaarheidsstudies en conceptuele ontwerpstudies ter voorbereiding van basisstudies voor het ontwerp en de ontwikkeling (Front-End Engineering and Design (FEED)) en milieustudies zijn reeds gestart en zullen tegen het derde kwartaal van 2021 worden afgerond. Er worden benchmarkingstudies op hoog niveau (bv. het Deense Noordzee-eiland) uitgevoerd om de robuustheid van de businesscase en met name het bouwschema te bevestigen (gezien het schaalverschil).

De FEED-timing, het vergunningstraject en het bouwschema zijn als volgt:

- Start van FEED- en milieustudies: KW3 2021
- Milieustudies afgerond: KW4 2022
- Vergunningen verkregen: KW3 2023
- Start van de bouw: KW1 2024
- Einde van de bouw: KW2 2025
- Realisatie van het biodiversiteitsbudget: KW2 2025

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 100% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5. Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 1.3. Klimaat en milieu

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 1.3. Klimaat en milieu

Beleidsgebied/-domein: Biodiversiteit, aanpassing aan de klimaatverandering, waterbeheer

Doel: Wij streven naar het behoud en de herontwikkeling van de biodiversiteit door het duurzame gebruik en herstel van bossen, moerassen, meanderende rivieren en graslanden. Bovendien dragen deze maatregelen bij tot de vastlegging van CO₂ en de vorming van putten voor andere broeikasgassen. We bereiden ons ook voor op de klimaatverandering door het waterbeheer en de infrastructuur te verbeteren. Als gevolg daarvan zal de weerbaarheid tegen droogte en hevige regenval toenemen, wat voordelen oplevert voor de landbouw, het toerisme, de burgers en het milieu in zijn geheel.

Hervormingen en/of investeringen:

Investeringen:

- Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat – WAL
- Ecologische ontsnippering – VLA
- Blue Deal – VLA

Geraamde totale kosten: 577 miljoen euro, waarvan 400 miljoen euro (69%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 11. Component 1.3. Klimaat en milieu

ID	Naam	Type	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 1.22	Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat	Investering	WAL	84,00	64%	0%
I - 1.23	Ecologische ontsnippering	Investering	VLA	24,70	40%	0%
I - 1.24	Blue Deal	Investering	VLA	290,96	98%	0%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Hoge bevolkingsdichtheid: België telt 397 inwoners per vierkante kilometer. Hiermee zijn we het op twee na dichtstbevolkte land van alle EU-lidstaten. De bevolking blijft aangroeien met 0,5% per jaar. Het gevolg is dat steeds meer mensen op dezelfde oppervlakte samenwonen. Tussen 1990 en 2019 is de oppervlakte van gebieden met een woonbestemming in België met meer dan 50% toegenomen. Om aan de behoeften van een groeiende bevolking te voldoen en tegelijk de negatieve effecten daarvan op het natuurlijke milieu te keren, is een geïntegreerd land-, water-, biodiversiteits- en milieubeheer vereist.

Gevolgen van de klimaatverandering: De gevolgen van de opwarming van de aarde worden jaar na jaar zichtbaarder. België zal te maken krijgen met meer en langere perioden van droogte, terwijl korte perioden van hevige regenval de kans op overstromingen vergroten. We moeten aanpassingsmaatregelen en rampenpreventie in ons land- en waterbeheer integreren. 2020 was het vierde jaar op rij waarin te weinig neerslag viel om de grondwaterreserves op een constant peil te houden. Recente kaarten op basis van satellietbeelden tonen aan dat België een van de Europese landen is die het zwaarst zijn getroffen door de extreme droogte. Ons grondwaterpeil staat veel lager dan normaal en we doen het slechter dan Spanje en Zuid-Italië. Bijna de helft van ons land is donkerrood ingekleurd, wat staat voor een grondwatersituatie die zich slechts om de 50 jaar zou mogen voordoen³.

Aangetaste bodem: De druk van de bevolking op het milieu is zeer groot. Ons milieu beschermen zal niet genoeg zijn. Vele habitats zijn al ernstig aangetast en vereisen inspanningen om de schadelijke effecten van eerder misbruik te beperken alsmede maatregelen om de aantasting ongedaan te maken. Ook al is het veel duurder om aangetaste bodem te saneren dan om aantasting van de bodem te voorkomen door goed beheer. Op basis van rapporten in het kader van de EU-habitatrichtlijn wordt 80% van de habitats als slecht beschouwd, terwijl nog eens 15% als ontoereikend wordt beschouwd⁴.

3 Nasa Earth Observatory (2020), *Signs of Drought in European Groundwater*, <https://earthobservatory.nasa.gov/images/146888/signs-of-drought-in-european-groundwater>

4 Biodiversity Information System for Europe (2021) <https://biodiversity.europa.eu/countries/belgium>

Bedreigde soorten: Het behoud van de biodiversiteit is noodzakelijk om het voortbestaan van bedreigde soorten te garanderen. In België is de toestand van habitats en soorten zorgwekkend. Meer dan 33% van de zoetwatervissoorten, bijna 30% van de vogelsoorten en meer dan 20% van de vaatplanten en zoogdiersoorten worden bedreigd. De populaties van gewone boerenlandvogels zijn sinds 2000 gehalveerd, de slechtste trend in de OESO-zone⁵. De bosvogelpopulaties zijn sinds 2000 met bijna 20% gedaald, ook de slechtste trend in de OESO-zone. Beide tendensen kunnen in verband worden gebracht met de intensivering van de landbouw- en bosbouwpraktijken⁶.

In haar laatste milieuprestatierapport (2021) vat de OESO de algemene uitdaging als volgt samen: “Sinds 2005 heeft België vooruitgang geboekt bij de ontkoppeling van verschillende vormen van milieubelasting en economische groei, bij de verbetering van de afvalwaterzuivering en bij de uitbreiding van het netwerk van beschermde gebieden. De vooruitgang blijft echter onvoldoende om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en de toenemende druk van de bevolkingsontwikkeling, de verstedelijking en de intensieve landbouwpraktijken te verlichten.”⁷

b) Nagestreefde doelstellingen

Deze component speelt in op de derde aan België gerichte landspecifieke aanbeveling in 2020, en is in overeenstemming met de Europese Green Deal, door biodiversiteits-, land- en waterstrategieën te ontwikkelen. Ook voldoen deze projecten aan de verplichtingen van Verordening (EU) 2021/241 op het gebied van biodiversiteit.

Klimaatverandering en biodiversiteit zijn nauw met elkaar verbonden en moeten op een samenhangende en geïntegreerde manier worden aangepakt. De instandhouding, het herstel en het duurzame gebruik van biodiversiteit en ecosysteemdiensten zijn van essentieel belang om de koolstofopslagcapaciteit te waarborgen en onze veerkracht ten aanzien van klimaatverandering te verbeteren. De doelstellingen van dit onderdeel omvatten beide:

Herstel van de biodiversiteit: België onderschrijft de strategische doelstellingen van het Verdrag inzake biologische diversiteit:

- de onderliggende oorzaken van biodiversiteitsverlies aanpakken door de overheid en samenleving bewust te maken van biodiversiteit;
- de status van biodiversiteit verbeteren door ecosystemen, soorten en genetische diversiteit te beschermen;
- de directe druk op biodiversiteit verminderen en duurzaam gebruik stimuleren.

Daartoe voeren wij de investeringen in biodiversiteitsbehoud, duurzaam gebruik en sanering op. Bossen, moerassen, meanderende rivieren en graslanden houden CO₂ vast en vormen een buffer tegen overstromingen, droogte en hitte-effecten. Daarom investeren

5 OECD (2021), *Environmental performance review of Belgium, assessment and recommendations*, https://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-belgium-2021_738553c5-en

6 WWF (2020), *Living Planet Report*, https://adfinitas-statics-cdn.s3.eu-west-3.amazonaws.com/wwf/biodiversity-report/pdf/WWF_LPR+2019_NL_web.pdf

7 OECD (2021), *Environmental performance review of Belgium, assessment and recommendations*, https://www.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-belgium-2021_738553c5-en

we in de versnelde realisatie van een sterk samenhangend geheel van natuur-, bos- en rivierbeddingen. Een gezond milieu draagt bij tot de vastlegging van CO₂ en de vorming van putten voor andere broeikasgassen.

In totaal zullen de investeringen in het kader van de faciliteit voor herstel en veerkracht bijdragen tot de ecologische waarde van ten minste 15.000 hectare land.

Aanpassing aan de klimaatverandering: België telt veel inwoners en veel waterintensieve economische activiteiten op een kleine oppervlakte. Meer en meer van die oppervlakte wordt verhard. Bovendien was het oppervlaktewaterbeheer lange tijd gericht op het zo snel mogelijk afvoeren van water uit onze kernen om overstromingen te voorkomen en werd landbouwgrond gedraineerd om het land sneller te kunnen bewerken. Dit heeft onze kwetsbaarheid vergroot in tijden van klimaatverandering, waarin we ons moeten voorbereiden op langere perioden van droogte en frequentere hittegolven.

De strijd tegen droogte en waterschaarste staat daarom centraal in de investeringsplannen. Er zullen maatregelen worden genomen om het droogteprobleem op een structurele manier aan te pakken, met een grotere inzet van middelen en passende instrumenten, waarbij de industrie en de landbouwers als deel van de oplossing zullen worden betrokken.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

Milieu is een gewestelijke bevoegdheid in België. In overeenstemming met de geografische en ruimtelijke verschillen tussen Vlaanderen en Wallonië richt Vlaanderen zich meer op uitdagingen in verband met waterbeheer, terwijl Wallonië meer inspanningen richt op de duurzaamheid van bosgebieden.

a) Hervormingen

Geen in deze component.

b) Investerings

ID	I – 1.22.
Naam	Biodiversiteit en aanpassing aan het klimaat
Type	Investering
Projectdrager	Waalse Regering
Budget	84,00
Coëfficiënt klimaat (%)	82%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Augustus 2026

Uitdagingen

Dit project bestaat uit vier luiken waarmee specifieke, elkaar aanvullende uitdagingen worden aangepakt:

1. Het Waalse bos van morgen zal meer veerkrachtig en duurzaam moeten zijn. De Waalse bossen worden bedreigd door de klimaatveranderingen. Monospecifieke populaties (sparren) worden bijzonder getroffen door gezondheids- en klimaatcrisissen. Veel sparrenpopulaties zijn aangetast door schorskevers of verzwakt door ongunstige weersomstandigheden.
2. Met nauwelijks 1% van het Waalse grondgebied dat een sterk beschermingsstatuut geniet en een zeer groot aantal kleine, verspreide gebieden, zijn alle deskundigen overtuigd van het belang om de erosie van soorten en de degradatie van habitats te vertragen of te doen stoppen.
3. Het Waals Gewest heeft geen enkel Nationaal Park, wat typisch tot doel heeft om de natuur te ontwikkelen rond uitzonderlijke natuurgebieden. Bij de bevolking leeft een behoefte aan kwaliteitsnatuurgebieden voor ontspanning en herbronning.
4. Ten slotte zal de klimaatverandering ook het weer meer wisselvallig en extreem maken. Het rivierenbeheer moet worden herbekeken om overstromingen tegen te gaan en onze weerstand tegen droogten te vergroten, en tegelijk de biodiversiteit te versterken.

Doelstellingen

1. **Steunen van de regeneratie van veerkrachtige bossen**, die bestaan uit gediversifieerde boomsoorten welke zijn aangepast aan de klimaatverandering. Het doel is om openbare en particuliere eigenaars van bossen aan te sporen om hun bossen te regenereren en tegelijkertijd de ontwikkeling van duurzame praktijken te bevorderen. Monospecifieke populaties (sparren) zullen worden vervangen door populaties van meerdere soorten die zijn aangepast aan de klimaatverandering.

Tegelijkertijd zal de biodiversiteit worden versterkt, waardoor de bossen veerkrachtiger worden en ze tegelijk de houtsector blijven bevoorraden.

2. **Het meer op elkaar laten aansluiten van het netwerk van beschermde gebieden** heeft tot doel het voortbestaan van zeldzame en/of bedreigde soorten te garanderen (die verzwakt zijn door de klimaatopwarming, vooral wanneer hun leefgebieden klein en slecht verbonden zijn) en de instandhouding van habitats te verzekeren (door hun goede ecologische werking te garanderen). Het gaat er met name om het grondbeheer op te drijven op de speciaal daartoe bestemde terreinen (natuur- en bosreservaten) en op de verbindingen tussen deze gebieden. Het realiseren van een netwerk van onderling verbonden beschermde gebieden impliceert ook het herstel van thans aangetaste milieus, de ontwikkeling van adequate beheersmiddelen en de valorisatie daarvan. Dit project is in overeenstemming met de doelstellingen van de biodiversiteitsstrategie van de Europese Unie om het aantal beschermde gebieden tegen 2030 fors te doen toenemen.

3. **De oprichting van 2 nationale parken (categorie II IUCN) in Wallonië** zou het mogelijk maken om een basis te hebben voor de bescherming van de biodiversiteit, maar ook voor de levenskwaliteit en de gewestelijke economische ontwikkeling, met name via de jobs gegenereerd in het toerisme. Het belang van dit initiatief ligt ook in het feit dat het mogelijk is om rond gebieden die worden gekarakteriseerd door uitzonderlijke natuur, een gewestelijke dynamiek tot stand te brengen om hun aantrekkingskracht te vergroten.
4. **De hertracering van waterlopen en het aanleggen van tijdelijke overstromingsgebieden (TOG's)** heeft tot doel om oplossingen te bieden voor de overstromingsproblematiek (waarop het risico toeneemt als gevolg van de klimaatverandering) en om tegelijkertijd een positieve invloed uit te oefenen op de watercyclus, de kwaliteit van de waterlichamen en de watervoorziening (zuivering, afvloeiing, infiltratie), ter versterking van de veerkracht in perioden van droogte, dit in productieomgevingen (landbouw, bosbouw) of natuurlijke omgevingen, terwijl intussen de biodiversiteit wordt bevorderd (een zeer belangrijk deel van de gewestelijke biodiversiteit is verbonden met wetlands) en kansen worden geboden voor rewilding. Hierdoor kan ook tegemoet worden gekomen aan de behoefte van de samenleving aan natuurlijke recreatiegebieden. Doelstelling: Aanleggen van wetlands en hertracering in de hoofdbedding van waterlopen (stromen, rivieren van de 1ste, 2de en 3de categorie) en tijdelijke overstromingsgebieden.

Uitvoering

1. De regeneratie van veerkrachtige bossen

Dit project zal worden uitgevoerd door het verlenen van een subsidie aan boscijzenaren die zich willen engageren voor het proces van het regenereren van veerkrachtige bossen. Op de uitvoering van het project wordt toegezien door een toezichtcomité. Het project houdt rekening met onderzoek dat werd verricht in het kader van het vijfjarenplan inzake bosonderzoek dat onder meer een herziening inhield van de “fichier écologique des essences”, om er een gebruiksvriendelijk instrument van te maken voor alle bosbeheerders. Het project laat zich ook inspireren door ervaringen in buurlanden. De overheidsdiensten en de federaties uit de bosbouw- en houtsector worden betrokken bij de uitvoering van het project.

De subsidies zullen 2000 euro, 2500 euro of 3000 euro bedragen per hectare bos (afhankelijk van het niveau van de beoogde biodiversiteit). Ze zullen bij voorrang worden toegekend aan percelen die door schorskevers zijn vernietigd en daarna aan percelen die zijn vrijgemaakt voor exploitatie of voor regeneratieprojecten van aangetaste populaties, die vaak monospecifiek zijn of bestaan uit soorten die weinig aangepast zijn aan de klimaatverandering. Met deze subsidies kunnen volgende kosten worden gedekt: aankoop van zaailingen van verschillende soorten, bescherming van de zaailingen tegen wild, voorbereiding van de grond vóór het planten, rooien, uitdunnen van bomen, enz.

Om ervoor te zorgen dat elke boscijzenaar die deze subsidie ontvangt, zijn percelen aanpast in functie van een hoog niveau van biodiversiteit, zal hij een “technisch traject” moeten onderschrijven. Dit technisch traject, dat wordt bekrachtigd door een toezichtcomité dat

bestaat uit specialisten in deze materie, is een werkprogramma voor het beheer van de percelen over een periode van 10 jaar (bijvoorbeeld: rooien van de percelen, keuze van de soorten, vervolgens aanplanting, vervolgens controle op de daadwerkelijke aanwezigheid van deze soorten, enz.)

2. De versterking van het netwerk van beschermde gebieden

De versterking van het netwerk van beschermde gebieden vertrekt vanuit de aankoop en/of het herstel van terreinen. Het zal met name worden ontwikkeld via verhoogde aankoopmiddelen voor erkende verenigingen en overheidsdiensten. Er zullen aanvullende mechanismen worden ingesteld ter versterking van de acties binnen het prioritaire actiekader (PAF - Prioritized Action Framework) voor bepaalde soorten en habitats bepaald door DEMNA (Waalse overheid) voor de Europese Commissie, of bij de levering van aanvullende specifieke ecosysteemdiensten. Talrijke partners zullen bij het project worden betrokken om te zorgen voor een goede territoriale organisatie en spreiding en voor de participatieve dimensie.

3. De eerste twee nationale parken van Wallonië

De twee toekomstige nationale parken zullen worden gecreëerd op basis van een projectoproep, door kandidaten die hun expertise op het terrein kunnen aantonen (vele kandidaten zijn mogelijk, dit in groeperingen van reeds gestructureerde en competente actoren) en op basis van criteria die door het Gewest zijn vastgesteld en die overeenstemmen met de internationale normen. Er zal een redactiecomité worden opgericht voor de projectoproep en de selectie, met daarin deskundigen uit de natuur-, de toeristische en economische sectoren op gewestelijk, nationaal en internationaal niveau.

Het bedrag dat wordt geïnvesteerd per park zal dienen als stimulans om verdere publieke en particuliere investeringen aan te trekken. De investeringen zullen de kosten dekken die voortvloeien uit de projectoproep en uit het proces van uitwerken van de geselecteerde projecten door een gerichte begeleiding van de aanvragers door experts of studiebureaus. De toegewezen bedragen kunnen acties dekken op het vlak van ontwikkeling, herstel of valorisatie van het natuurlijke erfgoed. Een van de selectiecriteria voor projectaanvragers zal hun vermogen zijn om plaatselijke openbare en particuliere actoren, die partners in deze projecten zullen zijn, te kunnen mobiliseren en coördineren. Een ander selectie criterium zal zijn: hun vermogen om conflicten en belangengeschillen onder de deelnemende partijen te beheren. De dragers van de projecten zal ook worden verzocht om te zorgen voor een cofinanciering voor de uitvoering van de projecten.

4. Hertracering van waterlopen en creëren van tijdelijke overstromingsgebieden (TOG's)

De hertracering van waterlopen en het creëren van TOG's zal worden uitgevoerd door het identificeren en/of bevestigen van potentiële zones (kruising van PGRI-kaarten, risico's, diverse gegevens, opportuniteiten, eigendommen, sectorale plannen, prioriteiten, enz.) De plaatselijke actoren zullen in een netwerk worden geplaatst om de projectdraggers te bepalen. De studies zullen, afhankelijk van het project, worden uitgevoerd door de overheidsdiensten, door de projectdraggers of door studiebureaus.

Staatssteun

De subsidies die worden verleend in het kader van het project veerkrachtige bossen, vallen binnen de werkingssfeer van Verordening 702/2014 ABER, met name de artikelen 32 en volgende.

Het grootste deel van de bedragen die geïnvesteerd zullen worden in de andere drie projecten, betreft de aankoop van grond en/of investeringen in openbare grond, en is dus geen staatssteun.

Doelgroep

Particuliere en openbare boseigenaren, gemeenten, burgers, verenigingen, de economische en toeristische sector.

Periode van uitvoering

Startdatum: januari 2021. Einddatum: augustus 2026

ID	I – 1.23.
Naam	Ecologische ontsnippering
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse Regering
Budget	24,70
Coëfficiënt klimaat (%)	32%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	31 december 2024

Uitdagingen

Vlaanderen heeft binnen Europa één van de hoogste bevolkingsdichtheden, een hoge graad van bedrijvigheid en het tweede meest verdichte wegennetwerk. Bij de aanleg van deze wegen is leefgebied van planten en dieren verloren gegaan. Hun leefgebieden zijn in steeds kleinere, geïsoleerde stukken opgedeeld. Ook waterwegen, spoorwegen en lintbebouwing zorgen voor hindernissen voor dieren.

De overlevingskansen van wilde soorten staan hierdoor erg onder druk. Bovendien blijkt uit tien jaar monitoring door het project “Dieren onder de wielen” dat jaarlijks zo’n 5 miljoen wilde dieren sterven op de Vlaamse wegen.

Door ecologisch te ontsnipperen krijgen deze dieren opnieuw meer leefruimte, toegang tot voedsel en schuilplaatsen, en vinden ze makkelijker een geschikte partner. De kans op faunaslachtoffers door aanrijdingen met weg- en treinverkeer of door verdrinking neemt ook af.

Doelstellingen

Dit project zet in op de ecologische ontsnippering van bestaande gewestelijke transport-infrastructuur en draagt zo bij aan het herstel van ecosystemen en de uitbouw van een netwerk van samenhangende natuur in Vlaanderen. Daarvoor werkten de betrokken entiteiten binnen de Vlaamse Overheid een Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering (VAPEO) uit. Het beoogt een structureel georganiseerde, programmatische aanpak van de versnipperingproblematiek zowel binnen de Vlaamse overheid als in samenwerking met diverse externe partners.

Uitvoering

Het eerste deel van het VAPEO is gericht op de verwezenlijking van terreinrealisaties (ecoducten, ecotunnels, enz.) om de voornaamste versnipperingsknelpunten aan gewest- en snelwegen weg te werken. Hiervoor is een eerste vijfjarenprogramma opgemaakt met 15 concrete projecten die tijdens die periode worden uitgevoerd of verder uitgewerkt. Daarnaast kunnen acute knelpunten opduiken die een snelle uitvoering vragen.

Ondersteunende instrumenten, voorbereidende ecologische en technische studies, monitoring, en een gerichte communicatie maken eveneens deel uit van het VAPEO.

Staatssteun

Het betreft 100% publieke werken, uitgevoerd door het Vlaams Gewest. Bouwheer is het Agentschap Wegen en Verkeer, met cofinanciering door het departement omgeving en ANB. Staatssteun is hier niet aan de orde, er zijn geen private partners.

Doelgroep

Burgers en maatschappij

Periode van uitvoering

1/01/2020-31/12/2024

ID	I – 1.24.
Naam	Blue Deal
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse Regering
Budget	290,96
Coëfficiënt klimaat (%)	98%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

Vlaanderen kent een structureel lage waterbeschikbaarheid en is mede daardoor zeer gevoelig voor waterschaarste als gevolg van droogte. Enkele oorzaken zijn de hoge verhardingsgraad en urbanisatiegraad in Vlaanderen, het feit dat het waterbeheer in Vlaanderen er gedurende lange tijd op gericht was om water zo snel mogelijk af te voeren, en het actief draineren van cultuurgronden en laaggelegen gebieden. Door klimaatverandering neemt het risico op aanhoudende periodes met waterschaarste en met een kritisch lage waterbeschikbaarheid toe. Dit is nefast, zowel voor alle maatschappelijke en economische activiteiten die afhankelijk zijn van een continue toegang tot voldoende water, als voor het adequaat functioneren van onze natuurlijke systemen.

De Blue Deal wil het waterbeheer in Vlaanderen resoluut heroriënteren richting het maximaal vasthouden van water. Dit onder andere door het grootschalige herstel en de aanleg van natte natuur, door het realiseren van een robuuste groenblauwe dooradering in de bebouwde omgeving én in de open ruimte, door het voorzien van grootschalige waterbuffers en het optimaal inrichten van waterlopen met een goede structuurkwaliteit tot gevolg. Dit moet leiden tot een verhoogde waterbeschikbaarheid en wapent Vlaanderen tegen droogte, maakt onze omgeving beter bestand tegen klimaatverandering, levert biodiversiteitswinst op en verhoogt de opslag van koolstof in onze bodems.

Daarnaast is ook een duurzaam watergebruik en -voorziening bij zowel de industrie, de landbouw, de scheepvaart, huishoudens... van cruciaal belang om de structurele watertekorten in Vlaanderen op te vangen. De Blue Deal zet erop in om op deze verschillende niveaus de nodige maatregelen te nemen om water zo efficiënt mogelijk te (her)gebruiken en om de waterkringlopen zoveel mogelijk te sluiten. Uitdagingen liggen in het aanspreken van alternatieve waterbronnen en een slimme sturing van hemelwater- en afvalwaterinfrastructuur, het maken van slimme teeltkeuzes en innovatieve waterbesparende technologieën voor een rendabele en klimaatrobuuste land- en tuinbouw en industrie.

Doelstellingen

Een eerste overkoepelende doelstelling is het meer vasthouden en infiltreren van water door de aanleg en het herstel van natte natuur en valleien, een verhoogde waterconservering in de open ruimte, het stimuleren van en de aanleg van groenblauwe dooradering langs waterlopen, in de open en bebouwde omgeving, met ruime aandacht voor integrale en

natuurgebaseerde oplossingen. Daarbij moeten ook slimme datasystemen voorzien worden die een slimme sturing van de bestaande infrastructuur (wachtbekkens, hemelwater- en afvalwaterinfrastructuur, ...) mogelijk maken en wordt ook de stap gezet naar digitale monitoring en datavergaring om in periodes van droogte het nemen van goed onderbouwde (beleids)beslissingen op lokale of regionale schaal te faciliteren.

Een tweede overkoepelende doelstelling is te komen tot een duurzaam en meer circulair watergebruik- en voorziening bij zowel de industrie, de land- en tuinbouw, de scheepvaart, huishoudens, ... Dit gebeurt door het gericht stimuleren van doeltreffende innovatieve projecten en investeringen in innovatieve waterbesparende technologieën, het versterken van praktijkonderzoek, het voorzien van opleiding en sensibilisering, het versterken van de samenwerking tussen bedrijven onderling en het voorzien van de nodige tools om de actoren aan te zetten tot de juiste keuzes.

Uitvoering

De Blue Deal omvat in totaal meer dan tachtig projecten en acties op vlak van o.a. investeringen, onderzoek en ontwikkeling, digitalisering, monitoring, sensibilisering, en regelgeving. In het kader van het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht worden 10 investeringsprojecten van de Blue Deal naar voor geschoven voor ondersteuning door het RFF. De projecten worden gecoördineerd vanuit vier verschillende beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid: Omgeving (OMG), Mobiliteit en Openbare Werken (MOW), Landbouw en Visserij (LV), en Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI).

A. Groenblauwe infrastructuur in de open ruimte

Via een oproep in 2020 (Water-Land-Schap 2.0) worden lokale gebiedscoalities gemobiliseerd voor het nemen van droogtemaatregelen in hun gebied en worden een aantal systeeminnovaties mbt droogte adaptatie en mitigatie geselecteerd. Daarnaast wordt ingezet op het nemen van extra droogtemaatregelen binnen de geïntegreerde gebiedsgerichte projecten waarbij al een structurele samenwerking tussen gebiedspartners is opgezet. Ook de oprichting van een grondenbank Blue Deal die inzet op grondmobiliteit en rechtstreekse aankopen om het landgebruik meer in overeenstemming te brengen met de noden van het watersysteem is voorzien. Tot slot worden gebiedsfondsen opgericht om de lokale coalities in staat te stellen om ook de meer complexe maatregelen voor de versterking van het watersysteem te kunnen uitvoeren.

B. Onderzoeksprogramma landbouw

Er wordt 6 miljoen euro uitgetrokken voor onderzoeksprojecten gericht op duurzaam watergebruik in de landbouwsector, via het bestaande, vraag-gedreven onderzoeksprogramma 'landbouwtrajecten'. Mogelijke onderzoekspistes zijn circulair watergebruik met aandacht voor de waterkwaliteit, onderzoek naar droogteresistente en nieuwe klimaatrobuuste (eiwit)teelten en teelttechnieken of beheersmaatregelen die een duurzaam antwoord kunnen bieden op de klimaatverandering.

C. Duurzamer waterbeheer op bevaarbare waterlopen

Dit project van De Vlaamse Waterweg nv bestaat uit twee luiken. Ten eerste, het voorzien van pompinstallaties op het Albertkanaal en het kanaal naar Charleroi met als doel de watervoorziening voor scheepvaart, industrie, drinkwaterbedrijven, landbouw maximaal te vrijwaren ook bij periodes van langdurige droogte. In de Durmevallei is de bouw van twee pompstations voorzien in de verdere realisatie van de Sigmagebieden Groot Broek en Klein Broek. Ten tweede, de renovatie van sluisdeuren en -mechanismen waardoor lekverliezen drastisch worden gereduceerd.

D. Ecologiesteun ondernemingen

Er wordt bijkomend 10 miljoen euro voorzien om projecten van bedrijven te ondersteunen die inzetten op investeringen in innovatieve waterbesparende technologieën via de bestaande steunmaatregelen ecologiesteun (ecologiepremie plus en de strategische ecologiesteun) in beheer van het Agentschap Innoveren & Ondernemen.

E. Groenblauwe infrastructuur in de bebouwde omgeving

Met een oproep selecteert het departement Omgeving de 15 meest ambitieuze steden en gemeentes in Vlaanderen die voorbeeldstellend willen zijn voor het beleid rond groenblauwe dooradering en klimaatadaptatie van de Vlaamse regering. Binnen deze 15 geselecteerde steden en gemeentes zullen in totaal 60 projecten gerealiseerd worden, waarvan 45 quick-wins en 15 afgeronde uitvoeringsdossiers voor complexere projecten binnen deze legislatuur. Voor deze uitvoeringsinitiatieven wordt er co-financiering gevraagd van de initiatiefnemer.

Daarnaast wordt een Vlaams-brede campagne rond groenblauwe dooradering en ont-harding opgezet, waarin snel kleinschalige terreinrealisaties gecombineerd worden met inspirerende voorbeelden vanuit de 15 ambassadeursgemeenten. Hiervoor wordt samengewerkt met middenveldorganisaties en partners zoals VCB, IPR, Aquafin en Vlario en worden tools en inspiratie aangeboden.

F. Innovatieve projecten circulair watergebruik

Via diverse oproepen ondersteunt de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) bedrijven die op een duurzame manier bedrijfsoverschrijdend (her)gebruik van water in de bedrijfsvoering opnemen en in droogteperiodes waterschaarste voorkomen of milderen. Ook worden projecten gefinancierd die inzetten op een grootschalig hergebruik van hemelwater, een slimme sturing van bestaande hemelwaterbuffers en duurzame en optimale benutting van effluent. Daarnaast wordt het hoofdnetwerk van de afvalwater- en hemelwaterinfrastructuur in Vlaanderen dat beheerd wordt door Aquafin omgevormd tot een slim net. Door real time metingen, kwaliteitsvolle open data en door infrastructuur met elkaar te connecteren zal de infrastructuur in staat zijn om nieuw functies te vervullen in het kader van de klimaatverandering en meer bepaald de strijd tegen droogte én wateroverlast. Dit komt tevens de waterkwaliteit ten goede.

Via dit initiatief worden de nodige investeringen uitgevoerd om de bestaande meetnetten oppervlaktewater en grondwater performanter te maken door het fijnmaziger te maken en

de stap te zetten naar digitale monitoring en datavergaring. Ook de ontsluiting van data is hierbij voorzien. Daarnaast wordt geïnvesteerd in slimme datasystemen voor water waarin we informatie over het watersysteem en de waterketen samenbrengen en toegankelijk maken voor specifieke eindgebruikers: lokale besturen, waterbeheerders, kennisinstellingen, sectorale stakeholders, ... De watersysteemdata en -informatie worden gebiedsgericht aangeboden via meerdere ingangen, voorstellingswijzen en communicatiekanalen zoals loketten en tools, interactieve indicatoren, dataportalen, ... Het project bouwt voort op bestaande portalen en zet in op de optimalisatie van deze portalen en de ontwikkeling van een aantal nieuwe modules van het dataportaal.

G. Vlaggenschipprojecten natuurgebaseerde oplossingen

Vier gebieden in Vlaanderen werden geselecteerd als 'vlaggenschip'projecten om een integrale, natuurgebaseerde aanpak versneld te ontwikkelen en te realiseren om de waterhuishouding in de open en de bebouwde omgeving toekomstgericht te herstellen. Tijdens de periode 2021–2024 wordt in die vier projectgebieden versneld en op grote schaal ingezet op concrete terreinrealisaties. Het betreft het duinencomplex (West-Vlaanderen), Rivierherstel Leie (West- en Oost-Vlaanderen), Vallei van de Kleine Nete (Antwerpen) en het brongebied van de Zwarte Beek (Limburg). Gezamenlijk bestrijken die vier projecten een breedspectrum van specifieke wateruitdagingen, waarvoor natuurgebaseerde oplossingen ontwikkeld en gerealiseerd zullen worden. Deze projecten zullen telkens ingebed worden in een brede gebiedswerking met alle betrokken actoren. Voor Rivierherstel Leie en de vallei van de Kleine Nete bestaat er reeds zo'n (langlopende) gebiedswerking.

H. Groenblauwe infrastructuur – waterlopen

Dit onderdeel bestaat uit verschillende infrastructuurprojecten aan onbevaarbare waterlopen van 1ste categorie die alle via overheidsopdrachten voor werken en diensten voor de VMM zullen worden uitgevoerd. Alle deelprojecten hebben steeds een vernattingscomponent, beogen de realisatie van een groenblauwe verbinding of het aanpassen van bestaande kunstwerken om wachtbekkens, bufferbekkens en gecontroleerde overstromingsgebieden zo optimaal mogelijk te benutten voor infiltratie, met slimme sturing voor berging en lediging. Deze investeringsimpuls omvat de realisatie van 30 infrastructuurprojecten op twee jaar tijd. Budgettair is dit een verdubbeling van het normale investeringsritme van de Vlaamse overheid in dergelijke projecten.

I. Natte natuur

De aanleg en het herstel van extra natte natuur is één van de pijlers van het Blue Deal investeringsprogramma. In totaal wil de Vlaamse overheid met dit project zo'n 1850–2100 ha natte natuur realiseren. Het Agentschap voor Natuur en Bos zet daartoe, samen met andere entiteiten binnen de Vlaamse overheid, in op de realisatie en inrichting van natte natuur in eigen beheer in verschillende projecten door het verwerven van gronden en inrichten van natuurgebieden, soms gekoppeld met flankerend beleid richting onder meer de landbouwsector, voor een totaalbedrag van 70 miljoen euro. Daarnaast worden derden (terreinbeherende verenigingen, eigenaars, lokale besturen) ondersteund voor de aanleg van natte natuur door inrichtingswerken en grondverwerving via twee subsidie-oproepen.

Staatssteun

Verschillende deelprojecten van de Blue Deal vallen niet onder staatssteun omdat het werken van openbaar nut betreft, die uitgevoerd worden door de Vlaamse Overheid. Het betreft onder meer deelprojecten VV26, VV32, VV35 en ten dele ook projecten VV34 en VV36.

Een aantal andere deelprojecten omvatten maatregelen uit het reguliere instrumentarium van het Agentschap Innoveren & Ondernemen en het departement Landbouw en Visserij die conform de staatssteunregeling zijn. Het betreft onder meer de projecten VV25 en VV27.

Een aantal andere deelprojecten omvatten subsidies aan lokale actoren (bv VV24 - groenblauwe infrastructuur open ruimte; VV32 - innovatieve projecten circulair watergebruik). Begunstigen daarvan kunnen economische actoren zijn, waarbij de staatssteunregels zullen gevolgd worden. We maken daarbij gebruik van de de minimis regeling of van de groepsvrijstellingsverordening (AGVV) met bijhorende steunpercentages (40% met mogelijkheid om te verhogen met 10/20% voor middelgrote/kleine ondernemingen).

Voor de overige projecten zal onderzocht worden welk staatssteunmechanisme gehanteerd dient te worden.

Doelgroep

De projecten zijn gericht op de bevolking in het algemeen omdat Vlaanderen meer klimaat robuust en aantrekkelijk wordt gemaakt. De return zal dus zeer breed zijn zowel voor burgers (water- en natuurbeleving, verminderd risico op waterschaarste en wateroverlast, verkoeling) als scheepvaart, landbouw en bedrijven (verhogen waterbeschikbaarheid, waterveiligheid).

Daarnaast richt de Blue Deal zich op meer specifieke doelgroepen gaande van lokale gebiedscoalities waarin verschillende actoren samenwerken, steden en gemeenten, samenwerkingsverbanden tussen bedrijven tot individuele ondernemingen uit de industrie en de land- en tuinbouwsector om verschillende wateruitdagingen op te lossen.

Periode van uitvoering

De volledige set aan projecten zal uitgevoerd worden tussen Q1 2021 en Q3 2026.

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 87 % klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

As 2

Digitale transformatie

Tabel 12. As 2: Digitale transformatie

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
Component 2.1. Cybersecurity					
I - 2.01	Cybersecurity (Versterking van de bestaande cybercapaciteit)	FED	24,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (Cybercriminaliteit)	FED	12,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (StopPhishing)	FED	9,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (Cyberveilige en -veerkrachtige digitale samenleving)	FED	4,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (Versterking van beveiliging en cyberveiligheid)	FED	3,30	0%	100%
I - 2.02	Cybersecurity (5G)	FED	8,30	0%	100%
I - 2.03	Cybersecurity (NTSU/CTIF interceptie en backup)	FED	18,20	0%	100%
Component 2.2. Openbaar bestuur					
I - 2.04	Digitalisering OISZ (Digitaal platform voor interactie tussen de sociale zekerheid en de burgers en voor elk bedrijf)	FED	30,00	0%	100%
I - 2.04	Digitalisering OISZ (Digital account management for each company)	FED	20,00	0%	100%
I - 2.04	Digitalisering van de van de RSVZ voor zelfstandigen	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD - Digitale transformatie van Justitie	FED	85,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Single Digital Gateway)	FED	30,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitalisering van asiel- en migratiebeheersprocessen)	FED	17,70	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Ontsluiten van overheidsgegevens)	FED	14,10	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitale overheid voor burgers en bedrijven)	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitalisering van gerechtelijke procedures)	FED	7,70	0%	40%
I - 2.05	Digitalisering FOD Werkgelegenheid	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Crisisbeheer en veiligheid)	FED	16,55	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Investerings in de digitalisering van de FOD Buitenlandse Zaken en de door de FOD aangeboden diensten)	FED	9,10	0%	100%

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digital Bozar)	FED	8,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering van de van de FAVV voor operatoren en consumenten	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Steun aan de export door de ontwikkeling van digitale instrumenten en toegenomen digitalisering van het agentschap voor buitenlandse handel)	FED	0,13	0%	100%
I - 2.06	e-gezondheidsdiensten en gezondheidsgegevens	FED	40,00	0%	100%
I - 2.07	Digitalisering ONE	FWB	31,40	0%	100%
I - 2.08	Digitalisering van de cultuur- en mediasector	FWB	16,00	0%	100%
I - 2.09	Digitalisering van de Vlaamse Overheid	VLA	120,56	0%	100%
I - 2.10	Regionaal platform voor gegevensuitwisseling	BHG	17,70	0%	100%
I - 2.11	Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven	BHG	33,10	0%	100%
I - 2.12	Digitalisering van regionale en lokale overheid	WAL	47,96	0%	100%
R - 2.01	Vereenvoudiging van administratieve procedures: e-overheid voor ondernemingen, vereenvoudiging van administratieve procedures	FED			
R - 2.02	E-overheid: Aanbestedingsprocedure	FED			
Component 2.3. Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën					
I - 2.13	Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken	DG	19,50	0%	100%
I - 2.14	Ontwikkeling van een AI-instituut om met deze technologie maatschappelijke uitdagingen aan te pakken	BHG	9,99	0%	70%
I - 2.15	Verbetering van de interne (via wifi) en externe (via glasvezel) connectiviteit van scholen, maar ook van de 35 bedrijvenparken in Wallonië	WAL	70,00	0%	76%
R - 2.03	Introductie van 5G - Nationaal plan voor vaste en mobiele breedband	FED			

Component 2.1. Cybersecurity

Beschrijving van de component

Overzichtskader: 2.1 Cybersecurity

Beleidsgebied/-domein: Cybersecurity, digitalisering

Doel: Op basis van de structurerende investerings- en hervormingsprojecten wordt met dit onderdeel beoogd cyberdreigingen te bestrijden door middel van projecten die onze veerkracht en ons vermogen om nieuwe cybercriminaliteitsverschijnselen het hoofd te bieden, versterken.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

Investeringen:

- Cyberveilige en weerbare digitale samenleving - FED
- 5G - FED
- Interceptie en beveiliging door de NTSU/CTIF - FED

Geraamde totale kosten: 79 miljoen EUR, waarvan (100%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 13. Component 2.1. Cybersecurity

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 2.01	Cybersecurity (Versterking van de bestaande cybercapaciteit)	FED	24,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (Cybercriminaliteit)	FED	12,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (StopPhishing)	FED	9,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (Cyberveilige en -veerkrachtige digitale samenleving)	FED	4,00	0%	100%
I - 2.01	Cybersecurity (Versterking van beveiliging en cyberveiligheid)	FED	3,30	0%	100%
I - 2.02	Cybersecurity (5G)	FED	8,30	0%	100%
I - 2.03	Cybersecurity (NTSU/CTIF interceptie en backup)	FED	18,20	0%	100%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Op het gebied van cyberbeveiliging staan we voor een aantal structurele uitdagingen:

Het gebruik van nieuwe technologieën en van het internet neemt toe en maakt deel uit van de gebruikelijke praktijken van een steeds groter deel van de sociaal-economische sectoren. Dit verschijnsel is nog duidelijker geworden als gevolg van de gezondheidscrisis, die voor velen gepaard is gegaan met een toenemend gebruik van digitale oplossingen, zowel voor privé- als voor beroepsdoeleinden. Naast de digitale transformatie van de sectoren biedt ook het toenemende gebruik van digitale technologieën¹ (zoals kunstmatige intelligentie) door burgers, bedrijven of via gedigitaliseerde overheidsdiensten nieuwe opportuniteiten. Een aantal dreigingen, met name cyberdreigingen, blijft echter bestaan. Cybercriminaliteit is de meest voorkomende economische criminaliteit in België. In de vorm van phishingdreigingen, malware of netwerkscans is bijna twee derde van de Belgische organisaties de afgelopen twee jaar het slachtoffer geworden van economische criminaliteit.

De invoering van nieuwe disruptieve technologieën, zoals 5G, brengt het ontstaan van nieuwe cyberrisico's met zich mee, waar men nog maar weinig vat op heeft. De uitdagingen op het gebied van cyberbeveiliging zijn talrijk en complementair. Er is behoefte aan toezicht en bewustmaking van bedrijven, werknemers en burgers. Bedrijven en burgers moeten worden opgeleid, maar ook onderzoek om beschermingsinstrumenten en -diensten te ontwikkelen, moet worden aangemoedigd en versneld. Ten slotte is het van essentieel belang dat onze gegevens worden beschermd en dat de nationale soevereiniteit wordt gewaarborgd.

Deze component focust op verschillende projecten die het moeten mogelijk om competenties te ontwikkelen waarmee we deze technologische evolutie het hoofd kunnen bieden, en maakt integraal deel uit van de strategie inzake cyberweerbaarheid van de Europese Unie en haar lidstaten. De component omvat maatregelen die burgers, overheden en bedrijven in staat stellen hun vermogen om cyberdreigingen het hoofd te bieden, te versterken. Daarnaast voeden en versterken sommige projecten (voornamelijk de projecten 5G en NTSU/CTIF-IT Interception and safeguard), door hun operationalisering en technische kenmerken, de verschillende componenten van de digitalisering van justitie (zie toelichting Openbaar bestuur).

Het project NTSU/CTIF, het project 5G van de federale politie & het project dat de digitalisering van gerechtelijke processen (project in public administration) realiseren zullen een grote impact hebben op de verdere digitale transformatie van justitie. (Project in public administration) De ketenbenadering is daarbij een bijzonder aandachtspunt. De verschillende projecten zullen samen zorgen voor een digitalisering van het gerechtelijk proces van justitie. Deze verschillende projecten zullen op een gemeenschappelijk overleg opgevolgd worden om de nodige synergiën te garanderen.

1 Artificial intelligence, machine learning, predictive analytics, blockchain, quantum technology, big data, pervasive connectivity, virtual and augmented reality, autonomous systems, Internet of Things, advanced robotics, etc.

Tot slot past dit onderdeel, dat de volgende drie actiegebieden bestrijkt: veerkracht, technologische soevereiniteit en leiderschap; operationele capaciteit voor preventie, afschrikking en interventie; en samenwerking ter bevordering van een wereldwijde en open cyberspace, perfect in de Europese strategie inzake cyberbeveiliging².

b) Nagestreefde doelstellingen

De doelstellingen van dit onderdeel zijn meervoudig en complementair. Het onderdeel cyberveiligheid maakt deel uit van het Europese vlaggenschipinitiatief “Verbinden” en heeft twee hoofddoelstellingen:

- Steun voor veilige digitalisering voor economische actoren en de bevolking, zodat zij het hoofd kunnen bieden aan de verschillende cyberdreigingen.

Deze component is er in de eerste plaats op gericht de economische structuur als geheel weerbaarder te maken tegen cyberdreigingen. Indirect wordt beoogd het concurrentievermogen van de economische actoren te vergroten, het nationale digitale ecosysteem te versterken, maar ook het vertrouwen van de gebruikers te versterken dat nodig is om een hoog niveau van standaardisering van digitale technologieën te bereiken. Daarnaast is de component erop gericht het veiligheidsgevoel van de bevolking met betrekking tot de digitale omschakeling te vergroten, met name door het probleem van phishing aan te pakken.

- De autoriteiten de nodige capaciteiten verschaffen om hun weerbaarheid op het gebied van cyberbeveiliging te ontwikkelen.

Het doel is de autoriteiten in staat te stellen een ononderbroken openbare dienst te verlenen ondanks nieuwe bedreigingen en te focussen op de meest gevoelige instellingen/werkterreinen zodat zij hun autonomie kunnen behouden ten overstaan van externe factoren. De projecten van deze component zullen de nationale militaire cybercapaciteit versterken, maar ook de maturiteit en de weerbaarheid van de FOD Buitenlandse Zaken tegen cyberinbraken. Het project ten behoeve van de politie zal ervoor zorgen dat de capaciteit van de geïntegreerde politie op peil blijft, zodat zij haar opdrachten kan blijven uitvoeren ondanks de invoering van nieuwe telecommunicatienormen zoals 5G. Ten slotte zal, nog steeds in het vooruitzicht van de versterking van de overheids capaciteiten met betrekking tot cyberdreigingen, een gespecialiseerde afdeling van de federale politie, belast met de nationale interceptie voor alle politiediensten, worden versterkt in haar opdrachten van bestrijding van terrorisme en zware criminaliteit voor de interceptie van telecommunicatie.

---

² European Commission and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy (2020), *The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade*, Joint Communication The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade pdf.pdf)

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

Een hervorming in verband met deze component cyberbeveiliging is opgenomen in het project NTSU/CTIF-IT-project Interception and safeguard (I-2.03). Hoewel deze hervorming deel uitmaakt van de component Cyberbeveiliging, versterkt zij ook het project voor de digitalisering van justitie, een element dat wordt genoemd in considerans (20) van de tot België gerichte CSR's 2019.

Hervormingen inzake wettelijke onderschepping:

- **Wetgeving inzake het bewaren van gegevens en elektronische communicatie:** de verplichting voor Belgische operatoren om geseinde informatie te bewaren, wordt momenteel herzien.
- De technische wijziging van de telecomwet om de nieuwe technische aspecten in verband met 4G+ en 5G op te nemen.
- Wijziging van de telecomwet om er de nieuwe ETSI-normen in op te nemen - met de verplichting voor de Belgische operatoren om ze te volgen.
- In deze legislatuur worden ook **wetshervormingen overwogen met betrekking tot de “technische” onderschepping** van bepaalde niet-persoonlijke communicatie, met het oog op de bescherming van de gebruikte forensische technieken en het wettelijk ingeschakelde en vereiste personeel.
- **Wetshervormingen over elektronisch bewijs:** het is van essentieel belang geworden een wetgevend kader tot stand te brengen voor de operationele en wettelijke verwerking van de Europese verzoeken voor locatiebepaling en onderschepping. Dit kader moet, met duidelijke waarborgen, de gerechtelijke autoriteit van land A in staat stellen zich rechtstreeks te richten tot de operatoren van land B die in het verzoekende land communicatiecapaciteit aanbieden.
- **Wetshervormingen over het IOT:** Het Internet of Things (IOT) zal in de nabije toekomst de norm worden. De operatoren moeten derhalve in staat zijn om met justitie samen te werken wanneer een bevoegde autoriteit een wettelijk verzoek over dit IOT tot hen richt.

b) Investerings

ID	I – 2.01.
Naam	Cyberveilige en weerbare digitale samenleving (5 luiken)
Type	Investerings
Projectdrager	Federale Regering
Budget	24,00 + 12,00 + 9,00 + 4,00 + 3,30
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	1 augustus 2026

Uitdagingen

Helaas gaat de toenemende digitalisering gepaard met een toename van illegale activiteiten³. Momenteel zijn maar weinig bedrijven zich voldoende bewust van de problemen op het gebied van cyberbeveiliging⁴. Het is dan ook van essentieel belang de kmo's in staat te stellen op een veilige manier te digitaliseren om hun concurrentiekracht te versterken. Bij de overheid moeten het ministerie van Defensie en de FOD Buitenlandse Zaken over de nodige cyberweerbaarheidscapaciteit beschikken, gelet op hun cruciale rol. Dit project moet dan ook de cyberweerbaarheid van ondernemingen (met inbegrip van de kmo's) en overheidsinstanties helpen vergroten. Het project sluit naadloos aan bij de Europese strategie inzake cyberbeveiliging⁵ en de nationale cyberstrategie. De nieuwe nationale strategie moet ervoor zorgen dat België tegen 2025 een van de minst kwetsbare landen in Europa is op het gebied van cyberveiligheid. Het zal gebaseerd zijn op actieplannen ter bescherming van alle actoren, of het nu gaat om de bevolking in het algemeen, particuliere organisaties of organisaties van vitaal belang. Het project "Cyberveilige en veerkrachtige digitale samenleving" beoogt twee doelstellingen te verwezenlijken:

Doelstellingen

1. Toenemende maar weinig beveiligde digitalisering

Uit de structuur van ons ecosysteem van ondernemers blijkt dat er in België meer dan een miljoen ondernemingen zijn, waarvan 99% kmo's. Kmo's beschikken door hun aard niet over de interne deskundigheid om cyberdreigingen te bestrijden en bevinden zich in een nadelige positie ten opzichte van grote structuren (op het vlak van kosten, impact...). Slechts weinigen van hen hebben cyberstrategieën of cyber-"reflexen" ontwikkeld⁶. Het is ook zaak

3 ENISA (2020), *Threat Landscape 2020*, Uit het verslag blijkt dat de aanvallen blijven toenemen, dat ze steeds geraffineerder, doelgerichter en massaler worden, en vaak onopgemerkt blijven. Voor de meesten van hen is de motivatie financieel. Er is ook een toename van phishing, spam en gerichte aanvallen op sociale-mediaplatforms. Tijdens de pandemie van het coronavirus kwam de cyberbeveiliging van de gezondheidsdiensten in het gedrang, terwijl de invoering van telewerk, afstandsonderwijs, interpersoonlijke communicatie en teleconferenties ook de cyberspace veranderde.

4 De meest gemelde problemen (DESI 2020) zijn de onbeschikbaarheid van ICT-diensten (gemeld door 9,3% van de EU-bedrijven), gevolgd door datavernietiging of -corruptie (5,3%) en inbreuk op vertrouwelijke gegevens (1,4%).

5 European Commission and the High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy (2020), *The EU's Cybersecurity Strategy for the Digital Decade*, Joint CommunicationTheEUsCybersecurityStrategyfortheDigitalDecadepdf.pdf

6 In die zin dat nog maar weinig kleine en middelgrote ondernemingen incidenten melden. Vaak uit angst voor reputatieschade (bij hun klanten en leveranciers) of uit angst voor administratieve represailles (AVG). Dit is een verzoek om een toevoeging dat aan het kabinet Dermine is meegedeeld in overleg met het kabinet De Sutter, maar dat in dit stadium nog niet is verwerkt.

om het gebruikersvertrouwen, dat nodig is om het potentieel van de digitale economie ten volle te ontwikkelen en het ecosysteem ervan te versterken, te verhogen.

De volgende maatregelen zijn bedoeld om de uitdaging met betrekking tot een veilige digitalisering aan te gaan:

- **Zelfstandigen en kmo's weerbaarder maken tegen cybercriminaliteit**

Het doel is de cyberweerbaarheid van kmo's met maximaal 50 VTE in de zogenaamde "traditionele" sector, alsook van zelfstandigen, te vergroten. Op basis van de cyber-scan van de FOD Economie zullen sensibiliserings- en ondersteuningsacties voor de ondernemingen worden opgezet via campagnes en gepersonaliseerde ondersteuning, het aanbieden van gratis software of groepsaankopen, door het mogelijk te maken om ervaringen te delen, enz.

- **BeGuard, Validated Web Sites en Cyber fundamental**

Het "BeGuard"-onderdeel is gericht op het geven van gerichte waarschuwingen (spear Warning) aan organisaties wanneer het Centrum voor Cybersecurity België op de hoogte is van het feit dat hun systemen geïnfecteerd zijn. Dankzij de ontwikkeling van dit platform wordt het mogelijk om de Belgische organisaties te registreren en te inventariseren om zo de belangrijkste kwetsbaarheden in kaart te brengen en de initiële informatie-uitwisseling te beheren.

Het onderdeel "Validated website" heeft tot doel een portaalsite op te zetten om websites van Belgische bedrijven en organisaties te registreren en Extended Validation-certificaten te verspreiden, zodat bezoekers van deze websites duidelijk en snel kunnen nagaan of deze voldoende betrouwbaar zijn.

Ten slotte zal het onderdeel "cyber fundamentals" de kmo's (50-250 VTE's) een grotere maturiteit trachten bij te brengen. Het project heeft tot doel deze entiteiten bewust te maken van de voordelen van een hogere maturiteit, hen instrumenten aan te reiken om hun cyberbeveiliging te beoordelen en hen concrete *online* tools aan te reiken waarmee zij hun tekortkomingen onmiddellijk kunnen verhelpen. Dit zal bedrijven helpen hun weerbaarheid te vergroten en concurrentiekracht en vertrouwen in digitale technologie te versterken.

- **StopPhishing**

Als middel voor grootschalige cyberaanvallen, is phishing een heuse plaag voor onze bedrijven en zo een van de grootste bedreigingen voor de digitale economie. Bovendien neemt dit fenomeen almaar toe in Europa en België. Het StopPhishing-onderdeel is gericht op het opsporen en blokkeren van phishingberichten die via e-mail en sms worden verzonden voordat ze bij hun slachtoffers terechtkomen; maar ook van machinaal gegenereerde telefoongesprekken en frauduleuze meldingsberichten op de mobiele netwerken.

2. De overheid als (geliefd) doelwit

De FOD Buitenlandse Zaken en het ministerie van Defensie zijn regelmatig het doelwit van steeds intensievere en gesofisticeerdere cyberaanvallen. Zij blijven een doelwit bij uitstek voor de onttrekking van gevoelige geopolitieke en militaire informatie in België en in alle Europese landen. Deze kwetsbaarheid wordt nog versterkt door het feit dat België onderdak

biedt aan verschillende Europese en internationale instellingen gelegen. Daarom is het van essentieel belang dat de capaciteit van de regering wordt vergroot, zodat zij haar rol ten volle kan spelen, zowel op het vlak van zelfredzaamheid als van nationale weerbaarheid. De volgende maatregelen zijn bedoeld om de cyberdefensiecapaciteit van de regering te versterken:

- **Versterking van de cybercapaciteit van de Belgische defensie**

Doel van dit onderdeel is de dienstverlening en de weerbaarheid van de (militaire) cybercapaciteit verder te professionaliseren en de resterende single points of failure (SPOF) weg te nemen. De geplande investeringen zullen ervoor zorgen dat België over de technische/technologische capaciteit beschikt om zijn infrastructuur tegen cyberaanvallen te beschermen en er, indien nodig, gepast op te reageren.

De creatie van de militaire cybercapaciteit werd opgestart in 2016 en verloopt volgens een door de Defensiestaf gevalideerde roadmap. Deze roadmap definieert voor de periode 2016-2030 een aantal milestones/targets met specifieke objectieven, dewelke enkel bereikt kunnen worden als aan meerdere criteria (HR/MR/Infra) voldaan wordt.

Teneinde deze roadmap te concretiseren, beschikt de cybercapaciteit over volgende middelen: een HR-enveloppe met groeipad, een aangepaste infrastructuur en een meerjarencontract om de nodige systemen op te kunnen verwerven. Deze (beperkte) middelen laten toe om tegen 2030 een aantal cyberdiensten te ontwikkelen ten voordele van Defensie en, in beperkte mate, onze Nationale partners. Deze cyberdiensten zullen meerdere SPOFs (Single Points of Failure) bevatten.

De budgettaire opportuniteit die EU ons nu aanreikt in het kader van het Relanceplan, laat ons toe om een “extra”, “complementaire” inspanning te realiseren; een extra inspanning dewelke we op eigen Bg Defensie, zoals die momenteel voorzien zijn, onmogelijk zouden kunnen waarmaken.

Deze extra inspanning zal uitsluitend leiden tot:

- de creatie van bijkomende dual-use diensten in diverse domeinen, waaronder “Digital Forensics”, “Malware Analyse”, “Incident Handling” en “Cyber Threat Intel”.
- de optimalisatie van bestaande dual-use diensten.

Deze dual-use diensten zullen inzetbaar zijn en ingezet worden om de cyberverdediging en -weerbaarheid van de Belgische bevolking, industrie en overheid te verbeteren. De realisatie van dit project zal bijgevolg een onmiddellijke en rechtstreekse positieve impact hebben op de verdediging van het volledige Belgische cyberlandschap.

De objectieven van dit project komen dan ook maximaal tegemoet aan volgende 2 belangrijke **recente nationale beleidsdocumenten**:

- De nieuwe nationale cybersecurity strategie (2021), die dit jaar nog gevalideerd zal worden en waar Defensie een aantal nieuwe/extra taken op zich zal nemen, zoals de integratie van relevante cyberthreat intelligence in het nationale cyberthreat intelligence platform, het opvolgen van actoren met intenties en middelen nodig om cyberaanvallen op nationale vitale belangen en structuren te plegen, ... maar

vooral ook: de inzet van haar intrusieve en reactieve capaciteiten om met een eigen cyberoperatie te reageren om een aanval op nationale vitale belangen en structuren te neutraliseren en de daders te identificeren.

- De regeringsverklaring en meer in het bijzonder ook de beleidsverklaring van 04 Nov 2020 van de minister van Defensie, waarin ze aankondigt dat het haar intentie is om de bestaande cybercapaciteit van Defensie aanzienlijk te versterken, hetgeen zich op termijn moet vertalen in de creatie van een volwaardige component en dat haar beleid in het cyberdomein bij moet dragen aan de sociaaleconomische relance.

Een praktisch voorbeeld dat bovenstaande uitleg concreet kan toelichten, volgt rechtstreeks uit de toepassing van het **Nationale Cyber Noodplan**.

Dit noodplan stelt dat, in het geval er zich een cyberincident voordoet in België dat opgeschaald wordt tot een nationaal incident of nationale crisis (en dit onafhankelijk van het feit dat het doelwit een private of overheidsinstellingen is), alle nationale cyberactoren⁷ mee rond de tafel komen zitten om een efficiënte en effectieve “incident handling” en “incident response” uit te werken en vervolgens uit te voeren.

De militaire cybercapaciteit is één van de actoren die hier dus mee aan de tafel zit en deelneemt in de “incident handling” en “incident response”.

Momenteel zijn de middelen met dewelke de militaire cybercapaciteit in deze context een bijdrage kan leveren echter beperkt.

Het objectief van het cyberproject “Defensie” in het kader van de EU FHV heeft nu net tot doel om bijkomende diensten te ontwikkelen (en enkele bestaande diensten te optimaliseren) om, in geval van dergelijke activatie van het nationale cyber noodplan, een meer actieve bijdrage te kunnen leveren ten behoeve van de Belgische bevolking, industrie of overheid.

Concrete voorbeelden:

1. Wanneer de IT-systemen van een ziekenhuis slachtoffer zijn van een ransomware-aanval, met grote impact op de beschikbaarheid van deze systemen en dus met een ernstige of zelfs levensbedreigende situatie voor de patiënten van het ziekenhuis tot gevolg, dan zal de IT-afdeling van dat ziekenhuis bijgestaan kunnen worden door de diensten van het CCB (Centre for Cybersecurity Belgium) en het nationale Cert.be (Computer Emergency Response Team BEL) om hulp te bieden bij de incident handling, maar ook door deze van de militaire cybercapaciteit. Deze laatste kan enerzijds actief deelnemen in het incident handling proces met als doel de kritieke systemen zo snel als mogelijk te herstellen, maar anderzijds ook bijvoorbeeld zijn “Threat Intel” en “Malware” analysecapaciteiten ter beschikking stellen om attributie van de aanval mogelijk te maken.

⁷ De belangrijkste nationale cyberactoren zijn: CCB: Centre for Cybersecurity Belgium - Cert.be: BEL Nationaal Computer Emergency Response Team - VSSE: Staatsveiligheid - FedPol: Federale Politie - FedPar: Federaal Parket - BuZa: FOD Buitenlandse Zaken - ADIV/Dir CY: militaire cybercapaciteit van Defensie/ADIV

2. Wanneer de Federale Politie in opdracht van het federaal parket bij huiszoeken een groot aantal digitale toestellen aantreft (laptops, smartphones, spelconsoles, drones, etc.), waarvan men vermoedens heeft dat deze toestellen allerlei data (foto's, contactgegevens, etc) bevatten die bruikbaar zou kunnen zijn in het kader van een specifiek onderzoek van het parket, dan kan de militaire cybercapaciteit zijn "Digital Forensics" capaciteit ter beschikking stellen om steun te bieden aan de Federale Politie bij het onderzoeken van al deze toestellen.

Belangrijke bijkomende opmerkingen

1. De bijkomend gecreëerde of geoptimaliseerde diensten waarover sprake in de bovenstaande paragrafen, zullen niet aangewend worden voor het voeren van militaire operaties.
2. De term dual-use, die eveneens in de bovenstaande paragrafen regelmatig voorkomt, duidt op het feit dat de bijkomend gecreëerde of geoptimaliseerde diensten, gebruikt kunnen worden ten behoeve van BEL civiele partijen (individu/industrie/overheid) maar ook ten behoeve van BEL Defensie (in zijn hoedanigheid als federale overheid/ ministerie), doch dit laatste enkel voor wat betreft de bescherming van diens IT/ systemen infrastructuur (en dus volledig in lijn met bovenstaande opmerking: niet voor het voeren van militaire operaties).
3. Het feit dat deze bijkomend gecreëerde of geoptimaliseerde diensten gehuisvest worden/zijn binnen de structuur van de BEL Defensie is louter een gevolg van de politiek om de inzet van hooggespecialiseerde cyberspecialisten maximaal te centraliseren binnen eenzelfde organisatie. Dit teneinde de efficiëntie en effectiviteit van deze specialisten en hun inzet te garanderen.

Zo zijn bepaalde essentiële capaciteiten binnen het domein van "Cyber Incident Handling", zoals onder andere "Malware Analyse", exclusieve verantwoordelijkheden van Defensie. Deze worden dus wel ingezet ter ondersteuning van nationale cyberincidenten, zoals hoger reeds uitgelegd.

• Versterking van de cyberweerstand van Buitenlandse Zaken

Het is de bedoeling de FOD Buitenlandse Zaken in staat te stellen doeltreffend te reageren en zijn rol te vervullen, met name op het gebied van coördinatie (talrijke gevoelige dossiers) en cyberdiplomatie, door hem uit te rusten met informaticacapaciteit die aan de internationale normen beantwoordt. Concreet zal dit onderdeel erop gericht zijn het masterplan Cyberbeveiliging efficiënt uit te voeren. Dit zal de veerkracht van het Belgische diplomatieke netwerk als kritieke infrastructuur verhogen en de operationele preventie-, afschrikkings- en reactiecapaciteit versterken.

Uitvoering⁸

Het project Cyber Secure and Resilient Digital Society bevat met name de volgende ontwikkelingen:

- Een website met een cyberscan waarmee startende zelfstandigen, micro-ondernemingen en kleine en middelgrote ondernemingen snel kunnen bepalen op welke punten de cyberbeveiliging moet worden verbeterd, een overheidsopdracht (of oproep tot het indienen van projecten⁹) gericht tot bestaande structuren (netwerken, enz.) met betrekking tot de ontwikkeling van projecten die zelfstandigen en kmo's ondersteunen en begeleiden om de cyberbeveiliging van hun bedrijf te verbeteren, een jaarlijkse bewustmakingscampagne (onderdeel **Vergroting van de cyberweerbaarheid van zelfstandigen en kmo's**)
- Een systeem dat professionele gebruikers op een gerichte manier waarschuwt voor kwetsbaarheden en computerinfecties (**BeGuard**); een portaal voor de registratie van websites van Belgische bedrijven en de verspreiding van Extended Validation-certificaten (**Validated Web Sites**); een *online* vragenlijst om de cybermaturiteit van bedrijven te beoordelen en een reeks toe te passen aanbevelingen (**Cyber fundamentals**)
- De uitvoering van anti-phishingplatforms (**StopPhishing**).
- De ontwikkeling van platforms die relevante inlichtingen over cyberdreigingen verzamelen, het monitoren van actoren die mogelijk cyberdreigingen vormen (**Versterking van de cybercapaciteit van de Belgische Defensie**)
- De uitvoering van een masterplan Cyberbeveiliging. Dit masterplan werd ontwikkeld als reactie op een reeks spraakmakende cyberaanvallen door buitenlandse inlichtingendiensten, en moet nog worden uitgerold (**Versterking van de cyberweerstand van Buitenlandse Zaken**).

Staatssteun

Het is mogelijk dat sommige projecten als staatssteun worden beschouwd en de desbetreffende regels zullen naar behoren worden nageleefd. Indien nodig zal in deze zin een voorafgaande kennisgeving plaatsvinden.

Doelgroep

Voor de doelstelling "Een beveiligde digitalisering ondersteunen" zijn de doelpublieken:

- Ondernemingen en operatoren van vitaal belang
- Zelfstandigen, micro-ondernemingen, kmo's
- Burgers als doelpubliek van de strijd tegen phishing

Voor de doelstelling "De regering uitrusten met de nodige capaciteit"

⁸ Er zou een gegevensbeschermingseffectbeoordeling worden uitgevoerd, overeenkomstig de bepalingen van de RGD en de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens, voor de verschillende verwerkingen van persoonsgegevens in verband met de voorgestelde projecten.

⁹ De offertes van de inschrijvers op de projectoproep zullen een gedetailleerde beschrijving moeten bevatten, er zullen tussentijdse verslagen (1/jaar) en een eindverslag worden gevraagd, de diensten zullen tijdens hun uitvoering nauwgezet (en minstens jaarlijks) worden gecontroleerd door de leidende ambtenaar die zal worden bijgestaan door een toezichtcomité dat belast zal zijn met de controle en de ontvangst van de uitvoering van het contract.

- Het ministerie van Defensie en de FOD Buitenlandse Zaken
- Burgers,
- Bedrijven en overheidssector

Periode van uitvoering

Het project loopt van 1 januari 2021 tot 1 augustus 2026

ID	I – 2.02.
Naam	5G
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	8,30
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	Eind 2025

Uitdagingen

De gerechtelijke politie moet ervoor zorgen dat ze haar operationele opdrachten kan blijven uitvoeren. Dit gaat hand in hand met het “NTSU/CTIF”-project op het gebied van justitie, dat bedoeld is om, via de inzet van geavanceerde technologieën, het gerechtelijk onderzoek en het beheer van crisissituaties te ondersteunen. Het feit dat het grootste deel van de capaciteit op het vlak van KPC (Kennisname van privécommunicatie) van de NTSU met zekerheid zal verdwijnen indien de nodige investeringen uitblijven, zal rechtstreekse gevolgen hebben voor het vermogen van de betrokken diensten om hun opdrachten op zeer korte termijn uit te voeren.

Doelstellingen

Ervoor zorgen dat de geïntegreerde politie haar opdrachten kan blijven uitvoeren, ondanks de technische wijzigingen die de toepassing van de nieuwe 5G-communicatienorm met zich meebrengt. De 5G-norm zal onze huidige capaciteit op verschillende fundamentele punten veranderen. Deze wijziging zal belangrijke gevolgen hebben voor de federale politie, aangezien de federale politie verantwoordelijk is, via de speciale eenheden (NTSU), voor de uitvoering van de KPC ten behoeve van alle partners.

Uitvoering van het project

Er worden zes belangrijke uitvoeringsfasen overwogen:

- 1. Aankoop van een aan 5G aangepast sweeping-pakket - Oscore:** Criminele en terroristische organisaties ontplooiën vaak activiteiten zoals “omkoping en informatie” om strafvervolgning te ontlopen, hun anonimiteit en belangen veilig te stellen en legitiem overheidsingrijpen te vermijden. De systemen die zij momenteel

inzetten, werken op 3G en 4G. Uiteindelijk zullen deze in 5G werken. Het is dus van essentieel belang de functionaliteiten te bepalen van het materiaal waarmee deze missies kunnen worden uitgevoerd, dit materiaal aan te schaffen en de operatoren met dit materiaal te leren werken.

2. **Aankoop van een aan 5G aangepast Jamming-pakket:** Criminele en terroristische organisaties maken gebruik van specifieke communicatiemiddelen om zich te onttrekken aan de klassieke communicatie-onderschepping, om explosieven, dodelijke systemen, enz. in werking te stellen. Om deze systemen tijdens specifieke interventies onklaar te maken, beoogt het project de verwerving van de nodige en toereikende technologie om, in het kader van specifieke missies, de veiligheid van de bevolking (dreiging van aanslagen) en de veiligheid van het tussenkomende personeel te garanderen.
3. **Verwerving van een reeks aan 5G aangepaste geluidsopnamesystemen in woningen en voertuigen:** het project beoogt de verwerving van de nodige en toereikende technologieën om, in het kader van specifieke missies, de geluidsidentificatie in voertuigen en woningen te garanderen met de mogelijkheid tot opname en overdracht aan de verzoekende gerechtelijke overheden.
4. **Verwerving van aan 5G aangepaste mogelijkheden voor het lokaliseren en volgen van voertuigen en voorwerpen:** Het project is gericht op de verwerving van de noodzakelijke en toereikende technologieën om, in het kader van specifieke missies, de opname en transmissie te waarborgen van de locatie- en trackinggegevens van voorwerpen of voertuigen die het doelwit zijn van de verzoekende gerechtelijke overheden.
5. **Aankoop van een aan 5G aangepast systeem voor de transmissie van beelden die zijn verkregen tijdens MPR -BOM-missies (Méthodes particulières de recherche-Bijzondere Onderzoeksmethoden):** Het project beoogt de verwerving van de nodige en toereikende technologie om, in het kader van specifieke missies, de opname en transmissie van videobeelden te garanderen.
6. **Aantekeningen over de impact van de wetgeving en van de technische keuzes:** Er zullen enkele wetgevingshervormingen worden doorgevoerd om de “wettelijke onderschepping” te optimaliseren. Er zijn al grote veranderingen doorgevoerd door de wijziging van de Onderscheppingswet van 25 december 2016. De verschillende investeringen kunnen dus nu al zonder wijzigingen van start gaan. Maar België wenst zijn wetgeving inzake “wettelijke onderschepping” aan te passen aan de technologische ontwikkelingen en in overeenstemming met het gegevensbeschermingskader en de AVG.

Staatssteun

De maatregelen omvatten geen staatssteun. Er bestaat derhalve geen groepsvrijstellingsverordening of bijzondere regeling.

Doelgroep

Aangezien er een beroep wordt gedaan op de mededinging tussen de verschillende marktdeelnemers, is het project vooral bestemd voor bedrijven in het algemeen, dienstverleners maar ook leveranciers van producten en/of oplossingen.

Periode van uitvoering

Het project zal in het eerste kwartaal van 2022 van start gaan en eind 2025 voltooid zijn.

ID	I – 2.03.
Naam	NTSU/CTIF interceptie en backup
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	18,20
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	1/12/2026

Uitdagingen

Het verschijnen van 5G, de veralgemening van geëncrypteerde communicatie, de sterke toename van het aantal operatoren aanwezig op Belgisch en Europees grondgebied en de aanwezigheid van buitenlandse operator diensten op ons grondgebied maken het gebruik van de procedure voor de kennisname van privécommunicatie (KPC) zeer ingewikkeld en gevoelig voor de NTSU (National Technical and Tactical Support Unit).

De geplande investeringen zijn bedoeld om in een nationale en internationale context de nodige steun te verlenen aan justitie, politie en inlichtingendiensten, zodat strafrechtelijk onderzoek en het verzamelen van informatie nog mogelijk blijven om onze burgers en onze samenleving te beschermen tegen terrorisme, zware en georganiseerde misdaad, industriële spionage, enz.

Doelstellingen

Alle voorgestelde investeringshervormingen zijn erop gericht de investeringen in de capaciteit voor wettelijke onderschepping op te voeren. Als zodanig zal het voorgestelde pakket aan maatregelen niet alleen bijdragen tot de relance, maar ook tot het groeipotentieel van Europa op lange termijn, tot jobcreatie en vooral tot de Europese veiligheid.

De behoeften om deze uitvoering te verzekeren werden geraamd op 100 miljoen euro over de komende 6 jaar. De uit te voeren projecten werden derhalve geprioriteerd volgens de toegewezen bedragen:

- Aanpassing van de opslagcapaciteit aan de hoeveelheid onderschepte gegevens;
- Aanpassing van de onderscheppings- en localisatie-infrastructuur en -systemen aan de 5G-norm, die momenteel door sommige operatoren wordt uitgerold;

- Rationalisering van de processen om de communicatieverbindingen in kaart te brengen;
- Integratie van de nieuwe onderscheppingsbronnen in de NTSU-infrastructuur;
- Vervanging van bestaande verouderde IT-apparatuur;
- Implementatie van een digitaal register voor de optimalisatie van de processen (Li-Vault);
- Onderschepping van specifieke communicatieverbindingen (H.H) ;
- Nauwkeurige plaatsbepaling van communicatiemiddelen op 5 G-netwerken.

Uitvoering

Stap 1

- Studie van de 5G-norm en analyse van de impact van de mogelijke opties van de norm en het ontwerp ervan op KPC (Kennisname van privécommunicatie)
- Selectie van het voorkeursontwerp voor “Law enforcement” - voorbereiding van de eventuele nodige wetswijzigingen.
- Invoering van tactische beheerste tools op het vlak van tactische lokalisatie (Bella) Tactische onderschepping en ontcijfering
- Studie van de technische implicaties en mogelijke oplossingen voor de verschillende functionaliteiten van de KPC

Stap 2

- De NTSU is bereid en in staat om in 2021 enkele bestaande systemen aan te passen om te voldoen aan de noden voor tactische onderschepping van communicaties. Er zal gebruik gemaakt kunnen worden van gevalideerde implementaties voor tactische onderschepping en tactische lokalisatie.

Stap 3

- Aanpassing van bestaande systemen om tactische lokalisatie van 5G-communicatieverbindingen mogelijk te maken - uitvoering van de opdracht - beoordeling - keuze van de technologie - uitvoering - testen - opleiding ...

Stap 4:

- Opzetten van het LI-Vault project - opstellen van het bestek - beoordeling van technologieën - keuze en uitvoering. Geleidelijke totstandbrenging van de infrastructuur die nodig is voor de uitvoering van fase 1 en fase 2, ontwikkeling van de applicatie en uitrol

Staatssteun

Les mesures ne comportent aucune aide de l'Etat. Il n'y a donc aucun règlement d'exemption par catégorie ou de régime particulier existant.

Doelgroep

Doelpubliek: verdachten in strafrechtelijke onderzoeken en doelwitten van de inlichtingendiensten;

Betrokken stakeholders: Justitie, politie, inlichtingendiensten, internationale partners;

Periode van uitvoering

De belangrijke mijlpalen van het project zijn:

- Van 01/01/2021 tot 01/10/2021 voor fase 1
- Van 01/01/2021 tot 01/12/2024 voor fase 2
- Van 01/10/2021 tot 01/12/2026 voor fase 3

4. Groene dimensie van de component

Deze component bevat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve niet bij tot de doelstelling van ten minste 37% van de totale geplande klimaatuitgaven, zoals vastgesteld bij Verordening (EU) 2021/241 tot instelling van de FHV.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 100 % digitale uitgaven en draagt zo bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 2.2. Openbaar bestuur

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 2.2. Openbaar bestuur

Beleidsgebied/-domein: Openbaar bestuur, bedrijfsklimaat, justitie, cultuur.

Doel: Deze component is gebaseerd op investeringsprojecten en structurele hervormingen en heeft tot doel digitale technologieën te gebruiken om het optreden van de overheidsadministratie efficiënter te maken, zowel in haar interne processen als in haar interactie met burgers/bedrijven.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Vereenvoudiging van administratieve procedures: e-government voor ondernemingen, vereenvoudiging van administratieve procedures – FED
- E-overheid: Aanbestedingsprocedure – FED

Investeringen:

- Digitalisering OISZ - Verbetering van de gegevenskwaliteit voor geautomatiseerde besluitvorming en ontwikkeling van een onafhankelijk platform voor sociale zekerheid – RSVZ - FED
- Digitalisering OISZ - Digital account management for each company - FED
- Digitalisering OISZ - Digitaal platform voor interactie tussen de sociale zekerheid en de burgers en voor elk bedrijf – FED
- Digitalisering FOD - Digitale transformatie van Justitie - FED
- Digitalisering FOD - Digitalisering van gerechtelijke procedures – FED
- Digitalisering FOD - Crisisbeheer en veiligheid - FED
- Digitalisering FOD - Digital Bozar – FED
- Digitalisering FOD - Digitalisering van asiel- en migratiebeheersprocessen - FED
- Digitalisering FOD – FOD Werkgelegenheid - FED
- Digitalisering FOD - Investeringen in de digitalisering van de FOD Buitenlandse Zaken en de door de FOD aangeboden diensten
- Digitalisering FOD - Steun aan de export door de ontwikkeling van digitale instrumenten en toegenomen digitalisering van het agentschap voor buitenlandse handel - FED

- Digitalisering FOD - Single Digital Gateway – FED
- Digitalisering FOD - Ontsluiten van overheidsgegevens - FED
- Digitalisering FOD - Digitale overheid voor burgers en bedrijven – FED
- Digitalisering FOD - Digitalisering van de diensten van het FAVV aan haar klanten - FED
- E-gezondheidsdiensten en gezondheidsgegevens - FED
- Digitalisering ONE - FWB
- Digitalisering van de cultuur- en mediasector – FWB
- Digitalisering van de Vlaamse Overheid - VLA
- Regionaal platform voor gegevensuitwisseling – BHG
- Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven – BHG
- Digitalisering van regionale en lokale overheid – WAL

Geraamde totale kosten: 861 miljoen euro, waarvan 585 miljoen (68%) wordt gedekt door de FHV

Tabel 14. Component 2.2. Openbaar bestuur

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 2.04	Digitalisering OISZ (Digitaal platform voor interactie tussen de sociale zekerheid en de burgers en voor elk bedrijf)	FED	30,00	0%	100%
I - 2.04	Digitalisering OISZ (Digital account management for each company)	FED	20,00	0%	100%
I - 2.04	Digitalisering OISZ (Verbetering van de gegevenskwaliteit voor geautomatiseerde besluitvorming en ontwikkeling van een onafhankelijk platform voor sociale zekerheid) RSVZ	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD - Digitale transformatie van Justitie	FED	85,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Single Digital Gateway)	FED	30,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitalisering van asiel- en migratiebeheersprocessen)	FED	17,70	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Ontsluiten van overheidsgegevens)	FED	14,10	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitale overheid voor burgers en bedrijven)	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitalisering van gerechtelijke procedures)	FED	7,70	0%	40%
I - 2.05	Digitalisering FOD Werkgelegenheid	FED	10,00	0%	100%

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 2.05	Digitalisering FOD (Crisisbeheer en veiligheid)	FED	16,60	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Investerings in de digitalisering van de FOD Buitenlandse Zaken en de door de FOD aangeboden diensten)	FED	9,10	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digital Bozar)	FED	8,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Digitalisering van de diensten van het FAVV aan haar klanten)	FED	10,00	0%	100%
I - 2.05	Digitalisering FOD (Steun aan de export door de ontwikkeling van digitale instrumenten en toegenomen digitalisering van het agentschap voor buitenlandse handel)	FED	0,13	0%	100%
I - 2.06	e-gezondheidsdiensten en gezondheidsgegevens	FED	40,00	0%	100%
I - 2.07	Digitalisering ONE	FWB	31,40	0%	100%
I - 2.08	Digitalisering van de cultuur- en mediasector	FWB	16,00	0%	100%
I - 2.09	Digitalisering van de Vlaamse Overheid	VLA	120,56	0%	100%
I - 2.10	Regionaal platform voor gegevensuitwisseling	BHG	17,70	0%	100%
I - 2.11	Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven	BHG	33,10	0%	100%
I - 2.12	Digitalisering van regionale en lokale overheid	WAL	47,96	0%	100%
R - 2.01	Vereenvoudiging van administratieve procedures: e-overheid voor ondernemingen, vereenvoudiging van administratieve procedures	FED			
R - 2.02	E-overheid: Aanbestedingsprocedure	FED			

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

De verbetering van de kwaliteit van de door de overheidsadministratie geleverde diensten en van de doeltreffendheid ervan zijn uitdagingen die in een reeks aanbevelingen zijn uiteengezet. Zij worden ook genoemd in de landspecifieke aanbevelingen die in 2019 tot België zijn gericht. België wordt aanbevolen de administratieve lasten voor burgers en bedrijven te verminderen of het gerechtelijk apparaat verder te digitaliseren (CSR 2019). Op dit ogenblik stellen we het volgende vast:

- Het aandeel van de bevolking dat gebruik maakt van *online* diensten blijft bescheiden.
- Burgers zijn zich over het algemeen niet bewust van de persoonsgegevens die over hen worden bewaard en vinden het moeilijk om te weten hoe ze deze gegevens kunnen laten rechtzetten of verifiëren.
- Inefficiëntie van de overheidsopdrachten en de beperkte deelname van kmo's aan aanbestedingsprocedures
- Vertraging bij de uitvoering van de maatregelen met betrekking tot de totstandkoming van één digitale toegangspoort

- De geringe digitaliseringsgraad van het gerechtelijk apparaat
- De noodzaak om de digitalisering van de gezondheidszorg te versnellen
- Gedeeltelijke digitalisering van de beheersprocessen van de overheidsadministratie
- Een gebrek aan centralisering, standaardisering en kwaliteit van openbare gegevens

b) Nagestreefde doelstellingen

De digitalisering van de overheidsdiensten en de ontwikkeling van efficiënte databanken maken deel uit van de werkterreinen van de investeringsprojecten van deze component. Op transversale wijze hebben de projecten ook een versterking van de samenwerking met de privésector op het oog, voornamelijk bij de operationalisering en uitvoering van projecten.

De component “Openbaar bestuur” maakt deel uit van het Europese vlaggenschipinitiatief “Modernisering” en heeft 5 hoofddoelstellingen:

- **De beleidsontwikkeling en -uitvoering verbeteren**, de transparantie verhogen, het vertrouwen en de integriteit van de burgers in de overheidssector versterken
- **De digitale transformatie van de overheidssectoren**, de openbare dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeteren, maar ook de digitalisering van de contacten tussen de overheid en de bedrijven en burgers aanzienlijk opvoeren.
- **De administratieve en reglementaire belasting** verminderen om het ondernemerschap te stimuleren (CSR 2019).
- **Versterking van het gebruik van moderne digitale technologieën en toepassingen** (portalen, *onlineplatform*, applicatie); maar ook grotere beschikbaarheid van gegevens.
- **Eenzijds het vertrouwen van de burgers in de overheid vergroten** en anderzijds de overheid in staat stellen efficiënte oplossingen te ontwikkelen.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

ID	R - 2.01.
Naam	Vereenvoudiging van administratieve procedures: e-overheid voor ondernemingen, vereenvoudiging van administratieve procedures
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

E-governmentapplicaties verminderen de rompslomp voor burgers en bedrijven. De beginselen van modern openbaar bestuur nopen tot een versterking van de noodzakelijke hervormingen om de digitale transformatie van de overheidsdienst verder te faciliteren.

Doelstellingen

Bestaande applicaties aanpassen aan de standaardnormen, en nieuwe applicaties ontwikkelen

- Het overheidsapparaat moderniseren door het uit te rusten met krachtige IT-instrumenten voor de digitalisering van de dossiers, de centralisering van informatie en de hervorming van de processen;
- De overheid uitrusten met IT-instrumenten om centralisatie, hergebruik en de kruis-verbindingen tussen dossiers mogelijk te maken.

Een datagovernancestrategie ontwikkelen

- Door de authentieke gegevens en bronnen beter in kaart te brengen, ze toegankelijker en betrouwbaarder te maken en een nieuwe beheersmethode voor te stellen, is het de bedoeling zo veel mogelijk positieve effecten te creëren, een grotere transparantie van de overheidsinstanties mogelijk te maken en de beschikbare gegevens ten volle te benutten.

Gekwalificeerde vertrouwensdiensten bevorderen

- Meer vertrouwen wekken in elektronische transacties en de rechtszekerheid verhogen zodat dit de aanbieders van vertrouwensdiensten en hun gebruikers ten goede komt
- Innovatie, economische ontwikkeling via grensoverschrijdende uitwisselingen, alsook transacties op Belgisch niveau stimuleren

De oprichting en het beheer van een onderneming vereenvoudigen

- De hele procedure voor de oprichting en het beheer van een onderneming wordt vereenvoudigd op basis van unieke elektronische initiatieformulieren met de Kruispuntbank voor Ondernemingen (KBO) als centrale authentieke bron.

Uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn de volgende:

- Bestaande applicaties aanpassen en nieuwe applicaties ontwikkelen
- De toegang tot de verschillende bestaande applicaties stroomlijnen met het oog op de totstandbrenging van één applicatiepakket bij MyBelgium
- Ontwikkeling van één enkel toegangsportaal tot het ecosysteem van e-government-applicaties
- Het informatiesysteem in kaart brengen om de levenscyclus van de gegevens weer te geven
- Een gecoördineerd gegevensbeleid ontwikkelen met de gefedereerde entiteiten om gegevens te hergebruiken

- De veiligheid, transparantie en gegevensbescherming versterken
- De geleidelijke overschakeling op systemen en applicaties die zo ruim mogelijk gebruik maken van gekwalificeerde vertrouwensdiensten stimuleren
- Proefprojecten ontwikkelen op het gebied van elektronische archivering om ad-hocoplossingen uit te werken
- Volledige digitalisering van de wijzigingen, oprichtingen of doorhalingen van rechtspersonen
- Herziening van het e-registratie-platform om de indiening, registratie en vereenvoudiging van bepaalde gegevens en informatie mogelijk te maken
- Evolutie naar een volledig digitaal ondernemingsdossier door de uitbreiding van de databank van de gecoördineerde statuten en de oprichting van een databank van de mandaten, onder andere.

Alle vereiste analyses zullen tijdens de uitvoering van het project worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-principe.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

Bevolking en ondernemingen, alsmede overheidsinstanties

Periode van uitvoering

Binnen de eerste zes maanden zullen de colleges van voorzitters van de Federale Overheidsdiensten (FOD's) een plan voorstellen om de administratieve belasting aanzienlijk te verminderen en te snoeien in de slapende regelgeving voor burgers en bedrijven

ID	R – 2.02.
Naam	E-government: tendering procedure
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	4 ^{de} kwartaal 2024

Uitdagingen

Een groot deel van de aanbestedende overheden in België worden vandaag geconfronteerd met een aantal moeilijkheden bij het overstappen van het klassieke aankoopproces naar de volledig digitale versie ervan. Naast de reeds door de wetgeving verplichtte, via

elektronische middelen uit te voeren activiteiten, wordt er immers meer en meer verwacht dat ook andere stappen in het aankoopproces digitaal, efficiënter en bij voorkeur op basis van gestructureerde informatie dienen te verlopen.

Vandaag bevindt er zich heel weinig gestructureerde data binnen het aankoopproces. Enkel de verplichte aankondigingen kunnen als bron voor automatische verwerking aangewend worden. Deze data zijn echter enkel beschikbaar voor opdrachten boven de Europese publicatiedrempel. In aantal zijn dit naar schatting slechts 20% van alle aankopen. Daarnaast zijn ook heel wat data binnen éénzelfde proces versnipperd over verschillende digitale bronnen en worden ook nog heel wat originele stukken op papier bewaard. Het ontbreken van data in gestructureerd formaat hindert een doorgedreven analyse van het aankoopproces en -beleid. Het aanleveren van correcte en vooral volledige beleidsinformatie in het kader van aankopen is vandaag dus niet mogelijk.

Een volledig digitaal aankoopproces vereist, naast efficiënte en moderne tools, ook de nodige ondersteuning van de actoren. Er zijn op dit moment zowel nog heel wat aankopers als inschrijvers niet gekend met de reeds beschikbare tools waardoor belangrijke opportuniteiten zowel voor beide spelers verloren gaan. Zonder doorgedreven ondersteuning zullen aankopers nooit de volle mogelijkheden van digitale platformen kunnen benutten en kan dit verdere optimalisering van het proces verhinderen.

Tot slot stellen we vast dat het huidige federale aankoopmodel zoals geregeld bij KB 22/12/2017 onvoldoende slaagt in de ambitie om meer duurzame en groene aankopen te organiseren binnen de federale overheid. De hervorming en vereenvoudiging van dit model moet het voor aankopers eenvoudiger en interessanter maken om hier de federale ambities ten volle te ondersteunen. Middels het aankoopplatform zal de monitoring ook vlotter gebeuren en kan sneller worden bijgestuurd.

Doelstellingen

De hervorming die hier wordt voorgesteld is in hoofdzaak een implementatie- en veranderingsproject. Zowel deelprojecten rond service-design, IT-implementatie alsook veranderingsbeheer worden opgenomen.

Als eerste wordt op federaal niveau een aanpassing van het huidige hybride aankoopmodel voorzien met ook impact op de softwarematige implementatie van het nieuwe platform. Zo zullen de federale aanbestedende overheden extra worden ondersteund met nieuwe, centraal afgesloten raamovereenkomsten. Deze centrale opdracht is erop gericht de afzonderlijke instellingen voor dit deel van hun aankoopbehoeften te ontlasten. Op deze manier kan elke aanbestedende federale overheidsinstelling zich nog beter concentreren op zijn specifieke opdrachten. Deze aanpassing zal ook een vereenvoudiging van de huidige manier van werken voor ogen hebben, wat dan weer zal leiden tot een versneld en soepeler gebruik van het e-Procurement platform. Er wordt hiervoor een aanpassing voorzien aan het huidige K.B. van 22 december 2017 inzake de federaal gecentraliseerde overheidsopdrachten in het kader van het federaal aankoopbeleid.

Verder wil de federale overheid inzetten op het stapsgewijs uitbreiden van het e-Procurement platform met bijkomende functionaliteiten en optimaliseren van de bestaande functionaliteiten zodat op termijn het aankoopproces zo maximaal mogelijk wordt

ondersteund. Continu doorheen de hervorming zal een open roadmap worden opgesteld en dit in co-creatie met de federale eindgebruikers van het platform. De bijkomende functionaliteiten worden evenwel open gesteld aan alle aanbestedende overheden in België om zo in sterk verhoogde kosten-baten te resulteren. Tijdens de volgende 4 jaar zal er jaarlijks een deel van de roadmap worden geïmplementeerd. Elk jaar zal ook de roadmap, samen met de federale gebruikers, aan een review worden onderworpen.

Alle federale aankopers dienen verder opgeleid te worden in het gebruik van deze nieuwe functionaliteiten en het hervormde federaal aankoopmodel opdat ze optimaal ingezet kunnen worden. In co-creatie met de federale organisaties zal een opleidingspakket worden opgesteld dat zowel het wettelijk kader als de uitgebreide functionaliteiten nader toelicht.

Naast het vereenvoudigen van het model en het uitbreiden van het platform, wil de federale overheid ook inzetten op bekendheid. Rond het vernieuwde en uitgebreide platform zal een communicatiecampagne worden gelanceerd. Bij die campagne zullen aanbestedende overheden worden gewezen op de voordelen van het nieuwe e-Procurement platform. Daarnaast zullen ook bedrijven en meer specifiek ook KMO's, worden ondersteund en gestimuleerd om deel te nemen aan overheidsopdrachten, zonder evenwel verplicht te worden.

Uitvoering

De verantwoordelijkheid voor de correcte uitvoering ervan wordt toevertrouwd aan de Minister van Ambtenarenzaken.

Deze hervorming zal worden uitgevoerd door het Dienstencentrum Procurement. Dit dienstencentrum dat werd opgericht binnen de FOD Beleid en Ondersteuning, heeft binnen het federaal aankoopoverleg een Coördinerende en een ondersteunende rol omtrent:

- Verzamelen van info omtrent marktkennis, opvolgen van indicatoren, organiseren van opleidingen (kennismanagement)
- Adviseren van juridische aspecten van een overheidsopdracht
- Capteren plannen en identificeren van gemeenschappelijke behoeften
- Beheren van de Procurement-tools
- Voorzitten van vergaderingen SFA (Strategisch Federaal Aankoopoverleg)
- Verzorgen van communicatie omtrent federaal aankoopoverleg

Voor het doorvoeren van de wijzigingen aan het K.B. aankoopbeleid zal er beroep worden gedaan op de interne juridische – en procurementexpertise van het Dienstencentrum.

Voor de uitvoering van de andere deelprojecten zal zoveel als mogelijk beroep worden gedaan op extra personeel en dit via aanwerving of consultancy- en implementatiepartners.

De ontwikkeling van de nieuwe functionaliteiten van het platform worden uitgevoerd in samenwerking met een externe partner. Deze partner dient contractueel een voldoende grote capaciteit te voorzien om dergelijke grote behoefte te kunnen invullen. Voor elke nieuwe module die wordt ontwikkeld zal een aparte bestelling geplaatst worden binnen deze raamovereenkomst.

Ook het initiatief rond het uitvoeren van een informatiecampagne zal begeleid dienen te worden door een gespecialiseerde partner.

Het initiatief rond opleiding van federale aankopers zal worden uitgevoerd door het Dienstencentrum Procurement met ondersteuning van het DG Rekrutering en Ontwikkeling van de FOD BOSA.

Alle vereiste analyses zullen tijdens de uitvoering van het project worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-principe.

Doelgroep

De initiatieven zijn in eerste instantie gericht op alle aanbestedende overheden in België met specifieke aandacht voor federale aankopers. Daarnaast richten de maatregelen zich tot alle ondernemingen die willen intekenen op overheidsopdrachten waarbij ook speciale aandacht naar de KMO's zal gaan.

Periode van uitvoering

Hoewel de voorbereidingen voor bepaalde initiatieven reeds gestart zijn, zal het project aanvangen in Q3 2021 en volledig uitgevoerd en operationeel zijn tegen Q4 2024.

b) Investerings

ID	I – 2.04.
Naam	Digitalisering OISZ (3 projecten)
Type	Investerings
Projectdrager	Federale Regering
Budget	30,00 + 20,00 + 10,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

De gezondheidscrisis heeft van de digitalisering van de openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) een prioriteit gemaakt.

Deze projecten moeten leiden tot de evolutie van het huidige portaal van de Sociale Zekerheid naar een nieuw digitaal ecosysteem. Zo ontstaat een nieuw platform van de sociale zekerheid waarbij samenwerking, interoperabiliteit en re-use centraal staan. Het laat toe te streven naar maximale integratie, automatisatie en digitale ontsluiting.

Zo wordt enerzijds een betere ontsluiting van sociale zekerheidsdiensten voor burgers, zelfstandigen en de ondernemingen gerealiseerd en anderzijds ook performantiewinsten voor administraties en ondernemingen.

Concreet realiseren we:

- Digitale content op maat van zelfstandige, sociaal verzekerden, werkgevers en dienstverrichters
- Diensten voor zelfstandigen, sociaal verzekerden, werkgevers en partnerorganisaties
- Microservices waarmee derden aan werkgevers en werknemers en zelfstandigen aanvullende dienstverlening kunnen aanbieden of ondersteunen om verplichtingen te voldoen en rechten te doen gelden of automatisch toe te kennen. Dit gebeurt door de realisatie van een API-economy.
- End to end integratie met de verschillende backoffices binnen de Sociale zekerheid
- Aansluiting op andere services binnen de overheid om te komen tot een one stop shop

Voor de creatie van dit ecosysteem zal beroep gedaan worden op de bestaande GCloud infrastructuur en alle diensten zullen ontwikkeld worden volgens de standaarden bepaald in dit kader. Alle services ontwikkeld binnen deze projecten zullen ook in het kader van “re use” aangeboden binnen het GCloud platform.

Het gebruik van (internationale) standaarden en het streven naar een maximale integratie van de verschillende componenten, maakt de Belgische sociale zekerheid ook toegankelijker in een Europese context. Concreet zal deze investering leiden tot een betere communicatie en uitwisseling van gegevens tussen de instellingen van de lidstaten, namelijk in het kader van het verwerven van rechten, de detectie van fraude, de transmissie van digitale Europese formulieren en het gebruik daarbij van een uniek Europees identificatienummer van de burger.

Voor de realisatie van dit digitaal platform worden drie concrete deelprojecten ingediend: het Digitaal platform voor de interacties tussen de Sociale zekerheid en burgers en ondernemingen” moet het platform worden voor alle digitale informatie-uitwisseling en transacties binnen de Sociale zekerheid met betrekking tot de bepaling van de sociale rechten voor werknemers binnen de verschillende statuten (werknemers, ambtenaren, ...), de “Digitalisering RSVZ” heeft dezelfde ambitie maar dan voor de zelfstandigen. Hierbij wordt onderlijnt dat de bestaande e-Box voor Ondernemingen gebruikt zal worden als sluitstuk voor de elektronische communicatie die niet via transacties kan verlopen. Het project “Digitaal rekeningbeheer voor elke onderneming” digitaliseert de gegevensstromen en transacties voor het betalen van de sociale bijdragen door de ondernemingen.

Door de gezondheids crisis is de digitalisering van de openbare instellingen voor sociale zekerheid (OISZ) een prioriteit geworden.

Met name is de oprichting gepland van een centrale databank met alle loopbaangegevens en alle rechten en plichten van zelfstandigen (**Verbetering van de gegevenskwaliteit voor geautomatiseerde besluitvorming en ontwikkeling van een onafhankelijk platform voor sociale zekerheid - RSVZ**). Wanneer alle juiste gegevens onmiddellijk beschikbaar zijn, kunnen niet alleen de besluitvormingsprocessen in IT-applicaties verder worden geautomatiseerd, maar is ook fraudecontrole mogelijk. De oprichting van een unieke databank van zelfstandigen is een noodzakelijke stap, een voorwaarde, voor de oprichting van het platform voor de sociale zekerheid van zelfstandigen door het RSVZ. Een dergelijk platform, de terbeschikkingstelling van interactieve elektronische formulieren, de

automatisering van de processen op basis van nieuwe technologieën zullen het mogelijk maken alle informatie betreffende de sociale zekerheid vast te leggen in het “individuele” dossier van de zelfstandige, dat op elk ogenblik onmiddellijk kan worden geraadpleegd door de betrokkenen (24/7).

Het platform maakt de uitwisseling van gegevens mogelijk tussen de zelfstandige en de RSVZ of het socialeverzekeringsfonds waarbij hij is aangesloten, en andere (Belgische of Europese) instellingen. Het biedt transparantie, bevat de relevante documenten en vereenvoudigt dus de administratieve rompslomp voor de zelfstandige (only once), die via dit platform ook persoonlijk advies kan krijgen. Het platform is gebruikersgericht. Het platform is gekoppeld aan andere instellingen of platforms en maakt ook de uitwisseling met andere landen (bv. EESSI) in de socialezekerheidssector mogelijk (interoperabiliteit). Alle fasen van de bouw ervan garanderen overeenstemming met de regels van de GDPR.

Naast het digitaliseringsproject wil de RSVZ ook de mogelijkheid bieden aan burgers die niet in staat zijn digitale instrumenten te gebruiken, om op een niet-digitale manier bediend en geholpen te worden of zelfs opgeleid en ondersteund te worden om digitale instrumenten te leren gebruiken (bv. door middel van phygitale recepties).

Alle gegevens zullen voortaan op één plaats worden gecorrigeerd, gevalideerd en geconsolideerd in toepassing van het “only once”-beginsel; het project zal dus de efficiëntie en de snelheid waarmee beslissingen worden genomen, aanzienlijk verhogen en de administratieve belasting voor zelfstandigen verminderen. De kwaliteit van de gegevens, de unieke databank en het platform vormen het “user centric” digitale instrument, dat niet alleen een transparante relatie met de burger opbouwt, maar ook vertrouwen wekt en aantoonst dat de overheid aan zijn zijde staat en hem wil helpen.

De invoering van een **digitaal beheer van de rekeningen voor elke onderneming** moet het mogelijk maken de financiële stromen tussen de sociale zekerheid en de ondernemingen en eventuele tussenpersonen te digitaliseren. Concreet is de doelstelling:

- De digitalisering van de contacten en de communicatie over de werkgeversrekeningen met de werkgevers, de dienstverleners, de financiële instellingen en andere partners van de RSZ
- De digitalisering en automatisering van de bedrijfsprocedures die door de RSZ-ambtenaren worden uitgevoerd om het aantal manuele handelingen te verminderen en te beschikken over digitale en gestructureerde gegevens die geraadpleegd kunnen worden
- De hervorming van de bestaande, technologisch verouderde, heterogene applicaties die nog slechts moeizaam verder ontwikkeld kunnen worden, wat een eerste vereiste is voor de digitalisering en de openstelling van werkgeversrekeningen buiten de RSZ

Dit project zal een positief effect hebben op de ondernemingen en hun vertegenwoordigers, omdat de digitalisering en automatisering gepaard zullen gaan met een vereenvoudiging van de procedures en het ter beschikking stellen van instrumenten waarmee zij tijd kunnen winnen en hun administratieve kosten kunnen verlagen. Het zal ook kleine bedrijven in staat stellen te profiteren van efficiënte instrumenten. Automatisering zal de RSZ tijdwinst opleveren, die kan worden gebruikt om de bedrijven beter te ondersteunen, wat een

positieve impact zal hebben op het economisch weefsel en de sociale zekerheid in België. De toepassingen voor het beheer van werkgeversrekeningen zijn zeer oud (1979) en heterogeen. Dit vormt een technologisch en menselijk risico. De revisie ervan en de invoering van een geïntegreerd, performant, schaalbaar en kwalitatief hoogstaand informatiesysteem zijn van essentieel belang voor de digitalisering en de opening van werkgeversrekeningen.

Dit project beoogt de financiële processen binnen de sociale zekerheid en tussen bedrijven en hun volmachthouders te vereenvoudigen en de administratieve belasting zoveel mogelijk te beperken.

Het luik “**Digitaal platform voor de interactie tussen de sociale zekerheid, de burgers en de onderneming**” moet het mogelijk maken het portaal voor de sociale zekerheid verder te ontwikkelen tot een digitaal platform dat de sociaal verzekerden, de werkgevers en de dienstverleners op maat gesneden inhoud biedt. Het doel is de administratie die nodig is om sociale verplichtingen na te komen of sociale rechten te doen gelden, tot een minimum te beperken en de modernisering van authentieke bronnen mogelijk te maken om het werk van de verschillende instellingen efficiënter te maken. Een herontwerp van het aangiftesysteem moet de efficiëntie en doeltreffendheid van de sociale administratie aanzienlijk verbeteren. Daarnaast wil dit platform nieuwe innovatieve aangiftekanalen ontwikkelen die aansluiten bij de moderne technologieën die op de markt worden gebruikt, om het rechtstreeks gebruik of de integratie met onze partners te vergemakkelijken. Wij willen de automatische integratie van socialezekerheidsgegevens in de processen van bedrijven, instellingen en partners bevorderen door moderne overleginterfaces en open en standaard API's ter beschikking te stellen. Het doel is de dematerialisatie te versnellen door middel van een robuuste en efficiënte infrastructuur (herbruikbaar en gebaseerd op de GCloud).

De hoofddoelstelling is om het leven van ondernemingen en burgers eenvoudiger te maken:

- De administratie die nodig is om sociale verplichtingen te vervullen of om een beroep te doen op sociale rechten, willen we tot een minimum beperken. Een volledig redesign van het aangiftesysteem moet de administratie snel en doeltreffend laten verlopen. De flow van gegevens tussen gebruiker en overheid moet zo natuurlijk mogelijk verlopen door een beroep te doen op de nieuwste technologieën, zoals spraak- en beeldherkenning. Door API's ter beschikking te stellen, kunnen ondernemingen en dienstverleners optimaal gebruikmaken van de toepassingen.
- De vernieuwde toepassingen zijn ook maximaal toegankelijk voor Belgische en niet-Belgische, Europese burgers en ondernemingen. Het huidige systeem moet aldus vernieuwd en vereenvoudigd worden.
- De modernisering van authentieke bronnen zal het werk van de verschillende instellingen en van de verschillende partners efficiënter maken.
- We streven ernaar om informatie op maat van de gebruiker aan te bieden. Ondernemingen en burgers zien op het vernieuwde portaal alleen of in eerste instantie de informatie die relevant is voor hen, of die al op hun situatie is toegepast. We onderzoeken of het gebruik van innovatieve technologieën voor authenticatie, zoals iris- of spraakherkenning, de toegang tot het dashboard eenvoudiger kan maken.

- Daarnaast wordt informatie geïntegreerd aangeboden: in een “persoonlijk” dashboard sluiten toepassingen en informatie naadloos op elkaar aan, over de grenzen van de overheidsdiensten heen.

Uitvoering

Het project beschikt over een budget van 60 miljoen euro voor de drie onderdelen.

De digitalisering van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen vereist een gemengd IT-team. Voorts zullen de jaren 2023 en 2024 worden gebruikt voor de migratie en consolidatie van de verschillende databanken, de aanpassing van de applicaties en de aankoop van servers. Daarop aansluitend zal met de bouw van het platform worden begonnen. In 2025 en 2026 zal het platform worden gebouwd en zal het frontoffice in het backoffice worden geïntegreerd.

Het digitale beheer van de rekeningen voor elke onderneming zal in verschillende fasen verlopen. De modernisering ervan wordt geprioriteerd en georganiseerd op basis van zakelijke en technische afhankelijkheden en beperkingen. Er is voor gekozen om eerst de interne processen te moderniseren en te stabiliseren die gedigitaliseerde en gestructureerde gegevens zullen opleveren, zodat de werkgeversrekeningen vervolgens kunnen worden opengesteld voor de partners van de RSZ.

De keuze voor een “Services”-georiënteerde architectuur is reeds gemaakt. Dit zal ons in staat stellen de volgende beginselen toe te passen: Hergebruik, innovatie, API-First en flexibiliteit. Zodra wij de grote lijnen hebben uitgezet van de gebruikte concepten, de architectuur van het nieuwe systeem en de implementatiestrategie, kunnen wij beginnen met de ontwikkeling van de verschillende processen.

Telkens beginnen we met een bedrijfsanalyse om de “to be”-situatie vast te stellen, de behoeften in termen van gegevens en verwerking te definiëren, en ze in perspectief te plaatsen met de concepten en architectuur die in het begin zijn gedefinieerd. Na validering door het bedrijf zal de ontwikkeling worden uitgevoerd.

Uiteraard zullen de verschillende voorschriften op het gebied van privacy (GDPR) en toegankelijkheid van bijvoorbeeld IT-toepassingen worden toegepast. Tenslotte is de tenuitvoerleggingsstrategie gebaseerd op een gefaseerde evolutie van het systeem (in tegenstelling tot een big bang), met als gevolg dat het oude en het nieuwe systeem zullen moeten samenleven terwijl het nieuwe wordt verrijkt en het oude wordt verminderd. De verkregen prototypes zullen voortdurend met de belanghebbenden worden gevalideerd om een efficiënt werk te garanderen.

Het luik “Digitaal platform voor de interactie tussen de sociale zekerheid, de burgers en de onderneming” zal ook de Agile-ontwikkelingsbeginselen volgen en een gefaseerde en iteratieve aanlevering van resultaten mogelijk maken (Continuous delivery). Van bij aanvang zullen de bestaande partnernetwerken in het proces worden geïntegreerd door middel van bijeenkomsten met de voornaamste stakeholders (werkgevers, werknemers, sociale partners, dienstverleners) en van gebruikersenquêtees om de richtsnoeren van het project te valideren en zo snel mogelijk de werkelijke behoeften en de meest kritieke punten die

moeten worden aangepakt, te bevestigen. De verkregen prototypes zullen voortdurend met de stakeholders worden afgetoetst om efficiënt werk te garanderen.

Daarmee gelijklopend kan de basisarchitectuur worden gedefinieerd volgens de meest recente normen en de bestaande en herbruikbare basisbouwstenen. De eerste technische diensten met toegevoegde waarde kunnen snel worden geleverd op basis van onze huidige kennis.

Om de gestelde doelen te bereiken, zijn de volgende fasen vastgesteld:

1. Vermindering van de interne en externe administratieve last door het proces van toegang tot het portaal drastisch te vereenvoudigen, zowel voor gebruikers als voor rechtenbeheerders, door hun ondersteuning te verbeteren en door hen selfservice aan te bieden.
2. Nieuwe en innoverende rapporteringskanalen aanbieden in overeenstemming met de moderne technologieën die op de markt worden gebruikt, om rechtstreeks gebruik of integratie met onze partners te vergemakkelijken
3. Het aanbieden van communicatiekanalen op basis van de nieuwste technologieën die de interacties tussen de RSZ, bedrijven en instellingen efficiënter en dynamischer zullen maken
4. De automatische integratie van onze gegevens in de processen van bedrijven, instellingen en partners bevorderen door moderne overleginterfaces en open en gestandaardiseerde API's aan te bieden
5. Dematerialisatie versnellen door middel van een robuuste en krachtige infrastructuur (herbruikbaar en gebaseerd op de GCloud)

Staatssteun

De drie onderdelen van het project 'digitalisering van de OISZ' zijn niet gebaseerd op staatssteun. Wij hebben geen procedure gevonden die in dit verband van toepassing is.

Doelgroep

- Alle zelfstandigen
- Socialezekerheidsinstellingen
- Ondernemingen en hun volmachthouders
- Burgers en sociaal verzekerden

Periode van uitvoering

De eerste fasen van de projecten gaan in 2021 van start en zullen volgens de planning in 2026 voltooid zijn

ID	I – 2.05.
Naam	Digitalisering van de Federale Overheidsdiensten (12 projecten)
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	85,00 + 30,00 + 17,70 + 14,10 + 10,00 + 7,70 + 10,00 + 16,60 + 9,10 + 8,00 + 10,00 + 0,13
Coëfficiënt klimaat (%)	8% (Digitalisering van asiel- en migratiebeheersprocessen) – 40% (Crisisbeheer en veiligheid) – 0% pour les 10 autres sous-projets
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	Eind 4 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

De digitalisering van FOD's staat voor 12 uitdagingen:

De digitale transformatie van justitie: De landspecifieke aanbevelingen (CSR) van 2018, 2019 en 2020 wijzen België steevast op de gebrekkige digitalisering van justitie, en benadrukt de noodzaak aan statistische gegevens omtrent doorlooptijden, de publicatie van alle gerechtelijke beslissingen evenals een werklustmetingstool. De Economic Survey 2020 van de OESO beschouwt de algemene efficiëntie van het Belgische rechtssysteem als de vierde slechtste, in het bijzonder door een te beperkte automatisatie, een zwak dossierbeheer en een manke datavergeving. De basisarchitectuur van de meeste dossierbeheersystemen van justitie dateert nog van voor het Phenix-project, dat meer dan twintig jaar geleden werd opgestart. De basisinfrastructuur is eveneens sterk verouderd en onvoldoende bestand tegen de actuele cyberdreigingen.

Papieren dossiers maken veel administratieve ondersteuning noodzakelijk om de dossierbewegingen te realiseren, afschriften af te leveren en alles manueel te registreren geregistreerd. Dit is niet alleen zeer arbeidsintensief maar heeft ook een grote foutenmarge, die data onbetrouwbaar maakt en automatisatie zeer sterk bemoeilijkt. Papieren dossiers maken gelijktijdige consultaties onmogelijk, verhinderen magistraten erin verder te werken terwijl partijen er inzage of kopieernaam van wensen te nemen of tussentijdse beroepsprocedures worden afgehandeld.

De papieren werkomgeving en de vele databronnen met divergerende datamodellen maken zelfs de meest eenvoudige analyses, zoals een overzicht van de duurtijd van een procedure, complex, tijdrovend en vaak onmogelijk. Interne en externe gegevensuitwisseling verloopt daardoor zeer moeizaam en leidt tot veel inefficiënties in de werking van de rechtbanken en bij de inning van geldboeten, waarvan slechts 36% wordt geïnd. Burgers, ondernemingen en hun raadslieden De Belgische justitie is dan ook niet voorbereid voor de aanbeveling van het EU Actieplan 2019-2023.

De digitalisering van de justitiële operationele processen: Digitale transformatie heeft een prominente plaats ingenomen in onze samenleving. Binnen de federale gerechtelijke

politie moeten alle transversale operationele processen dienovereenkomstig evolueren. Deze transformatie is van essentieel belang voor de Federale Gerechtelijke Politie om haar positie als erkende speler in de “veiligheids- en beveiligingsketen” te kunnen handhaven en om te kunnen reageren op de talrijke technische en technologische uitdagingen waarmee de Federale Gerechtelijke Politie wordt geconfronteerd bij steeds complexere operaties (bv. SKY). Daartoe zullen 6 projecten worden uitgevoerd die een aanpassing met een hoge toegevoegde waarde van de transversale operationele processen mogelijk zullen maken. Dit plan ligt in de lijn van de visie van DGJ3.0 en zal het mogelijk maken waarde te creëren, niet alleen op het niveau van de gerechtelijke politie, maar ook ten aanzien van de partners en de burgers.

Doorgedreven digitalisering van het Agentschap voor Buitenlandse Handel om een moderne en digitale overgang mogelijk te maken van de federale diensten die belast zijn met de bevordering van de buitenlandse handel en een betere ondersteuning van de Belgische export.

Crisisbeheersing bij de digitale overgang: een multidisciplinaire, interdepartementale, interregionale en internationale aanpak van crisisbeheersing ontwikkelen. Het is noodzakelijk dat het nationale crisiscentrum onderdak kan bieden aan talrijke partners in veilige en beveiligde omstandigheden en dat deze partners verbinding kunnen maken met de digitale infrastructuur. Voorts moet een in hoge mate beschikbaar en veilig communicatienetwerk tussen de bij de nationale crisisbeheersing betrokken veiligheidspartners worden ontwikkeld om de communicatie van vertrouwelijke en geclassificeerde informatie mogelijk te maken. Ten slotte is er duidelijk behoefte aan een toepassing voor crisisbeheer die de brede risicocycclus, noodplanning en crisisbeheersing bestrijkt en alle belanghebbenden in staat stelt op hetzelfde platform aan te sluiten en (opkomende) crisissituaties te beheren).

Digitale transformatie van BOZAR: waardoor de veerkracht en het concurrentievermogen van de culturele sector en de partners van BOZAR beter worden ondersteund, hun economische, sociale en culturele impact wordt versterkt en hun internationale bereik wordt vergroot, terwijl alle burgers gemakkelijker toegang krijgen tot nieuwe digitale culturele diensten. Het is tevens de bedoeling het inkomen van kunstenaars op peil te houden door hen in staat te stellen digitaal op te treden en de professionele overgang van de sector naar digitale artistieke beroepen in het algemeen te bevorderen. Het gebruik van digitale technologieën zal de creatie van 100% digitale evenementen mogelijk maken (muziek, tentoonstellingen, BOZAR LAB...) met het doel artiesten en culturele partners toegang te verschaffen tot nieuwe markten en de culturele toegankelijkheid voor een afgelegen (internationaal), specifiek (scholen) of kwetsbaar (ouderen) publiek te vergroten).

Vandaag is investeren in de “digitalisering” van BOZAR essentieel, niet alleen om de instelling te positioneren bij de “TOP” referenties in de wereld op het vlak van *online* creatie en om haar publiek uit te breiden, maar ook om haar 1000 culturele partners en onze burgers ervan te laten profiteren. Door middel van evenementen die samen met andere spelers worden georganiseerd en die internationale zichtbaarheid bieden, wordt Digital@BOZAR een grootschalig project om de infrastructuur, gegevens en inhoud van BOZAR te digitaliseren als een openbare dienst. Digital@BOZAR zal bijdragen aan de EU-doelstellingen van de Europese agenda voor cultuur van 2018 en de conclusies van de Europese Raad

van 2017, waarin de nadruk ligt op de ontwikkeling van digitaal in de culturele sector, met inbegrip van opleiding en cyberveiligheidskwesties¹⁰.

Digitale overheid ten dienste van burgers en bedrijven: uitwerking van een strategie voor radicale transformatie van het huidige model van overheidsdiensten in relatie tot en verhoging van de acceptatie van digitale overheidsdiensten door burgers en bedrijven.

- Invoering van een gecoördineerde aanpak op basis van een gemeenschappelijke ondernemingsarchitectuur
- Uitvoering van organisatorische veranderingen om van een silomodel over te schakelen op een transversaal samenwerkingsmodel
- Technische oplossingen implementeren om over te schakelen van verticale waardecreatie naar ecosysteemwaardecreatie.
- Ondersteuning en digitale inclusie: elke burger en elk bedrijf zoveel mogelijk kansen bieden om gebruik te maken van *onlinediensten*.

Digitalisering van de asiel- en immigratiebeheersprocessen om de digitale infrastructuur te moderniseren zodat een veel betere en gecontroleerde integratie met interne en publieke frontoffices mogelijk wordt; om migratiediensten te moderniseren en te ontwikkelen met de nadruk op gebruikerservaring; om de onderlinge uitwisseling van gegevens en documenten te standaardiseren en te beveiligen; om het gebruik van authentieke bronnen (Only-Once) in de migratieketen te maximaliseren; om een alomvattende aanpak van ingebouwde privacy te ontwikkelen. In dit project zijn alleen de ontwikkelingskosten opgenomen.

Digitalisering van de dienstverlening van het FAVV aan operatoren en consumenten, die een volledige digitalisering beoogt van de interne werkprocessen (ontwikkeling en automatisering van het dossierbeheersysteem, terbeschikkingstelling van efficiënte en gebruiksvriendelijke tools aan het personeel) en van de dienstverlening aan externe partijen (hervorming/integratie van de huidige applicaties, ontwikkeling van een nieuwe applicatie, terbeschikkingstelling van informatie en gegevens), maar ook van de volledige communicatie van het FAVV naar zowel operatoren als consumenten.

Digitalisering van de FOD Buitenlandse Zaken: om de FOD om te vormen tot een moderne, dynamische en meer interactieve organisatie. Wat Belpas (paspoortaanvragen) betreft, is het herontwerp noodzakelijk wegens de evolutie en de modernisering van paspoorten en biometrische gegevens en wegens het opgeven van de onderliggende technologie. Wat het beheer van de human resources (HR) van het personeel van de FOD betreft, is het bovendien van essentieel belang een nieuwe HR-toepassing te maken, zodat deze kan worden geïntegreerd met het gecentraliseerde systeem voor het Belgische en het lokale personeel, met een geïntegreerd totaalbeeld van de gegevens.

Single Digital Gateway: die de gelijknamige EU-verordening ten uitvoer zal leggen. De digitale toegangspoort “Your Europe” is bedoeld als centraal toegangspunt binnen

10 Commission européenne (2018), *A New European Agenda for Culture*, COM(2018) 267 final, https://www.cultureinexternalrelations.eu/cier-data/uploads/2018/06/commission_communication_-_a_new_european_agenda_for_culture_2018.pdf
European Council (2017), *European Council Conclusions 14 December 2017*, EUCO 19/1/17, <https://www.consilium.europa.eu/media/32204/14-final-conclusions-rev1-en.pdf>

de Europese Unie. Het is de bedoeling dat Europese burgers en bedrijven sneller en gemakkelijker toegang krijgen tot de *online*-informatie die zij nodig hebben om in een andere EU-lidstaat te wonen, te studeren of te werken. België wil verder gaan dan de huidige ambities van de SDG, en de kans grijpen om een maximale transformatie van het Belgische administratieve landschap door te voeren om een herstel te ondersteunen en het volledige potentieel van de interne markt te benutten. Daartoe moeten de authentieke Belgische bronnen ten volle worden benut door toepassing van het “Only once”-beginsel; moet de veilige toegang tot *online* overheids toepassingen worden gemaximaliseerd via elektronische identificatie; moeten backoffice-functies met betrekking tot burgers en bedrijven op grote schaal worden gedigitaliseerd; moeten de basishelpdesks van de SDG worden uitgebreid tot volledig gebruikersgerichte helpdesks door vragen van burgers en bedrijven naar gerichte overheidsdiensten door te sturen en statistieken op reactieve wijze te monitoren.

Unleashing government data: Het succes van de digitale transformatie van België is gebaseerd op de transparantie van de gegevens die bij de overheid beschikbaar zijn, op de verbetering van het beheer van deze gegevens en ten slotte op het hergebruik ervan. De real-time economie zal worden versterkt door meer kwalitatieve gegevens beschikbaar te stellen en door de nadruk te leggen op een snellere uitwisseling van gegevens. De bergen gegevens waarover wij beschikken, kunnen een grote sociale en economische toegevoegde waarde creëren. Het project beoogt het inzicht in beschikbare overheidsgegevens te vergroten door de uitbreiding van een register van authentieke bronnen, de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van gegevens te vergroten, de toegang ertoe te vergemakkelijken, vertrouwen te wekken in het correcte gebruik van gegevens, of het hergebruik ervan te maximaliseren door standaardisering, samensmelting en het gebruik van kunstmatige intelligentie.

Digitalisering van de FOD Werkgelegenheid: In het Country Report 2020 van de Europese Commissie wordt opnieuw vastgesteld dat ons land achterblijft op het vlak van levenslang leren:

“Participation in adult learning remains low. In 2018, 8.5% of the population (25-64) had participated in adult learning (compared to 11.1% in the EU), despite a large number of training courses on offer from a variety of suppliers, including sector funds.”

Er is nochtans eensgezindheid over de vaststelling dat vorming en opleiding de sleutel zullen vormen voor de arbeidsmarkt van de komende jaren. Ze zijn met name cruciaal voor de relance, voor een verhoogde productiviteit en voor de transitie naar een groene en digitale economie.

Ook om over gegevens te kunnen beschikken om de evolutie van de arbeidsomstandigheden te volgen. Het is absoluut noodzakelijk de risico's op het werk in het oog te houden om de groepen (beroepssector, functies, enz.) te identificeren die het zwaarst onder de gevolgen van de COVID-crisis hebben geleden. Als er een wereldwijde, gemeenschappelijke en digitale visie op deze gegevens komt, kunnen beleidsmakers en belanghebbenden beter worden geadviseerd op het gebied van bewustmaking en preventie.... De uitdaging bestaat erin de werknemers duurzame arbeidsomstandigheden aan te bieden om hun veiligheid en gezondheid (fysiek en mentaal) tijdens hun hele beroepsloopbaan te vrijwaren.

Doelstellingen

Het project draagt bij tot de ontwikkeling van een holistische strategie voor de digitalisering van de verschillende federale overheidsdiensten, zowel voor de interne beheersprocessen als voor de digitalisering van de diensten die zij aanbieden. Het is gebaseerd op 12 onderdelen:

Doelstelling van deel #1: Via de uitvoering van het project “digitale transformatie van de Belgische justitie” worden de volgende algemene doelstellingen nagestreefd:

- Een “digital by default”-interactie met burgers, ondernemingen, hun raadslieden en andere actoren, zodat dossiers digitaal kunnen worden ingeleid en geraadpleegd, waarbij maximaal gebruik wordt gemaakt van Europese digitale componenten, open data standaarden en een open data architectuur.
- Een data-gedreven justitie die door het gebruik van business intelligence in reële tijd over gegevens beschikt over het verloop van gerechtelijke procedures, en die door het gebruik van artificiële intelligentie kan doorgroeien tot een intelligente overheidsorganisatie, die gepersonaliseerde en betrouwbare diensten aanbiedt aan haar klanten;
- Een efficiëntere justitie met behulp van een verregaande digitalisering, die zal toelaten om dossiers sneller en in grote hoeveelheden te verwerken dan op heden het geval is.

De beoogde strategie bestaat uit:

- Het verder uitbouwen van recente, goed functionerende componenten;
- Het gefaseerd vervangen van legacy-componenten;
- Het toevoegen van nieuwe (hardware en software) componenten om de lacunes op te vullen;
- Een nieuw dossierbeheersysteem uitrollen dat gebruik maakt van een gezamenlijk dataplatform, een open data architectuur en zeer configureerbaar is.

Een co-existentiefilosofie tussen bestaande en nieuwe platformen zal worden gehanteerd om een big-bang benadering te vermijden. Voor de nieuwe componenten zal een ‘buy-before-customize-before-build’-benadering aangehouden worden. De Belgische justitie moet immers lessen trekken uit het verleden en een aanpak hanteren waarin de lange termijnstrategie om door te groeien naar een klantgerichte, innovatieve, data-gestuurde organisatie in overeenstemming wordt gebracht met de behoefte om op korte termijn reeds vooruitgang te realiseren. Een incrementele en agile-benadering, waarin cruciale, ontbrekende IT-componenten gefaseerd worden uitgewerkt, en de gebruikers, zowel intern als extern, centraal worden geplaatst, van bij de start worden betrokken en passend worden begeleid in deze overgang, is daarbij van doorslaggevend belang voor het welslagen ervan.

Het globale transformatieplan van de Belgische Justitie behelst een vernieuwing van een zeer groot deel van het computerpark (17.000 van de 21.000 toestellen worden op twee jaar tijd vernieuwd), de invoering van moderne collaboratietools (ter vervanging van de huidige Office 2013-tools), de redesign van onze data-infrastructuur (ter vervanging van meer dan 200 lokale fileservers), een gebruiksvriendelijkere omgeving van het huidige MaCH-systeem, de invoering van een nieuw offender management-systeem en tot slot de digitale transformatie van de rechterlijke orde, die het eigenlijke voorwerp uitmaakt van dit

FHV-project en hierna wordt toegelicht. Een co-financieringsmodel dringt zich reeds op voor het eigenlijke FHV-project (50/50) maar de geïntegreerde aanpak zal ook leiden tot synergiën met de overige projecten.

De hierna beschreven concrete doelstellingen van het project zijn de resultante van uitgebreide workshops en gesprekken met vertegenwoordigers van de rechterlijke orde, de centrale administratie en vanzelfsprekend de IT-administratie van Justitie.

Een belangrijke les uit het verleden is zonder meer de noodzaak aan een begeleidingstraject om magistraten en gerechtspersoneel opleidingen en begeleiding te geven omtrent het werken in een paperless omgeving. Een specifiek traject inzake veranderingsbeheer (milestone 2), met een aangepast communicatiebeleid, zal daartoe worden voorzien, samen met een Digital Academy (milestone 39) waarop opleidingen rond digitale werkprocessen en in het bijzonder rond de nieuwe systemen die door het FHV-projecten worden gerealiseerd digitaal beschikbaar zullen worden gesteld (targets 40-42).

De belangrijkste functionaliteit voor de rechterlijke orde en haar externe partners, en in het bijzonder de advocaten, betreft het digitaal gerechtsdossier waarvoor een digitaal documentbeheersysteem zal worden voorzien waarin enerzijds alle processen-verbaal van de politie-en inspectiediensten en alle inleidende akten en stukkenbundels in burgerlijke zaken en anderzijds de digitaal ondertekende procesakten opgemaakt door procureurs, onderzoeksrechters, rechters en griffiers, zullen worden samengebracht. De inbox/inventaris-module, samen met een handteken-module, zal toelaten om gerechtsdossiers digitaal te raadplegen via Just-On-Web (targets 20-22). Videoconferentie in gerechtszaken zal technisch mogelijk worden gemaakt (milestone 23).

Een 'One Stop'-justitieplatform (Just-On-Web) moet toelaten alle digitale informatie van justitie op een sterk beveiligde manier te ontsluiten. Naast het digitaal inleiden (targets 17-19) en raadplegen van een gerechtsdossier zal het gefaseerd ook mogelijk zijn om in de opvolging ervan te voorzien. Alle interne en externe gebruikers dienen daartoe wel geïdentificeerd te kunnen worden aan de hand van authentieke bronnen en door middel van een centraal toegangsbeheer (Identity Access Management, ofwel IAM, zie milestone 4 en targets 5-7), dat tevens zal worden gekoppeld aan de gebruikte dossierbeheersystemen, en ertoe zal leiden dat de vertrouwelijke gegevens van justitie alleen kunnen worden geraadpleegd door personen die hiertoe gemachtigd zijn.

Justitie wil een data gestuurde organisatie worden door te voorzien in enerzijds data-integratie op de interne systemen en anderzijds data-interoperabiliteit met externe bronnen. Een datastrategie (target 26) en dataplatform zal toelaten om meer doorgedreven Business Intelligence te voorzien, waardoor tijdens de duurtijd van het FHV-project statistische gegevens over het aantal nieuwe / afgehandelde dossiers en de duurtijd van gerechtelijke procedures in burgerlijke en strafzaken zullen kunnen worden aangeleverd (targets 27-29) en leiden tot de optimalisatie van werkprocessen en op langere termijn, mits het digitaal gerechtsdossier volledig werd geïmplementeerd, zal leiden tot een inschatting van de werklust van de verschillende entiteiten.

Op termijn zal deze data-strategie ook toelaten artificiële intelligentie (AI) aan te wenden voor een digitale justitie die slimmer, meer gepersonaliseerd en autonomer is. Naast een verkennend onderzoek (milestone 33), ondersteund door de academische wereld, naar de

opportuniteit ervan binnen gerechtelijke procedures, zal artificiële intelligentie voorlopig vooral worden aangewend om gerechtelijke beslissingen hiermee te pseudonimiseren, zodat ze in machine leesbare taal kunnen worden gepubliceerd (targets 31 en 32).

Een zeer belangrijke doelstelling van dit project zal er op technisch vlak in bestaan de sterk verouderde infrastructuur en netwerksecurity van justitie te moderniseren. Bijkomende investeringen in de netwerkinfrastructuur dringen zich op, aangezien een aanzienlijke verbetering van de bandbreedte van het netwerk noodzakelijk is om paperless te kunnen werken en videoconferentie in gerechtszaken mogelijk te maken. De algemene serverinfrastructuur moeten tevens worden gemoderniseerd door de huidige lokale bestandsservers uit te faseren zodat samenwerken tussen gerechtspersoneel gebruiksvriendelijker wordt gemaakt en meer beveiligde alternatieven aan te bieden voor het hosten van applicaties. De netwerkbeveiliging van deze kritische infrastructuur zal aanzienlijk worden verbeterd, zodat ook toegangen door externen mogelijk worden gemaakt en interne toegangen betere kunnen worden opgevolgd (milestone 10). Een cybersecurity-maturiteitsanalyse zal daartoe worden uitgevoerd (target 11) en gefaseerd zal aan de voornaamste tekortkomingen worden tegemoetgekomen (target 12-14).

Het zeer vertrouwelijk en persoonsgebonden karakter van de data van justitie vereist dat bijzondere aandacht zal worden besteed aan de nodige garanties op het vlak van gegevensbescherming, met DPIA's en DPA's, en een passend evenwicht zal moeten worden gezocht tussen een betere beveiliging van de justitiële gegevens, een granulair toegangsbeheer, niet-manipuleerbare auditing en trailing, de noodzaak aan een open data-architectuur, doorgedreven business intelligence-tools en de noodzakelijke flexibiliteit voor het aanpassen van werkprocessen ingevolge gewijzigde omstandigheden. Een cloud-ready assesment zal worden uitgevoerd (target 9) en de netwerkinfrastructuur zal worden aangepast om toe te laten applicaties ook in de cloud te laten opereren (milestone 8), waarbij een hybride overstap zal worden bepaald door de contractuele en/of technische garanties kunnen worden bekomen inzake bescherming van de persoonsgegevens.

De sterk verouderde en versnipperde dossierbeheersystemen, de technologische beperkingen inherent verbonden aan MaCH en de door de OESO vastgestelde uitdaging om meer automatisaties door te voeren in gerechtelijke werkprocessen en zo het dossierbeheer te verbeteren, maken het noodzakelijk dat nieuwe dossierbeheersystemen worden geïmplementeerd, die zeer configureerbaar zijn, gebruik maken van een gezamenlijk dataplatform, met een open data architectuur (milestone 34). Dit project, JustNew genaamd, moet de Belgische justitie voorzien van een adaptief dossierbeheersysteem dat toelaat in te spelen op snel wijzigende omstandigheden ingevolge nieuwe wetgeving, maatschappelijke evoluties of crisissituaties, en daardoor de nodige veerkracht te geven voor de komende decennia. In het kader van dit project komen de niet-MaCH-entiteiten eerst aan bod.

Deze componenten, en zelfs een paperless omgeving, zijn geen doel op zich maar enkel de middelen om een efficiëntere Belgische justitie te realiseren waarbinnen gerechtelijke procedures sneller worden afgehandeld en beter kan worden samengewerkt met haar partners. Een gedigitaliseerde justitie moet dan ook het sluitstuk worden van de digitale transformatie die de politiediensten realiseren, zowel in het kader van het i-Police-project als in het kader van de FHV-projecten waarbij gerechtelijke operationele werkprocessen worden gedigitaliseerd en digitale overtuigingsstukken, inbegrepen alle onderschepte

datacommunicatie die werd bevolen door een onderzoeksrechter en deel uitmaakt van het strafdossier, ook digitaal worden beschikbaar gesteld voor de gerechtelijke overheden. Door de digitale transformatie wil Justitie diezelfde digitale overtuigingsstukken beschikbaar stellen voor de burgers en ondernemingen in het kader van strafprocedures, als onderdeel van het digitaal gerechtsdossier dat raadpleegbaar zijn op Just-On-Web. Het project MASSE van de politiediensten moet immers in de toekomst leiden tot een digitale griffie bij justitie.

Doelstelling van deel #2: aanpassing van de capaciteit om de digitale transitie aan te kunnen bij crisisbeheersing

- **Specialized Case Management system :** een Case Management System (CMS) zal worden gebruikt voor de basisfuncties, te weten GES (beheer van onderzoeken die in 2022-2023 via i-Politie zullen worden).
- **Financial Accountancy (Follow the Money):** Opstelling van een model en uitvoering van oplossingen voor een efficiënter gebruik van financiële gegevens bij de meest complexe onderzoeken. Dit is een aanvullende aanpak op die welke binnen het ministerie van Financiën wordt gevolgd, en met de ambitie om een groot aantal dossiers (en dus een hoger onderzoekspercentage) te verwerken tegen lagere kosten in termen van middelen.
- **AI-MASSE (Mass Analytic Storage and Solutions for Evidence) :** De politie moet het hoofd bieden aan de technische en menselijke grenzen van het beheer van omvangrijke informatie (BIG DATA). Het doel is de verschillende “gebruikers”-schermen en de back-end te consolideren om tot een exploiteerbaar “business”-model te komen.
- **Zoeken op internet:** Veilig en anoniem zoeken op internet (OSINT) is een integraal onderdeel van onze bedrijfsprocessen. Bovendien kunnen zo de juridische mogelijkheden van virtuele interactie (IVI) worden benut. Concreet moeten de missies worden nagestreefd door oplossingen te ontwikkelen die de verantwoordingsbeginselen eerbiedigen en door een beveiligd netwerk te exploiteren dat anonimiteit garandeert.
- **Uitbreiding van het Forensic Center :** De exploitatie van informatie die afkomstig is uit de ICT-wereld (computers, mobiele toestellen, ...) behoort tot het expertisedomein van de Federale Gerechtelijke Politie. Elke partner kan profiteren van zowel oplossingen als gekwalificeerde persoonlijke coaching om digitale informatie te benutten.
- **Decrypting:** In het kader van O&O-benadering worden met dit projectvoorstel twee doelstellingen nagestreeft: De vervanging van een “FPGA”-lab door “Computer Crime”, d.w.z. een systeem dat de gebruiker in staat stelt de beschikbare rekencapaciteit op flexibele wijze te gebruiken voor specifieke behoeften door middel van programmering of gespecialiseerde apparatuur, maar ook om de eenheden uit te rusten met de nodige software-instrumenten om de apparaten te deloken, zodat de in de apparaten aanwezige informatie kan worden geëxtraheerd.

Doelstelling van deel #3: De COVID-crisis heeft de Belgische buitenlandse handel zwaar getroffen en het zal van essentieel belang zijn deze door krachtige initiatieven nieuw leven in te blazen. In 2020 daalde de Belgische uitvoer van goederen met 7,9% tot een totaal van 367,5 miljard euro (-31,6 miljard euro in vergelijking met het jaar daarvoor). Tegelijkertijd daalde de totale Belgische invoer van goederen met 9,3% (-35,4 miljard euro) tot 346,5 miljard euro. De Zwitserse denktank Horizon heeft de handel aangewezen als een van de belangrijkste instrumenten voor een snel herstel van de Belgische economie (cf. COVID

Economic recovery index). In deze context wil het project de Belgische economie in al haar dimensies in het buitenland promoten door binnen het Agentschap voor Buitenlandse Handel digitale instrumenten op te zetten die deze promotie in deze Covid-fase kunnen garanderen. Meer in het bijzonder is het project gericht op de digitale overgang van het agentschap, een essentiële stap in de huidige COVID-context en in een context van wijdverbreid gebruik van digitale instrumenten. Deze toegenomen digitalisering zal de werkzaamheden van het Agentschap voor Buitenlandse Handel ondersteunen bij de organisatie van promotionele missies voor Belgische bedrijven, sectoren en technologieën. Dit zijn gezamenlijke economische missies. Het project is dus federatief en betreft verschillende machtsniveaus in België: federaal, gewestelijk, koninklijk paleis. Deze missies, die de vorm aannemen van prinselijke zendingen en/of staatsbezoeken, zijn van essentieel belang omdat zij een maximale zichtbaarheid en spin-off voor de Belgische ondernemingen en toegang tot de hoge autoriteiten van de bezochte landen garanderen. Bij deze gelegenheden worden veel zakelijke contracten ondertekend (74 tijdens de prinselijke missie naar China in november 2019). Zij zijn dus een belangrijke versneller van de Belgische export. De Belgische prinselijke missies zijn uniek in hun omvang: minimum 200 deelnemers, en tot 632 deelnemers tijdens de laatste missie naar China in november 2019. Ook de Belgische staatsbezoeken hebben een belangrijke economische component, met een aantal deelnemers dat varieert van 150 tot 230. Een beter digitaal instrument gekoppeld aan staatsbezoeken en prinselijke missies zal bijdragen tot een herstel van de economie aangezien 75% van de deelnemende bedrijven beweert de verwachte bedrijfsresultaten te behalen dankzij deze economische missies op hoog niveau en 52% van de behaalde resultaten kan worden toegeschreven aan de missies. In het najaar van 2021 zullen onder voorzitterschap van HKH Prinses Astrid twee Belgische economische missies worden georganiseerd: naar het VK van 5-8 september en naar de VS van 2-9 oktober. Er worden tot 300 deelnemers verwacht, aangezien dit de eerste twee missies van dit type zullen zijn post-COVID en post-Brexit, naar de twee belangrijkste exportmarkten voor België buiten de EU. Grote opbrengsten in termen van nieuwe zakelijke contracten voor Belgische bedrijven zijn gegarandeerd. Het Belgische Agentschap voor Buitenlandse Handel heeft een centrale rol te spelen in de herstelfase en zal via dit project de Belgische export beter kunnen ondersteunen en zo de sociale en economische impact van de crisis verminderen. Het project moet ook een betere toewijzing van overheidsmiddelen mogelijk maken door te zorgen voor een moderne en digitale overgang van de federale diensten die belast zijn met buitenlandse handel. Het project past perfect in het kader van het PNRR aangezien het focust op een pijler van het Belgische herstel: de buitenlandse handel. Het is de bedoeling het binnen het jaar uit te voeren, en een andere financieringsbron is geen optie.

Doelstelling van deel #4: De algemene doelstelling van dit project is te komen tot een digitale transitie voor crisisbeheersing in België. Deze algemene doelstelling kan worden onderverdeeld in 4 onderling samenhangende subdoelstellingen:

- Een crisisinfrastructuur creëren die verder gaat dan de “state of the art”, door een groot aantal belanghebbenden te integreren in een krachtige infrastructuur; een enorme hoeveelheid gegevens stroomlijnen, automatiseren, analyseren en visualiseren; maar ook zorgen voor de hoogste niveaus van fysieke en informatiebeveiliging

- Een zeer veilige en beschikbare IT-infrastructuur opbouwen, zodat de veiligheidsagentschappen van de nationale overheid kunnen vertrouwen op veilige communicatiekanalen
- Een globaal operationeel crisisplatform ontwikkelen: de opdrachten van het Nationaal Crisiscentrum en alle betrokken actoren op een onderling samenhangende manier organiseren.
- Versterken van veilige gegevensanalyse: zorgen voor intelligente gegevensanalyse waarbij de betrokken veiligheidsdiensten nauwer met elkaar worden verbonden en wordt gezocht naar criminele netwerken achter verdachte reisgegevens.

Doelstelling van deel #5: Een structurele en strategische aanpak ontwikkelen om de belangrijkste problemen in verband met de digitalisering van BOZAR aan te pakken, teneinde de inkomsten van de instelling en van de culturele sector in het algemeen in stand te houden door de productie van digitale cultuurevenementen van hoge kwaliteit mogelijk te maken. Het project is gestructureerd rond de volgende assen: Ontwikkelen en implementeren van software voor ticketverkoop en e-commerce

- 60 BOZAR-werknemers opleiden om zich te specialiseren in de digitalisering van hun beroep
- De marketingstrategieën van BOZAR ontwikkelen en verbeteren door beter gegevensbeheer (Big Data) om inzicht te krijgen in klantgegevens om de verkoop te verhogen en beter met de burgers te communiceren.
- Een breedbandnetwerk met zeer hoge capaciteit en een DRP Disaster Recovery Plan ontwikkelen door glasvezelkabels aan te leggen tussen BOZAR en zijn culturele partners; maar ook de cyberveiligheid van de instelling versterken.
- 150 sociaal-culturele digitale media-evenementen produceren, creëren en verspreiden
- 15 digitale creaties van hoge kwaliteit produceren, onderzoeken en bewaren om een kritische en toekomstgerichte programmering aan te bieden,
- BOZAR in staat stellen zijn publieke taak beter te vervullen door toegankelijker te worden voor meer kwetsbare groepen (bijv. ouderen) of door zijn educatieve rol ten aanzien van jongeren (scholen, enz.) beter te vervullen, door burgers toegang te geven tot digitale culturele diensten.

Doelstelling van deel #6: een gemeenschappelijke bedrijfsarchitectuur creëren. Met als doel organisatorische veranderingen door te voeren om over te stappen van een silomodel naar een transversaal samenwerkingsmodel; maar ook technische oplossingen implementeren om van verticale waardecreatie over te stappen op waardecreatie binnen een ecosysteem; digitale transformatie mogelijk maken door de overheid via open normen open te stellen voor alle burgers en bedrijven; maar ook een one-size-fits-all-aanpak omzetten in een op dienstenontwerp en gebruikers gerichte aanpak.

Doelstelling van deel #7 om de digitalisering van de asiel- en migratieprocessen te verwezenlijken, zal worden gebaseerd op:

De totstandbrenging van een standaard digitale dienst van de diensten Asiel en Migratie:

- Opzetten van een Migration Backbone met de volgende modules:

- eMigration INT- interoperabiliteit - (open integratie-infrastructuur op basis van een API zal worden ontwikkeld binnen de FOD IBZ) ;
- eMigration DOCS (bibliotheek van digitale documenten gebaseerd op authentieke bronnen)
- eMigration CIR (kruispuntbank voor de identiteit van buitenlanders) ;
- Creatie van portaalomgevingen op 2 assen:
  - emigration DVZOE (portalsite waar de bedrijfsapplicaties van de vreemdelingendienst verder zullen worden gemoderniseerd) ;
  - eMigration PUB (diensten aan burgers/migranten worden geoptimaliseerd via digitale loketten, bv. gecombineerde vergunning)
- De totstandbrenging van een digitale standaarddienst van de asiel- en migratiediensten:
  - eMigration INT- interoperabiliteit - (open integratie-infrastructuur op basis van een API zal worden ontwikkeld binnen de FOD IBZ) ;
  - eMigration DOCS (bibliotheek van digitale documenten gebaseerd op authentieke bronnen)
  - eMigration CIR (kruispuntbank voor de identiteit van buitenlanders);
  - eMigration DVZOE ((portalsite waar de bedrijfsapplicaties van de vreemdelingendienst verder zullen worden gemoderniseerd) ;
  - eMigration PUB (diensten aan burgers/migranten worden geoptimaliseerd via digitale loketten)
- Realisatie van een optimalisatie van bestaande bedrijfsprocessen door het opzetten van een datastrategie om te voorzien in hergebruik, maximale openheid van authentieke bronnen of een eMigration Innovation Lab om het gebruik van nieuwe technologieën (AI, blockchain...) te systematiseren
- Een empirisch onderbouwd migratiebeleid tot stand brengen: door een betrouwbare open dataset met betrekking tot migratie te creëren ter ondersteuning van een gedegen beleidsvorming en een efficiënte operationele aansturing.
- Implementatie van een volledig GDPR-conforme privacy-by-design governance en architectuur.
- De bestuursprocessen vast te stellen die nodig zijn om het succes van digitaliseringsprogramma's te waarborgen en toezicht te houden op kritieke infrastructuur
- Integratie van het VIB in het ledenbestand van het HZIV: de medische vergoedingsrechten blijven in het beheer van Fedasil en worden digitaal overgedragen aan het HZIV.

Doelstelling van deel #8: Het project beoogt een volledige digitalisering van de interne werkprocessen en van de diensten die aan externe partijen worden verleend. Het beoogt ook een volledige digitalisering van de communicatie van het FAVV, zowel naar de operatoren als naar de consumenten toe. Concreet zal het project een digitaal ervaringsplatform ontwikkelen voor alle interacties tussen bedrijven in de voedselketen en

het agentschap. Wat de interoperabiliteit met andere IT-systemen betreft, zal dit project de gegevensuitwisseling met IMSOC integreren (voor zover er interfaces beschikbaar zijn). De voordelen voor bedrijven en consumenten zijn concreet: het project biedt één enkele, consistente manier van interactie met de organisatie, gebaseerd op geoptimaliseerde workflows in de back-end en vereenvoudigde procedures die leiden tot het wegvallen van papierwerk, snellere respons en minder administratieve lasten. Het project voorziet in één enkele interface voor nationale en Europese formaliteiten. Het project maakt dus duidelijk deel uit van een brede digitaliseringsstrategie.

Doelstellingen van deel #9 zijn met name:

- Digitalisering van consulaire registers en PersonAll. Het nieuwe PersonAll-systeem wordt de referentiedatabank voor alle systemen voor beveiliging, identificatie en toegang, reisbeheer, budgettaire en financieel beheer van de FOD BZ, in België en in de diplomatieke posten.
- De bijstand aan mensen in moeilijkheden in het buitenland en het crisisbeheer doeltreffender maken (TravelApp en Assist): het systeem voor het beheer van de bijstand is momenteel gebaseerd op papieren dossiers met een korte levensduur en is niet geïntegreerd met het programma voor crisisbeheer.
- Voortzetting van de digitalisering van de consulaire diensten (e-loket en verkiezingen): ontwikkeling van het elektronisch loket in de consulaire posten, dat onder meer de afgifte van certificaten en de elektronische betaling ervan mogelijk zal maken, en start van een proefproject om stembiljetten beschikbaar te stellen via een IT-portaal.
- Bijdragen tot de strijd tegen identiteitsfraude (live-inschrijving): alle Belgische gemeenten zullen worden uitgerust met een systeem voor het nemen van foto's dat ook kan worden gebruikt voor de aanvraag van identiteitskaarten.
- Vergemakkelijking van paspoort- en visumaanvragen (Belpas en Visanet): de Belpas- (paspoortaanvragen) en Visanet-toepassingen zullen worden gemoderniseerd.
- De gegevensstroom in de Belgische vertegenwoordigingen binnen de Europese Unie consolideren en verzekeren: de renovatie van de bekabeling, de elektrische installaties en de gegevens in deze kanselarijen is gepland. Door deze verbetering en modernisering zal de in de kanselarijen aanwezige IT-capaciteit beter kunnen worden benut door de elektrische en computerinstallaties te moderniseren.

Doelstelling van deel #10: is de complexiteit voor burgers en bedrijven zo veel mogelijk weg te nemen door alle overheidsactoren en beleidsniveaus binnen het complexe Belgische administratieve landschap samen te brengen.

- Volledig en eenmalig conforme front-ends /API's ontwikkelen voor 10 domeinen, om Belgische en andere EU-burgers en -bedrijven een geaggregeerd en geconsolideerd beeld te geven van alle gegevens die uit de relevante authentieke bronnen zijn verzameld,
- Volledig benutten van de Belgische authentieke bronnen die nodig zijn voor implementatie in de 10 domeinen, door deze bronnen op een veilige manier te openen, het "Only Once"-principe toe te passen en alle semantische concepten per authentieke bron te definiëren.
- De back-office functies met betrekking tot burgers en bedrijven op grote schaal verspreiden en digitaliseren, waarbij gestructureerde of ongestructureerde gegevens in elke geschikte vorm (bv. XML of PDF) worden overgenomen,

- De basisdiensten van de SDG-helpdesk uitbreiden tot volledig gebruikersgerichte helpdesks, waarbij niet alleen de vragen van EU-burgers en -bedrijven aan de juiste administratie worden gericht en de statistieken op een reactieve manier worden gemonitord, maar ook intelligente en virtueel verbonden helpdesks worden ontwikkeld.

Doelstelling van deel #11: Big data zijn een grondstof voor de digitale economie, die veel toegevoegde waarde kan creëren door ze op de juiste manier te hergebruiken.

- Het inzicht in beschikbare overheidsgegevens vergroten; door een register van (authentieke) bronnen uit te breiden en een (inter)federale datastrategie te ontwikkelen (raamwerk/governance/one time).
- De beschikbaarheid en betrouwbaarheid van overheidsgegevens vergroten; door de ontwikkeling van nieuwe authentieke bronnen te ondersteunen en het gebruik ervan te bevorderen, door richtlijnen of overeenkomsten inzake beschikbaarheid, duurzaamheid en beveiliging, en door een routekaart voor voortdurende kwaliteitsverbetering te ontwikkelen, gekoppeld aan duidelijke governance.
- De toegang tot overheidsgegevens zo gebruiksvriendelijk mogelijk maken; verschillende toegangsmogelijkheden, bevordering van interoperabiliteit en normen, alsook het hergebruik van gegevens maximaliseren door intelligente gegevens, processen en resultaten te faciliteren; door middel van gegevensstandaardisering, gegevensfusie, gebruik van AI.
- Meer nadruk op het delen en hergebruiken van particuliere gegevensbronnen.
- Het vertrouwen in het juiste gebruik van overheidsgegevens versterken; veiligheid en privacy verbeteren, self-service toegang met controle op de toestemming, transparantie, de mogelijkheid voor burgers om zelf na te gaan wie toegang heeft gehad tot hun gegevens, hergebruik van hun eigen gegevens in verschillende contexten mogelijk maken.

Doelstelling van deel #12: Het in nauw overleg en afgestemd met de bevoegdheden en ambities van de deelstaten instellen van een individuele opleidingsrekening voor elke (potentiële) werknemer, het toekennen van een individueel recht op opleiding aan elke werknemer; het uitwerken van fiscale voordelen voor bedrijven die hun werknemers meer opleidingsuren toekennen dan reglementaire bepaald is; het in overleg met de deelstaten wegwerken van drempels die opleidingsdeelname verhinderen voor werknemers van wie de tijdelijke werkloosheid een langere of meer structurele duur heeft.

De doelstellingen van het tweede deel (gegevensverzameling over beroepsrisico's) zijn:

- Alle gegevens uit de verschillende bronnen verzamelen en digitaliseren om ze ter beschikking te stellen van zoveel mogelijk mensen: politieke besluitvormers, sociale partners, deskundigen...
- tweejaarlijks en digitaal verslag uitbrengen over de arbeidsomstandigheden en beroepsrisico's in België
- bijdragen tot een betere kwaliteit van de in deze verschillende bronnen verzamelde gegevens door een betere zichtbaarheid ervan
- de samenwerking met Eurofound voor het nationale en Europese onderzoek bestendigen.

Uitvoering

Het project beschikt over een budget van 230 Mn€.

Deel #1: Het project start onmiddellijk met het uitwerken van een Enterprise Architecture-analyse om een geïntegreerde visie te ontwikkelen op de volledige digitale transformatie van justitie en heeft tot doel de prioriteiten te bepalen voor de verdere digitalisering, de meest aangewezen technologische aanpak hiertoe identificeren en een referentiearchitectuur uittekenen, met richtlijnen, standaarden en werkmethode (milestone 3, Q1 2022).

Ook de organisatie van alle partners binnen Justitie zal moeten worden aangepast om een dergelijk groot programma succesvol te doorlopen. Daarom zal een programma management office opgericht worden (milestone 1, Q4 2021) en eveneens een veranderingsbeheer-traject, zowel voor de business als het IT-departement, worden uitgewerkt (milestone 2, Q1 2022). In deze voorbereidende fase zal tevens een maturiteitsanalyse op het vlak van cybersecurity uitgevoerd (target 11) die de basis zal vormen voor de verdere verbetering van de cybersecurity van justitie (targets 12-14) en zal een cloud-ready assement worden doorgevoerd (target 8, Q1 2022) opdat naar het einde van het project het netwerk van justitie cloud-ready zal zijn (milestone 8, Q4 2025). Tot slot zullen de nodige voorbereidingen worden getroffen voor enerzijds de implementatie van een centraal toegangsbeheer (milestone 4, Q3 2022) zodat gefaseerd de verschillende applicaties van justitie hieraan kunnen worden aangesloten (target 5-7) en anderzijds het Just-On-Web-portaal, door een basisportaal te voorzien (milestone 17, Q2 2022) zodat de via het centraal toegangsbeheer beveiligde applicaties ook toegankelijk worden voor burgers en ondernemingen op Just-On-Web. Videoconferentie zal tot slot op technisch vlak mogelijk worden gemaakt tegen Q4 2023 (milestone 24)

In parallel worden de reeds door het Just-X-programma ontwikkelde componenten verder gemoderniseerd, wordt er gewerkt aan een betere performantie en worden ze verder uitgerold naar entiteiten die er nog niet over kunnen beschikken. eDeposit, dat momenteel toelaat om brieven, conclusies en stukkenbundels neer te leggen in burgerlijke procedures, zal worden voorzien van een API, veralgemeend worden uitgerold en uitgebreid worden zodat ook het neerleggen van verzoekschriften mogelijk wordt en worden gekoppeld met de systemen van de gerechtsdeurwaarders voor de dagvaardingen, wat moet toelaten gerechtsdossiers digitaal in te leiden (targets 18, 19 en 20, Q2 2022 tot Q2 2024).

De component voor het documentbeheersysteem, e-Inbox/e-Inventaris, zal een upgrade krijgen tegen Q4 2021, door te voorzien in een API en een structuur aangepast aan strafonderzoeken hetgeen, mits digitaal ontvangst van de processen-verbaal van de politiediensten, zowel de strafrechtelijke als burgerrechtelijke procedures te voorzien van een digitaal gerechtsdossier, dat via Just-on-Web zal gefaseerd kunnen worden ontsloten naar externe gebruikers, naargelang de betrokken entiteiten werden uitgerust met de vereiste componenten (targets 21, 22 en 23, Q3 2022 tot Q3 2024).

Deze duale strategie, waarin enerzijds concrete vooruitgang wordt geboekt met een aantal bestaande componenten en anderzijds een meer globale visie en architectuur wordt bepaald, moet toelaten het digitaal veranderingsproces reeds op korte termijn aan te vatten, de beschikbare digitale informatie te vergroten en een eerste ontsluiting ervan naar burgers en ondernemingen toe gefaseerd te realiseren. Deze strategie is bovendien complementair

met de eerder opgestarte convergentiestrategie naar de MaCH-applicatie. MaCH maakt immers gebruik van een toekomstbestendige databank waarin momenteel meer dan 113 miljoen dossiers en tevens voorziet in uniforme bedrijfsprocessen, informatiemodellen, en documentsjablonen op nationaal niveau, ook al is de front-end niet toekomstbestendig door het gebruik van een verouderde technologie. Een gerichte modernisering van de bestaande front-end zal ook onderzocht worden.

Van zodra er voldoende basisinformatie beschikbaar is en de high level Enterprise Architecture-studie gefinaliseerd werd, zullen de voorbereidingen worden getroffen voor de configuratie en uitrol van een nieuw dossierbeheersysteem naar de verschillende entiteitstypen die niet binnen de scope vallen van de eerder aangehaalde convergentiestrategie naar MaCH. Voorafgaand zal daartoe een gebruikersonderzoek worden uitgevoerd om “gebruikersgroepen” en hun behoeften te bepalen (milestone 15), zodat een eerste piloot kan worden uitgevoerd tegen Q2 2023 (target 36) en, na positieve evaluatie, zullen de daaropvolgende jaren nieuwe entiteiten gradueel uitgerust met het nieuwe systeem (targets 37 en 38).

Er wordt hierbij in drie dimensies gewerkt:

1. De eerste dimensie beoogt het zo snel mogelijk opleveren van configuraties per gerechtshof-type. Deze dimensie levert een configuratie onmiddellijk op naar een eerste arrondissement van een specifiek type. Op deze manier kunnen uitrolprocessen en werkmethodes in de praktijk uitgetest en aangevuld of bijgestuurd worden vooraleer dit ‘op grotere schaal’ te doen. Op deze manier kan een professionele, efficiënte brede uitrol (dimensie 2) gegarandeerd worden.
2. De tweede dimensie betreft een reeds eerder uitgerolde configuratie van een bepaald type verder uitrollen naar alle andere arrondissementen van hetzelfde type (met bijbehorend veranderingsbeheer).
3. De derde dimensie betreft het voorbereiden van een nieuwe versie van een eerder uitgerold systeem. Deze derde dimensie moet ervoor zorgen dat het uitwerken van nieuwe of verbeteren van bestaande functionaliteiten niet moet wachten tot de volledige uitrol van een bepaalde versie plaatsgevonden heeft. Deze manier van werken garandeert dat iedere partij bij elke uitrol een stabiele werkversie heeft die niet noodzakelijk de laatste versie is, maar wel steeds minstens de voorlaatste.

Een Knowledge Center zal worden uitgebouwd door een e-learning platform te voorzien als Digital Academy (milestone 39, Q3 2022) en hiervan zal gebruik worden gemaakt om de gebruikers van de nieuwe dossierbeheersystemen op te leiden (targets 40-42, Q1 2023 tot Q1 2025).

Van zodra de eerste systemen uitgerold werden (en een solide data platform met ‘voeding’ beschikbaar is), zal een datastrategie worden opgestart die zich focust op business intelligence en het genereren van nieuwe inzichten. Een globale strategie zal worden bepaald tegen Q2 2022 (target 26), waardoor gegevens omtrent burgerlijke, strafrechtelijke en handelsrechtelijke procedures, en hun duurtijd in het bijzonder, beschikbaar zullen worden gesteld over de periode Q3 2022 tot Q3 2024 (targets 27, 28 en 29). Een onderzoeksrapport naar het optimaal gebruik Artificial Intelligence binnen justitie zal beschikbaar zijn tegen Q2 2023 (milestone 32) en richting geven aan verdere initiatieven hieromtrent.

Er werd, met bijstand van de academische wereld, reeds een succesvolle proof-of-concept gerealiseerd rond het pseudonimiseren van gerechtelijke beslissingen van de hoven van beroep. Een nieuw wetgevend initiatief dringt zich echter op om vanuit de gegevensbescherming een duidelijk kader te geven aan de Databank Vonnissen & Arresten (milestone 30, Q2 2022). Daarna zal gefaseerd het aantal gerechtelijke beslissingen publiek worden gemaakt tot 50% in Q4 2022 (target 31) en 75% in Q4 2023 (target 32). Voorlopig is Artificiële Intelligentie nog niet ver genoeg gevorderd om zonder bijkomende werklust voor de griffies een perfecte pseudonimisering geautomatiseerd te voorzien, terwijl er een groot aantal gerechtelijke beslissingen, zoals kleine factuurinvorderingen, de bijkomende werklust niet verantwoorden. Naarmate de techniek vordert, zal dit wel mogelijk zijn. De partijen zullen in elk geval hun niet-gepseudonimiseerde gerechtelijke beslissingen kunnen consulteren via Just-On-Web.

Deel #2: De dekt door open en beschikbare aanbestedingscontracten om de ingediende doelstellingen te bereiken. De resterende contracten worden momenteel geëvalueerd. Dit onderdeel is dus onder controle. Een analyse van enerzijds alle onderdelen van het uit te voeren project en anderzijds de overheidsopdrachten die nodig zijn voor de verwezenlijking ervan, laat ons toe te stellen dat de haalbaarheid van het project voor 93% gebaseerd is op reeds bestaande contracten. Het evenwicht zal, rekening houdend met de voorbereidingsperiode, geen enkel probleem opleveren wat de capaciteit betreft.

Deel #3: Upgrade van de software Synergy (42.000€ BTW niet inbegrepen)

- Het softwareplatform Synergy is een op maat gemaakte toepassing op basis van Sharepoint-software, die volledig gewijd is aan de organisatie van de Belgische staatsbezoeken en economische missies.
- Migratie van het Synergy platform en upgrade naar Sharepoint 2019: 21.000€: De Belgische Kanselarij host de Synergy tool op één van hun Sharepoint omgevingen. Ze willen migreren naar één gedeelde Gcloud-omgeving, die alleen Sharepoint2019-toepassingen zal ondersteunen. Aangezien Synergy gebruik maakt van Sharepoint2016, is een upgrade verplicht.
- Benodigde verbeteringen van de huidige Synergy applicatie: 21.000€
- The Het restant van 21.000 € zal worden gebruikt om noodzakelijke verbeteringen in de applicatie aan te brengen. Deze verbeterde functionaliteiten zullen de efficiëntie van de tool verhogen en tijdsbesparing in de organisatie mogelijk maken, alsook een betere dienstverlening bieden aan alle deelnemers.
- De vzw Smals is de geprivilegieerde partner voor de upgrade van het Synergy-platform. Smals ondersteunt de Belgische overheidsdiensten bij hun IT-projecten en hun e-government initiatieven. Het delen van kennis en ervaring met meerdere federale organisaties en de gevolgen daarvan op een hoger niveau zorgen voor aanzienlijke besparingen op het niveau van de kosten voor de ontwikkeling, het beheer en de exploitatie van informatiesystemen. De risico's bij de tenuitvoerlegging van dit gedeelte zijn gering gezien de grote ervaring van Smals en het feit dat zij de initiatiefnemers zijn van het platform.

Ontwikkeling van een mobiele applicatie voor Belgische Staatsbezoeken (78.000€ BTW niet inbegrepen)

- Het doel is om een mobiele applicatie te ontwikkelen (bouwen) specifiek voor de Staatsbezoeken van Hunne Majesteiten de Koning & de Koningin der Belgen. Elk jaar worden twee staatsbezoeken georganiseerd, met een belangrijke economische dimensie. Deze mobiele applicatie zal het imago van België versterken en een grote visibiliteit geven aan Belgische bedrijven die deelnemen aan de Staatsbezoeken, aangezien alle bedrijfsprofielen in de app worden vermeld. Ook de zakelijke overeenkomsten die tijdens het staatsbezoek werden ondertekend en de belangrijkste Belgische sectoren worden in de kijker gezet. De app kan gratis worden gedownload en kan worden geraadpleegd door de autoriteiten en bedrijven van het bezochte land. Op die manier draagt ze bij tot de ondersteuning van Belgische exportinitiatieven. Dankzij de meldingen is het bovendien een efficiënt instrument om de deelnemers tijdens het staatsbezoek in real time op de hoogte te brengen van belangrijke wijzigingen in het programma of andere.

Aankoop van de Postfiles Web en PlugIn Outlook (5.330€ BTW niet inbegrepen)

- De Postfilessoftware is bedoeld om het delen van documenten te vereenvoudigen, wat van cruciaal belang is voor de goede werking van de dienst Staatsbezoeken en -missies. Ze zal het mogelijk maken om documenten veilig te delen, zonder beperkingen op de omvang en met volledige controle. Onze medewerkers zullen van overal toegang hebben tot documenten en ze kunnen delen met mensen binnen en buiten de organisatie. Gevoelige bestanden zullen worden samengebracht in één interface om de controle te behouden, en ze zullen worden beschermd met geavanceerde technologieën en de strengste certificeringen. De implementatie van dit onderdeel vereist de installatie van de software, licenties voor 25 gebruikers en een opleiding van het personeel.
- Voor dit project zal het ABH samenwerken met de firma Oodrive, Europees marktleider op het gebied van elektronische handtekeningen en certificaten met 20 jaar ervaring. Het is de enige speler op de markt die collaboratieve oplossingen kan aanbieden voor het delen van bestanden, het beheer van inhoud en media, het beveiligen van gegevens en elektronische handtekeningen, die toegankelijk zijn via één enkel platform.

Deel #4: De geplande investeringen dragen niet alleen bij tot de efficiëntie en performantie van het crisiscentrum, maar versterken ook het nationale en internationale ook het nationale en internationale crisisbeheersingslandschap. Bovendien is er ook een degelijke interne kennis van en ervaring met de behandeling van complexe IT-projecten in beveiligde omgevingen aanwezig.

Concreet zal het merendeel van de subdoelstellingen worden uitgevoerd door externe IT-consultants. Niettemin heeft het crisiscentrum solide kennis en ervaring in huis en kan het ook terugvallen op een solide en gestructureerd netwerk van partners die kunnen bijdragen tot het welslagen van het project.

Vanuit technisch oogpunt zal bijzondere aandacht worden besteed aan de interoperabiliteit van alle technologieën die in het kader van dit project zullen worden ontwikkeld. Op nationaal niveau zal een hoog niveau van interoperabiliteit worden gewaarborgd, aangezien het Crisiscentrum bijvoorbeeld het algemene platform (Paragon) ter beschikking stelt van alle betrokken partners en alle betrokken bestuursniveaus. Om de duurzaamheid van de

projecten te waarborgen, zal bijzondere aandacht worden besteed aan innovatie in de procedures voor overheidsopdrachten.

Deel #5: De uitvoering zal worden aangestuurd door een “Digital@BOZAR”-comité voor bestuur, beheer, uitvoering en toezicht op de naleving. Zijn taken zijn de volgende: Administratieve en financiële follow-up; Beheer van toekomstige risico's; Zoeken naar aanvullende financiële steun; Toezicht op en evaluatie van het projectbeheer en de resultaten daarvan; Contacten met de toezichthoudende minister. Het comité zal om de drie maanden verslag uitbrengen aan het stuurcomité. Om de zes maanden wordt aan de minister verslag uitgebracht over het beheer.

De digitale programmering zal worden opgevolgd door het bestaande artistieke comité, dat contact zal onderhouden met de communicatiedienst om ervoor te zorgen dat het project zichtbaar is voor het grote publiek.

De in dit stadium geconstateerde uitvoeringsrisico's zijn het gebrek aan belangstelling van kunstenaars, culturele partners of het grote publiek; interne weerstand tegen verandering; de kwestie van de glasvezelbuizen die niet geïnstalleerd zijn op het terrein van BOZAR; of de vertraging in de samenwerking met overheidsdiensten en dienstverleners.

Deel #6: Aan de minimumeisen van het DRBS wordt voldaan dankzij lopende en gebudgetteerde projecten. Dit “283 digitale overheid”-project heeft nog een extra ambitie voor burgers en bedrijven, namelijk het aanbieden van een digitale toegangspoort. Hiervoor is nog geen budget uitgetrokken. Vandaar onze deelname aan deze oproep tot het indienen van projecten. Wij zijn ons project in 2021 begonnen met de ontwikkeling van een algemene architectuur. Wij brengen de verschillende bouwstenen in kaart en bekijken of er behoefte is aan nieuwe bouwstenen. Er is ook interconnectie gepland. Er zal zoveel mogelijk gebruik worden gemaakt van herbruikbare authentieke bronnen en het “Once Only”-principe zal worden toegepast. Daartoe zal een API-kader als basis worden getest.

De FOD BOSA heeft de opdracht transversale, duurzame en interoperabele bouwstenen te introduceren en aan te bieden aan federale en regionale overheidsdiensten, met inbegrip van steden en gemeenten. Wij zien dit project dan ook als een hefboom voor de versnelde verdere digitalisering van bijkomende procedures in België. Wij willen het vertrouwen van de burger in digitaal werken vergroten door als federale overheid op dit gebied een voortrekkersrol te spelen.

Om deze digitale transformatie in goede banen te leiden, wordt een denktank met de naam “Digital Minds” opgericht, die wordt ondersteund door een operationeel digitaal team binnen de FOD BOSA. De denktank, bestaande uit 15 beproefde digitale kampioenen uit de publieke en private sector, zal erop toezien dat de ontwikkeling van dit project in overeenstemming is met de visie van het plan “Digital Belgium”.

Er zal een maximale inspanning worden geleverd om de bouwstenen te hergebruiken en voort te bouwen op bestaande en vroegere projecten. Het “Liberate Data”-project zal een solide basis bieden voor authentieke bronnen en door middel van technische modules zullen wij de verschillende IT-systemen van verschillende overheidsorganisaties aan elkaar koppelen en het huidige silo-effect doorbreken. Voor de ontwikkeling van het nieuwe

systeem zal gebruik worden gemaakt van EU-bouwstenen zoals EIDAS (een EIDAS-registratie-instrument zal beschikbaar zijn voor alle aangeboden diensten), SEMPER, enz.

Programma 2 (Samenwerken) en programma 3 (Experimenteren) zijn bijzonder belangrijk voor het verkennen, testen en toepassen van innovatieve en toekomstbestendige technologieën.

Deel #7: Het projectonderdeel dat betrekking heeft op de digitalisering van de asiel- en migratieprocedures zal hoofdzakelijk worden uitgevoerd door de immigratiedienst. Zij werkt samen met andere diensten/belanghebbenden.

De infrastructuur waarop deze ontwikkelingen zullen worden uitgevoerd is de volgende:

- Voor eMigration INT: het bestaande integratieplatform dat al wordt gebruikt binnen de FOD IBZ in verband met BELVIS, PNR en SMART BORDERS zal worden geüpgraded en uitgebreid;
- Voor eMigration DOCS + eMigration DVZOE: de bestaande portaal- en SharePoint-omgeving die is opgezet in het kader van het door AMIF gefinancierde Evibel NG-programma;
- Voor eMigration CIR: een nieuwe database die kan communiceren met externe partners via eMigration INT, of rechtstreeks kan worden benaderd via interne toepassingen.

De Dienst Vreemdelingenzaken heeft bij zijn beheer gekozen voor een modulaire aanpak, waardoor ontwikkelingen op kleine schaal iteratief kunnen worden gevolgd. Dit betekent dat elke module zijn eigen specifieke spoor heeft, waarbinnen duidelijke financiering kan worden toegekend. Per track is slechts één instrument toegestaan. Zo wordt dubbele financiering vermeden.

In overeenstemming met de activiteiten van het Europees Grens- en Kustwachtagentschap (Frontex) zal België zich blijven baseren op het niet-bindende referentiemodel [1] dat door het agentschap is gecreëerd, Recamas (Return Case Management System) genaamd. Deze Recamas zal worden gebouwd op de infrastructuur van het eMigration-portaal, en zal gebruik maken van de eMigration Backbone. Andere modules, zoals reïntegratie (bijstand na aankomst en na terugkeer), integratie (SIS2...) of terugkeeroperatie (zowel terugkeer als INAD/ANAD), zullen worden ontwikkeld.

Met de RFF -financiering willen wij de nieuwe modules voor detentie, een deel van de registratiemodules (grens en binnenland) en de module voor casemanagement voor de diensten die zich bezighouden met gezinnen in open terugkeerhuizen (FITT), ontwikkelen. Deze modules moeten dringend worden ontwikkeld, aangezien de technologie verouderd is, en de ontwikkeling ervan niet kan wachten tot de volgende toezeggingen voor specifieke AMIF-acties.

Wat het gebruik van de eID voor migranten betreft, overwegen wij op korte termijn de in het document voorgestelde oplossingen.

Voor het projectonderdeel dat betrekking heeft op de modernisering van de medische facturering, zal het project worden uitgevoerd door Fedasil en HZIV. In een eerste fase zullen verschillende werkgroepen worden opgericht, elk met vertegenwoordigers van Fedasil en HZIV:

- Een werkgroep medische expertise die de volledige nomenclatuur van het RIZIV zal herzien met het oog op de opstelling van een lijst van medische behandelingen en geneesmiddelen die gemakkelijk kunnen worden gedigitaliseerd. Ook een externe deskundige van het solidariteitsfonds zal hieraan deelnemen.
- Een werkgroep juridische bevoegdheid zal zich buigen over mogelijke wijzigingen van de medische artikelen van de opvangwet (analyse van het juridisch kader: uitvoeringsbesluiten en -overeenkomsten). Er is reeds een voorstel tot wijziging van de wet opgesteld.
- Een werkgroep digitale aanpassingen: deze werkgroep zal zich buigen over de digitale aanpassingen die nodig zijn voor de integratie van VIB's in het HZIV-ledendossier, alsook over andere aanpassingen die nodig zijn voor bestaande elektronische circuits. (MyCareNet, Match It, enz.).

De werkgroepen zullen een gedetailleerd procesontwerp uitwerken. Vervolgens kan een duidelijk tijdschema worden opgesteld voor de uitvoering van de digitale aanpassingen en voor de betrokkenheid van andere belanghebbenden, zoals het NIC (Nationaal Intermediair College).

Deel #8: De investeringen zijn bestemd voor de volgende aspecten: analyse van de zakelijke behoeften van de klant, analyse voor procesoptimalisatie, evaluatie van bestaande oplossingen en selectie van de optimale oplossing, functionele analyse voor ontwikkeling, herontwerp van bestaande toepassingen, integratie van oplossingen...

Dit project zal worden uitgevoerd vanuit een klant/consument-perspectief. Daartoe zal het agentschap een orgaan mobiliseren waarin alle partijen vertegenwoordigd zijn. De verschillende uitvoeringsfasen zijn reeds aan een risicoanalyse onderworpen.

Het FAVV, en meer bepaald de diensten van de gedelegeerd bestuurder, zal verantwoordelijk zijn voor de verslaglegging en de uitvoering van elke fase van het project.

Deel #9: De implementatie van de IT, de ontwikkeling, de programmering, de digitalisering van de consulaire registers en de bekabeling van de kanselarijen zullen door particuliere ondernemingen worden uitgevoerd.

Het project zal ook steunen op andere openbare entiteiten zoals: de FOD Binnenlandse Zaken, de gemeenten... voor het Belpas en Live enrollment gedeelte; de Dienst Vreemdelingenzaken voor het VisaNet gedeelte; de FOD Binnenlandse Zaken opnieuw voor het E-loket en het verkiezingsgedeelte, of de FOD BOSA voor het PersonAll gedeelte.

De obstakels waarmee dit ambitieuze project kan worden geconfronteerd, kunnen als volgt worden omschreven:

- Onvoorziene en onvoorspelbare elementen - zowel uit technisch als uit organisatorisch (inclusief gezondheid) oogpunt - kunnen van invloed zijn op de planning en de uitvoering van de projecten;
- Interne procedures (in verband met de aanwerving van personeel, overheidsopdrachten, enz);
- Technische belemmeringen, vertragingen bij de levering van producten, enz.

- Aspecten van fysieke en virtuele beveiliging

Deel #10: Het project wordt aangestuurd door een Programmastuurgroep die wordt voorgezeten door een vertegenwoordiger van de Eerste Minister en waarin alle ministers-presidenten van de Belgische Gewesten en Gemeenschappen een vertegenwoordiger hebben. Het vereist een sterke transversale coördinatie op alle beleidsterreinen, aangezien de betrokken gebieden zowel op burgers als op bedrijven zijn gericht en bijna alle beleidsterreinen (financiën, sociale zekerheid, economie, mobiliteit, justitie, binnenlandse zaken ...) en bevoegdheidsgebieden (federale, regionale, gemeenschaps-, provinciale en lokale overheden) betreffen.

Om overlappingsen te voorkomen, zal het gevraagde budget op basis van intergouvernementele sturing en coördinatie worden gebruikt om de nodige aanpassingen op geharmoniseerde wijze door te voeren.

Daarnaast zal de coördinatie op federaal niveau worden verzorgd door de federale coördinator voor wat betreft algemene coördinatie, planning en budgetbewaking en door de technische coördinator voor de bewaking van alle aspecten van de uitvoering en de technische elementen.

Tijdens de uitvoering van het project zal de federale coördinator er ook op toezien dat het beginsel “geen schade berokkenen” wordt toegepast en dat het project voortbouwt op het binnen ISA beschikbare onderzoek door authentieke Belgische bronnen open te stellen en ten volle te benutten voor Belgische en Europese burgers en ondernemingen - waardoor het project wordt gekoppeld aan, maar een aanvulling vormt op, de ontwikkeling van interoperabele grensoverschrijdende en sectoroverschrijdende overheidsdiensten.

Deel #11: Het project zal worden ontwikkeld en uitgevoerd met teams van de FOD BOSA in een hybride model: particuliere consultants en BOSA-personeel.

Wij willen een meer coherente aanpak stimuleren en tot stand brengen van de verschillende acties die binnen de verschillende overheidsdiensten worden ondernomen met betrekking tot het beheer en de toegankelijkheid van overheidsgegevens. Daarnaast zullen nieuwe technologische wegen worden verkend om de toegevoegde waarde van overheidsgegevens op een nog efficiëntere en intelligentere manier te benutten.

De ervaring leert dat de grootste uitdaging niet de ontwikkeling van technische oplossingen is, maar de voorbereidende analyse. Er is een task force voor ontwikkeling gepland om een productieklare analyse en praktische oplossing te ontwikkelen en te communiceren, gebaseerd op concrete behoeften en in samenwerking met intern personeel van het ministerie.

Wat de ondernemingen betreft, zal creativiteit worden aangemoedigd en zal voorrang worden gegeven aan het verstrekken van anonieme informatie.

Wij pleiten er ook voor en begeleiden overheidsdiensten om gegevens steeds meer als open data beschikbaar te stellen.

Deel #12: Voor de uitvoering van het eerste deel, de opleidingsrekening

Een opleidingsrekening vormt de basis voor een hervormd en versterkt systeem van “levenslang leren” waarin alle overheidsniveaus in België zich kunnen inpassen. Op die manier zal de deelname aan onderwijs en opleiding worden vergroot, wat een aanzienlijk economisch effect zou moeten hebben. Zoals het Country Report stelt: “Investment in training, however, has a positive impact on wages and in particular on productivity in Belgian firms. On average across all sectors, increasing the trained work force by 10 percentage points increased wages by 20% and productivity by 23% between 2008 and 2017. The impact is the largest in the non-manufacturing sector.”

Voor elke persoon die de Belgische arbeidsmarkt betreedt of verlaat (werkzoekende, werknemer in de privé-sector, ambtenaar, zelfstandige, student, enz.) wordt een opleidingsrekening gecreëerd. Deze bestaat uit verschillende elementen: de opleidingsrechten van de betrokkene en een opleidingskrediet, d.w.z. de beschikbare financiering. Iedereen moet al zijn opgebouwde rechten op één website kunnen raadplegen.

Het project vereist:

- De opbouw van een brede basis waarbij alle relevante autoriteiten (met inbegrip van de sociale partners) en belanghebbenden op het gebied van onderwijs en opleiding worden betrokken en overeenstemming bereiken over het concept en de praktische uitvoering van het project.
- Overeenstemming over de afstemming van het huidige en toekomstige opleidingsbeleid om de opleidingsrekening te versterken en te bevorderen.
- De ontwikkeling van een noodzakelijk regelgevend kader om het gebruik ervan aan te moedigen.
- Een IT-systeem opzetten, bestaande informatiebronnen koppelen en aanvullen om een echte “individuele opleidingsrekening” te creëren.

Het systeem moet zo worden opgebouwd dat partners die in eerste instantie niet aansluiten, dit later wel kunnen doen, en dat systemen die in eerste instantie niet kunnen worden geïntegreerd, later kunnen worden geïntegreerd.

Het project omvat geen investeringen in (digitale) infrastructuur.

De uitvoering van het tweede deel van het project (datamining van beroepsrisico's) vereist in de eerste plaats de oprichting van een projectwerkgroep, binnen de FOD Werkgelegenheid, die zou bestaan uit 3 personen uit verschillende disciplines: sociologie, psychologie, statistiek. Deze werkgroep zou contact opnemen met de verantwoordelijken voor de verschillende gegevensbronnen om de gegevens anoniem en in overeenstemming met de AVG (Algemene verordening gegevensbescherming) te verzamelen. Tijdens deze contacten konden de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de gegevens worden besproken, hetgeen uiteindelijk zou leiden tot de geleidelijke verbetering van de gegevens.

Kwaliteitsgegevens over de arbeidsomstandigheden zijn nuttig om te weten welke werknemers aan welke risico's worden blootgesteld, de omvang van de risico's te beoordelen, preventiemaatregelen op de schadelijkste risico's toe te spitsen, de bewustwording van de risico's te vergroten, vragen te beantwoorden, gerichte inspectiecampagnes te voeren, enz...

Op basis van de gegevens die de FOD Werkgelegenheid in 2014 heeft verzameld, zou de werkgroep een samenvatting maken die het tweejaarlijkse en digitale verslag over de arbeidsomstandigheden en de beroepsrisico's in België zou vormen. Deze samenvatting zou worden gedigitaliseerd en op een gebruikersvriendelijke manier via een website worden gepresenteerd. Voor de digitalisering en het ontwerp van de website zal een beroep moeten worden gedaan op de diensten van een IT-bedrijf. De nadruk zou in belangrijke mate komen te liggen op psychosociale risico's en geestelijke gezondheid, risico's die voortdurend toenemen en die door de COVID-crisis nog verder zijn geaccentueerd. Bovendien zijn deze risico's in de bedrijven nog te weinig bekend en wordt er te weinig rekening mee gehouden.

De publicatie van de halfjaarlijkse verslagen en de uitwisselingen met de beheerders van de gegevensbronnen zullen deze gegevensbank over beroepsrisico's en arbeidsomstandigheden geleidelijk verrijken.

Een van de belangrijkste bronnen is de nationale enquête naar de arbeidsomstandigheden. In 2010, 2015 en 2020 heeft de FOD Werkgelegenheid samengewerkt met Eurofound door een uitbreiding van de Belgische steekproef van door Eurofound verzamelde gegevens te financieren. Deze uitbreiding van de steekproef maakt een meer gedetailleerde analyse van de arbeidsomstandigheden in België mogelijk. De evolutie van de Belgische gegevens sinds 2010 en de opname van de COVID-crisis in de Europese enquête zullen het mogelijk maken om de impact van deze crisis op de werknemers en hun arbeidsomstandigheden te evalueren.

De FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg zou een centrale rol spelen die uiteraard past in haar opdracht als referentie- en expertisecentrum op het gebied van welzijn op het werk en in het bijzonder in de opdrachten van:

- haar DG Humanisering van het werk: voorbereiding, bevordering en uitvoering van het beleid inzake welzijn op het werk en bewustmaking van de verschillende actoren in de sociale en economische wereld van de humanisering van het werk.
- haar DG Toezicht op het Welzijn op het Werk: het welzijn van de werknemers op het werk permanent verbeteren en toezien op de naleving van het welzijnsbeleid door een adviserende, preventieve en repressieve rol op het werk te spelen.
- De budgetten zouden worden beheerd door de FOD Werkgelegenheid voor de aanwerving en bezoldiging van de drie mensen in de werkgroep van 2022 tot 2025. De FOD Werkgelegenheid zou ook de overheidsopdracht beheren met het IT-bedrijf dat zal bijdragen tot de digitalisering van het project. De FOD Werkgelegenheid zou in 2023 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met Eurofound ondertekenen om de Belgische steekproef opnieuw uit te breiden voor de volgende Europese enquête in 2024 (EWCS 2024).

Staatssteun

Geen van de 12 onderdelen van het digitaliseringsproject van de FOD valt onder de staatssteun.

Doelgroep

- Alle bovengenoemde FOD's en instellingen
- Burgers en gebruikers
- Bedrijven

Periode van uitvoering

De eerste onderdelen van het project beginnen in Q1 2021 en alle onderdelen zullen voltooid zijn tegen Q4 2026.

ID	I – 2.06.
Naam	eHealth Services and Health Data
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	40,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} kwartaal 2025

Uitdagingen

De eHealth Roadmap is een gezamenlijk programma voor de digitalisering van de gezondheidszorg in België dat is opgesteld door de federale overheid, de deelgebieden en belangengroepen zoals zorgverstrekkers, zorginstellingen, de industrie en, uiteraard, patiëntengroepen. Het programma ging in 2013 van start en we bevinden ons nu in de derde versie, die van 2019 tot 2021 loopt, en er wordt al gewerkt aan de omschrijving van de vierde versie, die van 2022 tot 2024 loopt.

Daarnaast voorziet het regeringscontract in de definitie en implementatie van een autoriteit voor gezondheidsgegevens, die ervoor moet zorgen dat gezondheidsgegevens beschikbaar komen voor secundair gebruik van gegevens voor populatiebeheer in de gezondheidszorg, voor onderzoek, productontwerp en beleidsondersteuning, een initiatief dat perfect aansluit bij het Europese initiatief voor een Europese ruimte voor gezondheidsgegevens in de context van een open datamarkt.

In de afgelopen jaren zijn een aantal verbeterpunten aan het licht gekomen, die wij met deze financiering willen aanpakken.

- De burgers willen een actievere rol spelen in het algemene gezondheidszorgsysteem en in hun eigen gezondheid.
- Zorgverleners moeten over meer digitale hulpmiddelen beschikken zodat ze zo veel mogelijk van hun tijd kunnen besteden aan de zorg voor hun patiënten.
- Ontbrekende gegevens, analytische middelen en passende modellen die nodig zijn om de beleidsvragen in de context van het beheer van gezondheids crisissen en van de gezondheidszorg te beantwoorden.

- Overtolligheid van onnodige en dure onderzoeken en verhoging van de kwaliteit van de voorschriften.
- Dubbele invoer van medische informatie leidt tot tijdverlies en het risico op fouten die schadelijk zijn voor de gezondheid en de gezondheidszorg dus geld kosten
- Noodzaak om informatie op een gestructureerde en gestandaardiseerde manier te delen tussen alle gezondheidswerkers rond de patiënt met een voorgeschiedenis van de informatie
- Gebrek aan gegevens, analytische middelen en passende modellen die nodig zijn om beleidsvragen in de context van crisisbeheersing en gezondheidszorg te beantwoorden.
- Noodzaak om gezondheidsgegevens te ontsluiten op basis van geharmoniseerde en transparante governance, met waarborging van privacy en veiligheid.

Doelstellingen

Doel van dit project is een significante bijdrage te leveren aan de verbetering van de kwaliteit, snelheid en flexibiliteit van de gezondheidszorg door zorgprocessen te digitaliseren, innovatieve digitale systemen te stimuleren en om de administratieve en technische middelen en de beschikbaarheid van goed geanonimiseerde en beveiligde gezondheidsgegevens te waarborgen. De 3 assen waarop wij met aanbieders van digitale diensten en software wensen samen te werken zijn:

1. Stimuleren van de verantwoordelijkheid van de burger, zowel in zijn rol als actieve deelnemer aan zijn gezondheids- of genezingsproces.

- De burger/patiënt mondiger te maken door de toegang tot gezondheidsgegevens zo gebruiksvriendelijk mogelijk te maken, en te zorgen voor een actievere rol met aandacht voor de minder digitaal onderlegden.
- het delen van gegevens mogelijk maken door het bevorderen en ontwikkelen van interoperabiliteit en multidisciplinariteit in alle beschikbaar gestelde toepassingen, met de zorggebruiker als een actieve deelnemer.
- Werken aan het vertrouwen van de burger in gezondheidstoepassingen en het veilige gebruik van gegevens met volledige eerbiediging van de privacy van alle gebruikers van gezondheidszorg.

2. Zorgverleners en zorginstellingen krachtige digitale instrumenten aanreiken om de zorg verder te optimaliseren en de zorgervaring te innoveren.

- Kennis, gebruikersondersteuning, opleiding van zorgverleners en begeleiding bij het gebruik van eHealth gezondheidsdiensten verstrekken.
- Digitalisering van aanvragen en resultaten van klinische biologie en medische beeldvorming, en instrumenten om teleconsultatie mogelijk te maken of te vergemakkelijken.
- Visualisatie van het geïntegreerde medicatieschema van de patiënt, d.w.z. een volledig en globaal overzicht van de volledige medicatie (medicatieschema, voorschrift, advies, verstrekking, dosering, dagboek, terugbetaling, enz.)
- Ondersteuning van ziekenzorg aan huis en geïntegreerde zorg via digitale systemen die hiervoor worden ontwikkeld om efficiënte zorg en communicatie binnen multidisciplinaire zorgteams mogelijk te maken.
- Steun en bevordering van innovatie bij de digitalisering van de gezondheidszorg.

3. Ontwikkeling van secundair gebruik van gezondheidsgegevens voor beleids-ondersteuning, volksgezondheidsbeheer, onderzoek en innovatie .

- Vaststelling van een kader en organisatie voor de governance van gezondheidsgegevens, gemeenschappelijke doelstellingen en prioriteiten, gemeenschappelijke normen en methodologieën met de nadruk op communicatie en kennisverspreiding van kennis.
- De beschikbaarheid van gegevens waarborgen overeenkomstig de FAIR-beginselen.
- Ontwikkeling van technische informatiecapaciteit voor gezondheidsgegevens en vaststelling van een kader voor privacy- en veiligheidsbeleid .
- Opstellen van indicatoren en het verzamelen van gegevens met betrekking tot de gezondheidszorg, waardoor een beter financieel beheer mogelijk wordt, verspilling wordt tegengegaan en de algemene gezondheidstoestand wordt verbeterd doordat beleidskeuzen kunnen worden gemaakt op basis van kwalitatieve gegevens en analyse.

De projecten zullen erover waken dat burgers en zorgverstrekkers er meer vertrouwen in krijgen dat gegevens worden opgeslagen en verwerkt op een manier die hun privacy eerbiedigt. De noodzakelijke gegevensverwerking kan alleen plaatsvinden indien daarvoor een rechtsgrondslag bestaat die door de gegevensbeschermingsautoriteit is beoordeeld, en voor de uitwisseling van gegevens op het niveau van de evenredigheid en de beveiliging van informatie is beoordeeld door het Comité voor informatiebeveiliging. Dit is een van de fundamentele taken van de op te richten Health Data Authority.

Voor deze projecten is geen verdere financiering uit de Europese begroting aangevraagd. Er is voorzien in aanvullende financiering voor de continuïteit van de door de betrokken overheidsdiensten geleverde projecten en producten, zoals het onderhoud van aangeschafte licenties of abonnementen op de betrokken diensten.

Het is de bedoeling alle belanghebbenden erbij te betrekken. Co-creatie en inclusie van alle gemeenschappen zijn in dit verband belangrijke aandachtspunten. Hiervoor bestaan reeds overlegplatforms, zoals de gebruikersgroep van het eHealth-platform in België, waarin burgers, zorgverstrekkers, zorginstellingen, verzekeringsmaatschappijen en administraties vertegenwoordigd zijn. Zij zijn ook nauw betrokken bij de opstelling van het draaiboek voor e-gezondheid en bij de stuurgroepen van de verschillende projecten.

De initiatieven zullen worden afgestemd op Europese initiatieven zoals “Leven in de EU”, “European Health Data Space” (EHDS) en “Connecting Europe”. Zo is de Health Data Authority volledig afgestemd op het EHDS-concept en grensoverschrijdende gezondheidszorg op het concept “Leven in de EU”. Wij zijn ook actief op zoek naar beste praktijken en herbruikbare diensten op het gebied van e-gezondheid, zie onder meer het project van DG Reform over het bepalen van de strategie voor het Belgische eHealth systeem met diverse (virtuele) bezoeken aan andere landen.

Het grensoverschrijdende gezondheidsaspect is onmiddellijk geïntegreerd in de verschillende projecten, zowel op het gebied van de standaardisering van informatie, de verlening van diensten buiten België, het gebruik van eIDAS om toegang te krijgen tot deze diensten, zoals het medicatieschema en het samenvattend EHR (sumEHR). België werkt ook nauw samen met de andere lidstaten op het gebied van het vaccinatiecertificaat, test en recovery.

De lastenboeken en contracten zullen alle aspecten van klimaatneutraliteit en duurzaamheid omvatten.

Uitvoering

De uitvoering verschilt naar gelang van de voorgestelde acties.

Een deel van de acties is gericht op de ondersteuning van de industriële markt (soft providers) voor de succesvolle uitvoering van strategische e-gezondheidsprojecten met een grote toegevoegde waarde voor patiënten, zorgverstrekkers, de samenleving en het overheidsbeleid, en op de integratie met de Europese dataruimte voor gezondheidszorg.

Op elk van deze acties en uitvoeringsprojecten zal streng toezicht worden gehouden wat betreft toepassingsgebied, planning, governance met alle belanghebbenden, aan soft providers toegewezen budget met duidelijke voorwaarden/richtlijnen en resultaatgerichtheid.

1. Ondersteuning van multidisciplinaire zorg door het beschikbaar stellen van Care Sets. Het doel van dit project is het consolideren van gemeenschappelijke gegevens en het opstellen van een multidisciplinaire standaard per bedrijfscontext in zogenaamde “Care Sets” die geïntegreerd kunnen worden in Elektronische Patiënten Dossiers (EPD) voor alle beroepsgroepen in de gezondheidszorg (bv.: patiëntgegevens, professionele contacten, contactpersonen, beoordelingsschalen, diagnoses, ...)
  - De milestones en targets in het project zijn gerelateerd aan de uitwerking en validatie van de verschillende specificaties voor de integratie van de Care Sets in de software van de zorgverleners, Snomedisering, vertalingen en validatie van de Value Sets als Belgische standaarden, de publicatie van de referentiesets en subsets en de implementatie van de Care Sets in de geïnformatiseerde patiëntendossiers van de zorgverleners en het verzekeren van de multidisciplinaire uitwisseling en homologatie van de software.
2. De mogelijkheden voor elektronische voorschriften uitbreiden. Het project inzake verwijsvoorschriften beoogt de oprichting van een beveiligd elektronisch uitwisselingsplatform (met inachtneming van de GDPR-regels) waarop voorschrijvers verwijsvoorschriften kunnen deponeren (kinesitherapeuten, logopedisten, radiologie, verpleegkundigen, enz.) en de zorgverleners die belast zijn met de uitvoering ervan voor de patiënt, deze kunnen raadplegen en de uitvoering ervan kunnen specificeren. De patiënt zal er ook toegang toe hebben. De uitvoering van het project heeft tot doel te zorgen voor een akkoord over de structuur van de FHIR-berichten en over de architectuur, de ontwikkeling van een Proof of Concept en de uitrol in productie van de FHIR-berichten van de laboratoriumresultaten naar de huisartsen en de ziekenhuizen. Het project inzake de resultaten van klinisch-biologische laboratoriumtests heeft tot doel de resultaten van door klinische laboratoria uitgevoerde tests (intra- en extra-muraal) elektronisch door te geven door middel van een gestructureerd FHIR-bericht aan de voorschrijver, ongeacht of deze een ambulante arts of een ziekenhuisarts is. Wij zullen de vereisten en de voorschrijfoplossing definiëren, een keuze van instrumenten maken en ervoor zorgen dat het instrument beschikbaar is en door de dienstverleners wordt gebruikt.
3. De kwaliteit van de voorschriften verbeteren en de kosten verminderen dankzij klinische beslissingsondersteunende systemen. Het doel zal derhalve zijn op

nationaal niveau een objectieve, robuuste en gebruiksvriendelijke elektronische toepassing (“clinical decision support” of “CDS”) in te voeren die de aanvragende arts helpt het juiste onderzoek op het gebied van radiologie voor te schrijven en die de radiologen ondersteunt bij het gebruik van hun recht op substitutie, klinisch-biologische laboratoriumtests en antimicrobiële stoffen.

- De vereisten, het ontwerp en de oplossing voor het CDS zullen worden bepaald en er zullen aanbevelingen voor radiologie, antimicrobiële en klinische biologie beschikbaar zijn, wij zullen specificaties publiceren voor de aankoop van het instrument en voor de integratie in softwarepakketten.
4. Een geïntegreerd beeld creëren van de informatie over gedistribueerde geneesmiddelen en de zorggebruiker activeren. Het doel is gezondheidsgegevens over het geneesmiddelengebruik van de patiënt in België en in het buitenland (grensoverschrijdend) uit te wisselen, de gebruiker en de patiënt een geïntegreerd beeld van het geneesmiddelengebruik van de patiënt te bieden en de gezondheidsgebruiker de mogelijkheid te bieden een dagboek bij te houden.
    - De belangrijkste milestones zullen zijn dat de eisen voor de integratie van het medicatieoverzicht openbaar beschikbaar zijn voor softwareleveranciers en dat het overzicht wordt geïmplementeerd en beschikbaar is voor gezondheidswerkers in de ambulante sector en in softwarepakketten die beschikbaar zijn voor gezondheidswerkers in ziekenhuizen.
  5. Operationalisering van tele-consultatie. Met dit project willen we tele-consultaties op een duurzame manier invoeren, rekening houdend met toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid, informatiebeveiliging en technische mogelijkheden van documentuitwisseling tussen patiënt en verstrekker, integratie van deze informatie-uitwisseling in het elektronisch medisch dossier, en eLearning voor deze systemen voorzien voor zorgverstrekkers en burgers om een correct en vlot gebruik mogelijk te maken. Wij zullen het specificatieplatform en eLearning bepalen, evalueren en implementeren, het aansluitingsplatform op mijngezondheid.be implementeren en de integratie in de verschillende software van de zorgverleners (huisartsen, specialisten, kinesisten, enz.) doen met de publicatie van het bestek.
  6. Een ecosysteem voor gezondheidsgegevens tot stand brengen dat is afgestemd op de marktdoelstellingen voor open gegevens van de Europese Commissie. De oprichting van een Health Data Authority (HDA) met een gemeenschappelijke missie/visie, strategie, doelstellingen en prioriteiten, gemeenschappelijke normen en methodologieën die gericht zijn op communicatie en verspreiding van kennis en deskundigheid en die de opleiding van beroepsbeoefenaren waarborgen. Een systeem voor het beheer van stamgegevens en metadata opzetten dat gegevens van gemeenschappelijk belang en referentie van hoge kwaliteit garandeert. Ontwikkeling van een kader voor privacy- en veiligheidsbeleid: opzetten van de diensten, systemen en infrastructuur die nodig zijn voor het delen van kwalitatieve gegevens, open gegevens en FAIR-gegevensinitiatieven.
    - De uitvoering richt zich op het definiëren van de HDA-organisatie en ervoor zorgen dat deze operationeel is, het creëren van het gedefinieerde en goedgekeurde beleidskader voor privacy, ethiek en beveiliging, het aanpakken van de gedefinieerde vereisten voor GDR en metadatabeheer, het selecteren en implementeren van technische mogelijkheden

om de beschikbaarheid van informatie over gezondheidsgegevens te garanderen, en het investeren in mogelijkheden voor kunstmatige intelligentie (in de cloud). De gezondheidsresultaten en het gebruik van middelen van de gezondheidszorgstelsels worden gemeten en gerapporteerd.

7. Burgers activeren en responsabiliseren wat betreft het beheer van hun eigen gezondheid en welzijn. Het doel van het project is de burger in de stoel van de bestuurder van zijn eigen gezondheid en welzijn te zetten en hem aldus in staat te stellen meer controle en invloed uit te oefenen op het gebruik en de juiste inhoud van zijn gezondheidsgegevens.
  - De toegang tot persoonlijke gezondheidsgegevens is beschikbaar in een geïntegreerde en gebruiksvriendelijke interface zoals een mobiele applicatie. De gebruiker kan beheren wie toegang heeft tot zijn gegevens. De gebruiker kan actief deelnemen aan het beheer van zijn gegevens. Er zijn instrumenten voor toegangsbeheer beschikbaar, met inbegrip van logboekinformatie over de toegang. De gebruiker heeft toegang tot bepaalde informatie en kan deze creëren, bijwerken en wissen.
  - De kennis (gezondheidsvaardigheden) van de burgers is in alle gemeenschappen verbeterd. Opleidingskits zijn beschikbaar in de nationale talen en er worden proefopleidingen gegeven.
8. Stimulering van innovatie bij digitalisering in de gezondheidszorg. Het project beoogt een gestroomlijnde structuur voor het stimuleren en ondersteunen van innovatie te ontwikkelen, zodat naast de inhoudelijke aspecten ook de financiële, organisatorische en marktintroductieaspecten van innovaties, start-ups en scale-ups aan bod komen.
  - Samen met particuliere partners wordt een innovatie-ecosysteem ontwikkeld waarin creativiteit wordt gestimuleerd. Er zullen innovatieprojecten worden geselecteerd en uitgevoerd.
9. Ondersteuning en stimulering van geïntegreerde zorgteams door middel van specifieke herbruikbare softwarecomponenten. Basisfunctionaliteit voor geïntegreerde zorgteams is beschikbaar. Alle functionele en technische documentatie is beschikbaar. De softwarepakketten hebben deze geïntegreerde zorgfunctionaliteiten geïntegreerd. De uitwisseling in twee richtingen van geïntegreerde zorgspecifieke gegevens tussen eerstelijns- en tweedelijnszorgverstrekkers is gedetailleerd.
10. Samenvoegen van bestaande e-gezondheidstoepassingen tot een gebruiksvriendelijke informatiestroom (zorgpad), eenvoudig en gemakkelijk te gebruiken met een duidelijke toegevoegde waarde voor zorgverleners in de eerste- en tweedelijnszorg. Ontwikkeling van gebruikersvriendelijke en persoonsgerichte interfaces voor gezondheids- en welzijnsdiensten. De organisatie voor de selectie en uitvoering van projecten wordt omschreven. De eisen voor gebruikersvriendelijke interfaces en goed geïntegreerde diensten worden gedefinieerd. De gebruikers werden erbij betrokken, de dienstverleners zetten zich in voor integratie. Er worden uitvoeringsprojecten vastgesteld en uitgevoerd. De ondersteunende organisatie is operationeel en biedt effectieve ondersteuning. Er is een ondersteuningsteam beschikbaar, de processen zijn bepaald.

Doelgroep

- Burgers en patiënten
- Medische sector, zorgverstrekkers, instellingen
- Software providers

Periode van uitvoering

Het project begint in Q2 2021 en eindigt in Q4 2025.

ID	I – 2.07.
Nom	Digitalisering ONE
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	31,40
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	3 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

Het project wil bijdragen tot de digitale transformatie van de Office de la Naissance et de l'Enfance (het ONE), de openbare referentie-instelling in de federatie Wallonië-Brussel voor alles wat te maken heeft met de kindertijd, het kinderbeleid, de bescherming van moeders en kinderen, de medisch-sociale begeleiding van moeders en (aanstaande) kinderen, de opvang van kinderen buiten hun familiale omgeving en de ondersteuning van het ouderschap. Doel is de digitale transformatie en beheer van het ONE te ontwikkelen, gericht op administratieve vereenvoudiging en gebruiksvriendelijkheid. Het ONE is al enkele jaren bezig met een grote digitale transformatie. Het is de bedoeling deze omvorming voort te zetten en te versnellen door gebruik te maken van de talrijke mogelijkheden van de informatica om de dienstverlening en de informatieverstrekking aan de gezinnen, maar ook aan de partners (opvang, opleidingsverstrekkers, organiserende instanties, preventieve geneeskunde, met name in de scholen, en andere belanghebbenden) te verbeteren, en tegelijk de besturingscapaciteit te versterken.

Dit zal gebeuren door een geïntegreerde digitale omgeving op te zetten die het contact met de verschillende structuren en gezinnen vergemakkelijkt, door nieuwe diensten en instrumenten te ontwikkelen voor gebruikers en beroepskrachten op het gebied van kindertijd en gezondheid, door processen te digitaliseren (intern en/of gemengd) en ook door gegevens te verzamelen, te verrijken, te verwerken en te delen (Open Data) en het beheer van de instelling en/of het beleid m.b.t. kinderen.

Het effect van de digitale transformatie is evenzeer voelbaar in de verbetering van de dienstverlening aan de begunstigden als in de vereenvoudiging en optimalisering van de administratieve procedures en in de manier van werken. Maar de digitale technologie, en

dus ook de gegevens, maken het ook mogelijk na te denken over en nieuwe mogelijkheden te ontwikkelen die nog niet waren voorzien, en de rol van het ONE als referentie- en gegevensverspreidingsorganisatie te versterken (Open Data).

Aldus zal het gebruik en de analyse van gegevens leiden tot een beter begrip van de behoeften van de begunstigden, de intermediaire begunstigden en de tussenpersonen, waardoor betere betrekkingen en een betere kennis van het kind en zijn omgeving mogelijk worden, rekening houdend met de risico's van de digitale kloof.

Voortdurende kennis van de werkelijke behoeften van de begunstigden, hun evolutie en hun transformatie staat in alles centraal. Dit impliceert het volgen en analyseren van deze behoeften door middel van verschillende passende benaderingen, gebaseerd op een grote hoeveelheid verzamelde en verwerkte gegevens.

Door de analyse van deze gegevens, samen met de analyse van de vele andere gegevens waarover het ONE beschikt, zal dankzij deze nieuwe inzichten een verbetering en ontwikkeling van nieuwe diensten ten behoeve van de begunstigden mogelijk worden, waarbij de nadruk ligt op de perceptie, de behoeften en de acties van de begunstigden, ook bekend als de "klantervaring" (customer experience), gedurende de gehele "levensweg" (customer journey) die deze begunstigden volgen, alsook een betere monitoring van het beleid m.b.t. kinderen of het beheer van de instelling.

Op vlak van informatica-architectuur heeft het ONE gekozen voor een microservices-architectuur die de onderlinge koppeling en het hergebruik van componenten mogelijk maakt. Waar mogelijk en nuttig zal het ONE componenten hergebruiken die door andere overheidsinstellingen ter beschikking zijn gesteld (KSZ, authenticatie via eID/Itsme, BCE, eHealth, enz.) en zal het zijn partners gegevens of API's ter beschikking stellen om automatische integratie mogelijk te maken.

De huidige bedrijfs- of ondersteuningsprocessen van het ONE zijn hoofdzakelijk gebaseerd op papier of de uitwisseling van bestanden. Meerdere coderingen zijn noodzakelijk, zijn een bron van fouten en dezelfde informatie wordt meerdere malen gevraagd. De digitale transformatie is niet alleen gericht op de digitalisering van (interne en externe) processen, maar is in haar benadering ook gebaseerd op meerwaardecreatie voor de burger/gebruiker door middel van een systematische aanpak van:

- process redesign
- het meten van de te bereiken voordelen
- participatie van burgers/gebruikers bij het bepalen van behoeften en prioriteiten

Het geheel is erop gericht de administratieve taken te vereenvoudigen, de verwerking te vergemakkelijken en te versnellen, dit alles in overeenstemming met de behoeften van de eindgebruikers of partners.

Doelstellingen

Het programma zal volgende zaken mogelijk maken:

- Een geïntegreerd en specifiek portaal voor begunstigden (my.one.be)

- Een geïntegreerd en specifiek portaal voor professionals die te maken hebben met kinderen(pro.one.be)
- Een geïntegreerd en specifiek portaal voor begunstigden (my.one.be)
- *Online* toegang voor alle partners, leveranciers, ... (mijn dossier)
- Het invoeren van Business Intelligence (Data & Analytics)
- Digitalisering van de interne processen van het ONE (case tools)

Het programma zal volgende zaken vereenvoudigen:

1. De door de begunstigden ondernomen stappen ten aanzien van het ONE of haar partners: raadpleging van het dienstenaanbod, (pre-)inschrijving voor activiteiten, levensloop, vaccinatiedossier, enz.
2. Diverse administratieve procedures met betrekking tot het ONE of *online* ondersteuningsverzoeken voor gezondheidswerkers binnen een specifiek daarvoor bestemd portaal. Dit zal het niet alleen mogelijk maken de processen te versnellen, maar ook om alle administratieve stappen die momenteel op papier worden gezet, te vereenvoudigen.
3. Het administratief beheer, de verwerking en responstijden voor alle begunstigden en gebruikers dankzij geautomatiseerd beheer via het personeelportaal
4. Een groot aantal digitale processen voor alle partijen die met het ONE te maken hebben (partners, organiserende instanties, begunstigden, leveranciers, enz.
5. De aansturing van het beleid voor kinderen, van de instelling en de uitvoering van proactief beleid dankzij het Data & Analytics-platform, ook voor de belanghebbenden die via het Open Data-platform zullen profiteren van de gegevens in verband met het beleid met betrekking tot kinderen
6. De verwerking van alle processen (intern en extern) die validaties van verschillende belanghebbenden vereisen dankzij de “case tools” (projectoproepen, gunning van overheidsopdrachten, beheer van de Raad van Bestuur, budgettaire vastleggingen, betaling van facturen, enz.)

In overeenstemming met de Europese en nationale wetgeving, met name GDPR, streeft het programma ernaar het “Once Only Principle” in zijn geheel toe te passen. Het zal dus, overal waar toegestaan, steunen op de diensten die worden aangeboden door de andere federale of gefedereerde overheidsdiensten (BCSS, eHealth, RN, eID,...)

Vanuit intern oogpunt van het ONE wordt een gegevensitem slechts één keer in het systeem opgevraagd en gecodeerd en voor alle diensten gedeeld.

Het programma omvat de monitoring van het beleid m.bt. kinderen, het gebruik van diensten en toepassingen via het verzamelen en verwerken van gegevens, die systematisch worden geanalyseerd om het beleid en de investeringen aan te passen en de doeltreffendheid ervan te meten (feedback loop-principe).

De methodologie voorziet in de systematische deelname van begunstigden en professionals (met name gezondheidswerkers) om de diensten te verlenen die de eindgebruikers verwachten.

Uitvoering

Het project zal hoofdzakelijk worden uitgevoerd via dienstverleners die door het ONE worden aangewezen op contractbasis.

De noodzakelijke ontwikkelingen zullen worden gedaan door toepassing van de “Agile”-methode in Dev Ops-modus. Meer in het bijzonder zal de voorkeur worden gegeven aan de “scrum”-methode.

Daarom zal het bedrijfsgedeelte, met inbegrip van de “meta”-definitie van de behoeften, onder de verantwoordelijkheid van een van de afdelingen van het ONE vallen en zal een “product owner” worden aangewezen.

Voor het algemeen beheer van het programma zal een stuurgroep worden opgericht, alsmede, waar nodig, specifieke COPIL's.

Management by project, met inbegrip van de scrum-methode, voorziet in een projectplan dat door de raad van bestuur van het ONE is goedgekeurd. Dit projectplan integreert het beheer van de middelen, met inbegrip van de begroting, en er zal regelmatig verslag over worden uitgebracht.

De administratie van het ONE, met inbegrip van het IT-secretariaat (5 VTE), zal verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de termijnen voor deze rapportage..

De verschillende afdelingen van het ONE (meer dan 1.000 VTE) zullen voor de uitvoering worden gemobiliseerd, voor wat hen aanbelangt, voor wat betreft behoeftenanalyse, verzamelen van de behoeften van de partners, besprekingen met de partners, enz.

Vanuit budgettaire oogpunt zal de analytische boekhouding het mogelijk maken de uitgaven te volgen en te traceren.

De uiteindelijke begunstigden van de toepassingen (gebruikers van de OP's, gezinnen, personeel, enz.) zullen deelnemen aan de vaststelling van de behoeften, aan de prioritering van deze behoeften en aan het testen van de verschillende toepassingen met behulp van verschillende methoden (workshop, interview, gebruikerservaring, enz.).

Het gebruik van de toepassingen en de verschillende functionaliteiten zullen worden gemeten en geanalyseerd om deze voortdurend beter af te stemmen op het gebruik en de behoeften van de gebruikers. Tevredenheidsonderzoeken zijn ook gepland.

Staatssteun

In dit stadium van het project is nog geen staatssteun vastgesteld.

Het Office de la Naissance et de l'Enfance is een instelling van openbaar nut in de zin van de wet van 16 maart 1954 betreffende de controle op sommige instellingen van openbaar nut. Het Bureau is belast met openbaredienst opdrachten bij het decreet van 17 juli 2002 tot

hervorming van het Bureau voor de jeugd en de jeugd (zie met name de artikelen 1 en 2). Het wordt volledig gefinancierd door de Federatie Wallonië-Brussel.

Doelgroep

Alle gezinnen die van een van de diensten van het ONE gebruik willen maken, zullen hierbij betrokken zijn, evenals de verschillende opvangstructuren en de verschillende partners van het ONE. Op technisch niveau worden verschillende categorieën gebruikers (“persona”) gedefinieerd: begunstigden, partners en agenten, overeenkomstig het fundamentele beginsel van “gebruikersgerichtheid” van het beheerscontract en de “gebruikersgerichte” oriëntatie van de digitale transformatie.

Elke persona heeft toegang tot zijn eigen diensten en instrumenten die gedurende het hele traject in al zijn behoeften voorzien. Deze behoeften vormen de leidraad en helpen prioriteiten te stellen voor het informatiesysteem en de digitale transformatie.

Deze diensten en instrumenten evolueren en worden mettertijd verrijkt naar aanleiding van feedback, nieuwe behoeften en technologische ontwikkelingen.

De door het ONE gekozen User Experience-methodologie houdt in dat vertegenwoordigers van elke persona zullen deelnemen aan de definitie van de behoeften.

Het verzamelen van gebruikgegevens, tevredenheidsenquêtes, enz., gecombineerd met de UX-aanpak, zal het mogelijk maken proactief te anticiperen op de behoeften van de burgers en het gebruik.

Periode van uitvoering

- Q3-2021: Begindatum
- Q4-2025: Einddatum

ID	I – 2.08.
Nom	Digitalisering van de cultuur- en mediasector
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Franse Gemeenschap
Budget	16,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

De gezondheidscrisis en de daaruit voortvloeiende reserme lockdownmaatregelen versnellen de digitalisering. Met name in de sector van cultuur en media kende de consumptie van *online* content, die al gestaag was gegroeid, een bruuske versnelling. Op Europees niveau zien we dat de impact van de eerste lockdown zich vertaalde in een aanzienlijke toename

van digitale activiteiten: 36% van de respondenten verklaarde dat ze meer gebruik waren gaan maken van videostreaming; 32% verklaarde dat ze meer gebruik waren gaan maken van sociale netwerken; en 17% verklaarde dat ze meer gebruik waren gaan maken van audiostreaming. Op Belgisch niveau stellen we vast (bron: CIM) dat de eigen digitale platformen (sites, apps en players) van de Belgische Franstalige media tussen 2019 en 2020 een groei kende van +20% in dagelijks bereik, terwijl deze groei tussen 2018 en 2019 +13% bedroeg.

Deze context vormt voor leveranciers van content zowel een opportuniteit als een levensbelangrijke uitdaging. De opportuniteit: de mogelijke publieksbasis verbreden en *online* een alsmaar meer gediversifieerd publiek bereiken. De levensbelangrijke uitdaging: aanwezig zijn, maar vooral ook zichtbaar zijn in dit immense aanbod van digitale content.

Deze levensbelangrijke uitdaging van zichtbaar te zijn in de digitale wereld hangt grotendeels af van factoren die buiten de controle vallen van de producenten van content. Deze mogelijkheid is in feite afhankelijk van aanbevelingsmechanismen en strategieën voor de verspreiding van content die grotendeels worden bepaald door een handvol grote internationale spelers (GAFAN) die de *online* culturele praktijken monopoliseren. De Belgische Franstalige media en culturele actoren instrumenten aanreiken die hen meer autonomie schenken ten opzichte van deze grote internationale spelers, en een betere aanpassing van hun content aan de strategieën die de consumptie van digitale content sturen: dat zijn de uitdagingen die dit project aangaat.

In deze context, waarin culturele en sociale praktijken in hoge mate worden beïnvloed door de evolutie van de digitale omgeving, zijn de productie, de digitalisering, het *online* plaatsen en de zichtbaarheid van content steeds meer afhankelijk van complexe IT-methoden en -tools die werden ontwikkeld door transnationale bedrijven die weinig geneigd zijn om plaatselijke culturen naar voren te schuiven. Voor de Europese gebieden is de kwestie van de aanwezigheid en vindbaarheid van content dus een belangrijke uitdaging op het vlak van de bevordering van de diversiteit van cultuuruitingen en de sociale samenhang. Voor producenten en distributeurs van content is zichtbaarheid een groot probleem als het gaat om het duurzaam kunnen bereiken van hun eindgebruikers. Hun eigenlijke voortbestaan komt daarbij zelfs in het geding.

De culturele en creatieve industrieën - met daarbij ook de pers en de audiovisuele sector - zijn de op twee na door de covid-19-crisis meest getroffen sectoren. Weliswaar wordt de sector ook gezien als een van de meest veelbelovende hefbomen voor economisch herstel, gezien zijn vermogen om banen te scheppen, zijn historische positie als speler in de digitalisering, de jeugdigheid van zijn spelers en de vraag ernaar (80% van het internetgebruik gaat naar de consumptie van culturele en media-ervaringen).

Doelstellingen

- Het versterken van de aanwezigheid en de slagkracht van de media en de culturele actoren van de Franse Gemeenschap in de digitale wereld.
- Doel is om de toegang tot digitale technologische tools te verbeteren zodat culturele en mediabedrijven hun content beter kunnen positioneren in de digitale omgeving, door te werken aan “vindbaarheid” (met vindbaarheid bedoelen we zowel de *online* beschikbaarheid van content als het vermogen om gevonden te worden tussen een

grote hoeveelheid andere content). Het gaat er ook om de toegang tot de content voor de gebruikers makkelijker te maken.

- Het project zal worden uitgevoerd in overeenstemming met de wetgeving van de Europese Unie (EU). Zij zal er met name op toezien dat zij geen belemmering vormt voor het vrije verkeer van werken binnen de EU, met name vanuit auteursrechtelijk oogpunt, en geen discriminatie op grond van de nationaliteit van deze werken bevat.
- de culturele diversiteit versterken, enerzijds door culturele producties en content van algemeen belang te produceren, te digitaliseren en beschikbaar te stellen (met name vanuit educatief oogpunt), en anderzijds door de eindgebruikers (de “consumenten” van deze digitale culturele content) een betere en vlottere toegang te garanderen tot kwalitatief hoogstaande en gediversifieerde content (via zoekmachines, aanbevelingen en een vlottere gebruikerservaring).
- Vertrouwen wekken bij de gebruikers en transparantie creëren in het gebruik van gegevens, voorlichting geven over mediageletterdheid en fake news bestrijden.

Uitvoering

Het project bestaat uit twee luiken:

A. Vindbaarheid van Franstalige Belgische content (FWB) in een platformeneconomie (11 miljoen euro)

Dit luik zal worden opgesplitst in vier strategische acties die gericht zijn op het creëren van een kader van tools en hulpmiddelen ter vergroting van de zichtbaarheid van de content geproduceerd door Franstalige culturele en mediaspelers.

Het zal worden uitgevoerd in het kader van een partnerschap van openbare en particuliere media en culturele actoren.

Dankzij deze tools kunnen alle Franstalige Belgische producenten en distributeurs van content zich aansluiten bij het partnerschap om te genieten van voorwaarden waardoor hun digitale content beter kan worden gepositioneerd en aanbevolen in een digitale omgeving.

1. Kwalificatie en beschrijving van de content

Doel van deze as is de ontwikkeling van instrumenten en infrastructuren voor de kwalificatie en automatische annotatie van content op basis van kunstmatige intelligentie, en aangepast aan de lokale culturele context (persoonlijkheden, plaatsen, taal, enz.).

Deze tools zullen het mogelijk maken om lokale content vlotter te kunnen vinden *online* (zoekmachines) en om de kwaliteit te verbeteren van de aanbevelingen voor de eindgebruiker op de sites van de verschillende uitgevers van content en operatoren in de Franse Gemeenschap.

Het doel is om de gemeenschap van culturele en mediaspelers in de Franse Gemeenschap die digitale content produceren (artikels, video's, audio) of die digitale platformen gebruiken om hun activiteiten te promoten (tentoonstellingen, culturele evenementen, enz.) toegang te geven tot automatische en gepoolde hulpmiddelen voor het beschrijven van hun content. Deze instrumenten zullen gebruik maken van modellen van analyse en machine learning, die “soeverein” zijn, en aangepast aan de plaatselijke culturele context. Op die manier zal beter naar hen worden doorverwezen via zoekmachines (GAFAM). De verschillende

operatoren zullen dus beter in staat zijn om aanbevelingsmechanismen op te zetten op hun eigen webplatforms

2. Het publiek toegang verschaffen via een unieke identificatiecode en handelen op basis van persoonlijke gegevens

Het doel van deze as is om te voorzien in een gedeeld authenticatiesysteem voor uitgevers/distributeurs van content en culturele operatoren in de Franse Gemeenschap.

Dankzij deze gedeelde authenticatie zal de eindgebruiker toegang kunnen krijgen tot een brede waaier van media en culturele content zonder dat hij daarvoor afzonderlijk een account moet aanmaken. Het zal hem in staat stellen zich slechts eenmaal aan te melden tijdens zijn eerste bezoek aan een van de sites waarop de oplossing zal worden geïntegreerd.

3. Gegevensbeheer en aanbevelingssystemen

Het doel van deze as is het ontwikkelen van een gedecentraliseerd data-ecosysteem ter ondersteuning van de “unieke identificatiecode” die de overdraagbaarheid mogelijk zal maken van de gebruiksgegevens die op de sites van de verschillende uitgevers van content worden gegenereerd door de eindgebruiker (wat hij of zij heeft bekeken, beluisterd, gelezen, geliket). Dit model biedt de eindgebruiker een dubbel voordeel:

Transparantie en controle over de opgeslagen gebruiksgegevens. Inderdaad: door de verzamelde gegevens los te koppelen van de directe link met het mediamerk of dienstenplatform waarop ze werden verzameld, geeft dit principe van gegevens-overdraagbaarheid de eindgebruiker de controle terug over het volledige beheer van deze gegevens (opslaglocatie, toegangsrechten,...) en ook de effectieve eigendom ervan (bewerken, verwijderen, overdragen, opslaan,...) ;

Een betere aanbeveling van content bij het bezoek aan elk platform, omdat deze aanbeveling wordt gevoed door zijn gedrag op alle andere platforms (met inbegrip van de GAFAN-sites). Bovendien geeft dit model de eindgebruiker de daadwerkelijke controle over het gebruik van zijn persoonsgegevens (opslaglocatie, toegangsrechten, enz.). Dit gedecentraliseerde model, dat een alternatief vormt voor het GAFAN-model en verenigbaar is met de GDPR, zal de lokale cultuur- en mediasector meer weerbaar maken in de wereldwijde concurrentie omtrent data.

4. Stijging van het vertrouwen door de traceerbaarheid van de bron en van de wijzigingen van de content

Om de gebruiker meer vertrouwen te geven in de content die hij raadpleegt, wordt de invoering van een cryptografisch gecertificeerde publieke traceerbaarheid voorgesteld. Dit zal het voor uitgevers mogelijk maken om hun content te certificeren (samen met de bronnen en ingebedde objecten die samen het geconsumeerde product vormen), net als de diverse belangrijke wijzigingen die worden aangebracht tijdens de terbeschikkingstelling. Dit zal het vertrouwen in de producenten van content versterken en bij de consument de reflex opwekken om de bronnen te verifiëren teneinde de verbreiding van het fenomeen van fake news tegen te gaan.

Algemene uitvoeringsprincipes

a) Uitvoering

Het projectmanagement en het toezicht erop kunnen worden toevertrouwd aan een marktdeelnemer of een consortium van marktdeelnemers in het kader van een openbare aanbestedingsprocedure voor beheersdiensten.

Overeenkomstig de wetgeving inzake overheidsopdrachten zullen ook een of meer economische actoren worden aangewezen die middelen en vaardigheden mobiliseren om de ontwikkeling van de resultaten van de vier zwaartepunten te garanderen.

De uitvoering van het project zal gebaseerd zijn op “proofs of concept” voor elke actielijn, die zullen worden uitgevoerd en geïntegreerd in demonstratiemodellen (of minimaal levensvatbare producten) om het potentieel voor waardecreatie voor de cultuur- en mediasector in de Federatie Wallonië-Brussel aan te tonen en te valideren

b) Verspreiding

De instrumenten zullen op niet-concurrerende wijze ter beschikking van de sectorale actoren worden gesteld. Voor de ontwikkeling van de resultaten voor elk actiepoint zal een “open source”-aanpak worden gevolgd en de resultaten zullen beschikbaar worden gesteld onder een “creative commons”-licentie.

Het succes van het project hangt samen met het gebruik van het model door een kritische massa van culturele en media-actoren. Het is de bedoeling dat een streefcijferpercentage van lokale culturele en media-actoren met digitale distributiekkanalen voor hun inhoud of kanalen voor het promoten van hun producties in staat wordt gesteld sleutelementen van het ontwikkelde model te integreren.

Het referentiekader van deze verspreidingsacties zal worden bepaald door een regelmatige analyse van de maturiteit en het digitale potentieel van de sector in de Federatie Wallonië-Brussel. Deze analyse zal worden uitgevoerd in het kader van het project door een barometer van de digitalisering van de cultuur- en mediasector op te stellen, en zal erop gericht zijn het beste effect van de verspreidingsacties te garanderen met het oog op de bestending van het model.

Ter ondersteuning van de verspreiding van de instrumenten onder de actoren die volgens de barometer het verst gevorderd zijn, zal steun worden verleend in de vorm van integratie, documentatie en opleiding in het gebruik van de instrumenten; voor de actoren die qua digitalisering het minst ver gevorderd zijn, zullen goede methodologische praktijken voor informatie, opleiding en responsabilisering worden vastgesteld en toegepast. Indien nodig zal een reeks modules worden ontwikkeld en uitgevoerd met bestaande actoren die werken aan de digitalisering van de sector.

c) Duurzaamheid

Dankzij de financiering van het herstel- en veerkrachtplan kan het project door eenmalige steun een impuls krijgen.

De financiering van de duurzaamheid van het systeem zal mogelijk zijn dankzij een financiële stroom in de vorm van royalty's uit commercieel gebruik van de creative commons-licentie. Dit gebruik zou bijvoorbeeld kunnen worden gemaakt door derden die nieuwe diensten zullen ontwikkelen op basis van de in open source ter beschikking gestelde bouwstenen (bv. *online*verkoop van tickets, dienstenplatforms met reclame-inkomsten).

Alle onderdelen van het project zullen ook kunnen steunen op bestaande vaardigheden en middelen op het gebied van onderzoek en ontwikkeling en economische ontwikkeling in Wallonië en Brussel, die werken of oplossingen hebben voorgesteld in verband met deze

Uitvoeringsfasen

- Korte termijn: voorbereiding, O&O en prototyping
  - Opzetten van het Project Management Office. Modelleren van de belangrijkste te ontwikkelen producten; vaststelling van een nauwkeurig stappenplan met vastgestelde KPI's voor de monitoring van het project door de overheid aan de hand van een regelmatige verslaglegging (met inbegrip van het opzetten van de methodologie die de regelmatige uitvoering van een “Barometer van de digitalisering van de cultuur- en mediasector” mogelijk maakt); opstelling van de overheidsopdrachten voor de aanwerving van de dienstverleners die nodig zijn voor de concrete uitvoering, en voorbereiding van de elementen die nodig zijn voor de uitvoering van een POC van het project.
  - Beschikbaarstelling van O&O-middelen: stand van de techniek in termen van IT-architectuur en bedrijfsmodel.
  - Ontwikkeling en implementatie van de eerste prototypes (Proof of Concept); evaluatie, integratie van de opgedane kennis in het stappenplan en het business model, en mogelijke correcties.
- Middellange termijn: demonstratie en schaalvergroting.
  - Tests in reële omgeving, uitvoering van demonstratiemodellen (integratie in reële omgevingen) voor validatie.
  - Uitbreiding van de gemeenschap van belanghebbenden naar aanleiding van de analyse van de digitale rijpheid van de sector / tot exploitanten die voldoende rijp zijn volgens de criteria die via de barometer zijn vastgesteld (eindgebruikers en culturele en media-exploitanten).
- Op lange termijn: duurzaamheid en verspreiding. Duurzaamheid van de samenstellende delen van het project (documentatie, juridisch en financieel kader); verspreidingsacties (integratie van de modellen bij culturele en media-actoren) en duurzaamheid van de modellen.

B. Productie en digitalisering van culturele en media-content (5 miljoen euro)

Twee ontwikkelingslijnen in het kader van projectoproepen die worden beheerd door het Centre du cinéma et de l'audiovisuel van de Franse Gemeenschap:

1. Intensivering van de digitalisering en de toegankelijkheid van audiovisuele en audio-werken

Audiovisuele en audio-werken die zijn geproduceerd in de FWB, zijn vaak onbekend, vooral omdat er weinig digitale kopieën zijn die gebruikt kunnen worden voor vertoningen, digitale uitzendingen of acties voor publieksbetrokkenheid. Deze werken zijn niet alleen kostbare documenten die getuigen van de artistieke kracht van de FWB, maar ook unieke getuigenissen van belangrijke gebeurtenissen in onze recente geschiedenis. Steun voor investeringen in de modernisering van digitaliseringsprocessen kan bijdragen tot het restaureren en herontdekken van de rijkdom van audiovisuele en audio-werken via diverse digitale kanalen, en tot het bewaren van deze werken voor het nageslacht.

Als reactie op deze situatie is het van essentieel belang om een digitaliseringsplan op te zetten en daarbij de capaciteiten van de digitale laboratoria in de FWB te versterken, om zo de meest kwetsbare werken in de collecties te digitaliseren. Ook is het van essentieel belang om te investeren in de duurzame vernieuwing van digitaliseringsapparatuur, om milieunormen te integreren in de kwestie van de gegevensopslag en -overdracht, zodat de kwantiteit en kwaliteit van gedigitaliseerde films kunnen blijven toenemen zonder impact op de klimaatverandering.

De assen van dit plan voor digitalisering en toegang tot de audiovisuele en audio-werken van de FWB zijn:

- Het aanleggen en bewaren van een collectie audiovisuele en audio-werken van blijvend esthetisch, technisch en historisch belang voor de FWB. Uitbreiding van de catalogus van gedigitaliseerde werken tot alle door de FWB gesteunde producties;
- De opslag van werken veilig stellen en integreren in een ecologisch verantwoorde aanpak;
- Een zo breed mogelijke digitale documentatie over deze werken verzamelen;
- Voor educatieve, voorlichtings- en wetenschappelijke doeleinden zorgen voor de promotie van deze werken via digitale toegang (digitaal toegangsplatform - in samenhang met As 1) en een applicatie waarmee de gedigitaliseerde inhoud op een smartphone kan worden beluisterd.

Momenteel is slechts een klein deel van de audiovisuele en audio-werken die in de FWB zijn geproduceerd, gedigitaliseerd. Er bestaat geen echt register van de omvang van de collecties werken die in de FWB worden geproduceerd, maar alle aanbieders zijn het erover eens dat minder dan 50% van deze werken momenteel gedigitaliseerd zijn.

In de afgelopen jaren hebben digitale ontwikkelingen zoals kunstmatige intelligentie en infraroodtechnologie de kwaliteit van de beeld- en geluidsverwerking verbeterd. Deze nieuwe ontwikkelingen maken het ook gemakkelijker om ze opnieuw onder het publiek te verspreiden en ze aan toekomstige digitale behoeften aan te passen.

De beveiliging van de opslag van audiovisuele en geluidsarchieven is, net als de digitalisering, een belangrijke kwestie voor het behoud van het audiovisuele en klankerfgoed van de Franse Gemeenschap. Tot op heden beschikken de meeste archiefbeheerders slechts over één gedigitaliseerde kopie van de werken, waardoor deze uiterst kwetsbaar zijn voor langdurige bewaring. Het is dan ook van fundamenteel belang na te denken over oplossingen

voor de beveiliging van de opslag van werken en over procédés die het mogelijk maken de financiële en milieu-impact te beperken die wordt veroorzaakt door te veel overdrachten tussen verschillende digitale formaten.

Voor historische doeleinden, behoud van het erfgoed, wetenschappelijk onderzoek en publieke waardering van de werken is het van essentieel belang een zo breed mogelijk scala van documenten en artefacten met betrekking tot deze werken bijeen te brengen. De invoering van een digitaal dataplatform (in samenhang met as 1 van dit project) zal academici, wetenschappers, opvoeders en bemiddelaars toegang verschaffen tot gegevens die correct zijn beschreven en gecatalogiseerd, zodat de circulatie ervan wordt bevorderd en ze bij diverse doelgroepen onder de aandacht worden gebracht.

De toegang tot deze digitale audiovisuele en audio-werken van de FWB zal worden uitgedacht in het kader van een groot platform (in verband met as 1 van dit project), met specifieke variaties voor verschillende doelgroepen (studenten, leerkrachten, onderzoekers, professionals uit de audiovisuele sector, het grote publiek). Deze creaties hebben ook een groot circulatiepotentieel in de Franstalige wereld. Nauwe synergieën met soortgelijke initiatieven in andere Europese landen kunnen in het kader van dit project worden aangemoedigd.

Om deze 4 actielijnen in de praktijk om te zetten, zullen specifieke oproepen tot het indienen van projecten (in het kader van een enveloppe van maximaal 3.000.000 EUR) worden gelanceerd door de Algemene Dienst voor Audiovisuele Media / Film- en Audiovisueel Centrum van de FWB.

Voor de begrote bedragen zullen aanbestedingen worden gehouden, onder meer voor de aankoop van nieuw materiaal voor de digitale laboratoria, catalogiserings- en documentatiewerkzaamheden, het beheer van de auteursrechten op de werken, de redactie van de werken en catalogi, de ontwikkeling van instrumenten voor de bemiddeling van het publiek (pedagogische dossiers, instrumenten voor de valorisatie van de werken) en de communicatie over het project.

De begunstigden zijn de culturele en mediale actoren van de FWB.

2. Ontwikkelen van lokale digitale creatie in de Franse Gemeenschap

Native digital content (audiovisuele of audio-creaties die in eerste instantie bestemd zijn voor gebruik op het internet) heeft de laatste jaren een ongekende groei gekend, zowel in de Franse Gemeenschap als wereldwijd. De covid-19-gezondheids crisis heeft de productie en distributie van deze nieuwe formaten nog versterkt. Dit project wil voor het eerst een aanzet geven tot steun en begeleiding bij het opzetten van projecten die op het web informeren, onderwijzen, amuseren en op een originele en boeiende manier verhalen vertellen, en die in de eerste plaats bedoeld zijn om te worden verspreid via video-sharingplatforms of sociale netwerken.

Doelstellingen:

- Nieuwe mogelijkheden creëren voor jonge scheppende kunstenaars om een plaats te vinden op het web;

- Nieuwe toepassingen onthullen, nieuwe “native web writing” die perfect is aangepast aan de huidige consumptiewijzen van het publiek;
- Uitbreiding van het ecosysteem van digitale producties tot verschillende soorten distributie;
- Het web- en mobiele publiek bereiken;
- Innoveren en verhalen vertellen op een originele en meeslepende manier;
- Aanmoedigen van inhoud van algemeen belang, educatief of documentair;
- Ontwikkeling van interacties met het doelpubliek.

De creatieve sector op video-sharingplatforms is de afgelopen tien jaar aanzienlijk gegroeid. In de Federatie Wallonië-Brussel hadden de 30 populairste kanalen in mei 2020 meer dan 32,4 miljoen abonnees. Jongere doelgroepen richten zich steeds meer op inhoud die wordt verspreid via YouTube, maar ook via Instagram, TikTok, Snapchat of Twitch. Deze platforms bereiken doelgroepen die de traditionele media moeilijk kunnen bereiken en vullen het bestaande aanbod van deze media aan. De inhoud die op de platforms wordt uitgezonden is zeer gediversifieerd en de makers worden steeds professioneler.

Momenteel is er echter geen publieke ondersteuningsstructuur voor audiovisuele creatie op deze platforms in de FWB. Toch wordt heel wat inhoud die kan worden gekwalificeerd als “inhoud van algemeen belang” of “artistieke creatie” dagelijks geproduceerd en *online* gezet door makers afkomstig uit de FWB. Bij gebrek aan overheidssteun bestaat het risico van een aanzienlijke standaardisering van het landschap en een afname van de diversiteit van de inhoud. Bovendien wordt de plaats van de Belgische scheppende kunstenaars nog verder gemarginaliseerd zodra Frankrijk overheidssteun krijgt voor dit soort creaties.

Een deel van de eigen digitale inhoud zal waarschijnlijk voldoen aan de criteria voor overheidssteun voor creatie en/of bestaande media. Het is echter van belang de bestaande criteria en vormen van steun aan te passen aan digitale formaten, als onderdeel van een proces van structurering van het opkomende ecosysteem:

Vorm: Jaarlijkse projectoproepen, gewijd aan verschillende vormen van audiovisuele creatie in eigen land (webcreatie, podcast, digitale kunst, virtuele, augmented of mixed reality, ...)

Een ad hoc adviesraad zal worden belast met de evaluatie van het project, op basis van vastgestelde culturele criteria. Bedragen: De bedragen variëren van 5.000 tot 200.000 euro, afhankelijk van de aanvraag en het door het Adviescomité vastgestelde bedrag.

Staatssteun

Er werd een analyse van de staatssteun uitgevoerd.

Betreffende deel 1: afwezigheid van staatssteun

De analyse was in de eerste plaats gericht op de keuze van de methode voor projectbeheer.

Meer in het bijzonder richtte de analyse zich op de keuze om gebruik te maken van een publiek-privaat partnerschap (hierna: “PPP”), hetzij contractueel, hetzij institutioneel, of om een marktdeelnemer of een consortium van marktdeelnemers aan te wijzen in het kader van een transparante, niet-discriminerende en onvoorwaardelijke openbare

aanbestedingsprocedure, overeenkomstig de bepalingen van Richtlijn 2014/24/EU van het Europees Parlement en de Raad van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten en tot intrekking van Richtlijn 2004/18/EG (PbEU, 28 maart 2014, L94, blz. 65) zoals omgezet door de wet van 17 juni 2016 betreffende de overheidsopdrachten en haar uitvoeringsbesluiten.

De analyse van de eerste optie (PPP) bracht een aantal juridische problemen aan het licht met betrekking tot de Europese regels en de beschikkingspraktijk van de Commissie inzake staatssteun. Meer bepaald wordt er in punt 87 van de mededeling van de Commissie over het begrip “staatssteun” als bedoeld in artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (PbEU, 19 juli 2016, C262, blz. 1) aan herinnerd dat een transactie die in het kader van een PPP wordt verricht, slechts marktconform kan zijn indien die transactie onder dezelfde voorwaarden (hetgeen identieke risico- en vergoedingsniveaus impliceert) wordt verricht door overheidsinstanties en particuliere marktdeelnemers in een vergelijkbare situatie (*pari passu*-transactie). Anderzijds wijst de Commissie erop dat wanneer een overheidsinstantie en particuliere marktdeelnemers in een vergelijkbare situatie gelijktijdig, maar tegen verschillende voorwaarden aan dezelfde operatie deelnemen, dit er normaal op wijst dat de interventie van de overheidsinstantie niet in overeenstemming is met de marktvoorwaarden.

Aan de *pari passu*-verplichting lijkt in dit geval moeilijk te kunnen worden voldaan, gezien de intrinsieke kenmerken van het project en de verscheidenheid van de betrokken marktdeelnemers.

Bovendien heeft de PPP-vorm ernstige operationele nadelen. Deze werden door de Europese Rekenkamer onder de aandacht gebracht in haar Speciaal verslag 9/2018 getiteld Publiek-private partnerschappen in de EU: veelvuldige gebreken en beperkte voordelen. Tot de belangrijkste nadelen die de Europese Rekenkamer heeft vastgesteld, behoren aanzienlijke vertragingen bij de uitvoering van projecten, onvoldoende concurrentie, minder onderhandelingsruimte voor de overheid, aanzienlijke vertragingen bij de looptijd van contracten die in het kader van PPP worden gegund (vaak langer dan vijf jaar omdat in het contract elementen moeten worden opgenomen die bij traditionele overheidsopdrachten gewoonlijk niet aan bod komen).

De voorkeursoptie blijft in dit geval dus de aanwijzing van een ondernemer of een consortium van ondernemers in het kader van een concurrerende, transparante, niet-discriminerende en onvoorwaardelijke aanbesteding, met strikte inachtneming van de voorwaarden van punt 93 van bovengenoemde mededeling van de Commissie, waaruit blijkt dat de toepassing en de naleving van de procedures van de richtlijnen inzake overheidsopdrachten door de Europese Commissie voldoende worden geacht om aan bovengenoemde voorwaarden voor de aanbesteding te voldoen.

Aangezien het toezicht op het project wordt toevertrouwd aan een exploitant of een consortium van exploitanten onder voorwaarden die garanderen dat de operatie onder normale marktvoorwaarden wordt uitgevoerd, ontbreekt in dit geval een van de samenstellende elementen van het begrip staatssteun, namelijk het begrip “voordeel”. Bijgevolg vormt de aanwijzing van deze marktdeelnemer of dit consortium van marktdeelnemers geen staatssteun.

Wat de operationele uitvoering van het project betreft, zal dit met name de ontwikkeling, de invoering en het onderhoud van nieuwe instrumenten, de levering van goederen en de verlening van diensten vereisen. De ondernemer of het consortium van ondernemers belast met het toezicht op het project zal met name belast zijn met het bijstaan van de aanbestedende overheid bij de voorbereiding van de procedures voor de aanwijzing van de ondernemers belast met de ontwikkeling, de uitvoering en het onderhoud van deze nieuwe instrumenten, de levering van goederen of de verlening van diensten, met inachtneming van de procedures voorzien in de richtlijnen inzake overheidsopdrachten, door zich ervan te vergewissen dat alle voorwaarden voor het gebruik van de toepasselijke procedure vervuld zijn overeenkomstig de bepalingen van de wet van 17 juni 2016 betreffende de overheidsopdrachten en haar koninklijke besluiten genomen in de toepassing ervan. Het gebruik van procedures die het niet mogelijk maken een prijs vast te stellen of te verifiëren, zoals het gebruik van de procedure van gunning via onderhandelingen zonder bekendmaking van een aankondiging van een opdracht, zal echter worden uitgesloten. In het geval van een openbare aanbestedingsprocedure ziet de aanbestedende dienst er bovendien op toe dat bij de opstelling van de procedure bijzonder strikte garanties worden ingebouwd, die een reële en daadwerkelijke mededinging waarborgen, dan wel een versterkte prijscontroleprocedure, zodat kan worden gegarandeerd dat de aangeboden prijs met de marktprijs overeenkomt. Om dezelfde redenen als voor de aanwijzing van de met het beheer van het project belaste marktdeelnemer of consortium van marktdeelnemers, zal de operationele uitvoering van het project plaatsvinden onder normale marktvoorwaarden (afwezigheid van staatssteun).

Wat onderdeel 2 betreft - De minimis

De voorgenomen steun ligt onder het “de minimis”-steunplafond aangezien het project niet voorziet in de toekenning van meer dan 200 000 EUR over een periode van drie jaar aan elk van de begunstigten.

Er zij op gewezen dat het intensiteitsplafond voor steun in verband met native digitale creatieprojecten, voor zover deze betrekking hebben op “moeilijke audiovisuele werken” in de zin van artikel 2, 140°, van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard, overeenkomstig artikel 54, 7°, onder b), van voornoemde verordening wordt verhoogd tot 100% van de in aanmerking komende kosten.

Doelgroep

- Openbare en particuliere actoren in de mediasector (audiovisuele, print- en digitale media)
- Openbare en particuliere operatoren in de culturele sector (film, digitale creatie, muziek, uitvoerende kunsten)
- Technologiebedrijven gevestigd op het grondgebied van de FWB
- De burgers van de Franse Gemeenschap,
- Leerkrachten, studenten en onderzoekers

Periode van uitvoering

Het project zal starten in Q3 2021 en zal eindigen in Q2 2026.

ID	I – 2.09.
Nom	Digitalisering van de Vlaamse Regering
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse Regering
Budget	120,56
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} kwartaal 2025

Uitdagingen

De COVID-19 pandemie maakt duidelijk dat digitalisering van de overheid niet langer een keuze is, maar een noodzaak. **Digitale transformatie is geen doel op zich.** Het is een middel om de overheid meer wendbaar te maken: om snel en doeltreffend te kunnen beslissen in wijzigende omstandigheden, om ten volle de kracht van de datasamenleving en -economie in vertrouwen te kunnen benutten, en om de overheidsdienstverlening zo automatisch en low touch mogelijk te maken. Het uitgangspunt van digitale dienstverlening is dat we deze ontwerpen vanuit de leefwereld van mensen en bedrijven. Dit vraagt om samenwerking, afspraken en standaardisatie, alsook om ondersteuning van lokale besturen: **veel dienstverleningsprocessen zijn immers interbestuurlijk van aard.**

Doelstellingen

De maatregelen die onder deze component zijn opgenomen dragen bij tot **vier doelstellingen**:

1. Naar een low touch overheidsdienstverlening voor burger, bedrijf en vereniging

Gebruikersgerichtheid staat hierbij centraal, waarbij de dienstverlening uitgedacht is vanuit de werkelijke noden en behoeften van gebruikers. Digitale diensten moeten het burgers en bedrijven het leven gemakkelijker maken, door zoveel mogelijk dienstverlening automatisch te laten verlopen zoals automatische rechtentoekenning, uitbetaling en proactieve informatie. Waar een automatisch proces nog niet mogelijk is, gaan we versneld voor een “digitaal eerst” aanpak via één geïntegreerd loket, één plek waar burgers en bedrijven hun zaken met de overheid kunnen regelen. Om burgers meer vertrouwen te laten krijgen in het gebruik van data krijgen die meer controle via een **zelfbeheerde identiteit** volgens het Solid-principe.

2. Snelle en doeltreffende beslissingen mogelijk maken met data

Data moet aan het werk gezet kunnen worden om dienstverlening te automatiseren, om simulaties te kunnen maken van beslissingen en om ten volle de mogelijkheden van artificiële intelligentie (AI) te kunnen benutten. Daarvoor zijn een **vlotte toegang tot kwalitatieve data**, het standaardiseren van data en een datagedreven werking van de overheid nodig. Overheidsdata zijn ook van grote waarde voor de economie. Omgekeerd betekent het gebruik van private databronnen een grote verrijking voor het overheidsbeleid. Investeren in een datagedreven overheid, is dan ook investeren in de digitale transformatie

van economie en maatschappij. Er wordt bijgevolg geïnvesteerd in de ontwikkeling van een Vlaams **“datanutsbedrijf”** in lijn met de in voorbereiding zijnde Data Governance Act. Ook wordt geïnvesteerd in het ontwikkelen van een **sensordataplatform** met concrete innovatieve (digital twin) use cases, onder andere in de **mobiliteit-** en **milieusector**.

3. Het verzekeren van een betrouwbare basisinfrastructuur door het versterken van gemeenschappelijke informatie- en ICT-bouwstenen en ondersteuning

Om een samenhangende digitale transformatie van de overheid te verzekeren wordt ingezet op een ondersteuningsstructuur. Tegelijkertijd investeert de Vlaamse Overheid verder in een platform van generiek bruikbare informatie- en ICT-bouwstenen. Dit platform zorgt ervoor dat overheidsmiddelen efficiënt kunnen worden ingezet en de doorlooptijd van digitale transformatieprojecten significant verkort. Bovendien garanderen deze generieke bouwstenen door standaardisatie “by design” de interoperabiliteit van de systemen, de naleving van het “once only” principe en de mogelijkheid om iedere overheidsdienstverlening op te starten met behulp van de Belgische elektronische identiteitskaart eID.

4. Het voorzien van een hybride werkplek van de toekomst voor elke Vlaamse ambtenaar

Een moderne hybride werkplek zorgt ervoor dat de Vlaamse ambtenaar in staat is om de digitale werkplek op hetzelfde niveau te gebruiken als de fysieke werkplek wat de effectiviteit en de continuïteit van de digitale dienstverlening van de Vlaamse overheid versterkt.

Uitvoering

De projectinitiatie en -opvolging wordt verzekerd door **één directiecomité** dat voor het geheel van het relanceplan Vlaamse Veerkracht door de Vlaamse regering is samengesteld. Specifiek voor deze digitalisatieprojecten wordt dit directiecomité bijgestaan door het **Stuurorgaan Vlaams Informatie- en ICT-beleid** waarin alle Vlaamse beleidsdomeinen en de lokale overheden zijn vertegenwoordigd. Dit garandeert dat de resultaten maximaal beantwoorden aan de noden en behoeften van de doelgroepen.

Voor iedere doelstelling zijn **meerdere concrete projecten** voorzien die door de verantwoordelijke overheidsdiensten worden opgenomen, zowel op regionaal als op lokaal niveau. Voor **lokale besturen** wordt een **impulsprogramma** opgezet waarbij gewerkt wordt met doelgroepgestuurde projectoproepen. Hierbij zal rekening gehouden worden met de DNSH-criteria.

Dit zorgt voor de spreiding van het uitvoeringsrisico doordat meerdere initiatieven in parallel kunnen worden uitgevoerd en de aanwezige interne expertise maximaal wordt ingezet. Om de nodige opschaling bij uitvoering te garanderen wordt maximaal gebruik gemaakt van overheidsopdrachten om de concrete uitvoering uit te besteden. Hiervoor staat een **gemeenschappelijk raamcontract voor ICT-dienstverlening** ter beschikking waarin maximaal rekening werd gehouden met de DNSH-criteria.

Staatssteun

De in dit onderdeel ontwikkelde maatregelen behelzen geen staatssteun.

Doelgroep

De voorgestelde maatregelen richten zich zowel op burgers, ondernemers en verenigingen in Vlaanderen (doelstelling 1 en 2) als op de ondersteuning van de Vlaamse overheid en de lokale besturen bij de digitale transformatie van hun dienstverlening aan burgers, ondernemers en verenigingen (doelstelling 3 en 4).

Periode van uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn:

- Doelstelling 1: Q1 2021 - Q4 2024
- Doelstelling 2: Q1 2021 - Q4 2025
- Doelstelling 3: Q1 2021 - Q4 2024
- Doelstelling 4: Q1 2021 - Q1 2023
-
-

ID	I – 2.10.
Naam	Regionaal platform voor gegevensuitwisseling
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	17,70
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} kwartaal 2024

Uitdagingen

Het doel van dit project is de in het Brussels Gewest beschikbare gegevens te gebruiken zodat ze de burgers en de bedrijven van Brussel ten goede komen. Daartoe is het van essentieel belang dat de grote hoeveelheid gegevens waarover overheidsdiensten beschikken, kan worden benut om het leven van burgers en bedrijven te verbeteren. Door een “datagerichte” benadering te hanteren kan het Gewest de invoering van echte beoordelingen, real-time aansturing en aanpassing van overheidsstrategieën op basis van gegevens onderzoeken.

Doelstellingen

Het doel is een Brussels gegevensuitwisselingsplatform te ontwikkelen. Dit platform zal gebaseerd zijn op de volgende onderdelen:

- Data aanvaarden uit authentieke bronnen, van de overheid, van burgers, van bedrijven, maar ook van sensoren of industriële systemen.
- De duurzame opslag en bewaring van bepaalde datasets mogelijk maken.

- Ervoor zorgen dat de gegevens via API's worden verstrekt en dat de verzonden informatie op een gestandaardiseerde manier in de juiste context wordt geplaatst.
- Beschikken over een “gegevenscatalogus” waarmee het glossarium van business-informatie en de gegevensinventaris kan worden bijgewerkt.
- De elementen opzetten die dienst doen als portaalsite en communicatiekanaal om de datasets binnen het Brussels Gewest beschikbaar te maken.
- Businessapplicaties in staat stellen de beschikbare gegevens te gebruiken voor geautomatiseerde besluitvorming op basis van businessregels of analysemodellen

Dit gegevensuitwisselingsplatform zal voortbouwen op de ervaring van projecten die reeds in het Brussels Gewest zijn uitgevoerd, zoals het FIDUS-platform (dienstenintegratieplatform) voor de toegang tot authentieke bronnen, en het datastore.brussels-platform dat de verstrekking van open data beheert. Door de overheidssector gegenereerde data moeten beschikbaar zijn voor het algemeen belang en moeten kunnen worden hergebruikt, door middel van een bevoorrechte toegang voor onderzoekers, andere overheidsinstellingen, kleine en middelgrote ondernemingen of start-ups.

Bovendien zal de invoering van dit platform het mogelijk maken te voldoen aan de verwachtingen van vele de op basis van gegevensuitwisseling in kaart gebrachte use-cases. Het platform zal met name de implementatie van een “digital twin” vergemakkelijken, een use case die momenteel wordt besproken, aangezien het gewest over de modellen en data beschikt om dit mogelijk te maken.

De invoering van het platform zal gepaard gaan met de invoering van een governance van zijn data om het hergebruik ervan te bevorderen. Daartoe moet de specifieke reglementering kunnen evolueren, zowel om een dwingende impuls te geven aan de organisatie van de governance als om de bakens voor die governance uit te zetten ten aanzien van de bestaande en toekomstige juridische beperkingen.

Uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn:

- De invoering van een datagovernancesysteem is van essentieel belang voor overheidsdiensten die steeds grotere hoeveelheden data moeten verzamelen, verwerken en delen
- De ontwikkeling van een specifieke gewestelijke structuur om deze datagovernance te definiëren en te leiden.
- De ontwikkeling van het gegevensuitwisselingsplatform, waarvan de belangrijkste fasen zijn: de identificatie van bestaande blokken waarop het platform kan worden gebaseerd, de analyse van de behoeften, de invoering van de governance, de ontwikkeling van het platform zelf en de uitrol ervan (voor Q4 2022).

Doelgroep

Het doelpubliek van dit project zijn de burgers, de bedrijven en de gewestelijke en plaatselijke besturen van Brussel.

Periode van uitvoering

- Van Q1 2021 tot het einde van Q3 2022: Het project voor de invoering van het gegevensuitwisselingsplatform
- Van Q1 2021 tot het einde van Q4 2024: Het deel van het project dat betrekking heeft op steun aan de administratie
-
-

ID	I – 2.11.
Naam	Digitalisering van processen tussen burgers en bedrijven
Type	Investment
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	33,10
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	1 ^{ste} kwartaal 2026

Uitdagingen

De overheidsdienst wordt geconfronteerd met een groeiende behoefte aan administratieve vereenvoudiging die burgers en bedrijven in staat moet stellen op een consistente, efficiënte en transparante manier de nodige stappen voor hun procedures te zetten. De verschillende overheidsdiensten dienen dan ook hun werkzaamheden te coördineren om digitale oplossingen voor deze behoefte te bieden. Tegelijkertijd moeten de besturen dossiers beheren die steeds complexer worden, meer bepaald telkens als er nieuwe milieu- en stedenbouwkundige voorschriften van kracht worden (hoofdzakelijk stedenbouwkundige vergunningen, milieuvergunningen, stedenbouwkundige archieven). De behoefte aan een grotere operationele efficiëntie is duidelijk, denken we maar aan het verminderen van de manuele handelingen in het kader van de gematerialiseerde procedures, een duidelijke verbetering van de termijnen dankzij de digitale gegevensuitwisseling, een grotere transparantie bij de opvolging van de dossiers of een verbetering van de kwaliteit van de aanvragen van zodra zij zijn ingediend.

Doelstellingen

Om de hierboven vermelde uitdagingen aan te gaan, wil het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verschillende coherente programma's voor digitale transformatie uitvoeren. De belangrijkste doelstellingen zijn: efficiëntie, digitale ervaring en transparantie.

Om deze doelstellingen te bereiken, worden 4 projecten tegelijk opgestart:

1. Oprichting van een Brussels gewestelijk platform voor het beheer van de relaties met de burger (CiRM)

De doelstellingen van het platform zijn veelvoudig: de interactie tussen de overheid en de burgers/bedrijven verbeteren; gegevens en informatie tussen overheidsdiensten uitwisselen;

vermijden dat burgers/bedrijven dezelfde informatie meermaals verstrekken; meerdere overheidsdiensten de mogelijkheid bieden om samen te werken aan hetzelfde dossier.

2. Platform voor de digitalisering van procedures voor stedenbouwkundige vergunningen

Met als doel de procedures voor stedenbouwkundige vergunningen te vereenvoudigen en te rationaliseren en de proceduretermijnen te verkorten, rekening houdend met het feit dat de Brusselse actoren op het gebied van ruimtelijke ordening over de nodige tijd moeten beschikken om hun taken en verplichtingen na te komen, met name die welke voortvloeien uit de Europese richtlijnen

3. Platform voor de digitalisering van de procedures voor stedenbouwkundige inlichtingen en archieven

In deze turbulente en gecompliceerde tijden zal de hervatting en versnelling van de aflevering van stedenbouwkundige inlichtingen ervoor zorgen dat vastgoedtransacties en de gevolgen daarvan voor de economie in Brussel in de best mogelijke omstandigheden worden uitgevoerd. Dit project voor de digitalisering van stedenbouwkundige inlichtingen zal gepaard gaan met de nodige juridische hervormingen/aanpassingen voor de correcte tenuitvoerlegging ervan.

4. Platform voor digitalisering van milieuvergunningsprocedures

- Het belangrijkste project is de ontwikkeling van een webapplicatie voor de *online* indiening en follow-up van aanvragen voor milieuvergunningen. Het project zal ook aspecten integreren die verband houden met de aanpassing van beheersprocessen in de administraties, juridische aanpassingen, alsmede archivering op lange termijn.

Uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn:

- 1. Oprichting van een gemeenschappelijk gewestelijk platform** in Brussel door de ontwikkeling van een CIRM (Citizen Relationship Management): De Brusselse gewestelijke instellingen zijn zich bewust van de uitdagingen die hen te wachten staan van de noodzaak van een dergelijk instrument om zichzelf om te vormen en aan de verwachtingen van burgers en bedrijven te voldoen. Deze tenuitvoerlegging zal complex zijn en over verschillende jaren worden gespreid; zij zal worden ondersteund door de oprichting van een competentiecentrum dat de overheidsdiensten bij hun transformatie zal begeleiden.
- 2. Platform voor de digitalisering van de procedures voor stedenbouwkundige vergunningen:** de eerste versie van MyPermit is gelanceerd in 2020. In latere ontwikkelingsfasen zal het platform in 2021 worden verbeterd om te worden geoptimaliseerd voor de indiening van alle soorten aanvragen door meer doelgroepen (bedrijven, burgers). In 2022 zal MyPermit op gemeentelijk niveau worden uitgerold voor de vergunningen die door gemeentebesturen worden afgegeven.
- 3. Platform voor de digitalisering van procedures voor stedenbouwkundige inlichtingen en archieven:** de uitvoering bestaat uit verschillende projecten die parallel kunnen worden gelanceerd (lancering van de back-office, lancering van de front-office, verbetering

van het rechtskader, richtsnoeren, normen, digitalisering van de stedenbouwkundige archieven op basis van standaarden).

- 4. Programma voor digitalisering van milieuvergunningen:** DigiPermit wordt opgevat via de methodologie van het beheersprogramma: een reeks projecten met als doel uiteindelijk alle processen in verband met de milieuvergunning te digitaliseren. Het belangrijkste project is de ontwikkeling van een webapplicatie voor de *online* indiening en follow-up van milieuvergunningsaanvragen.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

- CRM-platform: Burgers/Bedrijven.
- SV-digitaliseringsplatform: Elke burger en onderneming die een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag kan indienen
- Platform voor digitalisering van de stedenbouwkundige inlichtingen: Elke burger en onderneming die een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag kan indienen of een vastgoedtransactie kan verrichten.
- MV-digitaliseringsplatform: Alle burgers en bedrijven die een milieuvergunning kunnen aanvragen.

Periode van uitvoering

- Van Q4 2020 tot Q4 2024: Gedeeld Brussels gewestelijk platform via de ontwikkeling van een CiRM (Citizen Relationship Management)
- Van Q2 2020 tot Q2 2026: Platform voor de digitalisering van procedures voor stedenbouwkundige vergunningen
- Van Q1 2021 tot Q1 2024: Platform voor de digitalisering van procedures voor stedenbouwkundige inlichtingen en archieven
- Van Q2 2020 tot Q1 2026: Programma voor de digitalisering van milieuvergunningen
-

ID	I – 2.12.
Naam	Digitalisering van regionale en lokale overheid
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	47,96
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

De *onlinediensten* die door overheidsdiensten worden aangeboden zijn gefragmenteerd, vol tussenschotten, en niet goed afgestemd op de behoeften en verwachtingen van de gebruikers. Bovendien zijn de gebruikte applicaties te talrijk en complex en raken ze verouderd. Sommige zijn achterhaald en andere beantwoorden hetzelfde soort vragen (91 verschillende applicaties om subsidies te beheren...).

Wat betreft de IT-kennis van het personeel: er zijn te weinig ambtenaren en verkozenen met een opleiding in de nieuwe technologieën, en vooral ook is er geen opleidingsplan in voege.

Doelstellingen

Het project wil een kwantitatieve en kwalitatieve sprong voorwaarts maken in de digitale transformatie van de Waalse publieke sector in zijn geheel, door massaal te investeren in een fundamentele herziening van de bestaande IT-architectuur en oplossingen, op basis van een doelgerichte visie en een gemeenschappelijke en transversale strategie.

Concreet is het project onderverdeeld in 5 complementaire assen:

- **Relatie met de gebruikers, administratieve vereenvoudiging en operationele uitmuntendheid**

In kaart brengen, vereenvoudigen (360°-benadering) en digitaliseren van diensten gericht op externe gebruikers. Ontwikkelen van de toegankelijkheid van sites en administratieve stappen voor mensen met een handicap en Europese burgers (Single Digital Gateway). Zonder daarbij de transparantie van administratieve besluiten en gegevens te vergeten.

- **Implementatie van gedeelde transversale IT-platforms**

Ontwikkeling en gebruik van unieke en moderne transversale digitale platforms ter ondersteuning van administratieve beslissingen zoals: het toekennen van subsidies of steun, het uitvaardigen van administratieve sancties of het toekennen van vergunningen (met voorrang voor Stedenbouwkundige-, Milieu- en Gecombineerde vergunningen).

- **Valorisatie en uitwisseling van gegevens**

Ontwikkelen van data governance om de kwaliteit van de gegevens te verbeteren met het oog op de ontwikkeling van authentic sources van gegevens en data-repositories. Deze as heeft ook tot doel om de gegevensuitwisseling via de Waalse integrator te ontwikkelen.

- **Connectiviteit, interoperabiliteit, uitrustingen en infrastructuren**

Ontwikkelen van partnerschappen om de interoperabiliteit van IT-infrastructuren en de territoriale connectiviteit te versnellen, zodat alle overheidsinstanties gelijke tred kunnen houden met de digitale transformatie. Een luik groene IT zal worden ontwikkeld.

- **Personeel en innovatie**

Upskilling en reskilling van ambtenaren, verkozenen en digitaal management.

Uitvoering van het project

Het project steunt op een aantal leidende principes die een efficiënte uitvoering willen verzekeren:

- “Digital by default” moet de norm worden in de publieke sector, het poolen van middelen is essentieel om IT-oplossingen te ontwikkelen, en transparantie en toegankelijkheid van instellingen moeten de regel zijn.
- Het uitstippelen van een gemeenschappelijk governancestelsel om meer bepaald het hoofd te bieden aan 1) de besluitvormings- en arbitrageproblemen die inherent zijn aan transversale oplossingen, en 2) de (mede)financieringsproblemen.
- De invoering van een nieuwe structuur, genaamd “SPW Digital”, met een nieuwe CIO aan het hoofd en de met de betrokkenheid van institutionele partners.
- Een digitale organisatie die is opgebouwd rond polen en dienstencentra die nauw aansluiten bij de hoofdlijnen van het project: gebruikers, data, transversale platforms, innovatie, exploitatie, enz.
- Koppeling van het project aan hervormingsmaatregelen met als doel het vergroten van de transparantie en de democratische controle op plaatselijk niveau.
- Rigoreus projectbeheer op basis van best practices, competente project- en programmabeheerders en ondersteuning door een tool die zorgt voor een ruime verspreiding van alle monitoringinformatie onder alle belanghebbenden.

Doelgroep

Het doelpubliek is zeer breed en omvat alle Waalse burgers, bedrijven, lokale overheden (gemeenten, OCMW's, provincies, ...), verkozenen, de non-profitsector en ambtenaren van de Waalse publieke sector (SPW, UAP's, lokale overheden).

Periode van uitvoering

Het proces moet worden gespreid over een periode van maximaal 5 jaar, van 2021 tot 2026:

- 2021 – **Hervorming:** decreet dat uitvoerende of wetgevende vergaderingen op afstand mogelijk maakt op lokaal niveau
- 2022 – **Kaderen:** Kaderen en roadmap van de belangrijkste uitgevoerde en gevalideerde projecten (evolutie van het platform voor gebruikersdiensten, ontwikkeling van back-officeplatforms, aanpak gegevens, plan voor digitale re/up-skilling);
- 2023 – **Opstarten van projectoproepen:** meer intuïtieve en toegankelijke gebruikerssites en -diensten, operationele platforms voor subsidies en boetes, een oplossing voor Master Data Management en beschikbaar zijn van een opleidingsprogramma en -inhouden voor re/up-skilling. Lanceren van projectoproepen naar lokale overheden op het vlak van transparantie, data governance, poolen en interoperabiliteit, wat zal toestaan om de werkzaamheden die werden begonnen met lokale overheden af te ronden;
- 2024 – **Uitbreiding:** meer gebruikersdiensten (die ook gedigitaliseerd zijn), platforms voor stedenbouwkundige en milieuvergunningen operationeel, prioritaire gegevensbestanden worden gevoed en gebruikt, management en personeel dat digitaal wordt “omgeschoold/bijgeschoold”;

- 2025 – **Industrialisering:** Geïndividualiseerde gebruikersdiensten, operationeel autorisatieplatform, operationeel en gevoed open data-platform, minder prioritair personeel ook opgeleid;
- 2026 – **Afronding en verduurzaming:** De gebruikersdiensten zijn geïntegreerd met andere entiteiten, de diverse platforms zijn operationeel in ten minste een 2.0-versie, de gegevens worden geëxploiteerd (BI, data analytics) met het oog op een beter aansturen van het overheidsbeleid, de digitale re/up-skilling wordt permanent.
-

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 100% digitale uitgaven en draagt daarmee tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. No no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 2.3.

Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en nieuwe technologie

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 2.3. Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en nieuwe technologie

Beleidsgebied/-domein: connectiviteit en ontwikkeling van 5G-corridors, glasvezelnetwerken en gebruik van nieuwe technologieën.

Doel: De connectiviteit van het nationale grondgebied verbeteren door de ontwikkeling van glasvezelnetwerken met zeer hoge snelheid voort te zetten, maar ook 5G-corridors ontwikkelen die universele en betaalbare toegang tot connectiviteit in alle stedelijke en plattelandsgebieden mogelijk maken. Deze component beoogt ook te profiteren van de ontwikkeling van nieuwe technologieën, zoals kunstmatige intelligentie (AI), door ervoor te zorgen dat deze technologieën een positieve maatschappelijke impact hebben.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Introductie van 5G - Nationaal plan voor vaste en mobiele breedband - FED
- Investerings:
- Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken – DG
- Ontwikkeling van een AI-instituut om met deze technologie maatschappelijke uitdagingen aan te pakken - BHG
- Verbetering van de interne (via wifi) en externe (via glasvezel) connectiviteit van scholen, maar ook van de 35 bedrijvenparken in Wallonië - WAL

Geraamde totale kosten: 187 miljoen euro, waarvan 100 miljoen euro wordt gedekt door de FHV.

Tabel 15. Component 2.3. Optische-vezeltechnologie, 5G-technologie en nieuwe technologie

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 2.13	Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken	DG	19,50	0%	100%
I - 2.14	Ontwikkeling van een AI-instituut om met deze technologie maatschappelijke uitdagingen aan te pakken	BHG	9,91	40%	70%
I - 2.15	Verbetering van de interne (via wifi) en externe (via glasvezel) connectiviteit van scholen, maar ook van de 35 bedrijvenparken in Wallonië	WAL	70,01	0%	76%
R - 2.03	Introductie van 5G - Nationaal plan voor vaste en mobiele breedband	FED			

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Een uitstekende connectiviteit is de eerste vereiste voor de digitale transitie. Zonder dit is het onmogelijk een efficiënte toegang tot het internet en de beschikbaarheid van digitale diensten te garanderen. De recente gezondheidscrisis herinnert ons er op indringende wijze aan dat efficiënte connectiviteit een garantie is voor toegang tot dagelijkse, economische, sociale of culturele diensten. Anderzijds brengen gedragsveranderingen als gevolg van deze gezondheidscrisis belangrijke knelpunten aan het licht die absoluut moeten worden aangepakt om het weerstandsvermogen, maar ook de territoriale en sociale cohesie te vergroten.

Bij het plannen van maatregelen om investeringen in glasvezel- en 5G-netwerken veilig te stellen, omvatten de voornaamste uitdagingen die moeten worden aangegaan:

- **Een investeringsbehoefte van 95 miljoen om de ontwikkeling van het glasvezelnetwerk (THD) voort te zetten**, in de eerste plaats in economische activiteitszones, scholen, kenniscentra en ziekenhuizen.
- **Aanpakken van de lacunes inzake toegang tot netwerken met zeer hoge capaciteit die minstens 1GBPS downstream en upstream kunnen leveren**, met name op glasvezelnetwerken. In dit perspectief wordt een vermindering voorzien van de momenteel aanzienlijke territoriale divergentie tussen stedelijke en landelijke/afgelegen connectiviteit. De stedelijke bevolking profiteert van particuliere investeringen in

breedbandnetwerken, terwijl in plattelandsgebieden geen vergelijkbare investeringen worden gedaan. Dit onevenwicht op het vlak van investeringen vergroot de territoriale en sociale ongelijkheden. In 2020 staat België in Europa op de 13^e plaats wat connectiviteit betreft. Dit resultaat is beter dan in 2019, toen het op de 23^e plaats stond; maar het toont meteen ook dat er nog veel ruimte voor verbetering is willen we Europees digitaal kampioen worden. Naast de zuiver technische aspecten van de uitrol van het THD-netwerk en de dekking van witte zones, wordt deze ongelijkheid op het gebied van connectiviteit nog verergerd door grote sociale verschillen.

- **Dalende innovatie- en concurrentieniveaus als gevolg van een gebrek aan connectiviteit hebben niet alleen negatieve gevolgen voor de digitale sector** zelf, maar ook voor andere economische sectoren die afhankelijk zijn van ICT-infrastructuur, zoals de gezondheidszorg, het onderwijs, het vervoer of de landbouw.

Om te kunnen investeren in de juiste connectiviteit met ultrahoge capaciteit om de glasvezel- en 5G-connectiviteitsdoelstelling van de EU voor 2025 te halen, moeten ook de onderliggende oorzaken worden aangepakt die een optimale investering in connectiviteitsinfrastructuur en de benutting van connectiviteitsdiensten door huishoudens en bedrijven in de weg hebben gestaan. Deze diensten omvatten:

- Het gebrek aan beschikbare informatie over de bestaande fysieke infrastructuur, de moeilijkheid om civieltechnische werken te coördineren, maar ook de beperkte toegang tot infrastructuur die tot de energiesector behoort of meer in het algemeen tot openbare diensten, zijn hinderpalen voor exploitanten die breedbandnetwerken willen uitrollen;
- Gebrek aan bouwcapaciteit en knowhow en aan planningsinstrumenten;
- Dure en/of trage administratieve processen voor vergunningen en rechten van doorgang en inefficiënte geschillenbeslechtsprocedures, die een snelle uitrol van het netwerk belemmeren;
- Moeilijkheden bij het opnieuw toewijzen van het radiospectrum (met name de 700 MHz-frequentieband) voor draadloze breedband;
- De vele bezorgdheden van burgers over de milieu- en/of gezondheidseffecten van de aanleg van infrastructuur (bv. in het geval van 5G);
- Onvoldoende toegang tot financiering voor kmo's en startende ondernemingen die door 5G-netwerken ondersteunde toepassingen en diensten ontwikkelen.

b) Nagestreefde doelstellingen

Het connectiviteitsluik van dit herstelplan sluit aan bij de specifieke aanbevelingen van de Commissie voor België (MVO) voor de jaren 2019 en 2020, waarin onder meer wordt aanbevolen om de investeringen en hervormingen te richten op digitale infrastructuur met een hoge capaciteit. Alle hervormings- en investeringsvoorstellen zijn erop gericht de investeringen in digitale sectoren en infrastructuren met een hoge capaciteit te verhogen.

Om dit te bereiken, is het van essentieel belang dat België ervoor zorgt dat tegen 2025:

- Alle belangrijke sociaaleconomische drijvende krachten (zoals scholen, vervoersknooppunten en belangrijke openbare dienstverleners, waaronder gezondheidszorg, alsook digitaal intensieve bedrijven) toegang hebben tot Gigabit-internetverbindingen met upload- en downloadsnelheden van 1 Gbps;

- Alle huishoudens, zowel op het platteland als in de stad, zouden moeten toegang hebben tot glasvezelnetwerken met een downloadsnelheid van minstens 100 Mbps, die kan worden opgewaardeerd tot 1 gigabit voor downloaden en uploaden; alle stedelijke gebieden en belangrijke wegen en spoorwegen zouden ononderbroken draadloze 5G-breedbanddekking moeten hebben, te beginnen met een volwaardige commerciële dienst in minstens één grote stad in elke EU-lidstaat tegen 2020.

De component “Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën” maakt deel uit van het vlaggenschipinitiatief “Verbinden” en heeft drie hoofddoelstellingen:

- **De dekking van de witte zones op het grondgebied van de Duitstalige Gemeenschap** om de aantrekkingskracht van de regio voor zowel de burgers als de ondernemingen (in het bijzonder de KMO's) te vergroten en om ten volle van de digitalisering te kunnen profiteren.
- **De ontwikkeling van het Instituut voor Kunstmatige Intelligentie - FARI** - dat AI beschikbaar zal maken voor de overgang en zal helpen om maatschappelijke uitdagingen aan te gaan: gezondheid en welzijn, milieu, mobiliteit en energie. Bovendien zal het Brusselse Gewest zo concreet impactprojecten kunnen uitvoeren, die zowel een antwoord bieden op milieu-uitdagingen als op digitale uitdagingen, en kunnen beantwoorden aan de ambities van de Europese Unie op het gebied van groene transitie en digitale transformatie.
- **De verbetering van zowel 5G- als glasvezelconnectiviteit in Wallonië.** De versnelde uitrol van netwerken met zeer hoge capaciteit, met name 5G en glasvezel in stedelijke en plattelandsgebieden, zal aanzienlijke voordelen opleveren voor België en de nodige infrastructuur opleveren om opkomende en toekomstige processen en toepassingen aan te kunnen. Door zijn scholen en bedrijventerreinen beter op elkaar te laten aansluiten, wil Wallonië het concurrentievermogen van zijn grondgebied verbeteren door de regio aantrekkelijker te maken voor bedrijven en jongeren.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

Uit het laatste DESI-verslag¹¹ blijkt dat de algemene connectiviteitscore van België ten opzichte van 2019 is verbeterd en dat het land nu op de 13^e plaats staat van de EU-landen. In het DESI-verslag worden enkele positieve punten naar voren gebracht:

- Bijna alle huishoudens worden gedekt door vaste netwerken die een dienst van 30Mbps kunnen leveren (99% vanaf 2019). De 4G-dekking heeft in 2019 al 100% van de gezinnen bereikt.
- Wat de penetratie van vaste breedband betreft, is 79% van de gezinnen geabonneerd op een of andere vorm van vaste internettoegang. Dit is iets hoger dan het EU-gemiddelde van 78%.

11 Commission européenne (2020) *Indice relatif à l'économie et à la société numériques (DESI) 2020. Belgique*, https://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=66905

Het rapport wijst echter ook op enkele tekortkomingen waarvoor de component Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën oplossingen biedt:

- Het zwakke punt is de penetratiegraad van mobiele breedband (78 abonnementen per 100 mensen), die laag is vergeleken met het EU-gemiddelde (100). De prijzen in België blijven hoger dan het EU-gemiddelde, zoals blijkt uit de breedbandprijsindex van 52 en de 23^e plaats op de ranglijst.

We kunnen dus concluderen dat België in 2020 goede resultaten heeft bereikt op het gebied van connectiviteit, dankzij de ruime beschikbaarheid en het toenemende gebruik van snelle en ultrasnelle vaste en mobiele breedbandnetwerken. Toch staat de Belgische staat nog voor grote uitdagingen, aangezien de ontwikkeling naar netwerken met een zeer hoge capaciteit niet over het hele land plaatsvindt. Bovendien is er momenteel geen overheidsfinanciering om de doelstellingen van het nationale breedbandplan te kunnen halen; het succes daarvan hangt volledig af van particuliere investeringen.

a) Hervormingen

ID	R – 2.03.
Naam	Introductie van 5G - Nationaal plan voor vaste en mobiele breedband
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

Er wordt een nationaal plan voor vast en mobiel breedband uitgewerkt, dat ondersteuning zal bieden aan het behalen van de Europese connectiviteitsdoelstellingen tegen 2025:

- Elk huishouden heeft tegen 2025 toegang tot een internetverbinding van 100 Mbps met de mogelijkheid om die netwerken te upgraden om veel hogere snelheden te bereiken.
- Alle belangrijke sociaaleconomische drijvende krachten - zoals scholen, universiteiten, onderzoekscentra, vervoersknooppunten, ziekenhuizen, overheidsdiensten en ondernemingen die afhankelijk zijn van digitale technologieën - moeten toegang hebben tot gigabitconnectiviteit.
- Ononderbroken 5G-dekking moet beschikbaar zijn in alle stedelijke gebieden en op alle belangrijke terrestrische vervoersroute

Doelstellingen

Het nationaal plan voor vast en mobiel breedband zal uitgewerkt worden via 4 assen waarbij de minister van Telecommunicatie zal belast worden met de coördinerende rol voor de uitwerking van de verschillende projecten:

1. Netwerkk dekking in kaart brengen en identificatie witte zones
2. Uitrol faciliteren
3. Stimuleren van investering in de witte zones
4. Fiber en 5G draagvlak creëren

Uitvoering

1. Netwerkk dekking in kaart brengen en identificatie witte zones

Het in kaart brengen van de dekkingskaarten van mobiel (3G/4G/5G) en vast internet en zodoende de identificatie van witte zones. De Europese doelstelling is dat tegen 2025:

Elk huishouden tegen 2025 toegang heeft tot een internetverbinding van 100 Mbps met de mogelijkheid om die netwerken te upgraden om veel hogere snelheden te bereiken.

Alle belangrijke sociaaleconomische drijvende krachten - zoals scholen, universiteiten, onderzoekscentra, vervoersknooppunten, ziekenhuizen, overheidsdiensten en ondernemingen die afhankelijk zijn van digitale technologieën - moeten toegang hebben tot gigabitconnectiviteit.

Ononderbroken 5G-dekking moet beschikbaar zijn in alle stedelijke gebieden en op alle belangrijke terrestrische vervoersroute

Realisatie via upgrade van de Atlaskaarten vast en mobiel.

2. Uitrol faciliteren

Het verlagen van de kosten van de uitrol van vaste netwerken met zeer hoge capaciteit en 5G en garanties bieden voor een tijdige en investeringsvriendelijke toegang. Het doel is om onnodige administratieve belemmeringen weg te nemen. De vergunningsprocedures en -vergoedingen te stroomlijnen en de toegang tot fysieke infrastructuur te vergemakkelijken. De verspreide aanpak van de gewesten dient gestroomlijnd te worden.

Er zal voorgesteld worden om dit te realiseren via de tijdelijke oprichting van een nationaal Broadband Competence Offices (BCO) in samenwerking met de bevoegde regio's:

3. Stimuleren van investering in de witte zones

Samen met de lokale overheden worden aanvullende maatregelen ontwikkeld om de uitrol van connectiviteit in die gebieden te stimuleren.

4. Fiber en 5G draagvlak creëren

Realisatie:

- via informatieproject rond fiber: fiber-vademecum voorzien door het BIPT

- via Kennis- en Leerplatform 5G: Website, coördinatie en communicatiecampagne door BIPT in 2021 en de oprichting van een wetenschappelijk adviesorgaan
- mogelijks via lokale 5G voorlichtingsbijeenkomsten op vraag van lokale besturen over 5G waarin burgersvragen beantwoord kunnen worden.

Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, wordt de hervorming als volgt ten uitvoer gebracht:

- Er wordt gewerkt aan twee wetgevingsdocumenten over 5G: een over de vergunning voor 5G-antennes en een over de meting/bewaking van het stralingsniveau van deze antennes.
- Er wordt nagedacht over de mogelijkheid om de pyloonbelasting op regionaal niveau te harmoniseren met inachtneming van het grondwettelijke beginsel van gemeentelijke fiscale autonomie.
- Sinds september 2021 wordt een coördinatieplatform georganiseerd om de uitrol van het 5G-netwerk op verschillende gebieden te analyseren (milieu, stedenbouw, belasting op hoogspanningsmasten en glasvezel) - de eerste conclusies zijn eind februari aan de regering voorgelegd.
- Een commissie over 5G, bestaande uit parlementsleden en burgers, zal tussen 29 april en 5 juni 2021 bijeenkomen. De regering zal rekening houden met de resultaten van deze commissie en met de werkzaamheden van het coördinatieplatform om de regelgeving rond de emissienorm tegen eind juni 2021 te actualiseren (wat een duidelijke verbintenis van de regering is).
- Wat glasvezel betreft, beschikt het Brussels Gewest over een netwerk van ongeveer 400 km en verschillende programma's zoals Fiber To The School (alle middelbare scholen zijn al aangesloten) of het cameranetwerk. Er wordt overwogen om dit netwerk uit te breiden en ongebruikte glasvezel aan de particuliere sector aan te bieden.

Wat Vlaanderen betreft, wordt de hervorming als volgt ten uitvoer gebracht:

- Een voorstel om de Vlaamse stralingslimieten aan te passen wordt afgerond. Het voorstel is onder meer gebaseerd op een onafhankelijke haalbaarheidsstudie waaruit blijkt dat de voorgestelde limieten de uitrol van 5G in Vlaanderen mogelijk zullen maken.
- Op dit moment worden de documenten voor de politieke besluitvorming voorbereid. Volgens het huidige tijdschema zal een eerste principebesluit over de aanpassing van de stralingslimieten binnen 2 à 3 weken aan de Vlaamse regering worden voorgelegd; d.w.z. tegen eind maart/begin april 2021.
- Na het eerste principebesluit zullen de procedures voor raadpleging en openbare adviezen plaatsvinden. Definitieve goedkeuring van de nieuwe stralingslimieten door de Vlaamse Regering is mogelijk binnen 7 à 8 maanden na de eerste principebeslissing (op voorwaarde dat er geen opmerkingen zijn die leiden tot substantiële wijzigingen in de teksten en/of een verlenging van de procedure).

Voor Wallonië,

Drie belangrijke uitvoeringsstappen:

- In juli 2020 wordt de multidisciplinaire deskundigengroep 5G (GE5G) opgericht als onderdeel van de DPR door de Waalse regering.
- In februari 2021 levert de multidisciplinaire deskundigengroep 5G haar verslag en aanbevelingen voor de Waalse regering af met betrekking tot de toekomstige uitrol van 5G in Wallonië. Het GE5G Fase 1 rapport wordt vervolgens aan de Waalse regering overhandigd, met aanbevelingen voor toekomstige 5G-implementaties in Wallonië.
- In oktober 2021 legt een groep deskundigen haar aanbevelingen over de herziening van de stralingsemissienormen voor aan de Waalse regering. De Waalse regering zal vervolgens het regelgevingskader opzetten voor de uitrol van 5G op het Waalse grondgebied, waarbij prioriteit wordt gegeven aan PoC's en 5G-corridors in overeenstemming met de 5G Toolbox. Een groep van deskundigen zal nagaan of de voorwaarden van het decreet van 3 april 2009 moeten worden aangepast.

Tijdens de uitvoering van het project zullen alle vereiste analyses worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-beginsel.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

1. Algemene bevolking
2. Algemene bevolking, lokale besturen, privé-bedrijven, KMO's
3. Bevolking en bedrijven waar nog geen very high capacity netwerk aanwezig is of op korte termijn gepland
4. Werkzoekenden, studenten en operatoren
5. Algemene bevolking
6. R&D testomgevingen rond 5G

Periode van uitvoering

Het 'nationaal plan voor vast en mobiel breedband' zal voorgelegd worden aan de federale regering in Q2 2021 in het kader van de uitvoering van de relevante passages uit het regeerakkoord. De verschillende assen en de hier eventueel aan gekoppelde budgetten zullen besproken worden. Wanneer er een consensus bereikt is zal via het overlegcomité ook de samenwerking van de deelstaten gevraagd worden voor hun specifieke bevoegdheden. Na goedkeuring zal het plan door minister De Sutter ten uitvoer gebracht worden.

b) Investerings

ID	I – 2.13.
Naam	Dekking van witte zones door de ontwikkeling van supersnelle glasvezelnetwerken
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Duitstalige Gemeenschap
Budget	19,50
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	1 ^{ste} kwartaal 2022

Uitdagingen

Meerdere vaststellingen brachten de Duitstalige Gemeenschap ertoe om zich te positioneren t.a.v. het thema van de connectiviteit. Ten eerste heeft slechts 42% van de gezinnen in de Duitstalige Gemeenschap via de kabel toegang tot bandbreedtes van 100 Mbps. FTTH-verbindingen zijn slechts in zeer beperkte mate beschikbaar. Ten tweede is er op het grondgebied momenteel geen stand-alone FTTH-uitrol gepland door telecomoperatoren.

Doelstellingen

Doel van het project is dus: de uitrol mogelijk maken van een glasvezelnet in de Duitstalige Gemeenschap, waarvan het landelijke karakter dergelijke investering economisch onrendabel maakt. Het gaat er dus om witte gebieden te dekken, niet door het huidige kopernetwerk te optimaliseren, maar door te investeren in een digitale infrastructuur die in staat is te voldoen aan de verwachtingen en behoeften van onze huidige en toekomstige (digitale) samenleving.

In diezelfde maatschappelijke context beoogt het project ook de gelijkheid van kansen te versterken wat betreft de toegang tot een internetverbinding van hoge kwaliteit voor alle burgers.

In het licht van deze criteria wordt de uitrol voorgesteld van een passieve infrastructuur in de vorm van een “passive layer open model” (PLOM), waarbij de bouw en de exploitatie van de passieve netwerkinfrastructuur worden gescheiden van de actieve exploitatie van het netwerk en het aanbod aan de eindgebruiker.

Concreet heeft het model voor de uitbreiding van het optische vezelnetwerk in de Duitstalige Gemeenschap volgende doelstellingen:

- de concurrentie op de telecommunicatiemarkt in de Duitstalige Gemeenschap zo min mogelijk verstoren, maar deze idealiter te intensiveren in vergelijking met de huidige toestand
- Open en niet-discriminerende toegang verlenen aan derden

- Leveranciers zoveel mogelijk de vrijheid laten om hun producten te differentiëren en de aangeboden diensten vorm te geven
- Toekomstgericht zijn en flexibel (point-to-point infrastructuur)
- De economie en samenleving in de Duitstalige Gemeenschap zo veel mogelijk ten goede komen
- De nood aan subsidies uit overheidsmiddelen beperken tot een minimum
- Het optimaal benutten van het potentieel en de synergieën van het gewest
- Voldoen aan Europese en nationale richtlijnen en wetten

Uitvoering van het project

De uitbreiding van een passieve FTTH-infrastructuur over het gehele grondgebied van de Duitstalige Gemeenschap wordt beoogd via een (semi-)overheidsbedrijf

Toegang tot deze nieuwe infrastructuur moet openstaan voor alle geïnteresseerde aanvragers aan niet-discriminerende voorwaarden. Toegang tot het netwerk moet worden verschaft via passieve en actieve groothandelsproducten. De uitrol van de nieuwe infrastructuur, en ook de beheerstaken in verband met het toezicht op en de exploitatie van de nieuwe passieve infrastructuur, vallen onder de verantwoordelijkheid van het (semi-)overheidsbedrijf. Institutionele investeerders moeten als aandeelhouders in de (semi-)overheidsbedrijf deelnemen.

De voorgenomen investering moet de vorm aannemen van een deelneming in het aandelenkapitaal van een semi-openbare onderneming. Daartoe worden voorbereidende besprekingen gevoerd met belangstellende partners. Het project is er dus op gericht om particuliere investeerders aan te trekken en om Europese fondsen te mobiliseren en deze te combineren met overheidssteun van de Duitstalige Gemeenschap.

Doelgroep

In deze fase van het project worden bewijzen verzameld voor de DAEB-verordening (dienst van algemeen economisch belang). Het is echter duidelijk dat de kapitaalinvestering van 19,5 miljoen euro, waarvoor het project steun van de SRF aanvraagt, tegen marktvoorwaarden zal worden uitgevoerd. De Duitstalige Gemeenschap zal dus op gelijke voet staan met alle andere particuliere partners in deze semi-overheidsonderneming. Bovendien is het doel van de deelneming van de Duitstalige Gemeenschap in de nieuwe onderneming niet om meerderheidsaandeelhouder te worden, maar om het project op lange termijn te kunnen begeleiden.

Periode van uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn:

- De haalbaarheids- en financieringsstudie zal begin Q1 2020 van start gaan en worden afgerond in Q2
- De gunning van het raamcontract voor externe advisering voor het gehele project zal van start gaan in Q3 2020 en worden afgerond in Q4 2020

De consultatie van de marktdeelnemers en de oprichting van de operationele structuur zullen van start gaan in Q1 2021 en worden afgerond in Q1 2022

ID	I – 2.14.
Naam	Ontwikkeling van een AI-instituut om met deze technologie maatschappelijke uitdagingen aan te pakken
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	9,99
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	70%
Einddatum van het project	4 ^{de} kwartaal 2024

Uitdagingen

Artificiële intelligentie (AI) is een krachtige technologie die ons dagelijks leven kan veranderen. De ambitie van FARI - het Instituut voor AI voor het algemeen welzijn, is deze technologie ten dienste te stellen van de transitie en de maatschappelijke uitdagingen te helpen aangaan op het gebied van: gezondheid en welzijn, milieu, mobiliteit, of energie.

Het 'AI Research and Innovation Hub' luik van het project wil de krachten bundelen met de academische wereld, het bedrijfsleven, beleidsmakers en burgers om oplossingen te ontwikkelen die algemeen worden aanvaard als gunstig voor de samenleving. Het luik "AI & Society Think Tank" wil op zijn beurt op een onafhankelijke manier nadenken over de plaats van AI in onze samenleving. Het derde en laatste luik van het project, "AI Test and Experience Lab", wil de stand van zaken op het gebied van AI en datagestuurde technologieën in de samenleving en de industrie toelichten

Doelstellingen

Het doel van het AI-instituut voor het algemeen welzijn - FARI is een blijvende maatschappelijke impact te creëren en het digitale leven van burgers te veranderen door ervoor te zorgen dat digitale oplossingen nuttig en beschikbaar zijn voor iedereen. Maar ook advies en opleiding verstrekken voor de ontwikkeling en invoering van artificiële-intelligentieproducten en -diensten ten behoeve van het welzijn van de samenleving. Bovendien zal dit project, door de uitvoering ervan, een cluster van economische activiteit op het gebied van artificiële intelligentie creëren door bestaande spelers aan te moedigen om duurzaam en digitaal te worden, en door nieuwe technologische bedrijven in Brussel te ontwikkelen. FARI zal ook helpen het investeringsgerelateerd economisch beleid te richten op duurzaam onderzoek en innovatie.

Uitvoering

Er zullen bilaterale overeenkomsten (contracten) met de begunstigden (ULB & VUB) worden gesloten. In de overeenkomsten zullen de rechten en plichten van de partijen, met inbegrip van de te bereiken doelstellingen, bestuursaspecten en rapporteringsmodaliteiten worden vastgelegd.

De vorderingen van het project worden opgevolgd door middel van projectverslagen (op halfjaarlijkse basis) en daarmee samenhangende evaluaties door het stuurcomité. Het stuurcomité zal bestaan uit minstens één vertegenwoordiger per partij (ULB, VUB, Innoviris, CIBG).

Staatssteun

In dit voorstel wordt een project beschreven dat in wezen niet door andere overheidsfinanciering wordt gedekt. Het zal een sociale doelstelling hebben en de meeste van zijn openbare activiteiten zullen toegankelijk en gratis zijn en gericht zijn op kennisoverdracht. Staatssteun is niet van toepassing op het grootste deel van het project.

Slechts 2 activiteiten mogen gedeeltelijk door staatssteun worden gedekt, namelijk:

- O&O-samenwerkingsprojecten met ondernemingen zullen onder de algemene groepsvrijstellingsverordening vallen;
- Het incubatieprogramma en de kosten van test- en experimenteercentra die aan de ondernemingen zijn verbonden, zullen worden gedekt door de algemene groepsvrijstellingsverordening of door de de minimis-regeling.

Doelgroep

Het FARI-project is gebaseerd op drie verschillende pijlers, die een brug moeten slaan tussen de academische wereld, het bedrijfsleven, de politiek en de burgers.

- Het AI-onderzoeks- en innovatiecentrum richt zich op: samenwerkingsverbanden tussen onderzoekers van de stichtende universiteiten (VUB, ULB), satelliet-academische entiteiten (Solvay Business School) en partnerinstellingen, alsook op de creatie van projecten met burgerorganisaties (en burgers rechtstreeks), lokale en publieke vertegenwoordigers (waaronder bestuurders en politici), en ten slotte op (3) private actoren (go's, kmo's en start-ups) die bereid zijn om bij te dragen tot het algemeen welzijn.
- De AI & Society Data Tank zal zich richten tot beleidsmakers, onderzoekers gespecialiseerd in AI-governance, wetgevers, NGO's, ondernemers en het maatschappelijk middenveld (via civiele projecten).
- Het AI-test- en -experimenteercentrum zal onderzoekers in staat stellen rechtstreeks te interageren met bedrijven, gebruikers en burgers (bv. via het digitale tweelingproject)

Periode van uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn:

- Formalisering van het project in het vierde kwartaal van 2020;
- Projecten binnen de onderzoeks- en innovatiecluster over AI zouden al vanaf het vierde kwartaal van 2021 van start kunnen gaan (proefprojecten) en nieuwe

samenwerkingsprojecten op het gebied van onderzoek en wetenschap en projecten voor de inclusie van burgers zouden vanaf medio 2022 van start moeten gaan.

- De activiteiten (coördinatie van bestaande faciliteiten) van het AI-test- en -experimenteercentrum zijn reeds in ontwikkeling
- Tegen eind 2021 zal het instituut onderzoek initiëren in samenwerking met partners (bv. specifieke ngo's, lokale organisaties of entiteiten met winstoogmerk)
-
-

ID	I – 2.15.
Naam	Verbetering van de interne (via wifi) en externe (via glasvezel) connectiviteit van scholen, maar ook van de 35 bedrijventerreinen in Wallonië
Type	Investering
Projectdrager	Waalse Regering
Budget	70,01
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	76%
Einddatum van het project	3 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

De uitdagingen van dit project raken zowel aan de connectiviteit op zich, als aan de aspecten die ermee samenhangen, zoals gezondheid.

Doelstellingen

Dit project is er met name op gericht om: zich te voorzien van de meest moderne en gezondheidsvriendelijke technologieën; het voortzetten van de uitrol van het glasvezelnetwerk in de 35 bedrijventerreinen op het grondgebied; het versterken van de interne connectiviteit van de 1500 onderwijsinstellingen om enerzijds de strategie voor digitaal onderwijs uit te voeren en anderzijds de sociale kloof te verkleinen.

Uitvoering

De verbetering van de connectiviteit op het Waalse grondgebied zal verlopen via volgende acties:

1. HSB-connectiviteit (glasvezel) voor 35 gewestelijke openbare bedrijventerreinen (PAE's)

De uitrol van glasvezelconnectiviteit op de 35 bedrijventerreinen zal worden uitgevoerd in directe samenhang met het programma Giga Region Digital Wallonia van het Agence du Numérique, en in nauwe samenwerking met SOFICO.

2. 5G-Connectiviteit

De uitrol van mobiele netwerken van de nieuwe generatie (5G en andere) zal worden uitgevoerd in directe samenhang met het programma “Giga Region Digital Wallonia” van het Agence du Numérique en de nationale mobiele telecomunicatieoperatoren.

In dit kader zal een evaluatie worden opgemaakt op het vlak van volksgezondheid, economische efficiëntie, gegevensbeveiliging en respect voor de privacy.

3. Interne connectiviteit binnen de scholen

De belangrijkste acties inzake interne connectiviteit binnen de scholen zijn: het bepalen van een algemeen toepasbaar model van inplanting en beheer van de installaties; het oprichten van een kwaliteitskadaster van de netwerkdekking van de scholen; het opstellen en gunnen van studieopdrachten; de installatie van gecentraliseerde infrastructuren en de invoering van beheersinstrumenten. Vervolgens zal een proeffase met 20 sites van start gaan vóór de volledige uitvoering van het project

4. Onderwijs 2.0

Het mechanisme van de “projectoproep” is bijzonder wervend en doeltreffend gebleken voor de eerste helft van de scholen, en het blijft absoluut relevant in het blijven stimuleren van de onderwijsteams, die essentiële spelers zijn in de digitale transformatie van het onderwijs. De hier beoogde actie zal een meer actieve methode van begeleiding aanbieden, door steun te bieden aan de uitwerking van de projecten, door het concurrentie-effect te verminderen en door te zorgen voor een billijker verdeling van de middelen naar gelang de omvang en de behoeften van de onderwijsinstellingen.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

De specifieke doelgroep van de acties binnen dit project is echter de deze: Bedrijven, industrieën, gezinnen, onderwijsinstellingen, overheden, overheidsdiensten, handelaars en toeristische ondernemingen.

Periode van uitvoering

De belangrijkste fasen van het project zijn:

- Opstarten van het project in Q1 2021
- Einde van het project in Q3 2026
-

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

As 3

Mobiliteit

Tabel 16. As 3: Mobiliteit

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
Component 3.1. Fiets-en wandelinfrastructuur					
I - 3.01	Fietsinfrastructuur	VLA	345,46	100%	0%
I - 3.02	Fietscorridors	WAL	13,74	100%	0%
I - 3.03	Velo Plus	BHG	20,00	100%	0%
I - 3.03	Velo Plus	FED	14,10	100%	0%
I - 3.04	Schuman	FED	17,40	100%	0%
Component 3.2. Modal shift					
R - 3.01	Prestaties Infrabel / NMBS	FED			
R - 3.02	Mobiliteitsbudget	FED			
I - 3.05	Bus met hoog niveau van dienstverlening	WAL	24,79	0%	0%
I - 3.06	Uitbreiding tram	WAL	105,00	100%	0%
I - 3.07	Uitbreiding metro	WAL	60,00	100%	0%
I - 3.08	Slimme verkeerslichten	WAL	26,64	40%	100%
I - 3.09	Spoor - toegankelijke en multimodale stations	FED	75,00	100%	0%
I - 3.10	Spoor - een efficiënt netwerk	FED	275,00	92%	4%
I - 3.11	Albertkanaal en Trilogiport	WAL	25,93	40%	0%
I - 3.12	Spoor – slimme mobiliteit	FED	15,00	40%	100%
I - 3.13	Versnelling MaaS uitrol	BHG	5,65	40%	100%
I - 3.14	Modal shift subsidies	BHG	8,00	40%	0%
I - 3.15	Smart Move	BHG	51,00	40%	100%
Component 3.3. Groener wegvervoer					
R - 3.03	Uitstootvrije bedrijfswagens	FED			
R - 3.04	Oplaadinfrastructuur	WAL			
R - 3.05	Oplaadinfrastructuur	BHG			
R - 3.06	Stimuleren van uitstootvrij vervoer	VLA			
R - 3.07	Emissiefraude	VLA			
I - 3.16	Vergroening van het buspark (De Lijn)	VLA	93,00	60%	0%
I - 3.17	Vergroening van het buspark (MIVB)	BHG	55,00	100%	0%
I - 3.18	Oplaadinfrastructuur	FED	32,00	100%	0%
I - 3.19	Oplaadinfrastructuur	VLA	29,46	100%	0%

Component 3.1. Fiets- en wandelinfrastructuur

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 3.1 Fiets- en wandelinfrastructuur

Beleidsgebied/-domein: Mobiliteit, verkeersveiligheid, luchtkwaliteit, klimaatverandering, gezondheid

Doel: We zullen de inspanningen opvoeren en coördineren om veilige nieuwe én verbeterde fietsinfrastructuur te ontwikkelen.

Hervormingen en/of investeringen:

Investeringen:

- Fietsinfrastructuur – VLA
- Fietsinfrastructuur - Fietscorridors – WAL
- Fietsinfrastructuur – VeloPlus – BHG + FED
- Fiets- en wandelinfrastructuur – Schuman – FED

Geraamde totale kosten: 746 miljoen euro, waarvan 411 miljoen euro (55%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 17. Component 3.1. Fiets- en wandelinfrastructuur

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 3.01	Fietsinfrastructuur	VLA	345,46	100%	0%
I - 3.02	Fietscorridors	WAL	13,74	100%	0%
I - 3.03	Velo Plus	BHG	20,00	100%	0%
I - 3.03	Velo Plus	FED	14,10	100%	0%
I - 3.04	Schuman	FED	17,40	100%	0%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Onderbenut potentieel: Het potentieel voor actieve vervoerswijzen wordt nog onvoldoende benut. Aangezien meer dan 30% van de verplaatsingen nog steeds over korte afstanden (1 tot 2 km) met de auto gebeurt, blijft het belangrijk om in te zetten op een modal shift naar fietsen en wandelen¹.

Verkeersopstoppen in stedelijke gebieden: Op basis van gegevens voor 2019 stond Brussel in de top 10 van de meest dichtgeslibde steden in Europa: chauffeurs verliezen er gemiddeld 140 uur per jaar door verkeersopstoppen². In Antwerpen, de op één na grootste stad van het land, zal de mobiliteit de komende jaren ernstig worden verstoord door grote infrastructuurwerken om de Antwerpse ring te sluiten. Met een gemiddelde snelheid van 20 km/u is de fiets vaak het snelste en meest efficiënte vervoersmiddel in stedelijke gebieden.

Verkeersveiligheid: In België raken jaarlijks meer dan 10.000 fietsers gewond in het verkeer en in 2019 kwamen 94 fietsers om het leven³. Onveiligheid in het verkeer wordt nog steeds gezien als het belangrijkste bezwaar voor mensen om te gaan fietsen.

Stimulansen: In België is een fietsvergoeding van 0,24 euro/km vrijgesteld van loonbelasting. Deze vergoeding wordt echter niet door alle ondernemingen betaald, aangezien de sociale partners hierover beslissen.

Ontbrekende schakels en gebrek aan coördinatie: Fietsinfrastructuur is onderontwikkeld en niet over regionale grenzen heen verbonden.

1 FOD/SPF Mobility and Transport Belgium (2019), *First results of the Monitor survey on Belgian's mobility*, https://mobilit.belgium.be/sites/default/files/partie_mobilite_nl-final_1.pdf

2 Zie bijvoorbeeld <https://inrix.com/scorecard/>.

3 VIAS (2020), *Statistisch rapport verkeersongevallen 2019*, https://www.vias.be/publications/Statistisch%20rapport%202020-%20verkeersongevallen%202019/Statistisch_rapport_2020_Verkeersongevallen_2019.pdf

b) Nagestreefde doelstellingen

Het doel van deze component is het structureren en coördineren van inspanningen om een veilige fietsinfrastructuur te ontwikkelen. Deze doelstelling is in overeenstemming met en maakt deel uit van onze nationale strategie voor duurzame mobiliteit.

Banen en groei: In 2019 werden in België ongeveer een half miljoen fietsen verkocht, en dat aantal stijgt jaar na jaar. Investeren in fietsinfrastructuur vergroot de vraag naar fietsen. Naarmate de markt voor fietsfabrikanten groeit, is de kans groter dat zich ook innovaties zullen ontwikkelen. Trends op het gebied van elektrificatie, connectiviteit, MaaS (mobiliteitsdiensten), antidielstaltechnologie, delen van fietsen, fietsenstallingen enz. kunnen nieuwe klantensegmenten ontsluiten en een opwaartse spiraal op gang brengen om de markt verder te ontwikkelen. Het onderhoud van fietsen schept extra (doorgaans lager geschoolde) banen. Bovendien gedijen stadscentra en buurtwinkels waar de auto niet langer heer en meester is. Klanten zijn geneigd in hun eigen buurt te winkelen als fietsen er gemakkelijk en veilig is, en zijn geneigd meer uit te geven.

Sociale weerbaarheid: Meer dan 11% van het gezinsinkomen wordt besteed aan vervoer⁴. Dit hoge aandeel is vooral toe te schrijven aan de aankoop van auto's en brandstof en aan auto-onderhoud. Het bevorderen van het fietsgebruik vermindert de mobiliteitsarmoede. Een fiets is toegankelijk en goedkoop in vergelijking met een auto. Ongeveer 27% van de huishoudens heeft geen gemotoriseerd voertuig. Jongeren halen hun rijbewijs op steeds latere leeftijd. Wie voor korte afstanden de fiets in plaats van de auto neemt, bespaart jaarlijks 100 tot 150 euro aan brandkosten.

Mobiliteit: In stedelijke gebieden gaat een verplaatsing met de fiets soms sneller dan met de auto. Als fietsen een valabel alternatief is voor het wegvervoer, neemt ook het draagvlak voor rekeningrijden toe, waardoor het weggebruik in de spitsuren wordt geoptimaliseerd. Deze investeringen zullen leiden tot 188 km nieuwe en 1.356 km vernieuwde fietsinfrastructuur.

Gezondheid: Ondanks (vermeende) veiligheidsrisico's heeft fietsen een netto positief effect op de volksgezondheid. Investeren in actieve mobiliteit (wandelen en fietsen, en ook het aanmoedigen van multimodale verbindingen met het openbaar vervoer, bv. door fietsenstallingen te voorzien bij bus- en metrostations) zullen de volksgezondheid verder verbeteren omdat ze tot meer lichaamsbeweging leiden. Dit kan zwaarlijvigheid verminderen en bijdragen tot het voorkomen van kanker, hypertensie en andere chronische ziekten. Bovendien neemt de algemene veiligheid voor fietsers toe naarmate hun aantal toeneemt. Een kritieke massa fietsen maakt andere verkeersdeelnemers bewuster van hun aanwezigheid.

Groene transitie: In combinatie met openbaar vervoer en autodeeloplossingen kunnen investeringen in fietsinfrastructuur het autobezit en -gebruik verder terugdringen. Voor elke toename met 1% van het modale aandeel dat van gemotoriseerd vervoer naar de fiets gaat, daalt de uitstoot van broeikasgassen met 1.400 ktCO₂e⁵

4 Statbel (2018), Huishoudbudgetonderzoek, <https://statbel.fgov.be/en/themes/households/household-budget-survey-hbs>

5 FPS Health, DG Environment (2020), Vision and strategic workstreams for a decarbonised Belgium by 2050
Input to the Belgian long-term strategy, <https://climat.be/doc/visionandstrategicworkstreamsforadecarbonisedbelgiumby2050.pdf>

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

Het belang van de fiets in ons verplaatsingsgedrag (zowel recreatieve als sportieve verplaatsingen) is de laatste jaren sterk toegenomen in België. Met een aandeel van 16% in woon-werkverplaatsingen is het fietsgebruik in 7 jaar tijd meer dan verdubbeld⁶. Om het aandeel van fietsen en wandelen in de vervoersmodaliteiten verder te doen toenemen, is in de eerste plaats een goede fietsinfrastructuur nodig.

Voor weggebruikers is een gevoel van onveiligheid de belangrijkste belemmering om meer gebruik te maken van de fiets. Daarom willen de verschillende Belgische overheden inzetten op een veiligere en betere weg- en fietsinfrastructuur, zoals vrijliggende fietspaden en kruispunten zonder verkeersconflicten. Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de schoolomgeving enerzijds en aan de vlote verbindingen tussen steden en hun achterland anderzijds.

Alle gewesten en het federale niveau hebben projecten die investeren in de fietsinfrastructuur in hun eigen regio en van, naar en in Brussel. Uit een studie van Transport & Environment uit 2014 specifiek voor het stedelijk gebied van Brussel, blijkt dat de baten van een ambitieus fietsvriendelijk beleid 8 tot 19 keer groter zijn dan de kosten.

Ten slotte worden verschillende projecten overwogen die de nadruk leggen op een sterke intermodaliteit tussen fiets en openbaar vervoer, bijvoorbeeld door fietsenstallingen bij stations aanzienlijk uit te breiden (zie ook de component 'Modal shift') en door meer stallingsmogelijkheden te voorzien in de omgeving van scholen, sportcentra enz.

a) Hervormingen

Geen in deze component.

6 FOD/SPF Mobility and Transport Belgium (2019). *First results of the Monitor survey on Belgian's mobility*. https://mobilit.belgium.be/sites/default/files/partie_mobilite_nl-final_1.pdf

b) Investerings

ID	I – 3.01.
Naam	Fietsinfrastructuur
Type	Investerings
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	345,46
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Eind 2025

Uitdagingen

Dit project komt tegemoet aan verschillende uitdagingen, die nauw met elkaar verbonden zijn. Centraal staat het verbeteren van de fietsveiligheid door een substantiële uitbreiding en vernieuwing van de fietsinfrastructuur. Een betere fietsinfrastructuur draagt bij tot de transitie naar een meer duurzame mobiliteit. De fiets is een democratisch vervoersmiddel voor elke generatie en voor elke inkomensklasse en het is een gezonde manier om je te verplaatsen. De opkomst van de e-bikes en de snelle evolutie in dat aanbod maakt dit het juiste moment om te investeren in een future-proof infrastructuur. Tegelijkertijd levert een betere fietsinfrastructuur ook een bijdrage tot het leefbaarder maken van stedelijke omgevingen en het aanpakken van vervuiling veroorzaakt door andere transportmiddelen. Tot slot dragen deze investeringen in infrastructuur, net als alle publieke investeringen in tijden van crisis, bij tot de werkgelegenheid en zo tot de heropstart van de economie na de zware klap die de COVID-crisis en de daaraan gekoppelde maatregelen hebben veroorzaakt.

Doelstellingen

Deze investeringen hangen nauw samen met de investeringen in het kader van het project “fietsinfrastructuur (een groter en veiliger fietsnetwerk)” en de hervormingen inzake “schaalsprong fiets”. De investeringen dragen bij tot de modal shift en het vergoten van het aandeel van de duurzame transportmodi (in casu de fiets). Dit kadert binnen een breder Vlaams beleid om de modal shift verder te versterken, bestaande uit specifieke maatregelen zoals het stimuleren van het openbaar vervoer, de introductie van Hoppin-punten om combimobiliteit te stimuleren en het aanbieden van verschillende gedeelde fietssystemen. De doelstelling is om het aandeel duurzame transportmodi te verhogen tot 40% in Vlaanderen en tot 50% in Antwerpen, Gent en de Vlaamse Rand. In 2020 bedroeg het fietsaandeel 18% voor het woon-werkverkeer. In het kader van de schaa sprong fiets wordt geambieerd om het aandeel van de fiets in de functionele verplaatsingen in Vlaanderen te doen stijgen tot 20% tegen ten laatste 2025.

Uitvoering

Het project bestaat uit twee luiken:

1. De aanleg of verbetering van fietsinfrastructuur waar het Vlaams Gewest beheerder van is.

Het betreft een verscheidenheid aan projecten; (her)aanleg van langs gewestwegen, jaagpaden, realisatie van kunstwerken (fietsbruggen, fietstunnels), enz. Deze extra investeringen in fietsinfrastructuur maken deel uit van het meerjareninvesteringsprogramma (GIP) van het Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken, waarin duidelijke doelstellingen inzake fietsinfrastructuur zijn opgenomen. In totaal gaat het over 250 miljoen euro: 125 miljoen euro in 2021 en 125 miljoen euro in 2022 (vastleggingen, prijzen met BTW). Deze investering zal volledig met FHV-middelen gebeuren. Er is geen risico op dubbele financiering vanuit andere EU-fondsen. In de programmaperiode 2014-2020 werd gebruik gemaakt van EFRO-middelen voor de aanleg van fietsbruggen en -tunnels. Mogelijks zal via het EFRO Vlaanderen programma 2021-2027 opnieuw in dit soort infrastructuur geïnvesteerd worden, complementair aan de investeringen in het kader van FHV.

2. Oproep aan lokale overheden om nieuwe lokale fietsinfrastructuur te realiseren of bestaande fietsinfrastructuur structureel te verbeteren.

Het project bestaat uit een oproep aan lokale overheden om lokale fietsinfrastructuur te realiseren. De Vlaamse overheid financiert 150 miljoen euro voor fietsinfrastructuur bij lokale overheden, met bijkomend een verplichte co-financiering door de lokale overheid. Voor iedere 2 euro die het lokaal bestuur investeert in fietsinfrastructuur, ontvangt de lokale overheid 1 euro extra investeringsbudget van de Vlaamse overheid. Hierdoor bedraagt het totale project maximaal 450 miljoen euro aan investeringen voor lokale fietsinfrastructuur. De subsidie van 150 miljoen euro wordt per lokaal bestuur verdeeld op basis van het aantal inwoners van de betrokken lokale overheid. In voorliggend plan wordt, van de 150 miljoen euro die door de Vlaamse overheid wordt geïnvesteerd, 126,23 miljoen gefinancierd door het FHV.

In het eerste kwartaal 2021 lanceert de Vlaamse overheid een oproep aan de lokale overheden om in te stappen in het fietsinfrastructuurproject. Tot eind september 2022 kunnen de lokale besturen intekenen op deze oproep, waarbij een eerste raming van het aantal kilometer fietspad dat nieuw zal worden aangelegd of verbeterd wordt meegegeven.

Na deze intekening wordt per lokaal bestuur een projectstuurgroep samengesteld, waarin zowel de Vlaamse overheid als het lokaal bestuur vertegenwoordigd is. Die projectstuurgroep verzekert de functionele verantwoording en beoordeling van de investeringsprojecten alvorens de werkzaamheden van start gaan. De uiteindelijk gegunde werken mogen niet fundamenteel afwijken van wat in het verslag van de projectstuurgroep werd opgenomen.

Nadat het verslag van de projectstuurgroep werd gevalideerd en de overheidsopdrachten werden gegund, kan het lokaal bestuur haar subsidieaanvraag indienen en de uitbetaling van een voorschot vragen. Het verslag van de stuurgroep vormt een essentieel onderdeel van deze subsidieaanvraag, aangevuld met ex- ante beeldmateriaal van de fietsinfrastructuur. Bij de subsidieaanvraag wordt de concrete kwantitatieve opsomming van de gegunde

werken gevoegd. Deze kwantitatieve gegevens laten een monitoring toe van de gegunde investeringen.

Uiterlijk op 15 september 2025 en na voltooiing van de werken kan het lokaal bestuur het saldo van de subsidie aanvragen. De financiële verantwoording van de subsidieaanvraag wordt beoordeeld op basis van de voorgelegde facturen. Daarbij wordt nagegaan of er is voldaan aan de cofinancieringsvoorwaarde. Bij de saldoaanvraag wordt eveneens een kwantitatieve opsomming van de uitgevoerde werken gevoegd, om een ex-post monitoring van de gerealiseerde investering toe te laten. Bij de eindaanvraag wordt ook beeldmateriaal van de fietsinfrastructuur na realisatie van de werken gevoegd, om een ex-post inhoudelijke evaluatie van de uitgevoerde investeringen mogelijk te maken.

Deze investeringen zullen volledig met FHV-middelen gebeuren, met cofinanciering van de gemeenten bij het tweede luik. Er is geen risico op dubbele financiering vanuit andere EU-fondsen.

Bij de aanleg van fietssnelwegen die een verbinding voorzien met fietsinfrastructuur van het Waalse of Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt afgestemd met de betrokken entiteiten (bv. in het kader van de fietssnelwegen F204 Brussels-Jesus-Eik-Waver and F205 Brussels-Hoeilaart-La Hulpe). Daarnaast wordt op regelmatige basis overlegd met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het kader van het intergewestelijk netwerk voor fietssnelwegen (fiets-GEN/ RER vélo).

Binnen Vlaanderen wordt afgestemd over het fietsnetwerk binnen het kader van de 15 vervoerregio's. Binnen elke vervoerregio komt ook het fietsnetwerk aan bod. Gemeenten maken deel uit van de raden van elke vervoersregio en kunnen overleggen over noodzakelijke (fiets) infrastructuur die de gemeentegrenzen overschrijdt.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de ontwikkeling van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107, VWEU. De regelgeving omtrent overheidsopdrachten is van toepassing op alle aspecten van het project.

Doelgroep

Vlaamse en gemeentelijke (wegen)administraties, fietsgebruikers

Periode van uitvoering

Lokale besturen kunnen tot eind september 2022 intekenen op de projectoproep. De uitvoering van de investeringen door de lokale overheden wordt voorzien vanaf 2022 tot en met eind 2025. Ook de aanleg en vernieuwing van fietspaden in eigen beheer zal tegen eind 2025 afgerond zijn.

ID	I – 3.02.
Naam	Fietsinfrastructuur– Fietscorridors
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	13,74
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2024

Uitdagingen

Het project valt onder het Europese beleid ter bevordering van de modal shift en ter vermindering van broeikasgassen in de sector personenvervoer. De ontwikkeling van een modal-shift-vriendelijke kwaliteitsinfrastructuur, bevordert de actieve en collectieve mobiliteit ten nadele van de auto. De modal shift naar de fiets speelt in op de klimaat-uitdagingen, namelijk: verminderen van de verkeersemisssies (personen en goederen), verminderen van de luchtverontreiniging, verminderen van verkeersopstoppen en verminderen van het aantal verkeersongevallen. Dit project moet dan ook een concreet antwoord bieden op meerdere belangrijke Europese doelstellingen (Vision Zero: nul ongevallen tegen 2050, koolstofneutraliteit tegen 2050, Air pollution EU limits).

Doelstellingen

Doel is het vervoersaandeel van de auto te verminderen ten voordele van de actieve vervoerswijzen, dit door gebruikers een infrastructuur aan te bieden die beantwoordt aan de lokale behoeften. Concreet betekent dit het uitvoeren van twee projecten:

1. infrastructuren ontwikkelen die het utilitair fietsgebruik bevorderen
2. en het laten groeien van de “fietscultuur”.

Het project zal een snelfietsnetwerk ontwikkelen in Waals-Brabant richting Brussel, om de continuïteit te verzekeren van routes naar de hoofdstad via het Waals en het Vlaams Gewest en doorheen de hoofdstad via het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het federale niveau (Beliris). Meer concreet gaat het om twee routes: de ene loopt langs de E411 over een lengte van 12 km en de andere langs de N275 over een lengte van ongeveer 15 km. De inzet op grote schaal van deze investeringen houdt verband met een lopende hervorming in Wallonië betreffende de "fietscultuur" en de daarmee verband houdende diensten (bewustmaking, opleiding, reparatiewerkplaatsen, methodologie voor de aanleg van voorrangswegen voor actieve vervoerswijzen, enz.) waarvoor geen enkele steun is gevraagd in het kader van de FHV. Al deze projecten liggen in de lijn van de Waalse vertalingen van Europese doelstellingen die zijn opgenomen in de gewestelijke beleidsverklaring en met name in de FAST2030-visie (Fluidité Accessibilité Sécurité Santé Transfert Modal) dat de Waalse doelstellingen op dit gebied tegen 2030 uiteenzet. Op een meer lokaal niveau versterken ze ook de gemeentelijke mobiliteitsplannen in Waals-Brabant. Het project-fietscorridors wordt overigens opgevolgd in nauwe samenwerking met de provincie Waals-

Brabant, die zeer actief is op het vlak van fietsbeleid. De aanleg van een corridor tussen Ottignies en Waver om aan te sluiten op de "E411-corridor" is overigens ook gepland buiten de FHV, wat de acties uitgevoerd in het kader van dit project de facto versterkt. Bovendien is een plan van 50 miljoen euro voor fietscorridors deel van het "Plan Infrastructures et Mobilité Pour Tous".

Uitvoering

Behalve het luik hervorming dat Wallonië op zich neemt, vereisen de investeringen een samenwerking met de andere twee Belgische gewesten en met de federale regering. Dit gezegd zijnde, zijn de Waalse investeringen in geen enkel opzicht afhankelijk van investeringen gedaan op andere bestuursniveaus. Niettemin zal een coördinatie worden opgezet om erop toe te zien dat de verschillende fasen naar behoren worden afgerond en dat het project op globaal niveau operationeel wordt.

Voor de twee Waalse corridors is de verantwoordelijke overheidsdienst de Direction des Routes du Brabant Wallon, in coördinatie met de Direction de la Planification de la Mobilité. Het project is opgesplitst in twee deelprojecten, en de voorbereidende fasen voor het N275-gedeelte zullen eind 2023 voltooid zijn, terwijl die voor het E411-gedeelte al voltooid zullen zijn begin 2023. Deze timing garandeert dat de werkzaamheden zullen worden voltooid binnen het door de FHV vastgestelde tijdschema. Er zij ook op gewezen dat deze werken afgestemd moeten worden op bepaalde realisaties van het Waalse Plan Infrastructures et Mobilité Pour Tous (met name ter hoogte van de knooppunten). De diensten van de SPW zullen met elkaar worden gecoördineerd om de werkzaamheden zo vlot mogelijk te laten verlopen en zich te houden aan de geplande timing.

In budgettair opzicht was het door de gebruikte kostenberekeningsmethode mogelijk om een zo betrouwbaar mogelijke raming te krijgen en elk overschrijden van het budget te vermijden. Mochten zich extra kosten voordoen, dan zal de enveloppe voor de PIMPT-fietscorridor het mogelijk maken de werkzaamheden in hun geheel uit te voeren.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de aanleg van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107§1 van het VWEU.

Doelgroep

De bevolking in het algemeen, de werkgevers, de steden en gemeenten, meer bepaald die van Waals-Brabant, de fietsenmakers, de gebruikers van het weg- en openbaar vervoer die baat zullen hebben bij de modal shift naar de fiets, de pendelaars naar Brussel, de gebruikers van actieve vervoerswijzen die baat zullen hebben bij een moderne en veilige infrastructuur welke uitsluitend voor de fiets bestemd is.

Periode van uitvoering

De belangrijkste mijlpalen voor de N275-corridors zijn:

- Fase 1: Gunning van de overheidsopdracht voor de uitvoering van werken in Q4 2021;
- Fase 2: voltooiing van het eerste traject tot La Hulpe in Q3 2022;

- Fase 3: Technische studies voor het 2e traject naar Rixensart en Ottignies in Q1 2022;
- Fase 4: Uitvoering van de infrastructuurwerken van het tweede traject - begin in 2023 en voltooid in 2024.

De belangrijkste mijlpalen voor de E411-corridors zijn:

- Fase 1: gunning van de opdracht voor de technische studies in 2021 voor het 1ste traject;
- Fase 2: Gunning van de overheidsopdrachten voor de uitvoering van werken voor de verschillende trajecten in Q2 2023;
- Fase 3: Uitvoering van de werkzaamheden Begin eind 2023 en voltooid in 2024. De corridors zullen worden uitgerust met verlichtings- en meetsystemen om het gevoel van veiligheid te vergroten en om de monitoring van de nieuwe voorzieningen te verzekeren.

Het uitvoeren van de voorbereidende fasen tussen nu en 2022 en medio 2023 zal maken dat de werkzaamheden in 2024 klaar zullen zijn, zodat de eerste fietsers vanaf 2024 gebruik kunnen maken van deze fietscorridors naar Brussel.

ID	I – 3.03.
Nom	Fietsinfrastructuur– VeloPlus
Type	Investering
Projectdragers	Federale Regering & Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	FED 14,10 – BHG 20,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Eind 2026

Uitdagingen

Het gewestelijke mobiliteitsplan Good Move (winnaar van de SUMP Award 2020) wil het aantal particuliere autoritten tegen 2030 met 25% verminderen. Daartoe wordt een verschuiving naar meer duurzame vervoerswijzen overwogen. Om een modal shift te vergemakkelijken, is het belangrijk de juiste stimulansen te geven om het openbaar vervoer te gebruiken. Een van de maatregelen in het Good Move-plan is SmartMove, een intelligent kilometertarief dat van toepassing is op alle personenwagens en bestelwagens in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest met als doel het aantal kilometers dat te voet en met de fiets wordt afgelegd met 10% te doen stijgen. Bovendien moeten de ontbrekende delen van het Brusselse hoofdfietsnetwerk, bekend als “Fiets PLUS” en het “Fiets Comfort”-netwerk in het Good Move-plan, nog worden voltooid. Het PLUS-fietsnetwerk is nu voor 33% voltooid. Wat Fiets Comfort betreft is een onderzoek aan de gang om de kwaliteit van de bestaande voorzieningen te beoordelen. Ook de noodzakelijke verbindingen met Vlaanderen en Wallonië moeten nog voor een groot deel tot stand worden gebracht. Ten slotte moet de kwaliteit van het bestaande netwerk worden versterkt.

Doelstellingen

Het PLUS-fietsnetwerk maakt verplaatsingen over middellange en lange afstand binnen en naar het Gewest mogelijk. Het bestaat uit fietspaden langs hoofdwegen, structurele fietsroutes en voorzieningen langs stedelijke barrières (spoorwegen, kanaal, snelweg). Deze worden uitgevoerd via Beliris, de samenwerkingsstructuur tussen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de federale regering. De stedelijke wegen worden aangelegd door de gewestelijke administratie Brussel Mobiliteit, maar ook door de lokale beheerder. De projecten maken de voltooiing van reeds bestaande voorzieningen tot complete routes mogelijk. Zodra deze basisstructuur is voltooid, zou het gehele Gewest worden bediend door een kwaliteitsnet.

De belangrijkste doelstelling van het project is het voltooien en verbeteren van de fietsnetwerken PLUS en COMFORT (op gewestelijke wegen, maar ook op gemeentelijke wegen) door het permanent maken van fietsvoorzieningen van goede kwaliteit op plaatsen waar tijdens de gezondheidscrisis tijdelijk projecten zijn opgezet, het versneld aanleggen van fietspaden op dit netwerk en het verbeteren van de kwaliteit van de bestaande voorzieningen. Op die manier willen wij de modal shift naar duurzame vervoerswijzen versterken. Dat betekent leefbaardere steden, een impuls voor de lokale economie, schonere lucht en een gezondere bevolking, meer comfort en veiligheid voor fietsers en een vermindering van de CO₂-uitstoot.

Via het Beliris-instrument is het federale niveau verantwoordelijk voor de financiering van alle fietspaden langs spoorlijnen. Daarom zal het project worden aangevuld met de realisatie van de 6,5 km lange fietsroute C28, die de regio doorkruist van Schaarbeek tot Anderlecht, door de gemeenten Brussel-Stad, Jette, Molenbeek en Koekelberg langs de spoorlijnen 50 en 28, om continuïteit met de rand te creëren en het enorme potentieel voor inter- en intraregionale verplaatsingen te benutten (door aansluitingen op de intra-Brusselse netwerken tot stand te brengen).

Uitvoering van het project

De uitvoering van elke route komt overeen met de verwezenlijking van verschillende projecten, waarvoor de volgende stappen zullen worden uitgevoerd:

1. Eerste studies (sommige zijn reeds beschikbaar of in uitvoering)
2. Administratieve vergunningen en milieueffectbeoordeling, indien van toepassing
3. Werken
4. Evaluatie

Het project heeft tot doel:

- De uitvoering van projecten die een schakel vormen in een regionale route (zoals de Kleine Ring)
- De realisatie van nieuwe projecten op de 3 samenhangende assen, die verbindingen mogelijk maken met belangrijke werkgelegenheidscentra, universiteiten en toegang tot diensten: de stadstoegangen, de kanaalas en de middenring.
- Handhaving en verbetering van de kwaliteit van de bestaande voorzieningen

- Verdere invoering van beveiligde parkeervoorzieningen, een essentiële aanvulling op de fietsvoorzieningen om fietsen geloofwaardiger te maken

De gewestelijke projecten die in de fiche zijn opgenomen, vertegenwoordigen 20 km nieuw of verbeterd netwerk. Het aanvullende project dat door Beliris op federaal niveau zal worden uitgevoerd, zal het netwerk verder vervolledigen met de aanleg van 6,5 km bijkomende nieuwe fietspaden.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de ontwikkeling van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, van het VWEU.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit pendelaars en inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Wat de pendelaars betreft, blijkt uit een studie van de VUB en de ULB van september 2019 dat dagelijks 320.000 pendelaars naar Brussel komen om te werken. Bovendien telt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 1,209 miljoen inwoners (1 januari 2019). Verplaatsingen die per (elektrische) fiets kunnen worden afgelegd (<15km) maken 75% uit van de verplaatsingen in het grootstedelijk gebied.

Periode van uitvoering

De eerste projecten die in aanmerking komen, zijn de projecten die in het jaar 2020 het voorwerp hebben uitgemaakt van een “testsituatie”. Een test kan maximaal 2 jaar duren, zodat binnen deze periode een eindproject moet worden uitgevoerd. Een geslaagde test vergemakkelijkt de verlening van de stedenbouwkundige vergunning (er is geen verder bewijs van de impact vereist). Dit geldt ook voor de totstandbrenging van schakels in gewestelijke routes. Tegelijkertijd zijn projecten die afhankelijk zijn van externe factoren, zoals de vervanging van tramsporen, bepalend voor de planning ervan. Elk project zal door de administratie worden bestudeerd en er zal een behoorlijke vergunningsaanvraagprocedure worden gevolgd. Het doel is om 5 km nieuwe fietspaden te realiseren tegen eind 2023 en 15 km tegen eind 2026. Bovendien zou de extra 6,5 km van de C28-lijn, die op federaal niveau via Beliris wordt gefinancierd, ook tegen eind 2026 voltooid moeten zijn.

ID	I – 3.04.
Naam	Fiets-en wandelinfrastructuur– Schuman
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	17,40
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2025

Uitdagingen

Zie project “Fietsinfrastructuur - FietsPlus BHG + FED”

Doelstellingen

Het doel van het project is het Robert Schumanplein alle kwaliteiten van een openbare ruimte van grootstedelijke omvang te bezorgen en het een identiteit te geven die zijn bijzondere symbolische dimensie in het hart van de Europese wijk zal versterken.

Dit project zal de aanleg mogelijk maken van een deel van de voetgangersfietsroute C29, die is opgenomen in het mobiliteitsplan van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Good Move 2020-2030) en die de Europese wijk doorkruist tussen de gebouwen van de Europese Commissie en de Raad van Ministers van de Unie. Deze fietsroute maakt deel uit van de zogenaamde GEN-fietsroute en is door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest opgenomen in het FIETSPLUS-netwerk: een netwerk dat is ontworpen in het kader van het nieuwe gewestelijke mobiliteitsplan GOOD MOVE 2020-2030. De herinrichting van het plein zal het dus mogelijk maken de plaats van de auto in de openbare ruimte drastisch in te perken en het modale aandeel van de actieve vervoerswijzen te verhogen door intermodaliteit te bevorderen.

Wat de inwoners en gebruikers betreft, zal het project:

- de aanleg van het fietspad C29 tussen het Jubelpark en het kruispunt van de Wetstraat en de Karel de Grotelaan mogelijk maken;
- het creëren van een ruimte voor ontmoetingen en evenementen mogelijk maken;
- het ondergrondse multimodale knooppunt (trein-metro) aanvullen met bovengrondse intermodaliteit.

Uitvoering

Beliris is een agentschap van de federale overheid dat gespecialiseerd is in de realisatie van grote infrastructuurwerken in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Beliris heeft in het verleden de volledige renovatie van het multimodale knooppunt Schuman uitgevoerd en beschikt dus over een goede kennis van de wijk en van de technische beperkingen die noodzakelijk zijn voor dit soort herinrichting. In deze context heeft Beliris reeds een specifiek projectteam opgericht voor de heraanleg van het Robert Schumanplein en is het

begonnen met de procedures voor de gunning van de opdracht voor de aanstelling van adviesbureaus (technische controle, gezondheids- en veiligheidscoördinatie).

De voorontwerp- en ontwerpstudies, die aan de tijdelijke vereniging BRUT-ARA waren toevertrouwd, zijn voltooid, zodat de aanvraag voor de stedenbouwkundige vergunning nu door de bevoegde regionale overheid (URBAN) wordt bestudeerd. Nadat de vergunning is afgegeven, zal Beliris het projectbeheer en het toezicht op de bouw op zich nemen. Daartoe is begonnen met de coördinatie van de verhuizing van de installaties van de concessiehouders (water, gas, elektriciteit, telecom), alsook met de coördinatie met Brussel-Mobiliteit voor de uitvoering van de inrichtingswerken in de aangrenzende wegen waar het resterende autoverkeer zal worden omgeleid.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de ontwikkeling van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, van het VWEU.

Doelgroep

De doelgroepen zijn de werknemers van de Europese instellingen, de inwoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de gebruikers van het openbaar vervoer en de fietsers die gebruik zullen maken van het fietspad C29, dat de buitenkant van Brussel met het Koninklijk Park zal verbinden en het heringerichte gebied van de ene naar de andere kant zal doorkruisen.

Periode

De vergunningverlening zou in het 2e kwartaal van 2022 moeten plaatsvinden. Na de opstelling van het bestek van de werkzaamheden, de formele goedkeuring, de bekendmaking en de analyse van de offertes zal de opdracht worden gegund en de aannemer worden geselecteerd. De gunning is gepland voor het 3de kwartaal van 2022. Daarna volgen de uitvoering van de concessiewerken en de voorbereidende werken om de omleiding van het wegverkeer mogelijk te maken in de loop van het 2de kwartaal van 2023. De werkfase zal in 3 zones worden verdeeld:

- zone 1 (Kleine Wetstraat) uitgevoerd tijdens het 1ste kwartaal van 2024
- zone 2 (zijstraat Wetstraat - langs de tunnel) uitgevoerd tijdens het 4de kwartaal van 2024
- zone 3 (Schuman-rotonde), uitgevoerd tijdens het 2de kwartaal van 2025

De oplevering van alle werken, inclusief het fietspad, is gepland voor het 4de kwartaal van 2025

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 100% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 2.

Component 3.2. Modal shift in het vervoer

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 3.2 Modal shift in het vervoer

Beleidsgebied/-domein: Mobiliteit en vervoer, klimaatverandering, luchtkwaliteit

Doel: We willen de openbaarvervoersdiensten verbeteren door te investeren in nieuwe of efficiëntere bus-, tram- en metro-infrastructuur en door de dienstverlening te verbeteren. Tegelijkertijd zullen fiscale hervormingen en digitale tools de vraag naar duurzaam vervoer doen toenemen. Ook voor het vrachtvervoer zullen grote werken worden gefinancierd om de modal shift van de weg naar het water en het spoor te ondersteunen.

Hervormingen en/of investeringen:

- Hervormingen:
- Prestaties Infrabel/NMBS – FED
- Mobiliteitsbudget – FED

Investeringen

- Bus met hoog niveau van dienstverlening – WAL
- Uitbreiding tram Luik – WAL
- Uitbreiding metro Charleroi – WAL
- Slimme verkeerslichten – WAL
- Spoor – Toegankelijke en multimodale stations – FED
- Spoor – Een efficiënt netwerk – FED
- Albertkanaal en Trilogiport – WAL
- Spoor – Slimme mobiliteit – FED
- Versnelling MaaS uitrol – BHG
- Modal shift subsidies – BHG
- SmartMove – BHG
-

Geraamde totale kosten: 717 miljoen euro, waarvan 672 miljoen (94%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 18. Component 3.2. Modal shift in het vervoer

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 3.01	Prestaties Infrabel / NMBS	FED			
R - 3.02	Mobiliteitsbudget	FED			
I - 3.05	Bus met hoog niveau van dienstverlening	WAL	24,79	0%	0%
I - 3.06	Uitbreiding tram	WAL	105,00	100%	0%
I - 3.07	Uitbreiding metro	WAL	60,00	100%	0%
I - 3.08	Slimme verkeerslichten	WAL	26,64	40%	100%
I - 3.09	Spoor - toegankelijke en multimodale stations	FED	75,00	100%	0%
I - 3.10	Spoor - een efficiënt netwerk	FED	275,00	92%	4%
I - 3.11	Albertkanaal en Trilogiport	WAL	25,93	40%	0%
I - 3.12	Spoor – slimme mobiliteit	FED	15,00	40%	100%
I - 3.13	Versnelling MaaS uitrol	BHG	5,65	40%	100%
I - 3.14	Modal shift subsidies	BHG	8,00	40%	0%
I - 3.15	Smart Move	BHG	51,00	40%	100%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

De koolstofintensiteit van het wegvervoer is hoog en neemt toe: De vervoerssector was in 2017 goed voor 23% van de totale broeikasgasemissies. In 2017 werd het grootste deel van de emissies in deze sector gegenereerd door het wegvervoer met auto's (56%). De sector is verder verantwoordelijk voor een grote milieu-impact in termen van andere lucht-, water-, bodem- en geluidsverontreiniging. Wat de gebruikte brandstoffen betreft, is 66% van de CO₂-uitstoot van auto's in 2017 het gevolg van de verbranding van diesel, 27% van benzine, 5% van biomassa en 1% van LPG. Wat de evolutie van de broeikasgasemissies in de vervoerssector in de periode 1990-2017 betreft, vertonen bijna alle indicatoren in de sector van het wegvervoer in 2017 een stijgende tendens: het aantal voertuigen is met 59% gestegen ten opzichte van 1990, en ook het aantal voertuigkilometers is in dezelfde periode met 47% gestegen⁷.

Er moeten alternatieve vervoerswijzen worden ontwikkeld: Burgers zijn afhankelijk van privé-autovervoer bij gebrek aan alternatieve vervoersinfrastructuur en -diensten en geïntegreerde oplossingen voor openbaar en gedeeld vervoer. Dit leidt tot congestie

⁷ FPS Health, DG Environment (2020), *Vision and strategic workstreams for a decarbonised Belgium by 2050* Input to the Belgian long-term strategy, <https://climat.be/doc/visionandstrategicworkstreamsforadecarbonisedbelgiumby2050.pdf>

in stedelijke gebieden: in 2019 bijvoorbeeld verloor iemand die in de hoofdstad werkte en afhankelijk was van individueel wegvervoer gemiddeld 140 uur per jaar door verkeersopstoppen⁸. Congestie leidt ook tot extra uitstoot van broeikasgassen (en tot lucht- en geluidsverontreiniging). Een te grote afhankelijkheid van het gebruik van de eigen auto heeft ook een negatieve impact op de verkeersveiligheid. Bovendien hebben verkeersopstoppen ook gevolgen voor het openbaar vervoer over de weg en maken ze dit type vervoer minder aantrekkelijk.

Het gebrek aan begrotingscapaciteit: De beperkte financieringscapaciteiten op gewestelijk en federaal niveau verhinderen beide niveaus om te investeren in de openbaarvervoersinfrastructuur en in de vernieuwing van de openbaarvervoersvloot. Het collectief vervoer heeft ook te lijden gehad onder de sterk afgenomen vraag als gevolg van de COVID-19-pandemie.

Alternatieven zijn niet performant: Om de broeikasgasemissies van het vervoer terug te dringen, moet worden overgestapt op andere vervoerswijzen, zoals de trein, de tram, actieve vervoerswijzen, enz. De prestaties van de infrastructuur en diensten voor deze alternatieve vervoerswijzen moeten beter zijn om meer gebruikers aan te trekken. Uit een enquête bleek dat de tevredenheid van gebruikers van het openbaar vervoer in 2019 beter kon (TEC: 6,0/10, STIB/MIVB: 7,1/10; De Lijn: 6,2/10, NMBS/SNCB: 6,7/10)⁹.

Belemmeringen voor interoperabiliteit: Er is behoefte aan meer coördinatie en interoperabiliteit tussen mobiliteitsaanbieders. Momenteel worden slechts in beperkte mate gegevens uitgewisseld tussen exploitanten, met platforms en met lokale autoriteiten. De ticketverkoop is bijvoorbeeld niet geïntegreerd.

Financiële belemmeringen en stimulansen voor gebruikers: De belangrijkste kosten voor autogebruikers houden verband met het bezit en onderhoud van de auto en liggen dus vast. Veel variabele kosten van het autogebruik (weggebruik, verkeersopstoppen, vervuiling enz.) blijven geëxternaliseerd, wat het autovervoer goedkoop maakt in vergelijking met alternatieven. Bovendien kunnen bedrijfswagens sommige gebruikers ervan weerhouden om over te schakelen op een collectieve of actieve vervoerswijze.

b) Nagestreefde doelstellingen

De noodzaak om investeringen te richten op duurzame vervoerswijzen, met inbegrip van de verbetering van de spoorweginfrastructuur, wordt vermeld in de landspecifieke aanbevelingen die in 2019 aan België werden gericht. In landspecifieke aanbeveling 3 staat ook dat België zijn toenemende mobiliteitsproblemen moet aanpakken door zowel voor de vraag naar als het aanbod van collectief vervoer met een lage uitstoot meer stimulansen te creëren en belemmeringen weg te nemen.

Modal shift: De investeringen en hervormingen in deze component zullen de prestaties van collectieve en duurzame vervoerswijzen ten goede komen. Op die manier draagt deze component rechtstreeks bij tot bredere langetermijnambities voor de modal shift. Wat het goederenvervoer per spoor betreft, heeft de federale regering de ambitie om het volume

⁸ See <https://inrix.com/scorecard/>

⁹ Self-reported figures on corporate website of TEC, STIB/MIVB, De Lijn and NMBS/SNCB

van het goederenvervoer per spoor tegen 2030 te verdubbelen. In het personenvervoer zijn de verschillende gewestelijke ambities als volgt:

- Vlaanderen streeft naar 40% duurzame vervoerswijzen tegen 2024
- In Wallonië wordt het modale aandeel van het openbaar vervoer van 13% naar 25% gebracht tegen 2030
- De ambitie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het aandeel van de verplaatsingen per gemotoriseerd voertuig (als bestuurder) te verminderen van 33% tot 25% voor alle verplaatsingen samen met het Brussels Gewest.

Een goed geïntegreerd openbaar vervoer van topniveau kan van het openbaar vervoer een aantrekkelijk alternatief maken. Voor langere afstanden, en met name binnen en tussen verstedelijkte regio's en hun agglomeraties, kan een verschuiving naar het openbaar vervoer de BKG-intensiteit van de afgelegde afstanden aanzienlijk verminderen. Om het een aantrekkelijke optie te maken, moeten openbaarvervoersdiensten betrouwbaar, goed geïntegreerd en van hoge kwaliteit zijn¹⁰.

Ook kan aandacht worden besteed aan de behoeften van reizigers om het openbaar vervoer een concurrentievoordeel te geven ten opzichte van individuele vervoerswijzen, als zijnde de meest tijdsefficiënte optie. Binnen verstedelijkte gebieden maken aparte rijbanen voor bussen en trams, alsook een vermindering van de congestie door de aanwezigheid van individuele voertuigen te verminderen, een betrouwbaardere en frequentere dienstverlening mogelijk¹¹.

In het goederenvervoer kan een groter volume per spoor en over de binnenwateren worden vervoerd. Het spoor is de voorkeursoptie voor langeafstandstransporten, vooral van en naar zeehavens. Het gebruik van waterwegen neemt drastisch toe aangezien de infrastructuur momenteel onderbenut is en bijna geen congestie kent en levering in of zeer dicht bij stadscentra mogelijk maakt. In steden wordt het "last mile"-vervoer georganiseerd via nieuwe logistieke modellen op basis van lichte en actieve vervoerswijzen¹².

Dubbele transitie: Deze component biedt een kans om gezamenlijk de groene en digitale transitie te bevorderen door middel van slimmere en meer geïntegreerde mobiliteitsdiensten.

Sociale weerbaarheid: Door een bredere toegang tot duurzame mobiliteit en de verkorting van reistijden zullen de arbeidsmarktparticipatie en arbeidsproductiviteit toenemen. De investeringen in collectief en duurzaam vervoer zullen de volksgezondheid ten goede komen door minder vervuiling en lawaai, meer veiligheid en een actievere levensstijl. Investeringen in interoperabiliteit tussen collectieve en actieve vervoerswijzen (bv. door fietsenstallingen te voorzien bij treinstations) zullen de volksgezondheid verder verbeteren omdat ze tot meer lichaamsbeweging leiden. De vervoersinfrastructuur zal ook steeds toegankelijker worden en zal worden aangepast voor gebruikers met een handicap. Ten slotte draagt de modal shift bij tot de woonkwaliteit in stedelijke gebieden. Een herverdeling van de openbare ruimte ten gunste van het openbaar vervoer (en van de wandel- en fietsinfrastructuur) is een belangrijke factor voor stadsvernieuwing en sociale cohesie.

10 FPS Health, DG Environment (2020), op. cit.

11 Ibidem

12 FPS Health, DG Environment (2020), op. cit.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

De transitie naar duurzamere mobiliteit en duurzamer vervoer in het algemeen vergt een brede mix van hervormingen en investeringen. In deze module worden de maatregelen beschreven die deels door de faciliteit voor herstel en veerkracht zouden worden gefinancierd. Er zal worden uitgelegd hoe deze passen bij andere maatregelen die zullen worden uitgevoerd om een tijdige transitie naar duurzaam vervoer te waarborgen. In het algemeen zullen investeringen en hervormingen gericht zijn op zowel de vraag- als aanbodzijde van het vervoer.

Investerings ter verbetering van de aanbodzijde

Om de congestie op de wegen aan te pakken en tegelijk de negatieve effecten van het vervoer op het milieu en de luchtkwaliteit te beperken, moet worden geïnvesteerd in het spoor, maar ook in openbaar stadsvervoer en schone mobiliteitsinfrastructuur en duurzaam, zowel voor passagiers als voor goederen.

Historisch gezien heeft België een van de dichtste spoorwegnetten ter wereld met een hoge graad van elektrificatie. Deze infrastructuur is een troef om het vervoer van personen en goederen op een duurzame, veilige en efficiënte manier te organiseren. Voor het goederenvervoer heeft de federale regering de ambitie om het volume dat per spoor wordt vervoerd tegen 2030 te verdubbelen. Om de congestie rond de grote steden te verminderen, zullen ook meer en meer reizigers de weg naar het spoor moeten vinden.

België wil investeren zodat de spoorinfrastructuur mee evolueert met de vraag naar extra capaciteit, maar ook dat ze proactief wordt onderhouden en vernieuwd om een hoge graad van betrouwbaarheid, stiptheid en veiligheid mogelijk te maken. Een recente studie bevestigt dat een aanzienlijke investeringsachterstand moet worden ingehaald om de kwaliteit van de spoorweginfrastructuur blijvend te verbeteren.

Overeenkomstig de opmerkingen van de Europese Commissie wordt bijzondere aandacht besteed aan de uitbreiding van het aanbod aan openbaar vervoer in en rond drie grote stedelijke gebieden in het zuiden van het land. Investerings in mobiliteitsinfrastructuur zijn gepland in Luik (nieuwe tramlijnen), Charleroi (uitbreiding van de metro) en Bergen (verbeteringen voor een busdienst op hoog niveau).

Maatregelen om de vraag te stimuleren

Aan de vraagzijde wordt ernaar gestreefd de combinatie van verschillende vervoerswijzen (intermodaliteit) te vergemakkelijken en stimulansen te bieden om te kiezen voor duurzaam en collectief vervoer (modal shift). De maatregelen in deze component zijn dan ook gericht op beter toegankelijke treinstations, de ontwikkeling van mobiliteitsknooppunten, de integratie van vervoersbewijzen tussen exploitanten en vervoerswijzen en de ontwikkeling van MaaS (mobiliteit als een dienst).

De federale overheid en de gewesten zullen samenwerken om de interoperabiliteit van MaaS-ecosystemen te optimaliseren en het delen van bestuursnormen te

ondersteunen, zodat gebruikers toegang krijgen tot een dienst die geleidelijk verschillende mobiliteitsoplossingen en diverse vervoersdiensten van publieke en private operatoren integreert, die samen het globale vervoersaanbod vormen. Het doel is het intermodaal personenvervoer te vergemakkelijken in een mobiliteitssysteem waarvan het spoorvervoer integraal deel uitmaakt. Vlaanderen heeft MaaS-actoren uitgenodigd om dit kader via cocreatie uit te bouwen en zal praktijken delen met de andere gewesten en het federale niveau om in dezelfde richting verder te gaan. Brussel zal in 2021 een grote, door de EU gefinancierde studie over MaaS afronden en zal dit verslag gebruiken om zijn regelgevend kader te herzien teneinde de ontwikkeling van nieuwe tools en diensten door publieke en private spelers aan te moedigen. De Waalse vervoersmaatschappij heeft de uitgangspunten van de basistool vastgesteld voor de ontwikkeling van vervoersbewijzen die bijvoorbeeld parkeren en openbaar vervoer of parkeren en carpoolen combineren, om uiteindelijk te komen tot een globaal, geïntegreerd tariefsysteem voor alle diensten.

Vanuit financieel oogpunt zal het federale niveau het mobiliteitsbudget verder uitwerken en zal het hoofdstedelijk gewest zijn fiscaliteit hervormen van autobezit naar autogebruik en zal het stimulansen voorstellen voor mensen die hun auto van de hand doen.

a) Hervormingen

ID	R – 3.01.
Naam	Prestaties Infrabel / NMBS
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2023

Uitdagingen

De federale regering kent het spoor een belangrijke rol toe bij het aangaan van de economische, klimatologische en milieu-uitdagingen voor zowel passagiers- als vrachtvervoer. Om deze uitdagingen aan te gaan, moet de kwantiteit en de kwaliteit van de diensten worden verhoogd, de integratie tussen vervoersmodaliteiten en de intermodaliteit worden verbeterd en de systeemkosten op lange termijn in de hand worden gehouden.

Daartoe voorziet het regeerakkoord in het onderhandelen over en het sluiten van tienjarige beheerscontracten met enerzijds Infrabel (infrastructuurbeheerder) en anderzijds de NMBS (spoorwegmaatschappij) en het opstellen van een meerjareninvesteringsplan op basis van een langetermijnvisie (2040) op de behoeften en de exploitatie van het netwerk.

Het rechtskader wordt gevormd door Richtlijn 2012/34 tot instelling van een Europese spoorwegruimte en Verordening (EG) nr. 1370/2007 betreffende het openbaar personenvervoer per spoor en over de weg, als gewijzigd bij het vierde Europese spoorwegpakket.

Dit werd in Belgisch recht omgezet door de wet van 20 januari 2021 tot wijziging van het Spoorwegwetboek.

De Belgische spoorwegmarkt is opengesteld voor concurrentie op basis van “open toegang”, ook wat de binnenlandse passagiersdiensten betreft.

Doelstellingen

Doel is het dienstenaanbod uit te breiden en te diversifiëren en het gebruik van het spoorwegnet op een duurzame en stapsgewijze manier te vergroten. Daartoe wil de regering de kwaliteit van het contractualiseringsproces tussen enerzijds de federale overheid en de infrastructuurbeheerder Infrabel en anderzijds, voor wat de opdrachten van openbare dienstverlening betreft, tussen de federale overheid en de NMBS verbeteren. Zij zal dit doen door veeleisende contracten te onderhandelen en te sluiten waarin duidelijke en ambitieuze doelstellingen zijn opgenomen die overheidsbedrijven moeten bereiken, en door een rigoureuus prestatiebeheerproces in te voeren. De contracten zullen een looptijd van tien jaar hebben teneinde een stabiel perspectief te bieden en een meerjarentraject voor prestatieverbetering uit te stippelen (prestatieregeling). Er zal worden voorzien in correctie-, sanctie- en aanpassingsmechanismen, alsook in een grondige evaluatie tijdens de looptijd van het contract (tussentijdse evaluatie).

In het contract tussen de federale regering en de infrastructuurbeheerder zal bijzondere aandacht worden besteed aan de kwaliteit van de diensten die ten behoeve van het goederenvervoer per spoor worden verleend en aan het voldoen aan de aangetoonde behoeften van de spoorwegondernemingen en de verladers, met name door de vaststelling van specifieke indicatoren voor het goederenvervoer. Wat het personenvervoer betreft, en het contract tussen de federale staat en de spoorwegmaatschappij NMBS, zal de nadruk liggen op de efficiëntiewinsten die moeten worden gegenereerd om de aan de onderneming toegewezen prestatiedoelstellingen te kunnen financieren, met inbegrip van de kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van het vervoersaanbod.

Om deze doelstellingen te bereiken, is het het meest aangewezen om de overheidsbedrijven en de Belgische Staat een nieuwe relatie te geven waarbij de openbare-dienstverplichtingen die aan hen zijn toevertrouwd in een veeleisend contract worden vastgelegd. De verschillende fasen die nodig zijn voor de afronding en uitvoering van de nieuwe beheerscontracten van deze overheidsbedrijven, namelijk het openbardienstcontract van de NMBS en het prestatiecontract van Infrabel, moeten in goede banen worden geleid.

Voorts zal een meerjarenplan voor investeringen in het spoorvervoer worden opgesteld, dat met name gericht is op de instandhouding en verbetering van de prestaties van het spoorwegnet en de versterking van de interconnecties met de naburige netwerken.

Subsidiar zal de mogelijkheid worden onderzocht om private expertise verder te integreren binnen de NMBS, alsook de vormen die dit zou kunnen aannemen en de meerwaarde die het zou kunnen opleveren.

Uitvoering

Met het oog op het sluiten van contracten die het beheer van overheidsbedrijven mogelijk maken, wordt een proces van prestatiedialoog opgezet tussen de met mobiliteit

belaste overheidsinstantie enerzijds en elk van de overheidsbedrijven anderzijds. De beheerscontracten tussen deze verschillende partners zullen in 2021 en 2022 worden opgesteld, zodat het nieuwe contractuele kader ten uitvoer kan worden gelegd met volledige inachtneming van de eisen van de desbetreffende Europese regelgeving.

Deze prestatiedialoog zal betrekking hebben op specifieke gebieden die tot uiting zullen moeten komen in de inhoud van de beheerscontracten. Voor de openbare spoorwegmaatschappij NMBS zijn de volgende prestatiegebieden geselecteerd: binnenlandse diensten en exploitatieprincipes van het net, grensoverschrijdende vervoerdiensten, rollend materieel, onthaal en stations, klantenrelaties en gereguleerde tarieven. Een gelijkaardige uitsplitsing werd gemaakt voor de spoorweginfrastructuurbeheerder Infrabel: capaciteit & investeringen, debietbeheer, activabeheer, veiligheid, klantenrelaties.

De vergaderingen die specifiek zijn voor deze thematische groepen worden afgewisseld met momenten van transversale afstemming met de twee overheidsbedrijven inzake het spoor, met het oog op de versterking van de algemene samenhang van het project.

Het proces van actualisering van de contractualisering van het spoorvervoer van morgen zal ook gepaard gaan met overleg met de gebruikers van verschillende categorieën.

Doelgroep

De doelgroep van het project is: het grote publiek voor personenvervoer voor werk, school, vrije tijd en andere reisdoeleinden.

Het overleg in de loop van het proces moet ervoor zorgen dat, in het belang van een actieve en duurzame mobiliteit, zoveel mogelijk rekening kan worden gehouden met de legitieme verwachtingen van deze verschillende doelgroepen.

Ook het goederenvervoer per spoor zou aanzienlijk moeten worden versterkt, onder meer door investeringen en optimalisering van de exploitatie van de infrastructuur.

Periode van uitvoering

- 2021: Eerste ronde van thematische groepen per dienstengebied en begrotingsramingen, tussentijds voortgangsverslag
- 2022: Het houden van de tweede ronde, ontwerp contracten
- 2023: Goedkeuring van de contracten, begin van uitvoering van het contract

ID	R – 3.02.
Naam	Mobiliteitsbudget
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

Het sociaal en fiscaal regime voor bedrijfswagens vormt een interessante alternatieve verloning voor de werkgever en de werknemer in vergelijking met het brutoloon. Dat regime heeft echter ook negatieve gevolgen op milieuvlak. Een bedrijfswagen wordt intensiever gebruikt voor woon-werkverplaatsingen en voor private doeleinden, jaarlijks zo'n 6000 km extra.

Daarom werd begin 2019 een regeling ingevoerd onder de naam “Mobiliteitsbudget”, om op termijn de gebruiker bewust te maken van de milieuvriendelijke woon-werk verplaatsingen. De wet van 17 maart 2019 heeft dit wettelijk kader voor het mobiliteitsbudget gerealiseerd. Hiermee heeft de wetgever de mogelijkheid ingevoerd voor werkgevers om hun werknemers een keuzepallet aan te bieden, waarbinnen zij kunnen kiezen voor verschillende mogelijkheden van duurzaam vervoer in ruil voor de inlevering van hun (recht op een) bedrijfswagen. De werknemer beslist daarbij zelf over de besteding van dat budget, in functie van zijn persoonlijke behoeften, mogelijkheden en wensen op vlak van de mobiliteit, binnen het kader aangereikt door zijn werkgever.

Met het mobiliteitsbudget beoogde de wetgever een modal shift of mentaliteitswijziging op gang te brengen aangaande de wijze waarop een werknemer zich naar het werk begeeft. Door alternatieven aan te bieden die gelijkwaardig zijn aan de bedrijfswagen, was de wetgever ervan overtuigd dat veel werknemers, gelet op de steeds toenemende files, op zoek zouden gaan naar andere vervoersmodi, in de eerste plaats voor hun dagelijkse pendel. De invoering van het mobiliteitsbudget was dus in de eerste plaats gericht op de voordelen inzake mobiliteit, met op termijn, onmiskenbaar ook een positieve impact op het milieu en de gezondheid.

Het mobiliteitsbudget bestaat nu 2 jaar. Recente cijfers tonen aan dat het mobiliteitsbudget nog niet ingeburgerd is bij de werkgever en de werknemer. Daar zijn verschillende verklaringen voor te geven, waaronder de (veronderstelde) complexiteit om de huidige regeling in te voeren of toe te passen. In elk geval staat vast dat veel werkgevers wel brood zien in een mobiliteitsbudget en dat men overweegt om het in te voeren.

Doelstellingen

Dit project ‘mobiliteitsbudget’ heeft specifiek als doel om het gebruik van een mobiliteitsbudget te versterken als alternatief voor het gebruik van bedrijfswagens. Dit project maakt deel uit van de uitgebreide hervorming van de autofiscaliteit dat verschillende doelen

heeft, waaronder de elektrificatie van het wagenpark voor bedrijfswagens, elektrificatie van het globale wagenpark (dus ook van particulieren) door fiscale incentives voor de aankoop en installatie van laadpunten, aanpassing aan de nieuwe homologietest WLTP en de vermindering van de verkeersdruk en het aantal wagens door het mobiliteitsbudget. Naast de hervorming van de autofiscaliteit zal, in het kader van de model-shift naar publiek transport, ook de bestaande fietsvergoeding worden veralgemeend.

In deze hervorming is het de bedoeling om de bestaande regeling van het mobiliteitsbudget te versterken op basis van volgende principes: vereenvoudiging, flexibilisering, verruiming duurzame vervoersmodi, rechtszekerheid.

Uitvoering

De bevoegde administraties hebben doorheen de jaren een FAQ over het mobiliteitsbudget uitgewerkt. Op basis hiervan kunnen praktische hindernissen, beslommeringen en suggesties geïdentificeerd worden. Daarna zal verder wetgevend worden opgetreden om het mobiliteitsbudget te verfijnen.

De hervorming zal worden uitgevoerd op basis van een aanpassing van de bestaande regeling inzake het mobiliteitsbudget. Dit moet gebeuren via de wet van 17 maart 2019. De betrokken verantwoordelijke overheidsdiensten hiervoor zijn de Federale overheidsdienst Financiën, de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en de Federale overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

Bij de uitvoering van deze hervorming is het risico voornamelijk de concrete adoptie van de regeling door de praktijk. Vandaar moet ook verder gemonitord worden in hoeverre het mobiliteitsbudget ingeburgerd raakt in de praktijk en hoeveel bedrijfswagens effectief zullen verdwijnen uit het wegverkeer. De capaciteit van de administratie is hier echter voor voorzien en moet niet versterkt worden.

De hervorming van het mobiliteitsbudget zal binnen het proces vallen van de hervorming van de autofiscaliteit. Momenteel wordt er intern in het kabinet van Financiën gewerkt aan een concreet voorstel van hervorming.

Doelgroep

De hervorming van het mobiliteitsbudget zal een directe impact hebben op werknemers, werkgevers (zowel multinational, kmo als zelfstandige), autoconstructeurs en leasingbedrijven. Indirect zal dit een positieve bijdrage hebben tot een gezonder leefmilieu dankzij de vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen en dus de verminderde CO2 uitstoot, alsook tot minder auto's op de weg. Dit komt de gehele samenleving ten goede.

Periode van uitvoering

Zoals eerder vermeld zullen de aanpassingen aan het mobiliteitsbudget deel uitmaken van een hervorming van de autofiscaliteit. Deze hervorming wordt momenteel uitgewerkt en heeft als ambitie om voor Q3 2021 goedgekeurd te worden. Het deelaspect van het mobiliteitsbudget heeft als doelstelling om voor onbepaalde duur te gelden. Er zal daarom geen einddatum hiervoor voorzien worden.

b) Investerings

ID	I – 3.05.
Naam	Bus met hoog niveau van dienstverlening
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	24,79
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

Sinds tientallen jaren kampen de Borinage in het algemeen (grensstreek met Frankrijk ten westen van de agglomeratie Bergen) en de N51 in het bijzonder (de verkeersader die de Borinage doorkruist) met zeer ernstige mobiliteitsproblemen als gevolg van intense en voortdurende verkeersopstoppen.

Naast de aspecten die direct verband houden met de mobiliteit (die men kan omschrijven als inefficiënt) heeft dit een negatief effect op het milieu en op de leefomgeving, met als gevolg de verpaupering van de doorkruiste wijken (die ooit welvarend waren), en de marginalisering van de bevolking ervan.

Tussen 2012 en 2015 werd, na een aanbesteding bij drie in mobiliteit en ruimtelijke ordening gespecialiseerde studiebureaus (met als doel een oplossing vinden voor dit mobiliteitsprobleem), unaniem besloten dat het openbaarvervoernetwerk in de Borinage geherstructureerd moest worden rond een BHLS (Bus with High Level of Service) die op de N51 zou rijden.

De keuze viel op de N51, omdat dit de echte levensader is met vele bewoners (zie kaart bevolkingsdichtheid in bijlage) maar ook met talrijke polen die verplaatsingen genereren (ziekenhuizen en medische centra, scholen, economische activiteiten, handelszaken, diensten aan de bevolking en aan particulieren, enz.). De actieve spoorweglijn in het noorden en de recente expresweg Axiale Boraine in het zuiden, liggen te ver van zowel de “oorsprong” als de “aankomsten” van deze verplaatsingen;

De keuze viel op de BHLS, omdat de N51 verzadigd is; hij heeft zijn maximumcapaciteit bereikt en kan niet worden verbreed (wat, zoals we weten uit de mobiliteitsdynamiek slechts een antwoord op korte termijn zou zijn) zodat, bijgevolg, het enige mogelijke antwoord een modal shift is naar openbaar vervoer. Aangezien de N51 al wordt gebruikt door vele bussen (die vastlopen in het verkeer), is het, als we een mentaliteitsverandering willen teweegbrengen die zal leiden tot een modal shift, absoluut noodzakelijk om het systeem in zijn geheel te herbekijken, willen we een echt alternatief aanbieden dat kan concurreren met de auto.

Een Bus with High Level of Service, is een busvervoersysteem dat snel, regelmatig en efficiënt is. Het gaat erom emissievrije bussen te laten rijden op speciaal daartoe bestemde

infrastructuur (vooral op exclusieve rijstroken) met maximale voorrang op kruispunten. Door zijn hoge frequentie is het een vervoermiddel met hoge capaciteit en dus bedoeld voor een stedelijke omgeving. De rol die het speelt is vergelijkbaar met een tramlijn, maar tegen veel lagere kosten dan de investering nodig voor echte tramrails. Het is dan ook het enige geloofwaardige alternatief voor een efficiënt openbaar vervoer in middelgrote agglomeraties zoals de regio Bergen-Borinage, waarvan hier sprake.

Bovendien zal, ondanks het feit dat het niet gaat om een geëlektrificeerd tramspoor, en gezien het feit dat de N51 nauw verweven is met een dicht stedelijk weefsel, het rollend materieel op de BHLS-lijn “zero emission” zijn, d.w.z. het zal gaan om elektrische en/of waterstofbussen, om de doelstellingen van verbetering van milieu en woonomgeving te halen,

Het project Bus with High Level of Service is dus gericht op vijf belangrijke uitdagingen, die hieronder nader worden toegelicht.

1. Verbeteren van de mobiliteit op de meest verzadigde verbinding van de regio door een modale verschuiving te bevorderen naar een vervoermiddel dat echt kan concurreren met de auto, zowel intrinsiek (comfortabel, snel, regelmatige dienst, ruime dienstregeling) als door het aanbieden van “P+R”-voorzieningen die oordeelkundig over de verbinding worden verspreid, en ook door het ontwikkelen van haltes die toegankelijk zijn voor personen met beperkte mobiliteit, dit met het oog op intermodaliteit, waarbij ook trein en fiets betrokken worden (beveiligde parkeervoorzieningen en aansluitingen op het fietsroutenetwerk);
2. Het gebied nieuw leven inblazen door in te werken op de productiviteit/aantrekkelijkheid, door het verbeteren van de toegankelijkheid en efficiënte bediening van de bestaande economische activiteiten en de oude industrieterreinen die vaak leegstaan (dit terwijl ze beschikbaar zijn voor investeerders!) en door stadsvernieuwing via de verfraaiing van de leefomgeving (heraanleg van de openbare ruimte van gevel tot gevel rond een hoofdas) en de aanleg van ontmoetingsplaatsen;
3. Het bevorderen van inclusie en werkgelegenheid via toegang tot efficiënte mobiliteit naar plaatsen van zorg, opleiding, werk, vrije tijd, enz. voor een zeer dichte en sociaaleconomisch achtergestelde bevolking, dit met name door de verbetering van het openbaar vervoer voor iedereen (jong en oud, valide en mindervalide), om te voorzien in de behoefte aan meer mobiliteit en autonomie, met name met betrekking tot werkgelegenheid en gezondheid;

Voluntaristisch handelen voor het klimaat/milieu, door via de modal shift het autoverkeer te verminderen. Die verbruikt immers veel meer energie en veroorzaakt broeikasgasemissies, lokaal verontreinigende stoffen en lawaaihinder;

De digitale overgang stimuleren dankzij connectiviteit door het efficiënt delen van gegevens tussen vervoerswijzen.

Doelstellingen

Op de N51 de nodige heraanleg doen voor de invoering van een bus met hoog dienstverleningsniveau (BHLS), die deel uitmaakt van de slimme mobiliteit, in 4 gemeenten

van Bergen tot Boussu. Dit project zal de intense en permanente vervuiling veroorzaakt door de voortdurende stroom auto's drastisch verminderen. Deze leidt nu nog tot een zeer hoog percentage broeikasgassen en de vernietiging en verpaupering van de gebouwen langs de 8 km lange weg. Dankzij dit project zal ook de Borinage doeltreffend kunnen worden bediend, waar bijna 30% van de gezinnen niet over een auto beschikt en waar de sociaaleconomische indicatoren wijzen op een kansarme en zeer kwetsbare bevolking. Het gemiddelde inkomen per inwoner ligt hier tot 20% lager dan in de rest van Wallonië, de werkloosheidsgraad ligt in de buurt van 20% (in Colfontaine zelfs hoger), waarbij 6 tot 7,5% van de werklozen als "langdurig" wordt beschouwd. De werkgelegenheidsgraad is er minder dan 50%, tegenover bijna 60% in Wallonië in zijn geheel.

Voor een goed begrip van het dossier: het gaat wel degelijk om de heraanleg/transformatie van een bestaande weg tot een weg die plaats biedt aan een BHLS, dus níet om het aanleggen van een nieuwe weg ex nihilo. Het gaat ook om het herbekijken/rationaliseren van de verschillende klassieke buslijnen die aanwezig zijn op de N51 en dus níet om de aanleg van een nieuw traject van openbaar vervoer.

In dit opzicht concurreert de BHLS niet met de andere klassieke lijnen, die zich integendeel, door de aflossing van de BHLS, beter zullen kunnen toespitsen op minder bevolkte gebieden. De BHLS staat evenmin in concurrentie met de trein, die nu al bestaat naast de TEC-bussen. Doel is een modal shift weg van de auto aan te moedigen, en om dat te bereiken zal alles in het werk worden gesteld om de kaart te trekken van de complementariteit en intermodaliteit (ontwikkeling van P+R's die kunnen worden gebruikt voor de BHLS of de trein, beveiligde fietsenstallingen, fiets- en voetgangerspaden, met name tussen de stations en de BHLS).

Dit project maakt deel uit van de Stratégie Régionale de Mobilité van het Waals Gewest, die tot doel heeft de mobiliteit van personen en goederen te verbeteren en het aanbod van openbaar vervoer te versterken, zoals meer bepaald is gevraagd door de Europese Commissie, om te voldoen aan de doelstellingen inzake werkgelegenheid.

Als zodanig is het opgenomen in het Waalse Infrastructuurplan 2020-2026, op directe manier voor wat betreft de studies en een deel van de aanleg, en ook voor de realisatie van infrastructuur die daar rechtstreeks op aansluiten, zoals de omleidingsweg van Boussu (westelijke uiteinde van dit project) die het mogelijk zal maken om het "parasitaire" transitverkeer van de N51 te verdrijven. Bovendien wordt in het kader van de huidige programmering ook EFRO-financiering toegekend, zowel voor de aanleg van de Porte de Saint-Ghislain (binnen de portefeuille "N51 Mobilité & Cadre de Vie") als voor de aanleg van de Place Léopold, het plein tegenover het station van Bergen.

Het plan heeft ook tot doel de impact van de FHV te vergroten door private investeerders aan te trekken. Private investeringen in oude, in onbruik geraakte terreinen en verouderde bedrijfsgebouwen zullen, voor de ontwikkeling van economische activiteiten of huisvesting, sterk worden aangemoedigd door een betere toegankelijkheid en een betere leefomgeving, die beide zullen bijdragen tot het merkimago van dit deel van het grondgebied. Het zijn allemaal factoren die bevorderlijk zijn voor investeringen.

Door zijn impact zal dit project de economie stimuleren en het herstel ondersteunen door een meer uitgebreide en vlotte mobiliteit mogelijk te maken voor werkzoekenden in de betrokken gebieden, d.w.z. de 4 gemeenten (100.000 inwoners) langs de N51.

Ten slotte maakt dit project deel uit van de structurerende assen voor het openbaar vervoer die werden geïdentificeerd door het bureau TRANSITEC, dat de laatste hand legt aan de uitwerking van het Schéma d'Accessibilité et de Mobilité du Cœur du Hainaut van de SPW. Dit plan, dat de 25 gemeenten op het grondgebied van Cœur du Hainaut bestrijkt en zowel betrekking heeft op het personen- als op het goederenvervoer, is multimodaal, waarbij elk structurerend netwerk wordt opgenomen en verder ontwikkeld. Het heeft de dubbele ambitie om 1) het in kaart brengen van de mobiliteit te centraliseren om zo de “ontbrekende schakels” per vervoerswijze te belichten en 2) de intermodaliteit tussen deze vervoerswijzen te ontwikkelen door het kruisen van lagen die het mogelijk maakt.

Uitvoering

Uitrol van een BHLS en intelligente mobiliteit op de historische as van de Borinage die Bergen verbindt met de Franse grens, ter hoogte van Quiévrain en dwars door de dichtbevolkte agglomeratie van de Borinage en zijn omgeving, met name de gemeenten Bergen, Quaregnon, Boussu en Saint-Ghislain.

De huidige aanvraag beoogt in het bijzonder de realisatie van de infrastructuur nodig voor een BHLS, als deel van de Smart Mobility, op de 7 km van de verkeersslagader die de Borinage doorkruist en die loopt van Bergen naar Boussu-Hornu. De keuze van dit traject van 7 km op de N51 is gemaakt in het kader van de bovengenoemde studie en komt overeen met het meest kritieke gedeelte voor het busverkeer (opstoppen, geringere breedte van de weg, dichtheid van de bebouwde kom, concentratie van verplaatsingspolen, ...). Om de intermodaliteit met de spoorwegen te waarborgen, zullen de voorzieningen zich aan weerszijden van dit traject uitstrekken tot aan de stations aan de twee uiteinden (Bergen en Saint-Ghislain). Later zou de route verder naar het westen kunnen worden uitgebreid tot het station van Boussu.

Het project omvat werkzaamheden aan de rijweg (N51) van gevel tot gevel, die voorrang zullen geven aan het openbaar vervoer door de aanleg van gereserveerde plaatsen, de aanleg van kruispunten met stops voor auto's en bushaltes, dit zowel om de overstap van passagiers makkelijker te maken als voor het creëren van intermodale platforms (P+R of P+fietsen), en daarnaast ook verlichting en alle elektromechanica (nieuwe voorzieningen voor kruispunten met “intelligente” verkeerslichten en digitale voorzieningen voor reizigersinfo bij bushaltes).

Dit project omvat ook de aanleg van de stadsingangen die nodig zijn om de doorstroming van de BHLS te garanderen en houdt rekening met de overslag van passagiers in de eindstations van Bergen en Saint-Ghislain.

Dit project heeft betrekking op een deel van de infrastructuur; het saldo wordt reeds gedekt door zowel het Waalse Plan Infrastructures et Mobilité pour tous 2020-2026 (PIMPT) als door het EFRO (in de huidige programmering), met betrekking tot de ontwikkeling van de Porte de Saint-Ghislain als onderdeel van de projectportefeuille getiteld “N51: mobilité & cadre de vie” waarin IDEA de leidende partner en de SPW de begunstigde is, en ook de ontwikkeling van Place Léopold (tegenover het station van Bergen) met steun van de stad Bergen.

De verschillende belanghebbenden zijn: SPW Direction des Routes de Mons; OTW en TEC Henegouwen; NMBS, IDEA-Cœur du Hainaut en de 4 rechtstreeks betrokken gemeenten. Regelmatig zullen contacten worden gelegd om het project zo goed mogelijk te coördineren en een geslaagde uitvoering ervan te garanderen. Hoewel de OTW in feite de eerste grote begunstigde van deze verbeteringen zal zijn, is het de SPW Direction des Routes de Mons die de fondsen zal ontvangen en het project zal uitvoeren, aangezien het grootste deel van de werkzaamheden zal worden uitgevoerd op een van de gewestwegen beheerd door deze overheidsdienst.

De risico's in verband met de tijd nodig om de studies uit te voeren, zullen worden beperkt door vroegtijdig te beginnen met het opstellen van de verschillende bijzondere specificaties.

Wat de data betreft, zullen de studies in het 3de kwartaal van 2023 worden afgerond, wat het mogelijk zal maken dat de werkzaamheden in het 2de kwartaal van 2025 van start gaan. Het einde van de werkzaamheden is gepland voor het tweede kwartaal van 2026, een datum die rekening houdt met mogelijke vertragingen ten gevolge van slechte weersomstandigheden en die het mogelijk moet maken om het project binnen de door de RFF gestelde termijn te voltooien.

In het openbaredienstcontract dat voor de periode 2024-2028 in werking treedt, zullen de exploitatiekosten van de BHLS worden opgenomen.

Wat ten slotte het rollend materieel betreft, heeft de OTW zich ertoe verbonden alleen elektrische en/of waterstofvoertuigen te gebruiken, die als enige BHLS-diensten zullen mogen verlenen op de specifieke infrastructuur.

Daartoe zal, parallel met de uitvoering van het onderhoudsproject, een "Unité Fonctionnelle" moeten worden opgericht die specifiek zal worden belast met bijtanken, stellen en onderhouden van dit specifieke rollend materieel.

Dit is in overeenstemming met het beleid van OTW inzake de vervanging van rollend materieel, aangezien nu al 50% van de nieuw aangeschafte voertuigen "schoon" moet zijn en het de bedoeling is dit aandeel in de toekomst op te drijven.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de aanleg van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107§1 van het VWEU.

Doelgroep

Inwoners, scholen, bedrijven, winkels, ziekenhuizen, openbare diensten, vrijetijds- en culturele functies van de doorkruiste gemeenten (100.000 inwoners).

TEC Henegouwen heeft ook de validaties van vervoersbewijzen geanalyseerd die tussen 23/9/2019 en 20/10/2019 zijn geregistreerd bij de opstapplaatsen langs het toekomstige BHLS-traject. Uit deze analyse blijkt dat 30.000 validaties worden geregistreerd voor de 5 dagen van de week, van maandag tot vrijdag tijdens schoolperiodes. Aangezien er voor beide verkeersrichtingen samen ongeveer 131 ritten per dag zijn, kunnen we uitgaan van een gemiddelde van 50 geregistreerde validaties voor elke afgelegde rit. Aangezien echter

duidelijk is dat de ritten geconcentreerd zijn in een deel van de dag, bedraagt het huidige gemiddelde aantal per traject, als we uitgaan van een exploitatieperiode van 10 uur per dag, bijna 75 validaties.

Wat betreft het verwachte aantal reizigers, krijgen we, door een zone van 1 km te traceren langs de as van de N51 waar de BHLS zal komen, een totale bevolking van 49.180 inwoners (gegevens van 2013) op een oppervlakte van ongeveer 24 km², d.w.z. een dichtheid van 2047,80 inwoners/km². Bovendien zou, volgens de cijfers waarover de TEC beschikt, het gemiddelde aantal opstappen per dag in het NMBS-station van Bergen in 2015 ongeveer 10.000 bedragen. Op basis hiervan kan worden geschat dat het aantal busreizigers kan worden verdubbeld.

Periode van uitvoering

Geplande fasen met hun respectieve planning:

- Selectie van een/de ingenieursbureau(s) (april 2021 tot juni 2023)
- Projectstudie: voorproject (van juni 2021 tot september 2022)
- Projectstudie: aankoop van percelen (maart 2022 tot maart 2023)
- Projectstudie: gecombineerde vergunning (maart 2022 tot december 2022)
- Projectstudie: opstellen van het speciaal bestek voor de werken (maart 2022 tot december 2022)
- Aanmelding van de overheidsopdracht voor werken (december 2022 tot maart 2023)
- Uitvoering van de werkzaamheden en toezicht op de uitvoering van het ingenieursbureau (van september 2022 tot augustus 2026)

Dit zal worden gevolgd door de ingebruikneming van de infrastructuur, d.w.z. de uitbating van de eerste commerciële dienstverlening zal beginnen.

ID	I – 3.06.
Naam	Uitbreiding tram
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	105,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

Het project voor de verlenging van de tramlijn in Luik komt tegemoet aan vijf grote uitdagingen die we hierna nader beschrijven.

- De modal shift in de Luikse agglomeratie verhogen om **de milieu-impact van het vervoer te verminderen**. De aanleg van park-and-ride-faciliteiten aan de uiteinden van de tramlijn

moedigt gebruikers aan hun individuele vervoermiddel achter te laten om verder door te reizen tot binnen de agglomeratie. Er worden buslijnen overgeheveld naar de tramlijn die een grotere capaciteit heeft en minder vervuult.

- **De sociale verbondenheid en de levenskwaliteit in de stad verbeteren** door de creatie van een structurerende vervoerlijn die van noord naar zuid door de agglomeratie loopt en aldus drie steden, i.e. Herstal, Luik en Seraing, met elkaar verbindt. De tramlijn is een kwalitatief hoogwaardig vervoermiddel, met een zeer hoog dienstverleningsniveau, dat de burgers in staat stelt zich vlot binnen de agglomeratie te verplaatsen en zo de mobiliteit van de mensen bevordert, hetgeen bijdraagt tot de sociale verbondenheid.
- **De intermodaliteit versterken** door de fietscorridors en het spoornet aan te sluiten op de tramlijn.
- **Het beleid van aanleg van de openbare ruimte stimuleren.** De aanleg van de tramlijn gaat, door zijn structurerend karakter, gepaard met een renovatie van de openbare ruimte van gevel tot gevel. De verfraaiing van de ruimten en een betere bediening door het openbaar vervoer maken de plaatsen ook aantrekkelijker voor private investeerders, wat dan weer een positief effect zal hebben op de verstedelijking en de economische ontwikkeling langs de tramlijn.
- **Werkgelegenheid creëren:** directe banen voor chauffeurs en technici + indirecte banen = ca. 100 banen. Ook op indirecte wijze, door tegemoet te komen aan de noodzaak om het aanbod inzake openbaar vervoer uit te breiden als gevolg van de nood aan een grotere mobiliteit in verband met de werkgelegenheid.

Doelstellingen

De eerste tramlijn in de Luikse agglomeratie is momenteel in aanbouw (de eerste sporen werden in augustus 2020 gelegd op de Atlasbrug). Om budgettaire redenen heeft Wallonië het tracé beperkt tot enkel de stad Luik (korte lijn). Uit de studie van de lijn, wat betreft zowel de mobiliteit als de territoriale relevantie, is echter gebleken dat het optimale tracé een groter gebied bestrijkt. Dit project omvat de uitvoering van technische studies en de indiening van vergunningen voor de volledige verlenging van de lijn evenals de financiering van de infrastructuur en de renovatie van de openbare ruimte tot in Seraing (Jemeppe) en Herstal (Place Licourt).

Dit project maakt deel uit van de gewestelijke mobiliteitsstrategie (Stratégie Régionale de Mobilité) van het Waals Gewest, die tot doel heeft het modale aandeel van de personenwagen tegen 2030 met één derde te verminderen. Tegelijk zal het modale aandeel van het openbaar vervoer tegen 2030 stijgen van 13 tot 25%. De ontwikkeling van alternatieven, waaronder de versterking van het aanbod inzake openbaar vervoer, komt tegemoet aan de uitgesproken ambitie.

Bovendien bekleedt dit project een belangrijke plaats in het stedelijk mobiliteitsplan (Plan Urbain de Mobilité) van de stad Luik. De Luikse agglomeratie beschikt immers over een dergelijk plan dat de Waalse regering heeft goedgekeurd bij besluit van 16 mei 2019. Het plan werd aangepast als gevolg van procedures van overleg (openbaar onderzoek) en na raadpleging van de polen Mobiliteit en Milieu van de Conseil économique, social et environnemental de Wallonie (CESE). Alle betrokken gemeenten hebben het plan goedgekeurd, wat getuigt van de verbindende rol ervan.

Het plan heeft ook tot doel de impact van de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht (FHV, in het Engels: Recovery and Resilience, FHV) te vergroten door private investeerders aan te trekken. De verlengingen van de tramlijn in Luik zullen deze structurerende pijler inzake openbaar vervoer immers nog aantrekkelijker maken. De stedenbouwkundige ontwikkelingen langs het tracé zullen worden aangemoedigd en nabijgelegen grond zal in waarde stijgen dankzij een betere bediening door het openbaar vervoer. Bedrijven in de omgeving van de tramlijn zullen bovendien vlotter toegankelijk zijn daar ze in verbinding zullen staan met de hele agglomeratie. Het zijn allemaal factoren die bevorderlijk zijn voor investeringen.

Door zijn impact zal dit project de economie stimuleren en het herstel ondersteunen door meer bepaald een grotere en vlottere mobiliteit voor de werkzoekenden in de betrokken zones mogelijk te maken.

Uitvoering

De uitvoering van het project omvat de volgende grote stappen:

- Sluiten van het **contract met de auteur van het project** die de Opérateur de Transport de Wallonie (OTW) zal bijstaan. De verlengingen van de tramlijn in Luik maken deel uit van de opdracht die werd toevertrouwd aan de multidisciplinaire associatie van bureaus LiègeTram, die vandaag al de opdracht heeft gekregen de OTW te begeleiden met betrekking tot de korte lijn; dit biedt garanties voor de snelle en directe start van de voorafgaande studies die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van het project. De auteur van het project is klaar om aan de slag te gaan zodra Europa zijn akkoord geeft.
- Uitvoering van de **projectstudies**. LiègeTram heeft de inplanting van de lange lijn (i.e. de lijn inclusief de verlengingen) al bestudeerd. De studies zullen dus direct in de ontwerpfasen van start gaan. Ze zullen worden gevoerd in samenwerking met de wegbeheerders (de steden Luik, Herstal en Seraing), de Waalse overheidsdienst Mobiliteit, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening, de politie, de distributiemaatschappijen met een wegconcessie (water, gas, elektriciteit, telefonie, data) en de economische actoren die langs het tracé gevestigd zijn. Het overleg met deze partners is al goed opgeschoten in het kader van het project voor de korte lijn, wat de uitwisselingen en de voortgang van het project zal vergemakkelijken dankzij de al opgebouwde werkrelatie en het vertrouwen dat tussen de belanghebbenden is ontstaan.
- **Milieueffectenstudie (MES) en aanvragen van vergunningen**. De MES is al uitgevoerd voor de lange lijn. Ze blijft dus geldig voor de verlengingen van de tramlijn voor zover enkele aanpassingen worden doorgevoerd; dit zal dus minder tijd vergen in vergelijking met de lancering van een studie voor een nieuw tracé. De vergunningsaanvragen zullen voor elke verlenging afzonderlijk worden ingediend.
- Parallel zal de OTW, zodra het tracé zal zijn goedgekeurd en nog voor het groene licht van Europa met betrekking tot de FHV, de nodige stappen zetten om eigenaar te worden van de **te verwerven grond**, voornamelijk voor de verlenging naar Jemeppe. Dit zal gebeuren met de steun van de diensten van de SPW – Comité d'Acquisition d'Immeubles (comité voor aankoop van onroerende goederen), die sinds lang zeer goed en op doeltreffende wijze samenwerken met de OTW.

- Vervolgens zal de OTW de vereiste **overheidsopdrachten voor werken en leveringen** sluiten.
- Uitvoering van de **constructiewerken** met het oog op de integratie van de verlengingen in de stad.

De grootste risico's zijn de termijnen voor de verwerving van de grond voor de verlenging naar Jemeppe en de termijnen voor de verplaatsing van de ondergrondse installaties. Ze worden echter niet als ernstig of kritiek beschouwd, daar de OTW op dit vlak uitstekende praktijken hanteert en op doeltreffende wijze samenwerkt met de betrokken partners om te anticiperen op problemen en die te beperken.

Bovendien kan de OTW rekenen op zijn interne medewerkers die ervaring hebben met de aanleg van de korte tramlijn in Luik alsook op zijn technische adviseurs die een volledige opdracht van bijstand aan de bouwheer leveren vanaf de lancering van het project tot aan de oplevering van de werken; als gevolg daarvan is er veel vertrouwen in de voorgestelde timing.

Een eerste intentieplanning is opgemaakt en werd afzonderlijk geleverd. Die planning identificeert ook de voornaamste risico's van het project wat betreft de hierboven vastgestelde termijnen.

Wat betreft de begroting, tot slot, is het belangrijk erop te wijzen dat, in geval van overschrijding van het door de FHV toegekende budget, het Waals Gewest het verschil in kosten voor zijn rekening zal nemen zodat het project volledig kan worden gefinancierd, overeenkomstig het voorgestelde project, en volledig operationeel kan zijn.

Tegelijk worden er momenteel, wat betreft het rollend materieel, besprekingen gevoerd met de huidige dienstverlener voor de korte lijn (mogelijke aankoop en onderhoud). Om de frequenties waarin momenteel is voorzien (één tram om de 9 minuten op de verlengingen en één tram om de 4,5 minuten op het centrale deel) te handhaven, zullen er immers 9 extra trams moeten worden aangeschaft voor een bedrag van ca. € 27-30 miljoen (buiten het kader van de FHV). Voor deze financiering worden verschillende mogelijkheden onderzocht. Een van die mogelijkheden is het Transitieplan (€ 35 miljoen / jaar voor de OTW).

De grootte van dit bedrag moet ook in verhouding worden gebracht ten opzichte van de investeringen die de OTW momenteel doet: voor 2021 bedragen de totale exploitatie-investeringen bijvoorbeeld meer dan € 135 miljoen. Bovendien zijn er als gevolg van de overheveling van buslijnen naar de tram minder bussen nodig zijn waardoor de meerkosten voor de aankoop van tramstellen worden gecompenseerd.

Wat betreft de dekking van de exploitatiekosten is het waarschijnlijk dat de extra marginale exploitatiekosten dicht bij nul liggen. De reorganisatie van het busnet, na de op til staande komst van de korte tramlijn, voorziet er namelijk in dat de huidige verlengingen met bussen zullen worden geëxploiteerd.

De nominale capaciteit van een tram (en de mogelijke overheveling van buslijnen als gevolg daarvan) maakt het in fine mogelijk de exploitatiekosten tot een minimum te beperken. Dit is overigens het geval voor het nieuwe TEC-net in de Luikse agglomeratie tegen 2023: het

zal minder kosten om het te exploiteren, ondanks de aanzienlijke toename van het aantal aangeboden plaatsen.km.

Hoe dan ook zal het openbaredienstcontract dat voor de periode 2024-2028 in werking zal treden, rekening houden met de exploitatiekosten van de tramverlengingen in Luik.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de aanleg van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107§1 van het VWEU.

Doelgroep

Het project komt ten goede aan de hele bevolking van de Luikse agglomeratie, voornamelijk aan de inwoners van de steden Luik, Herstal en Seraing voor verplaatsingen over korte afstand.

Het project levert ook voordelen op voor al wie buiten de agglomeratie woont en zich tot binnen de agglomeratie wenst te verplaatsen met een milieuvriendelijk openbaar- vervoermiddel (werknemers, toeristen, bezoekers ...).

De ramingen ten tijde van de eerste studies voor de “lange lijn” van de tram komen uit op 3,6 miljoen passagiers per jaar en per verlenging, wat dus neerkomt op 7,2 miljoen passagiers per jaar.

Ter herinnering geven we mee dat de studies in het kader van het voorontwerp evenals de milieueffectenstudie tot het besluit waren gekomen dat de aanleg van de “lange lijn” van de tram relevant is, i.e. met inbegrip van de 2 verlengingen die hier worden voorgesteld in het kader van de FHV.

Periode van uitvoering

De effectenstudie moet worden geactualiseerd tijdens de eerste helft van 2022 zodat de vergunningsaanvraag in de zomer van 2022 kan worden ingediend. Teneinde de opdrachten voor werken zo snel mogelijk te gunnen, zullen de nodige stappen in het kader van de opdrachten al worden gezet alvorens de vergunning zal zijn verkregen. Hetzelfde geldt wat betreft de aankoop van de nodige grond, in verband waarmee de nodige actie zal worden ondernomen zodra het tracé zal zijn goedgekeurd. Het is de bedoeling om de werken te voltooien tegen het einde van het 1ste kwartaal van 2026; deze datum houdt rekening met eventuele vertragingen als gevolg van slechte weersomstandigheden en zou het mogelijk moeten maken het project te voltooien binnen de door de FHV opgelegde termijnen.

Er wordt ook overwogen om de vergunningsaanvragen en de werken op te splitsen in twee percelen: een vergunning voor de verlenging in het noorden naar Herstal en een tweede voor de verlenging in het zuiden naar Seraing. Op die manier kunnen de risico's in grote mate worden beperkt: onvoorziene omstandigheden (verkrijgen van vergunning, moeilijkheden bij de uitvoering enz.) bij de uitvoering van de ene verlenging zouden dan enkel gevolgen hebben voor de betrokken verlenging, zonder gevolgen voor de planning van het andere stuk.

Voorziene fasen met hun respectieve planning:

- Actualisering van het voorontwerp en actualisering van de milieueffectenstudie (van juni 2021 tot juni 2022)
- Toekenning van de vergunning (april 2023 voor de noordelijke verlenging naar Herstal; juli 2023 voor de zuidelijke verlenging naar Seraing)
- Aankopen van grond voor de verlenging naar Seraing (van april 2021 tot juli 2023)
- Uitvoering van de werken (augustus 2023 tot september 2025 voor de noordelijke verlenging naar Herstal; november 2023 tot maart 2026 voor de zuidelijke verlenging naar Seraing)

De indienststelling van de infrastructuur, i.e. de 1ste uitgevoerde commerciële dienst, is dus gepland tijdens het 3de kwartaal van 2026.

Ter herinnering: een gedetailleerde intentieplanning wordt afzonderlijk geleverd.

ID	I – 3.07.
Naam	Uitbreiding metro
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	60,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

De uitdaging bestaat erin de vertakking Châtelet van de Métro Léger (lichte metro) in Charleroi te renoveren zodat die vertakking in gebruik kan worden genomen. Deze vertakking zal bestaan uit 8 nieuwe stations over een totale lengte van 5,5 km. De belangrijkste uitdagingen waaraan het project tegemoetkomt, zijn de volgende:

- De milieu-impact van het vervoer verminderen door het aanbod inzake openbaar vervoer in stedelijk gebied uit te breiden.
- De bediening met het openbaar vervoer mogelijk maken voor de nieuwe gezondheidspool van het Grand Hôpital de Charleroi dat momenteel wordt gebouwd (900 bedden) en voor de patiënten en het personeel van het ziekenhuis verbindingen aanbieden tussen de verschillende vestigingen van het Grand Hôpital (Viviers aan het einde van de vertakking Châtelet, Notre-Dame in de buurt van het station Waterloo, Fabiola en Sainte-Thérèse in de buurt van het station Centenaire).
- De sociale solidariteit en de kwaliteit van het stadsleven verhogen door een structurerende vervoerslijn te creëren.

- De intermodaliteit versterken. De ingebruikname van de antenne Châtelet zal het inderdaad mogelijk maken sommige buslijnen over te hevelen naar het eindpunt van deze antenne teneinde de intermodaliteit tussen tram en bus te versterken.
- Het beleid van aanleg van de openbare ruimte stimuleren. De ingebruikname van een nieuwe tramlijn, die werkelijk de ruggengraat van de openbare ruimte vormt, zal aanleiding geven tot de economische ontwikkeling van handelszaken bij de vele stations.

De plaatselijke werkgelegenheid verhogen met naar schatting 120 banen: 30 nieuwe chauffeurs, 20 technici, naar schatting 70 indirecte banen. Ook op indirecte wijze, door tegemoet te komen aan de noodzaak om het aanbod inzake openbaar vervoer uit te breiden als gevolg van de nood aan een grotere mobiliteit in verband met de werkgelegenheid.

Doelstellingen

Het initiële tracé van de vertakking Châtelet telde 11 stations in wijken met een grote bevolkingsdichtheid. Sommige werken werden uitgevoerd tussen 1975 en 1985 voor een bedrag van ca. € 36,5 miljoen dat niet werd geheractualiseerd (infrastructuur van de meeste stations, bouw van een tunnel ...). Sinds 1986 is er niet meer geïnvesteerd in de infrastructuur van deze vertakking, die bijgevolg niet in gebruik werd genomen. Het huidige project heeft tot doel de al bestaande infrastructuur te renoveren en het tracé van de vertakking te verlengen tot aan het Grand Hôpital van Charleroi dat momenteel in aanbouw is.

Dankzij de indienststelling van de vertakking Châtelet kunnen dicht bevolkte gebieden worden bediend volgens een frequentie van 7,5 minuten tijdens de spitsuren en van 10 minuten tijdens de daluren; daardoor kan het gebruik van de personenwagen sterk worden verminderd.

Dit project maakt deel uit van de gewestelijke mobiliteitsstrategie van het Waals Gewest, die tot doel heeft het modale aandeel van de personenwagen tegen 2030 met één derde te verminderen. Tegelijk zal het modale aandeel van het openbaar vervoer tegen 2030 stijgen van 13 tot 25%. De ontwikkeling van alternatieven, zoals de versterking van het aanbod inzake openbaar vervoer, komt tegemoet aan de uitgesproken ambitie.

Het project heeft ook tot doel de impact van de FHV te vergroten door de economische aantrekkingskracht van het betrokken gebied te verbeteren. De vertakking Châtelet bestaat immers in een structurerende as die toelaat nieuwe stedelijke polen en economische activiteitspolen te ontwikkelen langs het hele tracé.

Door zijn impact zal dit project de economie stimuleren en het herstel ondersteunen door meer bepaald een grotere en vlottere mobiliteit voor de werkzoekenden in de betrokken zones mogelijk te maken maar ook door de ontwikkeling van nieuwe stedelijke polen en economische activiteitspolen mogelijk te maken dankzij zijn structurerend karakter.

Uitvoering

Voor de uitvoering van het project zijn in hoofdzaak de volgende acties/werkzaamheden vereist:

- Selectie van een studiebureau. De OTW zal hiervoor gebruik maken van een bestaande raamovereenkomst teneinde de procedure te versnellen;

- Voorontwerp;
- Minnelijke overdracht / onteigening voor verlenging van de huidige antenne die momenteel niet wordt gebruikt:
  - tréfonds voor de verlenging van de Cora-tunnel tot de site “Les Motards”;
  - grondinname tram op de site “Les Motards” (winkelcentrum Frunpark);
  - grondinname tram langs het RAVEL-tracé;
  - grondinname tram van het perceel Grand Hôpital;
- Op te merken valt dat de OTW vandaag al eigenaar is van de grondinname tram vanaf het station Waterloo tot het huidige einde van de Cora-tunnel, i.e. 4,4 km over een totaal tracé van 5,5 km (i.e. 80% van het tracé). Bovendien behoren de meeste te verwerven terreinen toe aan publieke instellingen die gunstig staan tegenover het project. Als gevolg van deze twee elementen is het vertrouwen groot in de voorgestelde planning;
- Indienen en verkrijgen van een gecombineerde vergunning;
- Vrijmaken en schoonmaken: deze werkzaamheden omvatten ook de behandeling van de vele graffiti op de bestaande betonnen structuren, i.e. bedekken met 3 verflagen;
- Civieltechnische werken (hoofdzakelijk de verlenging van de bestaande Cora-tunnel): de tunnel moet met 200 m worden verlengd tot aan de site “Les Motards” om onder de N569 door te kunnen, zodat mobiliteitsconflicten tussen tram en auto worden vermeden;
- Werken van voltooiing van de stations (bestaande en nieuwe);
- Vernieuwing van de bestaande elektrische uitrustingen en aankoop van nieuwe uitrustingen (transformatorposten, ALSB enz.);
- Vernieuwing en verlenging van het bestaande spoor: het spoor bestaat van het station Waterloo tot aan het station Centenaire (i.e. over een afstand van 2,8 km). Voor dit deel van het spoor bestaan de werken in het opknappen van het bestaande spoor. Voor het stuk tussen Centenaire en Terminus (onbestaand spoor) moet dus een nieuw spoor worden gelegd;
- Vernieuwing en verlenging van de bovenleiding: net als het spoor bestaat de bovenleiding van het station Waterloo tot aan het station Centenaire (i.e. over een afstand van 2,8 km). Voor dit stuk is enkel een renovatie vereist. Voor het stuk tussen Centenaire en Terminus (onbestaande bovenleiding) moet dus een nieuwe bovenleiding worden geplaatst. Alle werken met betrekking tot de bovenleiding kunnen intern worden uitgevoerd door de Direction Territoriale de Charleroi van de OTW, wat tijdswinst oplevert bij de voorbereiding van de inleidende fasen;
- Vernieuwing van de spoorsignalisatie: deze werkzaamheden zijn als optie opgenomen in de overheidsopdracht voor de globale vernieuwing van de MLC-signalisatie die aan Alstom is gegund en momenteel wordt uitgevoerd, zodat de uitvoering geen problemen zal opleveren.

De TEC beschikt intern al over bepaalde competenties. Door ook een beroep te doen op externe studiebureaus kunnen we alle studies en de opvolging van de overeenkomstige werkzaamheden binnen de vereiste termijn verzekeren.

Op het vlak van timing en teneinde de opdrachten voor werken zo snel mogelijk te gunnen, zal de opdracht worden gelanceerd alvorens de vergunning zal zijn verkregen. Hetzelfde geldt voor de aankoop van de nodige grond, in verband waarmee de nodige actie al zal worden ondernomen nog vóór de goedkeuring van het project in het kader van de FHV. Het is de bedoeling de werken te voltooien in het 3de kwartaal van 2026; deze datum houdt rekening met eventuele vertragingen als gevolg van slechte weersomstandigheden en zou het mogelijk moeten maken het project te voltooien binnen de door de FHV opgelegde termijnen.

Wat betreft het rollend materieel, dat - ter herinnering - niet is opgenomen in het budget dat is gevraagd in het kader van de FHV, is het noodzakelijk vier extra locomotieven te leveren. Deze locomotieven zijn beschikbaar in de reserve maar moeten worden gerenoveerd, wat zal gebeuren via een al actieve overheidsopdracht. De financiering van dit luik buiten het kader van de FHV, waarvan de kosten vrij beperkt zijn ten opzichte van het totale budget van het project, wordt momenteel bestudeerd om te bepalen wat de meest geschikte optie is (raming van € 2,4 miljoen).

Dit bedrag is vrij beperkt in verhouding tot de investeringen die de OTW momenteel doet: voor 2021 bedragen de totale bedrijfsinvesteringen bijvoorbeeld meer dan € 135 miljoen. Bovendien heeft de overheveling van buslijnen naar de MLC tot gevolg dat er minder bussen nodig zijn.

Een gedetailleerde begrotingsraming is afzonderlijk ingediend. Ze bevat een gedetailleerd overzicht van de geraamde uitgaven, post per post, alsook een toelichting bij de in aanmerking genomen hypothesen.

Wat betreft de begroting is het belangrijk erop te wijzen dat, in geval van overschrijding van het door de FHV toegekende budget, het Waals Gewest het verschil in kosten voor zijn rekening zal nemen zodat het project volledig kan worden gefinancierd, overeenkomstig het voorgestelde project, en volledig operationeel kan zijn.

Wat betreft de dekking van de exploitatiekosten is het waarschijnlijk dat de extra marginale exploitatiekosten dicht bij nul liggen. De reorganisatie van het busnet waartoe het project aanleiding zal geven, zal immers toelaten een aantal bestaande buslijnen over te hevelen. De nominale capaciteit van een tram (en de mogelijke overheveling van buslijnen als gevolg daarvan) maakt het in fine mogelijk de exploitatiekosten tot een minimum te beperken.

Hoe dan ook zal het openbaredienstcontract dat voor de periode 2024-2028 in werking zal treden, rekening houden met de exploitatiekosten van de metroverlengingen in Charleroi.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de aanleg van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107§1 van het VWEU.

Doelgroep

Het doelpubliek van het project zijn de (huidige en toekomstige) gebruikers van het openbaar vervoer in Charleroi. Meer in het bijzonder zal de uitbreiding naar Châtelet tegemoet komen aan een reële mobiliteitsbehoefte. Het gaat meer bepaald om:

- De bewoners van de dicht bevolkte gebieden die door de nieuwe antenne worden bediend;
- De patiënten en het personeel van het ziekenhuis van de verschillende vestigingen van het Grand Hôpital van Charleroi (Viviers aan het einde van de vertakking Châtelet, Notre-Dame in de buurt van het station Waterloo, Fabiola en Sainte-Thérèse in de buurt van het station Centenaire). Het wordt een van de grootste ziekenhuiscomplexen van het land, met niet minder dan 900 bedden;
- De klanten van de winkelcentra Cora (waarvan het maandelijks aantal verplaatsingen per bus wordt geschat op ca. 16.000) en het toekomstige Frunpark.

Bovendien heeft het huidige aantal reizigers van de Metro Léger in Charleroi een onmiskenbaar groeipotentieel, dat door dit project voor een antenne naar Châtelet alleen maar kan toenemen. Voor een agglomeratie met iets minder dan 400.000 inwoners maken jaarlijks slechts 5,5 miljoen passagiers gebruik van de 33 km van het huidige stadsspoornet. Het modale aandeel kan dus aanzienlijk toenemen, vergeleken met andere netten.

De tramlijn van Nantes bijvoorbeeld (650.000 inwoners in de agglomeratie en 60 km tramlijnen) vervoert 44 miljoen passagiers per jaar. De tram in Montpellier, een agglomeratie die qua omvang vergelijkbaar is met Charleroi (450.000 inwoners), vervoert 66 miljoen passagiers per jaar, ook al is het net groter (65 km spoor).

In Wallonië zal de toekomstige tram in Luik, hoewel nog in aanbouw, naar verwachting 24 miljoen passagiers per jaar vervoeren over het 11,6 km lange net, in een agglomeratie met weliswaar een grotere bevolkingsdichtheid (ca. 650.000 inwoners).

Er is dus een zeer aanzienlijk potentieel om het aantal passagiers dat gebruik maakt van het openbaar vervoer in Charleroi te verhogen. De herdynamisering van het stadsweefsel, via grote infrastructuurprojecten zoals de renovatie van het multimodale station, het Left Side Business Park, de BHLS (hoogwaardig openbaar vervoer per bus) op de N5 en de N53, zal bijdragen tot de renaissance van het geheel van de Métro Léger van Charleroi, net als deze verlenging van de antenne Châtelet.

Periode van uitvoering

Een eerste intentieplanning is opgemaakt en werd afzonderlijk geleverd.

Geplande fasen met hun respectieve planning:

- Studie van het project: voorontwerp, grondaspecten, exploitatievergunning, opmaak van het bestek (juni 2021 tot december 2022)
- Kennisgeving van de opdracht van werken (maart 2023)
- Uitvoering van de werken (van april 2023 tot juni 2026)

De werkzaamheden zullen in juli 2026 voltooid zijn. De indienststelling van de infrastructuur, i.e. de 1ste uitgevoerde commerciële dienst, is dus gepland tijdens het 3de kwartaal van 2026.

ID	I – 3.08.
Naam	Slimme verkeerslichten
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	26,64
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	Voltooing in 2026

Uitdagingen

Om de actieve en collectieve mobiliteit te versterken moet er in de openbare ruimte in het algemeen en op de wegen in het bijzonder meer plaats daarvoor worden vrijgemaakt. Hiervoor zijn uiteraard voorbehouden paden en ruimten nodig, zoals fiets- en busstroken, RAVel's, fietspaden en busbanen. Het is echter ook belangrijk dat fietsers, voetgangers en bussen of trams kruispunten gemakkelijker kunnen oversteken.

De uitdaging ligt in de modal shift voor de mobiliteit van personen. Hoe kunnen we mensen ertoe aanzetten hun auto te laten staan en te kiezen voor mobiliteitsalternatieven zoals het openbaar vervoer of de fiets? Een van de te nemen maatregelen bestaat erin de reistijd te verkorten, die wordt geconcretiseerd via de commerciële snelheid van het openbaar vervoer en de toegankelijkheid of het gebruiksgemak voor fietsers en voetgangers.

Dit project valt onder het Europese beleid ter bevordering van de modal shift en de vermindering van broeikasgassen in de sector van het personenvervoer.

Digitaal en intelligent mobiliteitsbeheer maakt ook deel uit van het Europese beleid ter bevordering van de modal shift: een intelligenter beheer van verkeerslichten verbetert de commerciële snelheid van het openbaar vervoer en kan ook een vlottere doorstroming van fiets- en voetgangersverkeer mogelijk maken, waardoor intermodaliteit aantrekkelijker wordt.

Bovendien ligt dit project in de lijn van de Europese doelstellingen die zijn opgenomen in de gewestelijke beleidsverklaring (GBV) en met name in de visie FAST2030 (Fluidité Accessibilité Sécurité Santé Transfert Modal) die de Waalse doelstellingen ter zake tegen 2030 uiteenzet.

Doelstellingen

Het doel bestaat erin het marktaandeel van de auto te verminderen ten voordele van actieve en collectieve vervoerswijzen, door de gebruikers een infrastructuur aan te bieden in overeenstemming met de lokale behoeften.

Concreet gaat het om de uitvoering van een digitaliseringsproject: de centralisering van het beheer en de modernisering van alle gewestelijke verkeerslichten op 700 kruispunten van het Waalse wegennet. Dit project zal leiden tot een beter beheer van de verkeerssituatie

en tot voorrang voor het openbaar vervoer en de actieve gebruikers (voetgangers, fietsers enzovoort).

Het is de bedoeling het openbaar vervoer doeltreffender te maken (verbetering van de commerciële snelheid) en zowel het openbaar vervoer als de actieve vervoerswijzen aantrekkelijker te maken.

De gemiddelde snelheid van het openbaar vervoer ligt immers veel lager dan die van de auto. Dit is onder meer te wijten aan het aantal stops dat nodig is om reizigers te laten in- en uitstappen. Deze stops komen boven op de stops die nodig zijn in het kader van de verkeersregeling met behulp van verkeerslichten op kruispunten. Het is dit onderdeel dat het project tracht te verbeteren. Als bussen immers niet meer moeten stoppen voor een verkeerslicht omdat het op groen springt wanneer een voertuig van het openbaar vervoer nadert, wordt hun reistijd korter en benaderen zij de snelheid van de auto.

Daartoe moeten de ca. 700 kruispunten die in Wallonië met verkeerslichten worden beheerd, worden gemoderniseerd met nieuwe installaties en controlesystemen en centraal worden beheerd, met name opdat bussen automatisch een fase kunnen activeren waardoor zij bij het naderen van een kruispunt met voorrang kunnen passeren, of opdat de fietsstroken en de tijd die fietsers en voetgangers krijgen aan een groen licht geleidelijk worden verbeterd en versterkt.

Dit project wil tegemoetkomen aan de doelstellingen van de gewestelijke beleidsverklaring, de visie FAST2030 en de gewestelijke mobiliteitsstrategie voor personen op het vlak van multimodale mobiliteit (en dus op het vlak van milieu, gezondheid en klimaat); het project draagt er immers toe bij voorrang te geven aan alternatieven voor de personenwagen, of het nu gaat om collectieve mobiliteit (bus en tram) of actieve mobiliteit (met name voetgangers en fietsers).

Bovendien heeft de huidige covid-19-gezondheids crisis, wat betreft de modal split, een gunstige invloed op de actieve mobiliteit - en dit moet een vervolg krijgen - maar een ongunstige invloed op de collectieve mobiliteit - en dit moet worden omgekeerd - wat betreft de verwezenlijking van de FAST-doelstellingen.

Uitvoering

Dit project maakt deel uit van het Waalse ITS-plan (Intelligent Transport Systems) (beheerd door Sofico - Société wallonne de financement des infrastructures) dat in 2018 werd gelanceerd en een functioneel programma van een tiental projecten omvat rond de 3 hoofdthema's, i.e. veiligheid, verkeersbeheer en dienstverlening aan de gebruikers (opgesplitst in gebruikersinformatie, milieu en diensten met toegevoegde waarde). Perex 4.0, een operationele structuur die belast is met het uitwerken en ten uitvoer leggen van de strategie voor exploitatie van het Waalse wegennet, vat nu een fase aan van dynamiek van uitrustingen die beantwoorden aan de nieuwe ITS-technologieën. Het luik "Tricolore" (Driekleur) van het ITS-plan neemt de uitrustingen van driekleurige verkeerssignalisatie op in deze dynamiek. Het luik "Tricolore" (Driekleur) van het ITS-plan neemt de uitrustingen van driekleurige verkeerssignalisatie op in deze dynamiek. De invoering van een gecentraliseerd beheer van verkeerslichten is van fundamenteel belang voor een beter beheer van de verkeerssituatie en -gebeurtenissen op kruispunten met verkeerslichten en dus voor een

betere beheersing van de mobiliteit en de doorstroming van het verkeer, alsmede voor het toekennen van voorrang aan de verschillende vervoermiddelen die een alternatief zijn voor de personenauto.

De uitdaging heeft betrekking op alle gewestwegen en gaat dus verder dan enkel het structurerend net van Sofico.

Op technisch vlak wordt het dossier gezamenlijk voorbereid door de diensten van de SPW M.I. (Service Public de Wallonie Mobilité et Infrastructures) en de OTW (Opérateur de Transport de Wallonie); deze diensten werken perfect samen daar ze gezamenlijke doelstellingen hebben; de OTW wenst immers zelf ook een systeem te ontwikkelen voor beheer van de aanvraag van voorrang voor bussen aan verkeerslichten. Dit project is een van de essentiële elementen om de commerciële snelheid van het openbaar vervoer alsook de regelmaat en dus de aantrekkelijkheid ervan te verbeteren.

De weinige systemen voor aanvraag van voorrang die in de loop der jaren hier en daar zijn geïnstalleerd, zijn vandaag verouderd en kunnen nauwelijks als referentie worden gebruikt voor de definitie van een nieuw systeem. De toekomstige aanleg van tramlijnen (Luik), van hoogwaardig openbaar busvervoer (BHLS) of lijnen voor snel openbaar vervoer vereist aantrekkelijke en regelmatige reistijden om een goede exploitatie te waarborgen.

In cijfers uitgedrukt zijn er in Wallonië ongeveer 700 kruispunten voorzien van driekleurige verkeerslichten op het gewestelijk net, waarvan een derde op het structurerend net. Naast de ongeveer 100 lichten die al zijn gemoderniseerd, moet ongeveer de helft van de installaties op het terrein nog volledig worden gerenoveerd en moet de andere helft worden gemoderniseerd, inzonderheid wat betreft de bedieningsposten. In het kader van nieuwe projecten moeten er bovendien nieuwe installaties worden opgesteld op verschillende plaatsen. Het is de bedoeling om in het kader van deze Europese financiering 401 installaties te renoveren.

Het project omvat ook een gecentraliseerd beheersinstrument en een instrument voor het aanvragen van voorrang voor de openbarevervoermaatschappijen.

Het benodigde budget wordt in totaal geraamd op € 26,6 miljoen, inclusief het gecentraliseerde beheerssysteem (€ 1,49 miljoen) en de te moderniseren of te vervangen installaties op het terrein (€ 25,14 miljoen) op het structurerend net van Sofico en het niet-structurerend net van de SPW.

De aanpassing van het instrument voor afstandsbediening in het openbaar vervoer is ten laste van de TEC en maakt geen deel uit van de in dit kader gevraagde steun. De nauwe contacten tussen de TEC en de SPW in het kader van dit project zullen ervoor zorgen dat de systemen parallel worden opgesteld, zodat de eerste intelligente verkeerslichten door de bussen kunnen worden geactiveerd.

De opdracht, op basis van een uniek bestek, kan snel worden gelanceerd en worden georganiseerd volgens een procedure van een opdracht met bestellingen in verband waarmee de vastleggingen en vereffeningen op geleidelijke wijze kunnen plaatsvinden. Het betreft een gezamenlijke opdracht Sofico/SPW die wordt opgesteld met de hulp van de consulent Egis en die het voor elke betrokken partij mogelijk zal maken geld op te

nemen in functie van haar net (structurerend = Sofico, niet-structurerend = SPW). Naar verwachting moet het mogelijk zijn om de opdracht al in april 2021 te publiceren. De totale uitvoeringstermijn kan 5 jaar bedragen vanaf de datum van het akkoord betreffende de lancering.

Bovendien is de opdrachtgever van plan om van de bescherming tegen cyberaanvallen een gunningscriterium te maken in het bestek, daar hij beseft dat de samenbrenging van zijn verkeerslichten in een netwerk tot gevolg heeft dat ze worden blootgesteld aan mogelijke cyberaanvallen. De kandidaat-inschrijvers zullen hun precieze methodologie moeten voorstellen, conform de Europese regelgeving, om de risico's tot een minimum te beperken en zowel de uitrustingen als de gebruikers te beschermen.

De aanzet tot dit dossier werd gegeven in het kader van het ITS-plan dat de SPW uitvoert sinds 2018. De risico's in verband met de uitvoering van het project zijn gering, het dossier is startklaar (het bestek is geschreven).

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de aanleg van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107§1 van het VWEU.

Doelgroep

De gebruikers van actieve mobiliteit en van het openbaar vervoer zullen kunnen rekenen op efficiëntere mobiliteitsdiensten. Andere begunstigden van het project zijn de bevolking in het algemeen, de weggebruikers, pendelaars, openbarevervoermaatschappijen, werkgevers, steden en gemeenten die zullen profiteren van een vlottere mobiliteit en een betere bereikbaarheid. Ook fietsenwinkels zullen baat hebben bij de mogelijkheid van vlottere doorstroming voor fietsers aan kruispunten, waardoor het gebruik van de fiets als utilitair vervoermiddel zal toenemen.

Periode van uitvoering

Tijdens het 2de kwartaal van 2021 wordt een enkele opdracht gepubliceerd, voor een gunning tijdens het 4de kwartaal van 2021. Het project voor de digitalisering van verkeerslichten bestaat echter uit 2 deelprojecten die parallel lopen:

- Deelproject 1: invoering van een systeem voor gecentraliseerd beheer in Perex - Unieke opdracht gegund in 2021, uitvoering vanaf 2022 en voltooiing in 2023.
- Deelproject 2: progressieve modernisering van de installaties aan kruispunten. (Tempo variabel volgens de bestaande installaties, gepland van 2022 tot 2026). Voor de renovatie van meer dan 400 verkeerslichten is het verstandig om het eerste jaar langzaam te beginnen zodat de geselecteerde dienstverlener zijn methodologie en processen kan verfijnen op een beperkt aantal projecten (40). Op basis van zijn ervaring en overeenkomstig het bestek verbindt de dienstverlener zich er daarna toe om 110 kruispunten met verkeerslichten per jaar te renoveren op het Waalse gewestnet (zowel het structurerend net van Sofico als het niet-structurerend net van de SPW). Bovendien zal voorrang worden gegeven aan de meest nuttige verkeerslichten om de reistijd van het openbaar vervoer te optimaliseren en te verbeteren. Daarna zullen de verkeerslichten geleidelijk worden vernieuwd om ze compatibel te maken met het

V2X-protocol. Met dit protocol wordt beoogd de verkeerslichten in staat te stellen met elk voertuig een dialoog aan te gaan om bijvoorbeeld te informeren hoe lang het nog duurt voordat het groen wordt. Hierdoor kunnen gebruikers hun snelheid aanpassen om energievervlindende stop/starts te vermijden.

-
-

ID	I – 3.09.
Naam	Spoor - toegankelijke en multimodale stations
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	75,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2024

Uitdagingen

De toegankelijkheid van de ontvangstvoorzieningen voor alle personen, in het bijzonder voor personen met beperkte mobiliteit (personen met een permanente of tijdelijke handicap, gezinnen met kinderen, reizigers met koffers, ...) is een sleutelement in de ontwikkeling van de trein in België. Momenteel is slechts 14% van de stations van het netwerk (waar 29% van de treinreizigers opstappen) toegankelijk voor PBM's. De belangrijkste uitdaging bestaat erin dit aantal aanzienlijk te verhogen en tegelijk de impact op de exploitatie van het spoorwegnet te beperken.

Een andere uitdaging is het realiseren van een significante impact op de modal shift en de overgang naar duurzame vervoerswijzen, door het gebruik van het spoor te stimuleren maar ook door het gebruik van zachte vervoerswijzen te bevorderen om zich naar het station te begeven.

Doelstellingen

De doelstellingen van het plan "Boost for Rail" zijn de aantrekkelijkheid van het spooraanbod snel te verbeteren door de veiligheid, betrouwbaarheid, stiptheid en toegankelijkheid van het spoorwegsysteem te verbeteren via gerichte investeringen. Dankzij de deskundigheid van de infrastructuurbeheerder, de vervoersexploitanten en de gebruikers van het spoor zijn verschillende "quick wins"-investeringsprojecten geïdentificeerd. De concrete investeringen zijn geselecteerd op basis van aangetoonde behoeften en de rijpheid van de projecten (voltooide studies, beschikbare vergunningen, enz.), zodat zij kunnen worden uitgevoerd en reeds in de komende vijf jaar vruchten kunnen afwerpen en tevens als hefboom voor herstel en herontwikkeling kunnen fungeren.

In eerste instantie wil de fiche een impuls geven aan projecten op zeer korte termijn (2021): met deze projecten kan de capaciteit van de fietsenstallingen in 2021 met 6.000 plaatsen worden verhoogd en kunnen in 2021 ook 5 "quick wins"-projecten voor autonome

toegankelijkheidsvoorzieningen in de stations worden uitgevoerd (mogelijkheden gekoppeld aan spoorwerken door Infrabel).

Op langere termijn hebben Infrabel en de NMBS de gezamenlijke doelstelling (nog niet gefinancierd) om tegen 2030 een netwerk van minstens 250 toegankelijke stations uit te bouwen waarbij 85-90% van de reizigers betrokken is. Deze fiche kadert in deze langetermijndoelstelling en maakt het mogelijk om tussen 2022 en 2024 25 bijkomende autonoom toegankelijke stations te bouwen, met name in het GEN-ANGELIC-net (voorstadsnet Brussel-Antwerpen-Gent-Luik-Charleroi).

Vier criteria zijn nodig om een station onafhankelijk toegankelijk te maken:

- hoge perrons (76cm)
- perrons toegankelijk via hellingbanen of liften
- een podotactiel geleidingssysteem
- minstens 1 geldautomaat toegankelijk voor personen met beperkte mobiliteit.

De teams van de NMBS en Infrabel hebben de prioriteiten bepaald op basis van het potentieel van het station, de staat van de infrastructuur, de stedelijke context en de technische beperkingen. Een bijkomend criterium was om gedeeltelijk stations van het voorstedelijke GEN/ANGELIC-net te kiezen om de vlotte bereikbaarheid van de stedelijke knooppunten van Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Charleroi te vergroten door een modale verschuiving naar het spoorvervoer. De “autonome stations” zijn Barvaux, Dinant, Fexche-le-haut-clocher, Marche-en-famenne, Zwijndrecht, Alken, Buggenhout, Eupen, Fleurus, Louvain-la-Neuve, Sint-Agatha-Berchem, Watermaal, Ans, Antwerpen-Zuid, Blankenberge, Diest, Mechelen-Nekkerspoel, Wezet, Huy, Luttre, Meiser, Sint-Job, Tubeke, Verviers-Centraal en Waremmé. De fietsenstallingen bevinden zich in de stations van Diest, Gent Dampoort, Herentals, Leuven en Mechelen-Nekkerspoel;

Uitvoering

De NMBS- en Infrabel-teams beschrijven de technische bijzonderheden om de vastgestelde doelstellingen te bereiken. De IST-PMR is van toepassing, zodat de projecten in overeenstemming zullen zijn met Verordening (EG) nr. 1300/2014 van de Commissie.

Vervolgens zal via een openbare aanbestedingsprocedure een extern bedrijf uit de privésector worden geselecteerd om de projecten uit te voeren (specifiek bedrijf afhankelijk van het project).

De uitvoering gebeurt via:

- het gebruik van gestandaardiseerde en geoptimaliseerde apparatuur,
- de uitvoering van een specifieke raamovereenkomst voor de installatie en vernieuwing van liften en roltrappen,
- de uitvoering van een reeks raamovereenkomsten voor de bouw van “eenvoudige” stations,
- de lancering van een reeks specifieke contracten voor de betrokken grote en middelgrote stations.

Het Contract Management team werkt nauw samen met het Design Management team, het team van de Project Manager en het team op de werf tijdens het hele aanbestedingsproces en tijdens de uitvoering van de werkzaamheden. De rollen en verantwoordelijkheden worden in de RACI-modellen omschreven, zodat de taken van eenieder te allen tijde duidelijk zijn.

Risico's worden in kaart gebracht en beoordeeld op financiële gevolgen / gevolgen voor de planning / technische implicaties. Voor elk geïdentificeerd risico wordt een passende risicobeperkende maatregel vastgesteld. Maandelijks wordt een projectvergadering georganiseerd om de reeds geïdentificeerde risico's en de risicobeperkingsplannen op te volgen, maar ook om het overzicht bij te werken met eventuele nieuwe risico's die tijdens het project zijn opgedoken of geïdentificeerd.

De thans vastgestelde specifieke risico's zijn: de verlening van de stedenbouwkundige vergunningen voor de werkzaamheden, de traditionele risico's inzake projectbeheer, het uitstel van de buitendienststelling van de sporen en operationele problemen tijdens de werkzaamheden.

Staatssteun

Het project betreft compensaties voor openbaredienstverlening die binnen de werkingssfeer vallen van de vrijstellingsregeling die is vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 1370/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 betreffende het openbaar personenvervoer per spoor en over de weg.

Doelgroep

Alle Belgische (en Europese) burgers die van de trein gebruik kunnen maken voor hun verplaatsingen, met name PBM's (personen met een permanente of tijdelijke handicap, gezinnen met kinderen, reizigers met koffers, enz.) in de 23 stations waar een autonome toegankelijkheid zal worden gerealiseerd (36.000 opstappende reizigers per dag).

Periode van uitvoering

Alle fietsenstallingen zullen in 2021 worden gebouwd. Wat de stations betreft, is het de bedoeling om tussen 2021 en 2024 +/- 6 stations per jaar te bouwen.

ID	I – 3.10.
Naam	Spoor - een efficiënt netwerk
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	275,00
Coëfficiënt klimaat (%)	92%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

Het spoor is de ruggengraat voor de ontwikkeling van een duurzaam vervoersnetwerk. Zowel voor het goederen- als het passagiersvervoer biedt het spoor buitengewone vervoerscapaciteiten met een geringer milieueffect dan het weg- en luchtvervoer, en beantwoordt het dus volledig aan onze klimaatdoelstellingen. Bovendien is de spoorweginfrastructuur ook een instrument voor economische ontwikkeling en internationale samenwerking.

Het Belgische spoorwegnet was een van de eerste die in Europa werden ontwikkeld. Helaas zijn de investeringen in het Belgische spoorwegsysteem de afgelopen decennia ontoereikend geweest om de prestaties ervan op peil te houden en de aantrekkelijkheid ervan te ontwikkelen, met name gezien de toenemende en oneerlijke concurrentie van het weg- en luchtverkeer. België wil zijn spoorwegsysteem een impuls geven door middel van verschillende gerichte investeringen.

Doelstellingen

De doelstellingen van het plan “Boost for Rail” zijn de aantrekkelijkheid van het spooraanbod snel te verbeteren door de veiligheid, betrouwbaarheid, stiptheid en toegankelijkheid van het spoorwegsysteem te verbeteren via gerichte investeringen. Dankzij de deskundigheid van de infrastructuurbeheerder, de vervoersexploitanten en de gebruikers van het spoor zijn verschillende ‘quick wins’-investeringsprojecten geïdentificeerd. Bij de selectie van concrete investeringen is uitgegaan van aangetoonde behoeften en van de rijpheid van de projecten (voltooide studies, beschikbare vergunningen, enz.), zodat zij kunnen worden uitgevoerd en reeds in de komende vijf jaar vruchten kunnen afwerpen, waarbij zij tevens als hefboom voor herstel en herontwikkeling kunnen fungeren.

Uitvoering

België wil zijn spoorwegsysteem een impuls geven door middel van verschillende gerichte investeringen:

- versnelde infrastructuurvernieuwing (modernisering)

In 2017-2018 voerden Zwitserse specialisten een audit uit van de staat van het Belgische spoornet (Phoenix) die aantoonde dat bijkomende investeringen noodzakelijk zijn om de staat van het spoornet te verjongen. 20% van de spooractiva zijn namelijk de verwachte levensduur al voorbij. De geplande investeringen zijn additioneel op de geprogrammeerde

onderhoudswerken en laten toe om de staat van het spoornet te verbeteren. Een verhoging van het vernieuwingspercentage is van cruciaal belang om een modal shift voor zowel passagiers- als vrachtvervoer te ondersteunen. Het is ook van essentieel belang voor de ondersteuning van het proces van digitalisering van het infrastructuurbeheer.

Het project voorziet in een extra bedrag bovenop de traditionele toewijzing van 95 miljoen euro, waardoor de belangrijkste investeringen in 2021 en 2022 kunnen worden gedaan.

Grootschalige projecten worden maximaal ontwikkeld en zorgen voor meer vernieuwingsmogelijkheden waarbij de impact op de klanten toch binnen de perken wordt gehouden. De noodzakelijke onderbrekingen zijn gepland en verkregen.

- aanpassing van het netwerk aan de ontwikkeling van het goederenvervoer (EU-corridor + haventoeegang),

Het is de ambitie van de verschillende regeringen en havenbedrijven (Zeebrugge, Gent Antwerpen en Luik) om een modal shift richting spoor te bewerkstelligen. Voor de haven van Antwerpen bijvoorbeeld wordt een percentage spoorvervoer van 15% vooropgesteld in 2030 ten opzichte van 7% vandaag.

Met een globaal project van verbetering van de infrastructuur in de haven (en op corridor) wensen we extra capaciteit voor goederentreinen te creëren, de haven-interne spoorwerking te verbeteren en een level playing field te verzekeren voor het spoor ten opzichte van de andere transportmodi. Daarvoor werken we in eerste instantie aan 'operational excellence' en een optimalisatie van het gebruik van de reeds bestaande spoorinfrastructuur in de havens. Waar dit niet volstaat concentreren we ons tevens op investeringen in spoorinfrastructuur.

Zo zijn er investeringen voorzien:

- in elektrificatie van lijnen in de havens en op de RFC Rhine Alpine (32,2m€)
- modernisering van sporen en aanleg van 740m lange sporen langs de RFC Rhine Alpine en North Sea Mediterranean (17,4m€)
- modernisering en uitbreiding van spoorweginfrastructuur – lijnen, triëringsinstallaties, uitbreiding havendok – in de havens van Antwerpen en Gent (19,6m€);
- modernisering van andere strategische belangrijke spoorweginfrastructuur voor het goederenvervoer en optimalisering van de voorzieningen voor de industriële klanten (10,5m€)

De studies zijn afgewerkt en de werken kunnen op korte termijn opgestart worden en de nodige buitendienststellingen ingepland waar dit nodig is. Een deel van de werken gebeuren in bijsporen waarvoor de beschikbaarheid van spooronderbrekingen minder kritisch zijn.

Het is de ambitie van de verschillende regeringen en havenbedrijven (Zeebrugge, Gent, Antwerpen en Luik) om een modal shift richting spoor te bewerkstelligen. Voor de haven van Antwerpen bijvoorbeeld wordt een percentage spoorvervoer van 15% vooropgesteld in 2030 ten opzichte van 7% vandaag.

Met een globaal project van verbetering van de infrastructuur in de haven (en op corridor) wensen we extra capaciteit voor goederentreinen te creëren, de haven-interne

spoorwerking te verbeteren en een level playing field te verzekeren voor het spoor ten opzichte van de andere transportmodi. Daarvoor werken we in eerste instantie aan 'operational excellence' en een optimalisatie van het gebruik van de reeds bestaande spoorinfrastructuur in de havens. Waar dit niet volstaat concentreren we ons tevens op investeringen in spoorinfrastructuur.

Zo zijn er investeringen voorzien

- in elektrificatie van lijnen in de havens en op de RFC Rhine Alpine (32,2m€)
- modernisering van sporen en aanleg van 740m lange sporen langs de RFC Rhine Alpine en North Sea Mediterranean (17,4m€)
- modernisering en uitbreiding van spoorweginfrastructuur – lijnen, triëringsinstallaties, uitbreiding havendok – in de havens van Antwerpen en Gent (19,6m€);
- modernisering van andere strategische belangrijke spoorweginfrastructuur voor het goederenvervoer en optimalisering van de voorzieningen voor de industriële klanten (10,5m€)

De studies zijn afgewerkt en de werken kunnen op korte termijn opgestart worden en de nodige buitendienststellingen ingepland waar dit nodig is. Een deel van de werken gebeuren in bijsporen waarvoor de beschikbaarheid van spooronderbrekingen minder kritisch zijn.

- verbetering van de prestaties van een internationale strategische as (Eurocap-Rail)

Dit project richt zich op een van de specifieke grensoverschrijdende knelpunten van de corridor Noordzee-Middellandse Zee, met de nadruk op personenvervoer, namelijk een traject in België tussen Brussel en de Luxemburgse grens, ook wel As 3 genoemd. De mindere prestaties op dit traject zijn het gevolg van twee factoren: een beperkte commerciële snelheid en een gebrek aan interoperabiliteit in verband met het type elektrificatie. Op dit moment bereikt dit deel van de corridor Noordzee-Middellandse Zee nog niet zijn volledige potentieel wat passagiersvervoer betreft.

Het overkoepelende project "EuroCap-rail", dat de drie hoofdsteden van de Europese Unie (Brussel, Luxemburg en Straatsburg) met elkaar wil verbinden door middel van een krachtige spoorverbinding, zal het op termijn mogelijk maken de referentiesnelheid op te voeren tot 160 km/u en de robuustheid van de spoorlijn te verbeteren.

Het project dat in deze fiche wordt voorgesteld omvat een deel van de werkzaamheden die nodig zijn om de Corridor te verbeteren. Zij spitsen zich toe op het Belgische gedeelte van de Corridor en hebben tot doel een aantal inrichtingen aan te brengen die nodig zijn om de algemene prestaties van de As te verbeteren. Het heeft onder andere tot doel:

- de inrichting van het Ciney-station
- de verdere omschakeling van de elektrificatie van de lijn naar 25 kV
- de opheffing van spoorwegovergangen
- de rectificatie van rotswanden.

De capaciteit om de werken uit te voeren is beschikbaar, de studies zijn voltooid, de aannemers zijn beschikbaar om met de projecten te beginnen. Het risico dat de

werkzaamheden niet kunnen worden uitgevoerd, is dus gering. Het projecttoezicht zal worden uitgevoerd op basis van gedetailleerde en geografisch bepaalde projecten

- verbetering van de capaciteit van de infrastructuur voor de bediening van Brussel (aanvulling op het GEN)

Het algemene project ter verbetering van de dienstverlening in Brussel heeft betrekking op alle verbindingen in Brussel, waardoor de intrastedelijke verbindingen en het verkeer dat Brussel binnenkomt en verlaat, worden vergemakkelijkt. Het gaat om de totstandbrenging van nieuwe infrastructuur, de uitbreiding van de capaciteit van bestaande infrastructuur en doelgerichte vernieuwingen.

De fiche bestrijkt een deel van het totale project en is gericht op de verbetering van de transversale Oost-West-as van Brussel. De verbetering van deze dwarsas zal de spoorwegcapaciteit door en naar Brussel al doen toenemen. Brussel is een knelpunt en dit project draagt ook bij tot de doelstelling om dit knelpunt weg te werken.

Dit project omvat de volgende werkzaamheden op de Oost-West-as:

- De opheffing van spoorwegovergangen
- Dubbele belijning van de L161/1
- Tunnelverbeteringen
- Vernieuwing van de wissels in de buitengrill van Brussel Zuid

De capaciteit om de werken uit te voeren is beschikbaar - De studies zijn voltooid, de aannemers zijn beschikbaar om met de projecten te beginnen. De nodige onderbrekingen voor de werkzaamheden zijn voorzien of zullen ten gepaste tijde worden voorzien.

- meer digitalisering van de instrumenten voor verkeersplanning en -beheer (vracht en passagiers)

Infrabel wil inzetten op een stabielere en robuustere planning treindienst en werken, stiptere verkeersregeling en vlottere verkeersdoorstroming (flow management). Op die manier wordt de capaciteit van het netwerk beter benut en verbetert de kwaliteit van de dienstverlening naar de klanten. Dit leidt ook tot de realisatie van significante energiebesparing. Daarnaast wil Infrabel de dienstverlening naar de goederenoperators opwaarderen ter ondersteuning van hun concurrentiepositie ten opzichte van andere transportmodi.

Infrabel wil inzetten op een stabielere en robuustere planning treindienst en werken, stiptere verkeersregeling en vlottere verkeersdoorstroming (flow management). Op die manier wordt de capaciteit van het netwerk beter benut en verbetert de kwaliteit van de dienstverlening naar de klanten. Dit leidt ook tot de realisatie van significante energiebesparing. Daarnaast wil Infrabel de dienstverlening naar de goederenoperators opwaarderen ter ondersteuning van hun concurrentiepositie ten opzichte van andere transportmodi.

Het project steunt op volgende pijlers:

- De stiptheid te verhogen door het automatiseren van de verkeersregeling en de snellere afhandeling van incidenten;
- De spoorwegoperators toe te laten energie te besparen door het volgen van dynamisch snelheidsadvies via “green-wave” principe;

- Verhogen van de commerciële snelheid voor de goederenoperators door het vermijden van ongeplande stops via “real time flow management”.

De realisatie van het project gebeurt door de aankoop en de integratie van performante software binnen de besturingssoftware die vandaag op de seinposten worden gebruikt. Deze software werd ontwikkeld en is reeds operationeel op andere netten. De implementatie omvat het koppelen van deze automatiseringsmodules met de bestaande systemen die vandaag gebruikt wordt bij het sturen van het verkeer. De bestaande modules vergen regelmatige tussenkomst door de operators. De nieuwe modules zullen deze tussenkomsten beperken en verder automatiseren.

Het gehele project wordt gefaseerd ingevoerd en de FHV investering omvat specifiek:

- De invoering van conflictmanagement
- Een proef of concept voor ‘green wave’-implementatie.

De kennis en ervaring om deze modules te implementeren zijn beschikbaar. In het verleden werden reeds andere modules met succes geïmplementeerd. Deze implementatie ging steeds gepaard met de nodige begeleiding en ondersteuning van de operators. Op basis van deze ervaring kunnen we stellen dat het risico dat gepaard gaat met dergelijke automatiseringsprojecten als laag ingeschat kan worden.

Staatssteun

Aangezien het project gericht is op de ontwikkeling van openbare infrastructuur, vormt het geen staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, van het VWEU.

Het project steunt op volgende pijlers:

- De stiptheid te verhogen door het automatiseren van de verkeersregeling en de snellere afhandeling van incidenten;
- De spoorwegoperators toe te laten energie te besparen door het volgen van dynamisch snelheidsadvies via “green-wave” principe;
- Verhogen van de commerciële snelheid voor de goederenoperators door het vermijden van ongeplande stops via “real time flow management”.

De realisatie van het project gebeurt door de aankoop en de integratie van performante software binnen de besturingssoftware die vandaag op de seinposten worden gebruikt. Deze software werd ontwikkeld en is reeds operationeel op andere netten. De implementatie omvat het koppelen van deze automatiseringsmodules met de bestaande systemen die vandaag gebruikt wordt bij het sturen van het verkeer. De bestaande modules vergen regelmatige tussenkomst door de operators. De nieuwe modules zullen deze tussenkomsten beperken en verder automatiseren.

Het gehele project wordt gefaseerd ingevoerd en de RRF investering omvat specifiek:

- De invoering van conflictmanagement
- Een proef of concept voor ‘green wave’-implementatie.

De kennis en ervaring om deze modules te implementeren zijn beschikbaar. In het verleden werden reeds andere modules met succes geïmplementeerd. Deze implementatie ging

steeds gepaard met de nodige begeleiding en ondersteuning van de operatoren. Op basis van deze ervaring kunnen we stellen dat het risico dat gepaard gaat met dergelijke automatiseringsprojecten als laag ingeschat kan worden.

Doelgroep

Spoorweggebruikers (passagiers- en goederenspoorondernemingen en hun klanten) door de aantrekkelijkheid van het spoor te verbeteren om de modal shift te ondersteunen.

Periode van uitvoering

Het project voorziet in de uitvoering van de werken van Q1 2020 tot Q3 2026, met verschillende fasen van voltooiing naargelang de verschillende luiken van het project (zie excel voor de fasering van de kosten en mijlpalen).

ID	I – 3.11.
Naam	Albertkanaal en Trilogiport
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	25,93
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2025

Uitdagingen

De klimaatuitdagingen en de problematiek van dichtslibben van het wegennet en de luchtverontreiniging waarmee we momenteel worden geconfronteerd, nopen ons tot een nieuwe denkoefening over de manier waarop we goederen vervoeren. Dit project valt onder het Europese beleid ter bevordering van de modal shift en de vermindering van broeikasgassen in de sector van het vervoer.

Via de vergroting van de doorvaarthoogte op het Albertkanaal en de uitbreiding van het multimodaal platform Trilogiport ondersteunt het project de ontwikkeling van het containervervoer over de binnenwateren en helpt het de volgende uitdagingen aan te gaan:

- Economische ontwikkeling: de sociaal-economische gevolgen van dit project zijn beoordeeld in combinatie met de verdieping van de Maas en de nieuwe sluizen in Ampsin-Neuville; de geactualiseerde netto waarden van al deze investeringen zijn geraamd op € 89 miljoen voor het Waals Gewest en op € 449 miljoen voor Europa. De verdieping is voltooid en de bouw van nieuwe sluizen in Ampsin-Neuville is momenteel in uitvoering.
- Vermindering van broeikasgassen en luchtverontreiniging: het vervoer over de binnenwateren vermindert de CO₂-uitstoot met een factor 3 tot 6 ten opzichte van het wegvervoer; een netto toename van ca. 150.000 TEU komt op dit traject neer op een overdracht van 180 miljoen tkm van de weg naar de waterweg, goed voor een jaarlijkse besparing van ca. 10 tot 14.000 ton CO₂.

- Vermindering van de congestie: het project moet het mogelijk maken om binnen 4 jaar 150.000 TEU te vervoeren, waardoor de congestie in Antwerpen, Rotterdam, Brussel en Luik wordt verminderd door een netto verschuiving van 75.000 vrachtwagens van de weg naar de waterweg.
- Voortdurende verbetering van de verkeersveiligheid: door alternatief vervoer te bevorderen zal de verkeersdichtheid afnemen en zal uiteindelijk ook het aantal ongevallen dalen.

Tot slot zal het project het mogelijk maken het kernnetwerk van het trans-Europees vervoersnetwerk (TEN) te verbeteren.

Doelstellingen

De bruggen over het Albertkanaal in Luik verhogen

Het doel van het project bestaat erin scheepvaart met een vrije hoogte van 9,1 m op het Albertkanaal tussen Antwerpen en Luik mogelijk te maken, waardoor het varen met 4 lagen containers mogelijk wordt, alsook de capaciteit te versterken om containers over te slaan van de waterweg naar de weg of het spoor in Luik.

Het lijkt van essentieel belang om deze verbinding tussen het Waalse achterland en Antwerpen - na Rotterdam de grootste zeehaven van Europa - met dezelfde volumes voort te zetten: dit is het doel van het eerste deel van dit project. De hoogte onder de bruggen zal het mogelijk maken, voor het hele Albertkanaal van Antwerpen tot Luik, te voldoen aan klasse VIb van ECMT-resolutie 92/2 betreffende de nieuwe classificatie van binnenwateren van de Europese Conferentie van de ministers van Verkeer.

Op Waals grondgebied betreft de operatie de verhoging van vier bruggen voor de toegang tot Luik, i.e. de bruggen van - respectievelijk - Lanaye, Lixhe, Haccourt en Hermalle-sous-Argenteau.

Het multimodaal platform Trilogiport in Luik uitbreiden

Het tweede deel van het project bestaat in de uitbreiding van het multimodaal platform Trilogiport op het Albertkanaal bij aankomst in Luik. Dit multimodaal platform, dat in de afgelopen tien jaar is gebouwd (met name dankzij de financiële steun van Europa via het EFRO), behandelde in 2020 meer dan 80.000 TEU en nadert daarmee de capaciteitslimiet van de infrastructuur van 100.000 TEU. Trilogiport beschikt sinds december 2020 over een operationele spoorverbinding. Het doel bestaat erin om met deze infrastructuur van 80.000 TEU in 2020 naar 250.000 TEU in 2024 te gaan. Daarvoor is het nodig:

- het overslagplatform van het multimodaal platform Trilogiport te ontwikkelen op 3,25 ha langs de waterweg, ter aanvulling van de al bestaande 3,6 ha voor fase I en 3,25 ha in de achterhaven voor fase 2. Deze tweede fase zal worden uitgevoerd buiten het kader van de FHV;
- de uitbreiding van de overslagcapaciteit mogelijk te maken door een looprail aan te leggen. De exploitant zal - buiten het kader van het project - verantwoordelijk zijn voor de investering in een portaalkraan voor het laden/lossen van binnenschepen, wat ook het hefboomeffect van dit project aantoont.

Een wachtzone creëren voor vrachtwagens die de laatste kilometers afleggen.

Dit project beoogt de capaciteit en de logistieke efficiëntie van het platform van Luik Trilogiport te verbeteren. Het plan heeft ook tot doel de impact van de FHV te vergroten door private investeerders aan te trekken. De versterking van het multimodaal vervoer in Luik heeft een dubbele weerslag voor die private investeerders. Om te beginnen investeert de concessiehouder van het platform met het oog op het beheer van de extra activiteiten. Bovendien kunnen we dankzij het efficiënte transportsysteem investeringen verwachten van bedrijven die verband houden met logistiek in de regio Luik.

Dit project maakt deel uit van de gewestelijke mobiliteitsstrategie van het Waals Gewest, die tot doel heeft het modale aandeel van de weg te verminderen van 82% ton.km in 2017 tot 75% ton.km in 2030 (visie FAST2030). Het vormt ook een aanvulling op het beleid van steun voor alternatieve vervoerswijzen.

Uitvoering

De directie bevoegd voor mobiliteit en infrastructuur van de Waalse Overheidsdienst wordt belast met het project dat erin bestaat de bruggen te verhogen. Deze directie heeft referenties op het gebied van grootschalige rivierprojecten en Europese financiering. Ze is met name belast met de uitvoering van het project Seine-Schelde en met de bouw en de exploitatie van nieuwe bruggen op de Maas. Deze directie is ook de administratie die de uitvoering van het oorspronkelijke Trilogiport-project heeft beheerd.

Een interregionale werkgroep met Vlaanderen werkt specifiek aan het Albertkanaal en het Maasbekken. Deze werkgroep is een uitloper van het coördinatiecomité dat tussen de verschillende entiteiten is opgericht en dat ten minste eenmaal per jaar bijeenkomt en vaker indien de situatie dit vereist. Op te merken valt dat het Vlaamse project (in uitvoering sinds 2007, gefinancierd buiten het kader van de FHV, met name via CEF; voor bijna € 92 miljoen uit de RTE-T-begrotingen) verder gevorderd is en de voltooiing van de werkzaamheden gepland is voor 2023. Er bestaat dus geen gevaar dat we in een situatie terechtkomen waarin de door de FHV gefinancierde werkzaamheden in Wallonië niet rendabel zijn wegens beperkingen op het Vlaamse netwerk.

De studies zijn op 1 maart 2020 van start gegaan en omvatten: een architectuur- en ingenieursstudie; een mobiliteitsstudie met betrekking tot de oversteekplaatsen tijdens de bouw en de exploitatie; een milieustudie met inbegrip van de opmaak van een koolstofbalans; een nautische studie die specifiek is voor de bouwfasen; de tussenkomst van een erkend deskundige voor landbeheer; en de coördinatie op het gebied van gezondheid en veiligheid.

Er valt op te merken dat er met betrekking tot de verhoging van de bruggen vooraf overleg is gepleegd met de administraties die bevoegd zijn voor de afgifte van vergunningen, om op eventuele problemen te kunnen anticiperen. Ook inzonderheid wat betreft de milieubeoordelingen zijn de risico's niet groter. De uitvoering van die beoordelingen is integraal gepland. Wat betreft de uitbreiding van het Trilogiport-platform was de milieu-effectstudie voor alle uitbreidingen reeds bij de aanvang van het project aangevraagd, wat een vereenvoudiging van de procedure inhoudt op het vlak van timing.

Voor de werken waarop deze aanvraag betrekking heeft, zullen niet alleen de eigenlijke opdrachten voor aanneming van werken maar ook de opdrachten van opvolging van werken worden uitbesteed.

Het hele project is zo gepland dat de studies binnen het door Europa vastgestelde tijdschema kunnen worden afgerond: de financiële vastleggingen voor de projecten zullen vóór december 2023 worden gedaan en de oplevering van de werkzaamheden zal vóór eind 2025 plaatsvinden. Een uittreksel van de planning van het project is overigens bijgevoegd (zie bijlage).

In budgettair opzicht is het ook belangrijk erop te wijzen dat de FHV-financiering niet de volledige kosten van het project dekt en dat een aanvullende financiering door het Waals Gewest (uit de functionele kredieten van de minister) gewaarborgd is, zodat de uitvoering van het project niet wordt verhinderd.

De verhoging van de bruggen is momenteel het voorwerp van studies die gedeeltelijk door Europa worden gefinancierd in het kader van het Reflow-programma. Op te merken valt dat het in het kader van de FHV voorgestelde project betrekking heeft op de werkzaamheden en derhalve niet in aanmerking komt voor andere Europese financiering (CEF of andere).

Wat betreft de uitbreiding van het Trilogiport-platform zal het project ook worden opgevolgd door de technische diensten van de directie voor mobiliteit en infrastructuur van de Waalse Overheidsdienst. Dit project wordt mee gedragen door de Autonome Haven van Luik, die het terrein beheert voor rekening van het Gewest, dat eigenaar blijft.

De technische studies betreffende de uitbreiding van het platform kunnen snel van start gaan.

De opdracht voor opvolging van de werken zal worden uitbesteed.

Staatssteun

De financiering van de verhoging van de bruggen op de as Antwerpen-Luik komt ten goede aan de openbare infrastructuur van het Waals Gewest en vormt geen staatssteun.

De financiering van de uitbreiding van het Trilogiport-platform komt ten goede aan de Autonome Haven van Luik, een openbare instelling die door het Waals Gewest is belast met het beheer van een deel van zijn havengebied. Alle in het project beschreven investeringen hebben betrekking op infrastructuur die intrinsiek verbonden is met de grond en die eigendom blijft van en beheerd wordt door de overheid. Voor het beheer van het platform is een concessie verleend, waarvan de vergoeding recht evenredig is met de overgeslagen hoeveelheden. De capaciteitsuitbreiding leidt dus tot een evenredige bijdrage van de concessiehouder. De uitrusting met mobiele portaalkranen is ten laste van de concessiehouder en is derhalve niet in de studie opgenomen om te vermijden dat men terechtkomt binnen het kader van staatssteun aan een private entiteit.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit de bedrijven die inkomende/uitgaande stromen genereren, met name met de Noordzeehavens. Verder omvat de doelgroep de hele bevolking die in de buurt woont van de belangrijkste doorvoerroutes voor vracht tussen Antwerpen en Luik,

als gevolg van de doelstelling om het aantal vrachtwagens te verminderen ten gunste van het vervoer over de binnenwateren.

Periode van uitvoering

- Studies voor de verhoging van de bruggen over het Albertkanaal (van 01/04/2021 tot 01/01/2023)
- Werken om de bruggen te verhogen (van 07/22 tot 11/25)
- Technische studie en bestek voor de uitbreiding van het platform Trilogiport (Q4 2021)
- Werken aan het overslagplatform, de looprail en de parking evenals uitrusting met portaalkranen (Q4 2022)
-

ID	I – 3.12.
Naam	Spoor – Slimme mobiliteit
Type	Investerings
Projectdrager	Federale Regering
Budget	15,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2024

Uitdagingen

De treinreiziger krijgt vandaag via de verschillende infokanalen informatie die niet altijd coherent, consistent, compleet of gepersonaliseerd is. Er bestaan momenteel 17 infokanalen naar de reiziger, die niet altijd met elkaar gelinkt zijn. De verschillende reizigersinfokanalen zijn in het verleden door NMBS of Infrabel ontwikkeld als op zichzelf staande kanalen. Elk kanaal gebruikt eigen brondata en een eigen business logica.

Daarnaast wordt de reiziger in België vandaag geconfronteerd met een sterk gefragmenteerde diensten wanneer hij aangewezen is op de combinatie van meerdere (openbare) vervoersmodi. Verschillende operatoren van het openbaar vervoer in Vlaanderen, Wallonië, Brussel (metro/tram/bus) en nationaal (trein) bieden slechts in beperkte mate vervoersbewijzen die op elkaar zijn afgestemd qua verdeling en prijszetting. Voornamelijk voor de ritten van en naar de hoofdstad, is men vaak aangewezen op een combinatie van ritten via verschillende operatoren die hun diensten nauwelijks geïntegreerd aanbieden.

Het project 'Smart Mobility' voor de spoorwegen heeft dus grote uitdagingen op het digitale vlak en ook op het gebied van data en data-flows.

Doelstellingen

Reizigerinformatie

Het Programma Reizigersinformatie centraliseert, verwerkt en verrijkt data, vormt deze om naar kwalitatieve informatie voor reizigers op het Belgische spoornet en voor geselecteerde partners, en stelt finaal deze informatie beschikbaar aan alle infokanalen.

In dit programma staat de klantentevredenheid centraal. De doelstelling van het programma is de klantentevredenheid te verhogen, d.m.v. een betere service te leveren tijdens normale situaties, bij incidenten en bij verstoord verkeer. Uit klantentevredenheidsonderzoek blijkt maand na maand dat reizigersinformatie een van de aspecten is met de grootste impact op de klantentevredenheid. Conform verordening (EG) Nr. 1371/2007 van 23 oktober 2017, is het bovendien een gebruikersrecht dat reizigers vóór en tijdens de reis info krijgen en dit van tevoren en zo spoedig mogelijk. Dit

Dit project is volledig in overeenstemming met het Europese kader en de Europese normen voor open gegevens en informatieverlening over multimodale verplaatsingen - in het bijzonder de Gedelegeerde Verordening (EU) 2017/1926 van de Commissie (MMTIS). Sinds april 2017 deelt de NMBS haar treindienstregelingen (gepland en real-time) gratis in open data met meer dan 250 publieke en private bedrijven, universiteiten, onderzoekers en particulieren die ze gebruiken om de mobiliteit van morgen opnieuw uit te vinden. In 2019 hebben de 4 Belgische openbaarvervoersmaatschappijen ook SMOP gecreëerd, een geïntegreerde open source intermodale planner, gratis en herbruikbaar door iedereen. In 2021 zal een van de essentiële componenten het mogelijk maken deze open gegevens om te zetten in het Europese Netex-formaat, waarvoor de 4 operatoren een Belgisch profiel hebben gedefinieerd.

Interoperabiliteitsplatform voor ticketverkoop

Het doel van het project is het gebruik van het openbaar vervoer en in het bijzonder van de NMBS te stimuleren, en digitale instrumenten te ontwikkelen die het intermodale reizen van deur tot deur met het openbaar vervoer vergemakkelijken en bevorderen, door middel van:

- efficiënte intermodale routeplanners (in real time), toegankelijk via de websites en mobiele applicaties van de Belgische openbare exploitanten (en andere aanbieders van mobiliteitsdiensten)
- een moderne, digitale ticketdistributie, in lijn met de verwachtingen van de klant.
- duidelijke en gebruiksvriendelijke digitale interfaces voor de klanten
- een betere kennis van de klanten om hen op een gepersonaliseerde manier beter te kunnen bedienen, door biljetten aan te bieden die aangepast zijn aan hun profiel en reisgewoonten (beste prijs-verbintenis).

Dit omvat een reeks programma's/grote projecten bij BMC (Belgian Mobility Card) en de 4 Belgische openbaarvervoerexploitanten: TEC, MIVB, De Lijn en NMBS.

Dit project bestaat uit het creëren van de software-bouwstenen die nuttig zijn voor het opzetten van een gemeenschappelijk digitaal platform voor de verkoop van vervoersbewijzen

en het opzoeken van reisroutes. De voorgenomen investering heeft betrekking op het door BMC en de NMBS ontwikkelde gedeelte. Zo zullen reizigers de kans krijgen om:

- Intermodaal te reizen met een enkel digitaal ticket. Dit concept zal ook meer geavanceerde tariefformules en de wederverkoop van tickets van particuliere exploitanten vergemakkelijken
- Toegang tot een nieuw digitaal intermodaal aanbod, zoals Flexabos om tegemoet te komen aan de behoeften van telewerkers of geïntegreerde tickets van BruPass en BruPassXL
- Geïntegreerde 'BruPass'-tickets op de Mobib-kaart te kopen en te valideren met een smartphone
- Online aankoop van gecombineerde abonnementen via de website van de NMBS
- Gebruik van een open-source routeplanner met realtime-informatie van de exploitanten, waaronder particuliere exploitanten
- De integratie van reisinformatie van andere privéactoren op het vlak van mobiliteit.

Dit project is volledig in overeenstemming met het Europese kader en de Europese normen voor open gegevens en informatieverlening over multimodale verplaatsingen - in het bijzonder de Gedelegeerde Verordening (EU) 2017/1926 van de Commissie (MMTIS). Sinds april 2017 deelt de NMBS haar treindienstregelingen (gepland en real-time) gratis in open data met meer dan 250 publieke en private bedrijven, universiteiten, onderzoekers en particulieren die ze gebruiken om de mobiliteit van morgen opnieuw uit te vinden. In 2019 hebben de 4 Belgische openbaarvervoersmaatschappijen ook SMOP gecreëerd, een geïntegreerde open source intermodale planner, gratis en herbruikbaar door iedereen. In 2021 zal een van de essentiële componenten het mogelijk maken deze open gegevens om te zetten in het Europese Netex-formaat, waarvoor de 4 operatoren een Belgisch profiel hebben gedefinieerd.

Uitvoering van het project

De technische uitvoering bij de NMBS is in overeenstemming met de normen en methodologieën voor projectbeheer die door de Europese Commissie zijn ontwikkeld: PM², alsook Agile ontwikkelingskaders (SAFe).

Een centrale PMO die rechtstreeks aan de CEO rapporteert, controleert de kwaliteit van het projectbeheer (projectcharters, verwezenlijking van voordelen, kostenbewaking, ...) van projecten van meer dan 500k€.

Reizigerinformatie

Voor het Programma Reizigersinformatie wordt een project-governance opgezet opdat de formele en inhoudelijke aspecten worden bewaakt en het programma op de juiste manier gestuurd wordt. Door de Agile/Safe-manier van werken, focussen we op het MVP (Minimum Viable Product): we focussen ons op de essentie van wat de reiziger nodig heeft (efficiënt middelen-gebruik) én zorgen voor meerdere incrementele opleveringen per jaar. De opleveringen worden gechallenged en geaccepteerd door operationele medewerkers die dagelijks met reizigersinfo bezig zijn.

Interoperabiliteitsplatform voor ticketverkoop

De uitvoering is gebaseerd op belangrijke investeringen die de 4 operatoren gezamenlijk hebben gedaan in het kader van BMC, met het oog op de bouw van de essentiële componenten (software-bouwstenen) die door de 4 operatoren zullen worden hergebruikt. Daartoe is een digitale workstream opgezet.

Bovendien heeft elke operator (en dus ook de NMBS) zijn eigen digitale stappenplan om deze essentiële componenten opnieuw in zijn IT-landschap te integreren, uitgevoerd via hun respectieve IT-teams en leveranciers, met inachtneming van de openbare aanbestedingen.

De vastgestelde risico's zijn het grote aantal actoren dat moet worden gecoördineerd en de inconsistentie van de oplossingen die zonder een gecoördineerde aanpak worden uitgevoerd. Er worden maatregelen genomen om deze risico's te beperken: een strikte opvolging binnen BMC, via twee beheersorganen: enerzijds de digitale workstream die om de twee weken de digitale verantwoordelijken van de vier openbare vervoersmaatschappijen samenbrengt, en anderzijds de raad van bestuur van BMC.

Staatssteun

Het project betreft compensaties voor openbardienstverlening die binnen de werkings-sfeer vallen van de vrijstellingsregeling die is vastgesteld bij Verordening (EG) nr. 1370/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 betreffende het openbaar personenvervoer per spoor en over de weg.

Doelgroep

Doelgroep: elke persoon in België die wil gebruik maken van intermodale duurzame mobiliteit van deur tot deur.

Belanghebbenden: elke gebruiker van duurzame mobiliteit in België (met bijkomende aandacht voor mensen met beperkte mobiliteit, ouderen of mensen met een chronische aandoening in het kader van de COVID-crisis); de Belgische overheid; bedrijven op Belgisch grondgebied.

Periode van uitvoering

Q3-2021 tot Q4-2024

ID	I – 3.13.
Naam	Versnelling MaaS uitrol
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	5,65
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	1/08/2026

Uitdagingen

MaaS - Mobility as a Service - wordt beschouwd als een van de meest essentiële en krachtige instrumenten voor de vermindering van het individuele motorgebruik en de modal shift naar duurzamere vervoerswijzen (gedeelde mobiliteit, micromobiliteit, openbaar vervoer). De reeks maatregelen en beleidslijnen die in het kader van dit project worden voorgesteld, zullen de uitrol en ontwikkeling van het gewestelijke MaaS-ecosysteem en het opnemen van MaaS door de gebruikers kunnen versnellen. In het verlengde daarvan zal het project bijdragen tot de verwezenlijking van de gewestelijke mobiliteitsdoelstellingen op lange termijn, zoals omschreven in het plan voor duurzame stedelijke mobiliteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, getiteld “Good Move”.

Doelstellingen

Het project beoogt de invoering van de As a Service-benadering als oplossing voor de dagelijkse verplaatsingen te versnellen en de schaal te veranderen van een praktijk die vandaag de dag nog steeds marginaal is.

Hiervoor willen we:

- De toegang tot de dienst vereenvoudigen: gebruikers (zowel bestaande als potentiële) worden momenteel geconfronteerd met een versnipperd en vaak onduidelijk mobiliteitsaanbod, alsook met een veelheid van exploitanten die verschillende manieren van toegang tot de dienst en exploitatie aanbieden. Dit gefragmenteerde landschap is niet bevorderlijk voor het vertrouwen en de acceptatie van de MaaS-oplossingen door de gebruikers.
- De algemene kwaliteit van de dienstverlening verbeteren (niet alleen via digitale instrumenten): de aantrekkelijkheid van een dienst voor gedeelde mobiliteit en openbaar vervoer hangt evenzeer af van de kwaliteit van de infrastructuur, de veiligheid en het comfort van de reis als van de boekings- en betalingssystemen.
- Een evenwichtig regelgevingskader tot stand brengen om ervoor te zorgen dat de doelstellingen van Good Move worden verwezenlijkt zonder dat dit kader een belemmering vormt voor de ontwikkeling van nieuwe instrumenten en diensten. Dit kader zal een klimaat van vertrouwen creëren tussen de mobiliteitsaanbieders en de overheid.

Het regelgevingsgedeelte voor MaaS is momenteel het onderwerp van een project dat wordt uitgevoerd met financiering van de Europese Unie via het programma ter ondersteuning van structurele hervormingen, in samenwerking met DG Hervorming van de Europese Commissie. Dit project, getiteld “De ontwikkeling van innoverende mobiliteitsoplossingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”, wordt uitgevoerd in samenwerking met het Internationaal Transportforum. De resultaten van het project (waarvan het einde in september 2021 wordt voorzien met de organisatie van een verspreidingsevenement en de publicatie van het eindverslag in het kielzog) zullen als richtsnoer dienen voor de herziening van alle regelgevingskaders met betrekking tot de mobiliteitssector, alsook voor de totstandbrenging van een datagovernancekader voor de MaaS-markt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Er zij op gewezen dat dit project specifiek gericht is op MaaS-governance, terwijl de in deze FHV-context voorgestelde maatregelen gericht zijn op concrete acties voor de uitvoering van een meer omvattend MaaS-beleid. De twee initiatieven vullen elkaar dus aan.

Uitvoering

Het project stelt een reeks acties voor (waarbij elke actie een bouwsteen van een MaaS-systeem belichaamt) die de ontwikkeling en invoering van MaaS zullen kunnen versnellen. Deze acties betreffen zowel het digitale en technologische domein (in de eerste plaats data) als de implementatie ervan in de openbare ruimte (“fysieke” MaaS, mobiliteitshubs, intermodale uitwisselingen, enz.), toegankelijkheid en inclusie, en dit teneinde een gunstige context - een omgeving van vertrouwen - te creëren voor de ontwikkeling van MaaS-toepassingen.

De uitvoering van de in deze fiche voorgestelde acties zal worden verzorgd door verschillende gewestelijke instellingen, zoals Brussel Mobiliteit, de MIVB, het CIBG en Brussel Fiscaliteit. Ook de openbare en particuliere exploitanten van mobiliteitsdiensten die actief zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, zullen hierbij worden betrokken.

1) Tot stand brengen van instrumenten voor gegevensbeheer en -integratie

De digitale en datadimensies van het project, en meer bepaald de ontwikkeling en opschaling van de dataplatformen van het MaaS-ecosysteem, zijn ontworpen volgens een “open data”-benadering, die toelaat een maximum aan publieke datasets op eenzelfde platform samen te brengen om hun toegang, opslag, analyse en uitwisseling te vergemakkelijken. En bijgevolg de aantrekkelijkheid en efficiëntie van het hele MaaS-ecosysteem in de Brusselse regio te verbeteren.

Elke exploitant wordt aangemoedigd zijn gegevens beschikbaar te stellen, in ruil waarvoor hij op een centrale plaats toegang zal krijgen tot een grote catalogus van beschikbare datasets. Het onderhavige voorstel voorziet in de verrijking van deze gegevenscatalogus.

2) Institutionele integratie van mobiliteitsdiensten (governance)

De technologische infrastructuur die momenteel in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt ontwikkeld, is gebaseerd op een “open en gereguleerd back-end platform”-model. Dit model maakt enerzijds een betere toegang - open toegang - mogelijk tot de ticketingdiensten van het Brussels gewestelijk openbaar vervoer en maakt het anderzijds

ook mogelijk om het MaaS-ecosysteem te ontwikkelen in lijn met de doelstellingen van Good Move.

Het is ook via het gewestelijke back-end platform dat de link kan worden gelegd met het eveneens in het kader van de FHV voorgestelde project getiteld “plan boost digitalisation ticketing interoperability platform”. De digitalisering van de ticketing van de 4 openbare vervoersmaatschappijen die in België actief zijn, zou de schaalbaarheid van alle lokale MaaS-initiatieven op nationale schaal, en bijgevolg ook op grensoverschrijdende en internationale schaal, vergemakkelijken.

3) Inrichting van voorzieningen ter bevordering van intermodaliteit (mobiliteitsknooppunten)

Om MaaS in de openbare ruimte te realiseren, moeten mobiliteitshubs worden gecreëerd die een vlotte overgang van de ene vervoerswijze naar de andere mogelijk maken. Om de aanvaarding door de gebruikers te garanderen, moet de ontwerptaal van deze mobiliteitshubs dus rekening houden met de beginselen van de gebruikerservaring. Een holistische (en niet uitsluitend op mobiliteit gerichte) aanpak is dan ook noodzakelijk; daarom overwegen wij een oproep tot het indienen van ideeën te organiseren die gewijd is aan het ontwerp van gewestelijke mobiliteitshubs, gecoördineerd door de Meester-architect van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

4) Begeleiding en bewustmaking van de gebruikers (toegang tot het aanbod)

Uit de feedback van de eerste MaaS-proefprojecten in Europa en de rest van de wereld blijkt dat het werven van gebruikers een van de grootste uitdagingen is voor een bredere invoering van MaaS. Gerichtes acties, aangepast aan de in aanmerking genomen gebruikersgroepen, zijn derhalve noodzakelijk voor een significante ontwikkeling van MaaS-oplossingen en een groei van het aantal gebruikers.

Er zullen personele middelen beschikbaar moeten worden gesteld om de succesvolle uitvoering van MaaS-gerelateerde acties en maatregelen te garanderen. Binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal een interdisciplinair en multi-institutioneel projectteam worden opgericht (met eigen gewestelijke middelen).

Staatssteun

Het project draagt bij tot de versnelde ontplooiing van een open MaaS-ecosysteem en bevordert innovatie en waardecreatie voor de hele mobiliteits- en vervoerssector. Het project komt derhalve niet in aanmerking voor staatssteun.

Doelgroep

Alle inwoners en bezoekers van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Periode van uitvoering

Start: 1/01/2021; Einde: 1/08/2026

ID	I – 3.14.
Naam	Modal shift subsidies
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	8,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Vanaf september 2021

Uitdagingen

De mobiliteitscontext en het mobiliteitsbeleid in het Brussels Gewest hebben de afgelopen jaren een aantal belangrijke veranderingen ondergaan, die steun voor uitstootvrije mobiliteit noodzakelijk maken, en dat zal ook in de toekomst zo blijven. De invoering van een financiële steunregeling voor modal shift voor Brusselaars die bereid zijn hun auto op te geven ten voordele van milieuvriendelijker vervoermiddelen is er daar één van, zoals voorzien in de algemene beleidsverklaring van de regering. In het bijzonder zal de vroegere multimodale bonus “Bruxell’air” grondig worden herzien om rekening te houden met de komst van talrijke nieuwe mobiliteitsdiensten (deelauto’s, deelfietsen, gedeelde scooters, enz.), de evolutie van de LEZ met de ambitie van de regering om een geleidelijke afschaffing van dieselloftuigen tegen ten laatste 2030 en benzine/LPG-voertuigen tegen ten laatste 2035 in te voeren, de hervorming van de autofiscaliteit en het project Smart Move.

Doelstellingen

Het doel van deze Bruxell’air bonus 2.0 is de modal shift aan te moedigen om zo bij te dragen tot een “zero emission” mobiliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De nieuwe premie Bruxell’AIR is gebaseerd op een reeks beginselen die tot doel hebben de Brusselaars (en meer in het bijzonder de meest kwetsbaren) beter te begeleiden bij hun overgang:

- Handhaving van het principe van een multimodale premie die toegankelijk is voor alle Brusselaars die hun nummerplaat laten uitschrijven. De aanvrager verbindt zich ertoe gedurende een periode van een jaar geen nieuw voertuig binnen zijn gezin te registreren.
- Integreren van nieuwe mobiliteitsalternatieven en evolueren naar een denkpatroon gericht op “mobiliteitsbudget” en “MaaS”. Dit budget kan binnen 2 jaar aan deze mobiliteitsdiensten worden besteed. Dit mobiliteitsbudget zal op zijn minst bestaan uit het jaarlijkse MIVB-abonnement, de fietspremie die de aankoop van een of meerdere fietsen mogelijk maakt, de aankoop van diensten bij operatoren zoals de NMBS, Cambio, Swapfiets, een taxibedrijf, deelfietsen, enz.
- Het bedrag van de premie aanpassen aan het inkomen van het huishouden. Zo zal een bedrag van 900 euro worden toegekend voor de laagste inkomens, een bedrag van 700 euro voor de middeninkomens en een bedrag van 500 euro voor de hoogste inkomens.

- Betere ondersteuning voor mensen met een handicap
- Verbeteren van de toegang tot en het beheer van de premie, via het gebruik van het elektronisch loket van het Brussels Gewest (Irisbox).
- Er wordt ook een ondersteunende dienst opgezet, via de Mobility Coach-dienst, om aanvragers en begunstigden van de premie te helpen de beste keuze te maken uit de verschillende beschikbare mobiliteitsdiensten.

Uitvoering

Verschillende administraties en actoren van het Gewest zijn betrokken bij de oprichting van deze nieuwe Bruxell'air premie, namelijk:

- Leefmilieu Brussel (LB), als verantwoordelijke voor de verwerking, toekenning en controle van de premie en voor de communicatie en promotie ervan bij de Brusselaars. LB is ook belast met het opzetten van de Mobility Coach dienst.
- Brussel Mobiliteit (BM), als orgaan dat verantwoordelijk is voor het sluiten van de contracten met de aanbieders van mobiliteitsdiensten.
- de MIVB is, als onderaannemer van Leefmilieu Brussel, verantwoordelijk voor het ontvangen en verwerken van de aanvragen voor mobiliteitsdiensten. De MIVB is ook belast met het beheer van de facturen van de verschillende leveranciers van mobiliteitsdiensten.
- het CIBG is, als dienstenintegrator, verantwoordelijk voor het ontwerp en de ontwikkeling van een elektronische module die deel zal uitmaken van het gewestelijke elektronische loket Irisbox.
- EasyBrussels, een administratie die de administratie wil vereenvoudigen door een elektronisch formulier op te stellen en de processen te automatiseren.
- De Openbare Computerruimten (OCR's), die de voorkeurspartners zullen zijn voor het bijstaan van premieaanvragers die moeilijkheden ondervinden bij de elektronische toegang tot de premie.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

Het doelpubliek van dit project is de burger die in het Brussels Gewest woont en een nummerplaat afschrijft. Andere leden van het huishouden van de aanvrager kunnen gebruik maken van een of meer mobiliteitsdiensten.

Periode van uitvoering

Stap 1: Uitwerking van het nieuwe premie- en steunstelsel voor de overgang naar een koolstofvrije mobiliteit: vaststelling van wetgeving, ontwikkeling van het IT-formulier, uitwerking van het communicatieplan, sluiten van contracten met dienstverleners (september 2020-september 2021).

Stap 2: Operationalisering: nieuwe Bruxell'air-premie beschikbaar en communicatie naar de Brusselaars (vanaf september 2021).

ID	I – 3.15.
Naam	Smart Move
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	51,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	Niet vastgelegd

Uitdagingen

De verkeersdrukke in en rond Brussel heeft negatieve externe gevolgen: impact op de productiviteit, de luchtkwaliteit en de geluidshinder. Het wegverkeer is ook de op één na grootste bron van CO₂-uitstoot in de regio. De CO₂-uitstoot van deze sector is al vele jaren constant, terwijl een sterke daling van de uitstoot nodig is om de klimaatdoelstellingen te halen. Met de digitale overgang van de mobiliteit zijn er veel nieuwe mobiliteitsoplossingen beschikbaar, maar deze zijn nog niet voldoende benut.

De uitdagingen waarmee de overheden in dit verband worden geconfronteerd, hebben betrekking op hun vermogen om gewoonten en de samenleving te veranderen; om duidelijk en doeltreffend te communiceren over mobiliteitsuitdagingen en -oplossingen; om bij te dragen tot de vergroening van het overheidsbeleid; om een kansrijke, doeltreffende en inclusieve digitale transitie tot stand te brengen; om de mobiliteitskeuzes van de burgers te vergemakkelijken en hen in staat te stellen deze keuzes op een geïnformeerde en efficiënte manier te maken; en ten slotte om te proberen deze capaciteiten te stimuleren met behulp van de beschikbare instrumenten, waarvan ook fiscale stimuleringsmaatregelen deel uitmaken.

Doelstellingen

Doel van het project is het congestieprobleem in het Brussels Gewest aan te pakken (ongeveer -32% tijdverlies) en de verkeersemisies te verminderen (ongeveer -5%) door gebruik te maken van de hefboom van de wegenbelasting. Het project levert dan ook een belangrijke bijdrage aan het NEKP en het gewestelijke mobiliteitsplan Good Move.

Het SmartMove-project heeft tot doel het wegverkeer te verminderen en zo aanzienlijke tijds- en milieubesparingen te realiseren. Het project voorziet in de implementatie van een gratis mobiele applicatie ("SmartMove") die onder meer de invoering van een intelligente kilometerheffing in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest mogelijk maakt. Deze laatste fungeert als hefboom om verschillende Brusselse beleidsdoelstellingen te verwezenlijken.

Met de SmartMove mobiele applicatie zal het onder andere mogelijk zijn om:

- Zich in te loggen op de applicatie en zijn reizen in te voeren. Gebruikers kunnen zich handmatig of via Itsme inloggen en hun account aanmaken door de nummerplaten van hun voertuigen en hun betaalwijzen (waaronder bijvoorbeeld een door de werkgever toegekend budget) toe te voegen.

- Zijn kilometers aan te geven om zich te schikken naar het prijszettingsaspect of om de totale privé- en maatschappelijke kosten van zijn reizen te ontdekken door de registratie van zijn kilometers in de applicatie te starten en te stoppen.
- Een vriend toe te voegen als carpooler. Na elke verplaatsing de details van zijn trajecten te raadplegen.
- Live informatie te bekijken over mobiliteitsdiensten in de buurt van zijn huidige locatie. De gebruiker kan verschillende points of interest zien met live informatie en kan filteren op mobiliteitscategorie.
- De verschillende routeopties ontdekken voor een specifieke bestemming met multimodale opties en rechtstreeks trein-, metro-, tram- en buskaartjes kopen of naar de aanbieder van mobiliteitsdiensten (Villo, autodelen, enz.) gaan.
- Tickets voor openbaar vervoer en gedeelde mobiliteitsdiensten kopen. De gebruiker kan in de applicatie digitale tickets kopen via zijn portemonnee.
- Toegang krijgen tot het mobiliteitsdashboard. De gebruiker kan statistieken over zijn of haar mobiliteitsgedrag bekijken en kan zien welke vooruitgang is geboekt bij de verwezenlijking van de belangrijkste doelstellingen van het SmartMove-project. Beloningen kunnen worden vrijgemaakt door uitdagingen aan te gaan.
- Zijn instellingen en profiel beheren of contact opnemen met het hulpcentrum. Gebruikers kunnen gemakkelijk hun accountinstellingen aanpassen of toegang krijgen tot het hulpcentrum als zij vragen of problemen hebben.

Het SmartMove-project is dus op zich relevant en heeft een impact, hoewel het bepaalde politieke risico's aanvaardt die het met zich meebrengt, die verband houden met de "pricing"-component van het autogebruik, die immers slechts één element is dat kan worden opgeheven als er geen politiek akkoord is.

SmartMove speelt de kaart van de innovatie en de digitale transitie door een toepassing met alle modaliteiten te gebruiken die tegelijk een MaaS-oplossing biedt, om de gebruikers zoveel mogelijk naar alternatieve mobiliteitsdiensten te duwen. De opbrengsten van het systeem kunnen worden geïnvesteerd in de verbetering van de mobiliteit. Bovendien bieden de door deze toepassing gegenereerde gegevens tal van nieuwe mogelijkheden om het mobiliteitsbeheer te verbeteren.

Uitvoering

Op basis van de haalbaarheidsanalyse (juli 2020 - november 2020) is de projectfase in december 2020 van start gegaan. Het project wordt geleid door Brussel Fiscaliteit en Brussel Leefmilieu, in nauwe samenwerking met onder meer Brussel Mobiliteit, Brussel Preventies en Veiligheid, de MIVB en het CIBG.

Het project bestaat uit verschillende luiken:

- PMO: projectbeheer
- Analyse en ontwerp: effectstudies, ontwikkeling van een fiscaal model
- Juridisch: vaststelling van de rechtsgrondslag

- IT-ontwikkeling: ontwikkeling van de applicatie (sampling en MaaS), ontwikkeling van de backoffice
- Infrastructuur en controle van de applicatie: uitbreiding van het vaste ANPR-netwerk, ontwikkeling van de mobiele controle, signalering
- Communicatie en belanghebbenden: ontwikkeling van een website, campagnes en instrumenten, overleg met de belanghebbenden
- Ondersteuningsbeleid

Voor de uitvoering van het project zal beroep worden gedaan op zowel interne projectmedewerkers (waarvoor extra aanwervingen zijn gepland) als externe consultants (het Motivity-consortium, Deloitte, enz.). Het thans vastgestelde aanwervingsplan voorziet in drie aanwervingsrondes van 15, 50 en vervolgens 100 VTE's. De eerste aanwervingsronde zou beginnen in april 2021 en zal geleidelijk verlopen.

Eind 2020 zijn effectstudies op het gebied van mobiliteit, milieu en sociaaleconomische termen uitgevoerd door een consortium buiten de administratie (Motivity), dat in 2019 voor het Vlaamse Gewest al een soortgelijke studie had uitgevoerd met betrekking tot hetzelfde soort project. Voorafgaand en gelijktijdig werden de juridische instrumenten (o.a. voorontwerp van ordonnantie en memorie van toelichting) in verband met het project opgesteld en aangepast.

Tussen januari en maart 2021 zal de overlegfase met de gewesten en de federale overheid erop gericht zijn alle belanghebbenden volledig te informeren over het voornemen van het BHG en alle aandachtspunten in verband met dit project in een interfederaal kader vast te stellen. Na afloop van deze raadplegingen zal een verslag worden opgesteld met de antwoorden op alle geïdentificeerde kwesties/gestelde vragen en de verschillende standpunten van de belanghebbenden over de analyses/antwoorden. De inhoud van dit verslag kan als basis dienen voor marginale aanpassingen van bepaalde onderdelen van het investeringsproject voor de implementatie van de mobiele applicatie (zonder deze echter ter discussie te stellen) en/of aanvullende begeleidende maatregelen/mogelijke intra-Belgische compensaties, of bepaalde mogelijke aanvullende studies, of zelfs bepaalde mogelijke aanvullende studies.

De projectfase zal dan leiden tot de ontwikkeling van de mobiele toepassing die zal helpen om de hierboven vermelde doelstellingen te bereiken. Bij deze ontwikkeling zijn alle belanghebbenden betrokken, van de ontwerpfase tot de productiefase, met inbegrip van communicatie, aanpassingen en het opstellen van de nodige wettelijke bepalingen.

De test- en communicatiefase is een erkende beste praktijk bij de implementatie van dit soort systemen. Op operationeel niveau zal de testfase het immers mogelijk maken de gebreken van de toepassing te corrigeren. De voorlichtingscampagne zal het inzicht in, de verslaving aan en het gebruik van het systeem door de bevolking vergemakkelijken en aldus bijdragen tot de verwezenlijking van de gestelde doelen.

Ten slotte zal de operationele fase leiden tot de lancering van de mobiele applicatie. Voor de toepassing van het systeem kan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zich baseren op het ANPR-netwerk dat werd ontwikkeld voor de LEZ.

Staatssteun

Staatssteun in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie veronderstelt dat aan de volgende cumulatieve voorwaarden is voldaan:

een voordeel wordt toegekend; aan een onderneming; door de staat of met staatsmiddelen (d.w.z. er is sprake van een overdracht van staatsmiddelen); het voordeel is “selectief” in die zin dat het bepaalde ondernemingen of bepaalde producties begunstigt, en de maatregel heeft een (potentieel) verstorend effect op de mededinging en beïnvloedt het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig.

Zodra aan een van deze voorwaarden niet is voldaan, valt een maatregel buiten het toepassingsgebied van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie.

Daarom is de Commissie van oordeel dat SmartMove niet als staatssteun kan worden beschouwd.

Doelgroep

Voor de applicatie: Passagiers, gebruikers van het openbaar vervoer, carpoolers, voetgangers, fietsers (Brusselaars, pendelaars, bedrijven, enz.).

Voor de mogelijke kilometerheffing: SmartMove is voorzien voor motorvoertuigen, bestemd of gebruikt voor het vervoer van personen of goederen, met een toegestane maximummassa $\leq 3,5$ ton. In principe is de bestuurder van het voertuig de belastingplichtige, op twee uitzonderingen na:

1. Indien de eigenaar van het voertuig het ter beschikking stelt van zijn werknemers, kan hij zichzelf aanwijzen als de persoon die gehouden is tot betaling.
2. Indien het voertuig het voorwerp uitmaakt van een leasingovereenkomst, kan de leasingnemer van het voertuig zichzelf aanwijzen als de persoon die gehouden is de belasting te betalen voor het voertuig dat hij ter beschikking stelt van zijn werknemers.

Periode van uitvoering

Het is de bedoeling dat de applicatie SmartMove in 2022 operationeel is.

Over het onderdeel van het SmartMove-project dat betrekking heeft op de hervorming van het belastingstelsel voor personenauto's, wordt momenteel interfederaal overleg gepleegd. De oriëntaties van deze hervorming en de uitvoering ervan zullen worden bepaald met inachtneming van het resultaat van het lopende proces in het Overlegcomité.

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 81% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering and kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 3.3. Groener wegvervoer

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 3.3. Groener wegvervoer

Beleidsgebied/-domein: Luchtkwaliteit, klimaatverandering, energie-efficiëntie, slimme netwerken

Doel: De elektrificatie van het wegvervoer versnellen door a) meer elektrische bussen voor het openbaar vervoer in te zetten, b) de ontwikkeling van laadinfrastructuur te versnellen en c) een nieuw kader voor bedrijfswagens op te zetten.

Hervormingen en/of investeringen:

- Hervormingen:
- Uitstootvrije bedrijfswagens – FED
- Oplaadinfrastructuur – WAL / BHG
- Stimuleren van uitstootvrij vervoer – VLA
- Emissiefraude – VLA

Investeringen

- Vergroening van het buspark – VLA / BHG
- Oplaadinfrastructuur – FED / VLA

Geraamde totale kosten: 432 miljoen euro, waarvan 209 miljoen EUR (48%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 19. Component 3.3. Groener wegvervoer

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 3.03	Uitstootvrije bedrijfswagens	FED			
R - 3.04	Oplaainfrastructuur	WAL			
R - 3.05	Oplaainfrastructuur	BHG			
R - 3.06	Stimuleren van uitstootvrij vervoer	VLA			
R - 3.07	Emissiefraude	VLA			
I - 3.16	Greening the bus fleet (De Lijn)	VLA	93,00	60%	0%
I - 3.17	Greening the bus fleet (STIB MIVB)	BHG	55,00	100%	0%
I - 3.18	Charging infrastructure	FED	32,00	100%	0%
I - 3.19	Charging infrastructure	VLA	29,46	100%	0%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

De huidige technologieën voor wegvervoer zijn niet schoon of duurzaam:

Broeikasgasemissies: Het wegvervoer is verantwoordelijk voor 23% van de broeikasgasemissies. De sector is verder verantwoordelijk voor een grote milieu-impact in termen van andere lucht- water-, bodem- en geluidshinder. Wat de gebruikte brandstoffen betreft, is 66% van de CO₂-uitstoot van auto's in 2017 het gevolg van de verbranding van diesel, 27% van benzine, 5% van biomassa en 1% van LPG. Om tegen 2050 klimaatneutraliteit te bereiken, moet het nationale vervoerssysteem koolstofvrij worden gemaakt, ook op lokaal niveau. Om de doelstelling voor 2050 te halen, moet tegen 2030 een jaarlijkse vermindering van de vervoersgerelateerde broeikasgasemissies met -0,59 Mton CO₂e worden bereikt¹³.

Lokale luchtverontreiniging: De luchtkwaliteit is de afgelopen tien jaar verbeterd. België ligt op schema om zijn emissiereductieverplichtingen voor 2020 en 2030 voor stikstofoxiden (NO_x) en fijne stofdeeltjes (PM_{2,5}) te halen. Het land is erin geslaagd de emissies van het vervoer terug te dringen dankzij de invoering van katalysatoren, roetfilters en strengere emissienormen. De EU-grenswaarden voor NO₂ worden echter nog steeds overschreden op sommige stations die blootstaan aan de emissies van voertuigen en in de straten van de steden, met name Brussel en Antwerpen¹⁴.

13 FPS Health, DG Environment (2020), *Vision and strategic workstreams for a decarbonised Belgium by 2050* Input to the Belgian long-term strategy, <https://climat.be/doc/visionandstrategicworkstreamsforadecarbonisedbelgiumby2050.pdf>

14 European Environment Agency (2017), *Annual mean NO₂ concentrations observed at traffic stations* <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/exceedances-of-air-quality-objectives-7/assessment-2>

Externe kosten: de externe kosten van vervoersverontreiniging en congestie worden momenteel slechts gedeeltelijk geïnternaliseerd door belastingen en heffingen.

Oude openbaarvervoervloten: De bestaande vloot van openbaarvervoerbussen is oud, met veel EURO III-dieselveertuigen in de vloot, die vóór 2005 zijn gebouwd.

Kosten van elektrificatie: Het aandeel van schone voertuigen in het particuliere wegvervoer is klein: slechts 0,26% van het wagenpark bestaat uit elektrische voertuigen¹⁵. Schone voertuigen en de bijbehorende infrastructuur zijn nog steeds duurder dan conventionele voertuigen. Vervoersexploitanten beschikken niet over de financiële middelen om ambitieuze doelstellingen voor de vernieuwing van hun vloot te halen.

Angst voor een lege batterij: Met de technologische vooruitgang hoeven consumenten zich steeds minder zorgen te maken over de actieradius van een elektrisch voertuig. De grootste zorg lijkt dan ook te liggen bij de beschikbaarheid van laadinfrastructuur. Consumenten zullen pas massaal voor een elektrisch voertuig kiezen wanneer ze er zeker van zijn dat ze hun voertuig niet alleen thuis of op het werk maar ook aan de openbare laadinfrastructuur kunnen opladen.

Marktfalen: Particuliere bedrijven zijn terughoudend om te investeren in openbaar toegankelijke laadinfrastructuur. Investerings in laadinfrastructuur komen niet van de grond zolang het aantal elektrische voertuigen en plug-inhybrides geen kritieke massa bereikt. En omgekeerd kiezen consumenten niet voor elektrische voertuigen als de laadinfrastructuur slecht ontwikkeld is. Dit is een typisch kip-en-eiprobleem.

Netcapaciteit: Een ander hardnekkig probleem is het gebrek aan transparantie met betrekking tot de capaciteit van het elektriciteitsnet om nieuwe laadinfrastructuur op te nemen.

b) Nagestreefde doelstellingen

De component ondersteunt het **Europese vlaggenschipinitiatief ‘Opladen en bijtanken’** en bevordert toekomstbestendige schone technologieën om het gebruik van emissievrije en emissiearme voertuigen en laad- en tankstations te versnellen. Dit zal onze steden en regio's schoner maken en bijdragen tot het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050. De component is ook gericht op een voldoende aanbod van hernieuwbare elektriciteit, in verband met het Europese vlaggenschip ‘Versnellen’.

Een netwerk van laadpunten: De ambitie is om in de periode 2022-2026 meer te investeren in openbaar toegankelijke laadpunten voor particuliere nul- en lage-emissievoertuigen. Als het totale bedrag van de beschikbare subsidies wordt benut, zullen de betrokken investeringen resulteren in ongeveer 50.000 extra laadpuntequivalenten die openbaar toegankelijk zijn en 30.000 particuliere laadpunten bij de consument thuis tegen eind 2026. België streeft naar 1 openbaar laadpunt per 10 elektrische voertuigen, langs gewestwegen en autosnelwegen kiezen we duidelijk voor snellaadpunten¹⁶.

15 Eurostat (2019)

16 Belgium (2019), *Nationaal Energie- en Klimaatplan 2021-2030*, <https://www.nationaalenergieklimaatplan.be/nl>

Emissieloze bussen: We zijn van plan te investeren in slimme, veilige en schone openbaarvervoersvloeden en de bijbehorende infrastructuur. Het is de bedoeling meer te investeren in de vernieuwing of aanpassing van de vloot voor openbaar vervoer en de bijbehorende infrastructuur, zodat tegen 2026 285 bussen met een lage uitstoot en 110 zonder uitstoot gefinancierd zijn met subsidies van de faciliteit voor herstel en veerkracht. Bovendien zal de uitrol van laadinfrastructuur voor de openbaarvervoersvloot ook synergieën creëren en de exploitatiekosten verlagen. Dit zal de vernieuwing van de vloot verder versnellen. Voorts zijn recente schone voertuigen uitgerust met digitale componenten, die het verkeers- en mobiliteitsbeheer zullen verbeteren en de verkeersveiligheid zullen verhogen.

Groene overgang: Investeren in schoon en slim wegvervoer heeft het potentieel om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en het energieverbruik terug te dringen. Er worden ook aanzienlijke milieu- en gezondheidsvoordelen verwacht van de vervanging van fossiele brandstoffen door andere, op hernieuwbare elektriciteit gebaseerde of schone brandstoffen. EURO III-dieselbussen stoten gemiddeld 45 ton CO₂, 6,8 kg PM₁₀ en 7,2 kg NO_x (meer) uit per jaar (dan volledig elektrische bussen)¹⁷.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

De transitie naar schoon en slim (weg)vervoer in het algemeen vergt een brede mix van hervormingen en investeringen. In deze module worden de maatregelen beschreven die deels door de faciliteit voor herstel en veerkracht zouden worden gefinancierd. Er zal worden uitgelegd hoe deze passen bij andere maatregelen die zullen worden uitgevoerd om een tijdige transitie naar duurzaam vervoer te waarborgen.

Eén dimensie van deze component betreft de elektrificatie van openbaarvervoerbussen. De eerste grote orders voor volledig elektrische M3-bussen markeren het beginpunt van een overgang naar emissieloze bussen. Parallel daarmee worden belangrijke investeringen opgestart om de nodige laadinfrastructuur in busdepots te voorzien.

Een tweede dimensie van deze component is gericht op het versnellen van de invoering van particuliere elektrische auto's. Dit zal gebeuren via regelgevende maatregelen, maar ook door fiscale stimulansen te geven voor de ontwikkeling van laadinfrastructuur.

Naast het opladen thuis of op het werk is er vooral behoefte aan openbaar toegankelijke (snel)laders. Een algemeen aanvaarde verhouding in dit verband is ongeveer 1 openbaar toegankelijke lader per 10 elektrische voertuigen. Bovendien kunnen overheidsinstanties, door zich proactief op te stellen, een coördinerende rol spelen om het gebruiksgemak, de interoperabiliteit en de voorzieningszekerheid te verbeteren.

Als onderdeel van het herstelplan zullen regionale autoriteiten extra middelen uittrekken om de uitrol van openbaar toegankelijke laadinfrastructuur te versnellen, onder meer door partnerschappen aan te gaan met bedrijven die hun vloot willen elektrificeren en

17 European Commission (2014), *Guide to cost-benefit Analysis of Investment Projects, Economic appraisal tool for Cohesion Policy 2014-2020*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf; <https://airparif.asso.fr/calculateur-emissions/resultats.php>

hun laadinfrastructuur willen delen. Op die manier kunnen laadstations voor particuliere bedrijfsvloten worden opengesteld voor het publiek.

Hoewel de uitrol van laadinfrastructuur een gewestelijke bevoegdheid is – en elk gewest zijn eigen actieplan ontwikkelt en plant – vindt in een interfederale werkgroep regelmatig overleg plaats tussen de betrokken federale en gewestelijke autoriteiten om de beleidsontwikkeling ter zake te bespreken en te coördineren. Gelet op de Europese ambities en de federale plannen voor de vergroening van belastingen en aanverwante stimuleringsmaatregelen, zal deze coördinatie in de toekomst worden versterkt.

Ten slotte zullen we bestuderen welke specificaties nodig zijn om de vraag van elektrische voertuigen naar elektriciteit te kunnen richten naar duurzame energie, waarbij ook rekening wordt gehouden met de situatie op het elektriciteitsnet.

a) Hervormingen

ID	R – 3.03.
Naam	Uitstootvrije bedrijfswagens
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

Met oog op de European Green Deal, de Sustainable Development goals en de Belgische ambitie op vlak van klimaatverandering werd er in het regeerakkoord de nodige aandacht gegeven aan broeikasgasvrije verplaatsingen. Er zal namelijk gewerkt worden aan:

1. een geleidelijke uitfasering van de verkoop van niet zero-emissie auto's. Dit zal gebeuren op de voorwaarden dat er voldoende betaalbare wagens op de markt zijn en er analyses over de levenscyclus voorhanden zijn.
2. specifiek is er besloten dat tegen 2026 alle nieuwe bedrijfswagens broeikasgasvrij moeten zijn om in aanmerking te komen voor de bestaande preferentiële regeling

Het sociaal en fiscaal regime voor bedrijfswagens vormt een interessante alternatieve verloning voor de werkgever en de werknemer in vergelijking met het brutoloon. Dat regime heeft echter ook negatieve gevolgen op milieuvlak.

Een bedrijfswagen wordt intensiever gebruikt voor woon-werkverplaatsingen en voor private doeleinden, met jaarlijks zo'n 6000 km extra.

Door een bijsturing van het systeem kan dit fiscaal regime bijdragen aan de vergroening van het Belgische wagenpark in zijn geheel en het bereiken van de klimaatdoelstellingen op Europees niveau.

Doelstellingen

Dit project maakt deel uit van de uitgebreide hervorming van de autofiscaliteit dat verschillende doelen heeft, waaronder de elektrificatie van het wagenpark voor bedrijfswagens (RB01), elektrificatie van het globale wagenpark (dus ook van particulieren) door fiscale incentives voor de aankoop en installatie van laadpunten, aanpassing aan de nieuwe homologietest WLTP en de vermindering van de verkeersdruk en het aantal wagens door het mobiliteitsbudget (RE01). In totaal zal deze hervorming van de autofiscaliteit uit 4 deelprojecten bestaan.

Dit (deel)project 'Towards zero emission transport' heeft specifiek als doel de vergroening van het bedrijfswagenpark tegen 2026 mogelijk te maken.

Om dit mogelijk te maken zal tegen 2026 zullen enkel nog de emissie-loze bedrijfswagens kunnen genieten van het bestaande (para)fiscale voordeelregime. Er zal wel een overgangsregeling/uitdoofscenario voorzien worden voor die bedrijfswagens met een CO₂-uitstoot.

Uitvoering

Dit project 'Towards zero emission transport' heeft specifiek als doel de vergroening van het bedrijfswagenpark tegen 2026 mogelijk te maken. Dit project maakt deel uit van de uitgebreide hervorming van de autofiscaliteit dat verschillende doelen heeft, waaronder de elektrificatie van het wagenpark voor bedrijfswagens, elektrificatie van het globale wagenpark (dus ook van particulieren) door fiscale incentives voor de aankoop en installatie van laadpunten, aanpassing aan de nieuwe homologatietest WLTP en de vermindering van de verkeersdruk en het aantal wagens door het mobiliteitsbudget.

Concreet zullen enkel nog de emissieloze bedrijfswagens kunnen genieten van het bestaande (para)fiscale voordeelregime. Er zal wel een overgangsregeling/uitdoofscenario voorzien worden voor die bedrijfswagens met een CO₂-uitstoot, zodat de nieuwe bedrijfswagens tegen 2026 broeikasgasvrij zijn. .

De hervorming zal worden uitgevoerd op basis van een aanpassing van een bestaande fiscale en sociale maatregel. Dit moet gebeuren via de wet. De betrokken verantwoordelijke overheidsdiensten hiervoor zijn de Federale overheidsdienst Financiën, de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid en de Federale overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer.

Doelgroep

De hervorming van de fiscale steunmaatregelen voor de bedrijfswagens zal een directe impact hebben op werknemers, werkgevers (zowel multinational, kmo als zelfstandige), autoconstructeurs en leasingbedrijven. Dit zal ook een rechtstreeks positieve bijdrage hebben tot een gezonder leefmilieu dankzij de vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen en dus de verminderde CO₂ uitstoot. Dit komt de gehele samenleving ten goede.

Periode van uitvoering

De bredere hervorming van autofiscaliteit in al zijn facetten wordt momenteel uitgewerkt en heeft als ambitie om voor Q2 2021 goedgekeurd te worden. Eens de hervorming is goedgekeurd, zal de hervorming in verschillende fasen in werking treden, teneinde een hervormingspad richting emissie loze bedrijfswagen tegen 2026 in te zetten.

ID	R – 3.04.
Naam	Duurzame mobiliteit
Type	Hervorming
Projectdrager	Waalse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2023-2025

Uitdagingen

Het koolstofvrij maken van het wagenpark en van het vervoer in het algemeen is een noodzaak om de klimaatdoelstellingen voor 2030 en 2050 te halen. Op 9 mei 2019 heeft de Waalse regering de doelstellingen van het Plan FAST opgenomen in de gewestelijke mobiliteitsstrategie, inzonderheid in het luik “personen”¹⁸. Op 29 oktober 2020 werd deze strategie aangevuld met een luik “goederen”¹⁹. In de gewestelijke mobiliteitsstrategie wijst de regering op het belang van de energietransitie in het vervoer. Zo wordt in de gewestelijke mobiliteitsstrategie verklaard dat “het gevaarlijk is erop te rekenen dat de doelstelling van 20% elektrische voertuigen zal worden gehaald zonder vandaag al een strategie uit te stippelen om dit in de tijd te spreiden” alsook dat het nodig is “de ontwikkeling van oplaadstations met alternatieve brandstoffen te inventariseren en te plannen in heel Wallonië, voor elke vervoerswijze, met identificatie van de relevante plaatsen voor het goederenvervoer. Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan de openbare stations.”

De gevoerde actie moet dus op doeltreffende wijze kunnen tegemoetkomen aan de elektrificatiedoelstellingen die onder meer zijn opgenomen in de Waalse bijdrage aan het Nationaal Energie- en Klimaatplan en dienen ter versterking van de Waalse doelstellingen die zijn aangegaan in het kader van richtlijn 2014/94/EU betreffende de uitrol van een infrastructuur voor alternatieve brandstoffen, door de implementatie mogelijk te maken van een specifieke infrastructuur die het Waalse grondgebied bestrijkt, waarbij de beperkingen

18 Wallonie (2019), *Stratégie Régionale de Mobilité*, http://mobilite.wallonie.be/files/eDocsMobilite/politiques%20de%20mobilit%c3%a9/SRM_PERSONNES_2019.pdf

19 Wallonie (2020), *Stratégie Régionale de Mobilité, Volet marchandises*, <http://mobilite.wallonie.be/files/politiques-mobilite/SRM-marchandises-2020.pdf>

van het elektriciteitsnetwerk worden gerespecteerd en een antwoord wordt geboden op de mobiliteitsproblematiek, onder meer op de assen voor doorgaand verkeer.

Voorts zal een belastinghervorming worden doorgevoerd die het geleidelijk gebruik van energie-efficiëntere en emissievrije voertuigen aanmoedigt, teneinde de opkomst van oplaadbare elektrische voertuigen te bevorderen, met bijzondere nadruk op de lichtere en minder krachtige voertuigcategorieën.

Doelstellingen

De uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen, en meer bepaald oplaadpunten voor elektrische voertuigen, moet aan specifieke behoeften of mobiliteitseisen kunnen beantwoorden. Daarom is een drieledige aanpak nodig in dicht bevolkte centra waar privéparkeren moeilijk is, in (openbare of particuliere) winkelgebieden en op de assen voor doorgaand verkeer.

Het doel bestaat erin te beschikken over een volledig regelgevings- en ondersteuningskader dat toelaat het hoofd te bieden aan de verschillende geïdentificeerde uitdagingen. Dit kader moet voldoen aan de Europese teksten²⁰.

Dit regelgevend kader zal de volgende zaken definiëren:

- De strategie van uitrol op het openbaar domein;
- De benadering inzake de concessies;
- De gerichte steun voor openbare infrastructuur;
- De gerichte steun voor private infrastructuur die al dan niet toegankelijk is voor het publiek en met inachtneming van de verplichtingen van richtlijn 2010/31.

Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan de plaatselijke besturen door hen een gestructureerde aanpak aan te bieden, hetzij op plaatselijk niveau, hetzij via supragemeentelijke structuren die actief zijn op het gebied van ruimtelijke ordening.

Momenteel wordt een duizendtal voor het publiek toegankelijke punten uitgerold in Wallonië. Het is de bedoeling om tegen 2025 nog eens 4.000 voor het publiek toegankelijke oplaadpunten te installeren.

Wat betreft het fiscale luik zal het Wetboek van de met de inkomstenbelastingen gelijkgestelde belastingen worden herzien overeenkomstig de gewestelijke beleidsverklaring: “De verkeersbelasting en de belasting op de inverkeerstelling zullen worden herzien, bij ongewijzigde globale fiscaliteit, om ze te moduleren naargelang de CO₂-uitstoot en de massa/vermogen. Het doel bestaat er inzonderheid in om het gebruik aan te moedigen van minder krachtige en minder zware en dus minder vervuilende wagens.”

20 Richtlijn 2019/944 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit; richtlijn 2014/94 betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen; richtlijn 2010/31 betreffende de energieprestatie van gebouwen.

Uitvoering

Voor de laadpunten zullen de wet- en regelgevingsteksten worden opgesteld tijdens het tweede kwartaal van 2022. De middelen van de SPW Energie, de SPW Mobiliteit en Infrastructuur en Sofico zullen worden aangewend om de uitrol te verzekeren.

De steunmechanismen zullen door Wallonië worden gedelegeerd aan de actoren op het terrein, i.e. Sofico, de steden of gemeenten, de provincie of supragemeentelijke structuren. Er kan een beroep worden gedaan op andere structuren naargelang de behoeften die opduiken.

Het doel is om op evenredige wijze in te spelen op de ontwikkeling van elektrische voertuigen die in Wallonië ingeschreven zijn of in transit zijn op het Waalse grondgebied en om laadoplossingen aan te bieden op het openbaar domein, het voor het publiek toegankelijk privédomein, op het private of B2B-privédomein en op transitwegen waarvan het exclusieve beheer aan Sofico werd toevertrouwd, boven op de acties die worden uitgevoerd in het kader van de “IBE”-oproep en door het gebruik van de financiële mechanismen van de “CEF-Transport”-oproepen van het trans-Europese Vervoersnetwerk (TEN-T) aan te moedigen.

Er zal een budget van € 15 miljoen worden uitgetrokken om deze uitrol te ondersteunen, met inachtneming van de staatssteun en de evolutie daarvan. Er moet worden voorzien in een evaluatie van de maatregelen in functie van de verwachte evolutie van richtlijn 2014/94/EU.

Doelgroep

Voor de uitrol van oplaadpunten zal steun worden verleend aan bedrijven die actief zijn op het gebied van elektromobiliteit. Gerichte steun voor openbare operatoren kan ook worden gegarandeerd via de maatregelen (lokale of supralokale overheden).

Op het privédomein kan steun worden verleend voor investeringen door ondernemingen op voorwaarde dat zij geen commerciële activiteiten uitoefenen in verband met de exploitatie van de oplaadpunten.

De belastinghervorming met betrekking tot de verkeersbelasting en de belasting voor inverkeerstelling zal gevolgen hebben voor alle voertuigen die aan de belasting zijn onderworpen. In dit verband zal de kwestie van niet-uitstotende voertuigen centraal staan.

Periode van uitvoering

Voor de uitrol van oplaadpunten:

- 2022: uitvoering en prefinanciering van het mechanisme
- 2023: lancering van de concessieopdrachten of de rechtstreekse subsidies
- 2023-2025: uitrol in drie fasen

Voor het luik “belasting op de inverkeerstelling / verkeersbelasting”:

- 1 januari 2023: goedkeuring van een hervorming.

ID	R – 3.05.
Naam	Oplaadinfrastructuur
Type	Hervorming
Projectdrager	Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

- De beslissing om dieselloze voertuigen en vervolgens benzine en LPG te bannen betekent dat men tegelijkertijd steunmaatregelen voor de alternatieven zal moeten aanbieden, zoals een openbaar toegankelijk oplaadaanbod, ook voor particuliere voertuigen, vooral omdat slechts een minderheid van de huishoudens in het BHG over een eigen parkeerplaats beschikt (ongeveer 26%).
- De gewestelijke strategie met betrekking tot de mobiliteit (Good Move-plan) wil echter het huidige model, dat nog steeds sterk gericht is op de individuele auto, doen evolueren naar een intensiever gebruik van actieve modi (lopen, fietsen) en collectieve en gedeelde mobiliteit. Dit nieuwe model is gebaseerd op het delen van de openbare ruimte op een wijze die bevorderlijk is voor actief, collectief en gedeeld gebruik en voor de leeffunctie. Het individuele voertuig mag slechts een residuele plaats innemen in deze infrastructuur. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de uitrolstrategie voor publiek toegankelijke oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen.
- Wat de publiek toegankelijke laadpalen betreft, heeft het Gewest op 19 oktober 2018 een dienstverleningsconcessie voor de levering, installatie en exploitatie van laadpalen gegund aan PitPoint. De concessie heeft een looptijd van 10 jaar (met 2 jaar exclusiviteit voor de installatie en een optioneel derde jaar) en voorziet in de aanleg van een basisnetwerk van ongeveer 100 laadpalen (met elk 2 laadpunten). Vervolgens wordt dat netwerk uitgebreid volgens het principe van paal volgt wagen (ontwikkeling van het aanbod volgens de vraag van bewoners en exploitanten van gedeelde voertuigen) en paal volgt paal (ontwikkeling van het aanbod in functie van het gebruik van de palen).

Doelstellingen

In juni 2020 heeft de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de strategie voor de ontplooiing van een oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen gevalideerd, met als streefcijfer 11.000 publiek toegankelijke oplaadpunten tegen 2035. Het beantwoordt aan de gewestelijke ambities om het vervoer koolstofvrij te maken, die met name hebben geleid tot de instelling van de lage-emissiezone, waarvan de mijlpalen en het tijdschema voor de periode 2025-2035 binnenkort het voorwerp zullen uitmaken van een besluit dat de principiële beslissing van de regering om te streven naar "zero emission" zal vertalen met een verbod op voertuigen op diesel tegen ten laatste 2030 en benzine/LPG tegen ten laatste 2035.

Om het wagenpark geleidelijk koolstofvrij te maken, moeten parallelle maatregelen worden genomen ter ondersteuning van alternatieven, zoals de ontwikkeling van een toegankelijk openbaar aanbod van oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen, inclusief voor particuliere voertuigen.

De invoering van een dergelijk oplaadaanbod moet echter wel stroken met de regionale mobiliteitsstrategie (Good Move), die het huidige model, dat nog grotendeels op de personenauto is gebaseerd, wil ombuigen naar een groter gebruik van actieve vervoerswijzen (lopen, fietsen) en collectieve en gedeelde mobiliteit. De strategie voor de ontwikkeling van laadinfrastructuur zal gebaseerd zijn op volgende principes:

- De geleidelijke invoering van laadstations door het Gewest zal worden gepland in samenhang met het mobiliteitsbeleid, het parkeerbeleid en het beleid inzake klimaat en luchtkwaliteit;
- Het openbaar elektrisch opladen zal worden opgevat als een dienst die in de eerste plaats bedoeld is voor de buurtbewoners die geen toegang hebben tot een privéparkeerplaats (74% van de gezinnen in Brussel);
- De oplaadpunten moeten door meerdere exploitanten kunnen worden gebruikt en universeel toegankelijk zijn, mogen alleen worden gevoed met groene stroom, de connectiviteit moet compatibel zijn met alle voertuigen en er moet worden voorzien in een ad-hocbetaalsysteem;
- De financiering van deze uitrol moet niet worden gedragen door alle elektriciteitsverbruikers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, maar door degenen die er baat bij hebben.

Uitvoering

De uitvoering van deze strategie vereist wetswijzigingen die in de komende maanden zullen worden doorgevoerd, met name via:

- in de Ordonnantie houdende het Brussels Wetboek van Lucht, Klimaat en Energiebeheersing: de modaliteiten voor het opstellen van de gewestelijke cartografie van de spreiding van de laadpalen, de verplichting voor de gemeenten om een gemeentelijke cartografie voor de inplanting van de laadpalen op te stellen, de procedure voor de validering van de gemeentelijke cartografieën en de verdeling in percelen van de verschillende locaties die voor de palen zijn gepland;
- in de Ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: de faciliterende rol van de distributienetbeheerder bij de ontwikkeling van de elektromobiliteit, de rol als opdrachtgever van de distributienetbeheerder, de activering van de afwijking waarin Richtlijn 2019/944 betreffende de verlening van de status van beheerder in laatste instantie aan de distributienetbeheerder voorziet, de rol van de regelgever bij het toezicht op de voorwaarden voor de gunning van contracten;
- in verschillende uitvoeringsbesluiten met als doel de veiligheidsvoorschriften die de laadpalen buiten de openbare weg moeten respecteren, maar ook om een minimum ratio van laadpalen te bepalen tegen 2025.

Er zal ook een invoeringsplan worden ontwikkeld om de uitvoering van de strategie in de komende jaren te specificeren.

In afwachting van de integratie van de geplande wijzigingen in de wetteksten, zal de installatie van een basisnetwerk van openbaar toegankelijke laadpalen worden voortgezet overeenkomstig de dienstverleningsconcessie voor de levering, installatie en exploitatie van laadpalen die het Gewest eind 2018 aan PitPoint heeft toegekend. Een overgangsregeling zal het mogelijk maken de maximale ontwikkeling van de laadpalen op straat te optimaliseren en bepaalde operationele hypothesen te testen, met name op het gebied van vereenvoudiging.

Doelgroep

Bedrijven, burgers, en weggebruikers

Periode van uitvoering

Het project zal uitgevoerd worden tussen het tweede trimester van 2021 en het tweede trimester van 2026.

ID	R – 3.06.
Naam	Stimuleren van uitstootvrij vervoer
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	1 ^{ste} augustus 2026

Uitdagingen

Dit hervormingsproject biedt een antwoord aan vier uitdagingen:

- Nood aan een geïntegreerd beleidskader voor de transitie naar alternatieve brandstoffen voor transport;
- Nood aan omkadering, sensibilisering en stimulansen om de transitie naar vooral emissievrije mobiliteit te versnellen;
- Er is een aanzienlijke investeringsbehoefte in duurzaam transport, met name om infrastructuur te ontwikkelen voor elektrische en emissievrije mobiliteit en logistiek.
- Privé-investeringen aantrekken en ondersteunen om het economisch herstel te bevorderen. De focus ligt daarbij op de groene transitie, in het bijzonder op het gebruik van schone energie en op infrastructuur voor duurzaam vervoer.

Doelstellingen

Het project ondersteunt de transitie naar alternatieve brandstoffen voor transport met een duidelijke focus op het stimuleren van zero-emissie transport in Vlaanderen. Vanuit het Europese beleidskader (AFID) en het Belgisch Nationaal Beleidskader, werd op Vlaams niveau een actieplan 'Clean Power for Transport' opgemaakt met concrete doelstellingen en beleidsacties. Na afloop van het vorige actieplan zal een nieuw, geïntegreerd actieplan opgemaakt worden als beleidskader voor de periode 2021-2025. Binnen het actieplan ligt o.a. de focus op de verdere uitrol van een (semi-)publiek netwerk van oplaadpunten om Vlaanderen voor te bereiden op de verwachte groei van het aandeel elektrische voertuigen. Dit hervormingsproject is daarom gelinkt aan het investeringsproject 'laadpalen – versnelde uitrol laadinfrastructuur'. Daarnaast is er specifieke aandacht voor extra stimulansen voor zero-emissievoertuigen en andere voertuigcategorieën. Het project beantwoordt aan de landenspecifieke aanbevelingen 3 (2019) en 3 (2020) voor België.

De doelstelling is het structureren en systematiseren van het beleid in de vorm van een nieuw CPT-actieplan 2021-2025 en de brede bevolking sensibiliseren over de voordelen en het specifieke gebruik van zero-emissievoertuigen.

Uitvoering

- Juridisch onderbouwen van het CPT-beleid in Vlaams regelgeving. Gezien de overdracht van de CPT-bevoegdheden naar de minister van mobiliteit en openbare werken en het aflopen van regelgeving m.b.t. de uitrol van publieke laadinfrastructuur, wordt er een nieuw Vlaams decreet en besluit opgemaakt voor uitvoering van het CPT-beleid.
- Stimuleren van koolstofarme voertuigen en zero-emissievoertuigen bij particulieren, bedrijfsvloten en nichevloten. In 2025 streven we naar een marktaandeel zero-emissie personenwagens van 20%. Hiervoor wordt o.m. gebruik gemaakt van financiële incentives bij de uitrol van laadinfrastructuur. Andere maatregelen zoals de verdere uitwerking van lage en zero-emissie zones, stedelijke emissievrije logistiek en ondersteuning van deelmobiliteit werken aanvullend.
- Faciliteren van de uitrol van bijhorende laadinfrastructuur (traag en snel). We nemen het initiatief voor de uitrol van 30.000 bijkomende publieke CPE (charge point equivalents) tegen 2025. Volgens prognoses voor het Vlaams Luchtbeleidsplan en het Vlaams Energie- en Klimaatbeleidsplan rijden er in 2025 350 000 elektrische voertuigen in Vlaanderen. Er zouden dan 35 000 publieke laadmogelijkheden moeten zijn (1 op 10 volgens de gehanteerde verhouding op Europees niveau). Eind 2020 zouden dit er ongeveer 5000 moeten zijn. Dit betekent dat er eind 2025 30 000 laadmogelijkheden moeten bijkomen. Daartoe werken we een Vlaams kader uit voor publiek laden, bepalen voorwaarden om het laden vlot te laten verlopen, verwijderen (wettelijke) drempels bij de uitrol en exploitatie van publieke laadpunten. Daarnaast stimuleren we de uitrol van laadinfrastructuur buiten het publieke domein/voor specifieke doelgroepen en zorgen we voor een slimme integratie in het energiesysteem.
- Innovatie stimuleren voor vergroening goederenvervoer. Voor lichte en zware vracht voeren we een stimulerend beleid richting zero-emissievoertuigen, al zal de transitie op een trager tempo verlopen dan voor personenwagens. In 2025 mikken we op zero-emissie logistiek voor de beleving van de stadskernen.

- Uitwerken van een specifiek beleid voor licht elektrisch vervoer. Daarbij worden de mogelijkheden bekeken van stimuli voor lichte voertuigen, eenvoudige regelgeving gebaseerd op momentane snelheid en niet op voertuigtype, een aangepaste weg-, parkeer- en laadinfrastructuur, aandacht voor kwaliteit(slabels) en positieve campagnes.
- Stimuleren van gebruik van schonere brandstoffen en motoren voor vaartuigen en het gebruik van walstroom voor binnenvaart en zeevaart.

Doelgroep

Bedrijven, de algemene bevolking, weggebruikers.

Periode van uitvoering

Het project loopt van het tweede kwartaal van 2021 tot 1 augustus 2026.

ID	R – 3.07.
Naam	Emissiefraude
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

De transportsector is de belangrijkste lokale bron van NOX en draagt ook in belangrijke mate bij tot de fijnstofconcentraties. Om de gezondheid van mens en milieu in Vlaanderen te beschermen zijn in deze sector heel wat noodzakelijke beleidsmaatregelen genomen of voorzien. Veel daarvan hebben impact op het leven van onze burgers: denk aan lage-emissiezones, vergroening van de verkeersfiscaliteit en maatregelen om de groei in mobiliteitsvraag onder controle te houden.

Het is daarbij van belang dat een rechtvaardig en evenwichtig beleid wordt gevoerd. We vragen terecht inspanningen van de bevolking, maar we moeten er als overheid tegelijk over waken dat er kordaat en efficiënt wordt opgetreden tegen partijen die het niet nauw nemen met de geldende milieubeschermingsmaatregelen. Dit komt in de transportsector helaas te vaak voor. Dieselgate maakte duidelijk dat voertuigfabrikanten in Europa de emissienormen vaak ongestraft met de voeten kunnen treden. Daarnaast frauderen een beperkt aantal eigenaars met hun wagen of vrachtwagen(s), waarbij zij kosten besparen maar enorme emissies veroorzaken en zo de milieu-inspanning van vele andere burgers en de overheid teniet doen. De grote impact hiervan werd in recent beleidsonderzoek van BOMG aan de oppervlakte gebracht.

Doelstellingen

Volgehouden beleidsmatige aandacht voor de problematiek van praktijkemissies van voertuigen heeft geleid tot technologische vernieuwing. De nieuwste katalysatoren en emissiereductiestrategieën hebben het potentieel om de uitstoot van zowel PM als NOX aanzienlijk te verminderen. Dat reductiepotentieel zal echter slechts gerealiseerd worden wanneer door middel van efficiënt georganiseerd toezicht de overheid kan garanderen dat voertuigen correct blijven functioneren en manipulaties door eigenaars en fabrikanten vermeden wordt.

Het project beoogt het vertrouwen te herstellen in zowel de voertuigindustrie als het door de overheid opgezette controlesysteem om emissies te beperken, illegale en oneerlijke praktijken te bestrijden met het oog op milieubescherming en een gelijk en eerlijk economisch speelveld te creëren om innovatie te ondersteunen.

Het voorgestelde beleid vloeit voort uit wetenschappelijk en beleidsstrategisch onderzoek uitgevoerd in opdracht van bOMG tijdens recent afgerond studiewerk. Op basis van de bevindingen uit het onderzoek wordt in samenwerking tussen de bevoegde ministers van leefmilieu en van mobiliteit een plan van aanpak uitgewerkt dat concreet invulling geeft aan de aanbevelingen.

Deze hervorming is in overeenstemming met de relevante Europese regelgeving.

- De aanpak van emissiefraude draagt bij tot het halen van de luchtkwaliteitsdoelstellingen uit de luchtkwaliteitsrichtlijn 2008/50/EG.
- Het project draagt bij tot de eisen uit verordening 2018/858 (betreffende de goedkeuring van en het markttoezicht op motorvoertuigen en aanhangwagens daarvan en systemen, onderdelen en technische eenheden die voor dergelijke voertuigen zijn bestemd) en verordening 2018/1832 (typegoedkeuringstests en -procedures voor de emissies van lichte personen- en bedrijfsvoertuigen, waaronder die voor conformiteit tijdens het gebruik en emissies in reële rijomstandigheden, te verbeteren en bepalingen in te voeren betreffende instrumenten voor de meting van het brandstof- en elektriciteitsverbruik).
- Het project focust op praktijkemissies op de weg van luchtverontreinigende stoffen door voertuigen met het oog op het verbeteren van de uitstoot en het naleefgedrag. Hoewel het project niet rechtstreeks tot doel heeft om CO₂-emissies te bepalen tijdens WLTP-testcycli in laboratoriumomstandigheden, wordt het uitgevoerd conform uitvoeringsverordening (EU) 2019/1839 wat betreft de bepaling en de rapportage van de WLTP-CO₂-waarden voor bepaalde categorieën nieuwe lichte bedrijfsvoertuigen en tot aanpassing van de inputgegevens voor de correlatietool.

Uitvoering

We onderscheiden de volgende werven:

1. Versterking periodieke keuring met emissiecontroles: Met een onmiddellijke invoering van de deeltjesteller voorkomt men dat eigenaars van diesellootvoertuigen die ongeoorloofde fijnstofemissies veroorzaken door de mazen van het net glippen. Hiernaast zal Vlaanderen initiatief nemen voor de ontwikkeling van performante NOX tests. Keuringscentra worden partners in het gestructureerd capteren van

milieurelevante informatie over onze vloot door een datasysteem op te richten. Gerichte wettelijke aanpassingen moeten achterpoortjes sluiten en een effectieve handhaving in geval van fraude garanderen.

2. Versterking wegkantcontroles met emissiecontroles: Sommige manipulaties kunnen ongedaan gemaakt worden alvorens het voertuig aan te bieden voor inspectie. Bovendien zouden buitenlandse voertuigen die gebruik maken van ons wegennet zo volledig buiten schot blijven. Ondersteund door de nodige tools, zullen politie en wegeninspecteurs zullen gericht voertuigen selecteren en testen.
3. Professionele aanpak van conformiteitstesten: Door een professioneel en efficiënt programma van ISC-tests kan Vlaanderen actief meewerken aan de opsporing van defeat devices, welke de emissieregelgeving omzeilen.
4. Ontplooien van innovatief voertuigemissie-monitoringprogramma: Emissiemonitoring-programma's (remote sensing en eventueel plume chasing) zijn noodzakelijk voor uitvoeren of faciliteren van alle vermelde beleidsinitiatieven. De resultaten worden daarnaast gebruikt voor de validatie/verbetering van emissiemodellering.
5. Doorgedreven digitalisering en een goede uitwisseling van data: het is belangrijk om monitoring, voertuiginspecties en conformiteitstestprogramma's te integreren. Hiertoe wordt ingezet op de oprichting van een datasysteem dat emissiegegevens van voertuigen combineert met vaststellingen tijdens inspecties.

Doelgroep

Het project richt zich op voertuigeigenaars en voertuigfabrikanten. De ganse bevolking zal baten ondervinden van een betere luchtkwaliteit.

Periode van uitvoering

Concrete acties voor elke van de vernoemde 5 werven worden uitgerold volgens onderstaand tijdschema:

1. 2022: start invoering PN-teller test + oplevering onderzoeksproject beperkte NOx test; 2023: implementatie beperkte NOx test.
2. 2022: pilootproject plume chasing + juridisch kader uitbreiding toepassingsgebied wegkantcontroles + marktonderzoek ontwikkeling inspectieinstrument emissie-fraude lichte voertuigen; 2022: start ontwikkeling inspectieinstrument + start wegkantcontroles aangestuurd op basis van emissiemonitoring.
3. 2021 - 2022: Praktische en regelgevende voorbereiding; 2023: start jaarlijks terugkerend risicogebaseerd testprogramma
4. 2022: Uitwerken juridisch kader en bestek voor opgeschaald emissiemonitoring programma (remote sensing); 2023: Opzetten monitoringsprogramma met permanent karakter (minstens tot 2026)
5. 2021: Scope IT-project afbakenen en partnerschappen opzetten; 2024: beoogde finalisatie datasysteem

b) Investerings

ID	I – 3.16.
Naam	Vergroening van het buspark (De Lijn)
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	93,00
Coëfficiënt klimaat (%)	60%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	30/09/2023

Uitdagingen

Het project komt tegemoet aan vijf concrete uitdagingen:

1. Dit project ondersteunt de modal shift naar collectief en emissiearm vervoer, en naar collectief en emissievrij vervoer, en draagt bij tot het vergroten van het aandeel van de duurzame transportmodi (in casu het openbaar vervoer). Dit kadert binnen een breder Vlaams beleid om de modal shift verder te versterken, d.m.v. o.a. investeringen in fietsinfrastructuur, de introductie van Hoppin-punten om combimobiliteit te stimuleren en het aanbieden van deelmobiliteitssystemen.
2. Het project bevordert het economisch herstel door publieke investeringsprojecten.
3. Luchtvervuiling wordt verminderd, het project zorgt voor een verbetering van de luchtkwaliteit in stedelijke gebieden en stadscentra.
4. Het project vermindert ook andere broeikasgasemissies ten gevolge van vervoer.
5. Daarnaast zal De Lijn de Europese doelstellingen rond schone voertuigen behalen (in het kader van de Richtlijn 2019/1161): in de periode augustus 2021 tot december 2025 moet daartoe minstens 45% van de aanbestedingen voor openbaar vervoer betrekking hebben op schone bussen (waarvan de helft emissievrije bussen).

Doelstellingen

De doelstelling van dit project is een gefaseerde overgang naar een groene en duurzame busvloot van vervoersmaatschappij De Lijn. Dit is gelinkt aan de doelstelling van de Vlaamse Regering om de stadskernen tegen 2025 emissievrij te bedienen.

De focus ligt daarbij op de vervanging van de zwaar vervuilende Euro III-bussen. Een andere doelstelling is om het economisch herstel te ondersteunen door te investeren in duurzame en openbare mobiliteit.

Om hier snel te kunnen schakelen wordt in eerste instantie ingezet op zowel plug-in e-hybride als volledig elektrische bussen (categorie M3). Beiden met moderne batterijpacks. En voornamelijk voor de gelede bussen waarvoor vandaag geen kost-economisch alternatief bestaat qua e-bus (vanwege grotere gewicht en beperkte autonomie).

Door de investeringen in dit project zal reeds 15% van de busvloot in eigen beheer worden vergroend als tussenstap bij het behalen van de Europese doelstellingen in het kader van de Richtlijn schone voertuigen (zie supra).

Een andere doelstelling is om het economisch herstel te ondersteunen door te investeren in duurzame en openbare mobiliteit.

Uitvoering

Beide bustypes (plug-in e-hybrides en volelektrische bussen) zullen in heel Vlaanderen worden ingezet en zullen de oudere Euro III-bussen (100% diesel-aangedreven) vervangen. Ze zullen worden ingezet om emissievrij te rijden in de stadskernen in Vlaanderen ter verbetering van de luchtkwaliteit in de steden.

Het project bestaat uit volgende onderdelen: aankoop van e-bussen (volelektrische bussen) en plug-in e-hybride bussen en de gerelateerde laadinfrastructuur op de stelplaatsen:

- Aankoop van 60-tal* e-bussen (volelektrische bussen)
- Ombouw van 250* bestaande hybride bussen naar plug-in e-hybride
- Aankoop van 35* gelede plug-in e-hybride bussen
- De uitrol van laadinfrastructuur op de stelplaatsen. Dit gaat hand in hand met de levering van de e-bussen (volledig elektrisch) en de “plug in” e-hybride bussen. Wanneer de eerste e-bussen (volledig elektrisch) en de “plug-in” e-hybride bussen aankomen op het depot, moet de laadinfrastructuur aanwezig zijn. Dezelfde laadinfrastructuur kan zowel door e-bussen (volledig elektrisch) als door de “plug-in” e-hybride bussen worden gebruikt.

Het totaal aantal van 345 * bussen zal rijden op de verschillende lijnen in Vlaanderen met focus op de stadsdelen.

Wat betreft de zero-emissiebus (volelektrische bus) zal de Lijn een aanbesteding lanceren die tegen het derde kwartaal van 2021 zal worden afgerond. Het bestek, voor de aanschaf van de nieuwe volledig elektrische bussen, is momenteel in opmaak. De veiligheidsvoorschriften zullen voldoen aan de General Safety Regulation (Verordening 2019/2144). We kunnen bevestigen dat de volgende kenmerken zijn voorzien in het ontwerp bestek:

- Specifieke eisen om het directe zicht van bus- en vrachtwagenchauffeurs te verbeteren en blinde vlekken weg te nemen
- Systemen aan de voorkant en zijkant van het voertuig om kwetsbare weggebruikers te detecteren en te waarschuwen, vooral bij het maken van: AVAS (Acoustic Vehicle alerting system)
- Intelligente snelheidsondersteuning
- achteruitrijbeveiliging met camera
- Antibotsingsassistent

Voor de plug in e-hybride bussen zal de bestaande hybride vloot van de Lijn worden uitgebreid. De aankoop van de hybride bussen (35* bussen) en de aanpassing van de

bestaande hybrides (250 *) betreft “plug-in” e hybride bussen. Deze “plug-in” e-hybride bussen voldoen aan de richtlijn schone voertuigen.

De aankoop van de “plug in” hybride bussen bestaat specifiek uit gelede bussen, uitgerust met een batterij capaciteit van 282Kwh. Deze bussen hebben een zero emissie bereik van minimum 100/150 km. zonder bijkomend oplaadmoment. Niet alle lopen hebben deze afstand en wanneer de loop de actieradius overschrijdt worden deze efficiënt ingezet via geofencing.

De aanpassing van de bestaande “plug-in” hybride bussen maakt het mogelijk, met de laatst beschikbare technologie (geo-fencing en moderne maximum batterij pakketten) , om een ruimer zero-emissie rijbereik te hebben (afhankelijk van het constructie jaar en de technisch mogelijke aanpassingen). De “plug-in” hybride bussen gebruiken dus geo-fencing: wanneer de bus aankomt in een stadskern, rijdt de bus sowieso zero-emissie.

De openbare dienstverplichting van De Lijn omvat elektrificatie als onderdeel van haar openbare dienstcontract. Dit vraagt om extra investeringen, vooral in de depots, infrastructuur en vloot. Deze investeringen hebben een negatieve invloed op het netto financiële effect waarvoor de compensatie nodig is om te voldoen aan de definitie van deze compensatie zoals vermeld in de bijlage van verordening 1370/2007. Aangezien deze investeringen kapitaaluitgaven zijn, zijn ze redelijk rechttoe rechtaan in de berekening van het netto financiële effect.

*aantallen zijn indicatief en zijn afhankelijk van de effectieve aankoopprijs.

Staatssteun

De Vlaamse regering heeft beslist op 11 november 2020 om VVM De Lijn als interne operator voor het kern- en aanvullend net aan te duiden voor de volgende tien jaar (met een tussentijdse evaluatie na 5 jaar). Bijgevolg is er geen sprake van staatssteun. Zie voor aankondiging in het Europees Publicatieblad 2020/S 251-633869.

Doelgroep

Dit project is gericht op de gebruikers van het openbaar vervoer en de bevolking in het algemeen.

Voor de eerste e-bussen zijn er 3 locaties gekozen: depot Kortrijk, depot Gent-Destelbergen, depot Genk-Winterslag. Voor de uitrol van de “de plug-in” e-hybride bussen zullen verschillende depots in Vlaanderen voorzien worden met laadinfrastructuur.

Periode van uitvoering

Het project loopt van het 1 januari 2021 tot 30 september 2023.

ID	I – 3.17.
Naam	Vergroening van het buspark (MIVB)
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	55,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Begin 2025

Uitdagingen

Het project beantwoordt aan twee belangrijke uitdagingen:

- De Gewestelijke Beleidsverklaring 2019-2024 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevestigt een geleidelijke afschaffing van diesel tegen uiterlijk 2030, en van benzine en LPG tegen uiterlijk 2035. De MIVB moet hierop voorbereid zijn.
- Als gevolg van Covid hebben de gebruikers nieuwe vervoersgewoonten aangenomen en heeft het gebruik van personenwagens zich gehandhaafd: de ontwikkeling van het busnet met schone bustechnologie maakt het mogelijk tegemoet te komen aan de behoeften van de gebruikers in hun zoektocht naar ecologisch verantwoorde vervoerswijzen.

Doelstellingen

Samenvattend kan worden gesteld dat het project beantwoordt aan de doelstellingen van de Europese, nationale en gewestelijke plannen. Het is in overeenstemming met de landenspecifieke aanbevelingen (LSA 3 van 2019 en 2020), het nationale hervormingsplan (NHP), het relance- en herontwikkelingsplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en zorgt voor sociale en territoriale cohesie, met inachtneming van de gendergelijkheid:

- Dit MIVB-project beantwoordt aan de doelstellingen van het Nationaal Energie - Klimaatplan 2021 - 2030 <https://www.plannationalenergieclimat.be/fr> “Bijna 90% van de respondenten is van mening dat het openbaar vervoer fiscaal voordeliger zou moeten zijn dan het gebruik van een personenwagen”.
- Het MIVB-project beantwoordt aan bepaalde doelstellingen van het Brusselse relance- en herontwikkelingsplan: As 1: Sociaaleconomische overgang en werkgelegenheid, Efficiënte mobiliteit, met oog voor gezondheid en levenskwaliteit, As 3: Territoriale ontwikkeling en milieu, Mobiliteit, Milieu.
- Ten slotte speelt het MIVB-project indirect in op de federale hervorming inzake de belasting van bedrijfswagens: het inzetten van schone, stille, comfortabele en geklimatiseerde bussen beantwoordt aan de federale doelstellingen en zou ook de overstap van de auto naar ecologisch verantwoord openbaar vervoer per bus mogelijk moeten maken, maar ook het gebruik van zachte mobiliteitsmiddelen van/naar de bovengrondse bushaltes

Uitvoering

De MIVB heeft het Green Deal-beleid gevolgd en eerder al de initiatieven van de Europese Commissie voor de vergroening van het buspark: met name door deel te nemen aan Europese projecten, gefinancierd door de Europese Commissie, zoals Horizon 2020 Elipctic, Assured, Zeeus; maar ook CEF Benefic, DG Move Appollo, en door te voldoen aan de programma's Joint Undertaking Hydrogen en IPCEI Hydrogen.

Na analyses, met name op Europees niveau, heeft de MIVB drie technologieën voor elektrische bussen getest met 7 midibussen (Solaris), 5 standaardbussen (Bolloré) en 25 gelede Solaris-bussen (op lijn 64). Dankzij deze tests kan de MIVB haar werking verbeteren, met name het (her)laden van de batterijen van de bussen, zowel in het depot met behulp van nachttechnologie als langs de lijn met behulp van "opportunity" lading. Daarnaast heeft de MIVB 110 standaard hybride bussen (12 meter) en 141 gelede hybride bussen (18 meter) aangekocht en in gebruik genomen.

Na deze tests met de drie verschillende types van elektrische bussen (midi, standaard, gelede) en de ervaring die werd opgedaan met het grootschalig inzetten van hybride bussen, heeft dit FHV-project van de MIVB tot doel andere bussen in te zetten, zoals plug-in hybride of elektrische bussen; en of een busdepot (Noord West Marly) in te richten dat volledig gewijd is aan elektrische technologie.

Dit project is opgesplitst in 3 doelstellingen, van 2021 tot 2024: de voorbereiding en aankoop van schone bussen; en de inrichting van de stelplaats Marly (Noord-West), die uiteindelijk plaats zal bieden aan 100 elektrisch aangedreven gelede bussen.

Staatsteun

In de eerste plaats zullen de gebruikelijke procedures voor overheidsopdrachten worden gevolgd.

Ten tweede verwijst staatssteun naar directe of indirecte economische of financiële steun die door nationale overheidsinstanties aan ondernemingen wordt verleend.

De subsidie die de Brusselse regering aan de MIVB betaalt voor de aankoop van bussen, stelt het verbod op staatssteun niet ter discussie omdat ze wordt beschouwd als compensatie voor openbaredienstverlening in verband met een openbaredienstcontract (cf. artikel 9 van Verordening 1370/2007).

De bussen zouden worden aangekocht voor gebruik in de openbare vervoersdienst die door de MIVB wordt geëxploiteerd krachtens de MIVB-Verordening en het met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gesloten openbaredienstcontract.

Bovendien is in het openbaredienstcontract de overgang naar een volledig elektrische busvloot een van de doelstellingen die de MIVB moet bereiken (zie artikel 30.2 van het beheerscontract)

Doelgroep

Dit project is gericht op de gebruikers van het openbaar vervoer en de bevolking in het algemeen.

Voor deze bestelling e-bussen is er gekozen voor het depot Marly (Noord West) die op langere termijn een capaciteit van 100 elektrische bussen zal krijgen.

Dit project is gericht op de gebruikers van het openbaar vervoer en de bevolking in het algemeen.

Voor deze bestelling e-bussen is er gekozen voor het depot Marly (Noord West) die op langere termijn een capaciteit van 100 elektrische bussen zal krijgen.

Periode van uitvoering

De bestellingen voor de stelplaats zullen in 2022 worden geplaatst, terwijl de bestelling voor de aankoop van de bussen begin 2023 zal worden geplaatst. Alle 50 bussen en hun infrastructuur zullen begin 2025 operationeel zijn.

ID	I – 3.18.
Naam	Oplaadinfrastructuur
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	32,00
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Augustus 2024

Uitdagingen

Begin 2021 bestaat amper 1% van het park uit elektrische wagens. Transport is verantwoordelijk voor meer dan 22% van de CO₂-emissies in België, waarvan de helft door autoverkeer. Door de transitie tot elektrische en hybride-plug-in wagens te incentivieren, kan deze uitstoot fors verminderen op korte termijn.

De voorbije jaren is de elektrische wagen verder ontwikkeld en is de rem tot de adoptie ervan minder de kost of het bereik van de auto, maar eerder de mogelijkheid om de auto op te laden wanneer de auto niet in gebruik is.

De uitbouw van een thuis- en publiek toegankelijk laadnetwerk verloopt momenteel traag. De laadinfrastructuur thuis en op publiek toegankelijke plaatsen is daarom essentieel in het realiseren van de overstap naar zero-emissie verplaatsingen.

Doelstellingen

Het project heeft als doel de transitie van (personen)wagens op fossiele brandstoffen naar elektrische wagens te faciliteren en de uitrol van laadinfrastructuur, nodig om die wagens emissievrij te laten rijden en dus essentieel in de groene transitie, te versnellen.

De laadinfrastructuur thuis en op publiek toegankelijke plaatsen is essentieel in het realiseren van de overstap naar zero-emissie verplaatsingen. Daar personenwagens vaak

niet gebruikt worden, wil het project van deze inactiviteit gebruik maken en de wagens op te laden wanneer ze thuis staan of voor langere tijd ongebruikt worden.

Dit project zal de ontwikkeling van laadinfrastructuur versnellen. Het creëert draagvlak voor elektrisch rijden. Bovenop de CO₂-vermindering door overschakeling naar elektrische en hybride wagens, zal dit project ook het laadnetwerk op een zo groen mogelijke manier ontwikkelen.

Het project draagt bij aan de doelstelling van de hervorming 'Zero emission company cars' om tegen 2026 de nieuwe bedrijfswagenmarkt broeikasvrij te maken. Verder zal deze fiche een hefboomwerking creëren tot de projecten, die zullen worden ontwikkeld op regionaal niveau betreffende laadinfrastructuur op de openbare weg. De combinatie van de projecten zal de transitie versnellen.

De uitvoering van dit project is essentieel aan de te bereiken vergroening van het wagenpark om in lijn te blijven met de CO₂-uitstootlimieten opgelegd door de Europese Commissie. Door de bijdrage van investeringen en hervormingen als deze kan het Belgische wagenpark van 10% naar 22% plug-in elektrisch gaan tegen Q4 2024 (in lijn met de aanbevelingen van de Europese Commissie). Het project heeft als doelstelling de hefboom te zijn voor de adoptie van elektrische wagens door meer dan 80.000 laadpalen mede te financieren.

Deze hervorming zal de range anxiety, dat vaak gepaard gaat met elektrisch rijden, elimineren en zo een van de grootste obstakels tot de overstap naar een elektrisch wagenpark uit de weg ruimen.

Uitvoering

Dit project maakt deel uit van de uitgebreide hervorming van de autofiscaliteit dat verschillende doelen heeft, waaronder de elektrificatie van het wagenpark voor bedrijfswagens, elektrificatie van het globale wagenpark (dus ook van particulieren) door fiscale incentives voor de aankoop en installatie van laadpunten, aanpassing aan de nieuwe homologietest WLTP en de vermindering van de verkeersdruk en het aantal wagens door het mobiliteitsbudget.

Het project zal specifiek bijdragen aan de elektrificatie van het wagenpark (privé en bedrijfswagens) via twee (tijdelijke) fiscale maatregelen voor het aankopen en installeren van laadpalen. De eerste maatregel faciliteert de aankoop door particulieren die thuis een laadpaal willen installeren. De tweede maatregel ondersteunt de bedrijven, winkels, etc. die laadpalen willen installeren op semipublieke plaatsen, teneinde laadcapaciteit te geven aan klanten, werknemers, etc.

De laadinfrastructuur, die bij particulieren en bedrijven geïnstalleerd zal worden, moet voldoen aan twee criteria. Het laadpunt moet gebruik maken van groene energie voor het opladen van de auto (dit kan door eigen groene stroomopwekking of dankzij een contract 100% groene elektriciteit) en moet zijn voorzien van laadbeheerssoftware. Dit zal het laden, vandaag of in de toekomst, afstemmen op het hoogste punt van groene stroomopwekking en belasting op het elektriciteitsnetwerk.

De adoptie van de aankoop en installatie van een laadpunt zal dus gemotiveerd worden via twee soorten fiscale maatregelen gericht op twee doelgroepen (particulieren en bedrijven).

Voor beide doelgroepen is een enveloppe voorzien van 16mio EUR. Beide maatregelen zullen zo snel mogelijk van start gaan en afbouwen tot eind augustus 2024.

- **Maatregel 1: Belastingvermindering:** Dit betreft een belastingvermindering op een grondslag van €1500 aan in te brengen kosten. Het percentage van de vermindering bouwt elk jaar af: van 45% in 2021 tot 15% in 2024. Deze belastingvermindering steunt de personen die een nieuwe elektrische of hybride plug-in wagen willen kopen, of reeds een elektrische of hybride plug-in wagen hebben en hier nu een laadpunt voor willen installeren;
- **Maatregel 2:** Deze ondersteuning focust op bedrijven die laadpunten willen installeren op (semi-)publiek plaatsen. Hiervoor wordt in eerste instantie gedacht aan onder meer winkelcentra, supermarkten en baanwinkels. Een alternatieve doelgroep kan ook bedrijven betreffen die hun parking openzetten voor het bredere publiek, die van de voorziene laadcapaciteit gebruik willen maken. Voor deze doelgroepen zal een laadpunt, wat nu reeds 100% aftrekbaar is, tijdelijk een verhoogde aftrekbaarheid hebben. Concreet zal dit een aftrekbaarheid van 200% zijn in de periode van september 2021 tot 31 december 2022 en een aftrekbaarheid van 150% in de periode van 1 januari 2023 tot 1 september 2024.

Staatssteun

De twee maatregelen zullen zonder onderscheid openstaan voor alle belastingplichtigen. In die zin kan er geen sprake zijn van een selectief karakter in de gegeven steun. Het project moet wel samen met het project van laadinfrastructuur van Vlaanderen geanalyseerd worden.

Doelgroep

De vooropgestelde hervorming autofiscaliteit zal verschillende doelgroepen hebben. Dit deelproject laadpalen zal rechtstreeks een invloed hebben op de (toekomstige) eigenaars van elektrische wagens (privé- en bedrijfswagens). Daarnaast zal het ook gericht zijn op bedrijven, die (semi) publieke laadpunten ter beschikking willen stellen. Tot slot is het project ook van belang voor de autofabrikanten, de producenten van laadpunten en de elektriciteitsleveranciers. Onrechtstreeks zal ook de bredere maatschappij het voordeel van dit project ondervinden door de vergroening van het wagenpark.

Periode van uitvoering

Het project laadpalen op federaal niveau zal van start gaan in september 2021 en lopen tot augustus 2024. In deze periode wordt een forse stijging verwacht in het aanbod van elektrische wagens. Door ook de laadpalen voordeliger te maken, zullen mensen sneller overschakelen naar een elektrisch wagen.

ID	I – 3.19.
Naam	Oplaadinfrastructuur
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	29,46
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	1 ^{ste} augustus 2026

Uitdagingen

Er is een aanzienlijke investeringsbehoefte in duurzaam transport, met name om infrastructuur te ontwikkelen voor elektrische en emissievrije mobiliteit en logistiek.

Doelstellingen

De Vlaamse Regering bevestigde in december 2020 de ambitie om tegen 2025 30 000 extra laadpuntequivalenten ('charge point equivalents – CPE') uit te rollen (conceptnota 'aanpak uitrol laadinfrastructuur 2021-2025'). Vlaanderen wil de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen ondersteunen: normale en (ultra)snelle (semi-)publieke oplaadpunten, emissievrije logistiek, taxi's en gedeelde mobiliteit, snelwegconcessiezones, vrachtwagenparkings en park & rides en (particuliere) truckdepots. De ondersteuning zal gebeuren via financiële stimulansen en subsidieoproepen.

In Vlaanderen zijn er momenteel 4262 publiek toegankelijke oplaadpunten, 23.168 BEV en 54.577 PHEV. Op basis van het totaal aantal EV's bedraagt de verhouding tussen aantal oplaadpunten en elektrische voertuigen 1 op 18,2. Op basis van het aantal BEV's bedraagt de verhouding 1 op 5,4. Het gebruik van publieke oplaadpunten door PHEV is erg laag (laden thuis of op kantoor). Het globale gebruik van het publieke oplaadnetwerk in Vlaanderen is momenteel laag. Bij de toekomstige inzet is het belangrijk om zowel de 1/10 ratio als het gebruik van de aanwezige oplaadpunten te monitoren.

Door deze stimulans voor de sector van de oplaadinfrastructuur en de daaruit voortvloeiende stimulansen voor elektrisch rijden, stimuleren we onze bedrijven om te investeren en zich te specialiseren in elektrisch rijden en andere zero-emissiebrandstoffen.

Uitvoering

Het project ondersteunt de uitrol van laadinfrastructuur voor verschillende categorieën elektrische voertuigen.

De conceptnota voorziet verschillende maatregelen om de procedure voor de uitrol van laadpalen te optimaliseren:

- Proactief het potentieel voor laadinfrastructuur in stedelijke gebieden analyseren op basis van verschillende parameters (EV opname, openbaar domein, elektriciteitsnet,...) en deze informatie gebruiken voor de planning van de uitrol;
- Analyseren van procedures voor de uitrol van laadpalen in verschillende steden / gemeenten en het opstellen van aanbevelingen voor het optimaliseren van de procedure en tijdlijnen;

- Naast de uitrol van laadinfrastructuur op het publieke domein, sterke focus en prikkels op de uitrol van publiek toegankelijke oplaadpunten op het privédomein (bv. Supermarkten, bedrijfsterreinen, privéparkings,...), bijvoorbeeld via open projectoproepen.
- Gebruikmaken van innovatieve oplossingen voor specifieke locaties (bijvoorbeeld stationaire batterijen voor snelladen op afgelegen snelwegconcessiezones met dure netaansluiting).

De nadruk zal daarbij liggen op de uitrol van publieke en semi-publieke oplaadpunten:

- In omzetting van AFID definieerde Vlaanderen **publiek toegankelijke oplaadpunten** als die punten die 24/7 toegankelijk zijn zonder enige vorm van discriminatie.
- Veel laadpalen zijn echter niet 24/7 bereikbaar (bv. Toegankelijkheid afhankelijk van openingstijden, toegangsbeperkingen,...) maar kunnen erg handig zijn voor EV-rijders die willen opladen. Het Vlaams Gewest wil **(semi-) publieke oplaadpunten** (buiten het publieke domein) stimuleren om het netwerk aan te vullen, bv. door middel van open projectoproepen, waarin technische vereisten en voorwaarden voor de toegankelijkheid worden gespecificeerd. Laadinfrastructuur buiten het publieke domein is in het algemeen eenvoudiger te installeren en vermijdt het gebruik van de schaarse openbare ruimte.

De uitrol zal gebeuren via aanbestedingen en financiële steun in de vorm van projectoproepen. 29,46 miljoen EUR wordt door de overheid bijgedragen, wat naar verwachting 120 miljoen EUR aan private investeringen zal opleveren. Daarbij zullen private investeringen als volgt worden gestimuleerd:

- Concessies voor de uitrol van laadinfrastructuur op het openbaar domein. De investeringskosten voor de infrastructuur worden volledig gedekt door de private partij die de concessie krijgt gegund zoals in het verleden het geval was.
- Open projectoproepen voor de complementaire uitrol van laadinfrastructuur op privéterreinen, zowel (semi-) publieke infrastructuur als specifieke infrastructuur voor nichevloten (bv. Deelauto's, taxi's, logistiek,...). De investeringskosten voor de infrastructuur worden gedekt door private partijen en medegefinancierd door publieke investeringen (bv. 20% van de investeringskosten). Op deze manier willen we de inzet op privaat domein stimuleren en zo het netwerk versterken zonder verder beslag te leggen op de openbare ruimte.

Deze investering van 29,46 miljoen EUR zal volledig met FHV middelen gebeuren. Er is geen risico op dubbele financiering vanuit andere EU fondsen. In de programmaperiode 2014-2020 werd gebruik gemaakt van CEF Transport middelen voor investeringen in oplaadinfrastructuur. Mogelijks zal via het CEF2 Transport programma opnieuw financiering gezocht worden voor verdere investeringen, complementair aan de investeringen in het kader van FHV.

Staatssteun

De steun aan ondernemingen die wordt toegekend in de vorm van subsidies, wordt verleend binnen de grenzen en de voorwaarden, vermeld in de Algemene Groeps-vrijstellingsverordening. Als de individuele aanmeldingsdrempels, vermeld in artikel 4 van voormelde verordening, overschreden worden, zal de voorgenomen steun voorafgaandelijk worden aangemeld bij de Europese Commissie.

Het Departement Mobiliteit en Openbare Werken kan via toepassing van een Vlaams besluit steun toekennen aan ondernemingen om hen in staat te stellen verder te gaan dan Unienormen inzake milieubescherming of om, bij ontstentenis van Unienormen, het niveau van milieubescherming te verhogen zoals vermeld in artikel 36 van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening. De steunintensiteit per begunstigde zal maximaal de steunpercentages, vermeld in artikel 36, lid 6 en 7, van de voormelde verordening bedragen.

Doelgroep

Bedrijven, de algemene bevolking, weggebruikers

Periode van uitvoering

Begindatum is 1 januari 2021 en einddatum is 1 augustus 2026.

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 82% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

As 4

Mens en samenleving

Tabel 20. As 4: Mens en samenleving

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
Component 4.1. Onderwijs 2.0					
R - 4.01	Digisprong (Hervorming)	VLA	-	-	-
R - 4.02	Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Hervorming)	VLA	-	-	-
R - 4.03	Globaal actieplan tegen schooluitval	FWB	-	-	-
I - 4.01	Digisprong (Investering)	VLA	318,6	0%	100%
I - 4.02	Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Investering)	VLA	53,8	0%	0%
I - 4.03	Persoonlijke begeleiding in het leerplichtonderwijs	FWB	26,9	0%	0%
I - 4.04	Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs	FWB	32	0%	100%
I - 4.05	Digitale ommekeer voor Brusselse scholen	BHG	5,2	0%	100%
I - 4.06	Digitale transformatie van het onderwijs	DG	5,5	0%	100%
Component 4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen					
R - 4.04	Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt	FED			
R - 4.05	(Her)kwalificatiestrategie (Hervorming)	BHG	-	-	-
R - 4.06	Een inclusieve arbeidsmarkt	VLA	-	-	-
I - 4.07	(Her)kwalificatiestrategie (Investering)	BHG	70	0%	0%
I - 4.08	E-inclusie voor België	FED	30	0%	100%
I - 4.09	Digitale platforms voor gevangenen	FED	12,4	0%	100%
I - 4.10	Gender en werk	FED	2,9	0%	0%
I - 4.11	Digibanks - Digitale inclusie in Vlaanderen	VLA	50	0%	100%
Component 4.3. Sociale infrastructuur					
I - 4.12	Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen	WAL	165,8	36%	9%
I - 4.13	Plan voor de oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen	WAL	61,40	40%	0%
Component 4.4. Einde loopbaan en pensioenen					
R - 4.07	Einde loopbaan en pensioenen	FED	-	-	-

Component 4.1. Onderwijs 2.0

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 4.1. Onderwijs 2.0

Beleidsdomein: Onderwijs en opleiding

Doelstelling: De onderwijssystemen meer inclusief maken en tegelijkertijd hun performantie verbeteren om ervoor te zorgen dat de onderwezen competenties beter aansluiten op degene die worden gevraagd op de arbeidsmarkt.

Hervormingen en investeringen:

Hervormingen:

- Digisprong (Hervorming) - VLA
- Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Hervorming) - VLA
- Globaal actieplan tegen schooluitval - FWB

Investerings:

- Digisprong (Investering) - VLA
- Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Investering) - VLA
- Persoonlijke begeleiding in het leerplichtonderwijs - FWB
- Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs - FWB
- Digitale ommekeer voor Brusselse scholen - BHG
- Digitale transformatie van het onderwijs - DG

Totale geraamde kosten: 494 miljoen euro, waarvan 442 miljoen (89%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 21. Component 4.1. Onderwijs 2.0

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 4.01	Digisprong (Hervorming)	VLA	-	-	-
R - 4.02	Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Hervorming)	VLA	-	-	-
R - 4.03	Globaal actieplan tegen schooluitval	FWB	-	-	-
I - 4.01	Digisprong (Investering)	VLA	318,16	0%	100%
I - 4.02	Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Investering)	VLA	53,8	0%	0%
I - 4.03	Persoonlijke begeleiding in het leerplichtonderwijs	FWB	26,9	0%	0%
I - 4.04	Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs	FWB	32	0%	100%
I - 4.05	Digitale ommekeer voor Brusselse scholen	BHG	5,2	0%	100%
I - 4.06	Digitale transformatie van het onderwijs	DG	5,5	0%	100%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

De onderwijssystemen van de verschillende gemeenschappen hebben af te rekenen met een aantal structurele uitdagingen en zagen met de COVID-19-crisis ook nieuwe problemen opduiken:

Zwakke beheersing van bepaalde door de arbeidsmarkt vereiste competenties: Het niveau van beheersing van bepaalde basiscompetenties blijft in België onder het EU-gemiddelde en gaat sinds enkele jaren in dalende lijn¹. Voorts ligt het aantal afgestudeerden in de exacte wetenschappen, technologie, ingenieurswetenschappen en wiskunde (STEM) onder het Europese niveau. In 2016 stond België op de 26e plaats van de EU-landen in de rangschikking van afgestudeerden hoger onderwijs in STEM². Deze tweeledige vaststelling vormt op de lange termijn een belemmering voor de economische ontwikkeling van het land, omdat ze de toekomstige tewerkstellingskansen van de studenten vermindert.

Schooluitval en leerachterstand: Het Belgische schooluitvalpercentage ligt onder het Europese gemiddelde (8,8% in 2019 tegenover gemiddeld 10,4% voor de 27 lidstaten)³. Toch ligt dit percentage in bepaalde gemeenschappen hoger dan de Europese niveau en wordt het nog verergerd door de huidige crisis. Uit peilingen uit 2019 blijkt namelijk dat 60% van de Franstalige leerlingen zich geheel of gedeeltelijk in een situatie van schooluitval bevindt. Bovendien blijft de leerachterstand een belangrijk probleem. In 2019 had 13% van de leerlingen in het gewone basisonderwijs en 44% van de leerlingen in het secundair onderwijs een leerachterstand in de federatie Wallonië-Brussel⁴.

Hardnekkige ongelijkheden: Binnen de Belgische onderwijssystemen bestaan nog steeds significante ongelijkheden. In 2018 stond België op de 28^e plaats van de 38 rijkste landen in de rangschikking van ongelijkheid in de drie onderwijscycli⁵. De kloof in schoolresultaten, die vooral verband houdt met sociaaleconomische achtergrond en allochtone afkomst, blijft bijzonder diep.

Gebrek aan veerkracht en aanpassingsvermogen aan het digitale tijdperk: ten gevolge van de noodmaatregelen als reactie op de gezondheidscrisis moesten de onderwijssystemen overschakelen op nieuwe wijzen van onderwijsverstrekking. Alle onderwijsinstellingen in het land zagen zich gedwongen om nieuwe onderwijsmodellen in te voeren, wat zich vooral vertaalde in een beroep op digitale technologieën en afstandsonderwijs. We kunnen echter alleen maar vaststellen dat de schoolsystemen niet bij machte waren om deze transitie vlot te laten verlopen. Deze moeilijkheid om zich aan te passen aan het digitale model kan

-
- 1 Council of the European Union, *Council recommendation on the 2020 National Reform Programme of Belgium and delivering a Council opinion on the 2020 Stability Programme of Belgium*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8420-2020-COR-1/fr/pdf>, p. 6
  - 2 Council of the European Union, *Council recommendation on the 2019 National Reform Programme of Belgium and delivering a Council opinion on the 2019 Stability Programme of Belgium*, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10154-2019-INIT/en/pdf>, p.5
  - 3 Federal Planning Bureau (2019), *Indicateurs de développement durable*.
  - 4 Fédération Wallonie-Bruxelles (2019), *Indicateurs de l'enseignement*
  - 5 UNICEF (2018), *Bilan Innocenti*, https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/un-depart-marque-par-les-injustices_scolaires_enfants_37049-RC15-FR-WEB.pdf

worden verklaard door verschillende van de structurele factoren, waaronder met name de te beperkte beschikbaarheid van adequate uitrusting in de scholen. De uitrustingsgraad met digitale tools (tablets en pc's) van Belgische onderwijsinstellingen ligt immers gemiddeld lager dan het Europese gemiddelde⁶. Bovendien bleken de ondersteuningsmechanismen voor leerkrachten niet te volstaan om hen toe te staan om de nieuwe instrumenten efficiënt te integreren in hun didactische aanpak. Zoals aangegeven in een studie uit 2018, uitgevoerd door de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), voelde minder dan 40% van het onderwijspersoneel zich klaar om digitale technologieën te gebruiken in het onderwijs⁷.

b) Nagestreefde doelstellingen

Naar aanleiding van bovenstaande vaststellingen hebben de entiteiten een reeks maatregelen en hervormingen doorgevoerd om de schoolresultaten te verbeteren. Zo lanceerde de Franse Gemeenschap in 2017 een ambitieuze onderwijshervorming - "Pacte pour un Enseignement d'Excellence" - met als streven om de basiscompetenties van leerlingen op punt te stellen en de inclusiviteit van het onderwijssysteem te versterken. Ook werden projecten opgestart om het aantal gediplomeerden in STEM-opleidingen op te drijven, en momenteel wordt een strategie ontwikkeld met alle entiteiten (Waals Gewest, Franse Gemeenschap, Brussels Gewest en COCOF) en met alle sectoren die bij het thema betrokken zijn (onderwijs, beroepsopleiding, werkgelegenheid, wetenschappelijk onderzoek).

Vlaanderen, van zijn kant, heeft zijn "STEM-actieplan" al in 2012 opgestart en lijkt op schema te zitten om de doelstellingen te halen die de regering zich heeft gesteld voor 2020 (bv. toename van het aantal meisjes dat kiest voor een wetenschappelijke en technische richting, stijging van het totale aantal studenten dat zich inschrijft in wetenschappelijke en technische richtingen). Vlaanderen zet overigens zijn inspanningen in die richting voort en werkt aan een nieuw plan voor de komende tien jaar.

De projecten voorgesteld in het kader van de FHV vormen een voortzetting van deze inspanningen en zijn bedoeld om deze aan te vullen en hun effect te versterken. De component "Onderwijs 2.0" plaatst zich onder het Europese vlaggenschipinitiatief *Om- en bijscholing*⁸ en heeft twee hoofddoelstellingen:

- De **globale performantie van de onderwijssystemen verbeteren**, om het verwerven van essentiële – met name digitale en STEM - competenties te bevorderen en zo de aansluiting met de arbeidsmarkt te verzekeren. Deze doelstelling houdt in dat de digitalisering van het onderwijs in alle regio's en gemeenschappen wordt versneld⁸. Concreet gaat het om de verbetering van de digitale uitrusting van ~3.900 scholen in het hele grondgebied en de installatie van 2.000 wifi-toegangspunten in Brusselse scholen. Daarnaast zullen de gemeenschappen hun inspanningen voortzetten om het aantal afgestudeerden in STEM-richtingen te verhogen door middel van lopende strategieën of nieuwe maatregelen die in het kader van de FHV zijn ingevoerd (bijv., Voorsprongfonds Hoger Onderwijs).

6 Digital Wallonia (2018), *Baromètre Digital Wallonia : Éducation & Numérique*

7 OCDE (2018), *TALIS 2018 Results: Teachers and School Leaders as Lifelong Learners*

8 Het Waals Gewest is ook van plan de interne connectiviteit van scholen te verbeteren. Het project is opgenomen in de as "digitale transformatie" (ID I – 2.15)

- De **inclusiviteit van de onderwijssystemen verbeteren**, door schooluitval en de leerachterstand te bestrijden, zodat alle leerlingen betere kansen op slagen krijgen. Op meer dan 530 scholen zullen gepersonaliseerde ondersteunende diensten worden aangeboden, met als doel steun te verlenen aan ~30 000 leerlingen, vooral die welke het zwaarst door de COVID-19-crisis zijn getroffen.

2. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

ID	R – 4.01.
Naam	Digisprong
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

Verscheidene studies en internationale vergelijkingen tonen aan dat het onderwijs in Vlaanderen voor verschillende aspecten van de digitalisering tegen een achterstand aankijkt ten opzichte van het onderwijs in andere landen.

- **Verouderde apparatuur:** De ICT Monitor MICTIVO toonde al aan dat een groot deel van de ICT-infrastructuur in de scholen verouderd is en dat het daadwerkelijke gebruik van technologie en digitale leertools vrij bescheiden is. In het gewone lager onderwijs is 57 % van de desktops en de laptops intussen al meer dan 4 jaar in gebruik. In het middelbaar onderwijs is de situatie beter, maar ook daar werd een derde van de laptops en de desktops meer dan vier jaar geleden aangeschaft.
- **Beperkt gebruik van ICT in de klas:** ICT-apparatuur wordt in de klas gemiddeld slechts enkele keren per jaar gebruikt.
- **Beperkte ICT-vaardigheden bij de leerkrachten:** Vlaanderen scoort ook niet goed op het vlak van de ICT-vaardigheden van leerkrachten. De PISA-enquête van 2018 toonde aan dat Vlaanderen ver onder het OESO-gemiddelde blijft met betrekking tot de vaardigheden van de leerkrachten om digitale resources in hun lessen te integreren. Het gewest eindigde volgens de enquête op de 63^e plaats van 78 landen. TALIS 2018⁹ toont dat het gebruik van ICT in de opleidingsprogramma's voor leerkrachten in Vlaanderen slechts zeer beperkt aan bod komt.

9 OECD (2018), *Teaching and Learning International Survey*, <https://www.oecd.org/education/talis/>

Doelstellingen

De maatregel streeft 4 belangrijke doelstellingen na: opleidingen zo hervormen dat de ICT-geletterdheid op een hoger peil wordt getild, een doeltreffende kader bevorderen voor het ICT-schoolbeleid, de digitale vaardigheden van leerkrachten verbeteren en een kennis- en adviescentrum over ICT-thema's in het onderwijs oprichten.

• **Pijler 1: Hervormingen in de opleidingen met betrekking tot ICT, mediageletterdheid en computationeel denken**

De Vlaamse regering hecht veel belang aan het verwerven van de nodige ICT-vaardigheden. De afgelopen jaren werd dan ook heel wat werk verzet op het vlak van de hervorming van opleidingen met betrekking tot de ICT-geletterdheid. In het middelbaar onderwijs leidde dit tot de invoering van nieuwe ICT-niveaus die in de eerste graad moesten worden gehaald op basis van het Europese DigComp-referentiekader. In februari 2021 keurde het Vlaams parlement gelijkaardige hervormingen goed voor de tweede en de derde graad. De nieuwe goedgekeurde hervorming streeft ook naar inclusiviteit, met de bedoeling om ervoor te zorgen dat elke student over de nodige digitale vaardigheden beschikt voor zijn of haar persoonlijke ontwikkeling en toekomstige deelname aan de arbeidsmarkt.

• **Pijler 2: Bevordering van een doeltreffend ICT-schoolbeleid**

Digitalisering kan pas effectief zijn als ze in een duidelijke onderwijsvisie is ingebed. De coronacrisis toonde aan dat het huidige ICT-kader niet goed in staat is om de hedendaagse uitdagingen met succes aan te gaan. Deze maatregel is bedoeld om de rol van de ICT-coördinatoren te versterken en om concrete richtlijnen en templates beschikbaar te stellen waarmee een degelijk ICT-beleidsplan kan worden opgesteld.

• **Pijler 3: Digitaal vaardige leerkrachten en trainers voor de leerkrachten**

Leerkrachten moeten onder begeleiding van een gespecialiseerd digitaal ervaren schoolpersoneel hun eigen ICT-vaardigheden verder ontwikkelen. Deze grootschalige operatie heeft slechts een kans op slagen als de leden van het schoolteam over de juiste ICT-kennis, -vaardigheden en -reflexen beschikken in hun pedagogische en didactische opdrachten binnen de schoolcontext en in hun eigen professionele ontwikkeling. Het Europese referentiekader DigCompEdu dient in deze context als richtlijn. De nadruk zal liggen op een versterking van de opleiding van de leerkrachten (voor toekomstige leerkrachten) en een verbetering van de professionalisering van het personeel (voor leerkrachten die nu al voor de klas staan). Leerkrachten verwerven hun eerste ICT-vaardigheden tijdens hun opleiding. Om leerkrachten met voldoende ICT-kennis aan het werk te zetten, moeten ook de trainers van de leerkrachten zelf over voldoende ICT-vaardigheden beschikken en moeten ICT-vaardigheden in de opleiding van de onderwijsprogramma's van leerkrachten worden opgenomen. We willen die doelstelling realiseren door proefprojecten in initiële opleidingen voor leerkrachten te organiseren die op digitale vaardigheden focussen. Die projecten worden buiten het kader van het EU-herstelfonds gefinancierd, maar maken wel integraal deel uit van het bredere Digisprong investerings- en hervormingspakket.

Zie Digisprong-investering (I.4.01) voor meer informatie over andere acties die in dit verband worden ondernomen.

• **Pijler 4: oprichting van een kennis- en adviescentrum** voor de ondersteuning van scholen bij de digitalisering van hun onderwijsaanbod.

Uitvoering

Elk van de pijlers en de doelstellingen die hierboven worden beschreven, zullen via een reeks concrete acties worden gerealiseerd. Het Vlaamse Departement voor Onderwijs en Opleiding zal de leiding nemen bij de uitvoering van het Digisprong hervormings- en investeringspakket.

De specifieke manier waarop dit zal gebeuren, zal verschillen van actie tot actie, maar blijft altijd verbonden met de beleidsinstrumenten die door de Vlaamse regering worden gebruikt:

- verankering in decreten;
- subsidies van projecten en organisaties;
- onderhandeling over kaderovereenkomsten;
- beschikbaar stellen van specifieke operationele en personeelsresources;
- verspreiding van goede praktijken, kennis, richtlijnen en knowhow;
- verlening van digitale diensten.

Alle vereiste analyses zullen tijdens de uitvoering van het project worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-principe.

Doelgroep

Het project is in de eerste plaats gericht op het verplicht onderwijs. Toch zijn enkele deelacties bedoeld voor het bredere onderwijsveld met onder meer voorschools onderwijs, deeltijds kunstenunderwijs, opleiding van leerkrachten en volwassenenonderwijs.

Periode van uitvoering

Digisprong werd op 11 december 2020 door de Vlaamse regering goedgekeurd.

De uitvoering is gepland voor de kalenderjaren 2021 en 2022 (11 december 2020 tot 31 december 2022). Enkele van de belangrijkste mijlpalen:

- Goedkeuring van een decreet over de status van ICT-coördinatoren (pijler 2): derde kwartaal van 2021
- Oprichting van een nieuw kennis- en adviescentrum, dat scholen zal ondersteunen (pijler 4): vierde kwartaal van 2021
- Nieuwe te halen niveaus in de opleiding omschreven en goedgekeurd (pijler 1): derde kwartaal van 2022

Aangezien de 3de pijler in verband met de opleiding van leerkrachten buiten het EU-herstelfonds wordt gefinancierd, is in dit plan geen specifieke mijlpaal opgenomen.

ID	R – 4.02.
Naam	Voorsprongfonds Hoger Onderwijs
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	31/12/2023

Uitdagingen

- **Gebrek aan overeenstemming tussen het aanbod opleidingen en de behoeften van de arbeidsmarkt/samenleving:** In het hoger onderwijs is het aanbod opleidingen van veel instellingen niet langer up-to-date, aangezien de cursussen niet helemaal meer inspelen op de behoeften van de arbeidsmarkt en opkomende trends in de samenleving.
- **Zwakke deelname aan levenslang leren:** België is al jarenlang een slechte leerling op het vlak van de participatie van volwassenen in het onderwijs: slechts 8,6 % van de 25-64-jarigen in het land volgen onderwijs - een percentage dat veel lager ligt dan het Europese gemiddelde van 10,9 %¹⁰. Vlaanderen koestert de ambitie om tegen het jaar 2024 uit te groeien tot een lerende maatschappij, waarin 'leren' een continu proces is dat altijd en overal kan worden gevolgd en dat voor iedereen toegankelijk is.

Doelstellingen

Vlaanderen wil een voortrekkersrol spelen op het vlak van hoger onderwijs door drie hoofddoelstellingen waar te maken:

- **In de Vlaamse instellingen van hoger onderwijs een aanbod uitwerken dat toekomstbestendig en flexibel is:**

De nieuwe of aangepaste programma's die binnen een toekomstgerichte en flexibele programmaportfolio worden uitgewerkt, kunnen niet als afzonderlijke initiatieven worden gezien, maar moeten in een nieuw profiel van hoger onderwijs in Vlaanderen kaderen.

Binnen deze deelactie zal een breed proces van bewustwording en beleidsvorming binnen alle instellingen van hoger onderwijs worden opgestart, waarbij we resoluut mikken op een sterk, hoogwaardig en innovatief hoger onderwijs in Vlaanderen ten dienste van de Vlaamse samenleving.

Sinds het begin van het Bolognaprogramma is hoger onderwijs een internationale zaak geworden. De Europese Commissie is in dat verband onlangs ook Europese universiteiten beginnen te financieren. Een nieuw profiel voor het hoger onderwijs in Vlaanderen moet er zeker voor zorgen dat onze instellingen van hoger onderwijs 'state of the art' zijn in vergelijking met het buitenland en dat nieuwe Europese initiatieven een plaats vinden in

10 European Commission (2020), *Country Report Belgium 2020*

het hoger onderwijslandschap in Vlaanderen. Een succesvol buitenlands beleid zal een belangrijke bron van inspiratie zijn in dit proces.

Naast de instellingen zelf zullen ook de beroepswereld, de sociale partners en andere relevante belanghebbenden bij dit proces worden betrokken. Meer samenwerking tussen instellingen, programma's, tussen verschillende disciplines en gewesten en met de arbeidsmarkt zullen het hoger onderwijs versterken.

• **Verdere ontwikkeling van levenslang leren binnen het hoger onderwijs:**

In Vlaanderen is er nood aan een breed ondersteunde en gemeenschappelijke visie over levenslang leren in het hoger onderwijs. De huidige wetgeving maakt levenslang leren weliswaar mogelijk, maar bevat geen specifieke richtlijnen voor de organisatie en de bevordering van activiteiten in die context. Met deze maatregel zal de regering samen met de instellingen van hoger onderwijs, de sociale partners en andere belanghebbenden op het terrein een visie over levenslang leren ontwikkelen. In deze visie zal ook een beleid betreffende mini-kwalificaties worden opgenomen.

• **Optimale benutting van digitale onderwijsvormen:**

Om de 'return on investment' in digitaal onderwijs te maximaliseren, is het ook belangrijk voor instellingen van hoger onderwijs om ervoor te zorgen dat hun personeel zichzelf op een behoorlijke en continue manier bijschoolt op het vlak van digitale didactiek en evaluaties. Er zal hiervoor een leernetwerk worden opgericht, waar goede praktijken op een vlotte manier kunnen worden gedeeld en tussen professionals uit het hoger onderwijs kunnen worden verspreid. Het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs zal instellingen van hoger onderwijs helpen bij de duurzame implementatie van (nieuwe) digitale onderwijsmethoden, waarbij een ideale mix van fysiek onderwijs op de campus en digitaal onderwijs op afstand ('fygitaal' onderwijs) wordt nagestreefd. De afgelopen jaren was de evolutie om nieuwe onderwijsmethoden te implementeren al aan de gang, maar de covid-19-pandemie gaf digitaal onderwijs een stevige duw in de rug. Veel professionals in het hoger onderwijs ontwikkelden doeltreffende goede praktijken die op maat waren gesneden van hun leseenheid of programma, terwijl de onderwijsinstellingen zelf de nodige inspanningen leverden om deze nieuwe onderwijs- en beoordelingsmethoden te introduceren.

In deze context willen wij een leernetwerk samenstellen dat enerzijds zal focussen op het samenbrengen van instellingen, zodat ze goede praktijken kunnen delen en implementeren en anderzijds op een verdere professionalisering van professionals in het hoger onderwijs. Wegens de autonomie van de instellingen van hoger onderwijs kan de regering de toepassing van die methoden niet opleggen of professionals in het hoger onderwijs verplichten om die methoden toe te passen. Als op dit vlak al incentives moeten worden gegeven, dan behoort dat tot de verantwoordelijkheid van de werkgevers (de instellingen). Op basis van eerdere ervaringen weten we dat de invoering van een leernetwerk de professionalisering van onderwijspersoneel een 'boost' kan geven en dat dit netwerk zowel nieuwe als ervaren professionals kan aanspreken.

Uitvoering

Een eerste stap bij de implementatie van de hervormingen die in het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs zijn opgenomen, is de aanvaarding van een visiedocument door de Vlaamse regering. In dit visiedocument zal meer gedetailleerde informatie over de achtergrond van de hervormingen en de doelstellingen worden gegeven. Het document vormt ook een bewijs van het engagement van de Vlaamse regering ten opzichte van de uitvoering van het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs en zal de komende twee jaar als leidraad worden gebruikt bij de uitvoering van het project.

Gezien de verregaande autonomie waarover de instellingen van hoger onderwijs in Vlaanderen beschikken, zullen zij een belangrijke rol spelen in de implementatie van dit project via gevestigde groepen belanghebbenden zoals de VLIR, de VLHORA, de VLOR en nog andere.

Om een nieuw profiel voor hoger onderwijs in Vlaanderen en een gemeenschappelijke visie rond levenslang leren te definiëren, zullen werkgroepen worden samengesteld waaraan alle instellingen van hoger onderwijs en groepen belanghebbenden zullen kunnen deelnemen. Het resultaat van dit proces zal aan de minister van Onderwijs worden voorgelegd.

De algemene uitrol van het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs zal worden geleid en gemonitord door een gevarieerde projectgroep, waarin niet alleen de regering, maar ook de implementerende instellingen zullen worden vertegenwoordigd. Bovendien zal een grondige (wetenschappelijke) monitoring (op het vlak van proces en totale kwaliteit/resultaten) van de verschillende acties worden uitgevoerd - niet alleen op Vlaams niveau, maar ook op het niveau van de instellingen.

Doelgroep

Het project is bedoeld voor de instellingen van hoger onderwijs in Vlaanderen, hun personeel en hun (potentiële) studenten.

Periode van uitvoering

Op 26 februari 2021 werd het Voorsprongfonds door de Vlaamse regering goedgekeurd.

Dit project zal van 1 januari 2021 tot 31 december 2023 lopen.

ID	R – 4.03.
Naam	Globaal actieplan tegen schooluitval
Type	Hervorming
Projectdrager	Regering van de Federatie Wallonië-Brussel
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	Juni 2023

Uitdagingen

Hoewel het aantal vroegtijdige schoolverlaters op nationaal niveau is gedaald, blijft dit structureel een groot probleem voor de federatie Wallonië-Brussel, waar de schooluitval 1,5 keer hoger ligt dan in Vlaanderen (9,7% van de jongeren tussen 18 en 24 jaar in Brussel, 9,8% in Wallonië en 6,7% in Vlaanderen)¹¹.

In de context van de gezondheidscrisis is, door een combinatie van de effecten van de eerste lockdown, het begin van het schooljaar dat door de tweede golf van covid-19 werd verstoord en de strengere gezondheidsmaatregelen die sinds november 2020 worden toegepast, het aantal leerlingen in een bevestigde uitvalsituatie (20 dagen ongerechtvaardigde afwezigheid) sterk gestegen in vergelijking met de indicatoren van vóór de covid-19-crisis. Als gevolg daarvan dreigt een toenemend aantal leerlingen een leerachterstand op te lopen, met in het bijzonder een impact op de oriëntatie van het derde en vijfde middelbaar onderwijs.

Uit verscheidene recente enquêtes en opiniepeilingen blijkt namelijk hoe moeilijk het is om afstandsonderwijs te volgen (zelfs deeltijds en met aangepast materiaal), en dat een aanzienlijk deel van de jongeren zich zeer slecht en gedemotiveerd voelt. Zij hebben allen te lijden onder de beperking van de sociale contacten met leraren en andere leerlingen, zeker wanneer hun levensomstandigheden thuis niet zo gunstig zijn. Dit verschijnsel zou grote schade kunnen toebrengen aan de verdere persoonlijke en academische ontwikkeling van de studenten, en zelfs leiden tot volledige sociale ontwrichting.

Doelstellingen

Het doel op korte termijn is eerst terug te keren naar niveaus van absenteïsme en schooluitval die vergelijkbaar zijn met die welke in 2018-2019 werden waargenomen. Op middellange termijn wordt ernaar gestreefd het percentage vroegtijdige schoolverlaters verder terug te dringen (zoals in de laatste jaren vóór de crisis is geconstateerd) en de regionale verschillen op dit gebied te verkleinen.

De ambitie van de hervormingen is om rekening te kunnen houden met de verschillende oorzaken van schooluitval: academisch, familiaal, relationeel, economisch, psychosociaal, enz. Sommige zullen zich toespitsen op eerstelijnsinterventie binnen de school, andere op

¹¹ Statbel (2020), *Indicateurs des interruptions prématurées de scolarité*, <https://statbel.fgov.be/fr/themes/emploi-formation/formation-et-enseignement/interruptions-prematurees-de-scolarite>

ondersteunings- en verbindingsvoorzieningen meer buiten de school en tenslotte zullen sommige zich toespitsen op compensatiemaatregelen. Dit alles maakt het mogelijk op de verschillende niveaus van vroegtijdige schoolverlating in te spelen om te voorkomen dat jongeren ontwricht worden.

Meer in het bijzonder wordt met het hervormingsproject beoogd het multifactoriële karakter van het verschijnsel voortijdige schoolverlating aan te pakken op basis van een globale strategie die drie krachtlijnen omvat - preventie, interventie, compensatie - en die op samenhangende en concrete wijze wordt uitgewerkt, op basis van een nieuwe (versterkte) coördinatie van de belanghebbenden die op verschillende gebieden actief zijn en van verschillende ondersteunende diensten.

Het globale Plan is gebaseerd op:

- Een herdefiniëring van de rollen en opdrachten van de belanghebbenden en de bestaande systemen rond drie krachtlijnen - preventie, interventie, compensatie -, waarbij voorrang wordt gegeven aan preventie;
- De totstandbrenging van een versterkt kader voor een doeltreffende coördinatie van de belanghebbenden/actoren en de mechanismen met betrekking tot de lokale cellen en de zonale platformen (de coördinatie betreft de actoren op school en de actoren buiten het schoolsysteem), teneinde de leerlingen in alle fasen van het proces van schooluitval ondersteuning te bieden;
- Een aansluiting op het aansturen van de scholen en het nieuwe zonale aansturen door de vaststelling van specifieke doelstellingen voor bepaalde zones;
- Een doeltreffend gegevensverzamelings- en rapportagesysteem voor het opvolgen van leerlingen;
- De herziening van bepaalde procedures, onder meer met betrekking tot uitsluitingen

Uitvoering

Het project zal worden uitgevoerd door de Algemene Administratie van het Onderwijs.

De belangrijkste fasen van het project zullen als volgt in de praktijk worden gebracht:

- Wijziging van de passages van de onderwijswet die betrekking hebben op permanente uitsluiting (herziening van de motivering en de procedure, oprichting van een externe beroepscommissie...): (Q1 2022)
- Goedkeuring van het decreet betreffende de missies van de CPMS: Q2 2022
- Wijziging van de passages van de onderwijswet die betrekking hebben op de definities van voortijdige schoolverlating, de krachtlijnen Preventie (met name DIAS) en Interventie (diensten van de Algemene Administratie voor het Onderwijs betreffende de strijd tegen schooluitval): (Q3 2022)
- Herziening van de sectorale en intersectorale decreten, zowel wat de aspecten van overleg (lokaal, zonaal) betreft als wat de reorganisatie van de SAS en de definitie van de krachtlijn Compensatie betreft: (Q3 2022)

Doelgroep

Leerlingen in het leerplichtonderwijs (basis- en secundair onderwijs) van alle graden en vormen.

Periode van uitvoering

De verschillende bovenvermelde hervormingen zouden tussen juli 2021 en juni 2023 worden goedgekeurd (zie sectie 'uitvoering' voor de belangrijkste fasen).

b) Investerings

ID	I – 4.01.
Naam	Digisprong
Type	Investerings
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	318,16
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2022

Uitdagingen

We verwijzen hierbij naar de uitdagingen die worden beschreven in de hervormingsmaatregel 'Digisprong'.

Doelstellingen

De investeringsmaatregel streeft drie hoofddoeleinden na:

- **Alle scholen een digitaal toestel bezorgen voor elke student** ter ondersteuning van hun onderwijs en ter bevordering van een algemene impuls met betrekking tot de beschikbare ICT-infrastructuur. De beschikbaarheid van ICT-materiaal is een cruciale en essentiële voorwaarde voor de digitalisering van het onderwijs. De overstap naar leren op afstand van de afgelopen maanden legde verschillende uitdagingen bloot met betrekking tot de toegang van studenten tot technologie. Door te gokken op een toestel per student streven we naar digitale inclusie in het verplicht onderwijs.

Dit impliceert meer specifiek de beschikbaarheid van hoogwaardige hardware, netwerk/serverinfrastructuur en internetverbinding op school en beveiligingssoftware en randapparatuur zoals routers, beamers en digitale schoolborden. Behalve deze infrastructuur zijn ook het management en het onderhoud twee belangrijke aspecten in dit verhaal. Er zal dan ook extra aandacht worden besteed aan cyberbeveiliging en hoogwaardige verbindingen.

- **Leerkrachten doeltreffende leertools en opleidingen bezorgen** om hun digitale vaardigheden te verbeteren. We beloven om de opleiding voor toekomstige leerkrachten te versterken en om de huidige leerkrachten nog professioneler te laten werken.

Leerkrachten verwerven hun eerste ICT-vaardigheden tijdens hun basisopleiding. Om leerkrachten met voldoende ICT-kennis aan het werk te zetten, moeten ook de trainers van de leerkrachten over voldoende ICT-vaardigheden beschikken en moeten ICT-vaardigheden in de opleiding van de onderwijsprogramma's van leerkrachten worden opgenomen.

- **Scholen ondersteuning bieden bij de digitalisering van hun onderwijsprogramma's** door de oprichting van een centraal kennis- en adviescentrum (Digisprong), dat dienst zal doen als gewestelijke tegenhanger van de Europese Digital HUB die het licht zal zien in het kader van het 'Digital Education Action Plan 2021-2027'.

Uitvoering

Voor deze maatregel is een totaal budget van ongeveer 316,6 miljoen euro uitgetrokken. Daarbij gelden de volgende implementatiemodaliteiten:

- **Met betrekking tot de apparatuur die op school beschikbaar is:** de school zal beslissen over de specifieke modaliteiten op basis van hun eigen beleid, onderwijsproject en behoeften. Ze zullen ook de eigenaars van de toestellen blijven en zullen ze niet mogen doorverkopen of weggeven aan de studenten.
- **Met betrekking tot de opleiding van de leerkrachten** wordt een uitgebreid pakket voorzien ter ondersteuning van de verdere ontwikkeling van hun ICT-vaardigheden. We focussen hierbij op een versterking van de opleiding van de leerkrachten (voor toekomstige leerkrachten) en extra professionalisering van het personeel (voor leerkrachten die nu al voor de klas staan). In de eerste plaats zullen - zoals al werd beschreven in Digisprong R - 4.01 - opleidingen in het kader van de algemene opleiding van leerkrachten worden aangeboden via proefprojecten (waarbij op de digitale vaardigheden wordt gefocust). Deze worden buiten het EU-herstelfonds gefinancierd. In de tweede plaats voorzien we via de Vlaamse actieplannen voor Artificial Intelligence en cyberbeveiliging een grootschalig opleidingsprogramma voor digitale competenties. Ook deze actieplannen worden buiten het EU-herstelfonds gefinancierd. In de derde plaats zal het EU-herstelfonds ICT-bootcamps financieren. Dit zijn korte, intensieve en ernstige opleidingen voor leerkrachten over verschillende ICT-thema's. In de vierde plaats is 10 miljoen euro voorzien voor opleidingscheques voor leerkrachten, waarmee ze ICT-gerelateerde opleidingen in centra voor volwassenenonderwijs kunnen volgen. Ook dit wordt buiten het EU-herstelfonds gefinancierd.
- De oprichting van een kennis- en adviescentrum voor digitaal onderwijs zal onder de bevoegdheid van het Vlaams ministerie van Onderwijs en Opleiding vallen.

Om een succesvolle implementatie te realiseren, hecht Digisprong heel wat belang aan e-inclusie en billijkheid. Concrete elementen op dat vlak hebben betrekking op:

- de identificatie van drempels voor e-inclusie, met speciale aandacht voor ouders met een laag niveau van digitale geletterdheid;
- de eliminatie van infrastructuurbarrières - en dan in het bijzonder de beschikbaarheid van ICT-materiaal voor alle leerlingen en klassen als een basisvoorwaarde voor een volledige digitale inclusie;

- de aanmoediging en de ondersteuning van scholen om een ICT-beleid uit te werken, inclusief een doeltreffende aanpak van cyberpesten en e-inclusie.
- Via het Digisprong kennis- en adviescentrum, met een focus op netwerking met het brede e-inclusieveld en daardoor een betere samenwerking tussen het onderwijs en andere actoren, inclusief door een betere afstemming, coördinatie en doelgerichte implementatie van het beleid.

Staatssteun

Er vindt een transfer van resources van de regering naar de scholen plaats. Deze scholen maken deel uit van het openbaar onderwijs in Vlaanderen, dat door de overheid wordt gefinancierd en gecontroleerd. Scholen kunnen als niet-economische spelers worden beschouwd, waardoor de regels voor staatssteun niet geldt voor hen. De organisatie van onderwijssystemen die volledig of voornamelijk met openbare middelen worden gefinancierd - en niet door de leerlingen of hun ouders - wordt beschouwd als een niet-economische activiteit, waardoor hun financiering niet onder de regels voor staatssteun valt.

Doelgroep

Het project richt zich in de eerste plaats op verplicht onderwijs, wat in Vlaanderen overeenstemt met ongeveer 2.695 lagere scholen en 1.091 middelbare scholen. Toch zijn enkele deelacties bedoeld voor het bredere onderwijsveld met onder meer voorschools onderwijs, deeltijds kunstenonderwijs, training van leerkrachten en volwassenenonderwijs.

Periode van uitvoering

Digisprong werd op 11 december 2020 door de Vlaamse regering goedgekeurd. De uitvoering is gepland voor de kalenderjaren 2021 en 2022 (11 december 2020 tot 31 december 2022). Enkele van de belangrijkste mijlpalen van dit project:

- Oprichting van een nieuw kennis- en adviescentrum: vierde kwartaal van 2021
- Apparatuur beschikbaar voor alle studenten: vierde kwartaal van 2022
- Uitrol van nieuwe opleidingsprogramma's voor leerkrachten: vierde kwartaal van 2022

ID	I – 4.02.
Naam	Voorsprongfonds Hoger Onderwijs (Investering)
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	53,8
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	31/12/2023

Uitdagingen

We verwijzen hierbij naar de uitdagingen die worden beschreven in de hervorming ‘Higher Education Advancement Fund’

Doelstellingen

De investeringsmaatregel streeft drie hoofddoeleinden na:

• Een toekomstgericht en flexibel onderwijsaanbod in Vlaanderen uitbouwen:

Instellingen van hoger onderwijs zullen worden ondersteund om hun huidige opleidingsaanbod kritisch te bekijken en om een actieplan op te stellen waarin ze het behoeften voor vernieuwing, rationalisatie en aanpassing uiteenzetten. Het is mogelijk dat hierbij nieuwe programma's voor hoger onderwijs worden voorgesteld die niet alleen inspelen op maatschappelijke behoeften, maar die ook het bestaande leerprogramma innoveren. De middelen zullen in de eerste plaats worden gebruikt voor ontwikkeling van content en innovatie. Bovendien zal dit gebeuren in samenwerking met actoren van de arbeidsmarkt, zodat men er kan op rekenen dat de programma's gefocust blijven op de noden van de samenleving en/of de arbeidsmarkt. Instellingen van hoger onderwijs moeten zoveel mogelijk hun activiteiten coördineren en/of samenwerken in het kader van dit initiatief.

In uitzonderlijke gevallen kunnen instellingen van hoger onderwijs financiële ondersteuning aanvragen om een specifiek innovatief nieuw programma in te voeren. Dit moet gebaseerd zijn op een concrete vraag vanuit de arbeidsmarkt en/of de samenleving.

We verwachten dat de instellingen van hoger onderwijs met elkaar samenwerken, zodat we een totaal zicht krijgen op het aanbod opleidingen in Vlaanderen. Die samenwerking is zowel binnen een vaste context (VLIR, VLHORA, verenigingen) als op het niveau van programma's en/of studiedomeinen mogelijk. Deze manier van werken moet garant staan voor een goede en doorzichtige kijk op het aanbod opleidingen in Vlaanderen en aldus overlappingsen tussen instellingen voorkomen.

Instellingen van hoger onderwijs kunnen financiële steun aanvragen voor de ontwikkeling van nieuwe programma's, de rationalisatie van bestaande programma's, de professionalisering of het bijscholen van personeel of de nodige investeringen in apparatuur en/of infrastructuur.

Bij het heroriënteren van leerplannen willen we focussen op:

- de integratie van STEM of artificial intelligence in het leerplan;
- een sterker engagement op het vlak van 21ste eeuwse/VUCA-vaardigheden, ondernemerschap en duurzaamheid, naast de academische, internationale, interculturele en levenslange leercompetenties.
- een versterkt en uitgebreid aanbod van interdisciplinariteit en interprofessionaliteit binnen bestaande graadprogramma's die studenten een breder onderwijs aanbieden
- de verdere flexibilisering en modularisering van het leerplan, waardoor het (de) programma('s) toegankelijker wordt (worden).
- **Verdere ontwikkeling van levenslang leren binnen het hoger onderwijs:**

Vandaag de dag vervult het hoger onderwijs de rol die het in levenslang leren zou kunnen spelen, onvoldoende. De huidige graduaat-, bachelor- en masterprogramma's hebben zeker een rol te spelen in levenslang leren, maar er is ook nood aan kortere, flexibelere en modulaire trajecten die kunnen worden gevolgd met het doel om eerder opgedane kennis op te frissen of de verdiepen/verbreden. De Vlaamse gemeenschap wil instellingen van hoger onderwijs aanmoedigen om hun bestaande aanbod aan te passen voor volwassen studenten of om een specifiek nieuw aanbod uit te werken.

Via dit actiepunt kunnen meerdere uitdagingen worden aangegaan:

- De ontwikkeling of de aanpassing van een onderwijsaanbod dat zich specifiek richt tot doelgroepen die hun kennis willen opfrissen/heroriënteren of die nieuwe vaardigheden willen aanleren. De ontwikkeling of de aanpassing van het onderwijsaanbod zal niet alleen gelden voor de basisopleiding (graduaats-, bachelor- en masterprogramma's), maar ook voor post-initiële opleiding (bachelor-after-bachelor- of master-after-masterprogramma's) en mini-kwalificaties;
- Engagement om de samenwerking met de industrie en met de arbeidsmarkt te versterken. Dit kan betekenen dat nieuwe trajecten worden uitgestippeld rond duaal leren, maar ook dat nieuwe werkplaatscomponenten worden ontwikkeld.
- Het uitstippelen van innovatieve leertrajecten die specifiek focussen op kwetsbare doelgroepen die momenteel meestal buiten het bereik blijven van hoger onderwijs, zoals werklozen, mensen die niet de plaatselijke taal spreken of nieuwkomers met een hoger onderwijsdiploma dat niet (volledig) is erkend. Voor deze mensen zou een op maat gemaakt onderwijspad kunnen worden uitgestippeld, waarna ze volop aan de arbeidsmarkt kunnen deelnemen.
- **Ondersteuning van de duurzame implementatie van nieuwe (digitale) onderwijsvormen:**

Het Fonds wil instellingen van hoger onderwijs ondersteunen bij de duurzame implementatie van (nieuwe) digitale onderwijsmethoden, die streven naar een perfecte combinatie van fysiek en digitaal onderwijs.

Er werd intussen al een aanzienlijke financiële injectie gegeven om de eerste kosten van de onvoorziene overstap naar digitaal afstandsonderwijs op te vangen. Binnen het kader van deze deelactie kunnen instellingen financiële ondersteuning ontvangen voor investeringen om hun onderwijsprogramma aan de 'fygitale' context aan te passen. Dit kan niet alleen

betrekking hebben op investeringen in IT-materiaal (hardware en software), maar ook op investeringen om studiezones in te richten, laboratoria of klaslokalen aan te passen, opnamefaciliteiten te voorzien of nieuw cursusmateriaal of nieuwe beoordelingsmethoden te ontwerpen (digitaal examencentrum, opzichtsysteem enz.).

Instellingen baseren hun aanvragen altijd op de behoeften van hun studenten.

Uitvoering

Voor deze maatregel is een totaal budget van ongeveer 53,8 miljoen EUR uitgetrokken.

Een eerste stap bij de implementatie van de investeringen die in het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs is opgenomen, is de aanvaarding van een visiedocument door de Vlaamse regering. In dit visiedocument zal meer gedetailleerde informatie over de achtergrond van de hervormingen en de doelstellingen worden gegeven. Het document vormt ook een bewijs van het engagement van de Vlaamse regering ten opzichte van de uitvoering van het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs en zal als leidraad worden gebruikt bij de uitvoering van het project de komende twee jaar.

In het kader van het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs zal aan instellingen van hoger onderwijs worden gevraagd om een analyse uit te voeren van hun onderwijsaanbod en om actieplannen op te stellen om de programma's aan te passen en/of te beperken en om nieuwe programma's aan te vragen indien nodig.

Daarnaast zal de nodige aandacht worden besteed aan de aanpassing van leerplannen op basis van de eisen van de arbeidsmarkt en de samenleving.

Instellingen van hoger onderwijs zullen worden aangemoedigd om hun bestaande programma's aan een volwassen leerpubliek aan te passen of om specifieke nieuwe programma's te ontwikkelen. Dit omvat een uitbreiding van kortere, flexibelere en modulaire trajecten voor het opfrissen/uitbreiden van eerder opgedane kennis en trajecten die specifiek bestemd zijn voor ondervertegenwoordigde doelgroepen.

Ten slotte zullen instellingen van hoger onderwijs ook worden ondersteund bij de duurzame implementatie van (nieuwe) digitale onderwijsmethoden, die gericht zijn op een ideale mix van fysiek onderwijs op de campus en digitaal onderwijs op afstand ('fygitaal' onderwijs).

Gezien de verregaande autonomie van instellingen van hoger onderwijs in Vlaanderen spelen deze instellingen een belangrijke rol in de implementatie van dit project. Het grootste deel van het beschikbare budget zal dan ook bij de betrokken instellingen van hoger onderwijs terechtkomen.

Bij de verdeling van deze fondsen zullen we bewust kiezen voor projecten die van een goede kwaliteit zijn en die bijdragen aan de doelstellingen van dit memorandum, zonder daarbij een 'proportionele' verdeling van de middelen tussen de instellingen uit het oog te verliezen. Een goede uitgangspositie en samenwerking zijn hierbij van essentieel belang. Er zal hiervoor een projectoproep worden georganiseerd.

Na de aanvaarding van een visiedocument zal de Vlaamse regering een projectoproep publiceren voor dit fonds en daarbij rekening houden met alle doelstellingen die hierboven worden vermeld. In de oproep zullen criteria en verdere instructies over het selectieproces

zijn opgenomen. De richtlijnen over DNSH en kostenberekening zullen er ook worden in opgenomen. Instellingen van hoger onderwijs kunnen in het kader van de projectoproep financiering aanvragen door een duidelijk en coherent projectplan in te dienen met SMART-doelstellingen en meetbare resultaten (KPI-methodologie). Elk plan zal door een jury (selectieraad) worden beoordeeld.

De Vlaamse regering neemt op basis van het advies van een jury van experts de eindbeslissing over de toewijzing van de fondsen.

De algemene uitrol van het Voorsprongfonds Hoger Onderwijs zal worden geleid en gemonitord door een gevarieerde projectgroep, waarin niet alleen de regering, maar ook de implementerende instellingen zullen worden vertegenwoordigd. Bovendien zal een grondige (wetenschappelijke) monitoring (op het vlak van proces en totale kwaliteit/resultaten) van de verschillende acties worden uitgevoerd - niet alleen op Vlaams niveau, maar ook op het niveau van de instellingen.

De instellingen van hoger onderwijs zullen worden gemonitord op basis van vooraf overeengekomen SMART-doelstellingen en meetbare resultaten.

Staatssteun

Er vindt een transfer van resources van de regering naar de instellingen van hoger onderwijs plaats. Deze instellingen maken deel uit van het openbaar onderwijs in Vlaanderen, dat door de overheid wordt gefinancierd en gecontroleerd. Onderwijs kan als een niet-economische activiteit worden beschouwd, waardoor de regels voor staatssteun niet geldt voor deze instellingen. De organisatie van onderwijssystemen die volledig of voornamelijk met openbare middelen worden gefinancierd - en niet door de leerlingen of hun ouders - wordt beschouwd als een niet-economische activiteit, waardoor hun financiering niet onder de regels voor staatssteun valt.

Doelgroep

Het project is bedoeld voor de instellingen voor hoger onderwijs (7 instellingen in totaal) in Vlaanderen, hun personeel en hun (potentiële) studenten.

Periode van uitvoering

Het project zal lopen van 1 januari 2021 tot 31 december 2023.

ID	I – 4.03.
Naam	Persoonlijke begeleiding in het leerplichtonderwijs
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Federatie Wallonië-Brussel
Budget	26,9
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2022

Uitdagingen

Het voorgestelde project is bedoeld om drie belangrijke uitdagingen aan te gaan:

- **Schooluitval:** de administratie heeft via een statistisch onderzoek in het kader van covid-19 per 15/11/2020 een aanzienlijke stijging van 38% van het schoolverzuim (20 halve dagen afwezigheid) vastgesteld ten opzichte van het voorgaande jaar per 15/11/2019, en dit vóór de invoering van hybride onderwijs.
- **Leerachterstand:** in de UMONS-enquête wordt opgemerkt dat dit zou kunnen worden gekenmerkt door een toename van het aantal mislukkingen en zittenblijvers, met het gevaar dat dit een grotere impact heeft op leerlingen met een lage SES en de ongelijkheden op onderwijsgebied verder vergroot.
- **Geestelijke gezondheid van studenten:** uit de studie van de CHU van Luik over het psychisch lijden van jongeren en de enquête van de UCLouvain en de ULiège¹² over hun motivatie en welzijn blijkt dat de gezondheidscontext een belangrijke invloed heeft op de geestelijke gezondheid van jongeren. Uit deze studies blijkt ook een aanzienlijke toename van stress, angst, gevoelens van gebrek aan steun, een toename van depressies maar ook een afname van het aantal consulten voor geestelijke gezondheidszorg.

Deze bevindingen lijken bijzonder sterk te zijn in de tweede en derde graad van het middelbaar onderwijs (als gevolg van gedeeltelijk afstandsonderwijs sinds eind oktober). Er zij op gewezen dat de leerlingen in deze graden sinds maart 2020 maximaal 8 weken 100% fysiek onderwijs hebben gehad.

Doelstellingen

De algemene doelstelling van het project is om op middelbare scholen te reageren op de psychosociale, onderwijskundige en pedagogische problemen van leerlingen en om de verspreiding van de verschijnselen achterstand en schooluitval tegen te gaan door programma's voor gedifferentieerd leren en gepersonaliseerde ondersteuning aan te bieden.

Naast de algemene doelstelling is een specifieke doelstelling van het project om aan het eind van het project te komen tot indicatoren (percentage zittenblijvers, percentage drop-outs, percentage voortijdige schoolverlaters) die geen negatieve ontwikkeling vertonen als

12 UC Louvain, Université de Liège, ULB (2020), *L'impact de la crise sur les étudiant·es ? Des données pour avancer.*

gevolg van de gezondheidscrisis. Het project moet er ook toe bijdragen de effecten van de crisis op het leren te verzachten door middel van remediëring en gepersonaliseerde ondersteuning.

Uitvoering

Voor de maatregel is een budget van 26,9 miljoen euro uitgetrokken.

Het project zal worden uitgevoerd door de algemene directie voor de sturing van het onderwijssysteem, de algemene directie voor het onderwijzend personeel en de algemene directie voor het leerplichtonderwijs.

Het project beoogt de bovengenoemde doelstelling te bereiken via verschillende hefboomen:

- **Door de tijdelijke versterking van de hulpmiddelen**, met name van leerkrachten om de mogelijkheid van remediëring te bieden; van opvoeders om te zorgen voor een betere follow-up en verbinding tussen onderwijsteams en leerlingen; en van maatschappelijk werkers/psychologen om bij de eerste tekenen situaties van lijden/verwaarlozing van leerlingen op te sporen en op te treden voordat deze te grote vormen aannemen.
- **Door de versterking van de SSAS** (schoolstructuren voor de steun aan de socialisatie of resocialisatie). Dit zijn structuren die worden opgezet binnen het gespecialiseerd secundair onderwijs in vorm 2, vorm 3 en vorm 4 en die jongeren met structurele gedrags- en/of persoonlijkheidsstoornissen een resocialiserende en herstructurerende structuur bieden om hen in staat te stellen te reïntegreren in een leerstructuur.
- **Door de middelen van de PMSC te versterken** zodat zij zich over meer jongeren kunnen ontfemen, maar ook door de banden met nieuwe scholen aan te halen en hun expertise te delen met de onderwijsteams van bepaalde scholen waarvoor de samenwerkingsverbanden nieuw kunnen zijn.

Andere mogelijkheden, zoals de inschakeling van “deskundige leerkrachten”, de begeleiding van leerlingen door vrijwillige leerkrachten en het ter beschikking stellen van schoolfaciliteiten buiten de schooluren, worden overwogen.

Het tijdelijke karakter van de aanwervingen in de verschillende bovengenoemde functies zal worden geformaliseerd door middel van een arbeidsovereenkomst voor bepaalde tijd (voor de duur van het project). Bovendien zullen de salariskosten die ten laste van het project komen, worden geïdentificeerd via een specifieke code die in de loonadministratie zal worden gecreëerd. Tot op heden bestaan er reeds specifieke codes in de loonadministratie (bv. voor VTE's ten laste van het ESF), en het zal aan de regelgevende instantie zijn om ervoor te zorgen dat alle scholen de code gebruiken die hun zal worden meegedeeld in de circulaire waarin het in te voeren decretaal systeem wordt uiteengezet. In dit verband zullen ook zeer strikte instructies worden gegeven aan de algemene directie voor het onderwijspersoneel om ervoor te zorgen dat elke uitwisseling van informatie tussen de scholen en de administratie in overeenstemming is met wat in de circulaire zal worden opgenomen. Er zal dus een traceerbaarheid zijn van het personeel dat onder contract staat. Na afloop van het project zal op deze basis geen enkele aanwerving meer kunnen plaatsvinden, zal de gebruikte code gedeactiveerd worden en zal geen enkele begrotingsoverdracht meer worden toegestaan.

Er zij op gewezen dat dit project deel uitmaakt van de verlenging van **een uitzonderlijk overgangsmechanisme** dat door de regering van de FWB¹³ is ingesteld en dat aan scholen middelen ter beschikking stelt om psychopedagogische hulp te organiseren voor leerlingen die moeilijkheden ondervinden en om de gevolgen van de crisis te verzachten. Voor het schooljaar 2020-2021 was een uitzonderlijk budget van 17 miljoen euro beschikbaar gesteld voor het opzetten van gepersonaliseerde ondersteuning, aangevuld met een tweede budget van 19 miljoen euro, specifiek voor het secundair onderwijs, om in noodsituaties onderwijs- en psychosociale ondersteuning in te zetten.

Het project zou ook kunnen worden gekoppeld aan door het ESF en het WIJ medegefinancierde acties ter bestrijding van schooluitval. Deze acties worden momenteel tot 30 juni 2021 door de actoren van onderwijs en jeugdhulpverlening uitgevoerd in de provincies die in aanmerking komen voor de verschillende golven van het WIJ. Hun doel is opnieuw aansluiting te vinden bij jongeren die zich in een administratieve situatie bevinden omdat zij vanaf 15 jaar van school zijn gegaan. Het gaat dus om “curatieve” acties voor jongeren die reeds zijn afgehaakt en in bepaalde gebieden. Schooluitval is echter een complex proces en er kan veel preventief werk worden verricht voordat de jongere in een situatie van schooluitval terechtkomt die door de administratie wordt geobjectiveerd. Aangezien het ESF+-programma (2021-2027) nog niet is goedgekeurd en de oproepen tot het indienen van projecten nog niet zijn gedaan, is het nog niet zeker dat de Regering van de Federatie Wallonië-Brussel de verlenging van deze acties zal toestaan vóór de nieuwe goedkeuringsbesluiten (die in het beste geval voor maart 2022 worden verwacht). Als de acties worden uitgebreid, zullen zij geografisch aan elkaar worden gekoppeld (om bijvoorbeeld de provincies die niet in aanmerking komen voor het ESF/WIJ) in staat te stellen soortgelijke acties uit te voeren, maar ook om het doelpubliek uit te breiden (d.w.z. voor jongeren onder de 15 jaar) en ook preventief (om jongeren op te vangen voordat zij administratief worden geacht te zijn uitgevallen). Ten tweede zullen de voorgestelde acties breder zijn dan die welke momenteel in de ESF/WIJ-acties worden voorgesteld, met name door geïndividualiseerde leerondersteuning aan te bieden.

Om dubbele financiering te voorkomen, zal scholen die ESF/WIJ-middelen ontvangen bovendien worden gevraagd zich te richten op doelgroepen en acties die duidelijk verschillen van die welke in het vorige kader met de middelen van het RIF werden uitgevoerd. Er zullen ook gezamenlijke controles worden georganiseerd met het coördinatie- en beheerscentrum voor Europese programma's (dat in het OP van het ESF is aangewezen als bemiddelende instantie voor het ministerie van de FWB).

Tot slot wil het project voorkomen dat de ongelijkheid van het schoolsysteem in FW-B verergert en de mismatch tussen gevraagde en aangeboden vaardigheden aanpakken (vastgesteld door de Europese Commissie in het kader van het Europees semester, zie CSR 2.2 2019, 2.3.2019 en 2.2.2020).

Het onderscheidt zich dus van het ‘Pacte pour un Enseignement d'excellence’, in die zin dat het inspeelt op een noodsituatie die het gevolg is van de gezondheidscrisis en specifiek gericht is op bepaalde groepen leerlingen voor wie moeilijkheden zijn ontstaan

13 Décisions du Gouvernement de la FWB du 25/06/2020 et du 28/01/2021, <https://gouvernement.cfwb.be/home/presse--actualites/ordre-du-jour--decisions/publications/seance-du-18-juin-2021/publicationfull.html>

of meer uitgesproken zijn. Het vormt ook een aanvulling op het pact in die zin dat het door de omstandigheden van essentieel belang is geworden voor het verwezenlijken van de ambitie om de rechtvaardigheid van het onderwijsstelsel en de algemene prestaties van de leerlingen te verbeteren.

Staatssteun

De recente jurisprudentie van de Europese rechterlijke instanties heeft verduidelijkt dat wanneer de door bepaalde instellingen aangeboden cursussen deel uitmaken van een openbaar onderwijsstelsel en geheel of hoofdzakelijk met openbare middelen worden gefinancierd, zij niet als een economische activiteit in de zin van de wetgeving inzake staatssteun kunnen worden aangemerkt.

Wat de rechtstreekse begunstigden van de steun - d.w.z. de leerlingen - betreft (en nog altijd onder voorbehoud van verdere analyse), zijn zij, aangezien zij geen economische activiteiten verrichten, a priori uitgesloten van het toepassingsgebied van de wetgeving inzake staatssteun.

Wat de mogelijke partners van het project betreft (met name de psycho-medisch-sociale centra), lijkt onze eerste analyse erop te wijzen dat deze organisaties onder de kwalificatie staatssteun vallen en binnen de grenzen vallen van het DAEB-mandaat dat hun door de overheid is toevertrouwd. Zij vallen waarschijnlijk onder de kwalificatie verenigbare compensatie voor openbare dienst op grond van artikel 106, lid 2, VWEU.

Doelgroep

Het project is gericht op leerlingen in het gewoon basisonderwijs en lager en hoger middelbaar onderwijs en het buitengewoon onderwijs die school- en/of psychosociale begeleiding nodig hebben. Op 01/01/2020 waren er 324.158.329 leerlingen in het basisonderwijs (waarvan 19.171 in het buitengewoon lager onderwijs) en 389.512 leerlingen in het secundair onderwijs (waarvan 235.940 in het DI en 153.572 in het DS). Er waren 18.578 leerlingen in het voortgezet speciaal onderwijs). De directe begunstigden zullen worden vastgesteld op basis van de stuurplannen/contracten van doelstellingen of strategieën van de scholen.

Aangezien de gezondheidscrisis alle scholen heeft getroffen, is het de bedoeling zoveel mogelijk scholen en leerlingen te bereiken. Het project staat dus open voor alle lagere en middelbare scholen, zowel gewone als buitengewone. Het doel is om ten minste 531 scholen en CPMS en ten minste 30.000 leerlingen in moeilijkheden te kunnen ondersteunen.

Periode van uitvoering

Het project moet worden uitgevoerd tijdens het schooljaar 2021-2022, d.w.z. tussen 1 september 2021 en 30 juni 2022. Gezien de bovengenoemde risico's die aan de uitvoering zijn verbonden, is het echter de bedoeling dat de regeling zo nodig wordt verlengd tot het laatste kwartaal van 2022.

ID	I – 4.04.
Naam	Digitale strategie voor hoger onderwijs en volwassenenonderwijs in de Franse gemeenschap
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Federatie Wallonië-Brussel
Budget	32,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2026

Uitdagingen

Specifieke uitdagingen voor het onderwijs voor sociale promotie (OSP)

- Slechts 1 op de 13 studenten heeft toegang tot een computerterminal in zijn instelling
- De score op het gebied van digitale competentie van de docenten van het onderwijs voor sociale promotie wordt geschat op slechts 44%¹⁴
- 40% van de OSP-studenten bevindt zich in een situatie van sociaaleconomische kwetsbaarheid en een derde heeft een uitkeringsstatus, hetzij voor werkloosheid, hetzij voor sociale integratie

Specifieke uitdagingen voor het hoger onderwijs

- 12% van de 15- tot 29-jarigen wordt ingedeeld bij de zwakke gebruikers of bij diegenen die last hebben van de digitale kloof
- het niveau van de jongeren onder het EU-gemiddelde ligt en al enkele jaren aan het dalen is¹⁵

Deze uitdagingen vormen een belemmering voor uitmuntendheid in het onderwijs en, in ruimere zin, voor de werkgelegenheid in een steeds meer gedigitaliseerde professionele wereld.

Doelstellingen

Zowel in het voltijds hoger onderwijs als in het secundair en hoger onderwijs voor sociale promotie beoogt het project de weerbaarheid van gemeenschappen van leerkrachten en leerlingen te vergroten door gebruik te maken van een verscheidenheid aan onderwijs-/leermodaliteiten via digitale voorzieningen, ongeacht de locatie (aanwezigheid, afstand, gemengd) en temporaliteit (synchroon of asynchroon).

Om een blijvend effect te hebben, zou de digitale uitrusting van scholen gepaard moeten gaan met maatregelen om de digitale vaardigheden van leerkrachten te versterken. In dit verband zij erop gewezen dat de Franse Gemeenschap in het kader van de hervorming van de initiële lerarenopleiding, die in september 2022 in werking moet treden, een belangrijke

14 Baromètre Digital Wallonia (2018), <https://www.digitalwallonia.be/fr/publications/education2018>

15 Europese Commissie (2020), *Landverslag België*

plaats toekent aan de ontwikkeling van de vaardigheden van de leerkrachten op het gebied van digitaal onderwijs en onderwijs met behulp van digitale technologie. Elke leerkracht zal worden opgeleid in het gebruik van digitale instrumenten voor het ontwerpen van leermiddelen en voor de verwezenlijking van de verschillende opdrachten die deel uitmaken van zijn/haar beroepspraktijk. Er zullen ook nieuwe opleidingscursussen in digitaal onderwijs worden ingevoerd via een cursus “Wiskunde en digitaal onderwijs” en een cursus “Handmatig, technisch en technologisch onderwijs en digitaal onderwijs”.

Uitvoering

Voor de maatregel is een budget van 32 miljoen euro uitgetrokken.

Het project zal worden uitgevoerd door de Direction générale de l’Enseignement supérieur, de l’Enseignement tout au long de la vie et de la Recherche scientifique, het Centre de Ressources en de onderwijsinstellingen.

De concrete uitvoering van het project zal gebaseerd zijn op twee belangrijke luiken:

- **Scholen uitrusten met krachtige digitale apparatuur**
- **De digitale vaardigheden van de belanghebbenden** (leerlingen, leerkrachten, enz.) ontwikkelen door leerkrachten te ondersteunen bij het zich eigen maken van instrumenten en methodes in verband met specifieke digitale vaardigheden in het onderwijs, alsook bij het vaststellen van techno-pedagogische praktijken die relevant zijn voor hun verwachtingen en hun doelgroepen

Het gaat hierbij om de uitvoering van projecten (via een oproep tot het indienen van projecten) om onderwijsinstellingen in staat te stellen computerapparatuur aan te schaffen, gemeenschappelijke leermiddelen tussen netwerken en instellingen te creëren en techno-pedagogen aan te werven om onderwijsteams en leerlingen te ondersteunen in het kader van het digitale onderwijs.

Wat het bestuur betreft, is het de bedoeling twee stuurcomités op te richten (één voor het voltijds hoger onderwijs en één voor het middelbaar en hoger onderwijs voor sociale promotie), voorgezeten door het kabinet van minister Valérie Glatigny. De administratie zal zorgen voor follow-up en secretariële ondersteuning. Deze comités zullen erop toezien dat de projecten naar behoren worden uitgevoerd, de besteding van de begrotingsmiddelen controleren, mogelijke belemmeringen opsporen en op zoek gaan naar aanpassingsmaatregelen.

De enveloppe van 32 miljoen euro wordt als volgt verdeeld: 24 miljoen euro voor universiteiten, hogescholen en kunsthogescholen; en 8 miljoen euro voor secundair en hoger onderwijs voor sociale promotie

Voltijds hoger onderwijs: 24 miljoen euro

De verdeling van de financiering over de instellingen voor voltijds hoger onderwijs zal geschieden via een mechanisme van oproepen tot het indienen van projecten. Gezien de omvang van de verzoeken van de instellingen en om elke instelling in staat te stellen gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, zal in de eerste oproep tot het indienen van projecten een maximumtrekkingsrecht per instelling worden vastgesteld. Om

in aanmerking te komen, zal elk project moeten voldoen aan de eisen die in de oproep tot het indienen van projecten zijn vastgesteld: naleving van de Europese regelgeving, naleving van de DNSH-criteria, haalbaarheid van het project, kostprijs van het project, risicoanalyse, ambitie.

Het maximale trekkingsrecht van de kunsthogescholen zal 5% van de 24 miljoen euro bedragen, d.w.z. 1,2 miljoen euro, verdeeld over de instellingen naar gelang van het aantal studenten dat voor financiering in aanmerking komt.

Het maximale trekkingsrecht van de universiteiten en de hogescholen zal 95% van de 24 miljoen euro bedragen, d.w.z. 22,8 miljoen euro, verdeeld over de instellingen voor 50% van het bedrag op basis van het aantal voor financiering in aanmerking komende studenten/instellingen en voor 50% van het resterende bedrag op basis van het aantal voor financiering in aanmerking komende studenten, gewogen volgens hun economische situatie (4 punten voor beursstudenten, 2 punten voor mensen met een laag inkomen, 1 punt voor mensen zonder specifieke economische status). Door middel van de criteria van de projectoproep zal speciale aandacht worden besteed aan studenten in omstandigheden waarin sprake is van een digitale kloof.

Indien er aan het eind van deze eerste oproep tot het indienen van projecten een saldo overblijft, zal dat het voorwerp zijn van een tweede oproep tot het indienen van projecten waarbij er geen “verdeelsleutels” zullen zijn om een maximum trekkingsrecht/instelling vast te stellen.

Digitale strategie van het onderwijs voor sociale promotie: 8 miljoen euro verdeeld over drie assen:

- Oproep tot het indienen van projecten voor computerapparatuur: 3.120.000 euro

De verdeling van de financiering over de instellingen voor secundair en hoger onderwijs voor sociale promotie zal geschieden via een mechanisme van oproepen tot het indienen van projecten. Gezien de omvang van de verzoeken van de instellingen en om elke instelling in staat te stellen gebruik te maken van de herstel- en veerkrachtfaciliteit, zal in de eerste oproep tot het indienen van projecten een maximumtrekkingsrecht per instelling worden vastgesteld. Om in aanmerking te komen, zal elk project moeten voldoen aan de eisen die in de oproep tot het indienen van projecten zijn vastgesteld: naleving van de Europese regelgeving, naleving van de DNSH-criteria, haalbaarheid van het project, kostprijs van het project, risicoanalyse, ambitie.

Het maximale trekkingsrecht van de organiserende instanties zal worden vastgesteld op basis van de periodes-leerlingen.

Indien er aan het eind van deze eerste oproep tot het indienen van projecten een saldo overblijft, zal dat het voorwerp zijn van een tweede oproep tot het indienen van projecten waarbij er geen “verdeelsleutels” zullen zijn om een maximum trekkingsrecht/instelling vast te stellen.

- Beroep doen op techno-pedagogen FPO: 4.160.000 euro
- Oproepen tot samenwerking van het Centre de Ressources Pédagogiques van de Franse Gemeenschap: 720.000 euro

Om het aantal beschikbare leermiddelen te vergroten en het gemeenschappelijk gebruik ervan aan te moedigen, zal het Centre de Ressources Pédagogiques van de Franse Gemeenschap vier oproepen tot samenwerking lanceren, waarvan de opbrengsten voor het gehele onderwijs voor sociale promotie moeten worden gedeeld.

Staatssteun

Aangezien voltijds hoger onderwijs en secundair en hoger onderwijs voor sociale promotie geen economische activiteiten zijn, valt dit project niet onder staatssteun (bron: Mededeling van de Commissie betreffende het begrip “staatssteun” in de zin van artikel 107, paragraaf 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie).

Doelgroep

De 41 instellingen voor voltijds hoger onderwijs (6 universiteiten, 19 hogescholen, 16 kunsthogescholen) als begunstigden en beheerders van de aan te schaffen digitale apparatuur, alsmede hun 10.296 docenten en 194.055 studenten.

De 152 instellingen voor onderwijs voor sociale promotie als begunstigden en beheerders van de aan te schaffen digitale apparatuur, alsmede hun 7.672 docenten en 142.434 leerlingen.

In het kader van het project wordt ernaar gestreefd minimaal 40% van alle bovengenoemde instellingen, d.w.z. 77 instellingen, te bereiken.

Om de kansengelijkheid van leerlingen te waarborgen, zal op het terrein bovendien bijzondere aandacht worden besteed aan doelgroepen die zich in een sociaaleconomisch kwetsbare situatie bevinden, met inbegrip van mensen met een handicap en vrouwen, die vaak in een grotere digitale kloof verkeren¹⁶.

Periode van uitvoering

Het project is in het laatste kwartaal van 2020 van start gegaan en zal in het derde kwartaal van 2026 worden voltooid.

De oproepen tot het indienen van projecten zullen in golven worden gelanceerd (Q1 2022, Q1 2023, Q1 2024, Q1 2025) met als doel het systeem tegen 2026 in (ten minste) 77 inrichtingen in te voeren.

16 Baromètre Digital Wallonia (2018), <https://www.digitalwallonia.be/fr/publications/education2018>

ID	I – 4.05.
Naam	Digitale ommekeer voor Brusselse scholen
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	5,2
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2023

Uitdagingen

De onderwijsmethoden die werden ingevoerd in het kader van de strijd tegen de COVID-19-pandemie en de geleidelijke transitie van het onderwijs naar een hybride model, maken het noodzakelijk dat de scholen worden uitgerust met adequate digitale apparatuur, met name in scholen die worden bezocht door leerlingen uit kwetsbare milieus.

Als antwoord op deze uitdaging heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest herhaaldelijk de ambitie uitgesproken om het leren te blijven ondersteunen en de Brusselse jongeren van vandaag voor te bereiden op de competenties van morgen. Deze ambitie kreeg een duidelijke beleidsvertaling met de goedkeuring van het “Brussels programma voor het onderwijs” van de Strategie 2030.

Vandaag wil het gewest zijn inspanningen voortzetten om de interne connectiviteit van scholen te verbeteren, zodat leerlingen en leerkrachten ten volle de vruchten kunnen plukken van een hoogwaardige internetverbinding. In dit verband zal bijzondere aandacht worden besteed aan Brusselse scholen met een laag sociaal-economisch profiel.

De complementariteit van deze maatregel met de investeringen van de Federatie Wallonië-Brussel (FWB) en de Vlaamse Gemeenschap zal worden verzekerd via de verschillende bestaande overlegorganen. Deze raadpleging zal de formulering van de digitale strategie voor scholen op het gebied van digitale apparatuur, connectiviteit en lerarenopleiding ondersteunen.

Doelstellingen

Scholen moeten worden uitgerust met de digitale middelen die nodig zijn om leerlingen modern kwaliteitsonderwijs te bieden. Deze versnelling van de digitale ommekeer moet ook bijdragen tot het verminderen van ongelijkheden op onderwijsgebied, die tijdens deze gezondheidscrisis nog extra werden geaccentueerd.

Het doel is om op deze uitdaging een globaal antwoord te bieden via geïntegreerde oplossingen voor interne connectiviteit en het leveren van mobiele apparatuur aan scholen met een hoog aandeel aan leerlingen in kwetsbare situaties.

Uitvoering van het project

De maatregel beschikt over een budget van 5,2 miljoen euro en is gebaseerd op twee assen:

As 1: Digitale uitrusting voor scholen

Het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest (CIBG) zal instaan voor de operationele uitvoering van deze as. Dit is de administratie die in het Gewest belast is met informatica en die zorgt voor ontwikkeling en informaticabijstand.

In het kader van dit project zal het CIBG hoofdzakelijk belast zijn met het verstrekken van de verschillende mobiele uitrustingsmogelijkheden aan de scholen (Chromebooks, tablets, laptops, interactieve borden, enz.) De scholen die van deze maatregel profiteren, kunnen de mobiele apparatuur vrij kiezen op basis van hun behoeften en op basis van een vooraf vastgesteld bedrag van 6250 euro. De lijst van scholen die voor dit initiatief in aanmerking komen, wordt momenteel gevalideerd.

De administratieve kant van het project zal worden afgehandeld door een projectmanager (Implementation Manager) die deel uitmaakt van de afdeling Customer Solutions - Service Management en een ondersteunend persoon.

As 2: versterking van de interne connectiviteit van de Brusselse scholen

In het kader van deze as zal IRISnet, de publiek-private partner die tot taak heeft de connectiviteit van het Brusselse grondgebied te verbeteren, hoofdzakelijk belast zijn met de uitvoering van 240 site enquêtes. Deze enquêtes zullen een inventaris van de interne connectiviteit van de scholen opleveren. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal IRISnet 2000 toegangspunten (installatie van Wifi-terminals) in de scholen installeren.

Voor de uitvoering van dit project zal IRISnet een team oprichten dat wordt gecoördineerd door de programmabeheerder van Fiber to the School.

De projectleiders zullen verslag uitbrengen over de evolutie van dit plan tijdens de vergaderingen van het Comité voor digitale expertise, dat is opgericht door de Dienst Scholen van perspective.brussels, en dat onder meer samengesteld is uit de onderwijsnetten en de gemeenschapsadministraties.

Tijdens de uitvoering van het project zullen alle vereiste analyses worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig voldoet aan het DNSH-beginsel.

Staatssteun

Aangezien onderwijs geen economische activiteit is, valt dit project niet onder staatssteun (bron: Mededeling van de Commissie betreffende het begrip “staatssteun” in de zin van artikel 107, lid 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie).

Doelgroep

Het doelpubliek bestaat uit alle instellingen in het Brussels Gewest die deel uitmaken van het secundair gewoon en buitengewoon leerplichtonderwijs (Frans- en Nederlandstalig). Vandaag telt het Brussels Gewest 240 secundaire onderwijsinstellingen.

Wat betreft de keuze van de begunstigde scholen, zal het Gewest gebruik maken van de classificatie van de Brusselse middelbare scholen op basis van de sociaaleconomische situatie van hun leerlingenpopulatie. Deze zal worden bepaald op basis van de ISEF-index

voor scholen aan Franstalige zijde, en op basis van het percentage aan SES-leerlingen binnen de school aan Nederlandstalige zijde.

De schoolbevolking in instellingen voor bijzonder onderwijs en in centra voor deeltijds leren & werken zal worden beschouwd als sociaaleconomisch achtergesteld. Bovendien zal het Brussels Gewest bij zijn classificatie rekening houden met de diversiteit van de onderwijsnetten van de Brusselse onderwijsinstellingen.

Zoals hierboven vermeld, zullen voor de materiële uitrusting de Brusselse middelbare scholen die leerlingen opvangen met een zwakke sociaaleconomische index, worden bevoorreed. Dezelfde redenering zal worden gehanteerd voor het installeren of versterken van de interne connectiviteit in scholen. Dit zal gebeuren op basis van de rangschikking die zal worden opgesteld door de Dienst Scholen van perspective.brussels. In 2021 zullen eerst de behoeften worden geëvalueerd van de 80 Brusselse scholen die het laagst op deze ranglijst staan.

Periode van uitvoering

Het project zal worden uitgevoerd tussen Q4 2021 en Q4 2023.

Concreet is de aankoop gepland van het equivalent van 1.000 mobiele eenheden (nieuwe of refurbished laptops, tablets, interactieve whiteboards, enz.), zodat deze tegen het vierde kwartaal van 2021 in de Brusselse scholen kunnen worden verdeeld.

Daarnaast zal het project bestaan uit de installatie van 2000 wifi-toegangspunten in Brusselse scholen, op basis van een evaluatie van de behoeften. Deze actie zal plaatsvinden tussen Q4 2021 en Q4 2023.

ID	I – 4.06.
Naam	Digitalisering van het onderwijs in de Duitstalige Gemeenschap
Type	Investering
Projectdrager	Regering van de Duitstalige Gemeenschap
Budget	5,5
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2024

Uitdagingen

De IT-omgeving van de scholen in de Duitstalige Gemeenschap heeft zich op zeer heterogene wijze ontwikkeld, is in vele opzichten uiteenlopend en onvoldoende beveiligd, zowel op technisch vlak als wat de gebruikte instrumenten en het onderhoud betreft.

De belangrijkste uitdagingen liggen in de standaardisatie, centralisatie, beveiliging en, in het algemeen, de professionalisering van de gehele IT-omgeving, wetende dat deze

voornamelijk is opgebouwd door onderwijzend personeel dat niet is opgeleid voor dit soort technisch georiënteerde taken en dat elke instelling haar eigen IT-omgeving heeft opgebouwd die zij niet meer naar behoren kan waarborgen en onderhouden.

Naast de zorg voor bepaalde zeer technische aspecten (infrastructuur), ligt een van de uitdagingen ook in de standaardisering van de administratieve procedures en de digitale instrumenten die bij het beheer door de scholen worden gebruikt, en dus in de verandering van veel sterk verankerde gewoonten.

Een laatste grote uitdaging is bovendien de voorbereiding van leerkrachten op de gedigitaliseerde wereld van het onderwijs.

Doelstellingen

Het globale project heeft tot doel de IT-omgeving van het onderwijs in de Duitstalige Gemeenschap op duurzame wijze te standaardiseren en te consolideren. Er zijn vier onderling samenhangende actielijnen vastgesteld:

- **Infrastructuur:** consolideren en blijvend maken van de technische infrastructuur, uitrusting en **IT-ondersteuning**
- **Schoolbeheer:** Standaardiseren en centraliseren van het schoolbeheer door middel van uniforme, gecentraliseerde en gemeenschappelijke instrumenten en methodes. Onder schoolbeheer wordt hoofdzakelijk administratief beheer verstaan (beheer van het leerlingenregister, de klassen, de cursussen, de lesroosters, de afwezigheden, de cijfers, enz.)
- **Lerarenmanagement:** Verbetering van het lerarenbeheer door digitalisering en standaardisering van de processen. Binnen dit project gaat het hoofdzakelijk om het administratief beheer van leerkrachten. D.w.z. aanwervingsplatform, loopbaanbeheer, verstrekking van informatie voor de betaling van salarissen op een veilige manier, enz.
- **Pedagogisch:** Bevordering van het gebruik van technologie en duurzame overdracht van ICT-vaardigheden. Dit zal onder meer omvatten
  - Oprichting van een ICT-manager in middelbare scholen
  - Vermeerdering van ICT-vaardigheden door leraarsbibliothecarissen (Lehrer-mediothekare) in middelbare scholen
  - Oprichting van een coördinator voor het organiseren van media-opleiding
  - Opleidingen aangeboden door de AHS (Autonome Hogeschool van de Duitstalige Gemeenschap): *online* en fysieke opleidingen, interne opleidingen voor scholen, bv. gebruik van Teams, Word, Excel, PowerPoint, het maken van een pedagogische film, het maken van websites voor de school, opleidingen in het kader van mediavorming, enz.
  - Integratie van opleidingen in ICT-vaardigheden in de initiële lerarenopleiding en in de opleiding voor de verklaring van onderwijsbekwaamheid (CAP, CAP+)

Uitvoering

Voor de maatregel is een budget van 5,5 miljoen euro uitgetrokken.

Het project zal worden uitgevoerd door de informaticadienst voor het onderwijs in de Duitstalige Gemeenschap en de opleidingscommissie voor wat de lerarenopleiding betreft.

De terbeschikkingstelling van uitrusting - die het voorwerp uitmaakt van het investeringsproject dat in het herstel- en veerkrachtplan is opgenomen - is voor leerkrachten als volgt geprofileerd:

- Terbeschikkingstelling van uitrusting op leasingbasis voor alle leerkrachten.
- De uitrusting zal met garantie en verzekering voor onbepaalde duur ter beschikking worden gesteld, met om de 3 jaar een verlenging.
- De bestelling van het materiaal zal geschieden via een webplatform, waar elke leraar op basis van zijn unieke identificatiecode het materiaal kan bestellen waarop hij recht heeft. De kosten zullen door de overheid worden gedekt.
- Er zal een specifieke ondersteuningsdienst worden georganiseerd voor het onderhoud (hardware en software) van de apparatuur, ook tijdens de schoolvakanties

In tegenstelling tot het project voor de uitrusting van leraren, dat op “vrijwillige” basis zal worden uitgevoerd, zal de uitrusting van de leerlingen op georganiseerde wijze door de administratie worden uitgevoerd. De uitrustingsstrategie zal als volgt zijn: twee schooljaren achtereenvolgende uitrusten gedurende 3 jaar. De uitrusting zal na deze drie jaar worden vernieuwd.

Er zijn een directiecomité en een ondersteunend comité opgericht om alle deelprojecten van de verschillende assen aan te sturen.

Het directiecomité vergadert viermaal per jaar. Het stemt over opvolgingsverslagen, geeft werkopdrachten en neemt besluiten. Bovendien geeft het zijn mening over mogelijke moeilijkheden en risico's van de projecten, zodat er tijdig kan worden gereageerd. Het directiecomité is opgezet als besluitvormingsorgaan.

Het begeleidingscomité volgt de ontwikkeling van de deelprojecten op de voet en neemt de rol van beheerder op zich. Het komt maandelijks bijeen en bereidt de principebesluiten van het directiecomité voor.

De algemene coördinatie van het project en de deelprojecten wordt verzorgd door een aangewezen medewerker van het ministerie of een gemachtigde dienstverlener.

Staatssteun

Aangezien onderwijs geen economische activiteit is, valt dit project niet onder staatssteun (bron: Mededeling van de Commissie betreffende het begrip “staatssteun” in de zin van artikel 107, paragraaf 1, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie).

Doelgroep

Onderwijsadministratie zowel in de scholen als op het niveau van de algemene administratie, leraren, leerlingen van middelbare scholen en hun ouders.

Periode van uitvoering

Het deel van het project dat wordt voorgesteld in het kader van het plan voor herstel en veerkracht zal worden uitgevoerd tussen het begin van het schooljaar 2021 tot en met het vierde kwartaal van 2024, en zou als volgt worden gestructureerd:

- 2021: Meer ICT-opleidingen (10 in totaal) voor leerkrachten
- 2022: Zorgen voor adequate internetconnectiviteit en uniforme diensten (accountbeheer, e-mailboxen, ondersteuning en onderhoud) en ter beschikking stellen van computerapparatuur aan alle leerkrachten
- 2022-2024: Terbeschikkingstelling van adequate computerapparatuur aan alle middelbare scholieren
- 2023: Invoering van nieuw schoolmanagement in alle scholen
- 2024: Gedigitaliseerde en gestandaardiseerde managementprocessen voor leerkrachten

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 74% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 4.2.

Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen

Beleidsgebied: Opleiding, werkgelegenheid, sociale integratie

Doelstellingen: Bevorderen van de sociale en arbeidsmarktintegratie van zogenoemde kwetsbare groepen (personen met migratieachtergrond, vrouwen, jongeren, mensen met een handicap, gedetineerden, mensen met risico op digitale uitsluiting).

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt – FED
- (Her)kwalificatiestrategie (Hervorming)– BHG
- Een inclusieve arbeidsmarkt – VLA

Investeringen:

- (Her)kwalificatiestrategie (Investering) – BHG
- E-inclusie voor België – FED
- Digitale platforms voor gevangenen – FED
- Gender en werk – FED
- Digibanks - Digitale inclusie in Vlaanderen – VLA

Totale geraamde kosten: 166 miljoen euro, waarvan 166 miljoen (100% gedekt door de FHV).

Tabel 22. Component 4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 4.04	Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt	FED	-	-	-
R - 4.05	(Her)kwalificatiestrategie (Hervorming)	BHG	-	-	-
R - 4.06	Een inclusieve arbeidsmarkt	VLA			
I - 4.06	Een inclusieve arbeidsmarkt	BHG	70	0%	0%
I - 4.08	(Her)kwalificatiestrategie (Hervorming)	FED	30	0%	100%
I - 4.09	E-inclusie voor België	FED	12,4	0%	100%
I - 4.10	Digitale platforms voor gevangenen	FED	2,9	0%	0%
I - 4.11	Gender en Werk	VLA	50	0%	100%
	Digibanks - Digitale inclusie in Vlaanderen				

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Lage arbeidsmarktparticipatie van bepaalde kwetsbare groepen. Zoals het Landverslag 2019 aangeeft¹⁷, is de arbeidsmarktparticipatie in België voor bepaalde categorieën van de bevolking laag, waaronder laaggeschoolden, mensen met een migratieachtergrond (vooral vrouwen) en personen met een handicap.

De werkloosheidspercentages voor bovengenoemde categorieën liggen immers 2 tot 4 keer hoger dan het nationale gemiddelde. Deze vaststelling doet het bestaan vermoeden van structurele belemmeringen, zoals de beperkte efficiëntie van het activeringsbeleid, de ontoereikendheid van aangepaste ondersteuningsmechanismen en het voortbestaan van discriminatie op de arbeidsmarkt.

17 Europese Commissie (2019), *Landverslag België*, SWD(2019) 1000 final.

Tabel 23. Werkloosheidspercentage naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en nationaliteit

Als percentage van de corresponderende actieve beroepsbevolking in de leeftijdscategorie van 15 tot 64 jaar

Werkloosheidspercentage naar leeftijd, geslacht, opleidingsniveau en nationaliteit	2019
Totaal	5,4
15-24 jaar	14,2
25-54 jaar	4,8
55-64 jaar	4,1
Mannen	5,8
Vrouwen	5,0
Laaggeschoold	12,2
Gemiddeld geschoold	5,3
Hooggeschoold	3,2
Belgen	4,8
Andere EU-burgers	7,2
Niet-EU-burgers	19,5

Bron : Nationale Bank van België

Aanzienlijk risico op een digitale kloof. De barometer van de digitale kloof¹⁸, opgesteld door de Koning Boudewijnstichting, toont het lage niveau van digitale inclusie in de Belgische samenleving aan, en brengt grote ongelijkheden aan het licht. 40% van de Belgische bevolking loopt immers het risico op digitale uitsluiting: 32% heeft slechts beperkte competenties en 8% is een niet-internetgebruiker. Vooral mensen met een laag inkomen worden door het probleem getroffen, aangezien bijna een derde van hen geen toegang heeft tot het internet en 75% zich in een situatie van digitale kwetsbaarheid bevindt. Alleenstaande vrouwen vormen in dit opzicht de meest kwetsbare groep, aangezien 30% van hen thuis geen aansluiting heeft.

b) Nagestreefde doelstellingen

De inzetbaarheid van de meest kwetsbare groepen vergroten en hun duurzame integratie op de arbeidsmarkt bevorderen door (i) doeltreffende activeringsstrategieën in te voeren en (ii) bestaande structurele belemmeringen weg te nemen.

Verminderen van de digitale ongelijkheden om alle burgers in staat te stellen zich aan te passen aan de toegenomen digitalisering van de samenleving (digitalisering van diensten voor toegang tot sociale rechten, gezondheidszorg, bankdiensten, enz.).

De projecten die in het kader van deze component worden voorgesteld, sluiten aan bij de Europese vlaggenschipinitiatief “Om- en bijscholing” en versterken de doelstelling van het

18 Koning Boudewijnstichting (2020), Barometer Digitale Inclusie, <https://www.kbs-frb.be/fr/Activities/Publications/2020/20200827ND>

bevorderen van de economische en sociale cohesie waarop de FHV zich richt. De bijscholing waarop de verschillende projecten zijn gericht, zal de noodzakelijke beroepsovergangen vergemakkelijken en perioden van werkloosheid of inactiviteit verkorten, en aldus bijdragen tot groei, het scheppen van banen en de versterking van de economische en sociale veerkracht.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

ID	R – 4.04.
Naam	Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2024

Uitdagingen

De discriminaties op de arbeidsmarkt schaden de economie. Als we de arbeidsparticipatie willen verhogen, dan moeten krachtige maatregelen worden genomen in de strijd tegen deze discriminaties. België heeft een achterstand inzake tewerkstelling van buitenlandse werknemers. Terwijl de arbeidsparticipatie van mensen van Belgische afkomst in 2019 71,8% bedroeg, bedroeg de arbeidsparticipatie van mensen uit niet-EU-landen slechts 43,2%. Het verschil is 28,6%, terwijl het in 2018 slechts 27,5% was. Niet alleen discriminatie op grond van afkomst remt de arbeidsmarkt af: ook discriminatie op grond van leeftijd, handicap en geslacht komt in sommige sectoren nog voor.

Doelstellingen

Het project is erop gericht om **bepaalde mechanismen van structurele discriminatie** te doorbreken. Daartoe moeten we kunnen nagaan in welke sectoren deze discriminaties voortduren. Discriminatie op de werkplek moet worden gekwantificeerd door middel van een wetenschappelijke monitoring van diversiteit en discriminatie, die zal worden ingevoerd op sectorniveau.

Het is ook belangrijk om **de toepasbaarheid van discriminatietests te verbeteren**. Daartoe moeten het rechtskader en de beschikbare instrumenten worden verbeterd en moeten de gerichte controles worden versterkt.

Deze elementen moeten het mogelijk maken de bewustwording van de actoren te vergroten en zo discriminatie op de arbeidsmarkt te verminderen.

Uitvoering van het project

Het eerste luik bestaat uit het opzetten van een wetenschappelijke monitoring van diversiteit en discriminatie op sectorniveau. Om de sectorale uitdagingen van de markt op het gebied van discriminatie in kaart te brengen, zal een overheidsopdracht worden georganiseerd voor het ontwikkelen van een wetenschappelijke monitoring. De FOD WASO zal belast worden met de organisatie en opvolging van deze monitoring.

Een tweede luik betreft de verbetering van de discriminatietests. Dit vereist de aanpassing van het regelgevingskader, de ontwikkeling van beschikbare tools en gegevensbanken, en ook de opleiding en versterking van de diensten voor controle op de sociale wetgeving van de FOD WASO.

Wat het regelgevingskader betreft, zijn verscheidene belemmeringen geconstateerd in de huidige formulering van het artikel van het Sociaal Strafwetboek dat de controlebevoegdheden in het kader van de discriminatietests organiseert. Een herziening van dit artikel is aan de gang. De sociale partners, organen voor gelijke behandeling en andere adviesraden moeten nog advies uitbrengen over de aanpassingen voordat de tekst aan het parlementaire proces wordt onderworpen. Bovendien zal de federale antidiscriminatiewetgeving in 2021 worden geëvalueerd.

Voor de ontwikkeling van instrumenten moet nog een haalbaarheidsstudie worden uitgevoerd voor de uitwisseling en verzameling van bepaalde metadata met het oog op de ontwikkeling van datamining/matching-instrumenten en web scraping. Zo zijn de bestaande gegevensbanken momenteel ontoereikend om discriminatie bij aanwerving vast te stellen. Het doel van de haalbaarheidsstudie is de verenigbaarheid met de GDPR te onderzoeken. Zodra de juridische belemmeringen uit de weg zijn geruimd, zullen algoritmen en ad hoc scenario's moeten worden ontwikkeld om de databanken functioneel te maken en de sociale inspecteurs objectieve informatie te verschaffen voor gerichte controles.

Ten slotte zullen deze instrumenten worden toegepast binnen gespecialiseerde teams van inspectiediensten om gerichte controles te ontwikkelen.

Deze twee aspecten (toezicht en verbetering van de tests) worden parallel uitgevoerd door de FOD WASO.

Zodra het toezicht is ingesteld en de uitvoerbaarheid van discriminatietests is verbeterd, zullen gerichte controles worden uitgevoerd, parallel met bewustmakingscampagnes. Het doel is de betrokken partijen (werkgevers, werknemers, uitzendbureaus, enz.) bewust te maken van de structurele mechanismen van discriminatie en dit verschijnsel in alle fasen van de arbeidsverhouding te beteugelen (virtueuze cirkel).

In een laatste fase (rapportage) worden de tijdens de gerichte controlefase verzamelde resultaten vergeleken met de resultaten van het toezicht. De bevoegde administratie maakt een "momentopname" van de resultaten van de door de sociale inspectiediensten uitgevoerde controles; zij deelt deze mee aan de partners (Unia en IGVM) en stelt, in overleg met hen, de aandachtspunten vast voor de voortzetting van de tests en controles: Conclusies voor eventuele hervormingen.

Doelgroep

Het doelpubliek is de arbeidsmarkt. Het project is dus gericht op werkgevers en werknemers, maar ook op uitzendbureaus en dienstenchequebedrijven.

Periode van uitvoering

De aanpassing van het regelgevingskader inzake discriminatietests (art. 42/1 Sociaal Strafwetboek) zal in werking treden in Q4 2023.

ID	R – 4.05.
Naam	(Her)kwalificatiestrategie
Type	Hervorming
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2023

Uitdagingen

Er blijft grote ongelijkheid bestaan inzake economie en werkgelegenheid in het Brussels Gewest. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt geconfronteerd met grote sociaaleconomische ongelijkheden op zijn grondgebied, die zich vertalen in een hoge werkloosheid onder bepaalde bevolkingsgroepen: in 2019 lag de werkloosheid onder jongeren (14-24 jaar), laaggeschoolden en niet-EU-onderdanen 2 tot 2,5 keer hoger dan het Brusselse gemiddelde (respectievelijk ~29%, ~25% en ~25%, tegenover een gemiddelde van ~13%)¹⁹.

Wat de arbeidsparticipatie van gehandicapte werknemers betreft, heeft 9% van de 15-64-jarigen een handicap of gezondheidsprobleem waardoor zij in ernstige mate in hun dagelijkse activiteiten worden beperkt. Slechts 23% van hen heeft een baan. Meer dan de helft (51%) van deze werknemers heeft recht op specifieke bijstand of aanpassingen op de werkplek. Om een baan te vinden, vindt 57% van de ernstig gehandicapte werklozen dat het soort werk aan hen moet worden aangepast. Een derde van hen vindt dat ook de hoeveelheid werk moet worden aangepast, zodat zij weer kunnen werken.

De beheersing van taal- en digitale competenties in het Brusselse gewest is onvoldoende, zelfs zorgwekkend. Een aanzienlijk deel van de werkzoekenden in Brussel kent geen van beide landstalen: 17,5% van deze groep heeft weinig of geen kennis van de taal van hun administratief dossier dat door de gewestelijke openbare dienst voor arbeidsvoorziening wordt bijgehouden; 1/3 van de werkzoekenden die in het buitenland studeerden, heeft geen of slechts een elementaire kennis van de taal van hun dossier.

¹⁹ Nationale Bank van België (2019), *Werkloosheidsgraad naar leeftijd, geslacht, scholingsniveau en nationaliteit*, <https://www.nbb.be/nl/publicaties-en-onderzoek/statistische-ontwikkelingen-inzake-werkgelegenheid/arbeidsmarkt-10>

Wat betreft digitale competenties, heeft een aanzienlijk deel van de werkzoekenden, vooral deze jonger dan 30, te maken met de digitale kloof. Dit brengt de inzetbaarheid van jongeren in het gedrang in een veranderende economie (digitalisering van de economie, ontwikkeling van kunstmatige intelligentie, opkomst van nieuwe beroepen) die de beheersing van digitale competenties vereist.

Door zijn positie als hoofdstad van België en zijn internationale rol heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een groot aantal banen met hoge taalvereisten. Het Gewest is ook administratief een tweetalig gewest. Al deze factoren hebben een invloed op de taalbehoeften en het taalgebruik op de Brusselse arbeidsmarkt. Kennis van de belangrijkste officiële talen, het Frans en het Nederlands, maar ook van andere talen, voornamelijk het Engels, is vaak vereist. Uit longitudinale analyses van View²⁰ blijkt dat de gemiddelde kennis van de andere landstaal een positief effect heeft op het doorstroompercentage van werkzoekenden naar werk. Over het geheel genomen stijgt het doorstroompercentage naar werk van 34,0% tot 46,0% voor werkzoekenden met kennis van de tweede landstaal. Kennis van de tweede landstaal is een belangrijke troef bij het vinden van een baan, ongeacht het opleidingsniveau, de duur van de inactiviteit en de leeftijd van de werkzoekende.

Doelstellingen

De maatregel mikt op het stimuleren van de inzetbaarheid van de meest kwetsbare werkzoekenden en het bevorderen van een duurzame arbeidsmarktintegratie, om zo de armoede terug te dringen en de sociale integratie te bevorderen. De maatregel omvat twee hervormingsprojecten:

- Ontwikkeling van een **nieuw wettelijk kader voor de invoering van een competentiebalans en een systematische beroepskeuzevoorlichting, met de nadruk op de taal- en digitale competenties van werkloze werkzoekenden** bij de ondersteuning door de gewestelijke openbare dienst voor arbeidsvoorziening.
- Ontwikkeling van een **nieuw wettelijk kader voor de invoering van een specifieke premieregeling ter ondersteuning van werkgevers bij de aanwerving en duurzame integratie van werkzoekenden met een handicap**.

Doel van dit nieuwe wettelijke kader is de arbeidsparticipatie van mensen met een handicap te verhogen, om zo het Europese gemiddelde te halen en bij te dragen tot de Belgische strategie van de-institutionalisering van mensen met een handicap.

Deze twee hervormingsprojecten versterken de eerste twee assen van het investeringsproject “scholingsstrategie”. De derde as (met betrekking tot sociale innovatie) is reeds hervormd met de goedkeuring van een nieuw rechtskader voor ondernemingen in de sociale economie, dat stapsgewijs in werking is getreden op 1 februari 2019.

Uitvoering

De regelgevende teksten zullen het voorwerp uitmaken van een eerste redactioneel proces, gevolgd door een raadpleging van de sociale partners vóór publicatie.

20 Observatoire bruxellois de l'emploi et de la formation (2020), *Les exigences linguistiques sur le marché du travail et les connaissances linguistiques des demandeurs d'emploi*.

Dit overleg zal plaatsvinden binnen Brupartners, de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De uitvoeringsmethoden zullen in het kader van dit overleg worden vastgesteld.

Er zal een strategie voor opleidingsstimulansen worden vastgesteld en in het regelgevingskader worden geïntegreerd met het oog op de invoering van een systematische evaluatie van vaardigheden en loopbaanbegeleiding bij de ondersteuning van Brusselse werkzoekenden.

Tijdens de uitvoering van het project zullen alle nodige analyses worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-beginsel.

Doelgroep

De maatregel is gericht op werkloze werkzoekenden, met name mensen met een handicap (tweede deel van de hervorming).

Deze hervormingen versterken de strategieën die het Brussels Gewest de afgelopen jaren heeft ontwikkeld met betrekking tot de specifieke ondersteuning van werkzoekenden die het verst van de arbeidsmarkt af staan, de strijd tegen discriminatie bij aanwerving en de bevordering van diversiteit.

In dit verband willen we de nadruk leggen op de strategie voor de integratie van nieuwkomers op de arbeidsmarkt met de ontwikkeling van een regionaal platform met behulp van het steunprogramma voor structurele hervormingen van de Europese Commissie, alsook de komst van gespecialiseerde werkgelegenheidsadviseurs om deze doelgroep te begeleiden in de agentschappen van Actiris.

Tegelijkertijd heeft Actiris de 'Oplossingsgarantie voor iedereen' in het leven geroepen. Het is de bedoeling een baan, een stageplaats, een opleiding of een baan aan te bieden aan nieuwe werkzoekenden die zich inschrijven of herinschrijven bij de Brusselse openbare dienst voor arbeidsvoorziening.

In het Brussels Gewest is de ordonnantie van 16 november 2017 ter bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in werking getreden op 1 januari 2018. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zich uitgerust met een vernieuwend wetgevend arsenaal in de strijd tegen discriminatie op de arbeidsmarkt. Vanaf dat moment worden twee verschillende, maar elkaar aanvullende strategische oriëntaties naast elkaar gezet om alle vormen van discriminatie te bestrijden. Een bindend kader wordt gecombineerd met het preventieve aspect dat door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten uitvoer wordt gelegd. Het is de bedoeling om in een netwerk op verschillende assen te werken aan de bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt voor de meest kwetsbare doelgroepen.

Tot slot herinneren we aan het nieuwe regelgevende kader voor de sociale economie van de integratie en de aanzienlijke begrotingsmiddelen die zijn toegekend voor integratiebanen voor Brusselse werkzoekenden die het verst van de arbeidsmarkt af staan.

Periode van uitvoering

Het is de bedoeling dat alle nieuwe verordeningen tussen Q4 2022 en Q3 2023 worden aangenomen.

Een regelmatige evaluatie van het effect van deze hervormingen op de duurzame integratie van werkzoekenden zal worden geïntegreerd in de taken van het Brussels Observatorium voor werkgelegenheid en opleidingen, view.brussels.

ID	R – 4.06.
Naam	Een inclusieve arbeidsmarkt
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	31/12/2022

Uitdagingen

Personen van buitenlandse - en vooral niet-Europese - herkomst zijn in Vlaanderen kwetsbaar voor armoede. Cijfers van 2016 voor Vlaanderen²¹ tonen aan 40% van de personen geboren buiten de EU leeft van een huishoudinkomen dat onder de armoededrempel ligt (in vergelijking met 8% en 13% bij personen geboren in respectievelijk België en de EU). Bij personen met niet-Europese nationaliteit bedraagt dit armoederisico zelfs 49%. Het hogere armoederisico van deze groep houdt verband met een relatief lage werkzaamheidsgraad voor zowel personen met een niet-Europese nationaliteit als personen met een buitenlandse herkomst. Cijfers van 2019 voor Vlaanderen (bron: datawarehouse KSZ) tonen aan dat terwijl 77,2% van de personen van Belgische herkomst tussen de 20-64 jaar aan het werk is, dit percentage slechts 59,7% bedraagt bij personen van buitenlandse herkomst. Dit percentage ligt relatief laag bij de eerste generatie van niet-Europese herkomst (53,6%). Voor personen met een niet-Europese nationaliteit bedraagt de werkzaamheidsgraad slechts 42,4%.

Onderzoek wijst uit dat de werkzaamheid bij nieuwkomers relatief gezien nog lager ligt. Eén jaar na het verkrijgen van een verblijfsvergunning is ongeveer 20% van de vrouwen en ongeveer 35% van de mannen aan het werk (bron: VIONA onderzoek 2019 “Wegwijs naar werk”). Het is dus waarschijnlijk dat het armoederisico bij inburgeraars nog een stuk hoger ligt dan 40 of 49%. Voor niet werkende nieuwkomers die inburgering volgen, is het steeds de bedoeling geweest dat zij meteen na het afronden van hun inburgeringstraject doorstromen naar de VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling) voor verdere begeleiding naar de

21 European Union (2016), *European Union Statistics on Income and Living Conditions*

arbeidsmarkt. Uit het onderzoek 'Wegwijs naar werk' blijkt dat er consistente en aanzienlijk positieve samenhang is tussen het reeds doorlopen inburgerings- en/of taaltraject dat nieuwkomers hebben doorlopen en de deelname aan VDAB- activeringsmaatregelen.

Toch zijn er te weinig inburgeraars die doorstromen naar VDAB. We stellen immers vast dat slechts 48% van de personen met een ondertekend inburgeringscontract in 2018/2019 gekend is bij de VDAB. Uit het onderzoek 'Wegwijs naar werk' blijkt ook dat de bevraagde vrouwen niet altijd het gevoel hebben dat de VDAB voldoende oog heeft voor hun competenties en aspiraties. Er werd gewerkt aan generieke competenties zonder de betrokkenen altijd een concreet traject naar werk(ervaring) voor te stellen.

Bovendien zijn er verschillende actoren tegelijk bezig met de begeleiding van nieuwkomers. Vaak zijn nieuwkomers al in begeleiding bij het OCMW wanneer ze doelgroep van inburgering worden. Door de soms schijnbaar tegenstrijdige adviezen en verwachtingen, kunnen nieuwkomers wel eens verloren lopen.

Daarom is er nood aan een geïntegreerde aanpak door de verschillende actoren die nieuwkomers ondersteuning bij hun integratie in de samenleving en in het bijzonder op de arbeidsmarkt.

Daarnaast grijpen we ook meer in op het aspect van discriminatie op de arbeidsmarkt.

Discriminatie op de arbeidsmarkt is nefast voor de tewerkstelling van personen van buitenlandse herkomst. De socio-economische monitoring van UNIA en de FOD WASO toonde dat de werkzaamheidsgraad van personen met een migratieachtergrond nog altijd bij de laagste van Europa hoort. Verschillende zaken dragen hier tot bij waaronder de grote verschuivingen op de arbeidsmarkt. We gaan meer en meer richting een diensteneconomie waardoor er minder en minder jobs voor kortgeschoolden zijn. Personen met een migratieachtergrond zijn vaker kortgeschoold dan personen van Belgische origine, wat hen dus extra kwetsbaar maakt. Personen met een migratieachtergrond van zowel de 1e als 2e generatie ondervinden ook structurele drempels op de arbeidsmarkt. Onderwijs blijft een zeer belangrijke factor in het vinden van een job en het feit dat schooluitkomsten in België nog steeds samenhangen met socio-economische achtergrond en thuistaal zorgt ook voor ongelijke uitkomsten op de arbeidsmarkt. En zelfs al hebben personen met een migratieachtergrond een diploma, we zien dat het effect van een diploma (hoger diploma dus meer kansen op de arbeidsmarkt) kleiner is bij personen met een migratie achtergrond. Personen met een migratie achtergrond komen ook nog vaak in het minder goede segment van de arbeidsmarkt terecht met lonen en minder goede arbeidsvoorwaarden. De gebrekkige mobiliteit in de Belgische arbeidsmarkt zorgt dan ook weer voor een moeilijke doorstroom naar betere jobs. Daarnaast ondervinden personen met een migratieachtergrond discriminatie op twee niveaus. Eerst en vooral bij de intrede in een job. Jongeren met een migratie achtergrond vinden nog altijd minder snel werk dan andere jongeren wat ontmoedigend kan werken. Daarnaast ervaren ze discriminatie op een tweede niveau tijdens het uitoefenen van een job omdat zij over het algemeen lagere lonen hebben en moeilijker promotie maken. Het antidiscriminatiebeleid is een belangrijke pijler om elk talent een kans te geven.

Doelstellingen

Geïntegreerde intake nieuwkomers

Het project houdt in dat nieuwkomers een geïntegreerde intake en trajectbepaling krijgen, dat wil zeggen met de verschillende partners, namelijk één van de Agentschappen voor Integratie en Inburgering (Vlaams Agentschap, Atlas, In-Gent, HvN Brussel) en VDAB. Met betrekking tot leefloongerechtigde nieuwkomers, hebben de lokale besturen de regie hebben over het traject naar werk. Er worden afspraken gemaakt tussen de lokale besturen (OCMW), één van de Agentschappen voor Integratie en Inburgering en VDAB. Stad Antwerpen heeft reeds ervaring met het organiseren van geïntegreerde intakes. Daar heeft men via het AMIF-project 'Activering Vluchtelingen Antwerpen' een geïntegreerde intake en trajectbepaling uitgewerkt. Dit project begeleidde en activeerde erkende vluchtelingen naar een duurzame tewerkstelling. Zo werden in de periode 2017 tot 2019 1700 anderstalige nieuwkomers met een leefloon naar een job geleid terwijl ze tegelijk een inburgeringstraject volgden. Bij het intakegesprek zijn tegelijk een doelgroepexpert aanwezig van de stad, de VDAB en het stedelijk agentschap. De klant krijgt hierdoor snel een geïntegreerde dienstverlening op maat. De contactpersonen van de verschillende organisaties werken samen als een team, waardoor ze meer inzicht krijgen in elkaars werking en de onderlinge communicatie vereenvoudigd wordt. Na de activeringsscreening weet elke partner welk soort activeringstraject de klant krijgt, wat de afstand is van de klant tot de arbeidsmarkt en wat de eventuele randvoorwaarden en het verloop van zijn inburgeringstraject zijn. Een traject, dat uitgestippeld is in overleg, zorgt dat partners elkaars boodschap herhalen en versterken. Dat geeft de klant meer duidelijkheid over zijn begeleiding.

Op basis van deze goede praktijk wil dit project de geïntegreerde intakes waar mogelijk veralgemenen. Alleszins wordt inschrijving bij de VDAB binnen de twee maanden na ondertekening van het inburgeringscontract voor niet werkende inburgeraars verplicht. We streven evenwel naar een gelijktijdige inschrijving bij VDAB op het moment van intake en inschrijving bij de agentschappen inburgering en integratie. Het Agentschap Integratie en Inburgering zal in 2021 pilootprojecten hieromtrent opzetten. Naast het fysiek slim bundelen van dienstverlening zal dit ook gebeuren via een geïntegreerde digitale aanpak met een optimale data-uitwisseling.

Een krachtiger sectoraal non-discriminatiebeleid

We willen een versnelling hoger schakelen op vlak van de bestrijding van discriminatie en het versterken van inclusie. We richten ons hiervoor op de sectoren. Sectoren zijn voor ons belangrijke partners: ze kunnen versterkend werken ten aanzien van het werkgelegenheidsbeleid en beleidsprioriteiten mee helpen vertalen. Ze trachten meer mensen aan het werk te krijgen en te houden en elk talent te (h)erkennen, ontwikkelen en benutten. Ze staan dichtbij ondernemingen en werkvloeren en kunnen, vanuit een kennis van wat leeft in de sector, rond diverse thema's ondernemingen en werkvloeren sensibiliseren en ondersteunen. Via het mechanisme van sectorconvenants (protocols van samenwerking tussen de sectoren (sectorale sociale partners) en de Vlaamse Regering) werken we reeds geruime tijd samen met sectoren rond diverse actuele thema's zoals een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, het stimuleren van competentieontwikkeling en het verhogen van diversiteit op de arbeidsmarkt en de strijd tegen discriminatie. In de komende

periode willen we sectoren extra stimuleren en ondersteunen opdat zij een krachtiger non-discriminatiebeleid kunnen realiseren. We doen dit door:

1. een extra budget (3,2 miljoen euro) te voorzien voor hun acties op vlak van non-discriminatie en inclusie via specifieke addenda “non-discriminatie en inclusie” die afgesloten worden aanvullend op de sectorconvenants – sectoren kunnen met dit budget een nulmeting doen om de aard en discriminatie binnen hun sector in kaart te brengen, opleidingen organiseren over het omgaan met discriminatie, specifieke acties opzetten ten aanzien van kansengroepen, ... ,
2. een methodiek aan te reiken voor het meten van discriminerend gedrag op de arbeidsmarkt op sectorniveau,
3. ondersteuning aan te reiken bij het meten van discriminerend gedrag op de arbeidsmarkt via een intersectorale begeleidingsgroep,
4. intersectorale kennisopbouw en samenwerking aan te moedigen via een intersectorale adviseur ‘non-discriminatie en inclusie.

Beide projecten dragen bij tot de LSA 1 van 2019 (“De hindernissen om te werken wegnemen en de doeltreffendheid van een actief arbeidsmarktbeleid versterken, met name voor laagopgeleiden, oudere werknemers en **mensen met een migratieachtergrond.**”)

Uitvoering

Geïntegreerde intake nieuwkomers

De Agentschappen Integratie en inburgering vallen onder de Vlaamse minister van Inburgering. De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) valt onder Vlaams minister van Werk. Op Vlaams niveau wordt er een afsprakenkader opgemaakt tussen beide organisaties. Deze zullen op lokaal niveau vertaald worden naar de lokale realiteit en met concretere afspraken.

Een deel van de nieuwkomers zijn reeds in begeleiding bij het OCMW van het lokaal bestuur wanneer zij doelgroep worden van inburgering. Zo zijn asielzoekers in eerste instantie nog geen doelgroep van inburgering maar worden zij vaak reeds begeleid door het OCMW. Het is belangrijk met dit traject rekening te houden bij het verder uitstippelen van het inburgeringstraject en het traject naar werk. Sommige nieuwkomers zijn nog niet meteen klaar om in te treden op de arbeidsmarkt omdat eerste andere levensnoodzakelijke drempels moeten worden genomen (dakloosheid, medische problemen, traumaverwerking, ...). Tussen VDAB en de OCMW's zijn afspraken in welke fase wie van beide organisaties de lead neemt wat betreft de begeleiding naar werk.

Door de geïntegreerde intake van de verschillende partners wordt samen met de inburgeraar en op maat van zijn of haar profiel een tijdpad opgemaakt om de obstakels weg te nemen en stappen richting arbeidsmarkt te nemen.

Tegelijk zijn er heel wat nieuwkomers die wel meteen klaar zijn voor de arbeidsmarkt. Daar waar in het verleden de klemtoon lag op het verwerven van het Nederlands alvorens een traject naar werk op te starten, geldt nu het principe ‘integratie door werk’. Taal is een competentie en kan ook aangeleerd worden op de werkvloer. De komende jaren worden naast de sequentiële trajecten (eerst maatschappelijke oriëntatie en Nederlands, nadien

begeleiding naar werk) ook meer en meer gecombineerde en geïntegreerde trajecten uitgewerkt. Deze versnellen het traject richting arbeidsmarkt. Tegelijk hebben nog steeds een deel van de nieuwkomers baat bij een sequentieel traject.

Tijdens de intake en naargelang het profiel, de competenties en ambities van de nieuwkomer, wordt bekeken welk van de verschillende types trajecten het beste is. Als nadien blijkt dat er toch bijsturing nodig is en het uitgestippelde traject niet het juiste is, moeten de verschillende betrokken partijen op de hoogte gehouden worden.

Een krachtiger sectoraal non-discriminatiebeleid

De sectorconvenantswerking wordt aangestuurd door de Vlaams minister van Werk. Het Departement Werk en Sociale Economie ondersteunt de totstandkoming van de sectorconvenants en staat in voor de opvolging ervan. De operationele opvolging wordt daarbij ondersteund door een ambtelijke werkgroep, met vertegenwoordiging van VDAB, SYNTRA Vlaanderen, VLOR, SERV en het Departement Onderwijs. De uitvoering van de opdrachten in de sectorconvenants is in handen van sectorconsulenten, tewerkgesteld bij paritaire sectororganisaties. De sectorconsulenten worden deels gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Het Departement Werk en Sociale Economie staat ook in voor de totstandkoming en opvolging van de addenda “non-discriminatie en inclusie”. 2020 stond in het teken van het informeren van de sectoren over de beweging die we samen met hen wilden maken. We wilden met hen een beweging maken naar meer gerichte en doeltreffende actie. Om zicht te krijgen op een methodiek die voor het meten van discriminerend gedrag op de arbeidsmarkt sectoraal toegepast kon worden werd aan experts (Stijn Baert (UGent), Miet Lamberts (KUL-HIVA) en Pieter-Paul Verhaeghe (VUB)) gevraagd een onafhankelijke methodiek op basis van wetenschappelijke inzichten uit te werken. Die methodiek werd eind oktober 2020 opgeleverd en vervolgens aan de sectoren voorgesteld. Een intersectoraal adviseur ‘non-discriminatie en inclusie’ werd toegewezen aan de SERV en startte in januari 2021. De intersectorale begeleidingsgroep die alle sectoren die instappen in het monitoringsproces zal begeleiden is in voorbereiding. Intussen dienden alle (36) sectoren hun addendum in. De addenda lopen van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2022

Doelgroep

Geïntegreerde intake nieuwkomers

Het doelpubliek zijn alle nieuwkomers (zij die volgens het decreet onder de doelgroep van inburgering vallen). Een deel van hen is verplicht inburgering te volgen, anderen kunnen dit vrijwillig volgen.

Op dit moment zijn er veel minder vrouwelijke nieuwkomers dan mannelijke nieuwkomers die doorstromen naar de VDAB voor arbeidsmarktbegeleiding. De werkzaamheidsgraad van niet-EU vrouwen is in Vlaanderen erg laag en de kloof met de werkzaamheidsgraad van vrouwen van Belgische herkomst zeer groot. Teveel vrouwelijke nieuwkomers kiezen niet voor intrede op de arbeidsmarkt door een combinatie van ‘culturele factoren’ (kostwinnersmodel in land van herkomst) en de vele drempels op de arbeidsmarkt voor nieuwkomers.

Door een beleidswijziging zullen alle verplichte inburgeraars die niet aan het werk zijn, zich ten laatste binnen de twee maanden na ondertekening van het inburgeringscontract moeten inschrijven bij VDAB. We gaan ervan uit dat elke inburgeraar op beroepsactieve leeftijd (onmiddellijk of op termijn, bvb. na volgen van een opleiding) een arbeidsperspectief heeft. Door het verlagen van de drempels richting VDAB, het verbeteren van de informatie over mogelijkheden op de arbeidsmarkt en de risico's van het niet-actief zijn, willen we de werkzaamheidsgraad van niet-EU vrouwen verhogen. De geïntegreerde intake is een manier om de drempel naar VDAB voor vrouwen te verlagen.

Een krachtiger sectoraal non-discriminatiebeleid

Het doelpubliek zijn alle sectoren waarmee we een sectorconvenant afsluiten. Momenteel hebben we een samenwerking met 36 sectoren. We realiseren daarmee een aanzienlijke dekkingsgraad. Bekeken vanuit het bereik van werknemers, realiseren we een dekkingsgraad van 73,1 %.

Timeline

Geïntegreerde intake nieuwkomers

De geïntegreerde intake zal in 2021 opstarten met pilootprojecten en op basis hiervan uitgerold worden in de rest van Vlaanderen. Het is de bedoeling dat de geïntegreerde intake en trajectbepaling in de toekomst deel uitmaakt van de reguliere werking van inburgering.

Een krachtiger sectoraal non-discriminatiebeleid

De voorbereiding startte in 2020. De addenda “non-discriminatie en inclusie” lopen van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2022. In deze tijdspanne willen we met de sectoren een pad lopen waarbij zij meer gerichte en doeltreffende acties kunnen nemen, zoals onder andere een nulmeting om de aard en discriminatie binnen hun sector in kaart te brengen, opleidingen organiseren over het omgaan met discriminatie, specifieke acties opzetten ten aanzien van kansengroepen, ...

b) Investerings

ID	I – 4.07.
Naam	(Her)kwalificatiestrategie (Investerings)
Type	Investerings
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	70,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

Zie de uitdagingen die zijn geschetst voor de hervormingsmaatregel “(Her)kwalificatiestrategie” (R – 4.05) hierboven.

Doelstellingen

Het voorgestelde project is gericht op het **wegnemen van belemmeringen voor werkgelegenheid en het versterken van het activeringsbeleid**, met name voor laaggeschoolden, oudere werknemers en mensen met een migratieachtergrond, maar ook voor werknemers met een handicap; en ook op het **verbeteren van de prestaties en de inclusiviteit van de ondersteunings- en opleidingssystemen** en op die wijze op het remediëren van de discrepantie tussen vraag en aanbod inzake competenties.

Op die wijze maakt het deel uit van de Europese flagship “Reskill and upskill” en beantwoordt het aan de aanbevelingen die werden gedaan in het kader van het Europees semester, met name de CSR 2 van 2020 waarin werd opgeroepen tot “het verzachten van de gevolgen van de crisis op sociaal en werkgelegenheidsgebied, [...] door doeltreffende actieve arbeidsmarktmaatregelen te bevorderen en de ontwikkeling van competenties aan te moedigen”.

Concreet is het project gestructureerd rond drie assen, elk met specifieke doelstellingen:

- **De eerste as, “Reskill and Upskill”, richt zich op duurzame arbeidsmarktintegratie van de daarvan meest verwijderde, meest kwetsbare, meest gediscrimineerde bevolkingsgroepen.** De bedoeling is dat de gewestelijke openbare dienst voor arbeidsvoorziening een systematisch opleidingstraject opzet, gericht op taal- en digitale competenties voor werkzoekenden. Op basis van een beoordeling van de competenties zullen online opleidingsmodules werkzoekenden in staat stellen zich op een digitaal platform bij te scholen om een hoger competentieniveau te bereiken (Europees referentiekader). De investeringen die hiervoor worden gedaan, omvatten ook toegang tot digitale tools en ruimten, met daarbij ook gespecialiseerd ondersteunend personeel om de digitale kloof voor degenen die het verst van de arbeidsmarkt af staan, te voorkomen en/of te verkleinen.
- **De tweede as richt zich op het reduceren van bepaalde belemmeringen voor tewerkstelling van specifieke groepen.** Dit zal zich vertalen in het creëren van vier extra sites. De “Kinderdagverblijven van Actiris” helpen werkzoekenden toegang te krijgen tot de arbeidsmarkt door een snelle oplossing te bieden voor kinderopvang wanneer ze een job gevonden hebben of beginnen aan een opleiding. Bovendien zal een programma worden opgezet voor duurzame integratie van werknemers met een handicap. Ook zal worden geïnvesteerd in de ontwikkeling van ondersteuningsmodules die zijn aangepast aan specifieke behoeften, individuele trajecten en het verwerven van competenties.
- **De derde as betreft steun voor sociale innovatie** om de integratie op de arbeidsmarkt te bevorderen van degenen die daar het verst van verwijderd en het meest kwetsbaar zijn. Het zal uit bestaan uit twee luiken:
  - Ondersteuning van het ontplooiën van de opleidings- en innovatiecapaciteiten van **sociale ondernemingen**. Concreet zullen de investeringen gevraagd in het kader van de RRF het mogelijk maken om de sociale ondernemingen gericht

op arbeidsmarktintegratie uit te rusten, te laten voortwerken, op te leiden en te begeleiden voor wat betreft hun capaciteiten van digitale vorming ten behoeve van de werkzoekenden die het verst van de arbeidsmarkt af staan.

- De **oprichting van een eerste coöperatie voor de overname van activiteiten** in België met als doel om te vermijden dat ondernemers werkloos worden na de stopzetting van hun activiteiten. Praktisch gezien zal dit gebeuren door werkzoekenden en/of werknemers die het slachtoffer zijn van de huidige crisis de mogelijkheid te bieden hun onderbroken activiteiten voort te zetten in een gemutualiseerde onderneming waarbinnen ze beroep kunnen doen op diverse diensten, zoals daar zijn: boekhouding, communicatie, klantenaanmaningen en -geschillen, een steungroep van ondernemers onderling, persoonlijke begeleiding, coaching voor de ontwikkeling van hun project, enz.
- Daarnaast zullen **andere sociale innovatiemechanismen** worden verkend en mogelijk in voege komen:
  - “Social Impact Bonds” zijn gebaseerd op financiële obligaties die door de overheid aan particuliere actoren worden uitgegeven om sociale projecten te financieren, en waarvan de betaling afhankelijk is van het welslagen van het project. Het model is reeds gedeeltelijk getest met de VZW “ Duo For a Job”. In dit kader zou een project in samenwerking met andere lidstaten kunnen worden uitgevoerd.
  - De methode van “ Tussenkost bij Vraag en Aanbod bij werk” (bekend als TVA) bestaat uit het onmiddellijk bevorderen van de vaardigheden van eenieder die wil werken door het verminderen van de selectiviteit van aanwervingspraktijken via prospectie van bedrijven, het onderhandelen over duurzame banen en de voorwaarden voor een goede integratie in bedrijven van kandidaten, waarvan de werkgevers de vraag en het profiel kennen.
  - Experimenten met een mechanisme op basis van het principe “ Territoire Zéro Chômeur de Longue Durée (TZCLD) ” (“zones zonder langdurig werklozen”) keren het klassieke paradigma van de arbeidsmarkt om door uit te gaan van het postulaat “Niemand is oninzetbaar”. Dit systeem bestaat erin langdurig werklozen op basis van hun vaardigheden en aspiraties in dienst te nemen om te voorzien in behoeften waarin de traditionele markteconomie niet voorziet, ook niet in sectoren die als onrendabel worden beschouwd, op de schaal van een vooraf afgebakend microgebied.
  - “ Entreprises éphémères pour l’emploi ” (virtuele pop-ups om werk te vinden) hebben tot doel voor een bepaalde periode een bedrijf op te richten, een bedrijf waarin werkzoekenden worden geassocieerd en dat de bedrijven van een bepaald gebied afzoekt om de bestaande werkaanbiedingen te verzamelen en zo een baan te vinden die beantwoordt aan de vaardigheden en aspiraties van elke persoon.

Met dit luik is het de ambitie om in het Brusselse Gewest ten minste twee innovatieve mechanismen te testen en uit te rollen, gericht op meer inclusie via de tewerkstelling van de minst bereikbare en meest kwetsbare groepen.

Uitvoering

Voor dit project is een budget van 70 miljoen euro uitgetrokken.

De implementatie zal worden verzekerd door de Brusselse openbare diensten voor werkgelegenheid en/of beroepsopleiding.

Een stuurgroep zal worden opgericht en voor elk mechanisme zullen ondersteunende comités worden gevormd. De verantwoordelijken voor projecten gedragen door andere bestuursniveaus zullen ook worden uitgenodigd, om vanaf het begin van het proces rekening te houden met onderlinge afstemming, coördinatie en uitwisseling van stromen.

Zodra de componenten van de scholings- en herscholingsstrategie effectief in werking zijn getreden, zal een monitoring worden ingesteld. Er zal een operationele evaluatie worden opgezet en gekoppeld aan een periodieke rapportage.

Alle vereiste analyses zullen tijdens de uitvoering van het project worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-principe.

Staatssteun

Maatregelen die worden uitgevoerd via overheidsopdrachten worden niet aangemerkt als staatssteun. De maatregelen die worden uitgevoerd via projectoproepen, zullen vallen onder de de-minimisverordening en/of eventueel onder het beheer van een dienst van algemeen economisch belang (DAEB).

Doelgroep

Het doelpubliek bestaat uit werkzoekenden die het verst van de arbeidsmarkt af staan.

Meer in het bijzonder gaat het om de volgende groepen: laaggeschoolde werkzoekenden, langdurig werklozen, werkzoekenden van buitenlandse origine, werkzoekenden met een handicap, werkzoekenden van ouder dan 50 jaar, alleenstaande gezinshoofden (voor het merendeel vrouwen) en jongeren onder de 30 jaar.

Periode van uitvoering

Het project zal worden uitgevoerd tussen Q3 2020 en Q2 2026. De belangrijkste streefdata van de maatregel zijn de volgende:

- Digitale en taal-opleidingsmodules ontwikkeld per niveau: Q1 2023
- Invoering van een duurzaam integratietraject voor werknemers met een handicap: Q1 2023
- Bijkomende sites voor “Actiris Kinderdagverblijven” verworven: Q4 2023
- Sociale innovatiemechanismen getest en aangepast aan de stedelijke en duale realiteit van het Brussels Gewest: Q4 2024

ID	I – 4.08.
Naam	E-inclusie voor België
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	30,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2025

Uitdagingen

Het project richt zich op een antwoord op drie belangrijke uitdagingen:

- **Ongelijkheid bij de toegang tot digitale technologieën:** Uit de Barometer Digitale Inclusie (2020) blijkt dat 10% (of 650.000) van de Belgische gezinnen thuis geen toegang heeft tot het internet. In de lage-inkomensgroep stijgt dit aandeel tot 29%²².
- **Ongelijkheid op het gebied van digitale competenties:** Volgens bovengenoemde studie is in totaal 40% van de Belgische bevolking kwetsbaar in het gebruik van digitale technologieën: 32% heeft beperkte competenties, en 8% is een niet-internetgebruiker. Hoe lager het inkomens- en opleidingsniveau, hoe minder digitale competenties voorhanden zijn (75%).
- **Ongelijkheden in het gebruik van essentiële digitale diensten** voor het verkrijgen van sociale rechten of gezondheidszorg, en ook voor online bankieren en e-commerce. Het gebrek aan competenties en de complexiteit van de platforms voor deze diensten, liggen aan de basis van sommige van de ongelijkheden.

Doelstellingen

Het project beoogt de oprichting van een federale projectincubator met middelen voor de financiering en ontwikkeling van duurzame initiatieven voor digitale inclusie, om zo het probleem aan te pakken in zijn vele dimensies (zie de uitdagingen hierboven). Het is belangrijk om erop te wijzen dat de projecten vertrekken vanuit de hefbomen en belemmeringen van digitale inclusie (sociaal, economisch en cultureel), met als doel om deze inclusie duurzaam te maken.

Uitvoering van het project

Het project wordt ondersteund door het kabinet van Karine Lalieux, minister van Pensioenen en Maatschappelijke Integratie, belast met Mensen met een handicap, Armoedebestrijding en Beliris.

Het zal worden geïmplementeerd in samenwerking met een reeks betrokken partijen:

- **Lokale organisaties:** Elk jaar zullen via projectoproepen middelen ter beschikking komen van plaatselijke organisaties (OCMW's, verenigingen, vzw's, ngo's, openbare

computerlokalen, verenigingen van jongeren of ouderen, sociale partners,...) Door hun lokale inplanting en de enorme vitaliteit van het Belgische verenigingsleven staan deze organisaties dicht bij de leefwereld van sociaal kwetsbare groepen die het risico lopen van digitale uitsluiting.

- **POD Maatschappelijke Integratie:** in 2021 zal de federale regering de werking van de POD Maatschappelijke Integratie versterken met een DIGILAB-eenheid, die op haar beurt diverse institutionele partnerschappen zal creëren, bijvoorbeeld met federale wetenschappelijke of culturele instellingen. Deze eenheid, die institutionele partnerschappen ondersteunt, zal de spil vormen van het federale beleid inzake digitale inclusie, zowel tijdens als na dit project. Aan het eind van het project zal buiten de overheidsdiensten een platform voor digitale inclusie worden gecreëerd, dat tegelijkertijd ambulant en online kan zijn.
- **De Koning Boudewijnstichting,** de grootste pluralistische filantropische stichting van het land, die essentieel werk verricht op het van de ondersteuning van de sociale integratie, zou misschien kunnen meewerken.
- **De FOD Economie,** die geraadpleegd kan worden over zaken die horen tot zijn bevoegdheden.

Bij de ontwikkeling van het draaiboek en de verordeningen moet bijzondere aandacht worden besteed aan het verlenen van gepersonaliseerde steun aan numeriek kwetsbare groepen. Deze steun zal worden afgestemd op individuele situaties. Er moet ook steun worden verleend aan de mensen die deze steun verlenen (via leermiddelen, opleiding, enz.). Deze "digitale buddies" of "stewards" vormen een belangrijke schakel in de verwezenlijking van digitale inclusie van kwetsbare groepen. Er zal ook speciale aandacht worden besteed aan duurzaamheid en duurzaamheid. De projecten moeten daarom hun werkzaamheden kunnen voortzetten na afloop van de financiering.

Tijdens de uitvoering van het project zullen alle vereiste analyses worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig voldoet aan het DNSH-beginsel.

Staatssteun

De beschikbare middelen voor acties die zullen ontwikkeld worden in het kader van het project, zullen worden verdeeld na een projectoproep, die selectiecriteria zal bevatten die vooraf werden vastgesteld door de beheersautoriteit.

De projectoproep staat open voor alle soorten particuliere of publieke rechtspersonen die aan de criteria voldoen en die een aanvraag indienen voor het concreet maken van het globale e-inclusieproject. Bijgevolg kan, in het kader van de regels inzake staatssteun, niet gesproken worden van een selectief voordeel dat zou toegekend worden aan een specifieke onderneming, zoals gedefinieerd in de verdragen.

Doelgroep

Het project richt zich op organisaties (vzw's, verenigingen, ngo's, steden en gemeenten, sociale partners,...) die mensen in een toestand van digitale kwetsbaarheid ondersteunen met het oog op hun digitale inclusie. Het gaat onder meer om kwetsbare groepen zoals mensen die in armoede leven, mensen met een handicap, mensen die ver van de arbeidsmarkt

staan, mensen wier digitale competenties moeten worden verbeterd (vrouwen, jongeren, ouderen,...).

Speciale aandacht zal uitgaan naar de digitale integratie van vrouwen. Binnen projecten kunnen dus ook acties worden uitgevoerd die geïnspireerd zijn op de Europese strategie “Women in Digital”, waarbinnen een Belgisch plan is goedgekeurd. Vrouwen zijn sterk ondervertegenwoordigd in de digitale sector (ICT/STEM).

De Barometer Digitale Inclusie 2020, ontwikkeld door de Koning Boudewijnstichting (juni 2020) en de statistieken van de POD Maatschappelijke Integratie zullen het kompas vormen voor het bereik en de doelgerichtheid van kwetsbare groepen, die zullen worden verzekerd door institutionele partnerschappen.

In de routekaart zullen concrete voorbeelden van partnerschappen worden gegeven. In de stuurgroep zullen vertegenwoordigers (stakeholders) van de meest kwetsbare groepen aanwezig zijn, zoals het Steunpunt tot bestrijding van armoede, de Nationale Hoge Raad Personen met een Handicap, enz.

Aanvragers die op de verschillende oproepen reageren, zullen ook moeten aantonen hoe de meest kwetsbare groepen hierbij worden betrokken.

Periode van uitvoering

Het project zal worden uitgevoerd van het tweede kwartaal van 2021 tot het tweede kwartaal van 2025, en is opgebouwd rond vijf belangrijke stappen:

- Governance opgezet en roadmap uitgeschreven: Q4 2021
- Lancering van de projectoproepen: Q4 2021
- Uitvoering van geselecteerde projecten: Q1 2022 - Q2 2025
- Evaluatie van de projecten en delen van best practices: Q2 2024 - Q2 2025

ID	I – 4.09.
Naam	Digitale platforms voor gevangenen
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	12,4
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	Q3 2024

Uitdagingen

Het project wil een antwoord bieden op de **uitdaging van recidive**, een maatschappelijk probleem dat één op twee gevangenen treft.

Doelstellingen

Het project beoogt de ontwikkeling van een digitaal platform binnen de Belgische gevangenissen. Met deze tool zullen alle gedetineerden toegang hebben tot talrijke diensten die een meer humane en zinvolle detentie mogelijk maken, met **als algemene doelstelling het aanzienlijk verminderen van recidive, met name door een betere re-integratie en een duidelijke vermindering van de sociale uitsluiting die gepaard gaat met detentie**. Een dergelijk platform zal een interface bieden die gedetineerden in staat zal stellen om: afstandsonderwijs te volgen, toegang te hebben tot gevangenisdiensten en in het bijzonder tot diensten gericht op re-integratie, te genieten van een beperkte en beveiligde toegang tot het internet (en zo een job zoeken of solliciteren), toegang te hebben tot digitale werken (bibliotheek bijvoorbeeld), hun rekeningen en aankopen in de gevangenskantine te beheren, toegang te hebben tot de digitale pers of nog om te genieten van specifieke, voor gedetineerden ontwikkelde cursussen (bijvoorbeeld mindfulness).

Voor het gebruik van het systeem is geen voorafgaande opleiding vereist. Elke gedetineerde kan echter vanuit zijn cel specifieke opleidingen volgen (b.v. kantoorautomatisering) of de oefeningen doen die in een online- of face-to-face-opleiding worden gevraagd.

De digitalisering van alle uitwisselingen met instanties zal ook een **aanzienlijke papierbesparing** mogelijk maken (meerdere miljoenen vellen per jaar) en zal ook andere aspecten van de detentie ten goede komen (toegang tot het digitale gerechtsdossier vanuit de cel, bijvoorbeeld).

Uitvoering van het project

Het project wordt ondersteund door het kabinet van Vincent Van Quickenborne, minister van Justitie en Noordzee.

De roll-out zal plaatsvinden in twee fasen: een initiële lancering (juli 2022) in de gevangenis van Haren, gevolgd door een roll-out in de andere gevangenissen binnen een tijdschema van ongeveer anderhalf jaar waardoor alle gedetineerden in de Belgische gevangenissen toegang krijgen tot het systeem.

Het project vereist contacten met de drie Belgische taalgemeenschappen om samen met hen een *online* opleidingsaanbod te ontwikkelen, om een vlotte toegang mogelijk te maken tot externe ondersteunende diensten of om een dynamiek op gang te brengen voor de zoektocht naar werk.

Ook zullen er interne contacten nodig zijn voor de ontwikkeling van het in de gevangenis aanwezige dienstenaanbod, maar ook en vooral om de huidige processen aan te passen aan een nieuw, “full digital” beheer. Alle interne diensten van de gevangenissen zullen hiervan de impact ondervinden (directie, psychosociale diensten, enz.).

Staatssteun

De middelen die beschikbaar zijn voor de in het kader van het project te ontwikkelen acties, zullen worden verdeeld na een projectoproep die selectiecriteria bevat die vooraf door de beheersautoriteit zijn vastgesteld. De projectoproep staat open voor elke onderneming die aan de criteria voldoet en die een aanvraag indient voor de uitvoering van het project. Bijgevolg kan op grond van de bepalingen inzake staatssteun niet worden gesproken van een selectief voordeel dat wordt toegekend aan een specifieke onderneming in de zin van de definities van de verordening.

Doelgroep

Het geheel van gedetineerden in Belgische gevangenissen (ongeveer 10.000 mensen) zijn als eersten betrokken bij dit mechanisme, maar het project zal indirect ook een impact hebben op hun gezinnen (door de vlottere contacten), op de hulp- en vormingsverenigingen en op het gevangenispersoneel.

Periode van uitvoering

Het project begint in het eerste kwartaal van 2021 en zal Q3 2024 afgerond zijn.

ID	I – 4.10.
Naam	Gender en werk
Type	Investment
Projectdrager	Federale Regering
Budget	2,9
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	31/10/2025

Uitdagingen

Het project heeft tot doel om de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt aan te pakken: In 2019 bleef de arbeidsparticipatie van vrouwen (66,5%) lager dan die van mannen (74,5%)²³. Bovendien trof de COVID-19-crisis vooral sectoren met een oververtegenwoordiging aan vrouwen, waardoor de bestaande ongelijkheden nog verscherpt werden en de vooruitgang op het gebied van gendergelijkheid werd teruggedraaid. Deze ongelijkheid is nog groter voor vrouwen met een migratieachtergrond (37,3%, tegen 75,4% voor mannen), of voor mensen met een handicap. In tweede instantie probeert het project ook te verhelpen aan het gebrek aan harde data over de heersende ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt.

Doelstellingen

De algemene doelstelling is **het bevorderen van gendergelijkheid op de arbeidsmarkt** en het tegengaan van de negatieve gevolgen van de COVID-19-crisis.

Deze doelstelling strookt met de aanbevelingen die de Europese Commissie deed in het kader van het Europees semester, met zijn oproep tot “het vergroten van de doeltreffendheid van een actief arbeidsmarktbeleid” en “het verzachten van de gevolgen van de crisis op sociaal en werkgelegenheidsgebied”.

Uitvoering

Voor dit project is een budget van 2,9 miljoen euro uitgetrokken.

Het zal worden geïmplementeerd door het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, dat beschikt over de nodige expertise en infrastructuur om de doelstellingen van dit project met succes te verwezenlijken en om direct en indirect een groot doelpubliek te bereiken. Zo kan het Instituut een beroep doen op zijn “netwerk van gendervriendelijke bedrijven”, dat bedrijven en banken omvat, tewerkstellingsdiensten (VDAB en FOREM), uitzendkantoren, grote overheidsdiensten en -bedrijven (Defensie, HR Rail, Vlaamse Overheid, ...), enz. Het netwerk omvat ook 5 bedrijven die tot de 10 grootste werkgevers van België behoren.

23 European Institute for Gender Equality (2019), *Gender Equality Index*

Concreet bestaat het project uit twee delen die op elkaar inwerken en elkaar versterken:

- Het eerste deel omvat een **grondige analyse van gendergelijkheid op de arbeidsmarkt** en heeft tot doel het in kaart brengen en opvolgen van de problematiek van genderongelijkheid op de arbeidsmarkt in het algemeen, maar ook van de specifieke impact op het terrein van de coronacrisis op.
- Het tweede deel zal, via **projectoproepen, gericht zijn op (het effect van digitaal werk op) de integratie van kwetsbare vrouwen op de arbeidsmarkt**. Deze projecten zullen plaatsvinden tijdens de tweede fase van het project (na een veldonderzoek en een begeleidende studie over concrete belemmeringen voor integratie) en zullen waardevolle gegevens opleveren (met name good practices en data over de efficiëntie van bepaalde maatregelen). Deze projecten zullen, samen met de resultaten van de grondige analyse, ook de basis vormen voor de sensibiliseringscampagne die van start zal gaan tijdens de vierde en laatste fase van het project. Met de maatregel wordt beoogd om via projectoproepen ~250 kwetsbare vrouwen te bereiken. Er zullen maatregelen worden genomen, onder meer via de gunningscriteria, om ervoor te zorgen dat de projecten zo veel mogelijk kwetsbare vrouwen bereiken.
- Het project voorziet ook in een specifieke valorisatiefase. In deze fase zullen de informatie uit de uitgevoerde analyses en de ervaringen en resultaten van de concrete projecten worden gebundeld om concrete beleidsaanbevelingen, alsmede opleidingsmateriaal, bewustmakingsinstrumenten en instrumenten te ontwikkelen. Er zal ook een bewustmakingscampagne worden gevoerd om de aandacht te vestigen op de behoeften van deze kwetsbare groep. Het doel is echter een breder doelpubliek te bereiken door middel van beleidsaanbevelingen en de brede en gerichte verspreiding van opleidingsmateriaal, bewustmakingsinstrumenten en specifieke instrumenten.

Staatssteun

De beschikbare middelen voor acties die zullen ontwikkeld worden in het kader van het project, zullen worden verdeeld na een projectoproep, die selectiecriteria zal bevatten die vooraf werden vastgesteld door de beheersautoriteit. De projectoproep staat open voor alle types particuliere of publieke rechtspersonen die aan de criteria voldoen en die een aanvraag indienen die past binnen de uitvoering van het project. Bijgevolg kan, in het kader van de regels inzake staatssteun, niet gesproken worden van een selectief voordeel dat zou toegekend worden aan een specifieke onderneming, zoals gedefinieerd in de verdragen.

Doelgroep

Het project richt zich rechtstreeks op vrouwen, en in het kader van de projectoproep, meer in het bijzonder op de groep van kwetsbare vrouwen (alleenstaande vrouwen, vrouwen met een lichamelijke of geestelijke handicap, vrouwen met een migratieachtergrond, enz.).

Indirect richt het project zich ook op de federale overheid en de werkgevers via de beleidsaanbevelingen en -instrumenten die zullen worden ontwikkeld. Hierdoor kunnen kwetsbare vrouwen op een meer structurele manier de arbeidsmarkt betreden, waarbij een veel groter deel van de kwetsbare vrouwen wordt bereikt dan bij de projecten van de projectoproep. Bovendien zal het instituut in de valorisatiefase actief opleidingsmateriaal, bewustmakingsinstrumenten en instrumenten verspreiden die zullen worden ontwikkeld

voor werkgevers en anderen, om een veel breder doelpubliek te bereiken. Het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen kan hiervoor een beroep doen op zijn bestaande netwerk.

Periode van uitvoering

Het project gaat van start op 1 november 2021 (4de trimester) en eindigt op 31 oktober 2025 (4de trimester)

ID	I – 4.11.
Naam	Digibanks
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	50,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2024

Uitdagingen

Dit project is bedoeld om de uitdaging van **digitaal analfabetisme in Vlaanderen** aan te gaan - en dan in het bijzonder bij kwetsbare groepen. Uit de recentste cijfers leren we dat een derde van de Vlaamse bevolking weinig of geen digitale kennis hebben, terwijl 15 % van de Vlamingen van 55 jaar en ouder nog nooit het internet hebben gebruikt.

Gelijktijdig is het door de snelheid van innovatie en de transformatie van onze samenleving voor iedereen van essentieel belang om zijn digitale vaardigheden constant te updaten en te verfijnen - niet alleen om hun kansen op de arbeidsmarkt te verbeteren, maar ook om vlotter gebruik te kunnen maken van de e-diensten die door de overheid worden verleend.

Dit vergt grote inspanningen van de meest kwetsbare groepen van de bevolking.

De pandemie waarmee we momenteel worden geconfronteerd, vormt een versterkende factor van deze ongelijke toegang tot digitale kennis, vaardigheden en hardware. De auteurs van de recente DESI-evaluatie (Digital Economy and Society Index) voor Vlaanderen stellen dat de afgelopen coronaperiode duidelijk heeft gemaakt dat digitale overheidsdiensten van essentieel belang zijn om burgers op een doeltreffende manier te bedienen. Zulke diensten kunnen echter alleen succesvol zijn als de burgers voldoende kennis en vaardigheden in huis hebben.

Doelstellingen

Het Vlaams Relanceplan “Vlaamse Veerkracht” (september 2020) wil het economisch en sociaal weefsel na de corona helpen versterken. Met dit plan investeert de Vlaamse Regering in zeven speerpunten, waaronder digitale transformatie en de ontwikkeling van digitale talenten.

Met het digibankproject streeft de Vlaamse regering ernaar om het risico op digitale uitsluiting zoveel mogelijk te beperken en om kwetsbare groepen in de ‘digitalisatiegolf’ mee te nemen. De regering heeft daarvoor drie doelstellingen vastgelegd:

- Verlening van gelijke toegang tot digitale technologie via de voorwaardelijke terbeschikkingstelling van laptops, schermen en andere hardware en support in een specifieke context (bv. uitleendienst).
- Versterking van zowel persoonlijke als technische digitale vaardigheden (bv. herstelling van IT-apparatuur) door opleiding en delen van kennis.
- Verlening van betere digitale toegang tot essentiële diensten (bv. digitale dienstverlening door de Vlaamse regering, tax-on-web enz.) via zogenaamde ‘fysieke’ hubs.

De bovenstaande doelstellingen omvatten activiteiten die een breder circulaire en maatschappelijk doel kunnen tot stand brengen. Zo kan de bevoorrading van hardware worden ingebed in een circulaire activiteit van de recuperatie en de recyclage van (ICT-) materiaal of bijdragen aan circulaire aankopen. Via de digibankprojecten willen we met innovatieve antwoorden bijdragen aan een kringlooeconomie.

In Vlaanderen is al een reeks ondernemingen en organisaties actief bezig met een van de bovenvermelde doelstellingen en activiteiten. De samenwerking tussen deze partners is momenteel echter zo goed als onbestaand of slechts beperkt tot specifieke projecten, en afhankelijk van het beschikbare menselijke en financiële kapitaal.

Dit project heeft de ambitie om deze verschillende marktspelers in plaatselijke partnerships of hubs in een ketenstructuur onder te brengen met een gemeenschappelijke doelgerichte strategie en dienstverlening.

Deze maatregel kadert in CSR 2 en 3 van 2020 en is bedoeld om de impact van de covid-19-crisis zoveel mogelijk te beperken, door de ontwikkeling van vaardigheden te bevorderen en om private investeringen aan te moedigen om het economische herstel te ondersteunen. De investering focust op de groene en de digitale transitie - en dan meer bepaald op de kringlooeconomie en de digitale infrastructuur.

Uitvoering

Voor dit project is een totaal budget van 50 miljoen EUR uitgetrokken.

De implementatie werd toevertrouwd aan het departement Werk en Sociale Economie in Vlaanderen.

De plaatselijke digibankprojecten zullen via openbare subsidieoproepen worden toegekend, verspreid over verschillende parallelle ronden in 2021 en 2022. Het digibankproject zal in twee fasen verlopen: eerst een strategische ontwikkelingsfase en vervolgens een implementatiefase om de geselecteerde projecten daadwerkelijk uit te voeren.

Beide fasen zullen via openbare subsidieoproepen worden gegund.

De oproep ‘Digibanks - Strategische ontwikkeling’ (voorafgaande fase) biedt kandidaten de opportuniteit om partnerships aan te gaan die bedoeld zijn om de implementatiestrategie van de plaatselijke digibankprojecten verder vorm te geven.

Dit moet leiden tot ‘digibankpartnerships’ die verankerd zijn in een samenwerkings-overeenkomst en een substantief strategisch implementatieplan. Het strategische implementatieplan vormt de operationele fundering voor de diensten die daarna zullen worden aangeboden. Dit plan definieert de doelgroep, de contactstrategie, het toepassingsgebied, de betrokken partners en hun rollen, het circulaire karakter van het project, de duurzaamheid en de schaalbaarheid van het model en de connectiviteit. Daarnaast definieert het strategische implementatieplan de indicatoren op basis van de meting van de impact op de drie doelstellingen.

De tweede oproep ‘Digibanks - Implementatiestrategie’ (implementatieproces) is gericht op de ondersteuning van de daadwerkelijke implementatie van plaatselijke digibankprojecten op basis van de geformaliseerde partnerships en de samenwerkingsstrategie. Tijdens deze implementatiefase moeten de partnerships verplicht in de richting van de drie doelstellingen werken: de beschikbaarstelling van hardware, de versterking van digitale vaardigheden en de organisatie van fysieke knooppunten waar coaching en opvang worden voorzien. Het strategische implementatieplan vormt de structuur en de basis van de te verlenen diensten en de indicatoren die eerder gedetailleerd werden beschreven, zullen worden gebruikt als hoeksteen voor de monitoring en de meting van de impact van de daadwerkelijke partnerships. Het resultaat van deze oproep is resultaatgericht - en dan in het bijzonder met betrekking tot de realisatie van de samenwerkingsstrategie en de planning en het budget (met inbegrip van onderliggende KPI's per doel).

Een digibankpartnership biedt een geïntegreerde dienstverlening en moet acties implementeren en linken met elk van de drie doelstellingen (hardware, opleiding en coaching). Een digibankproject dat één of meer van die doelstellingen niet implementeert, zal niet worden aanvaard.

De structuur en de samenstelling van elk digibankproject kan plaatselijk of gewestelijk variëren wanneer na een ‘bottom-up’-benadering is gebleken dat op het vlak van de plaatselijke autonomie en diversiteit andere accenten moeten worden gelegd. We kiezen ervoor om de digibankpartnerships in te voeren als een innovatieve samenwerking tussen verschillende partners, zoals regeringen, ondernemingen, kennisinstellingen en het maatschappelijke middenveld.

Al deze projecten moeten leiden tot een doeltreffende dienstverlening op elk van de drie assen en een stevige samenwerking tussen plaatselijke partners binnen het kader van een digibank. Dankzij de gemeenschappelijke meerwaarde biedt deze innovatieve samenwerkingsvorm oplossingen waarmee de digitale uitsluiting van kwetsbare doelgroepen kan worden beperkt.

Digibanks worden ondersteund met projectsubsidies voor personeel, operationele kosten en investeringen. Het toegekende subsidiebedrag is gebaseerd op de ingediende begroting, gekoppeld aan de onderbouwing van de te bereiken doelgroep en de voorziene acties in het strategisch plan. De partnerschappen zullen een budgettair overzicht en een tijdschema voor de uitvoering op de drie assen (hardware, vaardigheden, coaching) moeten verstrekken).

Aangezien de partnerschappen lokale behoeften zullen aanpakken, zal het budget over de drie assen worden verdeeld. De verhouding kan echter verschillen tussen de

partnerschappen, maar de drie assen moeten altijd gedekt zijn. Wij verwachten dat de projecten een evenwichtige verdeling van de voorziene kosten per doelstelling zullen hebben.

Wij zullen een kader voor deze kosten aanreiken, gebaseerd op soortgelijke lopende oproepen voor partnerschapsprojecten, waarin de verdeling van de begroting over personeel, operationele kosten, investeringen, enz. zal worden vastgelegd. (b.v. plafond voor externe operationele kosten en overhead).

De financiering van de projecten zal plaatsvinden via tussentijdse en eindverslagen, waarin de voortgang van de uitvoering van het strategische uitvoeringsplan wordt verantwoord en aangetoond. Alleen daadwerkelijk gemaakte en aantoonbare kosten binnen de uitvoering van alle drie de doelstellingen zullen in aanmerking worden genomen. Wij maken gebruik van bestaande rapportagemodellen om de financiering en rapportage te bewaken en te controleren.

Alle vereiste analyses zullen tijdens de uitvoering van het project worden uitgevoerd om ervoor te zorgen dat het project volledig in overeenstemming is met het DNSH-beginsel.

Staatssteun

De steun aan de goedgekeurde projecten wordt toegekend onder Verordening nr. 360/2012 van de Commissie van 25 april 2012 met toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie met betrekking tot de-minimissteun die wordt toegekend aan ondernemingen die diensten verlenen van algemeen economisch belang.

Het digibankproject is bedoeld als hefboomeffect door de ondersteuning van plaatselijke partnerships en een betere doeltreffendheid bij de strijd tegen digitale uitsluiting van kwetsbare doelgroepen. De lokale digibanks zijn bedoeld om diensten te verlenen aan die mensen om op die manier het risico op digitale uitsluiting te beperken, door hardware beschikbaar te stellen, door de nodige opleiding te organiseren en door toegang tot essentiële diensten te garanderen door de organisatie van fysieke knooppunten. De partnerships verlenen een gemeenschappelijke dienst en beperken de bestaande 'bottlenecks' voor de beoogde doelgroep. Deze te creëren dienstverlening leidt tot een hogere doeltreffendheid door de beperking van digitale uitsluiting en een betere toegankelijkheid en bereik van de openbare groepen.

Digibankpartnerships moeten dan ook budgetten opstellen waarmee ze de implementatie van alle drie de hierboven vermelde doelstellingen kunnen halen.

We beschouwen deze dienstverlening als een dienst van algemeen economisch belang, aangezien ze inspeelt op de sociale behoeften met betrekking tot de toegang tot de arbeidsmarkt en de herintegratie van kwetsbare groepen in de samenleving.

Doelgroep

De doelgroep van de digibanks bestaat onder meer uit volwassenen in Vlaanderen die met (een risico op) digitale achterstand worden geconfronteerd. Kwetsbaarheid voor digitale uitsluiting is het grootst bij verschillende risicogroepen zoals laaggeletterde volwassenen,

mensen met een laag onderwijsniveau, alleenstaande vrouwen en werkzoekenden. Het risico is echter niet beperkt tot deze openbare groepen, maar bedreigt ook individuele personen die professioneel en maatschappelijk goed geïntegreerd zijn - ongeacht hun onderwijsniveau of financiële situatie. Met dit project willen we de digitale vaardigheden versterken van al wie aan het risico op digitale uitsluiting wordt blootgesteld. Digibanks dragen in dit zin ook bij aan levenslang leren.

De digibanks worden opgericht als innovatieve samenwerkingsverbanden tussen verschillende partners, zoals regeringen, ondernemingen, kennisinstellingen en het maatschappelijke middenveld. De omvang en het grondgebied waar die partnerships actief zullen zijn, zullen afhankelijk zijn van de (supra)lokale behoeften, de samenstelling van de doelgroep en de aanwezigheid van belanghebbenden die plaatselijk of gewestelijk actief bezig zijn met die thema's.

Periode van uitvoering

Het project zal in de periode van het eerste kwartaal van 2021 tot het vierde kwartaal van 2024 in twee fasen worden uitgerold:

- Omschrijving van strategie en projectoproep: Tweede kwartaal 2021 – vierde kwartaal 2022
- Oprichting van partnerships en ontplooiing van geselecteerde projecten: Derde kwartaal 2021 – vierde kwartaal 2024

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 55% digitale uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 4.3

Sociale infrastructuur

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 4.3. Sociale infrastructuur

Beleidsgebied: Publieke infrastructuur, sociale integratie, kinderopvang

Projectdoelstellingen: Het aanbieden van infrastructuur aan kwetsbare groepen opdat deze de sociale gevolgen van de crisis het hoofd kunnen bieden en hun levensomstandigheden kunnen verbeteren, en zo hun integratie mogelijk maken, op de arbeidsmarkt en in de bredere samenleving.

Hervormingen en/of investeringen:

Investeringen:

- Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen - WAL
- Plan voor de oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen - WAL

Totale geraamde kosten: 398 miljoen euro, waarvan 227 miljoen (57%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 24. Component 4.3. Sociale infrastructuur

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
I - 4.12	Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen	WAL	165,8	36%	9%
I - 4.13	Plan voor de oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen	WAL	61,40	40%	0%

2. Uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste Uitdagingen

De projecten die in het kader van de component “Sociale infrastructuur” worden voorgesteld, zijn bedoeld als antwoord op drie belangrijke uitdagingen:

Onvoldoende huisvesting voor kwetsbare groepen: Zoals wordt geaccentueerd in de recente rapporten van Housing Europe Observatory²⁴, wordt België, zoals alle Europese landen, geconfronteerd met een stijging van de huizenprijzen, vooral in de grote steden. Deze stijging belemmert de toegang tot huisvesting voor de meest kwetsbare groepen (kansarmen, mensen met een handicap, enz.) en leidt tot aanzienlijke wachtlijsten in het hele land. Geschat wordt dat meer dan 220.000 mensen²⁵ wachten op een sociale huurwoning en dat deze wachttijd varieert van 4 tot 10 jaar, afhankelijk van het gewest. De moeilijke toegang tot huisvesting heeft enerzijds sociale gevolgen, omdat het kwetsbare groepen blootstelt aan het risico van uitsluiting (wat een impact heeft op de dimensie van sociale cohesie), en anderzijds economische gevolgen, omdat het een rem zet op de tewerkstelling van deze bevolkingsgroepen (wat een impact heeft op de economische ontwikkeling van het land).

Lage dekkingsgraad in de opvang van jonge kinderen, vooral voor kwetsbare gezinnen: in Wallonië bedroeg de dekkingsgraad 38% voor alle sectoren samen (gesubsidieerd en niet-gesubsidieerd). Dit percentage daalt tot 27,9% voor alleen gesubsidieerde kinderopvang, met een progressieve prijsstelling naargelang van het gezinsinkomen (van 2,61 tot 36,82 euro per dag). Op enkele uitzonderingen na rekenen niet-gesubsidieerde kinderopvangcentra tarieven die ontoegankelijk zijn voor kwetsbare gezinnen.

Het gebrek aan toegang tot opvang voor jonge kinderen voor kansarme groepen brengt hun integratie op de arbeidsmarkt in het gedrang, aangezien het voor hen moeilijk is werk (of het zoeken naar werk) te combineren met gezinstaken. Dit geldt met name voor eenoudergezinnen.

b) Nagestreefde doelstellingen

De projecten die in het kader van dit onderdeel worden voorgesteld, maken deel uit van een proces ter versterking van de sociale en economische samenhang, waarbij twee doelstellingen worden nagestreefd:

Het aanbod van sociale huisvesting vergroten om kwetsbare personen (daklozen, gehandicapten of personen die hun autonomie verliezen) fatsoenlijke huisvesting te bieden, in een dynamiek van de-institutionalisering en sociale reïntegratie.

De gezondheidscrisis als gevolg van het coronavirus heeft onmiskenbare sociale gevolgen gehad en heeft ertoe geleid dat steeds meer mensen het risico lopen op sociale uitsluiting.

24 Housing Europe (2019), *The State of Housing in the EU*, <https://www.housingeurope.eu/resource-1323/the-state-of-housing-in-the-eu-2019>

25 Service de lutte contre la pauvreté, la précarité et l'exclusion sociale (2016), *Des faits et des chiffres : logements sociaux*.

Door de drie genoemde hefboomen zouden de beoogde doelgroepen beter in staat zijn een levensproject op te bouwen met het oog op re-integratie in de samenleving.

In deze context is het de bedoeling 1.635 wooneenheden te creëren of te renoveren (openbare huisvesting, zelfvoorzienende en ondersteunende huisvesting, springplankaccommodatie voor daklozen).

Verbetering van de dekking van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen om de belemmeringen voor de werkgelegenheid voor bepaalde kwetsbare groepen, met name vrouwen en eenoudergezinnen met een laag inkomen en afhankelijke kinderen, weg te nemen. Binnen dit kader is het de bedoeling om ~1750 extra kinderopvangplaatsen te openen.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

ID	I – 4.12.
Naam	Bouw van openbare nutswoningen en huisvesting voor kwetsbare personen
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	165,8
Coëfficiënt klimaat (%)	36%
Coëfficiënt digitaal (%)	9%
Einddatum van het project	Augustus 2026

Uitdagingen

Het project beantwoordt aan twee belangrijke uitdagingen:

Een structureel gebrek aan openbare huisvesting in Wallonië, met lange wachtlijsten tot gevolg:

- De onvervulde vraag staat nu op 39.000 aanvragers met een laag inkomen
- Er is een typologische wanverhouding tussen vraag en aanbod, wat zich vertaalt in een tekort aan woningen met “één slaapkamer”
- Als gevolg van de groei van het verschijnsel peri-urbanisatie is er een toenemende wanverhouding merkbaar tussen de geografische spreiding van het aanbod aan sociale huisvesting en de vraag

Een toename van het risico op dakloosheid, uitsluiting en institutionalisering, met inbegrip van mensen met een verlies aan autonomie: De sociale gevolgen van de gezondheidscrisis treffen vooral mensen in preciaire situaties die in Wallonië wonen en het risico om dakloos te worden is nog verder toegenomen, evenals de moeilijkheden in verband met de geestelijke gezondheid. Deze risico's zijn factoren die kunnen leiden tot de

sociale uitsluiting van personen (verlies van werk en sociale banden) en tot een toename van de institutionalisering.

Doelstellingen

Het project is op een transversale manier gericht op het de-institutionaliseren van kwetsbare en/of minder autonome mensen door het versterken van een gediversifieerd aanbod van op de gemeenschap gebaseerde huisvesting en voorzieningen. De gecreëerde plaatsen zullen het mogelijk maken opnames in opvangstructuren voor gehandicapten en in rusthuizen te vermijden, alsook opnames in ziekenhuizen (met inbegrip van psychiatrische instellingen) te vermijden en het aantal en de duur ervan te verkorten. De strategische doelstelling van de-institutionalisering vormt een paradigmaverschuiving die kan worden vergeleken met een hervorming.

Het project bestaat uit vier luiken:

- **Doelstelling van luik #1:** zorgen voor een milieuvriendelijke overgang van de volkshuisvesting en de wachtlijsten terugdringen door het aanbod van lage-inkomenswoningen te vergroten
- **Doelstelling van luik #2:** de ontwikkeling van inclusieve en ondersteunende huisvesting, uitgerust met de nieuwste technologieën om ervoor te zorgen dat mensen met een verlies van autonomie (als gevolg van leeftijd en/of handicap) in hun eigen huis kunnen blijven wonen. Door zich te richten op gehandicapten en ouderen, is het project verankerd in een logica van de-institutionalisering en draagt het bij tot een vernieuwend antwoord op het gebrek aan rusthuisachtige accommodatie en structuren voor gehandicapten
- **Doelstelling van luik #3:** opvang- en huisvestingsplaatsen voor daklozen en slecht gehuisveste personen renoveren en creëren
- **Doelstelling van luik #4:** uitrusten van de woningen van bejaarden die hun zelfstandigheid verliezen, om de opname van bejaarden in rusthuizen en verzorgingstehuizen uit te stellen of te vermijden, maar ook om ziekenhuisopnames te vermijden of de duur ervan te verkorten

Uitvoering

Het project beschikt over een budget van 165,8 miljoen euro.

- **Luik #1:** Het project zal worden uitgevoerd door de 63 openbare huisvestingsmaatschappijen (vastgoedbeheerder) en de Waalse huisvestingsmaatschappij (gewestelijke toezichthoudende administratie) in het kader van de uitvoering van een meerjarig trekkingsrecht dat de budgettaire voorspelbaarheid en de administratieve vereenvoudiging voor de operatoren waarborgt, en tegelijkertijd de uitvoering van een gewestelijke visie op huisvesting ondersteunt en de uitoefening van de lokale autonomie vergemakkelijkt.
- **Luik #2:** De projecten zullen worden uitgevoerd via een oproep tot het indienen van projecten die openstaat voor de sociale actoren (stad, gemeente, OCMW, verenigingen van hoofdstuk XII, openbare huisvestingsmaatschappijen, enz.) met het oog op de ontwikkeling van 9 inclusieve gegroepeerde huisvestingsprojecten verspreid over heel Wallonië.

Elk project zal 15 inclusieve woningen opleveren die aan de volgende eisen moeten voldoen (universele toegankelijkheid en aanpasbaarheid, gebruik van domotica, duurzame ontwikkeling, digitale toegang).

- **Luik #3:** De renovatie en/of bouw van opvang- en huisvestingsplaatsen zal worden uitgevoerd op basis van een oproep tot het indienen van projecten die gericht is op de sociale actoren (steden, gemeenten, OCMW's, verenigingen van hoofdstuk XII, openbare huisvestingsmaatschappijen, non-profitorganisaties, enz.) De tussenkomst zal worden beperkt tot 90%. Deze oproep zal worden voorafgegaan door een inventarisatie van het beschikbare aanbod in Wallonië.

Vanaf het begin van het project zal een stuurcomité worden opgericht om alle fasen van het proces te begeleiden.

- **Luik #4:** In dit project wordt voorgesteld omgevingssensoren te plaatsen in de woningen van bejaarden of gehandicapten die in hun woning wensen te blijven wonen (particuliere of openbare huisvesting). Een box (artificiële intelligentie) analyseert het levensritme van de persoon door middel van een automatisch lerende software.

Dit systeem vereist de goedkeuring van de doelgroep en hun gezin. Er zal een communicatiecampagne worden georganiseerd, evenals demonstratiesessies voor zorgverleners die mensen en hun familie bewust kunnen maken van de toegevoegde waarde van het hulpmiddel.

Doelgroep

- Huishoudens waarvan het jaarlijks belastbaar inkomen niet meer bedraagt dan 41.000 euro vermeerderd met 1.860 euro per kind ten laste = luik 1 (700 woningen)
- Mensen met een handicap of ouderen die hun zelfstandigheid verliezen = luik 2 (9 solidaire en inclusieve leefomgevingen, d.w.z. 135 woningen)
- Daklozen, slecht gehuisveste of geïsoleerde personen in een situatie van grote onzekerheid = luik 3 (800 te creëren of te renoveren opvang- of verblijfplaatsen)
- Gehandicapten of ouderen met verlies van autonomie = luik 4 (plaatsing van smart boxes in 5.050 woningen).

Staatssteun

Luik #1: de gevraagde financiering voor de bouw van 700 sociale woningen omvat overheidssteun die onder de DAEB-regelgeving valt. De sociale huisvesting wordt immers rechtstreeks bedoeld in het besluit van de Europese Commissie van 20 december 2011 betreffende de toepassing van artikel 106, paragraaf 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op staatssteun in de vorm van compensaties voor openbare dienstverlening die worden toegekend aan bepaalde met het beheer van DAEB's belaste ondernemingen. Deze maatregel zal worden verleend op grond van artikel 2, lid 1, onder c), van de DAEB-beschikking en hoeft niet te worden aangemeld

Luiken #2 en #3: De begunstigden zijn eveneens ondernemingen in de zin van de Europese regelgeving. De overheidsmiddelen die de directe begunstigde in het kader van het project ontvangt, leveren hem een economisch voordeel op en het voordeel dat de exploitant eruit haalt, is selectief (oproep tot het indienen van projecten, bijzondere geografische ligging,

waarbij de exploitanten in de 5 provincies gevestigd moeten zijn en lokale overheden zijn). De toegekende overheidssteun vervalst of bedreigt op geen enkele wijze de concurrentie: het gaat om lokale steun.

Er zijn indirecte begunstigden, d.w.z. particuliere ondernemingen die de werkzaamheden in verband met de bouw en de inrichting van de leefomgevingen zullen uitvoeren; deze zullen worden aangewezen door middel van een overheidsopdracht. Dit houdt in dat de voor de dienst betaalde prijs overeenkomt met de marktprijs en dat derhalve geen voordeel wordt toegekend. Het gaat derhalve niet om staatssteun.

Luik #4: De directe begunstigden van het project zijn dienstverleners die via een overheidsopdracht worden aangewezen. Dit houdt in dat de voor de dienst betaalde prijs overeenkomt met de marktprijs en dat derhalve geen voordeel wordt toegekend. De indirecte begunstigden zijn alle personen ouder dan 65 jaar die hun autonomie hebben verloren en die voor de regeling in aanmerking wensen te komen. Er is geen economisch voordeel voor deze begunstigden. Er is dus geen sprake van staatssteun.

Periode van uitvoering

De uitwerking van het project zal beginnen in het tweede kwartaal van 2021 en de uitvoering ervan zal worden voltooid in het derde kwartaal van 2026 (augustus 2026).

ID	I – 4.13.
Naam	Plan voor de oprichting en renovatie van opvangfaciliteiten voor jonge kinderen
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	61,40
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	40%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

- **Het gebrek aan kinderopvangplaatsen vormt een belemmering voor de werkgelegenheid/opleiding van vrouwen**, vooral wanneer zij alleenstaande moeder zijn.
- In 2020 zullen in Wallonië 30,88% van de huishoudens met kinderen eenoudergezinnen zijn. In meer dan 8 van de 10 gevallen bestaat een eenoudergezin uit een alleenstaande moeder die haar kind of kinderen opvoedt (dit aandeel is betrekkelijk stabiel in de tijd). Er is een dubbele risicofactor voor deze vrouwen die hun gezin alleen opvoeden: moeilijk te combineren rollen en een lage werkintensiteit: 54% van de ouders in eenoudergezinnen heeft een baan en slechts 42% heeft een voltijdse baan.
- **80% van de opvangvoorzieningen is aan energierenovatie toe:** in Wallonië zijn er 331 crèches (12.557 plaatsen) en 162 gemeentelijke kinderdagverblijven (2.701

plaatsen). Volgens de SPW Intérieur et Action Sociale (IAS) zijn ongeveer 3.500 plaatsen gerenoveerd in het kader van de “Cigogne”-programma's. Ongeveer 11.758 plaatsen zouden dus nog niet gerenoveerd zijn en moeten nog worden gerenoveerd om hun energietransitie te waarborgen

Doelstellingen

Het voorgestelde project beoogt deze problemen aan te pakken door nieuwe plaatsen te creëren en bestaande faciliteiten te renoveren.

- **Creëren van nieuwe plaatsen:** Dit plan beoogt in een eerste fase het creëren van 3.505 nieuwe gesubsidieerde plaatsen naast de 1.960 niet-gesubsidieerde plaatsen. Sommige daarvan zullen worden gesubsidieerd in het kader van de FHV, andere in het kader van de gewestelijke begroting. De exploitanten zullen ook gedeeltelijk moeten tussenkomen.

Voor wat de 1.757 plaatsen betreft die in het kader van het Europees plan voor herstel en veerkracht worden geopend, zal de oproep tot het indienen van projecten openstaan voor de 35 gemeenten met een lage arbeidsparticipatie van vrouwen, een hoog percentage eenoudergezinnen, een laag inkomen per hoofd van de bevolking en een lage dekkingsgraad (minder dan 33% gesubsidieerde plaatsen).

Tabel 25. Prioritaire gemeenten die onder het programma voor de oprichting en renovatie van voorzieningen voor kinderopvang vallen

Gemeente	Percentage werkloze vrouwen (%)	Aandeel eenoudergezinnen	Gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking in euro's (jaar 2017)	Percentage ten opzichte van het gemiddelde inkomen per inwoner in het Waals Gewest (jaar 2017)	% Totale dekking	Verskil in vergelijking met het percentage van 33%
Dison	25,4	14,7	12.113	70,09%	17%	82
Farciennes	25,4	15,5	11.727	67,86%	14%	59
Verviers	22,7	13,3	14.245	82,43%	20%	228
Colfontaine	22,6	16,8	13.206	76,42%	11%	132
Charleroi	22,5	15	13.444	77,80%	24%	509
Seraing	22,2	15,6	14.058	81,35%	14%	348
Saint-Nicolas	20,6	14,8	13.453	77,85%	22%	84
Châtelet	20,2	15,2	13.897	80,42%	16%	148
La Louvière	20,2	14,4	14.649	84,77%	23%	203
Quaregnon	20,1	15,7	13.860	80,20%	14%	91
Viroinval	18,3	12,4	15.144	87,63%	13%	25
Herstal	18,1	14,1	14.490	83,85%	19%	170
Manage	18,1	14,4	14.812	85,71%	4%	178
Erquelinnes	17,3	13,4	15.160	87,73%	20%	35
Anderlues	16,6	12,8	15.532	89,88%	20%	40
Engis	16,5	14,6	15.346	88,80%	27%	11

Gemeente	Percentage werkloze vrouwen (%)	Aandeel eenoudergezinnen	Gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking in euro's (jaar 2017)	Percentage ten opzichte van het gemiddelde inkomen per inwoner in het Waals Gewest (jaar 2017)	% Totale dekking	Verskil in vergelijking met het percentage van 33%
Bergen	16,4	13,4	16.166	93,55%	24%	215
Ans	16,3	13,6	16.395	94,87%	19%	105
Courcelles	16,1	13,8	15.519	89,80%	18%	122
Couvin	16,1	12,1	15.347	88,81%	30%	9
Grâce- Holloigne	16	13,6	15.260	88,31%	20%	79
Chapelle-lez- Herlaimont	15,8	13,9	15.677	90,72%	21%	42
Morlanwelz	15,7	14,3	15.890	91,95%	15%	89
Fontaine- l'Evêque	15,5	14	15.591	90,22%	25%	33
Binche	15,3	13,6	16.227	93,90%	15%	152
Flémalle	15	13,6	16.106	93,20%	19%	96
Aiseau- Presles	14,4	12,5	16.153	93,47%	25%	22
Bernissart	14,4	13,2	16.482	95,38%	21%	34
Beyne-Heusay	14,3	14	16.228	93,91%	20%	36
Sambreville	13,8	13,4	16.173	93,59%	19%	97
Fleurus	13,6	13,9	16.122	93,29%	30%	21
Comblain-au- Pont	12,1	13,1	16.632	96,24%	18%	20
Andenne	11,8	12,9	16.847	97,49%	31%	18
Cerfontaine	11,8	12,7	16.777	97,08%	20%	16
Lessen	11,7	12,2	16.816	97,31%	18%	74

Er zijn iets meer dan 3.500 plaatsen nodig om het minimum van 33% in deze gemeenten te halen.

Om de verschillen tussen de bevolkingscategorieën te verkleinen en zo het gebruik van de opvangvoorzieningen door kwetsbare groepen te vergroten, zullen in samenwerking met de Franse Gemeenschap (ONE), de Federatie van OCMW's, de Union des Villes et Communes de Wallonie en het Waals Netwerk Armoedebestrijding een aantal maatregelen worden uitgevoerd in het kader van de hervorming van de opvangvoorzieningen en het nieuwe beheerscontract van ONE.

Bijzondere aandacht zal worden besteed aan de sociale mix en de flexibiliteit die binnen de opvangvoorzieningen nodig is om het kwetsbare publiek te bereiken.

Renovatie van bestaande faciliteiten: In een eerste fase (2021-2026) moet in het kader van dit plan de helft daarvan, d.w.z. 5.879 plaatsen, worden gerenoveerd. De renovatiekosten zijn hooguit vergelijkbaar met die van nieuwbouw: 41.000 euro per plaats, d.w.z. 306 miljoen euro, zal voornamelijk worden gerealiseerd via energieprestatiecontracten.

Uitvoering

Voor de maatregel is een budget van 61,40 miljoen euro uitgetrokken.

Het project zal worden uitgevoerd door middel van een oproep tot het indienen van projecten die open staat voor de overheid en de verenigingssectoren met het oog op de bouw en renovatie van opvangvoorzieningen om de nieuwe plaatsen te herbergen. Het zal door ONE/SPW worden gelanceerd volgens de hierboven beschreven methodologie.

Bij de selectie van de ingediende projecten zal niet alleen rekening worden gehouden met het energieprestatieniveau van het voorgestelde project, maar ook met de locatie, de toegankelijkheid en zelfs de diensten en samenwerkingsverbanden die zijn opgezet om de meest kwetsbare mensen toegang te geven tot deze diensten.

Om voorrang te krijgen moeten zij ook deel uitmaken van een inclusief proces, met name via het systeem van sociale toegankelijkheid dat door het ONE is voorzien in het kader van de overgangperiode voor de tenuitvoerlegging van de hervorming van de opvangvoorzieningen, het systeem van culturele bewustwording of het gezondheids-/milieusysteem dat in het plan voor eco-crèches is opgenomen.

Doelgroep

De doelgroep bestaat uit kinderen van 0-3 jaar uit alle sociale milieus, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen (zie hierboven). Naast gezinnen met jonge kinderen wordt bijzondere aandacht besteed aan kwetsbare gezinnen (vrouwen, eenoudergezinnen, buitenlanders of gezinnen van buitenlandse afkomst, gehandicapten, enz.); werkzoekenden in de sector van de kinderopvang; bouw-/renovatiefirma's, arbeiders en werkzoekenden in deze sectoren.

Staatssteun

De begunstigden zijn ondernemingen in de zin van de Europese regelgeving. De overheidsmiddelen die de directe begunstigde in het kader van het project ontvangt, leveren hem een economisch voordeel op en het voordeel dat de exploitant eruit haalt, is selectief (oproep tot het indienen van projecten, bijzondere geografische ligging, waarbij de exploitanten in de 5 provincies gevestigd moeten zijn en lokale overheden of vzw's moeten zijn). De toegekende overheidssteun vervalst of bedreigt op geen enkele wijze de concurrentie: het gaat om lokale steun.

Er zijn indirecte begunstigden, d.w.z. particuliere ondernemingen die de werkzaamheden in verband met de bouw en de inrichting van de opvangvoorzieningen zullen uitvoeren; deze zullen worden aangewezen door middel van een overheidsopdracht. Dit houdt in dat de voor de dienst betaalde prijs overeenkomt met de marktprijs en dat derhalve geen voordeel wordt toegekend. Het gaat derhalve niet om staatssteun.

Periode van uitvoering

De uitwerking van het project zal beginnen in het tweede kwartaal van 2021 en de uitvoering ervan zal worden voltooid in het derde kwartaal van 2026 (augustus 2026), waarbij het hiernavolgende tijdschema zal worden gevolgd:

- Nieuwe opvangplaatsen
  - Gunning contracten: Q3 2024
  - Opening van nieuwe plaatsen: Q3 2026
- Renovatie van bestaande structuren
  - Infrastructuurkadaster: Q3 2023
- Gunning van een overheidsopdracht aan een of meer particuliere actoren in het kader van EPC: Q4 2022

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 37% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 9% digitale uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 4.4. Einde loopbaan en pensioenen

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 4.4. Einde loopbaan en pensioenen

Beleidsdomein: Einde loopbaan en pensioenen

Doelstellingen:

- 1) Een toekomstgericht eindeloopbaan- en pensioenstelsel
- 2) Financiële houdbaarheid van de sociale zekerheid en de overheidsfinanciën
- 3) Een solidaire pensioenbescherming
- 4) Een versterking van het verzekeringsprincipe
- 5) Gendertoets
- 6) Convergentie
- 7) Efficiënte overheidsdiensten

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Einde loopbaan en pensioenen - FED

Investeringen: Geen

Totale geraamde kosten: N.A

Tabel 26. Component 4.4. Einde loopbaan en pensioenen

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R – 4.07	Einde loopbaan en pensioenen	FED	-	-	-

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

Zie hervorming hieronder

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

ID	R – 4.07.
Naam	Einde loopbaan en pensioenen
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	Mei 2024

Uitdagingen

Het pensioensysteem is een sociaal contract dat houvast moet bieden.

De sociale uitkeringen van het wettelijk pensioenstelsel vormen voor de meeste ouderen de belangrijkste component van hun inkomen, en dikwijls ook de enige. Het is dan ook belangrijk dat deze pensioenen toelaten om ook na pensionering een goede levensstandaard te kunnen behouden. Ook voor jongeren en de bevolking op arbeidsleeftijd is het belangrijk dat ze het perspectief hebben om ook op termijn recht te hebben op een pensioen dat toelaat een goede levensstandaard te behouden.

Daarnaast zal, tegen 2040 de kost van de vergrijzing verder stijgen.

We willen het geloof in het pensioenstelsel versterken. De pensioenhervorming heeft als doel om een antwoord te bieden op die sociale en financiële uitdaging, waarbij de verschillende aspecten ervan globaal en samenhangend zullen worden behandeld. De pensioenhervorming vormt dan ook een cruciaal onderdeel van het federale regeerakkoord van 30 september 2020, net als de inzet op een verhoogde tewerkstelling.

Alle hieronder genoemde doelstellingen zullen in goed overleg met de sociale partners van de drie pensioenregelingen worden besproken.

Doelstellingen

Dit onderdeel levert een aanzienlijke bijdrage aan de pijler “Sociale en territoriale cohesie” en komt tegemoet aan een landspecifieke aanbeveling die in 2019 tot België is gericht in 2019.

De doelstellingen die worden beoogd met de hervorming van de (einde)loopbaan en de pensioenen zijn onder meer:

1. Een toekomstgericht eindeloopbaan- en pensioenstelsel

De pensioenen vertegenwoordigen op de meest duidelijke manier de solidariteit tussen de generaties en het sociale contract van de democratie: volgens jaren werk of sociale bescherming waarin ze hebben bijgedragen aan de betaling van de pensioenen van de ouderen, zal hen dan een vervangingsinkomen worden toegekend wanneer het “risico” van ouderdom zich voordoet. We willen het geloof in het pensioenstelsel versterken door het te hervormen en het toekomst klaar te maken. De pensioenstelsels moeten ook consistent en transparant zijn. Deze twee axioma's zijn essentieel voor een systeem dat de burgers begrijpen en kunnen vertrouwen.

2. Financiële houdbaarheid van de sociale zekerheid en de overheidsfinanciën

De wettelijke pensioenstelsels maken deel uit van de sociale zekerheid. Om de financiële houdbaarheid van de sociale zekerheid te garanderen is het belangrijk om het economisch draagvlak te verbreden en de inkomsten te garanderen.

Dit willen we realiseren door de verhoging van de werkgelegenheidsgraad met kwaliteitsvolle jobs. Het welslagen van het beleid gericht op de verhoging van de werkzaamheidsgraad, met als streven om 80% te bereiken in 2030, is van cruciaal belang om werkgelegenheid en welvaart te creëren, maar eveneens om te zorgen voor het economisch draagvlak voor een sterke sociale bescherming. Dit vereist dat wordt gewerkt op de activiteitsgraad voor diverse groepen op arbeidsactieve leeftijd. In het bijzonder zal, met het oog op een coherente hervorming van de pensioenen en de einde loopbaan, de nadruk worden gelegd op de arbeidsparticipatie van oudere werknemers. De arbeidsparticipatie van 55- tot 64-jarigen, die al aanzienlijk is gestegen, bedroeg in het derde kwartaal van 2020 53,4%.

Teneinde de effectieve loopbaanduur van de werknemers op te trekken, zullen er maatregelen worden genomen inzake eindeloopbaanregeling. Dat kan o.a. worden gerealiseerd via het deeltijdse pensioen, de zachte landingsbanen, de vorming en heroriëntatie doorheen de loopbaan, en door de overdracht van knowhow tussen generaties van werknemers te bevorderen.

De werkgelegenheidsconferentie die door de federale overheid in 2021 wordt georganiseerd, zal focussen op harmonieuze eindeloopbanen. Het opzet van deze conferentie is om, samen met de deelstaten, de sociale partners en andere stakeholders, concrete actieplannen uit te werken en te evalueren. Het is de bedoeling om na de conferentie, die zal plaatsvinden aan het einde van het tweede kwartaal 2021, een actieplan met concrete maatregelen voor te leggen aan de regering, hetgeen tijdens het derde kwartaal van 2021 zal gebeuren.

Daarom moet gedurende de hele loopbaan aan de arbeidsvoorwaarden worden gewerkt om een langere loopbaan mogelijk te maken en moet voor specifieke groepen in loopbaanaanpassingen worden voorzien. Meer specifiek, in het domein van de pensioenen wordt met het oog op een kwaliteitsvol loopbaaneinde een deeltijds pensioen ingevoerd als een aanvullende regeling, wat het voor werkenden (werknemers, zelfstandigen en ambtenaren) op het einde van de loopbaan mogelijk moet maken om minder maar wel langer te werken.

We voeren tevens een pensioenbonus in, zodat mensen die langer werken ook meer pensioenrechten opbouwen. Vanaf het moment waarop men voldoet aan de voorwaarden voor het vervroegd pensioen, begint men de pensioenbonus op te bouwen. De regeling wordt ingevoerd voor werknemers, zelfstandigen en ambtenaren. Op die manier versterken we de wettelijke pensioenen en zetten we mensen aan om langer te werken.

De financiële houdbaarheid op lange termijn van de overheidsfinanciën en de sociale zekerheid, met inbegrip van de pensioenen, is des te belangrijker omdat het gaat om een sociaal contract tussen en binnen de generaties. Anders zullen toekomstige generaties geen vertrouwen meer hebben in het systeem.

3. Een solidaire pensioenbescherming

Pensioenen zijn belangrijke instrumenten in het vrijwaren van de koopkracht en in de strijd tegen de armoede bij de gepensioneerden. De solidariteit in ons pensioenstelsel, ten aanzien van werknemers met lage inkomens of kortere loopbanen wordt georganiseerd, in de sociale zekerheid via het minimumpensioen, en in de sociale bijstand via de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Daarom voorzien we deze legislatuur een ongeziene investering in het optrekken van de IGO en het minimumpensioen van werknemers, zelfstandigen en ambtenaren. De drempels voor de solidariteitsbijdrage en de ZIV-bijdrage zullen ook worden aangepast om te voorkomen dat deze bijdragen de verhoging van de minimumpensioenen neutraliseren.

4. Een versterking van het verzekeringsprincipe

Omdat sociale zekerheid meer is dan armoedebestrijding wordt het berekeningsplafond in dezelfde mate opgetrokken als het minimumpensioen.

Na deze gelijk opgaande verhoging zal het berekeningsplafond automatisch worden aangepast aan de welvaart. Daarnaast voorzien we een verbetering van de vervangingsratio in de toekomst. De pensioenbescherming kan zich niet beperken tot armoedebestrijding. Werknemers dragen bij in functie van hun loon en bouwen zo hun sociale verzekering op. Dat verzekeringsprincipe moet blijvend gegarandeerd worden in de pensioenopbouw.

Wat de zelfstandigen betreft, is het de bedoeling de aanpassingscoëfficiënt af te schaffen en het berekeningsplafond voor de pensioenen van zelfstandigen geleidelijk te verhogen.

De versterking van het wettelijk pensioen zal voor de toekomstige begunstigden van het minimumpensioen ook tot uiting komen in de invoering, naast de minimumcarrière van 30 jaar, van een voorwaarde van daadwerkelijke tewerkstelling van een nog te bepalen omvang of door een gelijkwaardige maatregel.

5. Gendertoets

Bij elke hervorming zal een gendertoets worden toegepast. Naast de gender pay gap is de pension gap nog veel sterker. Het verschil in pensioen tussen man en vrouw bedraagt 33,4 % (The 2021 Pension Adequacy Report). Daarom is het van belang om in te zetten op het stap voor stap wegwerken van de verschillen tussen mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt. Met die vaststelling houden we in elke pensioenhervorming rekening. Ook al maken de pensioenstelsels geen onderscheid tussen mannen en vrouwen, toch zal elke

maatregel aan een gendertest worden onderworpen om te vermijden dat beslissingen onverwachtse en/of onrechtstreekse gevolgen hebben die de waargenomen verschillen bestendigen of versterken.

6. Convergentie

De pensioenrechten kunnen in ons land sterk verschillen. Dit geldt zowel voor de wettelijke pensioenen maar heeft ook betrekking op de toegang tot het aanvullend pensioen.

Deze regering neemt het engagement om de convergentie van de wettelijke pensioenen (eerste pijler) te bewaken en de bestaande verschillen niet te doen toenemen en dit zowel voor wat betreft de loopbaan als het pensioenbedrag. Deze convergentie zal ervoor zorgen dat de verschillende pensioenregelingen nader tot elkaar worden gebracht zonder dat zij worden verstoord en met inachtneming van hun intrinsieke eigenheden.

Voorts blijft het de doelstelling om de tweede pensioenpijler verder te veralgemenen. Om dit te bewerkstelligen moet in een eerste stap de harmonisering tussen arbeiders en bedienden op het vlak van aanvullend pensioen tot een goed einde worden gebracht. Tegelijkertijd worden de sociale partners uitgenodigd om te bekijken hoe elke werknemer zo snel als mogelijk gedekt kan worden door een aanvullend pensioenplan dat een bijdrage van minstens 3 % van het brutoloon omvat.

7. Efficiënte overheidsdiensten

De personeelsleden van de pensioendiensten zijn erin geslaagd om Mypension.be, de digitale toepassing die onder meer de burgers informeert over hun individuele pensioenrechten, uit te bouwen tot een performante toepassing, waarbij een verhoging van zowel de transparantie als de efficiëntie van de overheid konden worden gerealiseerd. De federale regering heeft als doelstelling om Mypension.be verder uit te bouwen.

Iedere burger moet een volledig, betrouwbaar en duidelijk overzicht kunnen hebben van zijn of haar (toekomstig) pensioen en de factoren die daarop van invloed zijn. In dit verband wil de regering dat burgers actief worden ondersteund en begeleid bij hun keuzes.

Uitvoering van het project

- De pensioenhervorming zal worden uitgewerkt door de federale regering. De minister van Pensioenen is, in overleg met de minister van Zelfstandigen, de voorbereidende werkzaamheden en het overleg gestart om tegen 1 september 2021 een concreet voorstel aan de Ministerraad voor te leggen.

Na overeenstemming in de schoot van de regering zal een wetsontwerp bij het Federale Parlement worden ingediend, ter bespreking en goedkeuring. Het is de bedoeling om de hervorming in de loop van deze legislatuur goed te keuren, dat wil zeggen tegen uiterlijk mei 2024.

- Voor de uitwerking van de pensioenhervorming zal een beroep worden gedaan op de expertise van het kenniscentrum dat de pensioenadministraties, het Federaal Planbureau en de betrokken ministers samenbrengt. Het kenniscentrum beschikt over gegevens en modellen om dit mogelijk te maken. Zowel de impact op micro- als op macroniveau zal in kaart worden gebracht. Het Federaal Planbureau staat trouwens in voor de berekeningen

van het verwachte verloop van de pensioenuitgaven in België die door de *Ageing Working Group* (van het *Economic Policy Committee* bij de EU) worden gepubliceerd.

- Voor deze hervorming zal de federale regering in overleg treden met de sociale partners in de verschillende stelsels. Daartoe zal hervormingsproject worden voorgelegd aan het Nationaal pensioencomité.
- Ook de mening van de academische wereld zal worden gevraagd.

Periode van uitvoering

- September 2021: voorstel van de minister van Pensioenen aan de Ministerraad (in overleg met de Minister van Zelfstandigen)
- Mei 2024 (uiterlijke datum): aanneming van de hervorming

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

As 5

Economie van de toekomst en productiviteit

Tabel 27. As 5: Economie van de toekomst en productiviteit

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
Component 5.1. Opleiding en arbeidsmarkt					
R - 5.01	Cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten	FED	-	-	-
R - 5.02	Bredere fiscale hervorming – Lastendruk op arbeid	FED	-	-	-
R - 5.03	Opleidingsrekening	FED	-	-	-
R - 5.04	Levenslang leren	VLA	-	-	-
R - 5.05	Hervorming van de werklozenbegeleiding	WAL	-	-	-
I - 5.01	A6KE6K – Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding	WAL	86,8	40%	0%
I - 5.02	Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub	WAL	24,8	40%	0%
I - 5.03	Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten	WAL	83,74	22%	0%
I - 5.04	Leer- en loopbaanoffensief	VLA	75,09	0%	31%
I - 5.05	Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt	BHG	15,01	0%	0%
I - 5.06	Digitale vaardigheden	VLA	43,21	0%	100%
I - 5.07	Levenslange Digitale Opleiding	WAL	42	0%	100%
Component 5.2. Ondersteuning van de economische activiteit					
R - 5.06	Optimalisering procedures: Snellere vergunnings- en beroepsprocedures	VLA			
R - 5.07	Verbreding Innovatiebasis	VLA	-	-	-
I - 5.08	Nucleaire geneeskunde	FED	35	29%	0%
I - 5.09	O&O: Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartindustrieruimtevaartsector	FED	35	29%	29%
I - 5.10I – 5.10	O&O: Minimalisatie van afval tijdens ontmanteling	FED	25	40%	0%
I - 5.11	Versterken O&O	VLA	280	21%	13%
I - 5.12	Relocatie van voeding en logistieke platforms	WAL	61,49	40%	0%
I - 5.13	Digitalisering van de Waalse toeristische sector	WAL	3,29	0%	100%

Component 5.3. Circulaire economie					
R - 5.08	Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET)	BHG	-	-	-
R - 5.09	Governance Circular Flanders	VLA	-	-	-
I - 5.14	Recyclage Hub	VLA	30	40%	0%
I - 5.15	Belgium Builds Back Circular	FED	28,97	40%	0%
I - 5.16	Uitrol van de circulaire economie in Wallonië	WAL	113,9	36%	3%
I - 5.17	Circulair Bouwen en de maakindustrie	VLA	25	40%	0%

Component 5.1.

Opleiding en arbeidsmarkt

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 5.1. Opleiding en arbeidsmarkt

Beleidsgebied/-domein: opleiding, (her)kwalificatie en ondersteuning/activering op de arbeidsmarkt

Doel: De arbeidsparticipatie verhogen en tegelijkertijd zorgen voor een inclusieve arbeidsmarkt:

- De beroepsbevolking toerusten met vaardigheden die relevant zijn voor de huidige en toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt, met inbegrip van groene en digitale transitie.
- De arbeidsmarktparticipatie verhogen, door middel van opleiding, activering en ondersteuning, maar ook door de werkgelegenheidsvallen aan te pakken en werk lonend te maken.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten - FED
- Bredere fiscale hervorming – Lastendruk op arbeid - FED
- Opleidingsrekening - FED
- Levenslang leren - VLA
- Hervorming van de werklozenbegeleiding - WAL

Investeringen:

- A6KE6K – Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding
- Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub - WAL
- Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten - WAL
- Leer- en loopbaanoffensief - VLA
- Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt - BXL
- Digitale vaardigheden - VLA
- Levenslange Digitale Opleiding - WAL

Geraamde totale kosten: 387.4 miljoen euro, waarvan EUR 369.2 miljoen euro (95%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 28. Component 5.1. Opleiding en arbeidsmarkt

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 5.01	Cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten	FED	-	-	-
R - 5.02	Bredere fiscale hervorming – Lastendruk op arbeid	FED	-	-	-
R - 5.03	Opleidingsrekening	FED	-	-	-
R - 5.04	Levenslang leren	VLA	-	-	-
R - 5.05	Hervorming van de werklozenbegeleiding	WAL	-	-	-
I - 5.01	A6KE6K – Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding	WAL	86,8	40%	0%
I - 5.02	Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub	WAL	24,8	40%	0%
I - 5.03	Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten	WAL	83,74	22%	0%
I - 5.04	Leer- en loopbaanoffensief	VLA	75,09	0%	31%
I - 5.05	Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt	BHG	15,01	0%	0%
I - 5.06	Digitale vaardigheden	VLA	43,21	0%	100%
I - 5.07	Levenslange Digitale Opleiding	WAL	42	0%	100%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

Een lage werkgelegenheidsgraad in vergelijking met andere Europese landen. Volgens de geharmoniseerde gegevens van de OESO, was 70% van de bevolking in de werkende leeftijd (20-64 jaar) in België werkzaam in 2020, tegenover gemiddeld 72,4% in de Europese Unie als geheel. De activiteitsgraad¹ was ook relatief laag in België, namelijk 68,6%, vergeleken met 72,4% in de EU in zijn geheel.

Tegelijkertijd ligt de participatiegraad aan bij- en nascholing aanzienlijk lager dan in sommige van onze buurlanden. Volgens de AES-indicatoren (Adult Education Survey) voor de deelname aan formeel en niet-formeel onderwijs bedraagt deze niet meer dan 44%, tegen bijvoorbeeld 64% in Duitsland. Voor de laaggeschoolden, die er het meest voordeel van zouden kunnen ondervinden, ligt het percentage nog lager (24%).

België staat voor diverse structurele uitdagingen op het gebied van de arbeidsmarkt en opleiding. **De economie zal in haar werking te maken krijgen met steeds snellere veranderingen** als gevolg van het aannemen van nieuw werk-, consumptie- of productiegedrag, met positieve gevolgen voor sommige sectoren, bedrijven of personen, en negatieve gevolgen voor andere. Het aanpassingsvermogen van bedrijven, particulieren en overheden zal een cruciale factor zijn bij een duurzame omschakeling van de economie.

b) Nagestreefde doelstellingen

Deze component bundelt projecten die één of meer van de volgende doelstellingen nastreven: jongeren voorbereiden op de beroepen van morgen, werknemers voorbereiden op de vele veranderingen op de arbeidsmarkt en ervoor zorgen dat de arbeidsmarkt in het algemeen efficiënter functioneert. Er worden twee specifieke doelstellingen nagestreefd:

Aanreiken van de competenties die nodig zijn in de context van de milieu- en digitale transitie, en in de context van de meervoudige verstoringen van de arbeidsmarkt als gevolg van de pandemie. Doen dalen van het aantal knelpuntberoepen en de werkloosheidsgraad, door vraag en aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar af te stemmen. Een hoger percentage actieven moet tegelijkertijd bijdragen tot het verhogen van het groeipotentieel van de economie, het verminderen van de druk op de overheidsfinanciën en het verbeteren van de houdbaarheid van het sociaalezekerheidsstelsel. Een grotere arbeidsparticipatie draagt ook bij tot meer rechtvaardigheid, aangezien ze zorgt voor een betere sociale integratie, en helpt om armoede te bestrijden door iedereen de kans te geven naar vermogen bij te dragen tot het algemeen welzijn.

Dit verloopt via een breder aanbod aan opleidingen en de uitbreiding van de mogelijkheden tot levenslang leren. Levenslang leren stelt mensen in staat nieuwe competenties te verwerven en deze af te stemmen op de snel veranderende behoeften van de arbeidsmarkt. Dit vergemakkelijkt de transitie van jobs in verval naar opkomende beroepen, in een context van langere loopbanen en technologische transformaties.

1 Aandeel werkenden en werklozen in de bevolking van 20-64 jaar

Voor een grotere participatie op de arbeidsmarkt is het met name nodig dat de arbeidsmarkt kwaliteitsvolle werkgelegenheid biedt wat betreft de voorwaarden waarin de taken worden uitgevoerd, wat betreft de arbeidsvoorwaarden en wat betreft het middelenbeheer (promoten van diversiteit, beheer van de human resources, enz.) Dit vereist niet alleen investeringen in opleiding, maar ook een uitgebreide activering van werklozen en van degenen die niet deelnemen aan de arbeidsmarkt. De sociale economie kan helpen om deze uitdagingen aan te gaan. Voor mensen die ver van de arbeidsmarkt staan, gedemoraliseerd zijn en steun nodig hebben, is volledige en duurzame werkgelegenheid een sleutelement van integratie in de samenleving. In dit kader moet een meer inclusieve arbeidsmarkt tot stand worden gebracht. Tegelijkertijd zijn sommige van de maatregelen in deze component gericht op de bestrijding van de werkloosheidsvallen, met name door werk meer lonend te maken.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

ID	R – 5.01.
Naam	Cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2 ^{de} semester 2023

Eerste luik “Cumulregeling”

Uitdagingen

Tegen 2030 is de doelstelling van de federale regering om een werkzaamheidsgraad van 80% te bereiken en dit op zo’n manier dat tegelijkertijd de overgang naar een volwaardig sociale, digitale en groene maatschappij kan gerealiseerd worden. Dit vereist dat ook wordt gewerkt op de huidige inactiviteitsgraad, die momenteel 22,8 % bedraagt in de categorie van 25 tot 64 jaar. Een waaier aan gerichte maatregelen gaat vereist zijn om de verschillende groepen, ook kwetsbare, binnen de maatschappij te bereiken en mee te nemen in dit streven. Een heel brede consensus onder de sociale partners is een conditio sine qua non om de doelstelling van een werkzaamheidsgraad van 80% te bereiken.

Een van de domeinen waarop gewerkt dient te worden, is het meer lonend maken van werken voor wie op dit ogenblik het ongeluk heeft om beroep te moeten doen op een werkloosheidsuitkering of een leefloon. Een manier om hierop te werken is te zorgen dat in

geval van een combinatie van (deeltijds) werken met het ontvangen van een (gedeeltelijke) werkloosheidsuitkering of een (gedeeltelijk) leefloon, het voor de betrokken persoon financieel en sociaal voordeliger is om een groter aandeel van diens tijdsindeling aan te wenden voor het gedeelte werken in vergelijking met een kleiner aandeel.

Doelstellingen

Zoals reeds aangegeven vereist een sluitende regeling dat er een heel brede consensus bestaat onder de sociale partners over de te ondernemen hervorming. Hervorming waarbij – gegeven de (para)fiscaliteit die erbij komt kijken – ook andere regeringsleden betrokken zullen zijn, met name de minister van Sociale Zaken, de minister van Financiën en de minister van Maatschappelijke Integratie, belast met Armoedebestrijding. De doelstelling van is te komen tot een heel brede consensus onder de sociale partners over de door de regering te ondernemen hervorming.

Uitvoering

Aan de verschillende betrokken administraties, in het bijzonder de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, de Federale Overheidsdienst Sociale Zekerheid, de Federale Overheidsdienst Financiën en de Programmatorische Federale Overheidsdienst Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding en Sociale Economie zal gevraagd worden om een zo ruim mogelijke analyse te maken van de huidige situatie. Vervolgens zal aan hen gevraagd worden om beleidsaanbevelingen uit te werken.

Analyse en beleidsaanbevelingen die aan de sociale partners verenigd in de Nationale Arbeidsraad zullen voorgelegd worden opdat deze zich met een zo groot mogelijke kennis van zaken kunnen buigen over de problematiek en ervoor kunnen opteren om ofwel hun voorkeur mee te geven voor een of meerdere voorgestelde beleidsaanbevelingen, dan wel een eigen voorstel van maatregel(en) kunnen voorstellen. Op basis van het advies van de sociale partners zullen dan de nodige maatregel(en) uitgevoerd worden om tegemoet te komen aan de problematiek.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van wet- en regelgeving

Staatssteun

Deze hervorming kan niet gezien worden als een vorm van al dan niet staatssteun.

Doelgroep

De uit te voeren maatregel(en) zullen personen die beroep dienen te doen op een leefloon of een werkloosheidsuitkering ten goede komen, daar dit hun band met de arbeidswereld zal versterken en verhogen.

Periode van uitvoering

Het is de bedoeling om tijdens het vierde kwartaal van 2021 te starten met de eerste stappen in deze, namelijk de opdracht aan de verschillende betrokken administraties. Dit met het oog op het uiterlijk tijdens de tweede helft van 2022 aan de sociale partners kunnen voorleggen van de problematiek. Het advies van de sociale partners en het uitvoeren van de nodige maatregel(en) is voorzien voor ten laatste de tweede helft van 2023.

Tweede luik: “Mobiliteit van werknemers naar sectoren met tekort”

Uitdagingen

Naast het meer lonend maken van werken, een andere van de domeinen waarop gewerkt dient te worden, is het bevorderen van arbeidsmobiliteit naar sectoren waar er tekorten zijn. Het nemen van inzetbaarheidsmaatregelen voor werknemers die om deze of gene reden ontslagen werden in een bepaalde sector, opdat deze gestimuleerd worden om over te stappen naar een sector die kampt met een tekort aan gekwalificeerd personeel, opdat een dergelijke overstap of een voor een dergelijke overstap vereiste omscholing, lonend genoeg is voor de betrokken werknemers. Andere sector die zich bovendien ook in een andere arbeidsmarktregio kan bevinden.

Doelstellingen

Zoals reeds aangegeven vereist een sluitende regeling dat er een heel brede consensus bestaat onder de sociale partners over de te ondernemen hervorming. Hervorming waarbij ook de sectorale sociale partners dienen betrokken te worden. De doelstelling van is te komen tot een heel brede consensus onder de sociale partners over de door de regering te ondernemen hervorming. In samenspraak met de sociale partners bekijkt de regering hoe artikel 39ter van de Arbeidsovereenkomstenwet kan worden hervormd en uitvoerbaar kan worden gemaakt.

Uitvoering van het project

Aan de Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg, zal gevraagd worden om een zo ruim mogelijke analyse te maken van de huidige situatie. Dit zowel op het vlak van huidige en te verwachten tekorten aan gekwalificeerd personeel in de verschillende sectoren, als op het vlak van de vereisten op het vlak van kwalificaties om in de verschillende sectoren aan de slag te kunnen gaan en op het vlak van de mogelijkheden en drempels die bestaan voor werknemers en werkzoekenden die nog niet in een specifieke sector gewerkt hebben, om zich deze vereiste kwalificaties eigen te maken. Ook de eventuele drempels om werk aan te nemen in een andere arbeidsmarktregio zullen het voorwerp dienen uit te maken van de analyse. Vervolgens zal aan de administratie gevraagd worden om beleidsaanbevelingen uit te werken.

De analyse en beleidsaanbevelingen zullen aan de sociale partners verenigd in de Nationale Arbeidsraad voorgelegd worden opdat deze zich met een zo groot mogelijke kennis van zaken kunnen buigen over de problematiek en ervoor kunnen opteren om ofwel hun voorkeur mee te geven voor een of meerdere voorgestelde beleidsaanbevelingen, dan wel een eigen voorstel van maatregel(en) kunnen vooropstellen.

Op basis van het advies van de sociale partners zullen dan de nodige maatregel(en), eventueel gericht op specifieke sectoren, uitgevoerd worden om tegemoet te komen aan de problematiek.

Staatssteun

Deze hervorming kan niet gezien worden als een vorm van al dan niet staatssteun.

Doelgroep

De uit te voeren maatregel(en) kunnen potentieel alle werknemers en werkzoekenden ten goede komen, daar het niet uitgesloten is dat een werknemer op een bepaald ogenblik in diens loopbaan ontslagen wordt, dan wel dat er een tekort aan gekwalificeerd personeel ontstaat in een bepaalde sector en de betrokkene de hiervoor vereiste kwalificaties ontbeert.

Periode van uitvoering

Het is de bedoeling om tijdens het vierde kwartaal van 2021 te starten met de eerste stappen in deze, namelijk de opdracht aan de betrokken administratie. Dit met het oog op het uiterlijk tijdens de tweede helft van 2022 aan de sociale partners kunnen voorleggen van de problematiek. Het advies van de sociale partners en het uitvoeren van de nodige maatregel(en) is voorzien voor ten laatste de tweede helft van 2023.

ID	R – 5.02.
Naam	Bredere fiscale hervorming – Lastendruk op arbeid
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2023

Uitdagingen

Uit verschillende studies die reeds uitgevoerd werden komt naar voor dat er in België nog steeds een aanzienlijk hogere lastendruk op arbeid rust dan in verschillende buurlanden, terwijl milieuheffingen en belastingen op milieuvervuilende activiteiten lager liggen dan het Europese gemiddelde. Binnen de regering bestaat er een algemene consensus dat deze huidige situatie niet optimaal is en leidt tot een economische en sociale distorsie en tot ongewenste gevolgen voor het milieu. De specifieke pijnpunten van de personenbelastingen en sociale zekerheidsbijdrage werden in het rapport van de Hoge Raad van Financiën van Mei 2020 bevestigd samen met enkele principiële aanbevelingen ter hervorming van het belastingstelsel.

Doelstellingen

De regering bereidt een algemene belastinghervorming voor om het systeem te moderniseren, te vereenvoudigen en het belastingstelsel eerlijker en neutraler te maken. De hervorming moet ook leiden tot een verbetering in overeenstemming met de algemene toezeggingen van de regering die volgende punten als essentieel identificeert:

- Verhogen van de werkgelegenheidsgraad
- Ondersteunen van de klimaatambities
- Ondernemerschap stimuleren
- Investerings stimuleren
- De strijd tegen armoede aangaan
- Gezinnen ondersteunen

Om deze doelstellingen te bereiken is het essentieel dat de totale belasting- en sociale zekerheidsbijdragen die op het inkomen uit arbeid worden geheven, worden verlaagd.

Het kabinet Financiën zal verder streven naar een vereenvoudiging waarbij de belasting-aftrekken, de belastingverminderingen en andere bijzondere regimes zoveel mogelijk worden afgebouwd.

Met betrekking tot de personenbelasting streeft de regering naar een vereenvoudiging waarbij aftrekposten, belastingverminderingen en uitzonderingsregimes zo veel mogelijk uitdoven en waarbij we een geleidelijke verschuiving organiseren van alternatieve verloningsvormen richting verloning in euro's; In het algemeen, moet het nieuwe belastingstelsel zo worden ontworpen dat elke vorm van ongewenste belastingoptimalisatie vermeden wordt. Het heffen en innen van belastingen moet op een eenvoudige en effectieve manier georganiseerd worden.

Uitvoering van het project

De hervorming zal worden uitgewerkt op basis van een voorstel vanuit het kabinet Financiën, de Federale overheidsdienst Financiën en de rijksdienst voor Sociale Zekerheid, in samenwerking met externe experts, tijdelijk aangesteld voor deze hervorming. De aanpassing moet gebeuren via de wet.

Om de geplande verlaging van de lastendruk op arbeid te financieren zal de belastinggrondslag moeten verbreed worden. Het kabinet zal zich inzetten om dit op een evenwichtige manier te doen, daarbij rekening houdend met redelijk voorzienbare terugverdieneffecten. Het is geenszins de bedoeling de belastingdruk te verhogen. De bevoegde instellingen zullen daarom worden gevraagd om de financiële gevolgen van de hervorming op microniveau en op macroniveau te berekenen.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van wet- en regelgeving

Staatssteun

Niet van toepassing

Doelgroep

De bredere fiscale hervorming heeft verschillende doelpublieken. De voornaamste ambitie van deze hervorming is de lasten op de arbeid te verminderen, de werkloosheidsval te beperken en de werkgelegenheidsgraad te verhogen. De hervorming heeft ook als ambitie om het fiscale beleid te vergroenen en zal daarom een belangrijke bijdrage leveren aan

de beperking van de klimaatverandering. De hervorming in zijn geheel zal rechtstreeks en onrechtstreeks een effect hebben op de hele maatschappij.

Periode van uitvoering

De voorbereiding van de bredere fiscale hervorming is een van de ambitieuze engagementen van deze legislatuur. De hervorming zal daarom uit verschillende stappen bestaan en de uitgebreide politieke procedure doorlopen. De ambitie is om uiterst in Q4 2023 het uitgewerkte voorstel tot hervorming voor te leggen aan de regering.

ID	R – 5.03.
Naam	Opleidingsrekening
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2023/2024

Uitdagingen

In het Country Report 2020 van de Europese Commissie wordt opnieuw vastgesteld dat ons land achterblijft op het vlak van levenslang leren. Er is nochtans eensgezindheid over de vaststelling dat vorming en opleiding de sleutel zullen vormen voor de arbeidsmarkt van de komende jaren. Ze zijn met name cruciaal voor de relance, voor een verhoogde productiviteit en voor de transitie naar een groene en digitale economie.

Doelstellingen

Op het vlak van ‘vorming en opleiding van werknemers doorheen hun hele loopbaan’ voorziet de federale regering verschillende, met elkaar complementair zijnde, projecten.

1. Het in nauw overleg met de deelstaten instellen van een individuele opleidingsrekening voor elke (potentiële) werknemer;
2. Het toekennen van een individueel recht aan opleiding aan elke werknemer;
3. Het uitwerken van fiscale voordelen voor bedrijven die hun werknemers meer opleidingsuren toekennen dan reglementaire bepaald is;
4. Het in overleg met de deelstaten drempels wegwerken die opleidingsdeelname verhinderen voor werknemers van wie de tijdelijke werkloosheid een langere of meer structurele duur heeft.

Uitvoering van het project

1. Voor dit hervormingsproject verwijzen we naar het investeringsproject “Individuele opleidingsrekening”, hetgeen deel uitmaakt van het investeringsproject “Digitalisering FOD Werkgelegenheid”.
2. Om een individueel recht aan opleiding toe te kennen aan elke werknemer, wordt een wijziging van de wet van 5 maart 2017 betreffende werkbaar en wendbaar werk vooropgesteld. Binnen het kader van de wet werkbaar en wendbaar werk, is het de bedoeling er op interprofessioneel niveau voor te zorgen dat elke VTE gemiddeld recht heeft op vijf opleidingsdagen (of het aantal uren dat daarmee overeenstemt) per jaar. De ambitie is om voor het einde van de legislatuur voor elke werknemer tot een individueel recht op opleiding te komen. Bedrijven met minder dan 10 werknemers en bedrijven met minder dan 20 werknemers blijven mutatis mutandis onder de systemen van uitzonderingen of afwijkingen vallen.

Een voorstel van wetswijziging in die zin werd bij brief d.d. 27 januari 2021 voor advies overgemaakt aan de sociale partners verenigd in de Nationale Arbeidsraad met de vraag om een advies te bezorgen tegen uiterlijk 31 mei 2021.

Na ontvangst van het advies van de sociale partners zal een voorstel voor een wetswijziging, al dan niet aangepast op basis van dit advies, besproken worden binnen de regering, om dit al dan niet politiek te valideren en nadien in het parlement neergelegd worden, teneinde deze wetswijziging zo snel mogelijk door te voeren.

De voorgestelde wetswijziging concretiseert de interprofessionele opleidingsdoelstelling door een tijdspad in te voeren waarbinnen vanaf 2024 een opleidingsinspanning van minstens 5 dagen opleiding gemiddeld per jaar, per voltijds equivalent, dient bekomen te worden.

De voorgestelde wetswijziging kent eveneens een individueel recht aan opleiding aan elke werknemer toe. Individueel recht aan opleiding dat geconcretiseerd dient te worden in een collectieve arbeidsovereenkomst of via het instellen en toekennen van opleidingskrediet op een individuele opleidingsrekening.

De voorgestelde wetswijziging concretiseert de interprofessionele opleidingsdoelstelling door een tijdspad in te voeren waarbinnen vanaf 2024 een opleidingsinspanning van minstens 5 dagen opleiding gemiddeld per jaar, per voltijds equivalent, dient bekomen te worden.

De voorgestelde wetswijziging kent eveneens een individueel recht aan opleiding aan elke werknemer toe. Individueel recht aan opleiding dat geconcretiseerd dient te worden in een collectieve arbeidsovereenkomst of via het instellen en toekennen van opleidingskrediet op een individuele opleidingsrekening.

3. Deze hervorming werd ondertussen reeds gerealiseerd (in werking getreden op 1 januari 2021) en zit vervat in afdeling 4 van Hoofdstuk 1 van Titel 2 van de Programmawet van 20 december 2020, die gepubliceerd werd in het Belgisch Staatsblad van 30 december 2020. De fiscale voordelen hebben de vorm gekregen van een vrijstelling van doorstorting van bedrijfsvoorheffing voor bedrijven voor

werknemers die een opleiding met een minimale duurtijd van 10 dagen gevolgd hebben gedurende een ononderbroken periode van 30 kalenderdagen (voor bedrijven waarin ploegenarbeid of nachtarbeid wordt verricht, wordt een ononderbroken periode van 60 kalenderdagen gehanteerd, voor kleine vennootschappen ligt de drempel op 5 dagen gedurende een ononderbroken periode van 75 kalenderdagen).

4. Met alle deelstaten wordt op vaste terugkerende ogenblikken overleg gehouden over diverse dossiers en onderwerpen, en dit zowel op het niveau van de kabinetten als op het niveau van de ministers zelf. Specifiek wat het organiseren van een opleidingsaanbod voor werknemers van wie de tijdelijke werkloosheid een langere of meer structurele duur heeft betreft, wordt onderzocht of er een betere doorstroming van gegevens tussen de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening en de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten (VDAB/ACTIRIS/FOREM/Arbeitsamt) gerealiseerd zodat de gewestelijke arbeidsbemiddelingsdiensten veel accurater tijdelijk werklozen een opleidingsaanbod kunnen voorschotelen. De verschillende bevoegdheidsniveaus gaan verder in overleg met het oog op het wegwerken van de drempels die de deelname tot opleiding verhinderen. Prioritaire groep hierbij zijn de langdurige intensief tijdelijke werklozen.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van wet- en regelgeving

Staatssteun

1. Het gaat om een algemene maatregel voor alle (potentiële) werknemers en betreft dus geen staatssteun.
2. Het gaat om een algemene maatregel voor alle werknemers en betreft dus geen staatssteun.
3. Het gaat om een algemene maatregel voor alle werknemers, los van de grootte van hun werkgever en betreft dus geen staatssteun.
4. Het gaat om een algemene maatregel voor alle werknemers in langere of meer structurele tijdelijke werkloosheid en betreft dus geen staatssteun.

Doelgroep

1. De maatregel betreft alle werkenden en potentiële werkenden (werkzoekenden, studenten, tijdelijk niet-actieven...).
2. De maatregel betreft alle werknemers.
3. De maatregel betreft alle bedrijven.
4. De maatregel betreft alle werknemers in langere of meer structurele tijdelijke werkloosheid.

Periode van uitvoering

1. De eerste fase van het project zou nog in 2021 moeten worden opgestart, zodat in 2022 de opmaak van de informatica-infrastructuur volledig kan worden aanbesteed. De vormingsrekening zou dan in de loop van 2023 of 2024 operationeel moeten zijn.

2. De inwerkingtreding van de wetswijziging wordt voorzien op 1 januari 2022.
3. De maatregel is in werking getreden op 1 januari 2021.
4. Voor deze maatregel is geen einddatum voorzien, deze wordt continu geëvalueerd.

ID	R – 5.04.
Naam	Levenslang leren
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2022

Uitdagingen

Door de verschillende uitdagingen in de 21ste eeuw moeten we met zijn allen blijven (bij) leren om te kunnen leven en werken in een samenleving die verandert in sneltempo. In Vlaanderen nam de deelname aan levenslang leren nauwelijks toe en schommelt dit percentage sinds 2000 tussen de 7% en 9%. In 2019 nam 8,6% van de Vlamingen tussen 25 en 64 jaar oud regelmatig deel aan een formele opleiding. Daarmee scoort Vlaanderen onder het EU-gemiddelde.

Er zijn ook enkele concrete werkpunten in Vlaanderen. Kwetsbare groepen zien minder nood aan opleiding en worden moeilijker bereikt. Voor andere groepen is 'tijd' dan weer een drempel die weggewerkt moet worden. Daarnaast wordt opleiding nog vaak ondernomen met het oog op het 'hier en nu' en ontbreekt er loopbaandenken – zowel bij werknemers als werkgevers.

De Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners zijn vastberaden om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt aan te pakken vanuit een veerkrachtige en inclusieve arbeidsmarkt. Via het zogenaamde VESOC (Vlaams economisch sociaal overlegcomité) akkoord² tussen de sociale partners en de Vlaamse regering, worden er drie pijlers en een twintigtal speerpunten naar voor geschoven. De drie pijlers zijn een opleidings- en loopbaanoffensief, Vlaanderen digitaliseren en iedereen (duurzaam) aan het werk. Met het leer-en loopbaanoffensief wil de Vlaamse regering 2021 ingaan als het jaar van de opleiding.

Doelstellingen

We gebruiken de aanhoudende coronacrisis om sneller de omslag te maken naar een cultuur van levenslang leren en loopbaandenken. Met verschillende projecten (zie investeringen zoals het aanbieden van opleiding aan tijdelijk werklozen, competentiechecks, gezamenlijk

2 <https://www.serv.be/serv/publicatie/vesoc-akkoord-alle-hens-dek>

besluitsrecht Vlaams opleidingsverlof (VOV),...) proberen we zo veel mogelijk (kwetsbare personen) te bereiken en aan te moedigen deel te nemen aan levenslang leren en hun loopbaan in eigen handen te nemen. Daarnaast voelen we ook de nood om alle incentives onder te brengen op één centrale plaats zodat het voor de burger duidelijk is op welke rechten hij/zij beroep kan doen bij het volgen van een opleiding en het krijgen van (loopbaan) begeleiding.

Er bestaan in Vlaanderen verschillende ondersteuningsinstrumenten voor werkenden die een opleidingen willen volgen afhankelijk van kenmerken zoals het statuut, de scholingsgraad en de opleiding die men wil volgen. In het licht van die OESO-aanbevelingen en zoals de Minister als ambitie opnam in haar beleidsnota willen we in Vlaanderen gaan naar een individuele leer-en loopbaanrekening, vormgegeven als een persoonsvolgend ontwikkeldbudget. We willen hierbij het individu centraal stellen en aanmoedigen dat werkenden hun loopbaan in eigen handen nemen en opleiding volgen. Belangrijk hierbij is dat we breder willen gaan dan een opleidingsrekening en ook echt het loopbaan aspect willen opnemen in deze rekening. We gaan deze hervorming aan in verschillende fases en vertrekken vanuit de rechten en de incentives die er vandaag al bestaan om een opleiding te volgen.

Door een versnelling hoger te gaan in levenslang leren met een leer-en loopbaanrekening komen we toe aan de derde LSA van 2019 ("... en de vaardighedenmismatches aanpakken") omdat de opleidingsincentives die een plaats zullen krijgen in de leer-en loopbaanrekening enkel gebruikt kunnen worden voor arbeidsmarkt- of loopbaangerichte opleidingen en de tweede LSA van 2020 ("en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.") omdat we via de leer-en loopbaanrekening meer (kwetsbare) mensen willen bereiken en motiveren voor het volgen van een opleiding. Aangezien veel van de huidige incentives (bv. Vlaamse opleidingsincentives) en de investeringen opgenomen in dit plan van herstel en veerkracht gericht zijn naar kwetsbare groepen, zal ook de leer-en loopbaanrekening extra aandacht hebben voor deze groepen.

Uitvoering

De omslag naar levenslang leren en loopbaandenken loopt niet rechtlijnig en wordt gestimuleerd door verschillende projecten binnen het leer-en loopbaanoffensief.

De volledige hervorming naar een individuele leer-en loopbaanrekening wordt voorzien in enkele fasen:

- Vlaanderen zal in 2021 bijkomend onderzoek doen naar een leer-en loopbaanrekening als een persoonsvolgend ontwikkelbudget, om dit concept verder te ontwikkelen tegen 2022. Zo willen we meer duidelijkheid krijgen over de doelgroep, de financiering, de bestaande incentives over statuten en beleidsniveaus heen, enzovoort.
- Parallel met die conceptontwikkeling wil Vlaanderen in 2021 echter al de eerste stap zetten naar een individuele leer-en loopbaanrekening door een wizard te ontwikkelen waarin de burger door middel van een aantal vragen onmiddellijk geleid wordt naar het meest adequate instrument voor ondersteuning bij zijn/haar opleidingsvraag. We focussen in eerste instantie op de opleidingsincentives gericht op werknemers. (zie investering leer- en loopbaanrekening fase 1 in component digitale vaardigheden). Op die

manier stimuleren we het opnemen van rechten en maken we de bestaande opleidings- en loopbaanincentives eenvoudiger en overzichtelijk(er).

- In 2022 ontwikkelen we een gepersonaliseerd overzicht van de bestaande opleidingsincentives waar de burger recht op heeft, een soort virtuele portefeuille waarin men op één plaats zijn of haar resterend saldo voor de rechtgevende periode kan raadplegen. (zie investering leer- en loopbaanrekening fase 2 in component digitale vaardigheden).

Deze leer- en loopbaanrekening maakt deel uit van de verdere ontwikkeling van een breed digitaal loopbaanplatform. Binnen dit platform bieden we op termijn zowel opleidingssuggesties als suggesties tot loopbaanoriëntering en -begeleiding, een (digitale) competentiecheck en een overzicht van de opleidingen en de loopbaanbegeleiding die de ingeschrevene reeds volgde.

In lijn met het regeerakkoord betrekken we de sociale partners in de ontwikkeling van de leer- en loopbaanrekening. We gaan ook in dialoog met het federale niveau.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van wet- en regelgeving

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

De omslag naar levenslang leren is voor alle burgers bedoeld. Aangezien het leer- en loopbaanoffensief bestaat uit meerdere projecten (zie investeringen) met telkens aandacht voor een kwetsbare doelgroep, bereiken we zo zoveel mogelijk burgers met opleiding.

Periode van uitvoering

Voorlopige planning individuele leer- en loopbaanrekening:

- In 2022 zal een visienota “leer- en loopbaanrekening” beschikbaar zijn.
- Voor de uitrol van de digitaliseringsprojecten die hieraan gekoppeld zijn: zie investeringsfiches in digitale vaardigheden.
- Voor de uitrol van de projecten die deel uitmaken van het leer- en loopbaanoffensief en eventueel later geïntegreerd worden in een gepersonaliseerd digitaal loopbaanplatform: zie investeringsfiches leer- en loopbaanoffensief.

ID	R – 5.05.
Naam	Hervorming van de werklozenbegeleiding
Type	Hervorming
Projectdrager	Waalse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	1 januari 2022

Uitdagingen

Door het ontbreken van een doordachte en omkaderde loopbaanbegeleiding beginnen veel te veel jonge en minder jonge mensen aan chaotische integratietrajecten en een te grote kloof tussen de door werkgevers gezochte vaardigheden en de door werkzoekenden ontwikkelde vaardigheden leidt ertoe dat veel vacatures niet of binnen veel langere dan gemiddelde termijnen worden ingevuld.

De Waalse werkloosheid had vanaf juli 2013 een daling ingezet, maar vertoont sinds maart 2020 weer een stijgende trend als gevolg van de covid-19-crisis. Zo ging Wallonië van 252.972 bij FOREM ingeschreven werkzoekenden in 2013 naar 198.415 op 29 februari 2020, een daling van 21,5%. Sinds maart 2020 stijgt het werkloosheidscijfer opnieuw als gevolg van de COVID-19 crisis. Eind mei 2020 telde Wallonië 206.771 werkloze werkzoekenden. (+ 7,6% ten opzichte van mei 2019).

Men zou kunnen stellen dat de vraag naar werkgelegenheid in Wallonië een kwantitatief grote reserve aan werkkrachten vertegenwoordigt. Onder deze werkkrachten bevindt zich echter een groot aantal mensen die ver of zeer ver van de arbeidsmarkt staan. De mate van afgelegenheid van elke werkzoekende zal moeten worden gemeten en gekarakteriseerd om hun adequate oplossingen te bieden ter ondersteuning van hun integratie in de arbeidsmarkt (ontwikkeling van competenties en kwalificaties die beantwoorden aan de behoeften van de markt).

Tegelijkertijd, en ondanks de terugslag als gevolg van de gezondheidscrisis, is het aantal vacatures de afgelopen jaren aanzienlijk toegenomen. Aan een aantal daarvan is echter bijzonder moeilijk te voldoen. In juli 2019 waren er 100 kritische functies waarvan 74 knelpuntberoepen.

Doelstellingen

De nieuwe coaching- en oplossingsgerichte ondersteuning voor werkzoekenden houdt in:

- om alle werkzoekenden te begeleiden die bij FOREM geregistreerd zijn;
- zodra zij zich inschrijven, hun bekwaamheden en hun beroepssituatie te verifiëren, teneinde hun cursussen aan te bieden die aangepast zijn aan hun professionele (en persoonlijke) situatie en aan hun sociaaleconomische omgeving;

- alle activiteiten van FOREM sterk te richten op het traject van de werkzoekende, vanaf het moment dat hij/zij zich inschrijft, via de identificatie van competenties, opleiding en contact met het bedrijf;
- het gebruik van derden en partnerschappen te optimaliseren om werkzoekenden efficiënte antwoorden te geven;
- gebruik te maken van krachtige digitale hulpmiddelen om cursussen op afstand en/of face-to-face te beheren;
- om alle nuttige informatie over het traject van de werkzoekende in één bestand samen te brengen.

Deze ondersteuning moet ook rekening houden met de evaluatieve dimensie van het actief zoeken naar werk door de werkzoekende, in naam van de doeltreffendheid en de doelmatigheid (follow-up door de consultants van de actieve opzoeken met het oog op de verbetering van het traject, de begeleiding en de coaching van de werkzoekenden).

FOREM zal met behulp van artificiële intelligentie-instrumenten en de analyse van een adviseur de voorwaarden voor de ondersteuning van de werkzoekende bepalen op basis van de objectivering van zijn of haar positionering op de arbeidsmarkt en de mate van autonomie bij het gebruik van digitale hulpmiddelen.

Voor de werkzoekenden die zich niet voldoende “stevig” positioneren of die geen baan hebben, zal het FOREM een face-to-face dienst voor evaluatie en begeleiding van vaardigheden activeren door een beroep te doen op het dienstenaanbod van de open diensten van het FOREM, van de consultants en van de partners van het systeem voor levenslange begeleiding. Deze tussenfase van beroepsoriëntatie, die door het FOREM wordt geactiveerd met de steun van interne of externe specialisten, zal bevorderlijk zijn voor de passende doorverwijzing naar de sectorale teams of de externe overheidsteams.

Uitvoering

Het nieuwe coachingmodel omvat de volgende diensten:

- **Digitale ondersteuning (onlinetools en -diensten):** zodra zij zich inschrijven, worden alle werkzoekenden in contact gebracht met onlinetools en -diensten voor het zoeken naar werk (mogelijkheid om een beroepsprofiel op te stellen en te publiceren voor automatische matching met werkaanbiedingen en grotere zichtbaarheid bij werkgevers, mogelijkheid om online de eigen vaardigheden te testen, toegang tot begeleidingstools zoals Horizon emplois, informatie en advies, enz.). Deze begeleiding wordt ondersteund door de interventies van het Contactcentrum die erop gericht zijn werkzoekenden te mobiliseren en te helpen bij het gebruik van deze instrumenten en diensten.
- **Digitale-HR-coaching (e-consulting):** werkzoekenden die digitaal onderlegd zijn, maar op basis van “digitale coaching” geen werk kunnen vinden, krijgen coaching op afstand. Deze ondersteuning zal in het bijzonder worden aangepast aan autonome werkzoekenden die geen grote belemmeringen ondervinden op de arbeidsmarkt (competenties en gezochte baan die direct op de markt kunnen worden gewaardeerd, geen “sociale” of “gezondheids”-belemmeringen, enz.).

- **Intensieve ondersteuning:** deze ondersteuning bestaat uit fysieke interacties met een specifieke adviseur (ook interactiekanalen op afstand zullen door de adviseur worden geactiveerd zodra dit opportuun is (sms, telefoon, Teams, e-mails). Deze ondersteuning is bedoeld voor werkzoekenden die hun integratieproces niet kunnen of willen beheren met behulp van digitale hulpmiddelen en interactie op afstand. Werkzoekenden hebben toegang tot dit soort ondersteuning, hetzij op hun verzoek, hetzij omdat FOREM heeft vastgesteld dat zij face-to-face moeten worden begeleid, en dit hetzij zodra zij zich als werkzoekende laten registreren, of wanneer zij naar een ander soort ondersteuning zijn doorverwezen.
- **Sectorale ondersteuning:** deze ondersteuning is bestemd voor werkzoekenden wier beroepsproject binnen een duidelijk afgebakende sector valt en die vaardigheden bezitten die rechtstreeks (of via een opleiding die tot kwalificaties leidt) op de arbeidsmarkt kunnen worden gevaloriseerd. Deze ondersteuning zal deel uitmaken van een sectoraal ecosysteem waarbij consultants voor werkzoekenden, bedrijfsadviseurs en opleiders betrokken zijn.

Vanaf het moment van inschrijving wordt de informatie over de werkzoekende gekapitaliseerd en deze kapitalisering wordt gedurende het gehele integratieproces verdergezet:

- Elke werkzoekende beschikt over één virtueel dossier waarin alle stappen (al dan niet formeel, aangezien het unieke dossier bedoeld is om alle relevante stappen te kapitaliseren die kunnen bijdragen tot zijn/haar integratie in de arbeidsmarkt) zijn opgenomen die de werkzoekende onderneemt om een baan te vinden (opleidingen, stages, validering van vaardigheden, het behalen van diploma's en getuigschriften, werkervaring, het opsturen van cv's en sollicitatiebrieven, deelname aan selectieprocedures en jobdagen, enz.) Het unieke dossier van de werkzoekende zal worden verrijkt met elementen die betrekking hebben op zijn/haar traject binnen de diensten van FOREM of extern bij operatoren, ondersteunende partners of derden. Het unieke dossier zal feitelijke en objectieve gegevens kapitaliseren die de acties en activiteiten van de werkzoekende weergeven. De gegevens die door de met FOREM samenwerkende operatoren worden ingevoerd, dienen om het integratietraject van de werkzoekende te ondersteunen. Zij mogen niet worden gebruikt voor sanctiedoeleinden;
- Het unieke dossier van de werkzoekenden zal worden gekoppeld aan een instrument voor trajectbeheer waarmee de vorderingen van elke werkzoekende in real time kunnen worden opgevolgd en waarmee kan worden ingegrepen in geval van moeilijkheden.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van wet- en regelgeving

Staatssteun

Niet van toepassing. Het gaat om een hervorming van de procedure voor de begeleiding van werkzoekenden die is ingesteld door Forem, de Waalse openbare dienst voor arbeidsbemiddeling en opleiding.

Doelgroep

Alle Waalse werkzoekenden, met de nadruk op degenen die “onder de radar zijn gebleven”, de NEETS, om zoveel mogelijk van de “uitgesloten” te reintegreren, en hen op te leiden met het oog op hun integratie.

Periode van uitvoering

De 1ste lezing van het decreet is op 25 juni 2020 gevalideerd door de Waalse regering (deze stap vergde uiteraard voorbereidend werk). Het wetgevingsproces is momenteel aan de gang (2de lezing op 12 november 2020). Het is de bedoeling dat de definitieve uitvoeringsbesluiten eind 2021 worden goedgekeurd, met een gefaseerde inwerkingtreding van de hervorming op 1 januari 2022. De fasering zal tussen 12 en 18 maanden duren, de tijd die nodig is voor aanpassingen op het gebied van personeelszaken, IT, organisatie, enz.

b) Investerings

ID	I – 5.01.
Naam	A6KE6K – Centrum voor digitale en technologische innovatie en opleiding
Type	Investerings
Projectdrager	Waalse regering
Budget	86,8
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

Het project beoogt de volgende uitdagingen aan te gaan:

- Een digitaal en technologisch opleidingstraject aanbieden aan de bevolking van de regio, met name aan NEET's³;
- Meer innovatieprojecten in verband met de thema's energietransitie, industriële communicatie en operationele transformatie van bedrijfsprocessen (Industrie 4.0);
- Versterking van het opvangaanbod van de ondernemingen op het grondgebied;
- Ondernemerschap in de regio stimuleren ;
- De kmo's in staat stellen in te spelen op de technologische veranderingen, waaronder digitalisering en de energietransitie;
- Menselijke en technologische hulpbronnen voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk maken door ze te concentreren en te bundelen op één enkele plaats, in het hart van de stad en in de onmiddellijke nabijheid van een multimodaal knooppunt (treinstation, bus- en metrostation, BHNS, enz.).

A6K-E6K maakt het mogelijk bepaalde inefficiënties op de Waalse arbeidsmarkt te verhelpen. Het profiel van de werkzoekenden stemt niet overeen met de vraag van de ondernemingen: dit leidt tot een tekort aan banen, kritische functies, die de economische ontwikkeling van het Gewest afremmen.

Tot slot, volgens de Be The Change studie uitgevoerd in 2019 door par Agoria⁴ zullen de komende tien jaar *“1.180.000 Waalse werknemers hun digitale vaardigheden moeten bijschaven en 81.000 werknemers zullen zich moeten omscholen in een andere functie: er moeten dus meer dan 1.250.000 mensen worden opgeleid in 10 jaar, d.w.z. 125.000 mensen per jaar”*⁵.

Doelstellingen van het project

Context van het project

Het grondgebied van Charleroi Metropool en in het bijzonder het hart van de stad Charleroi kunnen bogen op een belangrijk technologisch en industrieel erfgoed, dat gedeeltelijk op zijn grondgebied bewaard is gebleven door de activiteit van bedrijven met een internationale uitstraling.

Een van de manieren waarop in Charleroi waarde wordt gecreëerd op het gebied van

- (i) energietransitie,
- (ii) industriële communicatie,
- (iii) operationele transformatie van bedrijfsprocessen (Industrie 4.0)

is de samenwerking tussen deze (internationale) bedrijven en Waalse KMO's te versterken, door de relevante openbare actoren zoals onderzoekscentra, concurrentieclusters, universiteiten, hogescholen, enz. hierbij te betrekken. Dankzij deze samenwerkingsverbanden kunnen ook nieuwe actoren (bv. start-ups en scale-ups) deel uitmaken van een omgeving die gunstig is voor hun ontwikkeling en kan de structurering van het KMO-weefsel binnen het ecosysteem worden versterkt.

Tenslotte is er in dit ecosysteem reeds een tekort aan talent en is er behoefte aan een centralisatie en een aanzienlijke groei van het opleidingsaanbod, dat momenteel over het grondgebied verspreid is.

Ontstaan van A6K-E6K

Sinds 2017, naar aanleiding van de pogingen tot reconversie van de sluiting van de Caterpillar-vestiging in Charleroi is een vergelijkende analyse gemaakt met West-Europa, en met name met Vlaanderen, over de middelen om opnieuw werkgelegenheid te creëren

⁴ Fédération belge de l'industrie manufacturière et des secteurs numérique et des télécommunications.

⁵ Agoria (2021), *UpSkills Wallonia : la stratégie wallonne pour soutenir les entreprises à développer les compétences numériques !*, https://www.agoria.be/fr/UpSkills-Wallonia-la-strategie-wallonne-pour-soutenir-les-entreprises-a-developper-les-competences-numeriques?utm_campaign%3DTraffic%2520to%2520site%2520from%2520social%2520share%2520buttons%26utm_source%3Dtwitter%26utm_medium%3Dsocial ; pour un résumé de l'étude Be The Change, voir Agoria (2021), *Livre blanc: 'Be The Change: repères et leviers pour un marché du travail en pleine mutation*, <https://www.agoria.be/fr/Livre-blanc-Be-The-Change-reperes-et-leviers-pour-un-marche-du-travail-en-pleine-mutation>.

via opleiding van werknemers en waardecreatie te ondersteunen via de herindustrialisering van de regio.

Bijzonder relevante modellen zoals T2 Campus (onderwijs), Energy Ville (innovatie) en Corda Campus (incubatie) hebben de ontwikkeling van 2 initiatieven geïnspireerd:

1. A6K (Atelier 6000, www.a6k.be) - Advanced Engineering Center is een multidisciplinair centrum gewijd aan ingenieurswetenschappen dat teams van industriële bedrijven, start-ups, universiteiten en onderzoekscentra samenbrengt om innovatie en industriële transformatie in Wallonië te stimuleren. Elk van de partners huisvest onderzoeks- en transformatieteams binnen A6K.
2. E6K (Ecole 6000, www.e6k.be) - Tech Education Center, een innovatief fysiek platform dat verschillende actoren (publiek/privaat) op het gebied van digitaal en technologisch onderwijs samenbrengt in het centrum van de stad, en opleidingen aanbiedt met een verschillende inhoud en duur. Deze operatoren ontwikkelen ook talrijke partnerschappen die op één enkele plaats zijn geconcentreerd, ten einde het opleidingsaanbod zo breed en volledig mogelijk te maken.

A6K vervult twee essentiële functies die verband houden met **innovatie** en **incubatie** met als doel (samenwerkings)projecten te vermenigvuldigen en zo nieuwe producten/processen/bedrijven in de regio te ontwikkelen.

Bovendien stelt A6K kmo's in staat in te spelen op technologische veranderingen, waaronder digitalisering en de energietransitie. Daarom maakt A6K ook deel uit van de Europese EDIH-strategie en is het geïdentificeerd als een van de belangrijkste ontvangers van de toekomstige EDIH Industrie 4.0 in Wallonië.

E6K vervult de essentiële functie van **onderwijs**. Het heeft tot doel het aantal leerlingen dat een digitaal en technologisch curriculum volgt (STEM) te verhogen, en is met name gericht op NEET's, werkzoekenden en mensen die hun technologische en digitale vaardigheden moeten ontwikkelen (Life Long Learning). E6K levert de talenten die door leden van de A6K-gemeenschap zijn geselecteerd.

Samenvattend kan worden gesteld dat A6K-E6K in dezelfde fysieke omgeving is gevestigd, waardoor het mogelijk is een concurrerend technologisch ecosysteem op Europese schaal op de STEM-gebieden te structureren. Doordat de 3 functies op één plaats zijn ondergebracht, kunnen zij elkaar versterken:

- Voorbeeld 1: E6K-stagiairs in staat stellen na hun opleiding een stageplaats te vinden binnen de op de site aanwezige bedrijven of een ondernemersactiviteit op te zetten;
- Voorbeeld 2: startende ondernemingen kunnen samenwerken met grote accounts om te profiteren van expertise en inkomsten, terwijl zij een beroep doen op de talentenpool die door E6K wordt gegenereerd.

Versnelling en industrialisering van het project

A6K-E6K, dat sinds het tweede kwartaal van 2019 operationeel is, heeft bij de belanghebbenden beslist de nodige aandacht gekregen:

- Voor het **A6K-gedeelte** vertegenwoordigen meer dan 30 organisaties meer dan 100 gelokaliseerde KMO's: Alstom, Thalès Alenia Space, AGC, AWEurope, Engie Laborelec, ULB, UMONS, UCL, de belangrijkste Waalse onderzoekscentra, concurrentieclusters, Agoria, enz..
- Voor het **E6K-gedeelte** volgden in 2020 meer dan 1 000 cursisten een hoofdzakelijk digitaal curriculum (webontwikkeling, kunstmatige intelligentie, enz.) dat door verschillende opleidingsoperatoren op dezelfde locatie werd aangeboden (TechnoFutur, IFAPME, BeCode, Design Innovation, ULB, UMONS, enz.).
- Het project bevindt zich momenteel in de versnellingsfase (van Proof-of-Concept naar Ramp-Up) en is momenteel beperkt in zijn groei door een gebrek aan ruimte voor, onder andere, het samenbrengen van nieuwe teams die zich bezighouden met onderzoek en innovatie, het vestigen van gedeelde test- en prototypingruimten of het ontwikkelen van nieuwe klassen om meer studenten van allerlei types te kunnen ontvangen.

De steun van het plan voor herstel en veerkracht zal de industrialisering van **A6K-E6K (Full Production)** mogelijk maken.

1. Op het gebied van **innovatie** zullen, in het kader van de uitvoering van projecten voor onderzoek en innovatie in samenwerkingsverband, fabrikanten, universiteiten en onderzoekscentra hun technologische kennis kunnen bundelen om de productie van lokale toegevoegde waarde (knowhow, octrooien, intellectuele eigendom, enz.) te verhogen. Wij schatten dat wij enkele tientallen miljoenen euro's per jaar aan onderzoeksbudgetten zullen kunnen vrijmaken, die door de projectpartners zullen worden gemobiliseerd. Deze budgetten maken het mogelijk bijna **600 onderzoekers** binnen het kader van A6K bij de werkzaamheden te betrekken. Bovendien zullen de geanalyseerde benchmarks en de technologische uitmuntendheid in de verdedigde thema's A6K op Europese schaal aantrekkelijk maken voor (inter)nationale bedrijven die op zoek zijn naar een vestigingsplaats (vorming van **clusters**).
2. Wat de **startersincubatie** betreft, zullen de ingevoerde programma's het mogelijk maken om over een periode van 6 jaar meer dan 100 jonge bedrijven op te richten, te vestigen en/of te versnellen, met een geraamde gemiddelde creatie van 5 banen voor elk van hen, d.w.z. **~500 VTE's** binnen het A6K-gebied. De nabijheid van deze starters bij de O&O-teams van de industriële (ondernemingen) zal als katalysator werken voor hun lokale (en internationale) ontwikkeling en zal hun kansen op succes maximaliseren.
3. Wat het **onderwijs** betreft, zal de aard van de opleiding (STEM) het mogelijk maken de vele vacante banen en tekorten op te vullen. Het aantal vacatures voor beroepen met een tekort wordt in de regio op enkele duizenden geschat: een bedrijf in de regio zoals Alstom heeft bijvoorbeeld al meer dan 18 maanden meer dan 100 vacatures. Door de consolidatie van het totale opleidingsaanbod kan de drempel van **50.000 leerlingen** die **per jaar** door de in A6K-E6K gevestigde operatoren worden **opgeleid**, redelijkerwijs worden gehaald, d.w.z. een stijging met meer dan 50% van het aantal leerlingen dat op het grondgebied van Charleroi Metropool wordt opgeleid. Deze nieuwe talentenpool zal bijdragen tot het versterken van de langetermijnbanden van digitale en technologische bedrijven met het grondgebied.

Deze aanzienlijke stijging van het aantal leerlingen is mogelijk dankzij (i) een leesbaarder en beter gestructureerd aanbod, (ii) het aantrekken van nieuwe opleidingsoperators, (iii) een uitbreiding van het opleidingsaanbod van de bestaande operators (bv. niet-redundantie tussen operators), (iv) nieuwe leermodellen (bv. BeCode) en (v) een betere bereikbaarheid dankzij de ligging in het stadscentrum, in de nabijheid van zachte mobiliteitsmiddelen (busstation, trams, metro's, treinen).

Bovendien zal de concentratie van activiteiten rond de A6K-E6K de aanzienlijke indirecte economische spin-off voor het grondgebied van Charleroi Metropool en in het bijzonder zijn stadscentrum versterken. De positieve externe effecten van het project (multiplicatoreffect) zijn in dit effect niet geïdentificeerd.

Zonder de middelen die door het plan voor herstel en veerkracht ter beschikking worden gesteld, zouden de sociale en economische doelstellingen niet kunnen worden bereikt. Er zij op gewezen dat het overgrote deel van de toegewezen middelen (zie uitvoering hieronder) bestemd is voor de as Onderwijs, waarvoor moeilijk particuliere middelen kunnen worden gemobiliseerd, terwijl de andere twee assen in aanzienlijke mate met particuliere middelen worden gesteund.

Ten slotte zal het algemene project bijdragen tot het opvolgen van de aanbevelingen die in het kader van het Europees semester voor de jaren 2019 en 2020 zijn gedaan via:

- **[CSR 2019 2]** : de ontwikkeling van een digitaal en technologisch inclusie- en opleidingstraject dat de drempels naar werk, met name voor laaggeschoolde werknemers, verkleint. Regionaal zal dit de onderwijs- en opleidingsstelsels verbeteren en ook de discrepantie tussen de vraag naar en het aanbod van vaardigheden van werkzoekenden verkleinen door de co-locatie die door A6K-E6K mogelijk wordt gemaakt.
- **[CSR 2020 1]** : een bijdrage leveren aan het stimuleren van de economie en het ondersteunen van het herstel door te voorzien in geschoolde arbeidskrachten voor alle soorten bedrijven, en in het bijzonder voor bedrijven die hun digitale omschakeling (Industrie 4.0) moeten aanpakken.
- **[CSR 2020 2]** : dankzij een innovatief opleidingsaanbod dat aansluit bij de digitale transitie, zal A6K-E6K de gevolgen van de crisis voor de werkgelegenheid helpen verzachten. A6K-E6K zet namelijk doeltreffende maatregelen in voor de ontwikkeling van vaardigheden waarnaar op de arbeidsmarkt vraag is.
- **[CSR 2020 3]** : A6K-E6K versnelt de digitale transitie, met name door infrastructuur en activiteiten ter ontwikkeling van digitale en technologische vaardigheden

Uitvoering

De middelen die nodig zijn om de bovengenoemde doelstellingen te bereiken, zijn van tweeërlei aard:

1. **Infrastructuur**: het doel is ruimten te ontwikkelen voor onderwijs, innovatie en incubatie via gedeelde ruimten (klaslokalen, werkplaatsen, kantoren, O&O-ruimten, coworkingruimten en gedeelde functies) voor een totaal van 36 000 m² (exclusief huisvesting, een toewijzing die niet subsidiabel is in het kader van het plan voor herstel en veerkracht). Deze verschillende toewijzingen zijn het resultaat van een

analyse van de behoeften van de verschillende exploitanten van het A6K-E6K-project. Een masterplan, dat in september 2020 door alle belanghebbenden van het project is gevalideerd, geeft de ontwikkelingsrichtsnoeren voor de site aan. De geraamde begroting, gebaseerd op de ervaring van IGRETEC, bedraagt 93,41 miljoen euro exclusief BTW.

2. Activiteiten: de kosten voor het versnellen en industrialiseren van de A6K-E6K-activiteiten worden geraamd op 23,14 miljoen euro exclusief btw, waarvoor A6K-E6K 50% van de publieke financiering wil mobiliseren via het huidige herstel- en veerkrachtplan. De kosten in verband met de activiteiten worden in de onderstaande tabel samengevat:

Axes	Actions	Note	Estimation type	Total
Innovation	Renforcement de l'équipe technologique - Dynamiques collaboratives	A	Actuals	1 230 k€
	Démonstrateurs technologiques et infrastructures dédiées aux projets collaboratifs	B	Devis	6 100 k€
Incubation	Développer la complétude de l'offre d'incubation (from ideation to scale-up), y inclus fablab	C	Devis + Benchmark	2 141 k€
	Appel à projets innovants pour start-ups	D	Benchmark	2 554 k€
Education	Attraction de nouveaux opérateurs (internationaux)	E	Devis + Benchmark	4 000 k€
	Renforcement de l'équipe opérationnelle - E6K v2	F	Actuals	88 k€
Commun A6K - E6K	Mise en conformité des espaces actuels avant travaux de rénovation	G	Devis + Benchmark	2 400 k€
	Mise en place d'une équipe projet : structuration et opérationnalisation pour industrialisation	H	Actuals + Benchmark	3 840 k€
Total				23 144 k€

<<<
FR!

De details van de kosten in verband met de infrastructuur en activiteiten worden toegelicht in het document “.79 - A6KE6K - FRR_Costing description sheet as shared 20210407” en de bijlagen daarbij⁶.

Er zij op gewezen dat de A6K-E6K zich in de onmiddellijke nabijheid bevindt van een multimodaal knooppunt dat zeer goed bereikbaar is met het openbaar vervoer (trein, bus, voetganger, fietser) en dat de industrialisatie ervan zal worden geïntegreerd in een duurzame ontwikkelingsaanpak die in harmonie is met de diensten die worden aangeboden door een stationsgebied in een grote stad als Charleroi.

Momenteel is het terrein in zijn huidige vorm bijna verzadigd: nieuwe infrastructuur-ontwikkelingen op zeer korte termijn zijn noodzakelijk om de hierboven aangegeven doelstellingen te bereiken, die zullen worden gerealiseerd naarmate de nieuw gecreëerde ruimten beschikbaar komen.

6 <https://drive.google.com/drive/folders/12XghoGDvrgma3ncL3rzA5If7vXOLPoxp>

Er wordt een juridische analyse uitgevoerd met de hulp van een adviesbureau (big 4) en een in staatssteun gespecialiseerd advocatenkantoor om te bepalen wat het beste middel is om de (toekomstige) decreten en wettelijke bepalingen in Wallonië in overeenstemming te brengen met de Europese verordening.

De relevante actoren voor de industrialisatie van het project zijn echter reeds geïdentificeerd

- **Infrastructuur**
  - Vandaag is A6K-E6K de beheerder van de bestaande infrastructuur van de NMBS, waarin de activiteiten in verband met Innovatie, Onderwijs en Incubatie zijn ondergebracht.
  - In de industrialisatiefase van A6K-E6K zal een specifieke structuur worden gecreëerd om de financiële middelen te ontvangen. In dit stadium zijn 4 grote spelers betrokken bij de opzet en operationalisering van de Infrastructuurcomponent: A6K-E6K (verantwoordelijk voor het realiseren van de doelstellingen ten opzichte van de Europese Commissie), Sambrinvest (aandeelhouder voor regionale financiering en enige aandeelhouder van A6K-E6K), NMBS (grondeigenaar), en IGRETEC (stedenbouwkundige)
  - Er zij op gewezen dat momenteel wordt gewerkt aan een Memorandum of Understanding voor de oprichting van een SPV tussen de twee laatstgenoemde overheidsinstanties.
  - De contouren van het bestuur zullen worden bepaald door de belanghebbenden, overeenkomstig de instructies van de Waalse gewestelijke instellingen.
- **Activiteiten**
  - A6K-E6K ontvangt de middelen voor het onderdeel Activiteiten.

Staatssteun

Er wordt een juridische analyse uitgevoerd met de hulp van een adviesbureau (big 4) en een advocatenkantoor dat gespecialiseerd is in staatssteun, om te bepalen wat het beste middel is om de (toekomstige) decreten en wettelijke bepalingen in Wallonië ten uitvoer te leggen die in overeenstemming zijn met de Europese verordening.

Doelgroep

Het project is gericht op een zo groot mogelijk aantal mensen:

- Bedrijven van elke omvang, bij voorkeur van industrieel-technologische aard;
- Alle soorten organisaties die actief zijn op het gebied van onderzoek en ontwikkeling (bv. universiteiten, onderzoekscentra, startende bedrijven, grote internationale ondernemingen, kleine en middelgrote technologiebedrijven, enz.);
- Kandidaten voor het opzetten van ondernemingsactiviteiten;
- Openbare en/of particuliere opleidingsinstellingen met bijzondere aandacht voor digitale technologie;
- Professionals, om de uitdaging van “levenslang leren” aan te gaan;

- Studenten, NEETS en werkzoekenden, die hun technologische en digitale vaardigheden moeten ontwikkelen.
- Kinderen via bewustmakings- en ontdekkingsactiviteiten over digitale en technologische beroepen (STEAM).

Periode van uitvoering

De ontwikkelingen die nodig zijn voor de opschaling (industrialisering) van A6K-E6K omvatten de volgende stappen:

- De stedenbouwkundige en milieuvergunningen zullen worden verkregen in juli (bouw) en oktober (renovatie) 2022;
- De werkzaamheden beginnen in januari (bouw) en juni (renovatie) 2023;
- Een deel van de gebouwen zal in oktober 2024 worden opgeleverd. De voltooiing van alle werkzaamheden is gepland voor augustus 2026.

De groei van de activiteiten zal de continuïteit van het project waarborgen en zal gedurende de gehele periode plaatsvinden naar gelang van het in bezit nemen van de nieuwe beschikbare ruimten en de middelen die door het plan voor herstel- en veerkracht ter beschikking worden gesteld.

ID	I – 5.02.
Naam	Europese school voor biotechnologie en gezondheidshub
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	24,8
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

De afgelopen jaren werden verschillende uitdagingen geïdentificeerd voor de biotech-/biofarmasector in Wallonië:

1. Het bestaande plaatselijke aanbod aan opleidingen is beperkt en speelt niet voldoende in op de behoeften van de plaatselijke groeiende biotech-/biofarmasector. De komende drie jaar zullen in deze sector 2.400 rechtstreekse jobs in het Waals Gewest worden gecreëerd. De komende tien jaar verwachten we een jobaangroei van 10.000 rechtstreekse en onrechtstreekse jobs. Deze cijfers worden bevestigd door studies door Essenscia en BioWin.
2. Te weinig studenten in STEM-richtingen

3. Gewone bachelor- en masteropleidingsprogramma's sluiten niet aan op de behoeften van de bedrijven
4. Hoge werkloosheidsgraad en grote impact van de covid-19-pandemie op de arbeidsmarkt
5. Gebrek aan voldoende opgeleide werknemers om in te spelen op de toenemende vraag vanuit de biotech- en de gezondheidssector
6. Snel groeiende bedrijven moeten voldoende mogelijkheden krijgen om talent sneller in dienst te nemen
7. Gefragmenteerd en onvolledig opleidingsaanbod, suboptimaal proces waarbij steeds vaker gebruik wordt gemaakt van internationale aanwervingscampagnes
8. Gebrek aan technologievaardigheden bij werknemers en leiders (bv. gebrek aan data governance en beperkte analysekennis en vaardigheden)
9. Gebrek aan doeltreffende digitale opleidingsprogramma's voor biomanufacturing, onderhoud- en supply chainactiviteiten (inclusief Biotech Logistics)
10. Gebrek aan doelgerichte digitale opleidingsprogramma's voor nieuwe functies in de biomanufacturing (bv. datawetenschappers, Digital Twin Process Engineer, Robot Teaming Coordinator, Smart Factory Manager).

Dit project sluit perfect aan op wat al in de 'Get Up Wallonia'-studie werd geïntegreerd, wetende dat de vraag naar biotechtalent in de biotechbedrijven voor de komende 3 jaar op 2.400 FTE's wordt geramd. Anderzijds bevestigt de strategische studie 'DÉVELOPPEMENT DE TALENTS EN WALLONIE', een initiatief van BLOWIN, dat op dit vlak op korte termijn actie is vereist.

Doelstellingen

De 'EU Biotech School and Health Hub' is een inclusief project dat kruisbestuiving moet stimuleren. De Hub is een nieuw professioneel opleidingscentrum en business accelerator op de campus met meerdere operators en partners waar talenten, vaardigheden en bedrijven in de biotech- en de gezondheidssector in optimale omstandigheden kunnen worden ontwikkeld. De Hub stelt zeer geavanceerde infrastructuur en diensten ter beschikking voor regionale, Belgische, Europese en internationale studenten en (laag- en hogeschoolde) werkzoekenden, academici, spin-offs, startups, scale-ups en multinationals. Dit inclusieve project verwelkomt ook (plaatselijke en Europese) aanbieders van opleidingen en business accelerators op een toonaangevende 'one stop shop'-locatie. Samen zullen zij in de toekomst geschikte opleidingsprogramma's uitwerken voor werkzoekenden, personeel en studenten en zullen ze de activiteiten van starters en spin-offs (kmo's) een extra duw in de rug geven. Via dit model zal een kruisbestuiving tot stand komen tussen de ontwikkeling van competenties en de verwerving van een commerciële ingesteldheid.

Een bijkomende school en hub om de brug te slaan tussen onderwijs en de bedrijfswereld.

Het bestaande opleidingsaanbod (bv. Cefochim, Forem Biotech, Helsci enz. in Wallonië en Vi-Talent in Vlaanderen) is momenteel helaas kwantitatief beperkt en het speelt ook niet voldoende in op de behoeften van de plaatselijke groeiende biotech-/biofarmasector. Het grootste obstakel voor de ontwikkeling van de biotechsector in de regio is momenteel

het gebrek aan opgeleid personeel. De komende drie jaar zullen in deze sector 2.400 rechtstreekse jobs in het Waals Gewest worden (bron: BioWin- gewestelijke gezondheidscluster). De komende tien jaar verwachten we een jobaangroei van 10.000 rechtstreekse en onrechtstreekse jobs (bron: Essenscia - sectorale industrievereniging).

Vandaar de nood aan een nieuwe EU Biotech School and Health Hub naast de bestaande opleidingsinitiatieven. De EU Biotech School and Health Hub is bedoeld om mensen opleidingen aan te bieden voor technologieën die zullen worden ingebed in de biomanufacturingtechnieken van de toekomst, inclusief automatisering, digitalisering, miniaturisering, bioprocessen van de volgende generatie met het oog op de productie van geavanceerde therapeutische geneeskundige (inclusief cel- en gentherapieën), vaccins en diagnose. Dit project is bedoeld om ervoor te zorgen dat de biotech-/biofarma-industrie de komende 20 jaar competitief blijft.

Om de bestaande achterstand te overbruggen, zal de EU Biotech School & Health Hub op de volgende 4 pijlers focussen: 1. STEM-immersie 2. Biomanufacturing en leveringsketen 3. Data en Digitaal 4. Soft Skills & Mini MBA. Per pijler zullen de volgende opleidingspakketten worden voorzien:

Pijler 1 - STEM-immersie: Studenten en werkzoekenden sensibiliseren voor de kansen in de gezondheids- en de biotechsector en toonaangevende bedrijven voor nieuwe opkomende therapieën. Een immersieve ervaring die de waarde van biotechnologie voor de maatschappij aantoonst, waarbij van de recentste digitale technieken gebruik wordt gemaakt: films, VR-ervaringen, 'digital twin'-academie, interactieve museologie, interactieve workshops ...

Pijler 2 - Biomanufacturing en leveringsketen: Organisatie van opleidingen naast het aanbod van Cefochim en ViTalent waarmee op de tot nog toe onbeantwoorde marktbehoeften wordt ingespeeld. Onderwijs en opleidingen van het hoogste niveau rond de volgende generatie van biomanufacturing-uitmuntendheid (verbonden productielijnen, cobotica, robotica, geautomatiseerde processen, externe digitale monitoring, stembediening en rapportering ...).

Pijler 3 - Data en digitaal: Aanbod van opleidingen om de digitale transformatie te verruimen door te focussen op nieuwe vaardigheden en jobs zoals IT- en OT-vaardigheden, procesvaardigheden, analytisch vermogen, AI, machine learning ... (momenteel moeten ondernemingen hun werknemers naar het buitenland sturen om dergelijke specifieke opleidingen te kunnen volgen). De EU Biotech School & Health Hub zal opleidingen aanbieden over databeheer en hoe dit innovatie- en productieprocessen kan verbeteren en optimaliseren.

Pijler 4 - Soft skills en mini MBA: Starters professionaliseren op het vlak van hun commerciële ingesteldheid, zodat hun beginnende ondernemingen nog sterker worden verankerd in Wallonië en vaardigheden van bedrijfsleiders verbeteren. Deze pijler betreft opleiding en MBA-scholing voor het middenmanagement die specifiek gericht zijn op de levenswetenschappen (doelgerichte opleiding voor wetenschappelijke innovatieve onderzoekers, zodat ze meer vertrouwd raken met basisaspecten van bedrijfsbeheer en management)

De bestaande plaatselijke opleidingscentra focussen niet op deze 4 pijlers. Hun hoofdfocus ligt momenteel op de verplichte vaardigheden met betrekking tot (bio-productie en bijbehorende functies (QA, leveringsketen, onderhoud ...). Uiteraard zal het voor plaatselijke opleidingscentra mogelijk zijn om bijgewerkte programma's aan te bieden in de multi-operator EU Biotech School & Health Hub. De projectoproep zal worden gelanceerd op basis van de behoeften die door de biotech-/biofarmabedrijven worden geformuleerd.

Gelijktijdig met de realisatie van het vastgoedproject zullen opleidingsprogramma's worden samengesteld.

Om er zeker van te zijn dat de dringende vraag van ondernemingen naar opgeleid personeel wordt beantwoord, zullen gelijktijdig met de realisatie van het vastgoedproject (extern met behulp van digitale technologieën zoals VR) opleidingsprogramma's worden samengesteld. Op die manier zullen de eerste opleidingsprogramma's al kunnen worden georganiseerd voordat het gebouw volledig af zal zijn. Zodra het gebouw helemaal klaar zal zijn - in augustus 2025 - zullen de geavanceerde opleidingsprogramma's kunnen worden opgestart.

- Beoogd aantal mensen die er een opleiding zullen volgen tegen het tweede kwartaal van 2026
- Uitgebreid opleidingsprogramma - 800
- Bijschoolprogramma - 4.000
- Streefcijfer van mensen 'Sensibilized to STEM' - 1.500 mensen tegen het tweede kwartaal van 2026

Naast de opleidingsprogramma's zullen in de EU Biotech School and Health Hub ook seminars/webinars worden georganiseerd, waar toonaangevende opiniemakers demonstraties zullen geven van de nieuwe technologieën die een volautomatische en gedigitaliseerde sturing van het volledige productieproces zullen mogelijk maken.

Een openbare entiteit

De EU Biotech School and Health Hub zal een openbare entiteit zijn, die zal kunnen worden geleid in samenwerking met ondernemingen uit de biotechsector en waar bestaande (openbare en private) aanbieders van opleidingen de kans zullen krijgen om nieuwe opleidingsprogramma's in de hub te ontwikkelen. Duaal leren en verplicht onderwijs zullen een optie zijn en de nodige verbindingen zullen tot stand worden gebracht afhankelijk van de behoeften van de sector en de betrokken ondernemingen. De EU Biotech School and Health Hub zal ook kunnen worden gebruikt voor specifieke opleidingsprogramma's en technologieën van scholen en programma's die momenteel niet over de nodige gereedschappen en kennis beschikken om dit zelf te organiseren.

Europees en internationaal paradepaardje

Als Europees en internationaal paradepaardje zal de Hub ook nieuwe investeringen aantrekken en op die manier bijdragen aan de verdere groei van de gezondheids- en biotechvallei van Wallonië/België. Een nieuwe milieuvriendelijke hub die de kloof tussen het onderwijs en de bedrijfswereld helpt dichten en bedrijven ondersteunt als motor van het economische herstel na de covid-19-pandemie. Het is hierbij van essentieel belang om nieuwe vaardigheden,

functies en bedrijven te ontwikkelen die klaar zijn voor de toekomst. Eerder al werd voorgesteld om de Hub in de streek rond Gosselies te vestigen, aangezien dit een centraal gelegen en vlot bereikbare locatie is binnen een bestaand biotechecosysteem, vlakbij de luchthaven Brussels South Charleroi, vanwaar internationale verbindingen mogelijk zijn.

Betere vaardigheden om de brug te slaan tussen onderwijs en de bedrijfswereld

We verwachten de volgende resultaten van dit project:

- Sensibilisering van de jonge generatie voor de kansen van STEM-leerlingen in de biotechsector, zodat ze worden gemotiveerd om deel uit te maken van een sector met een positieve impact op de samenleving.
- Sensibilisering en (vernieuwde) opleiding van werklozen met het oog op een job in de biotechsector.
- Antwoord op de dringende vraag van biotechbedrijven naar talent en beëindiging van de 'war on talent' die momenteel nog altijd hevig woedt.
- Versnelling van de bevordering van de digitale competenties van werklozen en werkzoekenden enerzijds en van de werkende bevolking anderzijds.
- 'One stop shop' als paradepaardje waarmee de Belgische 'biopharma valley' wordt opgenomen in een groeiende industriële biotechsector in Europa.
- Een inclusief project dat niet alleen gericht is op hooggekwalficeerde mensen.

Het doelpubliek bestaat niet uitsluitend uit hooggekwalficeerde mensen. Een studie die onder leiding van Essenscia werd uitgevoerd (zie bijlage) leert ons dat 1/5 van de banen geen voorafgaande beroepservaring vereist en 1/3 van de banen in de sector toegankelijk zijn voor studenten met een diploma middelbaar onderwijs (technisch of wetenschappelijk onderwijs). De EU Biotech School and Health Hub is een inclusief project dat zich richt tot een brede waaier van profielen (van werkzoekenden over starters in de biotechsector tot hooggekwalficeerde mensen - zie de 4 pijlers voor de verschillende opleidingsniveaus).

Dit project speelt in op **meerdere LSA-doelstellingen die in België worden nagestreefd:**

LSA 2019 – 2: Een van de doelstellingen van de EBS bestaat erin om opleidingskansen te bieden aan werkzoekenden - inclusief minder gekwalficeerde ouderen en migranten. Er is momenteel een gebrek aan voldoende opgeleide werknemers om in te spelen op de toenemende vraag vanuit de biotech- en de gezondheidssector (de komende 10 jaar wordt een toename van 10.000 rechtstreekse en onrechtstreekse banen verwacht). Via zijn 4 pijlers zal de EU Biotech School and Health Hub geïndividualiseerde opleidingen aanbieden, die specifiek ten doel hebben om de kloof op het vlak van digitale vaardigheden en een vlotte omgang met technologie te dichten.

LSA – 2020 -1: De biotech- en de gezondheidssector speelt een centrale rol in het economische herstel na de covid-19-pandemie. Niet alleen wegens zijn economische groei, maar ook wegens zijn meerwaarde in de strijd tegen het virus. Dit project zal de kloof dichtentussen onderwijs en de bedrijfswereld en de juiste omstandigheden creëren voor onderzoek, innovatie en starters, zodat op basis daarvan nieuwe activiteiten kunnen ontstaan. Op die manier zullen nieuwe investeringen worden aangetrokken. Nieuwe technologieën zoals cel- en gentherapie, mRNA-vaccins, monoklonale antilichamen ...

zullen hierdoor sneller kunnen worden ontwikkeld met alle positieve gevolgen van dien voor de volksgezondheid.

LSA – 2020 – 2: De werkloosheidscijfers stegen ten gevolge van de covid-19-crisis naar grote hoogten. Versnelde opleidingen voor werklozen zullen dan ook essentieel zijn in het kader van dit project. Daarbij zullen bestaande achterstanden op het vlak van digitale vaardigheden moeten worden weggewerkt en zal een antwoord moeten worden geboden op het huidige gefragmenteerde en onvolledige opleidingsaanbod, het gebrek aan het vermogen om vlot met technologie om te gaan en het gebrek aan doeltreffende digitale opleidingsprogramma's voor biomanufacturing, onderhoud en de leveringsketen. Dit project zal worden uitgevoerd in samenwerking met het gewestelijke instantie die bevoegd is voor vorming en begeleiding van werklozen (bv. FOREM).

LSA – 2020 – 3: De digitale maturiteit in de gezondheids- en de biotechsector in België ligt laag. Zoals ook door de sociale partners in de sector wordt gesteld, is er dringend nood aan een digitale upgrade van mensen die al werken hebben en aan een gepaste opleiding voor werkloze werkzoekenden om op de groeiende vraag in deze sector in te spelen. Dit project zal in grote mate bijdragen aan de digitale transitie door geïndividualiseerde opleidingen aan te bieden aan werkzoekende arbeiders en bedienden. Op die manier zal het innovatievermogen van de sector ook worden ondersteund door een positieve impact op de volksgezondheid.

Uitvoering

Financiële onafhankelijkheid van de EU Biotech School and Health Hub na augustus 2025

Momenteel is een budget van 25 miljoen euro nodig om het gebouw te realiseren, om het uit te rusten, om de eerste opleidingen op te starten en om het managementteam samen te stellen opdat de instelling na augustus 2025 financieel op eigen benen kan staan.

Budgettaire prognoses (2021-2025):

- 16 miljoen euro - vastgoed (alleen gebouw, geen uitrusting)
- 5,5 miljoen euro - uitrustingen: computers, machines en transportuitrusting: grootschalige VR en opleidingscomputers, Twin Academy, STEM-immersieruimte, volledig digitaal uitgeruste leslokalen, robotica, gedigitaliseerde dummy productielijnen ...
- 3,5 miljoen euro - managementteam en overheadkosten

Na augustus 2025 zal het project worden gefinancierd door de ondernemingen, die zullen betalen voor de opleidingen voor hun werknemers en toekomstige werknemers, en door de onderaannemers/opleidingspartners die delen van het gebouw zullen huren. Zowel nationale als Europese en internationale partners zijn welkom.

Hierna hebben we enkele potentiële partners op een rijtje gezet:

- Belgische opleidingsverstrekkers: Cefochim, Forem Biotech, Helsci, ViTalent ...
- Europese opleidingsverstrekkers: IMT, EASE, NIBRT ...
- Specialisten digitalisering: Deloitte, Siemens, Philips Healthcare ...

- Specialisten automatisering: ondernemingen die oplossingen robotica, cobotica, AI enz. aanbieden
- Leveranciers van uitrustingen: 3D-printen, leveranciers van laboratoriumapparatuur ...
- Biotech and Pharma Academy, spin-offs, starters ...
- Hogescholen, universiteiten ...

Na goedkeuring van dit project zal een volledig operationeel managementteam (CEO, COO (vastgoed), nationale en internationale business/partnerontwikkelaars, administratieve ondersteuning) onder leiding van een directieraad worden samengesteld om potentiële opleidingsverstrekkers en andere geïnteresseerde partners (zie hierboven) te identificeren, samen met de bevestigde partners de eerste opleidingsprogramma's te implementeren, het opleidingsaanbod te promoten bij werkzoekenden/studenten ... en de budgettaire prognoses te verfijnen.

Vastgoed al geïdentificeerd

Er werd intussen al een vastgoedproject geïdentificeerd via SODEVIMMO. Dit betreft het Biotech 5-gebouw dat gepland is in het BioPark in Gosselies (Charleroi). SODEVIMMO is de vereniging van de Waalse IGRETEC (Intercommunale pour la gestion et la réalisation d'études techniques et économiques) en de Waalse SRIW (Société régionale d'investissement de Wallonie) en is een 100 % publieke entiteit.

- De bouw van een 25.000 m² polyvalent gebouw - Biotech 5 - door SODEVIMMO.
- Aankoop van een 5.500 m² groot terrein door de EU Biotech School and Health Hub.
- De nodige bouwvergunningen worden verwacht tegen het einde van maart 2021.
- De openbare aanbesteding is gepland voor het eerste kwartaal van 2022.
- Het gebouw zou tegen het laatste kwartaal van 2024 moeten worden opgeleverd.
- Op basis van de ervaring van IGRETEC wordt het budget op 16 M€ geraamd.

Het nog samen te stellen managementteam zal de opdracht krijgen om de huidige belangen van potentiële private partners en toekomstige klanten op elkaar af te stemmen, om de eerste opleidingsprogramma's samen te stellen en om de budgettaire prognoses te verfijnen.

Belangstelling uit de biotech- en gezondheidssector

Verschillende biotechbedrijven hebben intussen al belangstelling getoond om deel uit te maken van het opleidingsprogramma (Univercelles, Catalent, Thermofischer, UCB, GSK, Takeda ...) op basis van de huidige en dringende behoeften in het Waals Gewest. 2.400 nieuwe banen verwacht binnen de komende 3 jaar (zie vraag 6). De operationele organisatie van de EU Biotech School and Health Hub zal verlopen via een innovatief co-creatief publiek-privaat partnership onder leiding van het managementteam. Op die manier zal de gezondheids- en biotechsector rechtstreeks input kunnen leveren over hun huidige eisen aan nieuwe werknemers. Op basis daarvan zal het opleidingsaanbod worden samengesteld en aangepast.

Het managementteam onder leiding van de directieraad zal de opdracht krijgen om zowel in het binnenland als in het buitenland bijkomende essentiële partners te zoeken met de bedoeling om talenten, vaardigheden en bedrijven in de biotech- en de gezondheidssector te ontwikkelen: scholen, universiteiten, FOREM, opleidingscentra, spin-offs, starters, scale-ups en multinationals.

Dit project zal een grote aantrekkingskracht uitoefenen op nieuwe buitenlandse investeerders in de regio, wetende dat biotech-/biofarmabedrijven (en dan voornamelijk uit de VS en Azië) momenteel op zoek zijn naar aantrekkelijke plaatsen om in te investeren, waar niet alleen hoogwaardige medewerkers voorhanden zijn, maar waar ook de fiscale omstandigheden gunstig zijn.

Staatsteun

Dit project betreft geen rechtstreekse overheidssteun aan bedrijven. Het project moet de groei van de biotechsector in Wallonië, maar ook in België en Europa, ondersteunen door de verschillende actoren, waaronder de biotech/biofarmaceutische bedrijven, alsook de leveranciers van diensten (CRO, CMO, CDMO, data engineering, leveranciers van digitale vaardigheden,...) complementaire antwoorden te bieden op het bestaande opleidingsaanbod, dat momenteel niet volstaat om aan de vraag van de biofarma- en biotechsector te voldoen. De opleidingen die gepland zijn voor de werknemers van de biotechbedrijven zullen door de bedrijven moeten worden betaald, overeenkomstig de marktprijzen. Anderzijds zullen sensibilisatie en opleiding voor studenten en werkzoekenden worden aangeboden.

Er zal een vereniging zonder winstoogmerk worden opgericht om toezicht te houden op de begroting en een stuurgroep om toezicht te houden op het operationele aspect van de projecten (onroerend goed, installatie van apparatuur, partnerschapscontracten, STEM-sensibiliseringsproject,...). Deze vereniging zonder winstgevend doel, waarvan het FOREM (regionaal overheidsagentschap voor werkgelegenheid) deel zal uitmaken, zal de financiële verantwoordelijkheid dragen voor de EU Biotech School and Health Hub. Zij zullen een businessplan opstellen dat wordt ondersteund door gemengde financieringsinkomsten, zowel privé als openbaar (dit model bestaat reeds in andere opleidingscentra in het Waalse Gewest, bv. Cefochim).

Het vastgoedproject bestaat uit de aankoop van 5500 vierkante meter in het kader van de bouw door SODEVIMMO van een polyvalent gebouw, Biotech 5 genaamd, van 25.000 m² in het BioPark in Gosselies. SODEVIMMO is de vereniging tussen het Waalse IGRETEC en het Waalse SRIW en is een 100% openbare instelling.

Alle uitrusting voor het gebouw zal worden aangekocht via openbare aanbestedingen.

Doelgroep

Waalse, Belgische, Europese en internationale studenten en werkzoekenden (zowel laag- als hoogopgeleid), academici, spin-offs, starters, scale-ups en multinationals, met een bijzondere aandacht voor werknemers die werkloos zijn geworden na een carrière in sectoren die zwaar door de covid-19-crisis werden getroffen.

De EU Biotech School and Health Hub is een nieuw professioneel opleidingscentrum en business accelerator op de campus met meerdere operators en partners waar

talenten, vaardigheden en bedrijven in de biotech- en de gezondheidssector in optimale omstandigheden kunnen worden ontwikkeld. Het doelpubliek bestaat niet uitsluitend uit hooggekwalficeerde mensen. Een studie die onder leiding van Essenscia werd uitgevoerd (zie bijlage) leert ons dat 1/5 van de banen geen voorafgaande beroepservaring vereist en 1/3 van de banen in de sector toegankelijk zijn voor studenten met een diploma middelbaar onderwijs (technisch of wetenschappelijk onderwijs). De EU Biotech School and Health Hub is een inclusief project dat zich richt tot een brede waaier van profielen (van werkzoekenden over starters in de biotechsector tot hooggekwalficeerde mensen - zie de 4 pijlers voor de verschillende opleidingsniveaus).

De hub zal een 'one stop shop' zijn en private partners en trainers de kans bieden om hun diensten aan te bieden. Het project sluit geen potentiële private investeringen in opleidingen uit.

Periode van uitvoering

3 fasen om de EU Biotech School and Health Hub volledig operationeel te krijgen

Stap 1 - Bouwfase (5.500 m² als onderdeel van een 25.000 m² groot nieuw gebouw (tegen het vierde kwartaal van 2024)

Aankoop van 5.500 m² door de EU Biotech School and Health Hub, als onderdeel van een bouwproject door SODEVIMMO voor een polyvalent gebouw van 25.000 m² (Biotech 5) in het BioPark van Gosselies. SODEVIMMO is de vereniging van het Waalse IGRETEC en de Waalse SRIW en is een 100 % openbare entiteit. Het gebouw zal naar verwachting in het laatste kwartaal van 2024 worden opgeleverd.

Stap 2 – Installatiefase (uitrusting) (tegen het derde kwartaal van 2025)

Installatie van uitrustingen in het gebouw:

1. Installatie van machines en andere uitrustingen in het gebouw (volledig uitgerust digitaal klaslokaal, Twin Academy, grootschalige Virtual Reality, robot/cobot, computerapparatuur, gedigitaliseerde productielijnen ...)
2. Bouw STEM-immersieruimte in het gebouw

Stap 3 – Bedrijfsontwikkeling en rekrutering van partners opleidingsprogramma en doelpubliek

1. Bedrijfsontwikkeling om nieuwe partners voor het opleidingsprogramma aan te trekken (2022-2024)
2. Promotie om zowel werklozen en studenten van alle provincies van het land als Europese en internationale profielen aan te trekken (2022-2024)
3. Opstarten van dringende opleidingsprogramma's voor werklozen, studenten en starters op basis van bestaande bedrijfsnoden (2023-2024)
4. Opstarten van geavanceerde opleidingsprogramma's en STEM immersieprogramma zodra het gebouw volledig operationeel is (vanaf augustus 2025)

Gelijktijdig met de realisatie van het vastgoedproject zullen opleidingsprogramma's worden samengesteld. Omerzekervan te zijn dat de dringende vraag van ondernemingen naar opgeleid

personeel wordt beantwoord, zullen gelijktijdig met de realisatie van het vastgoedproject (extern met behulp van digitale technologieën zoals VR) opleidingsprogramma's worden samengesteld. Op die manier zullen de eerste opleidingsprogramma's al kunnen worden georganiseerd voordat het gebouw volledig af zal zijn. Zodra het gebouw helemaal klaar zal zijn - in augustus 2025 - zullen de geavanceerde opleidingsprogramma's kunnen worden opgestart.

- Beoogd aantal mensen die er een opleiding zullen volgen tegen het tweede kwartaal van 2026
- Uitgebreid opleidingsprogramma - 800
- Bijschoolprogramma - 4.000
- Streefcijfer van mensen 'Sensibilized to STEM' - 1.500 mensen tegen het tweede kwartaal van 2026

Naast de opleidingsprogramma's zullen in de EU Biotech School and Health Hub ook seminars/webinars worden georganiseerd, waar toonaangevende opiniemakers demonstraties zullen geven van de nieuwe technologieën die een volautomatische en gedigitaliseerde sturing van het volledige productieproces zullen mogelijk maken.

ID	I - 5.03.
Naam	Verbetering van ultramoderne opleidingsfaciliteiten
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	83,74
Coëfficiënt klimaat (%)	22%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

De arbeidsmarkt in het Waals Gewest vertoont een aantal structurele zwakheden waarvoor concrete oplossingen moeten worden gevonden, met name via opleiding in een aangepaste infrastructuur. Deze zwakheden zijn:

- Een te lage werkgelegenheidsgraad; de Waalse regering heeft er zich in haar gewestelijke beleidsverklaring toe verbonden deze tegen 2025 met 5 procentpunten op te trekken tot een totale doelstelling van 68,7%; in 2019 bedroeg deze 64,6%⁷ (Statbel);
- Een daling van de werkgelegenheid die wordt geraamd op 13.000 banen in 2021 (IWEPS)⁸;

⁷ [https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Werk %26 opleiding/9.2 Arbeidsmarkt/9.2.0 Emploi et ch%C3%B4mage/EFT_ann_2017_FR.xls](https://statbel.fgov.be/sites/default/files/files/documents/Werk%20opleiding/9.2%20Arbeidsmarkt/9.2.0%20Emploi%20et%20ch%C3%B4mage/EFT_ann_2017_FR.xls)

⁸ <https://www.iweps.be/wp-content/uploads/2020/10/TE60.pdf>

- Een te hoog NEETS-cijfer: bijna 11% van de 15- tot 24-jarigen⁹ (2019, Statbel)
- Een disfunctie van de arbeidsmarkt, het werkaanbod stemt niet overeen met de vraag; dit leidt tot knelpuntberoepen, kritische functies, die de economische ontwikkeling van het Gewest afremmen;
- Het aantal langdurig werkloze werkzoekenden (WZ's) neemt tussen 2019 en 2020 toe: WZ gedurende één tot minder dan twee jaar (+24,1%), WZ gedurende twee tot minder dan vijf jaar (+8,3%)¹⁰ (Forem);
- Een aanzienlijke digitale kloof: 20% van de mensen heeft al een digitale kloof en 14% is een zwakke gebruiker, van wie 12% jongeren tussen 15 en 29 jaar zijn. In totaal zijn er dus 1.002.000 Walen die het risico lopen op digitale uitsluiting in Wallonië¹¹ (2019, DNA). Voor België heeft de Koning Boudewijnstichting in 2019 een studie uitgevoerd met de volgende resultaten: 40% van de Belgische bevolking loopt het risico op digitale uitsluiting¹²: 32% heeft slechts geringe vaardigheden en 8% heeft geen internet;
- Te weinig jonge mensen, vooral meisjes, vinden de weg naar STEAM.

Doelstellingen

Het Waals Gewest wil zich uitrusten met een geavanceerde en energie-efficiënte opleidingsinfrastructuur die gelijke tred houdt met de evolutie van de beroepen en de economie. Doel is een antwoord te bieden op de gevolgen van de covid-19-crisis voor de arbeidsmarkt. Dankzij de opleidingen op deze ultramoderne apparatuur is de overgang van werkloosheid naar werk, ook voor laaggeschoolden, een prioriteit.

Het project “Upgrading of state-of-the-art training infrastructures” beoogt synergieën tussen beroepsopleidingsactoren te bevorderen, teneinde het opleidingslandschap leesbaarder, doeltreffender en doelmatiger te maken en geïntegreerde opleidingstrajecten met bruggen te creëren, die mogelijk worden gemaakt door de nabijheid van de voorzieningen.

De uitbreiding van bepaalde infrastructuren zal een verhoging mogelijk maken van de capaciteit van opleidingen voor beroepen waar vraag naar is en waar een tekort aan bestaat, zoals opleidingen in de biofarmaceutische sector, die naar verwachting in drie jaar tijd met meer dan 2.500 banen zal toenemen, digitale technologie en de volledige transformatie van de productieprocessen, duurzame ontwikkeling, met name in de bouw, (de sector voorziet een belangrijke aanwerving dankzij de renovatie van de gebouwen en de verschillende openbare investeringsplannen), het bosbeheer en de invoering van de beginselen van de circulaire economie.

De uitrusting van de opleidingscentra zal worden gemoderniseerd om er innovatieve opleidingstechnieken op basis van simulatie en virtualisatie in op te nemen; het is de bedoeling te beschikken over ultramoderne apparatuur (immersieve ruimten, opnamestudio's, digitale tweelingen, augmented reality, enz.) die het ook mogelijk maakt om het aantal opleidingen te verhogen.

9 <https://statbel.fgov.be/fr/themes/emploi-formation/formation-et-enseignement/neet#cijfers>

10 https://www.leforem.be/MungoBlobs/1391470191317/202101_Chiffres_Tendances-conjoncture.pdf_

11 <https://www.digitalwallonia.be/fr/publications/citoyens2019-competences>

12 <https://en.calameo.com/read/00177429507cca10dd1d0?authid=GM9jSGpQmRVK>

Bij de bouw en renovatie van gebouwen zal bijzondere aandacht worden besteed aan ecologisch verantwoorde materialen, isolatie van gebouwen en duurzame energieproductie (groen bouwen).

Met betrekking tot de werkzaamheden in het kader van het project “Upgrading of state-of-the-art training infrastructures” zijn geen andere financieringsbronnen gepland; de gevraagde bedragen dekken de totale investering.

Het project moet worden gezien in samenhang met de hervorming van de aangepaste ondersteuning van werkzoekenden, aangezien de verschillende infrastructures zullen dienen om de werkzoekende te oriënteren, op te leiden en te begeleiden naar een duurzame sociaal-professionele integratie.

Uitvoering

Het project “Upgrading of the state-of-the-art training infrastructures” omvat de bouw, renovatie en vernieuwing van state-of-the-art apparatuur in 8 projecten:

Het milieu-opleidingscentrum van Belgrade (Namen) (30,264 miljoen euro), dat bestaat uit de bouw van een nieuw gebouw van 16.000 m² om op één site verschillende gebouwen samen te brengen die te kampen hebben met verouderingsproblemen, milieubeperkingen of ruimtegebrek (drie FOREM-opleidingscentra voor de bouw, de industrie en de tertiaire sector; het IFAPME-centrum en de IFAPME-dienst in Namen). Door de bundeling van de middelen zal het mogelijk zijn het opleidingsaanbod op één site te groeperen en in te spelen op de voortdurende evolutie van het opleidingsaanbod met polyvalente werkplaatsen en/of leslokalen die aangepast zijn om kwaliteitsvolle en innoverende opleidingen te verstrekken op het gebied van digitaal onderwijs (multimedia, virtual reality en augmented reality, ...) en projectonderwijs (modulaire ruimtes, leerlabo's, ...). De site die met de medewerking van het BEP (Intercommunale de développement économique de la Province de Namur) werd geselecteerd, is de voormalige militaire kazerne van BELGRADE op de hellingen van Namen. De keuze van deze site was gebaseerd op criteria inzake mobiliteit (TEC-bus vanaf het station van Namen en gemakkelijk bereikbaar via de autosnelweg) en duurzame ontwikkeling (herbestemming van een site die door Defensie buiten gebruik werd gesteld). De onderhandelingen over de aankoop van de grond zijn bijna afgerond. De infrastructuurdiensten van FOREM en IFAPME zullen gezamenlijk opdracht geven tot de uitvoering van de werken, via de gunning van overheidsopdrachten (namens de twee bouwheren) voor de ontwerpstudies en vervolgens voor de werken. De twee exploitanten hebben reeds op deze wijze samengewerkt bij gezamenlijke bouwprojecten, met name in Verviers.

Dit centrum wil voorzien in de opleidingsbehoeften voor de volgende knelpuntberoepen en kritische functies (2020): Bouwnijverheid (meer dan 30 beroepen) met inbegrip van wegenwerkers, metselaars, bekisters, dakdekkers, waterafdicthters, elektriciens, sanitair- en verwarmingsinstallateurs, timmerlieden, bouwschilders, bouwkundig tekenaars, quantity surveyors; Industrie: lassers, industrieel onderhoudselektriciens; Tertiaire sector: huishoudsters, oppervlaktetechnici, onderhoudswerkers voor openbare of particuliere plaatsen.

De uitbreiding en uitrusting van het CEFOCHIM Competence Centre (3,852 miljoen euro) zijn van essentieel belang, aangezien de sector voor 2020 2.450 openstaande betrekkingen meldt (+700 extra betrekkingen in biofarma ten opzichte van 2019, ondanks de covid-19-crisis); de groei van de Waalse biofarma-/biotechsector zal op zijn minst de komende 5 jaar aanhouden (de Bio Win-studie bevestigt deze tendens) en past in het gewestelijke beleid van herindustrialisering van Wallonië en versterking van zijn positie als internationale leider als “Wallonia Biotech Valley” om nieuwe buitenlandse bedrijven en investeerders aan te trekken. Cefochim zal ervoor zorgen dat haar opleidingscursussen in heel Wallonië kunnen worden gebruikt en zo doeltreffend kunnen inspelen op de grote behoefte van de sector aan geschoolde arbeidskrachten. Dankzij de investering in infrastructuur (uitbreiding met 2000 m²) en de inrichting van lokalen met digitale apparatuur en leermiddelen (450 m²) zal Cefochim in staat zijn haar opleidingscapaciteit in de huidige staat van haar activiteiten (4.500 personen per jaar) binnen 3 jaar van 35 tot 50% te verhogen. Het project zal worden uitgevoerd door Cefochim, dat enerzijds wordt gesteund door FOREM en IFBPC (Instituut voor opleiding in biofarmaceutische en chemische beroepen, verbonden met de paritaire comités van de sector), twee structuren die aan Cefochim infrastructuur ter beschikking stellen. In het kader van het partnerschap tussen Cefochim en de twee genoemde organisaties bestaan er reeds overeenkomsten voor de terbeschikkingstelling van infrastructuur voor de duur van de afschrijving van de investeringen of zullen deze worden gesloten. Cefochim is verantwoordelijk voor de uitvoering van het project. Zij wordt bij het beheer van het uitbreidingsproject en de follow-up van de coördinatie werkzaamheden bijgestaan door een ingenieur en een architect, alsmede door haar Raad van Bestuur en vertegenwoordigers van de twee organisaties die investeren in de gebouwen die ter beschikking van Cefochim worden gesteld, namelijk IFBPC en FOREM. De middelen zullen worden overgemaakt aan Cefochim, dat de overheidsopdrachten zal beheren voor de gunning van de hieronder vermelde posten voor de uitrol van de infrastructuur. Dit uitbreidings- en inrichtingsproject maakt deel uit van een groter project dat in 2019 van start ging en dat kon rekenen op een private investering van 4,9 miljoen euro voor de bouw van een gebouw en een cleanroomcomplex; Forem (via Feder) heeft daarin 980.000 euro geïnvesteerd. Het doel van dit project is deze investeringen aan te vullen.

Dit centrum wil voorzien in de opleidingsbehoeften voor de volgende knelpuntberoepen en kritische functies (2020): Technicus onderzoekslaboratorium, technicus productie procesindustrie, technicus controlelaboratorium - technicus validatie/kwalificatie.

De uitbreiding van het Technocité Competence Centre (1,41 miljoen euro exclusief btw) in Bergen is noodzakelijk omdat de ruimte ontoereikend is geworden. Zij is mede-eigenaar van een gebouw. Het doel is de volledige eigendom te verwerven voor de huidige en toekomstige behoeften, met een extra oppervlakte van iets minder dan 1.000 m², verdeeld over 2 verdiepingen, om de volgende acties onder te brengen: Syntic plus (ontwikkelt immersieve omgevingen van het Fablab-type om het NEETS-publiek op speelse en praktische wijze vertrouwd te maken met ICT en/of ICC - 300 mensen per jaar), EDU Centre (ontwikkelt bijscholingscursussen voor leerkrachten over hun digitale vaardigheden met betrekking tot innovatieve onderwijsinstrumenten waarbij gebruik wordt gemaakt van gaming-mechanismen. Begeleiding van studenten - 500 personen per jaar), Maker Space & Entrepreneur Center (Het opzetten van een omgeving die bevorderlijk is voor ondernemerschap in de CCI-sector - 120 personen per jaar), Espace des possibles et

fabrique des possibles (Het ontwikkelen van de creatieve economie en een partnerschap met een op ICC gericht innovatie- en incubatiecentrum (gaming, AI, augmented reality, digitale kunsten - 250 personen per jaar), Comptoir numérique (partnerschap met de andere competentiecentra om tegemoet te komen aan de behoeften van bedrijven op het gebied van permanente opleiding van hun personeel (upskilling), op de strategische gebieden ICT & ICC - 200 personen per jaar). Het totale project zal in verschillende grote fasen worden uitgevoerd. De eerste fase vertegenwoordigt het grootste deel van de investering (aankoop van de tweede helft van het gebouw van IDEA, dat momenteel mede-eigendom is, voor een bedrag van 1,1 miljoen euro - beginselakkoord bereikt). Daarna zal het pand worden opgeknapt en zullen zonnepanelen worden geïnstalleerd.

Dit centrum wil voorzien in de opleidingsbehoeften voor de volgende knelpuntberoepen en kritische functies (2020): Webontwikkelaar, computerontwikkelaar, computeranalist, bedrijfsanalist, computerbeveiligingsdeskundige.

Het competentiecentrum Technifutur® (4,20 miljoen euro) in Seraing moet worden gerenoveerd om het te voorzien van de modernste infrastructuur die aan de competentie-eisen van de toekomst voldoet. Deze renovatie van bijna 2.000 m² heeft ook tot doel de energieprestaties van het gebouw te verbeteren. Het Green & Smart investeringsprogramma van Technifutur® is structurerend in die zin dat het niet alleen een positieve en duurzame energie- en milieu-impact beoogt, maar vooral elk jaar een zeer groot aantal doelgroepen bereikt die profiteren van een verbetering van hun vaardigheden en gedrag (opleidingen en sensibiliseringssessies voor stagiairs - werknemers - werkzoekenden - leerlingen/studenten + bedrijven - scholen). Op basis van een onafhankelijke studie, die momenteel wordt uitgevoerd, zullen de meest geschikte technische oplossingen worden gekozen om de nagestreefde doelstellingen te bereiken. Op basis hiervan zullen een of meer bestekken worden opgesteld voor de uitvoering van de werkzaamheden. Voor elke fase zal een overheidsopdracht worden opgesteld. Daarna volgt de uitvoeringsfase van de werkzaamheden. Technifutur® beschikt over een projecteenheid die de uitvoering vanuit technisch en administratief oogpunt zal kunnen volgen. Een afdeling houdt zich ook bezig met de overheidsopdrachten. Naast het investeringsluik zal een team van technici/opleiders betrokken zijn bij het opleidings- en demonstratieluik.

Dit centrum wil voorzien in de opleidingsbehoeften voor de volgende knelpuntberoepen en kritische functies (2020): Koeltechnicus, Plaatwerker, Technicus verspaningssystemen (metaal), Lasser, Industriële pijpfitter, Mechanisch monteur, Mechanisch onderhoudsmonteur, Elektromechanicus voor industrieel onderhoud, Mechanisch tekenaar, Technicus industriële installatie en onderhoud, Technicus automatisering en Technicus onderhoud elektronica.

De uitbreiding van het AutoFORM Competence Centre (4,57 miljoen euro) en de uitbreiding van de infrastructuur ervan met het oog op de steeds groeiende vraag op het gebied van opleiding in de autosector. In samenwerking met EDUCAM (Kennis- en opleidingscentrum in de autosector en aanverwante sectoren) wil AutoFORM (toekomstige) werknemers in de snelgroeiende sectoren elektriciteit en waterstof beter opleiden in nieuwe aandrijftechnologieën. Een andere belangrijke ontwikkeling betreft rijassistentiesystemen die zullen leiden tot de ontwikkeling van autonoom rijden. Deze steeds complexere systemen zullen ook nieuwe competenties en een grondige ICT-kennis vereisen. Deze technologische sprong zal het tekort aan arbeidskrachten in de sector waarschijnlijk niet

verminderen. Helaas kan de infrastructuur niet meer aan alle opleidingsbehoeften voldoen. Voorgesteld wordt om op de bestaande parkeerplaats 3 klaslokalen-werkplaatsen (438 m²) te bouwen en een parkeergarage met 308 plaatsen (1900 m²) te creëren voor opleidingen in elektrotechniek en carrosserie, in knelpuntberoepen maar ook in de beroepen van de toekomst.

Dit centrum wil voorzien in de opleidingsbehoeften voor de volgende knelpuntberoepen en kritische functies (2020): Mechanici vrachtwagens, multifunctionele monteur, onderhoudstechnicus en diagnostisch technicus, carrosseriebouwer.

De uitbreiding van het kenniscentrum voor de groene sectoren (3,74 miljoen euro) (Ath) moet voorzien in de behoefte aan competentie in verband met de uitdagingen van de klimaatverandering in de groene sectoren. Er zijn namelijk veel nieuwe mogelijkheden op het gebied van land- en tuinbouw, bosbouw, parken en tuinen, technische land- en tuinbouwwerkzaamheden. Talrijke investeringen in de bescherming van de biodiversiteit (beschermde gebieden, nationale parken, vergroening van steden, aanpassing van bossen aan de klimaatverandering, verplaatsing van levensmiddelen, enz.) zullen een bijkomende vraag naar werknemers tot stand brengen die zijn opgeleid in de groene beroepsactiviteiten. Het competentiecentrum zal andere actoren met aanvullende expertise (competentiecentra, opleidingscentra, IFAPME, scholen, enz.) en partners uit de onderzoeks- en innovatiesector bij zijn werkzaamheden betrekken en deze inschakelen in een strategie van samenwerking en gezamenlijk delen van de hulpmiddelen. Doel van het project is een nieuwe site en mobiele opleidingsinstrumenten te ontwikkelen waarmee het grondgebied van het Waals Gewest kan worden bestreken en aan nieuwe behoeften kan worden voldaan. Het centrum zal ook een beroep doen op verschillende financiële middelen om de opleidingen te financieren (gewestelijke en Europese fondsen, betalende opleidingen voor werknemers, financiering in verband met samenwerkingsovereenkomsten) en zal zich aansluiten bij de deskundigheid en het aanvullende opleidingsaanbod van IFAPME. Forem en IFAPME beschikken over verschillende diensten die alle administratieve en budgettaire stappen voor de verwezenlijking van het project zullen kunnen ondernemen.

De uitbreiding van de infrastructuur van klassiek opleidingscentrum van Forem (5,704 miljoen euro) zal het mogelijk maken aan de behoeften van verschillende centra te voldoen. Voor het verkeersveiligheidsexpertcentrum voor vrachtwagens en bussen/ autocars zullen een slipstrook, een omkeerrotonde en een brandoefenterrein worden ingericht om het oefenterrein te voltooien. Deze uitbreiding zal ons op termijn in staat stellen een globale dienst aan te bieden (opleiding / bewustmaking) als expertisecentrum op het gebied van opleiding en verkeersveiligheid op Europees niveau (met name acties in verband met zuinig rijden, rijgedrag en praktische toepassingen op het gebied van de dode hoek, enz.) In samenwerking met de Logistieke Competentiecentra is het de bedoeling opleidingsmodules te ontwikkelen die verband houden met digitalisering: optimalisering van routes, tracking, rijtijden, digitale CMR, reizen buiten de EU, enz. Met betrekking tot het Centre de Formation à la Maintenance et l'Usinage et le Pôle Bois is het de bedoeling de bestaande 800m² uit te breiden met 800 m² en de investering te voltooien, met name op het gebied van milieu (hergebruik van regenwater, terugwinning van afval, ecologische stedenbouwkundige verplichtingen, enz.). Forem beschikt over een ondersteunende dienst met alle nodige vaardigheden voor de uitvoering van vastgoedprojecten en heeft ervaring

met het gebruik van Europese financiering voor de aanleg van vastgoedinfrastructuur. Met betrekking tot de Pôle Bois is Idélux belast met de realisatie van het centrum, waaraan nu de laatste hand moet worden gelegd.

De oprichting van een Centre des Eco-Technologies Contemporaines et de la formation continue (30 miljoen euro) in Bergen zal het mogelijk maken een geavanceerde opleiding te ontwikkelen in de sector Nieuwe Materialen voor de volgende gebieden: bouw, energie-efficiëntie, mobiliteit, biomedische toepassingen. De regio rond Bergen werd gekozen omdat zij beschikt over een uniek ecosysteem op het gebied van nieuwe materialen dat op nationaal niveau wordt erkend. De regio telt tal van actoren op het gebied van onderzoek en ontwikkeling, waaronder UMons en zijn instituut voor wetenschappelijk onderzoek en materiaaltechniek, MATERIA NOVA: een erkend onderzoekscentrum gespecialiseerd in nieuwe materialen, BCRC (Belgisch Keramisch Onderzoekscentrum): een erkend onderzoekscentrum gespecialiseerd in keramiek, INISMA: een interuniversitair instituut voor silicaten, bodems en materialen, CERTECH: een erkend onderzoekscentrum gespecialiseerd in producten en processen die verband houden met de chemische industrie, CTP (Centre Terre et Pierre): een erkend onderzoekscentrum gespecialiseerd in “Minerale verwerking”. Dit ecosysteem wordt vervolledigd door Multitel en CLICK, die een onderzoeks- en innovatiecluster vormen die aan het project zal worden toegevoegd in het kader van zijn digitale luik. Afgezien van de wil om een groot opleidingscentrum in nieuwe materialen op te richten, beoogt dit project immers ook innoverende opleidingstechnieken op basis van simulatie en virtualisatie toe te passen. Er zijn twee passieve gebouwen gepland, het eerste in Bergen (het technologisch platform op de terreinen van de universiteit van Bergen, 6.000m²) en het tweede in Jemappes (het opleidingscentrum met FOREM, 8.000m²). Er zal worden gezorgd voor een permanente wisselwerking tussen opleiding en technologisch onderzoek ten einde een gecoördineerde innoverende opleiding te waarborgen.

Het project voor de oprichting van het Centre des Eco-Technologies Contemporaines et des Nouveaux Matériaux bestaat erin wetenschappelijk onderzoek, innovatie, ontwikkeling, economische actoren en opleiding te koppelen om de vaardigheden van de beroepsbevolking in een van de meest beproefde delen van Wallonië te verbeteren. Het doel is de op te leiden personen in staat te stellen de technologieën te beheersen die verband houden met de toepassing en recycling van de nieuwe materialen die de kern zullen vormen van de economische en ecologische overgang. Deze opleiding om te profiteren van gekwalificeerde en naar behoren opgeleide arbeidskrachten, zal bedrijven in staat stellen ten volle te profiteren van de waardeketen van Nieuwe Materialen en de economische voordelen van door de Faciliteit gesteunde bouw- en renovatieprojecten te maximaliseren.

De doelstellingen van het Centrum zijn:

- De ontwikkeling van een nieuw aanbod van geavanceerde opleiding en innoverende pedagogie (dankzij simulatie en digitalisering) in de sector Nieuwe Materialen op de gebieden: ecoconstructie, energie-efficiëntie, mobiliteit, bio-medisch
- de verbetering van de inzetbaarheid van de beroepsbevolking van het grondgebied door hun kwalificaties te versterken, waardoor kan worden voldaan aan de ontwikkelingsbehoeften van de ondernemingen die centraal zullen staan in het herstelplan

- Eerbiediging van de vijfvoudige spiraal (zie hieronder) ten voordele van de ondernemingen en het milieu
- De versterking van de “Nieuwe Materialen”-sector in Wallonië met gekwalificeerde en beschikbare HR die voldoen aan de eisen en veranderingen van de hedendaagse bedrijfswereld
- het ter beschikking stellen aan bedrijven, sociale ondernemingen en onderzoekscentra van apparatuur voor innovatie
- Het creëren van een multiplicatoreffect op het gebied van opleiding en onderzoek, in samenhang met de clusters ter bevordering van het concurrentievermogen (+ versnelling van de overdracht van onderzoek - opleiding - bedrijfsleven)
- Aanmoediging van de vermenging van publiek op dezelfde plaatsen (kruisbestuiving), verrijking van de opleiding, sociale integratie
- De stimulering van een hefboomeffect op de economische ontwikkeling en de werkgelegenheid in de regio door het unieke ecosysteem van Bergen en de regio op het gebied van nieuwe materialen (internationaal erkend om zijn hoge wetenschappelijke kwaliteit)

De aan deze infrastructuurprojecten verbonden risico's zijn het niet ontvangen van regelmatige offertes voor de overheidsopdrachten en bouwrisico's in het algemeen.

Staatssteun

De gebouwen die in het kader van deze fiche worden gebouwd/verbouwd, zijn bestemd voor de opleiding van werkzoekenden, leerkrachten en leerlingen in het onderwijs. Daarom mag de via de FHV verkregen financiële steun niet als staatssteun worden beschouwd.

Doelpubliek

- Leerplichtige jongeren van 15 jaar en ouder die een alternerende opleiding volgen;
- Jongeren die geen werk hebben en geen onderwijs of opleiding volgen;
- Volwassenen in opleiding (coördinatie- en managementopleiding, opleiding voor bedrijfsleiders, werknemers in bijscholing, enz.);
- Werkzoekenden (*atypische profielen, degenen die ver van de arbeidsmarkt staan, migranten, herintredende vrouwen, profielen in reconversie*);
- Kandidaten voor het creëren van activiteiten - overname/overdracht van ondernemingen;
- Docenten en studenten in het kwalificerend onderwijs, in partnerschap met de competentiecentra.
- Kinderen via bewustmakings- en ontdekkingsactiviteiten met betrekking tot gespecialiseerde beroepen (STEAM, groene beroepen, enz.)

Periode van uitvoering

De verschillende bouw-, inrichtings- en uitrustingsprojecten zijn in overeenstemming met de stappen die in II worden vermeld. Voor elk project is een gedetailleerd tijdschema verstrekt, dat loopt van Q4 2021 tot Q2 2026.

ID	I – 5.04.
Naam	Leer-en loopbaanoffensief
Type	Investment
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	75,09
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	31%
Einddatum van het project	12/2024

Dit door de sociale partners en de Vlaamse regering overeengekomen project omvat 5 verschillende initiatieven die hieronder afzonderlijk worden beschreven en een hervorming.

Uitdagingen

De coronacrisis heeft een grote impact op onze arbeidsmarkt. In Vlaanderen werden meer dan een half miljoen werknemers tijdelijk werkloos tijdens de eerste lockdown in de maanden maart, april en mei van 2020, een derde van de private tewerkstelling. Op enkele weken tijd steeg de Vlaamse werkloosheid terug naar het niveau van 3 jaar geleden, nooit eerder steeg de werkloosheid zo snel.

De Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners zijn vastberaden om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt aan te pakken vanuit een veerkrachtige en inclusieve arbeidsmarkt. Via het zogenaamde VESOC (Vlaams economisch sociaal overlegcomité) akkoord¹³ tussen de sociale partners en de Vlaamse regering, worden er drie pijlers en een twintigtal speerpunten naar voor geschoven, gebaseerd op het advies van een arbeidsmarkexpertencomité. De drie pijlers zijn een opleidings- en loopbaanoffensief, Vlaanderen digitaliseren en iedereen (duurzaam) aan het werk. Om dit akkoord met de sociale partners over de relance van de arbeidsmarkt te financieren doet de Vlaamse Regering beroep op zowel middelen uit FHV (zie hieronder en in het andere project ““digitale vaardigheden”) als middelen uit ReactEU (vb. acties rond werkplekleren).

De maatregelen gesloten in dit akkoord met de sociale partners versterken de ambitie uit de eerdere beleidsnota om naar een werkzaamheidsgraad van 80% te gaan. Dit vereist een VDAB die samen met partners klaarstaat om de nieuwe instroom van werkzoekenden het hoofd te bieden. Wie zijn werk verliest als gevolg van corona zal begeleid worden naar een nieuwe job, maar evenzeer blijft VDAB inzetten op activering van anders-actieven (vb. NEET-jongeren) en inburgeraars. Een inclusieve arbeidsmarkt bereiken we door acties te ondernemen op zowel de vraag- als aanbodzijde van de arbeidsmarkt. VDAB voorziet hiervoor een betere samenwerking met inburgering uit en werkt in dit kader ook verschillende acties uit om de uitstroom naar werk van anderstalige klanten te bevorderen. We doen hier maximaal beroep op partners om het aanbod te versterken, denk bv. aan taal coaching op de werkvloer. Langs de andere kant sensibiliseren we werkgevers op vlak van non-discriminatie door een academisch monitoringssysteem in sectoren. Om een hogere

13 <https://www.serv.be/serv/publicatie/vesoc-akkoord-alle-hens-dek>

werkzaamheidsgraad te bereiken, moet werken ook steeds lonen. We implementeren hiertoe de Vlaamse jobbonus conform de modaliteiten zoals bepaald in het Vlaams regeerakkoord.

Een van de pijlers binnen het relance akkoord met de sociale partners is het opleiding- en loopbaanoffensief: we willen levenslang leren effectief realiseren. De huidige coronacrisis blijkt een opportuniteit om een versnelling te realiseren en om meer Vlamingen via opleiding, omscholing en (her)oriëntering te versterken in hun loopbaan. We maken van 2021 het jaar van de opleiding, een ambitieus jaar waarin we zoveel mogelijk werknemers, werkzoekenden, tijdelijk werklozen en inactieven zullen opleiden, omscholen en heroriënteren.

Met deze investeringen en hervormingen spelen we in op:

- **LSA 1 van 2019** (“De hindernissen om te werken wegnemen en de doeltreffendheid van een actief arbeidsmarktbeleid versterken, met name voor laagopgeleiden, oudere werknemers en mensen met een migratieachtergrond.”)
- **LSA 3 van 2019** (“[...] en de vaardighedenmismatches aanpakken”)
- **LSA 1 van 2020** (“De gevolgen van de crisis voor de werkgelegenheid en de samenleving verzachten, met name door doeltreffende actieve arbeidsmarktmaatregelen te bevorderen.”)
- **LSA 2 van 2020** (“en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.”)

1. Eerste luik: “Competentiechecks en transitiepunten”

Doelstellingen

We willen met competentiechecks de veerkracht van werknemers en ondernemingen versterken, hen leren om te gaan met veranderingen, hen weerbaarder te maken bij economische shocks. Ondernemingen die sterk getroffen zijn, willen we ondersteunen opdat hun werknemers tijdelijk aan de slag kunnen bij andere ondernemingen waar er tekorten ervaren worden. In een snel veranderende arbeidsmarkt willen we de veerkracht van werknemers en ondernemingen versterken, en hen ondersteunen bij het omgaan met veranderingen en in het bijzonder de impact van corona.

Concreet willen we:

- Dat werkenden hun competenties beter in kaart kunnen brengen en gericht kunnen leren en/of werkervaring kunnen opdoen;
- Dat een onderneming meer zicht heeft op de aanwezige competenties en nodige competenties, en vandaaruit gericht opleidings- en loopbaantrajecten faciliteert;
- Dat ondernemingen in moeilijkheden ondersteund kunnen worden bij het zorg dragen voor hun werknemers opdat zij tijdelijk aan de slag kunnen en hun competenties versterken bij andere ondernemingen waar er tekorten spelen;
- Dat we loopbaantransities mogelijk maken vanuit een open vizier, ook over de grenzen van sectoren, regio's, statuten heen;
- Dat we werknemers van krimp naar groeisectoren en vooral naar openstaande vacatures kunnen begeleiden;

- Dat we vacatures in toekomstsectoren (zorg, digitaal, duurzaamheid) beter invullen en de transformatie van toekomstsectoren en -activiteiten in onze economie ondersteunen vanuit loopbaandynamiek en een versterking van het menselijk kapitaal.

Met deze competentiechecks zetten we sterk in op de eerste en tweede LSA van 2020 (“De gevolgen van de crisis voor de werkgelegenheid en de samenleving verzachten, met name door doeltreffende actieve arbeidsmarktmaatregelen te bevorderen.”, “en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.”)

Door de competentiechecks voor werkgevers te richten naar ondernemingen met minder dan 50 werknemers, richten we ons tot kleine (kwetsbaardere) ondernemingen waar vaak geen aandacht is voor opleiding en transitie. Door levenslang leren aan te moedigen zorgen we ervoor dat de loopbaanduurzaamheid van werknemers in kleine ondernemingen versterkt wordt. De competentiecheck voor werknemers richt zich tot alle werknemers en zelfstandigen, maar via outreachende acties wordt er gezorgd dat ook de meeste kwetsbare werknemers stilstaan bij hun competenties en loopbaan. De transitiepunten richten zich specifiek tot sectoren en ondernemingen waarin de werkzekerheid van de werknemers bedreigd is.

Dit initiatief leunt ook sterk aan bij het goedgekeurde project “de bevordering en ontwikkeling van groene vaardigheden” in het kader van de technische ondersteuning (TSI) van de Europese Commissie. Beide projecten zullen inzichten van elkaar kunnen gebruiken.

Uitvoering

1. We willen **ondernemingen** (tot 50 werknemers) financieel ondersteunen bij het uitvoeren van competentiechecks op ondernemingsniveau zodat de situatie op het vlak van competenties binnen de onderneming in beeld wordt gebracht en een plan van aanpak wordt opgesteld. Om zo veel mogelijk KMO's te bereiken en de administratieve last te beperken, is er gekozen op te werken via intermediaire ledenorganisaties als promotoren (vb. sectorale (opleidings-)fondsen, speerpunclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken, ...) en niet een oproep naar ondernemingen zelf te richten. De promotor moet actief KMO's werven, hen ondersteunen in het in kaart brengen van competenties en een plan van aanpak op te stellen om met de competenties aan de slag te gaan. Dit kan in de vorm van ontwikkeladviezen inclusief warme toeleiding naar andere opleidingsincentives.
2. Via **transitiepunten** brengen we ook groeisectoren en groei-ondernemingen (ontvangende sectoren en ondernemingen) in het kader van (tijdelijke of permanente) externe jobmobiliteit in beeld en zorgen we dat zowel ondernemingen als burgers zicht krijgen op de kansen die er zijn om met hun competentieprofielen aan de slag te gaan, dat er een aanbod is. Op die manier ondersteunen we ondernemingen in moeilijkheden bij het zorg dragen voor hun werknemers en bij het verruimen van mogelijkheden om de loopbanen van werknemers wiens werkzekerheid bedreigd is duurzaam te versterken. De transitiepunten worden sectoroverschrijdend of regionaal ingericht en vanuit een partnerschap van publieke en private dienstverleners, kennisinstellingen en bedrijven vorm gegeven. Op 1 februari werd als voortraject op de transitiepunten een gesloten oproep 532 naar VDAB gelanceerd. De indieningsdeadline is 26 februari 2021. Het project gaat van start op 1 april 2021

tot en met 31 december 2021. Dit voortraject wordt uitgewerkt als een proeftuin om zicht te krijgen op methodieken en modellen. Een brede oproep wordt voorbereid met lancering tegen 1 juli 2021. Goedgekeurde projecten kunnen daarbij opstarten vanaf 1 januari 2022.

3. Op termijn kan elke **werkende** zelf een competentiecheck-up laten uitvoeren. We ontwikkelen hiervoor een gevalideerde competentiecheck als instrument/aanpak om competenties bij werknemers te peilen. Om een gerichte uitrol mogelijk te maken:
  - piloteren we met outreachende acties naar werknemers met een kwetsbare loopbaanpositie die hun loopbaan willen versterken. We brengen via competentiecheck-ups hun 21ste eeuwse vaardigheden in kaart en coachen en helpen hen op weg richting ondersteunende acties.
  - Zetten we een lerend netwerk op om de diverse initiatieven op te volgen, goede praktijken zichtbaar te maken en inzichten mee te nemen voor de ontwikkeling van een instrument/aanpak

Dit wordt uitgewerkt in het najaar van 2021.

Staatssteun

Dit project bestaat uit 3 onderdelen:

- **Competentie coaching voor ondernemingen in transitie:** De toegekende subsidie is de minimissteun in de zin van verordening nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun.
- **Transitiepunten:** De subsidie is ofwel geen staatssteun of valt onder de toepassing van verordening nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun.
- **Werkenden een competentiecheck laten uitvoeren:** De details zijn hiervoor nog niet uitgewerkt, waardoor het momenteel nog niet mogelijk is om een staatssteunanalyse uit te voeren. Waarschijnlijk zal hier geen sprake zijn van staatssteun aangezien de check zich niet richt tot ondernemingen.

Deze staatssteuninschatting is gemaakt op basis van de momenteel beschikbare informatie. Toekomstige inhoudelijke wijzigingen kunnen een impact hebben op de huidige staatssteun inschatting en dient op dat moment te worden herzien.

Doelgroep

1. **Competentiechecks voor ondernemingen:** In mei 2021 start een consultatie bij sectoren en partners om de oproep vorm te geven. De oproep zal beschikbaar zijn in zomer 2021. In het najaar 2021 kunnen de eerste ondernemingen aan de slag.
2. **Transitiepunten:** In de gesloten oproep (als proeftuin, ter voorbereiding op de bredere oproep) richten we ons tot de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB). Concreet kan VDAB deze oproep uitvoeren in een

partnerschap met publieke en private dienstverleners, kennisinstellingen en bedrijven. Als finale doelgroep (eindbegunstigde) heeft deze oproep Vlaamse bedrijven en organisaties en hun werknemers voor ogen. De focus ligt kwetsbare werknemers die nog aan het werk zijn maar waarvan de werkgever aangeeft dat hun werkzekerheid bedreigd is.

3. **Competentiechecks voor werkenden:** alle werkenden

Periode van uitvoering

1. **Competentiechecks voor ondernemingen:** Open oproep in Q3 2021. De oproep staat permanent open tot de beschikbare middelen uitgeput zijn.
2. **Transitiepunten:** Gesloten oproep werd op 1 februari gelanceerd als voortraject op de transitiepunten naar VDAB gelanceerd. De indieningsdeadline is 26 februari 2021. Het project kan starten op 1 april en dit voor 9 maanden tot 31 december 2021. Een brede oproep wordt voorbereid met lancering tegen 1 juli 2021. Goedgekeurde projecten kunnen daarbij opstarten vanaf 1 januari 2022.
3. **Competentiechecks voor werkenden:** Hier loopt nog een verkenningstraject waardoor de lancering pas voorzien is vanaf het najaar van 2021.

2. Tweede luik: “(Online) Opleidingsaanbod uitbouwen”

Doelstellingen

De doelstelling van dit project is het breder bekend maken en efficiënter ontsluiten van het bestaande opleidingsaanbod en de verdere uitbreiding van het opleidingsaanbod, zowel online als face-to-face. Het betreft hierbij zowel opleidingen in eigen beheer als via samenwerking met partners.

Met een beter (online) ontsloten opleidingsaanbod willen we zowel (kwetsbare)werknemers, werkzoekenden, tijdelijk werklozen als ondernemingen en zelfstandig ondernemers meer wendbaar en beter inzetbaar maken en de competentie mismatch (knelpuntberoepen) aan pakken. Hiermee zetten we versneld in op de omslag naar levenslang leren.

We proberen zoveel mogelijk burgers met een precare loopbaan, zoals jonge uitzendkrachten, gefailleerden, freelancers, tijdelijk werklozen,... te bereiken en overtuigen.

Met het uitbouwen en beter ontsluiten van het (online) opleidingsaanbod komen we toe aan de derde LSA van 2019 (“... en de vaardighedenmismatches aanpakken”) en de tweede LSA van 2020 (“en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.”).

Uitvoering

In de voorbije maanden heeft VDAB reeds gewerkt aan het in stelling brengen van een ruim en toegankelijk online opleidingsaanbod. De online modules voor werkzoekenden worden de komende maanden verder ingezet voor de digitale doorstart van opleidingen waar centrumleren (nog) geen optie is. Diezelfde online modules en infopakketten vormen daarnaast een op zich staand aanbod voor geïnteresseerde burgers, o.a. voor de tijdelijk werklozen. In 2021 blijven we verder inzetten op de productie van nieuwe modules, webinars en digitale infopakketten en de digitalisering van bestaande opleidingen.

Later in 2021 -en afhankelijk van de epidemiologische context- hopen we dat de situatie voldoende genormaliseerd zal zijn om de face-to-face opleidingen van VDAB en partners te herlanceren. VDAB bouwt het sectorale opleidingsaanbod verder toekomstgericht uit en zorgt voor een goede ontsluiting en afstemming in het aanbod. Met brede communicatiecampagnes overtuigen we zo veel mogelijk burgers van de voordelen om zich om- en bij te scholen. We proberen daarbij zoveel mogelijk burgers met een precare loopbaan, zoals jonge uitzendkrachten, gefailleerden, freelancers, tijdelijk werklozen... te bereiken en overtuigen. We zorgen voor een grotere instroom o.a. door het volledige aanbod aan opleidingen en competentieversterking voor werkzoekenden kosteloos open te stellen voor de tijdelijk werklozen. We maken het in 2021 ook tijdelijk mogelijk voor ondernemers in faling of die gebruik maken van het overbruggingsrecht om gratis opleidingen in VDAB beheer te volgen. We maken ook werk van een bredere erkenning van arbeidsmarktgerichte opleidingen.

Staatssteun

Voor het opleidingsaanbod naar kwetsbare ondernemers kan er eventueel sprake zijn van staatssteun, maar dan geldt de de-minimis.

Doelgroep

- Het project richt zich tot de volledige groep burgers op beroepsactieve leeftijd, met bijzondere aandacht voor de meer kwetsbare groepen, zoals:
- werkzoekenden
- tijdelijk werklozen
- kwetsbare ondernemers
- kwetsbare werknemers

Periode van uitvoering

De bredere ontsluiting en uitbreiding van het online opleidingsaanbod loopt sinds begin 2021 en loopt door tot 2022.

De bredere ontsluiting en uitbreiding van het face-to-face opleidingsaanbod is afhankelijk van de epidemiologische context. Verwacht wordt dat centrumleren vanaf Q2 2021 terug meer mogelijk wordt. Ook deze acties lopen tot 2022.

3. Derde luik: “Opleiding voor tijdelijk werklozen”

Specifiek uitdagingen

In Vlaanderen werden meer dan een half miljoen werknemers tijdelijk werkloos tijdens de eerste lockdown in de maanden maart, april en mei van 2020, een derde van de private tewerkstelling. Ook in januari 2021 zijn nog steeds 150.859 Vlaamse werknemers minstens één dag tijdelijk werkloos geweest.

Zie uitdagingen van sub-project 1. Competentiechecks en transitiepunten.

Doelstellingen

Het objectief is om deze tijdelijk werklozen zo maximaal mogelijk stimuleren om hun competenties te versterken via opleidingen of een andere competentieversterkende actie. We volgen in het bijzonder de groep op die intensief tijdelijk werkloos is. Onze ambitie is dat de helft van hen een opleiding, stage of vrijwilligerswerk volgt of instapt in een tijdelijke job.

Zo ondernemen we specifieke acties om ons opleidingsaanbod tot bij de tijdelijk werklozen te brengen. De focus ligt op gratis (online) opleidingen, workshops en webinars. Tijdelijk werklozen kunnen alle door VDAB erkende opleidingen (bij VDAB en partners) volgen en kunnen in aanmerking komen voor opleidingsincentives voor werknemers. Daarnaast voorzien we ook de mogelijkheid om opleidingen te volgen die niet erkend zijn door VDAB, als deze arbeidsmarktgericht zijn en aanvullend op het erkend aanbod van VDAB (via opleidingsvouchers). Het gaat om korte arbeidsmarktgerichte opleidingen die de duurzame tewerkstelling van de klant verhogen.

We geven dit opleidingsaanbod voor tijdelijk werklozen samen met de sectoren verder vorm. In zwaar getroffen sectoren en in krimpsectoren zetten we prioritair in op communicatie van ons opleidingsaanbod. Elke intensief tijdelijk werkloze krijgt in 2021 een opleidingsaanbod op maat, afgestemd met de sectoren. Ook de betrokken werkgevers worden geïnformeerd over het sectorspecifieke opleidingsaanbod met de vraag dit mee te ondersteunen bij hun werknemers. Ook kwetsbare ondernemers, die momenteel bijvoorbeeld gebruik maken van het overbruggingsrecht, krijgen gratis toegang tot VDAB-opleidingen.

Met deze aanpak naar tijdelijk werklozen zetten we sterk in op de eerste en tweede LSA van 2020 ("De gevolgen van de crisis voor de werkgelegenheid en de samenleving verzachten, met name door doeltreffende actieve arbeidsmarktmaatregelen te bevorderen.", "en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.")

Uitvoering

VDAB heeft de nodige gegevensuitwisseling mogelijk gemaakt met het federale beleidsniveau en heeft voor de tijdelijk werklozen een communicatieplan en dienstverleningsaanbod uitgewerkt.

VDAB wil alle tijdelijk werklozen benaderen met een passend aanbod. Hoe intensiever de tijdelijke werkloosheid, hoe intensiever en persoonlijker de tijdelijk werkloze benaderd wordt met een aanbod van VDAB:

- We communiceren het brede opleidings- en begeleidingsaanbod herhaaldelijk (digitaal) naar alle tijdelijk werklozen, ook al is de tijdelijke werkloosheid van korte duur.
- Wie 10 dagen of meer tijdelijke werkloosheid noteert zullen we meer herhaaldelijk, digitaal én meer persoonsgericht benaderen met een sectorspecifiek aanbod. Voor deze groep benadrukken we nog meer dat het belangrijk is om de vrijgekomen tijd te benutten voor competentieversterking.
- Wie zich drie opeenvolgende maanden gedurende 10 dagen of meer in tijdelijke werkloosheid bevindt, beschouwen we als intensief tijdelijk werkloos. Deze groep krijgt een nog meer diepgaande opvolging, indien nodig met begeleiding op vlak van (her) oriënteren, solliciteren, gepast aanbod vinden, ...Onze doelstelling is om 50% van de

intensief tijdelijk werklozen in een opleiding, stage, vrijwilligerswerk of andere tijdelijke job te krijgen. Op langere termijn is ons objectief om alle intensief tijdelijk werklozen te bereiken én zich te laten inschrijven bij VDAB. Voor dit laatste overleggen we met de federale overheid.

Staatssteun

Voor het opleidingsaanbod naar kwetsbare ondernemers kan er eventueel sprake zijn van staatssteun, maar dan geldt de de-minimis.

Doelgroep

- kwetsbare werknemers, in het bijzonder de tijdelijk werklozen
- kwetsbare ondernemers.

Periode van uitvoering

Het project start in Q1 2021 en loopt door tot 2022.

4. Vierde luik: “Sterk sociaal ondernemerschap”

Uitdagingen

Zie ook uitdagingen van sub-project 1. Competentiechecks en transitiepunten.

Ondernemers binnen de sociale economie sector moeten niet langer haalbare activiteiten afstoten en heroriënteren, steeds rekening houdend met de mogelijkheden van de doelgroep. Reeds in 2018 werden door het departement Werk en Sociale meerdere Trendrapporten¹⁴ opgesteld om sociale economie-ondernemers te leiden in deze omwentelingen. De corona-crisis versnelt deze trends. We zien vb. verschuivingen richting een meer online, maar lokale economie. E-commerce is de norm geworden over alle bevolkingslagen heen, maar tegelijkertijd stellen we vast dat er een groeiende bereidheid is om lokaal te kopen, waarbij duurzaamheid een belangrijk aspect is. Ook is een groeiende aandacht voor een meer circulaire economie, waarbij grondstoffen herbruikt worden en veelal steunt op een lokale processtroom (vb. hersteleconomie). Deze transities bieden opportuniteiten voor de sociale economie om vanuit hun verankering, flexibiliteit, expertise en bedrijfsmodel actief een rol te spelen als lokale partner, als innovator (vb. co-bots) of lokale dienstverlener, maar de sociale economie ondernemingen moeten hierin ondersteund worden.

Deze sector stond door de laatste hervormingen met nadruk op doorstroom en nieuwe markten die werden aangeboord al voor corona voor heel wat nieuwe uitdagingen op vlak van opleiding. Nieuwe trends van digitalisering en automatisering zijn hier zeker niet nieuw, maar corona heeft wel echt voor een schokeffect gezorgd en het aanleren van hard en soft skills bovenaan op de agenda gezet. Ondanks verschillende acties rond levenslang leren zien we dat dit nog niet echt leeft binnen de sector. Door in te zetten op opleiding willen we voluit blijven investeren in levenslang leren.

14 <https://www.socialeconomie.be/nieuws/trendrapporten-sociale-economie>

Doelstellingen

Dit investeringsproject stimuleert toekomstgericht ondernemen door erkende sociale economie ondernemingen te ondersteunen in hun strategische transformatie. Personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt met rendementsverlies en begeleidingsnood kunnen via volwaardig en duurzaam werk worden geïntegreerd in de samenleving en zo stapsgewijs een meer inclusieve arbeidsmarkt doen realiseren. Daartoe moeten de erkende sociale economie ondernemingen, in goede samenwerking met de reguliere economie, hun opdracht (ondersteuning en tewerkstelling op maat bieden en kwalitatief inzetten op de groei van competenties en doorstroom) ten volle kunnen waarmaken.

Het investeringsproject omvat 2 deelprojecten.

Via een open innovatie-oproep bieden we strategische investeringssteun aan sociale economie-ondernemingen die, met het oog op een sterker samenwerkingsverband met reguliere ondernemingen, inzetten op digitalisering, strategische insourcing, lokale productie, vergroening (klimaatopwarming, circulaire economie) ... als antwoord op de coronacrisis. Het kan hierbij gaan over de transitie naar nieuwe businessmodellen (inkopen advies), de implementatie van hertekende productieprocessen (projectkosten), versterkte samenwerkingsverbanden, wisselwerking en samenwerkingsinvesteringen met de reguliere economie... Doelstelling is de wendbaarheid, veerkracht, productiviteit, ondernemerschapscultuur en toekomstgerichtheid van deze sociale ondernemingen te verbeteren. We moedigen actief de inzet naar duurzame, groene, circulaire transities aan.

Deze oproep richt zich op het ondersteunen van strategische transformaties door erkende sociale economie ondernemers te ondersteunen bij:

- Het conceptualiseren en ontwikkelen en implementeren van nieuwe, innovatieve activiteiten met als doelstelling om onaangesproken markten aan te spreken ten gevolge van de coronacrisis. Deze activiteiten kunnen betrekking hebben op zowel de dienstverlening, producten, businessmodellen als samenwerkingsmodellen.
- Het optimaliseren en innoveren van de bestaande bedrijfsprocessen (inclusief de implementatie van de nieuwe processen) met als doelstelling om toekomstgericht te ondernemen en optimaal en flexibel te kunnen reageren op toekomsttrends als sociale economie-onderneming.

We honoreren van ambitieuze en innovatieve projecten waarbij we projecten selecteren op basis van concrete kwantitatieve en kwalitatieve beoordelingscriteria. We voorzien een maximale subsidie van 150.000 - 200.000 euro per project. Met dit bedrag kunnen we minimaal circa 50 - 65 innovatieve projecten ondersteunen.

Via een gesloten oproep voor opleidingen, in het kader van transitie ter versterking van vaardigheden en competenties van doelgroepmedewerkers, gericht naar de vormingsfondsen beschutte en sociale werkplaatsen bieden we steun voor:

- De opmaak van een sectoraal opleidingsplan waarbij de strategische uitdagingen en het effect van de veranderende opleidingsnoden en -opportunities door corona op de medewerkers in kaart wordt gebracht.

- De opmaak van een toegankelijk toekomstgericht vormingsaanbod op maat van de medewerkers van de SE en noden van de SE onderneming.
- Acties om levenslang leren te verankeren in de sector.

Met oproepen zetten we in op de eerste en tweede LSA van 2020 (“De gevolgen van de crisis voor de werkgelegenheid en de samenleving verzachten, met name door doeltreffende actieve arbeidsmarktmaatregelen te bevorderen.” , “en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.”)

Uitvoering

Beide oproepen zullen gelanceerd worden door het Departement Werk en Sociale Economie, en voorgelegd worden aan de Vlaamse Regering. De middelen worden toegekend aan goedgekeurde projecten, beoordeeld op vooraf bepaalde criteria.

Staatssteun

Dit project bestaat uit twee onderdelen:

- **Open innovatieoproep strategische investeringssteun:** Hiervoor zal beroep worden gedaan ofwel op de groepsvrijstellingsverordening ofwel zal er een aanmelding gebeuren onder FHV. We plannen hierover een informeel gesprek in met de Europese Commissie om te kijken welke pistes haalbaar zijn.
- **Oproep voor opleidingen:** Deze steun zal vallen onder artikel 31 (opleidingssteun) en/ of 34 (steun ter compensatie van de bijkomende kosten voor de tewerkstelling van werknemers met een handicap) van verordening nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard.

Deze staatssteuninschatting is gemaakt op basis van de momenteel beschikbare informatie. Toekomstige inhoudelijke wijzigingen kunnen een impact hebben op de huidige staatssteun inschatting en dient op dat moment te worden herzien.

Doelgroep

De strategische investeringssteun wordt voorbehouden voor maatwerkbedrijven, en lokale diensteneconomie-initiatieven. De omvang van de beoogde potentiële doelgroep wordt geraamd op circa 185 ondernemingen.

De oproep opleiding richt zich op de paritair beheerde vormingsfondsen van sociale en beschutte werkplaatsen die doelgroepwerknemers (meer personen met een handicap, kortgeschoolden, voorheen langdurig werklozen,... vergeleken met het normaal economisch circuit) te werk stellen.

Periode van uitvoering

Het investeringsproject zal starten in het tweede kwartaal van 2021, met een lancering van beide oproepen. De einddatum (uitbetaling) is voorzien voor het laatste kwartaal van 2023/ 2024 (voor opleiding).

5. Vijfde luik “Gezamenlijk besluit recht Vlaams opleidingsverlof (VOV)”

Doelstellingen

Vlaanderen wil de leergoesting van de werknemers aanwakkeren, want competenties zijn de grondstof van de Vlaamse economie. Werknemers volgen nog te weinig opleiding, zeker in vergelijking met andere Europese landen.

Hoog tijd om meer werknemers te stimuleren tot het deelnemen aan arbeidsmarktgerichte opleidingen. We geven bij wijze van experiment de werkgever de expliciete rol om opleidingen voor te stellen aan hun werknemers zodat ze hun toekomstkansen in de sector of op de Vlaamse arbeidsmarkt versterken. Een duwtje in de rug door de werkgever richting opleiding kan werknemers over de drempel(s) tillen.

De werknemer behoudt de eindbeslissing tot deelname. Van een verplichting door de werkgever kan geen sprake zijn, vandaar de term gemeenschappelijk initiatiefrecht. Vlaams opleidingsverlof blijft het individueel recht van de werknemer om opleiding te volgen en daartoe afwezig te zijn op het werk. De opleidingen die de werkgever voorstelt aan de werknemer hoeven niet gerelateerd te zijn aan de huidige job. Daarom wordt de werkgever hiervoor gecompenseerd door een tussenkomst in de loonkost via de Vlaamse overheid. Opleidingen die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de huidige job zijn en blijven ten laste van de werkgever.

Met dit gezamenlijk besluitsrecht VOV komen we toe aan de derde LSA van 2019 (“... en de vaardighedenmismatches aanpakken”) omdat VOV enkel gebruikt kan worden voor arbeidsmarkt- of loopbaangerichte opleidingen en de tweede LSA van 2020 (“en de ontwikkeling van vaardigheden aan te moedigen.”) omdat we via dit tijdelijk gezamenlijk besluitsrecht potentieel een groep werknemers bereiken die nog geen ontwikkel- of opleidingstrajecten ondernamen

Uitvoering

Aangezien het gaat om een **tijdelijk experiment** werd een pragmatische invalshoek gehanteerd, namelijk welke aanpassingen brengen we aan het Vlaams opleidingsverlof aan om enerzijds de beleidsdoelstelling te realiseren en anderzijds het juridische kader en de procedures en processen snel genoeg te kunnen aanpassen zonder zware impact op de beheerstoepassing van het Vlaams opleidingsverlof.

De werkgever wordt gevraagd om zijn werknemers te stimuleren om opleiding te volgen.

Het bestaande administratieve proces van opleidingsverlof beheerd door het departement Werk en Sociale Economie wordt verder benut, en aangepast om dit experiment mogelijk te maken:

1. Bij het indienen van een terugbetalingsaanvraag Vlaams opleidingsverlof geeft de werkgever aan of het gaat om een opleiding op initiatief van de werknemer of een opleiding op voorstel van de werkgever waarmee de werknemer ingestemd heeft.
2. Als de werkgever zowel terugbetalingsaanvragen indient voor opleidingen op initiatief van de werknemer als op voorstel van de werkgever dan wordt het persoonlijk maximum van de werknemer verdubbeld, dat wil zeggen ingeval van een

voltijdse tewerkstelling wordt het persoonlijk maximum opgetrokken van 125 naar 250 uur.

3. Er kunnen maximum voor 125 uur terugbetalingsaanvragen ingediend worden voor opleidingen op initiatief van de werknemer, en maximum voor 125 uur terugbetalingsaanvragen voor opleidingen op voorstel van de werkgever.
4. Om de drempel zo laag mogelijk te leggen, willen we via korte opleidingen de goesting om opleiding te volgen stimuleren. Daarom is beslist om het werken met modulaire opleidingen verder te stimuleren, o.a. door de minimum norm om 32 uur te behalen, te hanteren over alle gevolgde opleidingen/modules, ongeacht de opleidingsverstrekker.

Staatssteun

Dit is een algemene maatregel voor alle werkgevers en werknemers in Vlaanderen (Vlaams opleidingsverlof) en bevat dus geen staatssteun.

Doelgroep

Werknemers in de privésector, tewerkgesteld in een vestigingseenheid gelegen in het Vlaams gewest, met een focus op kort- en middengeschoolde werknemers.

Periode van uitvoering

Schooljaar 2021-2022: We experimenteren éénmalig met deze VOV-lijn in het schooljaar 2021-2022 (09/2021 – 08/2022)

ID	I – 5.05
Naam	Herstelstrategie voor de arbeidsmarkt
Type	Investering
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	15,01
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2 ^{de} half 2026

Uitdagingen

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt, net als vele andere Europese steden, geconfronteerd met grote sociaaleconomische ongelijkheden op zijn grondgebied: hoge werkloosheid, toenemende armoede, en concentratie van kansarme sociale groepen in buurten getekend door armoede. Economische groei, zelfs als die jobs oplevert, kan ten koste gaan van de cohesie van stedelijke zones. Het Brussels Gewest is niet immuun voor dit risico, temeer daar het grondgebied waarop het zijn bevoegdheden uitoefent, slechts

overeenstemt met het middenrif van het economisch en werkgelegenheidsbekken dat de motor vormt van zijn dynamiek. De situatie waarin het Gewest zich bevindt, is een voorbeeld van de paradox van grote steden, die tegelijk rijkdom en armoede voortbrengen, integratie én uitsluiting.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de gezondheidscrisis als gevolg van de COVID-19-pandemie een einde gemaakt aan een periode van constante stijging van de algemene werkgelegenheidsgraad (voor de leeftijdsgroep van 20 tot 64 jaar), die in 2019 opliep tot 61,7%. In september 2019 kende Brussel de 59e opeenvolgende daling van de werkloosheid, en werd een werkloosheidscijfer bereikt van 15,9%. Om nog eens een dergelijk laag werkloosheidscijfer te vinden, moet men al teruggaan tot 1993. Bovendien is de jeugdwerkloosheid gedurende 76 maanden gestaag gedaald tot een werkloosheidscijfer van 25,3%.

Als gevolg van de crisis is de werkloosheid in Brussel in september 2020 opnieuw gestegen tot 16,1%. Ook hier worden jonge werkzoekenden het hardst getroffen, met 28,3%. De huidige gezondheidscrisis brengt voor het Brussels economisch weefsel een groot risico met zich mee op faillissementen en herstructureringen. Maar de onzekerheid die dit risico omgeeft (met name qua aantal faillissementen en aantal betrokken werknemers, sectorale spreiding, duur, profiel van de werknemers, enz.), vraagt om de implementatie van flexibele en innovatieve systemen die 1) een antwoord bieden op de specifieke behoeften die zullen ontstaan en 2) het overheidsbeleid en de daartoe ingezette middelen evalueren.

Doelstellingen

Dit project wil een relancestrategie voor de arbeidsmarkt ontplooien, dat steunt op de efficiëntie en optimalisering van het activerings- en opleidingsbeleid, en ook op de begeleiding van werkzoekenden en werknemers in de richting van veelgevraagde en/of knelpuntberoepen, om zo de economische relance van bedrijven en sectoren te ondersteunen.

De strategie is uitgewerkt rond de implementatie van drie tools en/of mechanismen:

1. Een online beheerstool voor de begunstigden van tewerkstellings- en/of opleidingssteun (een tool die kwantitatieve en kwalitatieve monitoring mogelijk maakt).

Deze tool is gericht op de monitoring en follow-up van de werknemers die door het gewestelijke activeringsbeleid zijn geactiveerd, per sector en per type bedrijf. Hij zal toegankelijk zijn voor werkgevers die werknemers in dienst nemen die zijn geactiveerd door gewestelijke steun. Hij zal worden ingezet in het kader van administratieve vereenvoudiging en gelinkt zijn aan de authentic sources. Hij zal een evaluatie mogelijk maken van de reikwijdte van het activeringsbeleid en het effect ervan op individuele sociaal-professionele integratietrajecten naar duurzaam en kwaliteitsvol werk.

2. De oprichting van een gewestelijk fonds ter ondersteuning van werknemers bij de herstructurering of het faillissement van bedrijven.

Het doel van dit fonds is ervoor zorgen dat elke Brusselse werknemer die wordt ontslagen in het kader van een faillissement of herstructurering, beroep kan doen op een stevige begeleiding richting werk. Het is de bedoeling een traject te bieden voor collectieve outplacement en voor aangepaste sociaal-professionele begeleiding.

Bedoeling van deze maatregel is om een flexibel en duurzaam systeem op te zetten dat een opleidings- en/of omscholingstraject aanbiedt, en ook een begeleiding naar werk die vertrekt vanuit de competenties van de werknemer, om hem zo snel mogelijk na het faillissement van zijn werkgever te re-integreren op de arbeidsmarkt. Een competentiegerichte aanpak zal ertoe bijdragen dat werknemers worden georiënteerd naar de meest job-genererende sectoren, ongeacht het activiteitendomein waarop de werknemer voordien ervaring opdeed.

3. Mechanisme tot ondersteuning van omscholing of heroriëntering naar knelpuntberoepen.

Met de invoering van dit schema wordt beoogd mechanismen te ontwikkelen voor de reconversie en (her)oriëntatie van werkzoekenden en/of tijdelijk werklozen naar job-genererende sectoren (veelgevraagde functies of knelpuntberoepen, toekomstberoepen). De uitrol ervan zou kunnen gebeuren binnen de sectorale kaderakkoorden die in het Brussels Gewest zijn gesloten en nog gesloten zullen worden. Van daaruit vertrekkend, zal de gewestelijke strategie inzake de sectorale aanpak van tewerkstelling en beroepsopleiding meer intensief worden. De Polen Opleiding-Werk waarin de actoren op het gebied van opleiding, werkgelegenheid en de sectoren zijn verenigd, zullen worden gemobiliseerd om concrete oplossingen aan te brengen voor knelpuntberoepen en om te anticiperen op de toekomstige behoeften van ondernemingen aan geschoolde arbeidskrachten.

De investeringen zijn gericht op het optimaliseren van het activerings- en opleidingsbeleid met als doel het ondersteunen van aanwervingen, het evalueren van de efficiëntie van deze beleidsacties, het snel en gericht steun verlenen aan werknemers die zijn ontslagen na bedrijfsfaillissementen en -herstructurerings, en het versterken van strategieën voor omscholing en heroriëntering richting veelgevraagde beroepen (onder meer door het rechte trekken van de wanverhouding tussen vraag en aanbod inzake competenties — die al dan niet verband houdt met een tekort aan arbeidskrachten — maar ook door het verminderen van de aanwervingsmoeilijkheden in bepaalde sectoren of bedrijven).

De doelstellingen zijn: zoveel mogelijk vermijden dat door de crisis getroffen werknemers blijven vastzitten in werkloosheid, met name diegene die werden ontslagen in de context van faillissement en herstructurering; het versterken van een actief arbeidsmarktbeleid; het verbeteren van de prestaties en de inclusiviteit van opleidingssystemen en op die wijze de kloof dichten tussen vraag en aanbod inzake competenties (CSR 2 2019).

Het streven naar omscholing of beroepsheroriëntering richting job-genererende sectoren voor werknemers uit de sectoren die door de crisis het zwaarst zijn getroffen (en die voor Brusselse werkzoekenden meestal de bronnen van werkgelegenheid vormen), is gericht op het verhelpen van de discrepantie tussen vraag aanbod inzake competenties en knelpunten in bepaalde functies.

Deze strategie is derhalve gericht op het verzachten van de gevolgen van de COVID-19-crisis op sociaal en tewerkstellingsvlak, met name door het bevorderen van efficiënte actieve arbeidsmarktmaatregelen en het aanmoedigen van de ontwikkeling/verbetering van competenties. (CSR 2 2020).

Dit project ondersteunt dus de European Flagship initiatives “7. Reskill and upskill.”

Uitvoering

De strategie zal worden aangestuurd door de Brusselse minister van Werk en Beroepsopleiding, in samenwerking met minister-president Rudi Vervoort, voor punt 2) b gevoerd in overleg van zogenoemd “gedeelde prioriteit” met de Economische en Sociale Raad van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De implementatie zal worden verzorgd door de Brusselse openbare diensten voor werkgelegenheid en/of beroepsopleiding en de sectoren. Bijzondere aandacht zal uitgaan naar de beschikbaarheid en toereikendheid van de overheidsmiddelen, gelet op het feit dat in de evolutie van de huidige gezondheidscontext de overheidsdiensten vooral kunnen gemobiliseerd worden rond noodmaatregelen en/of ondersteuningsmaatregelen en/of maatregelen voor het beheer van een te grote stroom nieuwe werkzoekenden in Brussel.

Het concreet operationaliseren van de uitrol van de relancestrategie voor de arbeidsmarkt zal gebeuren per afzonderlijk mechanisme. De afronding hiervan zal plaatsvinden op verschillende tijdstippen en de stappen zullen per mechanisme gradueel worden opgestart.

Er zal een stuurgroep worden opgericht en voor elke tool/mechanisme zullen ondersteunende comités worden gevormd. De verantwoordelijken voor projecten gedragen door andere bestuursniveaus zullen ook worden uitgenodigd, om vanaf het begin van het proces rekening te houden met onderlinge afstemming, coördinatie en uitwisseling van stromen.

De voorgestelde investeringen zullen met de sociale partners worden bekeken, besproken en bijgesteld om de contouren te verfijnen en een begin te maken met diepgaand modelleringswerk.

- De verschillende investeringen zullen grondig worden gemodelleerd om de grondslagen en onderlinge verbanden van de verschillende mechanismen te bepalen. Een dergelijke modellering van de verschillende ontwerpen (in afstemming met de nu reeds bestaande) is van essentieel belang om te komen tot een duidelijke, transparante en gedeelde visie, alvorens te starten met de regelgevingsprocedures die van toepassing zijn.
- De regelgevingsprocedures die van toepassing zijn, zullen worden opgestart zodra de specificaties voor elke tool/mechanisme zijn vastgesteld en gevalideerd. Op dit moment worden volgende procedures gepland:
  - Online beheerstool voor begunstigden van tewerkstellings- en/of opleidingssteunmechanismen: regelgeving inzake overheidsopdrachten;
  - Gewestelijk fonds ter ondersteuning van werknemers bij herstructurering of faillissement: regelgeving inzake overheidsopdrachten;
  - Steun voor omscholing of heroriëntering richting knelpuntberoepen of toekomstberoepen: regelgeving voor overheidsopdrachten en procedures in verband met oproepen voor innoverende projecten.
- De procedures zullen stap voor stap worden gefinaliseerd. Overheidsopdrachten zullen het voorwerp uitmaken van een met redenen omkleed gunningsbesluit. De winnaars van de projectoproepen zullen worden bekendgemaakt. De samenwerkingsovereenkomsten zullen in werking treden.

- De verschillende verwachte prestaties zullen gradueel worden gefinaliseerd. De te leveren prestaties die worden verwacht in het kader van de overheidsopdrachten, zullen worden gecontroleerd overeenkomstig de geldende regelgeving. De projecten moeten het verwachte niveau van rijpheid hebben bereikt wat betreft hun modellering en uitvoering om volledig operationeel te zijn.
- De mechanismen zullen stap voor stap worden getest en operationeel gemaakt. Werknemers (die tijdelijk werkloos zijn of in outplacement zitten) zullen daadwerkelijk toegang hebben tot de verschillende tools/mechanismen die deel uitmaken van deze strategie.
- Zodra de met de investeringen beoogde instrumenten/apparaten operationeel worden, zal een monitoring worden ingesteld. Er zal een operationele evaluatie worden opgezet en gekoppeld aan een periodieke rapportage.

Staatssteun

Maatregelen die worden uitgevoerd via overheidsopdrachten worden niet aangemerkt als staatssteun. De maatregelen die worden uitgevoerd via projectoproepen, zullen vallen onder de de-minimisverordening en/of eventueel onder het beheer van een dienst van algemeen economisch belang (DAEB).

Doelgroep

Bedrijven/sectoren. Werkzoekenden die zijn getroffen door de COVID-19-crisis, met daarbij ook degenen die zijn ontslagen als gevolg van een herstructurering of faillissement. Tijdelijk werkloze werknemers. Doelpubliek van het activeringsbeleid.

Periode van uitvoering

De aangegeven perioden komen overeen met de voorziene termijn voor de procedure in kwestie. Zoals hierboven vermeld, zullen de stappen geleidelijk in gang worden gezet per tool/mechanisme, naar gelang van de beschikbaarheid van de teams die met de uitvoering zijn belast.

- Q2 2021: Sociaal overleg met de sociale partners in gedeelde prioriteit
- Q1 2022: Modellering en prospectie van mechanismen en infrastructuur
- Q4 2022: Lanceren van de regelgevingsprocedures die van toepassing zijn.
- Q2 2023: Toekennen en opstarten van gesubsidieerde initiatieven en contractuele prestaties
- Q3 2024: Finaliseren van de diensten
- Q1 2025: Mechanismen en sites beschikbaar voor werkzoekenden.
- Q2 2026: Monitoring en eerste operationele evaluatie van de mechanismen.

ID	I – 5.06.
Naam	Digitale vaardigheden
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	43,21
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	2023

Het project linken we aan LSA 2 2019 en LSA 2 2020. We werken met de hervorming van het aanbod van onze dienstverlening richting digitaal en duurzaam de drempels weg richting een arbeidsmarkt die klaar is voor de toekomst. Het bewaken van de inclusiviteit en het specifiek richten van aandacht op personen in kwetsbare omstandigheden zorgt ervoor dat we ons actief arbeidsmarktbeleid versterken.

Dit project bestaat uit drie afzonderlijke initiatieven, die hieronder achtereenvolgens worden beschreven.

1. Eerste luik: “Actieplan e-leren”

Uitdagingen

De Vlaamse regering en de Vlaamse sociale partners zijn vastberaden om de gevolgen van de coronacrisis op de arbeidsmarkt aan te pakken vanuit een veerkrachtige en inclusieve arbeidsmarkt. Via het zogenaamde VESOC (Vlaams sociaal economisch overleg) akkoord tussen de sociale partners en de Vlaamse regering, worden er drie pijlers en een twintigtal speerpunten naar voor geschoven. De drie pijlers zijn een opleidings- en loopbaanoffensief, Vlaanderen digitaliseren en iedereen (duurzaam) aan het werk. Om dit akkoord met de sociale partners over de relance van de arbeidsmarkt te financieren doet de Vlaamse Regering beroep op zowel middelen uit HFV (zie hieronder) als middelen uit React-EU (vb. acties rond werkplekleren).

Een van de pijlers van het relance akkoord met de sociale partners is Vlaanderen digitaal transformeren: We grijpen de kansen van de digitale transformatie voluit door in te zetten op digitale talenten en vaardigheden en door opleidingen in het kader van levenslang leren maximaal digitaal te faciliteren. Tegelijkertijd hebben we de ambitie om iedereen volwaardig deel te laten uitmaken van de digitale samenleving. Op die manier maken we van de digitale transformatie een economisch en maatschappelijk succes. Het actieplan e-leren is een speerpunt in Vlaanderen digitaal transformeren. 2021 moet ook het jaar van de opleiding worden en de start van de “learning twenties”. Daarom wordt werk gemaakt van een actieplan om e-leren een boost te geven.

Doelstellingen

E-leren gaat over een extra aanbod aan opleidingen en gebruik van nieuwe technologieën. Zo zal worden onderzocht wat de technische mogelijkheden zijn om ook artificiële intelligentie en virtuele realiteit toe te passen voor opleidingen.

Daarvoor lanceert Vlaanderen de oproep E-leren. Met deze oproep willen we opleidingsverstrekkers met een bestaande of toekomstige opleiding in de opleidingsdatabank (databank voor Vlaamse opleidingsincentives) ondersteunen op vlak van e-leren. Binnen deze oproep wordt verplicht gewerkt aan het aanpassen van een bestaande opleiding naar een e-opleiding, het aanpassen van een bestaande e-opleiding of het ontwikkelen van een nieuwe e-opleiding. Naast het onderzoeken van technologische mogelijkheden heeft men daarbij oog voor de ontwikkeling van de noodzakelijke didactiek en dient de promotor tevens verplicht een adequate begeleiding van de lerenden uit te werken naar, in/ tijdens en na het online traject (nazorg), met extra aandacht voor lerenden met specifieke ondersteuningsnoden. Aansluitend wordt ook een begeleiding van de docenten uitgewerkt. Tenslotte kan men optioneel inzetten op bewustmaking en bekendmaking van het online aanbod bij mogelijke cursisten en werkgevers. Met e-opleidingen bedoelen we in deze oproep louter en alleen blended opleidingen. Enkel blended opleidingen zijn toegelaten in de opleidingsdatabank. E-leren kan immers zowel online leren (afstandsleren dat volledig of bijna volledig online verloopt) of blended leren (combinatie van een face-to-face aanbod met een online component) betekenen. Deze oproep wordt geëvalueerd en -afhankelijk van de strategische noden, eventuele bijstellingen en resterende budget - herhaald in 2022.

Gezien de grote uitdagingen aangaande de digitale kloof en in lijn met het in maart 2021 aangekondigde digitale kompas voor de EU, is hier ook een grootschalig investeringsproject aan de orde. In het bijzonder willen we inzetten op de doelstelling “Digitaal vaardige burgers en hooggekwalficeerde digitale professionals”. Ten einde de Vlaamse arbeidsmarkt op een inclusieve wijze klaar te maken voor de digitale transitie, voorzien we – naast de budgetten voor de individuele projecten (zie boven)– een budget voor een omvattende investering voor een inclusief e-leren. Dit initiatief zal gelanceerd worden op basis van bestaande Vlaamse en Europese kennis en beleid op vlak van het tegengaan van een digitale kloof in het e-leren en het inzetten op digitale vaardigheden (zie digitale kompas). We zullen deze oproep openstellen voor kandidaten (een dienstverlener) die het bedrag van 10 mio euro (incl. BTW) kunnen operationaliseren in acties die digitale achterstand effectief en op een breed niveau tegengaan met e-leren (focus op skills, inclusie, oog voor belendende factoren,...). Deze investering moet dé kapstok worden voor een digitaal vaardige Vlaamse arbeidsmarkt.

Uitvoering

Op 1 januari 2021 publiceerde Vlaanderen de oproep E-leren. Er werden twee infosessies georganiseerd op 19 januari (152 deelnemers) en 11 februari 2021 (83 deelnemers). Op 31 maart 2021 werd de oproep afgesloten. Goedgekeurde projecten in de oproep E-leren lopen 12 maand vanaf 1 september 2021. De projectbeslissingen worden bekend gemaakt voor eind juni 2021. Deze oproep wordt geëvalueerd en (eventueel bijgestuurd) herhaald in 2022.

Daarnaast wordt er een overheidsopdracht gelanceerd voor het vinden van een dienstverlener die het bedrag van 10 mio euro zal operationaliseren in acties die digitale achterstand moeten tegengaan. We zullen deze oproep openstellen voor kandidaten (een dienstverlener) die het bedrag van 10 mio euro (incl. BTW) kunnen operationaliseren in acties die digitale achterstand effectief en op een breed niveau tegengaan met e-leren (focus op skills, inclusie, oog voor belendende factoren,...). De investering moet dé kapstok worden voor een digitaal vaardige Vlaamse arbeidsmarkt. (2021-2022)

Staatssteun

Dit project bestaat uit 2 onderdelen:

- Oproep E-leren: dit project bevat geen staatssteun en valt onder onderwijs. Bij twijfel wordt er beroep gedaan op verordening nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun.
- Overheidsopdracht begeleiding e-lerenden met digitaal achterstand: hier zal de overheidsopdrachtenregelgeving worden toegepast.

Doelgroep

De oproep E-leren richt zich naar private en publieke opleidingsverstrekkers mét een bestaande opleiding in de opleidingsdatabank (databank voor de Vlaamse opleidingsincentives) of een opleiding die in de toekomst in de opleidingsdatabank kan/zal staan en dus met andere woorden voldoet aan de gestelde voorwaarden¹⁵. Of aan de voorwaarden zal voldaan zijn, wordt gecontroleerd door de medewerkers van dienst Competenties, afdeling Tewerkstelling en Competenties van het Departement Werk en Sociale Economie. Zowel private als publieke opleidingsverstrekkers die aan bovenstaande voorwaarden voldoen, komen in aanmerking. VDAB, de SYNTRA-vzw's (die in het VLAIO (EWI) netwerk komen vanaf 1 januari 2021) en gesubsidieerde/gefinancierde onderwijsinstellingen specifieke academies (deeltijds kunstonderwijs), Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO) en Centra Basiseducatie (CBE), hogescholen en universiteiten) worden in deze oproep gezien als publieke opleidingsverstrekkers. Basisscholen en secundaire scholen worden uitgesloten van deelname aan deze oproep. De finale doelgroep zijn de deelnemers aan de opleidingen van de opleidingsdatabank. Voor hen moeten de e-opleidingen gebruiksvriendelijk en toegankelijk zijn.

De investering om de digitale kloof / digitale achterstand aan te pakken zal worden vormgegeven en uitgevoerd door 1 dienstverlener.

Periode van uitvoering

De oproep e-leren werd gelanceerd op 1 januari 2021 en wordt herhaald in 2022. Er wordt gerekend aan projecten twv 125.000 euro, financieel geeft dit het volgende:

- totaal   72   9 mio €
- 2021   32   4 mio €
- 2022   40   5 mio €

Het project e-leren vereist interne opvolging van 1 VTE op A-niveau: (140.000 € overhead cost VTE / 2 jaren)

Bij de overheidsopdracht digitale achterstand gaat het om 1 dienstverlener gaat die dit een bedrag van 10 mio euro zal operationaliseren. 2021-2022

¹⁵ <https://www.vlaanderen.be/als-opleidingsverstrekker-een-opleiding-aanbieden-voor-vlaams-opleidingsverlof/vlaams-opleidingsverlof-voorwaarden-van-de-opleiding>

2. Tweede luik: “Digitale loopbaantools en dienstverlening”

Uitdagingen

De jobs van morgen zullen er anders uitzien dan die van vandaag. De wereld verandert aan een ongezien tempo. Grote trends zoals digitalisering, globalisering en klimaatuitdagingen hebben al een serieuze impact gehad op de manier waarop we leven, leren en werken en zullen ook in de volgende decennia zorgen voor structurele veranderingen en uitdagingen op de arbeidsmarkt. Ten einde een antwoord te bieden op deze uitdagingen moet er een goede digitale dienstverlening bestaan voor elke burger.

Zie ook uitdagingen van sub-project 1. Actieplan e-leren.

Een van de pijlers van het relance akkoord met de sociale partners is Vlaanderen digitaal transformeren: We grijpen de kansen van de digitale transformatie voluit door in te zetten op digitale talenten en vaardigheden en door opleidingen in het kader van levenslang leren maximaal digitaal te faciliteren. Tegelijkertijd hebben we de ambitie om iedereen volwaardig deel te laten uitmaken van de digitale samenleving. Op die manier maken we van de digitale transformatie een economisch en maatschappelijk succes. De digitaliseringsacties hieronder beschreven vallen onder deze pijler.

Doelstellingen

We zullen in Vlaanderen volop inzetten op het vergroenen en digitaliseren van de arbeidsmarkt. We grijpen de kansen van de digitale transformatie voluit door in te zetten op digitale talenten en vaardigheden en door opleidingen in het kader van levenslang leren maximaal digitaal te faciliteren. Tegelijkertijd hebben we de ambitie om iedereen volwaardig deel te laten uitmaken van de digitale samenleving. Op die manier maken we van de digitale transformatie een economisch en maatschappelijk succes.

Het aanbod van onze publieke arbeidsbemiddelingsdienst, VDAB wordt daarom afgestemd noden gerelateerd aan de noden van de burgers via digitalisering en duurzaamheid: VDAB staat in voor een laagdrempelig, goed uitgewerkt (online) opleidingsaanbod. Om een passend antwoord te bieden op de nieuwe uitdagingen, wordt bijzondere aandacht besteed aan digitalisering van dienstverlening en duurzaamheid. Er is daarbij extra aandacht voor personen die nog geen of beperkte digitale vaardigheden hebben, zodat ook zij de stap naar volwaardig e-leren kunnen zetten en er ook vanuit deze groep meer vraag naar online opleidingen kan komen.

Concreet bevat dit volgende deelacties:

- Individueel leer en loopbaanrekening: Via een persoonlijke portefeuille stimuleren we het opnemen van rechten, en maken we de bestaande opleidingsincentives eenvoudiger, overzichtelijk(er) en overdraagbaar.
- Een digitaal opleidingsplatform om het brede aanbod opleidingen goed te ontsluiten
- Gepersonaliseerd loopbaanplatform: Pro-actief en gepersonaliseerd loopbaanperspectief bieden, op basis van loopbaandata waarvan de burger zelf eigenaar is.

Uitvoering

Concreet bevat dit volgende deelacties:

- **Individueel leer en loopbaanrekening:** Via een persoonlijke portefeuille stimuleren we het opnemen van rechten, en maken we de bestaande opleidingsincentives eenvoudiger, overzichtelijk(er) en overdraagbaar. . Deze bestaat uit twee fases: een wizard van de Vlaamse opleidingsincentives en een gepersonaliseerd overzicht opleidingsincentives.
  - **1ste fase: wizard Vlaamse opleidingsincentives (2021)** .Door middel van een aantal vragen, word je als burger onmiddellijk wegwijs gemaakt naar de informatie over het adequate instrument dat je kan ondersteunen bij je opleidingsvraag. We focussen op de opleidingsincentives die vanuit het departement WSE worden aangeboden, gericht op opleiding door werknemers.
  - **2de fase: Gepersonaliseerd overzicht opleidingsincentives (2023).** De burger logt in met e-ID en komt terecht op een gepersonaliseerd overzicht, advies op maat, van de opleidingsincentives waar hij/zij recht op heeft, met het resterend saldo voor de rechtgevendende periode. We starten met de opleidingsincentives die vanuit DWSE worden aangeboden, gericht op opleiding door werknemers.
  - Dit is een groeiproces, waarbij gradueel bijkomende incentives of rechten aan het persoonlijk overzicht zouden kunnen worden toegevoegd – eventueel ook van andere organisaties (Vlaamse Overheid, VDAB, federale overheid, sectorfondsen, ...). We voorzien een inbedding in Mijn Burgerprofiel (advies op maat) en een integratie met het digitaal loopbaanplatform van de VDAB.
- **Digitaal opleidingsplatform:** Virtualisatie en digitalisering van de VDAB opleidingen. VDAB legt vanaf 2021 de basis voor een digitaal opleidingsplatform om het brede aanbod aan opleidingen goed te ontsluiten. Zo creëren we een platform dat burger en werkgever beschouwen als een kwalitatieve bron voor opleidingen ter ondersteuning van zowel loopbaanperspectief, het perspectief van duurzame tewerkstelling, als voor bij- en herscholing. Daarbij trekt VDAB sterk de partnerkaart. VDAB wil vanuit zijn regierol opleidingsverstrekkers versterkt de mogelijkheid geven om hun aanbod via dit platform te publiceren. Dit platform zal tevens connecteren met het gepersonaliseerd loopbaanplatform (zie hieronder).
- **Gepersonaliseerd loopbaanplatform:** Pro-actief en gepersonaliseerd loopbaanperspectief bieden, op basis van loopbaandata waarvan de burger zelf eigenaar is. Om iedere burger een loopbaanperspectief te kunnen bieden, werkt VDAB stap voor stap aan een gepersonaliseerd loopbaanplatform waarin burgers op basis van persoonlijke informatie oriëntatietools kunnen gebruiken die resulteren in suggesties rond jobs, opleidingen en slimme tips. Hierdoor worden ze gestimuleerd om hun loopbaan in eigen handen te nemen en dit voor zowel de huidige groep werkzoekenden als iedereen die wil nadenken over zijn/haar loopbaanperspectieven. Binnen dit kader zorgen we eveneens voor een transparante ontsluiting van het arbeidsmarktgerichte opleidingsaanbod voor zowel werkzoekenden, burgers en werkgevers in een digitaal opleidingsplatform (zie boven). Er wordt tevens een link gelegd naar de individuele leer- en loopbaanrekening.

Staatssteun

Geen staatssteun. De wetgeving overheidsopdrachten wordt toegepast. De ontwikkeling van de verschillende projecten gebeurt door afname op bestaande raamcontracten van de Vlaamse Overheid, samenwerkingsakkoorden met andere Vlaamse en Federale overheidsdiensten en mogelijk in een beperkt aantal gevallen met individuele overheidsopdrachten volgens de geldende procedures en richtlijnen.

Doelgroep

Zowel de huidige groep werkzoekenden als iedereen die wil nadenken over zijn of haar loopbaan. Burgers die willen gebruik maken van een dienstverlening of een maatregel van de Vlaamse Overheid.

Periode van uitvoering

De ontwikkeling van de digitale loopbaantools en dienstverlening voor burgers loopt van 2021 tot 2024. De indicatieve tijdslijn voor de verschillende deelprojecten is hieronder opgenomen.

- Individueel leer en loopbaanrekening: Via een persoonlijke portefeuille stimuleren we het opnemen van rechten, en maken we de bestaande opleidingsincentives eenvoudiger, overzichtelijk(er) en overdraagbaar. 1ste fase: wizard Vlaamse opleidingsincentives (2021). 2de fase: Gepersonaliseerd overzicht opleidingsincentives (2023).
- 2021-2023: Digitaal opleidingsplatform: Virtualisatie en digitalisering van de VDAB opleidingen
- 2021-2023: Digitalisering jobbeurzen: Corona-proef en schaalbaar organiseren van jobbeurzen
- 2021-2023: Gepersonaliseerd loopbaanplatform (Veilige kluis + persoonlijke data): Pro-actief en gepersonaliseerd loopbaanperspectief bieden, op basis van loopbaandata waarvan de burger zelf eigenaar is

3. Derde luik “Digitale tools en diensten voor werkgevers en partners”

Uitdagingen

De jobs van morgen zullen er anders uitzien dan die van vandaag. De wereld verandert aan een ongezien tempo. Grote trends zoals digitalisering, globalisering en klimaatuitdagingen hebben al een serieuze impact gehad op de manier waarop we leven, leren en werken en zullen ook in de volgende decennia zorgen voor structurele veranderingen en uitdagingen op de arbeidsmarkt. Tijdens de covid-crisis was er een extra nood aan een performante digitale dienstverlening van de overheid. Burgers deden online beroep op maatregelen van de overheid en er was online arbeidsbemiddeling van de VDAB.

Zie ook uitdagingen van sub-project 1. Actieplan e-leren.

Doelstellingen

We zullen in Vlaanderen volop inzetten op het vergroenen en digitaliseren van de arbeidsmarkt. We grijpen de kansen van de digitale transformatie voluit door in te zetten

op digitale talenten en vaardigheden en door opleidingen in het kader van levenslang leren maximaal digitaal te faciliteren. Tegelijkertijd hebben we de ambitie om iedereen volwaardig deel te laten uitmaken van de digitale samenleving. Op die manier maken we van de digitale transformatie een economisch en maatschappelijk succes. Dit doen we mede door het organiseren van acties voor werkgevers en andere partners, waaronder:

- WSE digitale klant centraal
- WSE digitaal Vlaams eco-systeem:
- Uniek loket single permit vervolgfases:
- Digitaal nieuw beleid beroepskaarten:
- Digitalisering van de dienstverlening richting de sociale economie + implementatie van individueel maatwerk.
- Digitaal WSE-loket voor partners en mandatarissen
- Ontwikkeling van digitaal cijferportaal / arbeidsmarktdashboard WSE
- Digitalisering Duaal Leren
- Leveranciersplatform beroepskwalificerende trajecten
- Digitalisering partnermanagement VDAB
- Versnelling werkgeversbenadering VDAB
- Digitaal werkgeversloket VDAB
- Digitale jobbeurzen VDAB

Uitvoering

DWSE projecten

WSE digitaal werkgeversloket

- WSE digitale klant centraal: Uitbouwen loketfuncties ter bevordering van de digitale gebruikerservaring zowel functioneel als door opbouw van gerichte kennis en inzichten van onze klanten (rapportering en CRM). Versnelling doorlooptijden door inzet van automatisatie (RPA)
- WSE digitaal Vlaams eco-systeem: door de integratie van onze systemen met centrale digitale producten van de Vlaamse overheid ondersteunen we het 'only-once'-principe (data-opvragingen), de uniforme gebruikerservaring (webcomponenten), de centrale processen (vb. boekhouding) en bieden we onze dienstverlening ook via centrale producten aan (burgerprofiel, ondernemersloket,...).
- Uniek loket single permit vervolgfases: Verder uitbouwen van het Unieke Loket single permit. Door de implementatie van automatische data-uitwisselingen en de uitbreiding van het aantal functionaliteiten ondersteunen een centrale gebruikerservaring naar de werkgevers toe.
- Digitaal nieuw beleid beroepskaarten: Project ter ondersteuning van de 'digital first'-benadering mbt. het nieuwe beleid beroepskaarten.
- Digitalisering van de dienstverlening richting de sociale economie + implementatie van individueel maatwerk. We bieden digitale aanvraagkanalen (contingent, label) aan aan

de werkgevers en voorzien een implementatie van individueel maatwerk volgens de principes van 'only once' en maximale digitalisering.

DWSE acties naar partners

- Digitaal WSE-loket voor partners en mandatarissen: Uitbouw van het WSE-loket voor specifieke 'mandaat'-gebruikers
- Ontwikkeling van digitaal cijferportaal / arbeidsmarktdashboard WSE: Via automatisering van steunpuntdata, WSE-data (en VDAB-data) komen tot portaal met gebundelde arbeidsmarktdata en visualisaties (bijv. naar sectoren, lokale besturen, doelgroepen, ...)
- Digitalisering Duaal Leren: Verder digitalisering van Duaal leren in volwassen- en hoger onderwijs.
- Leveranciersplatform beroepskwalificerende trajecten: Behaalde bewijzen van beroepskwalificerende trajecten worden geïntegreerd in de LED-databank van onderwijs. Hiervoor voorzien we een digitale invoer door de sector en een digitalisering van de verdere flow.

VDAB projecten

- Versnelling vernieuwde werkgeversbenadering VDAB: Jobkansen die er zijn, willen we zo veel als mogelijk benutten. Als onderdeel van de relance zet VDAB dan ook in op een versnelde uitrol van de vernieuwde werkgeversbenadering. Op die manier worden werkgevers volop ondersteund vanaf het moment dat zij weer gaan aanwerven. We focussen daarbij op volgende speerpunten: verbeterde dienstverlening aan werkgevers, performanten en gebruiksvriendelijke self-service tools.
- Digitaal werkgeversloket: binnen de vernieuwde werkgevers contactstrategie voorzien we een digitaal werkgeversloket. Dit is een unieke, transparante en laagdrempelige toegang voor de werkgever om opportuniteiten, vragen en problemen te bespreken met VDAB. Daarnaast willen we de relatie met werkgevers vanuit de VDAB transparanter en efficiënter maken door inzicht te bieden in het profiel van de werkgever, zijn contacten met de VDAB en de status van zijn vragen en interacties met de VDAB. Daartoe dienen we de vernieuwde werkgeversdienstverlening in te bedden binnen een breed uit te rollen Customer Relationship Platform (CRM) gekoppeld aan een 360 graden-overzicht van de lopende aanvragen en dienstverlening met de betrokken werkgever.
- Digitale jobbeurzen: binnen de werkgeversdienstverlening van VDAB spelen jobbeurzen en jobdates een belangrijke rol. VDAB zet op korte termijn een aantal experimenten op om hiervoor op de iets langere termijn een gestandaardiseerde virtuele oplossing aan te bieden.
- Digitalisering van het VDAB partnermanagement: de uitdagingen waar de arbeidsmarkt vandaag voorstaat vereisen dat we inzetten op de samenwerking met partners om sneller en meer dienstverlening op maat te kunnen aanbieden. Daartoe werkt VDAB aan de digitalisering van zijn partnermanagement om die samenwerkingen te kunnen opschalen.

Daarom treffen we vanaf 2021 voorbereidingen om de partnerwerking van VDAB in te bedden binnen een Partner Relationship Management platform (naar analogie met een CRM-platform), waarbij we planningsdata, uitvoeringsdata en accountmanagement met de

partners centraliseren. Het nieuwe, digitale partnerplatform moet op termijn self-service voor partners toelaten, zodat gebruikerservaring en efficiëntie worden geoptimaliseerd. De uitrol van het digitaal partnerplatform zal gefaseerd verlopen over de volgende jaren.

Staatssteun

Geen staatssteun. De wetgeving overheidsopdrachten wordt toegepast. De ontwikkeling van de verschillende projecten gebeurt door afname op bestaande raamcontracten van de Vlaamse Overheid, samenwerkingsakkoorden met andere Vlaamse en Federale overheidsdiensten en mogelijk in een beperkt aantal gevallen met individuele overheidsopdrachten volgens de geldende procedures en richtlijnen.

Doelgroep

Werkgevers en andere partners van het arbeidsmarktbeleid.

Periode van uitvoering

De ontwikkeling van de digitale loopbaantools en dienstverlening voor partners en werkgevers loopt van 2021 tot 2024. De indicatieve tijdslijn voor de verschillende deelprojecten is hieronder opgenomen.

Departement WSE

- *WSE digitale klant centraal*: Uitbouwen loketfuncties ter bevordering van de digitale gebruikerservaring zowel functioneel als door opbouw van gerichte kennis en inzichten van onze klanten (rapportering en CRM). Versnelling doorlooptijden door inzet van automatisatie (RPA)

Doorlopend – FHV: 2021 - 2023

- *WSE digitaal Vlaams eco-systeem*: door de integratie van onze systemen met centrale digitale producten van de Vlaamse overheid ondersteunen we het 'only-once'-principe (data-opvragingen), de uniforme gebruikerservaring (webcomponenten), de centrale processen (vb. boekhouding) en bieden we onze dienstverlening ook via centrale producten aan (burgerprofiel, ondernemersloket,...).

Q1 – 2021: modernisering WSE-loket (webcomponenten Vlaamse overheid ondersteunen de uniforme gebruikerservaring)

Doorlopend: aansluitingen Vlaamse dienstenintegrator automatische gegevensstromen – FHV: 2021 - 2023

- *Uniek loket single permit vervolgfases*: Verder uitbouwen van het Unieke Loket single permit. Door de implementatie van automatische data-uitwisselingen en de uitbreiding van het aantal functionaliteiten ondersteunen een centrale gebruikerservaring naar de werkgevers toe.

Q2 – Q3 2021: implementatie bi-directionele automatische gegevensstroom uniek loket naar WSE-systemen

Verdere verloop en in gebruik name: 2021-2023

- *Digitaal nieuw beleid beroepskaarten*: Project ter ondersteuning van de 'digital first'-benadering mbt. het nieuwe beleid beroepskaarten.

Q3- Q4 2021: aanpassingen aan bestaande administratieve toepassing

Q1 2022: opname aanvraag beroepskaarten in uniek loket
Integratie, verdere proces: tem 2023

- *Digitalisering van de dienstverlening richting de sociale economie + implementatie van individueel maatwerk.* We bieden digitale aanvraagkanalen (contingent, label) aan aan de werkgevers en voorzien een implementatie van individueel maatwerk volgens de principes van 'only once' en maximale digitalisering.
Q1 – Q2 2021: implementatie digitale aanvraag contingent maatwerkbedrijven
Q3 – Q4 2021: analyse functioneel en technisch implementatie individueel maatwerk
Doorlopend 2022 en 2023: implementatie individueel maatwerk digitaal aanvraagkanaal en maximaal automatische dossierbehandeling
- *Digitaal WSE-loket voor partners en mandatarissen:* Uitbouw van het WSE-loket voor specifieke 'mandaat'-gebruikers
Q4 2021: verbetering informatievoorziening via rapportering in het WSE-loket, verdere uitrol over 2022 en 2023
- *Ontwikkeling van digitaal cijferportaal / arbeidsmarktdashboard WSE:* Via automatisering van steunpuntdata, WSE-data (en VDAB-data) komen tot portaal met gebundelde arbeidsmarktdata en visualisaties (bijv. naar sectoren, lokale besturen, doelgroepen, ...)
Q1 2021: opmaak plan van aanpak met fasering
Q2 – Q4 2021: uitvoering volgens plan van aanpak
Verdere uitrol: 2022-2023
- *Digitalisering Duaal Leren:* Verder digitalisering van Duaal leren in volwassen- en hoger onderwijs.
2022 – 2023: analyse en implementatie
- *Leveranciersplatform beroepskwalificerende trajecten:* Behaalde bewijzen van beroepskwalificerende trajecten worden geïntegreerd in de LED-databank van onderwijs. Hiervoor voorzien we een digitale invoer door de sector en een digitalisering van de verdere flow.
Q3 – Q4 2021: implementatie en ingebruikname

VDAB

- Versnelling vernieuwde werkgeversbenadering VDAB: 2021-2022
- Digitaal werkgeversloket VDAB: 2021-2023
- Digitale jobbeurzen VDAB: 2021 – 2022
- Digitalisering partnermanagement VDAB: 2021-2023

ID	I – 5.07
Naam	Levenslange Digitale Opleiding
Type	Investerings
Projectdrager	Waalse regering
Budget	42,00
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

Het project beantwoordt aan de tweeledige uitdaging van (i) gelijke toegang tot digitale technologie en het verkleinen van de digitale kloof voor de gehele bevolking en (ii) de opleiding van jongeren, ouderen, werknemers en werkzoekenden in de nieuwste digitale ontwikkelingen, als onderdeel van een proces van levenslang leren/levenslange begeleiding.

In de eerste plaats beantwoordt het project aan de uitdaging van gelijke toegang tot digitale technologie en het verkleinen van de digitale kloof, waarbij rekening wordt gehouden met de volgende vaststellingen:

- 20% van de Waalse burgers aan de rand van de digitale samenleving; 14% maakt hiervan slechts gering gebruik en beschikt over zeer beperkte vaardigheden, waardoor zij hun burgerschap niet ten volle kunnen uitoefenen;
- 24% van de vrouwen ondervindt de negatieve gevolgen van de digitale kloof ten opzichte van 16% van de mannen, en 16% van hen heeft zwakke digitale vaardigheden ten opzichte van 12% van de mannen¹⁶ (Baromètre 2019 van Agence du numérique, AdN);
- toenemende digitalisering in de betrekkingen tussen de overheid en de burger, bij het zoeken naar een baan, bij de toegang tot basisdiensten;
- versterkt door de covid-19-crisis: diensten voor kwetsbare doelgroepen hebben zich op afstand ontwikkeld en de digitale technologie is de laatste sociale en institutionele schakel geworden.

Daarnaast beantwoordt het project ook aan de uitdaging van de opleiding van jongeren, ouderen, werknemers en werkzoekenden in de nieuwste digitale ontwikkelingen, als onderdeel van een proces van levenslang leren/levenslange begeleiding.

Volgens een studie van Agoria¹⁷ zullen tegen 2030 maar liefst 584.000 vacatures niet ingevuld geraken als gevolg van de kloof tussen vraag en aanbod voor gekwalificeerde arbeidskrachten. Volgens de strategie Women in Digital kan deze kloof gedeeltelijk worden gedicht door meer vrouwen in de digitale sector te integreren. Deze strategie stelt immers dat: “In de Europese Unie net als in België slechts een miniem aantal vrouwen actief is op digitaal gebied. De studie van de Europese Commissie “Women in the Digital Age” (2018)

¹⁶ Agence du numérique (2019), « Baromètre 2019 ».

¹⁷ Agoria (2021), « Livre blanc: 'Be The Change: repères et leviers pour un marché du travail en pleine mutation », <https://www.agoria.be/fr/Livre-blanc-Be-The-Change-reperes-et-leviers-pour-un-marche-du-travail-en-pleine-mutation>.

bevestigt dit: vrouwen maken 52% uit van de Europese bevolking, maar bekleden slechts 15% van de banen die verband houden met informatie- en communicatietechnologie (ICT). In België vertegenwoordigen vrouwen slechts 18,2% van de ICT-specialisten, en zijn gediplomeerden in STEM slechts goed voor 7,9 op 1000 personen tussen 20 en 29 jaar.

¹⁸Uit de genoemde Agoria-studie blijkt daarnaast dat in Wallonië de **komende 10 jaar 1.180.000** werknemers hun digitale vaardigheden zullen moeten bijschaven en 81.000 werknemers zich zullen moeten omscholen naar een andere baan. Er moeten dus in 10 jaar 1.250.000 mensen worden opgeleid, hetzij 125.000 mensen per jaar.

Bovendien moet worden vastgesteld dat in 2017 nauwelijks 10% van de Waalse bedrijven minstens één van hun werknemers heeft opgeleid in een digitaal domein.

Dit laatste cijfer is bevestigd door de Europese Commissie. Een van de doelstellingen van het strategisch kader voor de Europese samenwerking “Onderwijs en opleiding 2020” is dat gemiddeld ten minste 15% van de volwassenen moet deelnemen aan levenslang(e) leren en opleiding opdat vaardigheden niet verouderd raken. Uit de laatste resultaten van de arbeidskrachtenenquête van de Europese Unie blijkt dat het opleidingspercentage in België 8,5% bedroeg in 2018.”

Levenslange opleiding van werknemers en werkzoekenden in geavanceerde technologieën door upskilling van technologische digitale vaardigheden is van essentieel belang. Het project speelt dus in op de uitdaging om de opleidingen af te stemmen op de vaardigheidsbehoeften die bestaan op de arbeidsmarkt. Het doel is de duurzame integratie van jongeren en werkzoekenden op de arbeidsmarkt te bevorderen, ervoor te zorgen dat werknemers aan de slag blijven, en antwoorden te bieden op de omschakeling van beroepen en verschuiving van vaardigheden op de arbeidsmarkt.

Levenslange opleiding, onder meer via een alternerende opleiding 4.0, impliceert de ontwikkeling van concepten en voorzieningen van innoverende opleiding om burgers, ongeacht hun statuut en op elk moment in hun leven, te ondersteunen bij hun integratie in een lerende samenleving, waarin maatschappelijke en economische veranderingen meer flexibiliteit en creativiteit noodzakelijk maken. In dit geval heeft de gezondheidscrisis aangetoond dat het nodig is om burgers, met name jongeren in initiële opleiding, werkzoekenden en werknemers, een breed en voortdurend evoluerend opleidingsaanbod ter beschikking te stellen, dat op afstand toegankelijk is (naast of in aanvulling op een leeraanbod met fysieke aanwezigheid).

Meer in het bijzonder vormt de ontwikkeling van digitale vaardigheden voor burgers en ondernemingen, met name in STEM-sectoren, een prioriteit om iedereen in staat te stellen in diezelfde samenleving een actieve rol te spelen en waarde te creëren. Voor de relance na de pandemie zal intensievere begeleiding en opleiding nodig zijn, rekening houdend met de uitdagingen van de milieu-, energie-, technologische gebied en digitale transitie.

18 DESI, Women Scoreboard 2019. Deze genderongelijkheid is echter niet even groot in de verschillende STEM-richtingen. Geneeskunde en farmacie hebben meer vrouwen in hun midden dan astrofysica of civiele techniek bijvoorbeeld.

Doelstellingen

Digitale inclusie bevorderen (gelijke toegang tot digitale technologie en verkleining van de digitale kloof)

Alle digitaal kwetsbare doelgroepen, of het nu gaat om werkzoekenden, ouderen, jongeren, vrouwen, mensen met een handicap of laaggeschoolde werknemers, moeten kunnen beschikken over de toegang, begeleiding en basisvaardigheden die essentieel zijn voor hun actieve deelname aan het sociale, economische, culturele en politieke leven. In dit verband zijn de doelstellingen:

- Het aanbod op een leesbare en transparante manier in kaart brengen, zichtbaar maken en promoten;
- Op het grondgebied een pakket van kwaliteitsvolle basisdiensten ter beschikking stellen, afgestemd op elke doelgroep in functie van de specifieke behoeften, of het nu gaat om doelgroepen met betrekking tot sociaal-economische inschakeling of om andere kwetsbare doelgroepen, via complementariteit van de voorzieningen; deze voorzieningen versterken, met name wat digitale uitrusting betreft; ondersteuning bieden voor de digitale uitrusting van gezinnen;
- De exploitanten inhoud en vaardigheden bijbrengen; een netwerk van exploitanten opzetten en de complementariteit van het aanbod bevorderen.

Concreet beoogt het project 285 voorzieningen voor digitale inclusie en 9.000 gezinnen uit te rusten; en voorzieningen voor digitale inclusie in staat te stellen om 240 projecten te ontwikkelen voor begeleiding bij de digitalisering.

Digitale opleiding versterken

Bovendien moeten Forem en IFAPME zich positioneren als proactieve spelers bij de digitale transitie in Wallonië door innovatieve strategieën voor te stellen voor opleiding, begeleiding en certificering van vaardigheden voor alle jongeren, werkzoekenden, ongeacht hoe ver zij van de arbeidsmarkt verwijderd zijn, en werknemers, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen en ondernemingen.

Daartoe heeft het project drie hoofddoelstellingen:

1. Ruimten creëren voor immersief leren en certificering van digitale vaardigheden in digitale beroepen, waardoor lerenden in praktijksituaties inzicht krijgen in de realiteit van hun toekomstige beroep en eigen onderneming, en bedrijven zich vertrouwd kunnen maken met de mogelijkheden die de digitalisering van activiteiten biedt. Deze ruimten zullen over Wallonië worden verspreid en in de opleidingscentra worden geïntegreerd. Zij kunnen steunen op een flexibel en intelligent netwerk van digitale actoren (coding, AI, immersief leren, augmented reality, digitale beroepen, enz.). Via deze ruimten kunnen ondernemingen die niet erg vertrouwd zijn met digitalisering meer inzicht verwerven, door proefprojecten in te dienen en te realiseren door de vaardigheden van mensen in opleiding in te zetten in een immersieve omgeving. (Forem & IFAPME)
2. Beschikken over een plek voor de coproductie van (hoofdzakelijk digitale) instrumenten en methoden (platform) ter ondersteuning van beroepskeuzevoorlichting en

-opleiding, met name in de STEM-sectoren, om de professionalisering (basis- en voortgezette opleiding, certificering, enz.) van opleiders, opleidingsingenieurs, beroepskeuzeadviseurs enz. te begeleiden, teneinde in te spelen op de evolutie van de onderwijsmethoden (zie doelstelling 3). (Forem)

3. Implementatie van een innovatieve digitale onderwijsstrategie (Forem & IFAPME), met als doel:

- de begeleiding en opleiding van opleiders op het gebied van digitale technologie en het gebruik van digitale onderwijsmethoden versterken;
- de verwerving van digitale basisvaardigheden door alle lerenden/stagiairs bevorderen, evenals de integratie van digitale evoluties voor beroepen in kwalificerende opleidingen en de ontwikkeling van een opleidingsaanbod voor de eigenlijke digitale beroepen, teneinde beter in te spelen op de behoeften van de markt en van ondernemingen (knelpuntberoepen, beroepen van de toekomst, enz.);
- het kwalificatie- en certificeringsniveau van de lerenden/stagiairs verhogen door een innovatieve onderwijsmethode tot stand te brengen, gebaseerd op het gebruik en de uitwisseling van online-inhoud en pedagogische instrumenten, en op de ervaringen en contacten met ondernemingen tijdens de opleiding. Bij de ontwikkeling van de instrumenten zal bijzondere aandacht worden besteed aan STEM-sectoren en -beroepen, waarvan bekend is dat hun gebrek aan aantrekkingskracht een belemmering vormt voor de relance en het in goede banen leiden van de bovengenoemde transitie.
- te beschikken over de modernste IT-instrumenten om de begeleiding van alternerende opleidingen te vergemakkelijken, zowel voor opleidingen in bedrijven als voor opleidingen in centra; deze instrumenten zullen toegankelijk zijn voor opleiders, onderwijsteams en lerenden, alsook voor de belanghebbenden (bedrijven, diensten, ouders). (IFAPME)

Deze drie doelstellingen vormen een strategie van innovatief digitaal onderwijs die ten uitvoer zal worden gelegd door de oprichting of ontwikkeling van 7 000 m² innovatieve opleidingsinfrastructuur voor digitale vaardigheden die 180 immersieve digitale leerruimten en 25 smart corners zal omvatten, alsook een platform voor de coproductie van instrumenten en methoden (hoofdzakelijk digitaal). Maar ook door de ontwikkeling van digitale instrumenten zoals een CRM/DataWareHouse en een digitaal leerplatform dat ter beschikking staat van de naar schatting 83.500 gebruikers.

Door deze innovatieve digitale onderwijsstrategie kunnen jaarlijks 10 nieuwe digitale trajecten worden opgezet, en 3.300 werkzoekenden en 800 werknemers worden opgeleid.

Wat de alternerende opleidingen betreft, kunnen 5 bedrijfsopleidingen of bijscholings-trajecten worden ontwikkeld, en minimaal 500 opleiders en lerenden per jaar worden begeleid en opgeleid. Het doel is verder om ten minste 20% van de referentiegraden voor bedrijfsopleidingen te digitaliseren en om alle jongeren die alternerend leren (871 afgestudeerd in 2018) digitale basisvaardigheden bij te brengen.

Elk jaar ontvangt IFAPME meer dan 17.000 mensen in opleiding, waaronder 4.500 jongeren met een leercontract. Meer dan 9.000 ondernemingen zijn partners bij het alternerend leren en meer dan 2.500 professionals zijn erkende opleiders. De opleidingscatalogus omvat een reeks van meer dan 200 beroepsopleidingen in de sectoren van handel, ambachten en intellectuele dienstverlenende beroepen.

Innoverende benaderingen van de opleiding op basis van de digitalisering, beogen de modernisering en het behoud van een hoog kwaliteitsniveau van de in Wallonië verstrekte opleiding en de versterking van de aantrekkingskracht van beroepen waarnaar vraag is, die toekomst hebben en waarvan een tekort bestaat. Zij beogen een grotere deelname aan levenslang leren en aan opleiding in de ambachten, en in het bijzonder aan alternerende opleidingen, aan te moedigen.

Tot slot zal het project in zijn geheel helpen tegemoetkomen aan de aanbevelingen die in het kader van het Europees Semester voor de jaren 2019 en 2020 zijn geformuleerd:

- Een traject voor inschakeling en digitale en technologische opleiding uitwerken dat de hindernissen om te werken in belangrijke mate kan wegnemen, met name voor laaggeschoolde werknemers en mensen met een migrantenachtergrond. Op gewestelijk niveau zullen de onderwijs- en opleidingssystemen verbeteren en de vaardighedenmismatches van de werkzoekenden zal worden verminderd door de nadruk te leggen op de inclusiviteit van deze systemen. (CSR 2 2019)
- De economie stimuleren en het herstel ondersteunen door de gekwalificeerde arbeidskrachten te verstrekken waaraan ondernemingen, hoofdzakelijk in industrie 4.0, maar ook andere ondernemingen voordat ze van start gaan met hun digitale transitie, behoefte zullen hebben in het post-covid-ecosysteem (CSR 1 2020).
- Via een innovatief opleidingsaanbod afgestemd op de digitale transitie - in een stroomversnelling door de covid-19-crisis - zorgt het project ervoor dat de effecten van de covid-19-crisis op de werkgelegenheid en de sociale effecten ervan kunnen worden beperkt, aangezien alle in het project geplande voorzieningen doeltreffende actieve arbeidsmarktmaatregelen bevorderen en de ontwikkeling van vaardigheden aanmoedigen (CSR 2 2020).
- Publieke en private investeringen die het economisch herstel bevorderen door de digitale transitie, met name via digitale infrastructuren (CSR 3 2020).

Uitvoering

Wat de meest kwetsbare doelgroepen betreft, die ver van de digitale wereld staan, is het project is verdeeld in verschillende fasen:

- het bestaande aanbod in kaart brengen en zichtbaar maken, de voorzieningen evalueren en hervormen, ze versterken en digitale uitrusting ter beschikking stellen;
- het aanbod aanvullen op basis van de identificatie van behoeften waaraan niet is voldaan, door middel van projectoproepen die gericht zijn op specifieke kwetsbare groepen, en ervoor zorgen dat de voorzieningen het gehele grondgebied bestrijken wat toegangspunten betreft;

- projectoproepen uitschrijven om de inzameling en opwaardering van digitale apparatuur te organiseren via de sociale economie en de circulaire economie, en deze op solidaire wijze te verdelen onder gezinnen die er nood aan hebben;
- professionals toerusten via een opleidings- en begeleidingsaanbod, en de uitwisseling van inhoud en instrumenten organiseren.

Deze stappen zullen worden uitgevoerd door de Waalse overheid (SPW-EER) en Agence du Numérique, dat de leiding heeft over het project. Sommige fasen zijn in uitvoering en zijn in het laatste kwartaal van 2020 van start gegaan. Bepaalde aspecten kunnen via overheidsopdrachten worden uitbesteed, zoals de bekendmaking van het aanbod. Ook de uitrusting van de voorzieningen wordt door de overheid in goede banen geleid, op basis van een verdeelsleutel voor de bestaande voorzieningen. De overheid zal ook gebruikmaken van aanvullende projectoproepen, met name voor de uitrusting van gezinnen.

Voor de opleiding en begeleiding van werkzoekenden, werknemers die een voortgezette opleiding en/of doorstromingsprogramma volgen, en ondernemingen zal het project worden uitgevoerd in de vorm van een portfolio van projecten en zal het worden geleid door multidisciplinaire projectteams die in de verschillende fasen optreden naargelang hun deskundigheid.

De werkzaamheden voor de oprichting van het gemeenschappelijke digitale platform ter ondersteuning van de beroepsbegeleiding en -opleiding zullen worden uitgevoerd door Forem, in overleg met de digitale competentiecentra (Technocité, Cepegre, Technofutur TIC, Technobel, Technifutur), IFAPME en de voorziening voor levenslange begeleiding (OTLAV). Het digitale platform zal zich richten op:

- een ruimte creëren voor werk, opleiding en co-engineering van ongeveer 1.150 m² die “ultramoderne” is wat connectiviteit en digitalisering betreft (wifi, enz.);
- uitrusting en instrumenten ter beschikking stellen die zijn toegespitst op de nieuwe leermethoden (van interactieve whiteboards tot digitale leermiddelen), een IT-omgeving, leerplatformen (LMS, LRS, enz.), instrumenten (contentservers, enz.) en software, inhoud (e-learningmodules, webinars, MOOC's, enz.) die specifiek gericht zijn op de ondersteuning van digitaal leren (ontwerp, ontwikkeling, aankoop, terbeschikkingstelling van producten (inhoud) en platformen).

Het voorstel heeft tot doel de onderzoeks- en ontwikkelingsactiviteiten op het gebied van beroepsopleiding en levenslange begeleiding (Otlav) rond Cité des métiers de Liège en binnen eenzelfde gebouwencomplex samen te brengen. Deze uitbreiding zal een onderzoeks- en ontwikkelingsplatform huisvesten, een “kantoor voor (re-)engineering” waar deskundigheden kunnen worden gebundeld, en uitrusting en methoden kunnen worden gedeeld, met als doel een digitaal leeraanbod op Waals niveau aan te bieden, dat voortdurend in ontwikkeling is en is afgestemd op de behoeften van de Waalse bevolking, om hun vaardigheden te ontwikkelen (reskilling en upskilling), in samenwerking met de digitale competentiecentra. Daarnaast kan het platform ook meer specifiek actief zijn op het gebied van STEM en, in een geest van complementariteit en samenhang, andere initiatieven opnemen die gericht zijn op de verbetering van onderwijsmethoden en -instrumenten (met name het STEAM-comité).

Elke doelstelling wordt omgezet in een operationeel actieplan dat is afgestemd op de behoeften van elke exploitant. De aanpak is gebaseerd op fasen voor het ontwerpen, testen, evalueren en vermeerderen van acties op het Waalse grondgebied.

Het project hanteert een benadering voor veranderingsbegeleiding die gebaseerd is op het project “Start Digital” (medegefinancierd door het Europese EaSI-programma), en een grootschalige bewustmakingscampagne voor de begunstigden.

Forem beschikt over een interne ondersteuningsdienst met alle nodige competenties voor de uitvoering van vastgoedprojecten (2 ingenieurs, 2 architecten, 3 gediplomeerden, 2 tekenaars, 1 deskundige op het gebied van stedenbouw en milieu). Zij hebben ook aanzienlijke ervaring met het gebruik van Europese financiering voor de bouw van vastgoedinfrastructuur.

Anderzijds beschikt Forem over een afdeling die belast is met het beheer van de Europese structuurfondsen. Zij werken nauw samen met de boekhoudkundige en financiële diensten van Forem. Alle processen voor de toewijzing van middelen, de opvolging van de verbintenissen, de controle van de opdrachten, het toezicht op de uitgaven en de algemene verslaglegging van de projecten worden perfect onder controle gehouden.

Specifiek voor jongeren, werkzoekenden en werknemers die een alternerend opleidingstraject kiezen of een eigen onderneming willen oprichten, zal IFAPME digitalisering in de opleidingen opnemen en nieuwe opleidingen voor digitale beroepen ontwikkelen.

Voor IFAPME zijn de operationele doelstellingen van het project voor levenslange digitale opleiding de volgende:

1. Het IFAPME-netwerk voorzien van ultramoderne digitale infrastructuur, apparatuur en digitale middelen:
  - verbetering van de interne connectiviteit van het netwerk en de opleidingscentra (wifi);
  - Creatie van immersieve leerruimten en “smart corners” voor het volgen van werk-studieopleidingen: terbeschikkingstelling van de digitale uitrusting die essentieel is om transversale digitale vaardigheden, digitale beroepsvaardigheden en digitale beroepen te leren: digitale leerruimten in opleidingscentra (22 entiteiten) en smart corners in diensten voor alternerend leren (17 diensten);
2. verwerving en ontwikkeling van IT-instrumenten en leermiddelen:
  - exploitatie en interoperabiliteit van een digitaal leerplatform om instrumenten te ontwikkelen (tools voor positionering, beroepsspecifieke software, enz.) en toegang te verlenen aan opleiders, lerenden en belanghebbenden (ondernemingen, diensten, ouders);
  - invoering van alternerende opleidingen 4.0 door krachtige software aan te schaffen: een CRM om vraag en aanbod van stageplaatsen in bedrijven op elkaar af te stemmen, een HRIS voor een optimaal beheer van de loopbanen van opleiders, die als deskundige actief zijn en een netwerk van belangrijke ondernemingen vertegenwoordigen voor de leerlingen, een datawarehouse dat toelaat om gegevens samen te voegen, prognoses te sturen en de analyse van de behoeften te objectiveren, enz.;

3. Implementatie van een strategie van innovatieve digitale pedagogie:

- In kaart brengen van het aanbod en geactualiseerde opleidingsbehoeften, op basis van op Waals niveau geïnitieerde projecten (Start digital, Upskills Wallonia, Ready 4.0, ...): identificatie van de behoeften aan digitale vaardigheden op de arbeidsmarkt, met inbegrip van de uitsplitsing naar geslacht, in de verschillende meest getroffen sectoren, realisatie van een kadaster van reeds bestaande vaardigheden en evaluatie van de vaardigheidsbehoeften van opleiders en onderwijsteams, alsook van de lerenden van het IFAPME-netwerk;
- Oprichting van teams van specialisten, bedrijfskundigen en techno-pedagogen;
- Integratie van digitale vaardigheden in de verschillende opleidingscursussen: actualisering van de bestaande referentiegidsen in de zwaarst getroffen sectoren en ontwikkeling van nieuwe referentiegidsen voor ICT-beroepen samen met deskundigen uit de digitale sector, op basis van de werkzaamheden die met de opleidingspartners op Waals niveau zijn uitgevoerd; bijvoorbeeld op het gebied van netwerk- en systeemtechnologieën, datacenters, cloudcomputing en het internet der dingen (IoT, geconnecteerde voorwerpen), de besturing van drones en cyberbeveiliging;
- invoering van transversale digitale vaardigheden, opstelling van een positioneringstoets op basis van het Europese referentiekader Dig Comp, en begeleiding van opleiders en lerenden bij de verwerving van digitale vaardigheden in de algemene cursussen van de leertrajecten en de managementcursussen voor volwassenen in opleiding);
- ontwikkeling van een opleidingsaanbod voor upskilling en reskilling gericht op werknemers in essentiële sectoren.

Er wordt een beroep gedaan op externe deskundigen voor het ontwerp en de bijwerking van de referentiegidsen door middel van overheidsopdrachten. De aanzienlijke investeringen in IT-apparatuur en IT-ontwikkeling die een voorwaarde zijn om kwalitatieve opleidingen te kunnen verstrekken, worden uitgevoerd via overheidsopdrachten.

De uitvoering van innovatieve projecten vereist ook een degelijke begeleiding bij de verandering om het succes ervan te garanderen. In het kader van de toenemende digitale vaardigheden zullen verschillende betrokkenen, digitale bemiddelaars en techno-pedagogen begeleiding, opleiding en praktische coaching moeten bieden aan de opleiders om de uitvoering ervan te bevorderen, en achtereenvolgens aan de lerenden

Doelgroep

Het doelpubliek van het project is breed en gevarieerd, want het project wil tegemoetkomen aan de behoefte aan digitale vaardigheden (met inbegrip van basisvaardigheden) voor mensen die de hele bevolking van Wallonië vertegenwoordigen, en in het bijzonder voor kwetsbare personen (NEET's, vrouwen, laaggeschoolde werkzoekenden, mensen met een handicap, enz.), wiens vaardigheden moeten worden bijgestuurd om aan de behoeften van de arbeidsmarkt te voldoen.

Er zal bijzondere aandacht worden besteed aan vrouwen om de ongelijkheden bij de toegang tot digitale technologieën en bij de verwerving van digitale vaardigheden weg te werken, zoals aangegeven in het punt Uitdagingen.

Om de doelstelling inzake het opzetten van een innovatieve digitale onderwijsstrategie te verwezenlijken, is een deel van het project ook gericht op de doelgroep begeleidings- en opleidingsactoren.

Het project is dus gericht op:

- al wie ver van de digitale wereld staat door een gebrek aan informatie, materiaal, kennis of belangstelling. Het kan gaan om werkzoekenden, ouderen, mensen met een handicap, laaggeschoolde werknemers, kansarme bevolkingsgroepen, enz.;
- vrouwen, die onevenredig worden getroffen door de digitale kloof;
- digitale professionals die zich over deze doelgroepen ontfermen, met name door middel van beroepskeuzevoorlichting, begeleiding en opleiding;
- werkzoekenden, met bijzondere aandacht voor laaggeschoolde werkzoekenden;
- werknemers, met bijzondere aandacht voor laaggeschoolde werknemers;
- studenten en leerkrachten (via de competentiecentra van Forem);
- actoren op het gebied van beroepskeuzevoorlichting en -opleiding (waaronder Cités des métiers, Cefo, opleidings- en competentiecentra, Cisp, Mire, Onderwijs);
- opleiders, onderwijsteams, alsook aan de lerenden, jongeren en volwassenen, die ingeschreven zijn voor de opleidingstrajecten van IFAPME.

Periode van uitvoering

Vierde kwartaal 2020 – tweede trimester 2026.

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 12% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 29% digitale uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. inanciering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 5.2.

Ondersteuning van de economische activiteit

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 5.2. Ondersteuning van de economische activiteit

Beleidsgebied/-domein: O&O, bedrijfsondersteuning.

Doel: Het doel van dit onderdeel is viervoudig. Ten eerste, ondersteuning van de ontwikkeling van activiteiten die veelbelovende perspectieven bieden voor de schepping van toegevoegde waarde en de valorisatie van het grondgebied; ten tweede, bevordering en ondersteuning van onderzoek en innovatie met het oog op de ontwikkeling van het toekomstige economische potentieel van het land; ten derde, aanmoediging van de invoering van efficiënte productieprocessen die met name op de nieuwste technologieën zijn gebaseerd; en ten slotte, bevordering van de oprichting van nieuwe ondernemingen of de ontwikkeling van bestaande ondernemingen, met name door ondersteuning van hun eigen vermogen.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Optimalisering procedures: Snellere vergunnings- en beroepsprocedures - VLA
- Verbreding innovatiebasis - VLA

Investeringen:

- Nucleaire geneeskunde - FED
- O&O : Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartsector - FED
- O&O : Minimalisatie van afval tijdens ontmanteling - FED
- Versterken O&O - VLA
- Relocatie van voeding en logistieke platforms - WAL
- Digitalisering van de Waalse toeristische sector - WAL

Geraamde totale kosten: 721,785 miljoen euro, waarvan 439,785 miljoen (61%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 29. Component 5.2. Ondersteuning van de economische activiteit

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 5.06	Optimalisering procedures: Snellere vergunnings- en beroepsprocedures	VLA	-	-	-
R - 5.07	Verbreding Innovatiebasis	VLA	-	-	-
I - 5.08	Nucleaire geneeskunde	FED	35	29%	0%
I - 5.09	O&O: Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartindustrieruimtevaartsector	FED	35	29%	29%
I - 5.10	O&O: Minimalisatie van afval tijdens ontmanteling	FED	25	40%	0%
I - 5.11	Versterken O&O	VLA	280	21%	13%
I - 5.12	Relocatie van voeding en logistieke platforms	WAL	61,49	40%	0%
I - 5.13	Digitalisering van de Waalse toeristische sector	WAL	3,29	0%	100%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Uitdagingen

Ondersteuning van de economische activiteit in de nasleep van de gezondheidscrisis, bevordering van innovatie en aanpak van de uitdagingen van de ecologische en digitale transitie.

De gezondheidscrisis heeft de economie plotseling in een ongekennde recessie gestort, met immense gevolgen op menselijk en economisch vlak. Op basis van de ramingen van het Federaal Planbureau van februari 2021¹⁹ onderging het bbp in België in 2020 een correctie van 6,2%. In 2021 zou het echter moeten opveren met 4,4% en in 2022 met 3,5%.

De omvang van de verwachte economische heropleving in 2021 is nog onzeker. De ERMG-enquêtes²⁰ geven overigens aan dat 2021 eerder een overgangsjaar zal zijn. Over het algemeen verwachten de bedrijven nog steeds een daling van de verkoop en de investeringen ten opzichte van 2019. In de hardst getroffen sectoren verwachten veel bedrijven zich aan een faillissement. Een echt herstel van de economische activiteit wordt niet verwacht vóór 2022.

Hoewel de economische beleidsmaatregelen die er kwamen als antwoord op de crisis erin slaagden de bedrijvigheid en tewerkstelling in stand te houden, blijven er belangrijke uitdagingen bestaan, zowel op korte als op lange termijn. Zoals de Nationale Bank stelt in haar Jaarverslag 2020/21. Om de economie in staat te stellen zich te herstellen tijdens de overgang naar het post-coronavirustijdperk, moeten de middelen snel kunnen worden herverdeeld, met het oog op de toekomst. Het gaat daarbij om innovatie en steun aan veelbelovende sectoren, met bijzondere aandacht voor het MKB, dat het leeuwendeel van de Belgische economische structuur uitmaakt en dat bijzonder hard is getroffen door de economische crisis als gevolg van de gezondheidsmaatregelen.

b) Nagestreefde doelstellingen

In deze context hebben de projecten binnen deze component drie specifieke doelstellingen: Ten eerste: het ondersteunen van activiteiten die veelbelovende perspectieven bieden inzake het creëren van toegevoegde waarde en het valoriseren van het grondgebied. Ten tweede: het bevorderen van onderzoek en innovatie om het toekomstige economische potentieel van het land te ontwikkelen, en onze uitmuntendheid en concurrentievermogen op internationaal niveau te waarborgen. Ten derde, de invoering van efficiëntere productieprocessen op basis van opkomende technologieën aanmoedigen

19 https://www.plan.be/uploaded/documents/202102260904060.Rapport_fev2021_12364_F.pdf

20 Economic Risk Management Group: <https://www.nbb.be/doc/ts/other/ermg/20210224-dashboard.pdf>

21 https://www.nbb.be/doc/ts/publications/nbbreport/2020/fr/t1/rapport2020_ti.pdf

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

ID	R – 5.06.
Naam	Optimalisering procedures: Snellere vergunnings- en beroepsprocedures
Type	Reform
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2022

Uitdagingen

Versnellen, vereenvoudigen en robuuster maken van procedures en beslissingen. Een ambitie dat ook in het huidige Vlaams regeerakkoord is opgenomen. In het verleden werden reeds resultaten bereikt met:

- de integratie van de bouw- en milieuvergunning in de Omgevingsvergunning (onder impuls van toenmalig minister Philippe Muyters),
- de geïntegreerde procedure van de RUP's en het decreet complexe projecten (ook onder impuls van toenmalig minister Philippe Muyters).

Niettegenstaande blijft het algemeen gevoel leven dat het bekomen van vergunningen voor een kmo, ondernemer, ontwikkelaar, investeerder, burger.. een soms lange – te lange- tijd in beslag neemt. Hetzelfde geldt voormaatschappelijk belangrijke investeringen en het succesvol afronden van een planproces RUP. Dit kan meerdere oorzaken hebben naast de formele procedure: een lang voortraject (ook lasten bvb. archeologienota), een lang natraject door beroepsprocedures.

Ander belangrijk aandachtspunt is dat maatschappelijk belangrijke projecten vaak onderhevig zijn aan complexe MER-procedures die het plan of project niet altijd beter maken en vervolgens voorwerp zijn van vertragende beroepsprocedures. Niemand is gebaat bij rechtsonzekerheid. Er is tenslotte nood aan een snel en efficiënt rechtssysteem waar de doorlooptijden van de procedures aanvaardbaar is.

Het continue blijven verbeteren van onze procedures die resulteren in betere beslissingen zonder afbreuk te doen aan relevante inspraak en bescherming van ons milieu blijft dan ook een belangrijke doelstelling. Zeker in moeilijke crisis tijden waar maximaal de kaart moet getrokken worden van investeringen om zo onze welvaart veilig te stellen.

Uiteraard werken we binnen het kader van Europese verplichtingen (richting Aarhus, milieueffectenrapportage ..), waarbij no gold plating een belangrijk principe blijft.

Doelstellingen

Project “sneller en beter” met 5 werven:

1. Snelle en correcte rechtsbescherming: snellere beroepsprocedures en wegwerken achterstand. Door dit initiatief zal de gemiddelde doorlooptijd van behandeling verkorten met 6 tot 9 maanden.
2. Optimaliseren van de Omgevingsvergunning: het omgevingsvergunningsdecreet wordt geëvalueerd. De belangrijkste opzet is om na te gaan of de doelstellingen van de Unieke Omgevingsvergunning – sneller en beter – gehaald werden en of de beslissingen op het juiste bestuursniveau genomen worden. Dit evaluatietraject zal leiden tot verbeteringen aan de regelgeving. Daarnaast worden technische verbeterpunten verder onderzocht die de behandeling van vergunningsaanvragen meer oplossingsgericht en vlotter moeten maken. De VIP-cel bij het Departement Omgeving wordt versterkt, zodat aan een groter aantal projecten een begeleiding op maat kan geboden worden. Ook het decreet Complexe Projecten wordt aan een eerste evaluatie en optimalisatie onderworpen.
3. Omgevingsbesluit: afstappen van een afwijkingsregelgeving maar werken op maat. Een groot deel van onze regelgeving richt zich op uitzondering- en afwijkingsbepalingen. Dit vormt echter vaak de grond voor juridische geschillen en aanvechtingen in beroep. Het omgevingsbesluit moet bijdragen tot het op een adequate manier en op maat laten activeren van de juiste maatregelen en instrumenten nodig op een bepaald moment in het proces. Er wordt onderzocht op welke manier het Omgevingsbesluit kan geïntroduceerd worden.
4. Hervorming milieueffectenrapportage tot een slank en efficiënt instrument dat de besluitvorming beter en krachtiger maakt en onze leefomgeving voldoende beschermt. De MEB (Milieueffectenbeoordeling) moet de besluitvorming en het primaat van de politiek zo gericht en efficiënt mogelijk ondersteunen.
5. Digitale werf: Het omgevingsloket wordt uitgebreid met een publiek loket zodat ook publieke raadplegingen en openbare onderzoeken maximaal digitaal kunnen verlopen. Het loket van DBRC wordt gedigitaliseerd. Ook wordt de BIM datastandaard als informatiedrager voor een efficiëntere en beter geïnformeerde beleidsuitvoering geïntroduceerd.

Uitvoering van het project:

1. Opmaak ontwerp van decreet waarbij de procedures versneld worden. Dit decreet voorziet eveneens een aantal administratieve vereenvoudigen in de procedures en een verhoging van de drempel om procedures (te blijven) aanspannen. Daarnaast verhogen we de rechtzekerheid voor investeerders door de rechter bevoegd te maken om een einde te stellen aan carrousel-dossiers. Niet onbelangrijk is het invoeren van de relativiteitseis: niet elk middel kan leiden tot vernietiging, enkel indien verzoeker hierdoor wordt geschaad. Er worden totaal 4 extra rechters voorzien met de nodige ondersteunende referendarissen bij de RvVb: Door het aanstellen van extra rechters schrappen we de planktijd en daalt de gemiddelde doorlooptijd. De planktijd loopt soms op tot 6 maand dat een dossier “in wacht” ligt.

2. Met de unieke omgevingsvergunning werden reeds belangrijke stappen gezet in de vereenvoudiging van het vergunningstelsel. Zowel op het vlak van de procedure als op het vlak van juridische robuustheid zijn er steeds verbeteringen mogelijk. Dit blijft een belangrijk streven. Het omgevingsdecreet en de unieke Omgevingsvergunning is nu 3 jaar in werking. De evaluatie van de Omgevingsvergunning werd reeds opgestart. Belangrijkste opzet is om na te gaan of de doelstellingen van de Unieke Omgevingsvergunning – sneller en beter- nu gehaald zijn en waar beter moet. In de loop van 2021 moet dit resulteren in een aanpassing van het decreet en het besluit. Uitgangspunten blijven snelle, oplossingsgericht en betere vergunningen.
3. Er wordt onderzocht op welke manier het Omgevingsbesluit kan geïntroduceerd worden. Beleidsaanbevelingen worden gedaan in het najaar van 2021, vervolgens kan de uitwerking van de regelgeving en opstart decretaal traject starten.
4. Volgende hoofdlijnen staan voorop:
  - a. MER als slank en efficiënt instrument: het MER moet focussen op concrete sleutelementen en de initiële scoping voor elk MER is essentieel.
  - b. de rol van het team Mer wordt herbekeken: Een gewijzigde rol van het team MER van de huidige, controlerende en procesopvolgende taken, naar een kwaliteitsadvisering in besluitvormingsprocessen van projecten.
  - c. Resoluut doorvoeren van digitalisering
  - d. de plan-MER plicht voor beleidsdocumenten, sectorale regelgeving, strategische en sectorale plannen wordt geconcretiseerd en geïmplementeerd in een vernieuwd wettelijk kader, waarbij de milieueffectrapportage ofwel maatgericht wordt ingebouwd in bestaande besluitvormingsprocessen, dan wel duidelijk wordt geformuleerd welke minimale MER-verplichtingen in een generiek proces noodzakelijk zijn conform de EU verplichtingen.
5. Uitbreiding omgevingsloket: Het omgevingsloket wordt uitgebreid met een publiek loket zodat ook publieke raadplegingen en openbare onderzoeken maximaal digitaal kunnen verlopen.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

Bedrijven, KMO's, de bevolking

Periode van uitvoering

1. Decretaal traject lopende: invoering 2021
2. Aanbevelingen evaluatie zomer 2021 – opstart decretaal traject. Invoering 2022
3. Beleidsaanbevelingen najaar 2021 – uitwerking regelgeving en opstart decretaal traject.
4. Optimalisaties doorvoeren 2021. Beleidsaanbevelingen volledige hervorming eind2021/2022 – uitwerking regelgeving en opstart decretaal traject.

5. Uitbreiding omgevingsloket: ontwikkelfase lopende. Invoering eind 2021. Digitalisering DBRC wordt opgestart. Volledig afgerond eind 2022. BIM: onderzoek reikwijdte in opstart. Gefaseerde invoering 2022.

ID	R – 5.07.
Naam	Verbreden innnovatiebasis
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	-

Uitdagingen

In het landenrapport 2019 voor België geeft de Europese commissie aan dat “Onderzoek en ontwikkeling geconcentreerd is in een klein aantal bedrijfstakken en er is onvoldoende verspreiding van innovatie naar de rest van de economie, hetgeen uiteindelijk weegt op de productiviteitsgroei.”

De uitdaging bestaat er dan ook in het aantal innoverende bedrijven in Vlaanderen op te trekken en het instrumentarium dat Vlaanderen inzet om ondernemingen aan te zetten tot innovatie laagdrempeliger te maken, aan te passen aan de mogelijkheden van kmo's en met het steuninstrumentarium sterker in te zetten op economische valorisatie van de resultaten van innovatie. Bij het opmaken van het Vlaams regeerakkoord werd deze uitdaging verwoord als het verbreden van het O&O-instrumentarium naar kleine bedrijven

Een bredere innovatiebasis en een sterkere verspreiding van innovatie moet zorgen voor een productiviteitsgroei bij de bedrijven die starten met innovatieve projecten.

Doelstellingen

Met deze hervorming willen we de instrumenten gericht op het stimuleren van innovatie laagdrempeliger maken en aangepast aan de noden van kmo's. Dit zal een doorlichting vergen van de manier waarop de instrumenten nu ingezet worden, een analyse van de problemen waarop kmo's stoten bij het formuleren van projectaanvragen en een bijsturing van de voorwaarden en modaliteiten van deze instrumenten. Daarnaast zal ook de sensibilisering voor het belang van innovatie en toeleiding naar ondersteunende instrumenten bij innovatie geoptimaliseerd worden.

Het doel van deze hervorming is meer innoverende bedrijven en innovatie en innoverend denken introduceren bij bedrijven die daar momenteel nog geen oog voor hebben.

Daarnaast willen we bij de doorlichting van de instrumenten ter ondersteuning van innovatie ook deze instrumenten zo hervormen dat ze een extra stimulans kunnen hebben voor het opstarten van innovatieve projecten op het vlak van digitalisering, duurzaamheid, circulaire economie,...

Doel is om te komen tot laagdrempelige instrumenten die onze ondernemingen zowel op economisch vlak (productiviteitswinst) als op maatschappelijk vlak, kunnen wapenen voor de toekomst.

Uitvoering

Vlaanderen is gestart met de evaluatie en bijsturing van een deel van de instrumenten gericht op het stimuleren van ondernemingen om te innoveren. De voorbije maanden werden onder andere:

- de evaluatieprocedures voor steun voor ontwikkelingsprojecten vereenvoudigd;
- de economische valorisatievereisten voor projecten scherp gesteld waardoor ondernemingen de economische baten die kunnen voortvloeien uit innovatieprojecten in kaart moeten brengen;
- De criteria voor projecten uitgebreid met verschillende aspecten gericht op maatschappelijke valorisatie (ecologische winsten, duurzaamheid);
- de kmo-groeisubsidie hervormd naar een instrument gericht op het stimuleren van innovatie in kmo's met een sterke thematische focus;
- een partnerschap met een aantal middenveldorganisaties aangegaan via een openbare aanbesteding (call ondernemerschap en innovatieversnelling) om de band tussen kennisaanbieders en ondernemingen te verkleinen en nieuwe innovaties sneller in het veld te introduceren;
- een experiment opgestart met een combinatie van begeleiding en steun voor het ondersteunen van innovatieve starters

De komende maanden wensen we nog een aantal bijkomende initiatieven te verkennen zoals onder andere 'Flipped Technology Transfer offices' aan de Vlaamse universiteiten om de kennistransfer tussen kennisinstellingen en ondernemingen verder te optimaliseren.

Daarnaast zal het ook zaak zijn de recente bijsturingen aan de instrumenten te evalueren, te onderzoeken of we met deze bijsturingen inderdaad kleinere ondernemingen bereiken en ondernemingen die vroeger minder geneigd waren te innoveren en waar nodig verder bij te sturen.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van wet- en regelgeving

Doelgroep

Ondernemingen en in het bijzonder kmo's.

Periode van uitvoering

Voorbereidingen en start van implementatie in 2020 en 2021. Evaluaties en bijsturingen afhankelijk van de maatregel. Jaarlijks maken we een evaluatie van het bereik van de maatregelen en het aandeel kmo's bij de begunstigden van de maatregelen. In de tweejaarlijkse CIS-enquête evalueren we het percentage innovatieve bedrijven tov de totale populatie bedrijven in Vlaanderen.

a) Investerings

ID	I – 5.08
Naam	Nucleaire geneeskunde
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	35,00
Coëfficiënt klimaat (%)	29%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2028

1. Eerste luik: radiofarmaceutisch O&O bij het SCK CEN voor innovatieve kankertherapieën

Uitdagingen

In België wordt jaarlijks bij meer dan 70.000 mensen kanker vastgesteld. Het gebruik van radiofarmaceutica voor zowel diagnose als behandeling is vandaag een belangrijk en succesvol geïntegreerd onderdeel van het pakket dat in de Belgische ziekenhuizen aan kankerpatiënten wordt aangeboden. Vooral het gebied van de therapeutische radiofarmaceutica (Targeted RadioNuclide Therapy (TRNT), gerichte radionuclidentherapie) ontwikkelt zich momenteel snel en wordt beschouwd als een van de meest veelbelovende toekomstige behandelingsmodaliteiten voor kankertherapie.

Het SCK CEN zal via het voorgestelde project bijdragen tot het verzekeren van een stabiele en toereikende levering van twee van de meest veelbelovende radio-isotopen voor gerichte radionuclidentherapie – ¹⁷⁷Lu en ²²⁵Ac – om het toekomstige gebruik en de succesvolle klinische toepassing van therapeutische radiofarmaceutica te ondersteunen.

Het project richt zich op **twee uitdagingen** in verband met de voorziening van radio-isotopen voor toekomstige therapeutische radiofarmaceutica binnen de nucleaire geneeskunde:

1. Verwacht wordt dat de toekomstige behoefte aan ¹⁷⁷Lu in de EU zal toenemen van 16.000 patiënten in 2020 tot 138.000 patiënten in 2026. Het voorgestelde project pakt de behoefte aan nieuwe infrastructuur op het SCK CEN aan **om ervoor te zorgen dat in de toekomstige behoefte aan ¹⁷⁷Lu wordt voorzien via een groter aanbod**. De gevraagde financiering zal alleen dienen voor de oprichting van de faciliteit en voor vergunningen – niet voor de financiering van vaste bedrijfskosten.
2. De ontwikkeling van kankerbehandelingen waarbij ²²⁵Ac wordt gebruikt, wordt momenteel sterk belemmerd door het feit dat **geen grote hoeveelheden beschikbaar zijn** voor grotere klinische studies en voor later routinematig gebruik in ziekenhuizen. Het SCK CEN heeft een unieke mogelijkheid om één van de eerste grootschalige leveranciers van deze belangrijke radio-isotoop te worden. Het voorgestelde project is gericht op de ontwikkeling van innovatieve technologieën die nodig zijn als eerste stap om het einddoel te bereiken: grootschalige productie van ²²⁵Ac met mogelijke betrokkenheid van particuliere investeerders. De patiëntenpopulatie in de EU die momenteel nog niet wordt bediend, zal tegen 2026 aangroeien tot 7.000 patiënten.

Projectdoelstellingen

Het voorgestelde project bestaat uit twee deelprojecten die er beide op gericht zijn te garanderen dat in de toekomst twee van de meest veelbelovende radio-isotopen in de nucleaire geneeskunde voor de behandeling van kanker – ^{177}Lu en ^{225}Ac – voldoende beschikbaar zijn.

Deelproject 1: Oprichting van een radio-isotopenfaciliteit bij het SCK CEN

Het einddoel van deelproject 1 is om tegen 2025 een radio-isotopenfaciliteit op te richten bij het SCK CEN die volledig in overeenstemming is met 'Good Manufacturing Practices' (GMP, goede productiepraktijken). Met deze faciliteit zal het SCK CEN onmiddellijk na de oprichting ervan de nucleaire geneeskunde kunnen bevoorraden met ^{177}Lu van GMP-kwaliteit voor nieuw ontwikkelde radiofarmaceutica. Bovendien zal de faciliteit in het kader van 'het Belgische plan' fungeren als een site voor dubbele bevoorrading, wat voor de eindgebruikers van ^{177}Lu een eerste vereiste is, om een stabiele continue bevoorrading te waarborgen (IRE is de andere partner voor dubbele bevoorrading in België).

Deelproject 1 bevat alle componenten die nodig zijn om het hierboven beschreven einddoel te bereiken:

- 1) Ontwerp van de faciliteit
- 2) Radioactieve en milieuvergunningen voor de faciliteit: FANC – lokale overheden
- 3) Bouw en installatie van apparatuur
- 4) GMP-vergunningen voor de faciliteit en het proces: FAGG

De in deelproject 1 beschreven radio-isotopenfaciliteit is slechts de eerste module van de toekomstige complete faciliteit. Aanvullende modules, gefinancierd uit andere bronnen, zijn gepland om het O&O-programma inzake radiofarmaceutica binnen NURA te faciliteren en de in andere faciliteiten geproduceerde radio-isotopen te behandelen.

Deelproject 1 heeft een milestone met de volgende te leveren prestaties:

1. Bouw - Radio-isotopenfaciliteit gebouwd, apparatuur geïnstalleerd en SAT-tests uitgevoerd

Deliverable: Gebouw gebouwd volgens het gedetailleerde ontwerp en apparatuur geïnstalleerd:

- a. Gedetailleerd ontwerp uitgewerkt en bouwspecificaties goedgekeurd door by SCK CEN
- b. Bedrijven voor de bouw geselecteerd via openbare aanbesteding
- c. Gebouw gebouwd en opgeleverd aan het SCK CEN volgens contractuele verplichtingen
- d. Leveranciers voor hot cells en apparatuur geselecteerd op basis van openbare aanbesteding
- e. Installatie van hot cells en uitrusting voltooid. Overdracht aan het SCK CEN met validatie- en SAT-rapporten

2. Regelgeving - Ingebruikname gebouw (werken met radioactiviteit, AFCN) - Good Manufacturing Practice (FAGG)

Deliverable: Volledig GMP-conforme faciliteit en ^{177}Lu productieproces:

- a. Het PSAR wordt opgesteld, goedgekeurd door IDPBW en ingediend bij het AFCN vóór de start van de bouw
- b. De milieuvergunning zal worden opgesteld en verleend door de gemeente Mol
- c. Radioactieve vergunning toegekend door het AFCN - de bouw van het gebouw kan beginnen
- d. Officieel indienststellingsverslag afgeleverd door IDPBW
- e. GMP-vergunning van de installatie afgeleverd door het FAGG op basis van inspectie
- f. GMP-vergunning voor de productie van ^{177}Lu afgegeven door FAGG op basis van een aanvraag ingediend door het SCK CEN

Deelproject 2: Ontwikkeling van de technologie voor ^{225}Ac

Een efficiënte grootschalige productie van ^{225}Ac - één van de meest veelbelovende therapeutische radio-isotopen voor de toekomstige nucleaire geneeskunde - is vandaag nog steeds een technologische uitdaging. Om ervoor te zorgen dat de basis (beschikbaarheid van ^{225}Ac) gelegd wordt voor de verdere ontwikkeling en implementatie van ^{225}Ac -radiofarmaca, heeft het SCK CEN een initiatief opgestart om te faciliteren dat er een weg vooruit gecreëerd wordt om deze belangrijke isotoop op grote schaal te produceren. Het SCK CEN bevindt zich in een bijzondere positie met een zeer unieke voorraad ^{226}Ra , die gebruikt kan worden als uitgangsmateriaal (targetmateriaal) voor een zeer efficiënte productie van ^{225}Ac door gammabestraling.

Dit deelproject wordt aangemerkt als interventiegebied: 044 - Beheer van commercieel en industrieel afval: preventie, minimalisering, sortering, hergebruik, recyclingmaatregelen - met een klimaatlabel van 40% en een milieulabel van 100%.

Deze tag is gerechtvaardigd op basis van de aard van het project: ^{226}Ra wordt momenteel beschouwd als kernafval tenzij het wordt gevaloriseerd voor het beschreven doel: productie van ^{225}Ac voor de behandeling van kanker.

Gezien zijn aard is ^{226}Ra een radio-isotoop die moeilijk als radioactief afval kan worden behandeld aangezien hij vervalt tot ^{222}Rn - een giftig radioactief gas. Deelproject 2 zal grootschalige productie van ^{225}Ac vergemakkelijken en ervoor zorgen dat ^{226}Ra na jaren routineproductie wordt omgezet in ^{225}Ac ten bate van kankerpatiënten. De uitdagingen in verband met de afvalverwerking van de bestaande voorraad ^{226}Ra bij het SCK CEN houden geen verband met hoeveelheden in termen van volumes (grammen of kg's). Ze hebben veeleer te maken met het feit dat ^{226}Ra -afval gasvormig ^{222}Rn emitteert.

Een belangrijk element is ook dat ^{226}Ra , dat tijdens het productieproces niet onmiddellijk in ^{225}Ac wordt omgezet, steeds opnieuw kan worden gebruikt/gerecycleerd, zodat deelproject 2 een voorziening en oplossingen op lange termijn voor kankerpatiënten zal garanderen.

Het hoofddoel van deelproject 2 is het uitvoeren van een studie om de kloof te dichten tussen bestaande technologieën en de vastgestelde behoeften om grootschalige productie van 225Ac mogelijk te maken. Dit zal gebeuren door innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor een aantal welomschreven technologieën die van cruciaal belang zijn voor een veilige en efficiënte productie van 225Ac uit 226Ra:

1. Opzetten van infrastructuur voor de veilige behandeling van 226Ra om experimenten uit te voeren
2. Ontwikkeling van gammastralingstechnologieën (ontwerp en prototypes van zeer specifieke componenten)
3. Ontwikkeling van radiochemische verwerkingsmethoden en 226Ra-recyclingmethoden
4. Afvalbeheerprogramma's
5. Ontwerp van de toekomstige productiefaciliteit en licentiestrategieën

Deelproject 2 heeft één milestone met de volgende te leveren prestatie:

1. Technologiepakket afgerond en beschreven in haalbaarheidsrapport

Deliverable: Een haalbaarheidsrapport waarin het technologiepakket wordt beschreven dat investeerders nodig hebben om door te gaan naar de volgende fase: grootschalige productie van 225Ac uit 226Ra:

Het verslag zal alle beschreven elementen bevatten:

- a. Operationele hot cell-installatie op het SCK CEN om 226Ra-bronnen te behandelen
- b. Ontwerp van een elektron-naar-gammaconvertor die gebouwd moet worden voor grootschalige productie
- c. Doelwit- en bestralings-moduleontwerp voor grootschalige productie
- d. Een volledig opgeschaalde radiochemische scheidingsmethode en recyclageproces voor 226Ra - klaar voor implementatie op grote schaal
- e. Een conceptueel ontwerp van de 225Ac-productie-installatie
- f. Stappenplan voor vergunningverlening voor het gebouw voor de behandeling van radioactiviteit (AFCN) en GMP-vergunningverlening (FAGG)

De voorgestelde studie zal een technologie/kennispakket opleveren in combinatie met de initiële noodzakelijke infrastructuur die geïnteresseerde investeerders in staat zal stellen over te gaan tot fase 2: de implementatie van een volledige 225Ac-productiefaciliteit.

Uitvoering van het project

Beide deelprojecten zullen worden uitgevoerd binnen de gebouwen van het SCK CEN in Mol, en de uitvoering zal worden beheerd door projectmanagers die rapporteren aan een projectraad met vertegenwoordigers van het management van het SCK CEN volgens PRINCE2-achtige principes.

De projectmanagers zullen met de centrale technische diensten van het SCK CEN samenwerken aan alle aspecten die verband houden met de oprichting van het gebouw/ de infrastructuur, zullen met de aankoopdienst samenwerken aan de verschillende fasen van de openbare aanbesteding en zullen verantwoordelijk zijn voor de opvolging van de projectmanagementtaken, zoals de rapportering aan de projectraad en het bijhouden van de timing, de mijlpalen, het budget en het risicoregister.

Voor deelproject 2 zal de projectmanager bovendien leiding geven aan een onderzoeksteam dat de O&O-taken uitvoert zoals beschreven in de verschillende werkpakketten.

Bij het SCK CEN is intern al rekening gehouden met de algemene capaciteitsplanning voor de uitvoering van de twee deelprojecten. De verschillende interne deelnemende partijen (CTS, aankoopdienst, IDPBW, ...) hebben het project opgenomen in hun toekomstige uitvoeringsplannen. De timing van de mijlpalen van het project wordt dus geverifieerd, wat ervoor zal zorgen dat het budget dienovereenkomstig wordt besteed.

Vergunningen en interacties met autoriteiten

Om de nodige vergunningen voor te bereiden, hebben reeds contacten met de bevoegde autoriteiten plaatsgevonden.

Voor de vergunningverlening voor radioactieve stoffen zijn de plannen van de radio-isotopenfaciliteit voorgelegd aan het FANC en is de vergunningsstrategie vastgesteld. Wat de GMP-vergunning betreft, zijn bijeenkomsten gehouden met het FAGG om eerste feedback te krijgen over het ontwerp van het gebouw en is ook gesproken over het reguleringstraject voor het verkrijgen van de GMP-productievergunning voor 177Lu.

Beide deelprojecten zijn dus reeds voorbereid voor uitvoering om de mogelijke gevolgen van de voornaamste risico's voor de projecten te beperken, zoals wijzigingen in de wetgeving en in de interpretatie van richtlijnen door de autoriteiten, meningsverschillen tussen autoriteiten, vertraging als gevolg van procedurele voorschriften voor vergunningverlening, beschikbaarheid van bedrijven en personeel met de nodige competenties, en technische compatibiliteit van nieuwe installaties met bestaande infrastructuur.

Staatssteun

Aangezien het project bestaat uit twee deelprojecten met een verschillende reikwijdte, worden beide deelprojecten voor de evaluatie in verband met staatssteun als twee afzonderlijke projecten beschouwd.

Deelproject 1:

De financiële steun voor de bouw van een installatie voor radiofarmaceutica is verenigbaar met de interne markt en is vrijgesteld van de verplichting tot aanmelding van de steun op grond van de regels inzake algemene groepsvrijstelling voor staatssteun (algemene groepsvrijstellingsverordening, AGVV).

De geplande bouw van de installatie voor radiofarmaceutica valt onder de definitie van 'onderzoeksinfrastructuur' in artikel 2, punt 91, van de AGVV.

Volgens artikel 26 van de AGVV is steun voor projecten voor de bouw van een onderzoeksinfrastructuur die voor economische activiteiten zal worden gebruikt

verenigbaar met de interne markt in de zin van artikel 107, lid 3, VWEU en vrijgesteld van de aanmeldingsverplichting uit hoofde van artikel 108, lid 3, VWEU, mits aan de voorwaarden van de AGVV is voldaan.

In dit geval is aan de voorwaarden voldaan. De steun mag de drempel van 20 miljoen EUR niet overschrijden. De steunintensiteit is 50% of minder omdat deze onderzoeksinfrastructuur slechts de eerste module is van een grotere infrastructuur die met andere middelen wordt gefinancierd. Deze eerste module maakt ongeveer 40% uit van de totale te bouwen onderzoeksinfrastructuur. De steunintensiteit ligt dus ver onder de 50%. Aan alle andere voorwaarden zal worden voldaan.

Deelproject 2:

Het uitvoeren van een studie in verband met de technische haalbaarheid van de grootschalige productie van ²²⁵Ac is verenigbaar met de interne markt en is vrijgesteld van de verplichting tot aanmelding van de steun op basis van de AGVV.

De studie die het SCK CEN in het kader van dit deelproject wil uitvoeren, valt onder de definitie van 'haalbaarheidsstudie' in artikel 2, punt 87, van de AGVV.

Volgens artikel 25 van de AGVV is steun voor O&O-projecten, met inbegrip van haalbaarheidsstudies, verenigbaar met de interne markt in de zin van artikel 107, lid 3, VWEU en vrijgesteld van de aanmeldingsverplichting uit hoofde van artikel 108, lid 3, VWEU, mits aan de voorwaarden van de AGVV is voldaan.

In dit geval is aan de voorwaarden voldaan. De steun mag de drempel van 7,5 miljoen EUR niet overschrijden. De steunintensiteit bedraagt 50% of minder wegens de inbreng van een particuliere investeerder.

Doelpubliek

Het project is erop gericht de beschikbaarheid te vergroten van twee van de meest veelbelovende therapeutische radio-isotopen, ¹⁷⁷Lu en ²²⁵Ac, ten behoeve van kankerpatiënten. Het project levert een belangrijke bijdrage aan een van de grootste uitdagingen van de gezondheidszorg van vandaag: de strijd tegen kanker. Alleen al in Europa zullen naar verwachting ongeveer 2 miljoen kankerpatiënten per jaar kunnen profiteren van nieuwe behandelingen met ¹⁷⁷Lu- en ²²⁵Ac-radiofarmaceutica.

Periode van uitvoering van het project

Deelproject 1: Oprichting van een radio-isotopenfaciliteit bij het SCK CEN

Startdatum: KW1 2021 – beginfase van het ontwerp

Einddatum: KW2 2025 – faciliteit volledig operationeel

Deelproject 2: Ontwikkeling van technologie voor de productie van ²²⁵Ac uit ²²⁶Ra

Startdatum: KW1 2021 – start van technische studies zoals beschreven in de werkpakketten

Einddatum: KW4 2024 – Technologiepakket ontwikkeld voor de productie van ²²⁵Ac uit ²²⁶Ra

2. Tweede luik: Bron van medische radio-isotopen

Uitdagingen

Het SMART-project (Source of Medical Radioisotopes) mikt op de ontwikkeling van een technologie die een antwoord kan bieden op de steeds groter wordende uitdagingen op het vlak van de bevoorrading met Mo-99, (de radio-isotoop gebruikt in 80% van de medische beeldvormingsprocedures ter wereld), en inzake de productie ervan op duurzame wijze en met een minimum aan nucleair afval, terwijl daarbij de kosten laag gehouden worden zodat zoveel mogelijk patiënten toegang zouden hebben tot medische beeldvormingsprocedures.

- **Bevoorradingszekerheid:**

Molybdeen-99 (Mo-99) is wereldwijd de meest gebruikte radioactieve isotoop in de nucleaire geneeskunde (meer dan 80% van de procedures). Gezien het snelle verval van zijn radioactieve activiteit (hij verliest elke dag 23% van zijn activiteit) kan deze isotoop niet worden gestockeerd en moet hij voortdurend worden geproduceerd om op elk moment in ziekenhuizen beeldvormingsprocedures te kunnen uitvoeren.

- **Duurzaamheid:**

Bij de productie van Mo-99 komt veel afval vrij. In de eerste plaats omdat bij de splijting van uranium in vaste verhoudingen meer dan 250 isotopen ontstaan, waaronder Mo-99, waaruit alleen Mo-99 zelf en Jodium-131 worden geëxtraheerd; de rest zijn afvalstoffen met een min of meer lange halveringstijd. In de tweede plaats omdat de bestraalde doelwitten een aanzienlijke hoeveelheid rest-uranium bevatten, dat, als het daadwerkelijk wordt gerecupereerd, een zuiveringsproces vereist dat op zijn beurt radioactief afval genereert met een lange halveringstijd.

- **Toegankelijkheid tot beeldvormingsprocedures:**

Het verwijderen van radioactief afval voor langdurige opslag vormt een steeds grotere uitgavenpost in het Mo-99-productieproces op basis van uraniumsplijting. De verkoopprijs van Mo-99 moet dus vaak worden verhoogd, wat voor het ziekenhuis dat er gebruik van maakt *in laatste instantie* een extra kost betekent bij elke beeldvormingsprocedure. Dit zal in de toekomst leiden tot een verminderde toegankelijkheid van diagnostische procedures via nucleaire geneeskunde.

Doelstellingen

Het project is erop gericht om de in de bovenstaande alinea genoemde uitdagingen aan te gaan, met name:

Het project voor de ontwikkeling van SMART-technologie is er in laatste instantie op gericht een tool te bouwen voor de productie van Mo-99 uit Molybdeen-100 (een isotoop die aanwezig is in natuurlijk molybdeen) door dit te bestralen met een elektronenbundel van een lineaire versneller. Dankzij deze technologie zou de Mo-99-markt in de toekomst dus bevoorrad kunnen worden zonder zijn toevlucht te moeten nemen tot onderzoeksreactoren en uranium.

De technologie die het SMART-project wil ontwikkelen, heeft het dubbele voordeel dat in wezen slechts één isotoop wordt geproduceerd, namelijk Mo-99. Hierdoor vermijdt

men enerzijds het vrijkomen van andere isotopen (die meer dan 95% van de afvalmassa uitmaken) terwijl men anderzijds vrijwel geen isotopen produceert met lange halveringstijd. Dit maakt het afvalprobleem op termijn veel eenvoudiger te beheren: zo zal men met name niet langer zijn toevlucht moeten nemen tot technische berging.

Het gebruik van een technologie die weinig radioactief afval produceert (en waarvan het grootste deel een korte halveringstijd heeft), zal voorkomen dat de prijs van Mo-99 alsmaar blijft stijgen. De technologie zal er dus voor kunnen zorgen dat in de toekomst zoveel mogelijk mensen toegang hebben tot beeldvormende procedures van nucleaire geneeskunde.

De binnen deze RRP aangevraagde subsidie is gericht op de uitvoering van bepaalde onontbeerlijke onderdelen van de O&O-studie die noodzakelijk zijn om een voldoende rijpe technologie te verkrijgen. Het is belangrijk om weten dat aan het einde van deze studie, indien het resultaat ervan voldoende veelbelovend is, de Raad van Bestuur van het IRE zal beslissen om over te gaan tot de bouw van een productielijn en van alle nodige transformatielaboratoria, om te komen tot een Mo-99 met een kwaliteit die voldoet aan de marktvereisten. Deze bouwfase zou lopen van Q2 2023 tot Q2 2026.

Van Q3 2026 tot Q4 2028 zou een fase van kwalificatie van de apparatuur en validering van het proces plaatsvinden. Eind 2028 zou de eerste commerciële productie beginnen, die gespreid zou moeten worden over een exploitatieperiode van minimaal 30 jaar activiteit van de installaties.

De investeringskosten van de productielijn en de bijbehorende laboratoria worden geraamd op 256 miljoen euro. Dit bedrag zou door het IRE worden geïnvesteed uit eigen middelen, en door het lenen van een deel van het bedrag. De details van de financiering zijn nog niet vastgesteld.

Uitvoering

Het doel is om technische risico's beter af te dekken en de technische uitwerking van de installatie ver genoeg te laten vorderen om het besluit tot investering in de productielijn te kunnen nemen.

De meeste studies zullen worden uitgevoerd door consultants, onder rechtstreeks toezicht van het IRE voor het projectbeheer en ASML voor het technisch beheer (systeemarchitect). De belangrijkste adviesbureaus zullen de volgende zijn:

- RESEARCH INSTRUMENTS (RI), dat gespecialiseerd is in het onderzoek naar en de installatie van deeltjesversnellers, zal worden belast met de ontwikkeling van de lineaire elektronenversneller.
- DEMCON, zal de mechatronische systemen van het project ontwikkelen, meer bepaald de belichtingscel, met inbegrip van het koelsysteem en de systemen voor doelbeheer.
- Het SCK CEN zal de mechanische eigenschappen van de materialen testen
- Andere wetenschappelijke instituten zullen aan sommige studies meewerken, hetzij door berekeningen uit te voeren, hetzij door bepaalde systemen en subsystemen aan echte tests te onderwerpen.

Het is van groot belang dat de risico's van de marktintroductie voldoende beperkt zijn zodat het bedrijfsplan voldoende solide is. Volgende doelstellingen moeten derhalve worden gehaald:

- Afronden van de tests om de betrouwbaarheid van de uitrustingen aan te tonen
- Afronden van het ontwerp van alle subsystemen (de voor het project benodigde uitrustingen)
- De laatste hand leggen aan het gedetailleerde ontwerp van de infrastructuur
- Aanvragen van de gecombineerde vergunning (milieu- en bouwvergunning)
- In de laatste fase zitten van het verkrijgen van een nucleaire exploitatievergunning
- Een beoordeling uitvoeren van de bestaande Mo-99-markt met het oog op de omschakeling naar Mo-99 geproduceerd met de nieuwe technologie
- Bepaling van het goedkeuringstraject voor Mo-99 door de regulerende instanties voor geneesmiddelen
- Afronden van een geloofwaardig ondernemingsplan om voor te leggen aan de raad van bestuur van het IRE
- Finaliseren van de beoordeling van de bevoorradingsketen van de belangrijkste verbruiksgoederen en basismaterialen - bv. fotokathodes, verrijkt Mo-100,...
- Afronding van de technologie voor productie van het doelwit: produceren van Mo-100 pellets

Dit alles moet ons in staat stellen een dossier voor te bereiden om goedkeuring te verkrijgen voor de investering in een installatie die een "primeur" zal zijn, d.w.z. een prototypelijns op industriële schaal, die tevens de lijn zal zijn die voor de productie is bestemd.

Staatssteun

Met het project is geen staatssteun gemoeid.

Doelgroep

Het doelpubliek bestaat uit 25 à 30% van de 30 à 35 miljoen patiënten wereldwijd die medische beeldvorming nodig hebben voor hartproblemen - kankerdiagnose - longproblemen... - ziekenhuizen en farmaceutische bedrijven.

Periode van uitvoering

De projectfasen waarop deze subsidie betrekking heeft, lopen van Q2 2020 tot maximaal Q2 2023. Dit zijn enkele van de O&O fasen van de technologie.

Indien de verschillende O&O-fasen resulteren in een levensvatbaar geachte technologie, zal het IRE met eigen middelen een productielijn en bijbehorende laboratoria bouwen. Deze bouwfase zal lopen van Q2 2023 tot Q2 2026, voor een bedrag dat momenteel op 251 miljoen euro wordt geraamd. De fase van kwalificatie van de apparatuur en validering van het proces zou zich uitstrekken van Q3 2026 tot Q4 2028.

De exploitatiefase (gedefinieerd als de periode waarin de faciliteit commerciële partijen Mo-99 produceert) zou beginnen in Q4 2028 en zich uitstrekken over de verwachte levensduur van de installatie, die minstens 30 jaar bedraagt.

ID	I – 5.09.
Naam	O&O - Oproep ter ondersteuning van de lucht- en ruimtevaartindustrie
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	35,00
Coëfficiënt klimaat (%)	71%
Coëfficiënt digitaal (%)	29%
Einddatum van het project	3 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

In 2018 stelde de Belgische lucht- en ruimtevaartindustrie meer dan 7.500 mensen te werk (directe werkgelegenheid in voltijdse equivalenten) en bedroeg de totale omzet van de grote bedrijven in deze sector meer dan 2 miljard euro.

De gezondheidscrisis dreigt van de werkgelegenheid in de sector snel en blijvend te halveren.

Tegelijkertijd moeten deze sectoren inspelen op essentiële technologische uitdagingen die deel uitmaken van de ecologische en digitale transitie.

Vóór de COVID-19-pandemie kreeg de luchtvaartsector wereldwijd al te maken met een daling van het jaarlijkse groeipercentage van pakketjesverkeer van ongeveer 6% in de periode vóór 2019 tot ongeveer 4% in 2019.

Gezien het belang van de sector qua omzet, toegevoegde waarde en werkgelegenheid, moet de luchtvaartsector, om economisch levensvatbaar te blijven, op zoek gaan naar oplossingen om zijn ecologische voetafdruk te verkleinen en het “schone vliegtuig” werkelijkheid te maken.

Het is inderdaad van essentieel belang dat de Belgische luchtvaartindustrie de overstap kan maken naar een schone luchtvaart, zowel op het vlak van het milieuvriendelijke vliegtuig zelf, als op het vlak van duurzame productieprocessen voor vliegtuigonderdelen en digitalisering (industrie 4.0). Een transitie op korte termijn zal de Belgische bedrijven in de sector in staat stellen hun deelname aan de eco-luchtvaartprogramma's van de toekomst veilig te stellen en bij te dragen tot de strategische autonomie van de EU.

Ook de ruimtevaartsector staat de komende jaren voor zeer belangrijke uitdagingen, zowel op commercieel als op wetenschappelijk gebied. Grote Amerikaanse technologiebedrijven (bv. Space X, Amazon of Facebook) en hun aandeelhouders investeren massaal in de ontwikkeling van uitgebreide ruimte-infrastructuur en -capaciteiten. Het is duidelijk dat Europa en zijn spelers bij deze grote nieuwe commerciële en wetenschappelijke uitdagingen grotendeels aan de zijlijn staan. Hoewel de ruimtetechnologie en -capaciteiten van Europa competitief kunnen zijn op wereldschaal, lijkt er een gebrek te zijn aan ondernemers en institutionele programma's die sterk genoeg zijn om programma's van deze omvang te verwezenlijken. Toch kan Europa het zich niet veroorloven deze uitdagingen aan zich voorbij

te laten gaan, als het tenminste ook in de komende decennia een wereldspeler wil blijven die in staat is zijn aardse economie volop te ondersteunen en te ontwikkelen vanuit de ruimte. De recente aankondiging door Commissaris Breton van de intentie om snel een nieuw initiatief voor ruimteconnectiviteit te lanceren (een constellatie van satellieten in een lage baan om de aarde: LEO - Low Earth Orbit) is een stap in die richting.

De Green Deal en het EU-herstelplan, met programma's voor milieuvriendelijke innovatieprojecten in lucht- en ruimtevaart, bieden unieke kansen (onder meer in de vorm van extra financiering) om de Belgische lucht- en ruimtevaartsector in staat te stellen zijn knowhow op duurzame wijze te ontwikkelen met het oog op een schone en digitale transformatie van zijn industrie.

Het dient ook opgemerkt dat de financiering van het lucht- en ruimtevaartonderzoek in België in overeenstemming is met het subsidiariteitsbeginsel. Projecten op dit gebied worden ondersteund op het niveau van de drie gewesten, die verantwoordelijk zijn voor technologisch onderzoek, en op meer gerichte wijze door het federale niveau om de algemene positionering van de Belgische bedrijven in de Europese strategie te versterken.

Doelstellingen

Het project beoogt Belgische bedrijven die actief zijn in de lucht- en/of ruimtevaartsector te ondersteunen via een ambitieus O&O&I-beleid, om hun concurrentievermogen te verbeteren en hen zo in staat te stellen deel te nemen aan de ontwikkeling van geavanceerde en duurzame technologieën (bv. "schone" vliegtuigen, constellaties) op Europees niveau. Deze steun zal worden verleend via projectoproepen op het gebied van lucht- en ruimtevaart. Deze oproepen zullen betrekking hebben op aspecten zoals duurzame luchtvaart of ruimteconnectiviteit. De specifieke reikwijdte van deze oproepen zal moeten bepaald worden in overleg met de deelnemende partijen.

Het effect dat we verwachten van deze oproep is het veiligstellen van de gespecialiseerde werkgelegenheid in de Belgische lucht- en ruimtevaartsectoren, het positioneren van Belgische bedrijven op snel evoluerende markten en het stimuleren van contacten tussen partners die zich bevinden op Belgisch grondgebied en daarbuiten.

De FHV-begroting voor deze oproep bedraagt 35 miljoen euro. Aanvullende financiering kan worden verstrekt door de federale overheid (ruimtegerelateerde PPS-kredieten voor wetenschapsbeleid). De geselecteerde projecten zullen in aanmerking komen voor eensubsidie in de vorm van een cofinanciering van activiteiten overeenkomstig de geldende regels (en percentages) in het kader van de staatssteun.

Uitvoering

Projectoproepen zullen worden gelanceerd. Bij deze oproepen zal rekening worden gehouden met synergieën met andere nationale of Europese initiatieven of financieringsbronnen (Horizon Europe, European Defense Fund, enz.) om dubbele financiering uit te sluiten. Ook zal het perspectief van de ecologische en digitale transitie worden geïntegreerd.

1. Voor de oproep op het gebied van luchtvaart zal de specifieke reikwijdte worden bepaald na raadpleging van de sector en in overleg met de gewesten. De financieringsaanvragen zullen worden beoordeeld door een comité van

onafhankelijke deskundigen en vervolgens worden gevalideerd door het Federaal Luchtvaartplatform.

De projectoproep op het gebied van de luchtvaart zal alleen betrekking hebben op “schone luchtvaart”-projecten. Projectvoorstellen zullen worden onderzocht om na te gaan of ze in overeenstemming zijn met het concept van “schone luchtvaart”. Om deze screening mogelijk te maken, zullen specifieke criteria worden vastgesteld.

2. Voor de oproep betreffende de ruimte zal de specifieke reikwijdte worden bepaald in overleg met de sector. De financieringsaanvragen zullen worden beoordeeld door een comité van onafhankelijke deskundigen.

De specifieke reikwijdte van de oproepen zal worden bepaald door het integreren van het perspectief van de ecologische en digitale transitie. Het “Do No Significant Harm/DNSH-beginsel” zal ook als evaluatiecriterium worden opgenomen in de oproepen tot het indienen van voorstellen die in het kader van dit project worden gelanceerd, om ervoor te zorgen dat de geselecteerde projecten aan dit DNSH-beginsel voldoen.

Wat de luchtvaartsector betreft, zullen de projecten gericht zijn op praktisch onderzoek naar oplossingen om de ecologische voetafdruk van de sector te verkleinen (vermindering van het brandstofverbruik van lijnvliegtoestellen met 30% tegen 2035, vermindering of zelfs

verbod op loodhoudende brandstoffen — Avgas — voor de lichte luchtvaart, vermindering van de koolstofvoetafdruk van luchtvaartmaatschappijen, enz.)

Ook de beoogde productiemethoden (gebruik van 3D-printing in metaal of polymeer, creatie van digital twins,...) zullen bijdragen aan de digitale transitie. Met betrekking tot de ruimtevaartsector, bijvoorbeeld, zullen projecten worden beoordeeld op basis van hun impact op het vlak van duurzaamheid. Daarnaast zullen aspecten in verband met connectiviteit, cyberveiligheid of het beheer van ruimtedata bijdragen tot de digitale transitie.

Hoewel de projectoproepen rechtstreeks gericht zijn tot de Belgische lucht- en ruimtevaartsector, is de deelname van buitenlandse partners aan de gefinancierde projecten niet uitgesloten. Bij de voorbereiding van de oproepen zal moeten worden nagegaan of en onder welke voorwaarden deze buitenlandse partners het voorwerp kunnen zijn van een cofinanciering.

Staatssteun

De subsidies waarnaar wordt verwezen voor de component “schone luchtvaart” zijn staatssteun die valt onder Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag verenigbaar worden verklaard met de interne markt. Indien de steun onder de individuele aanmeldingsdrempels blijft, kan het voldoende zijn de Europese Commissie eenvoudigweg van de maatregel op de hoogte te brengen.

Doelgroep

Kmo's en industrieën.

Periode van uitvoering

Startdatum: Q2 2021 (consultatie van stakeholders)

Einddatum: Q3 2026

Het project zal volledig operationeel zijn vanaf Q4 2022 (projectfinanciering)

ID	I – 5.10
Naam	O&O - Minimalisatie van afval tijdens ontmanteling
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	25,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	3 ^{de} kwartaal 2026

Uitdagingen

Het Belgische kerncentralepark zal in de periode 2022-2025 uitfaseren. Dit brengt de nodige uitdagingen met zich mee voor wat betreft de uiteindelijke afbraak en ontmanteling van deze centrales. Het uiteindelijke doel van nucleaire decommissionering is het vrijgeven van een nucleaire faciliteit en/of site van institutionele controle door het progressief verwijderen van radioactieve substanties om zo het radiologische risico te elimineren. In het kader van de Do No Significant Harm principes binnen de Taxonomie regulering, dient hierbij ingezet te worden op het minimaliseren van de uiteindelijke hoeveelheid radioactief afval (en dus het maximaliseren van hergebruik en recyclage), alsmede op het vermijden van lange-termijn milieuschade bij de uiteindelijke berging van dit afval. Binnen België is reeds veel unieke knowhow ontwikkeld inzake ontmanteling, en het veilig, verantwoord en duurzaam beheer van materialen en afval binnen ontmantelingsprojecten, bijvoorbeeld in het kader van het ontmantelingsproject BR3 uitgevoerd door het SCK CEN, maar ook in andere Belgische bedrijven (zowel KMOs als dochterondernemingen van internationale bedrijven). Een aantal van deze technologieën en technieken bevinden zich momenteel op een Technology Readiness Level (TRL) 3-7 en daarom zijn investeringen nodig om extra stappen te zetten die toelaten om tot een volledige (cradle to grave) oplossing te komen voor het efficiënt, veilig en duurzaam beheer van radioactief materiaal. Om deze knowhow gebruiksklaar te maken voor de ontmanteling van de Belgische kerncentrales, is dan ook een opschaling nodig van de opgedane kennis en technieken, en moeten bestaande methodologieën in lijn gebracht worden met de nieuwste nationale regelgeving ter zake, zowel voor wat betreft de vrijgave van materialen, als voor wat betreft de nodige karakterisatie voor acceptatie als radioactief afval in de toekomstige bergingssite voor laag- en middelactief afval.

Doelstellingen

Dit project beoogt de nodige investeringen die de opschaling naar industrialisatie zullen toelaten van Belgische knowhow inzake radiologische karakterisatie en decontaminatie technieken en methodologieën richting de toepassing hiervan tijdens de ontmanteling van de Belgische kerncentrales, en de eventuele valorisatie in andere ontmantelings- en site remediatie projecten. Deze knowhow heeft, zoals aangetoond tijdens de ontmanteling van de BR3 reactor, bewezen voordelige effecten op de uiteindelijke volumes geproduceerd radioactief afval en het veilig beheer hiervan. De BR3 reactor was een PWR-type reactor die model stond voor de Belgische kerncentrales, echter op kleinere schaal. De toegevoegde waarde die dit project biedt, richt zich dan ook voornamelijk op het beheersen en minimaliseren van de uiteindelijke hoeveelheid radioactief afval tijdens ontmanteling, door middel van innovaties inzake karakterisatie en decontaminatie van bulk materialen (metalen, beton), alsmede het integreren van innovatieve digitale technologieën en ontwikkelingen in het materiaal beheerssysteem. Dit project zorgt aldus voor een verankering van deze knowhow binnen België, draagt bij aan een versterking van de Europese markt terzake, en beoogt op termijn een minimalisatie van de uiteindelijke hoeveelheden geproduceerd afval tijdens de afbraak van het Belgische kerncentralepark.

Dit project legt de nadruk op volgende luiken, die vertaald zijn in de **milestones van het project**:

1. De bouw van een faciliteit voor het bouwen en testen van specifieke proefopstellingen die toelaten de opschaling van de technieken beschreven in onderliggende punten mogelijk te maken
2. De decontaminatie van afvalcomponenten en de conditionering van secundaire afvalstromen uit dit proces.
3. Het inzetten op innovatieve karakterisatiestrategieën en -technieken.
4. Naast bovengenoemde milestones beogen we binnen dit project ook de transversale ontwikkeling van digitale toepassingen tijdens ontmantelingswerkzaamheden.
5. Tenslotte zal er binnen het project een (desktop) case study worden uitgewerkt voor de volledige (cradle to grave) decommissionering van een bepaalde component (bvb. een stoomgenerator) van de Belgische kerncentrales.

We leggen hierbij nogmaals de nadruk dat we binnen dit project niet de rechtstreekse toepassing, vermarkting en/of productie beogen van deze technieken binnen de ontmantelingsprojecten van de Belgische kerncentrales (deze projecten bevinden zich ook buiten de tijdsschaal van dit project en zijn onderworpen aan het 'polluter pays' principe'). Echter beogen we wel de nodige investeringen in RD&D die zullen toelaten aan de betrokken projectpartners om oplossingen te ontwikkelen op maat van de ontmantelingsnoden van deze kerncentrales, aangepast aan de specifieke vereisten vanuit de bevoegde regelgevende Belgische instanties, met de nadruk op het vermijden en verminderen van de totale hoeveelheid geproduceerd radioactief afval en de optimalisatie van de gerelateerde radiologische risico's op korte en langere termijn.

Dit project behoort tot “Intervention field 044 - Commercial, industrial waste management: prevention, minimisation, sorting, reuse, recycling measures”. De justificatie voor deze tagging wordt gegeven hieronder:

- Het primaire doel van dit project is om technologieën en competenties te ontwikkelen die tot doel hebben om het **hergebruik en de recyclage** van materialen die mogelijks zouden geproduceerd worden tijdens de toekomstige ontmantelingsoperaties van de Belgische kerncentrales te **maximaliseren**, en dus de finale radioactief afval volumes te minimaliseren. Zulk afval gecontamineerd met radioactiviteit komt ook voor in andere (niet-nucleaire) industrieën (zoals de extractieve industrie, zie ook Directieve 2006/21/EC) en we voorzien hierbij dus ook spillover effecten.
- De objectieven en doelstellingen van dit project zijn dan ook volledig afgestemd op de richtlijn 2008/98/EC die de toepassing van de volgende afval hiërarchie vooropstelt in afval preventie en beheer: (a) preventie, (b) klaarmaken voor hergebruik, (c) recyclage, (d) ander gebruik, (e) berging. Berging van het finale radioactieve afval is expliciet out of scope voor dit project. Hierbij wordt volgende strategie gehanteerd:
  - De afdoende karakterisatie van materialen om de specifieke volumes te identificeren die enerzijds kunnen vrijgegeven worden, of die anderzijds verdere behandeling verdienen omdat ze ofwel besmet, ofwel geactiveerd zijn, tijdens de werking van de kerncentrales.
  - De ontwikkeling van technologieën en methodieken die de decontaminatie van gecontamineerd materiaal toelaat, zodanig dat deze materialen nadien kunnen hergebruikt en gerecycleerd worden in de conventionele of nucleaire industrie. We verwijzen hierbij naar, o.a., het MEDOC proces, dat succesvol werd ingezet tijdens de ontmanteling van de BR3 reactor voor de decontaminatie van ongeveer 100 ton metallisch afval, waarna 90% kon worden vrijgegeven van regelgevende controle en aldus hergebruikt in de conventionele industrie. De volgende principes van circulaire economie en maximaliseren van re-use/recycling kunnen verder ondersteund worden binnen dit project: a) hergebruik van oplossing voor chemische decontaminatie; b) hergebruik van (deel van) de installatie; c) optimalisatie van materiaal- en grondstoffengebruik voor proces en installatie;
  - De afdoende verwerking en conditionering van restafval, of secundaire afvalstromen komende van bovenvermelde activiteiten, met als doel hun veilig beheer en lange termijn berging in speciaal daarvoor vergunde faciliteiten te waarborgen.
- We wensen hier te specificeren dat het project zich voornamelijk richt op relatief “conventionele” materialen zoals metalen en beton, die de grootste hoeveelheid van de materialen uitmaken die geproduceerd worden tijdens de ontmanteling van kerncentrales. Het beheer of de verwerking van materiaal dat direct gelinkt is aan de brandstofcyclus, zoals de verbruikte kernbrandstof, is expliciet buiten de scope van dit project. De factor “radioactiviteit” is aldus een belangrijke, maar slechts één parameter die in rekening wordt gehouden, naast bvb. Fysico-chemische karakteristieken, om strategieën voor hergebruik en recyclage op te stellen. In deze context werd het project ook getagged onder veld 044 (en niet onder 044bis) aangezien de primaire focus van het project niet gelinkt is aan het behandelen, verwerken, opslaan of finaal bergen van het gevaarlijke (radioactieve) afval, maar aan het hergebruik en recyclage van de bulk materialen die vrijkomen van een nucleaire site tijdens ontmantelingsoperaties.

- Gegeven dat deze bulk materialen (zoals metalen en beton) over het algemeen klimaat-intensief zijn, draagt hun recyclage en hergebruik bij aan de klimaat doelstellingen.

Voorts zet dit project zich ook in voor volgende doelstellingen:

Digitale transitie: gebruik van artificiële intelligentie en machine learning algoritmes tijdens materiaal behandeling (bvb. Tijdens karakterisatie) en in een materiaal beheer toepassing

Uitvoering

Het project is opgesplitst in verschillende werkpakketten waarbij er 2 overkoepelende milestones zijn gedefinieerd. De definitie van de te behalen milestones is aangepast zodat deze technisch en praktisch haalbaar zijn binnen de scope van dit project, en onafhankelijk van de benodigde technologische vooruitgang. De technologische maturiteit van de verschillende project luiken (en gelinkte milestones) wordt als volgt ingeschat:

- Bouw MaT faciliteit: een eerste pre-design study is uitgevoerd (zonder uitbreiding voorzien binnen dit project). De kosten voor deze faciliteit zijn gebaseerd op deze pre-design study, vermeerderd met een standaard kost per m² voor de extra uitbreidingen nodig voor dit project. De timing voor realisatie en oplevering van deze faciliteit staat gepland voor (Q4) 2023.
- Voor het MEDOC proces voor decontaminatie van metallische componenten is reeds een pilootinstallatie gebouwd en gebruikt op de schaal van de BR3 reactor (TRL7). Binnen het project zal deze installatie een update krijgen, en ook de design gebeuren voor een installatie op maat voor de ontmanteling van de kerncentrales. Ook worden alle extra studies uitgevoerd om te zorgen dat de secundaire afvalstromen komende van dit decontaminatie proces op een afdoende wijze kunnen worden behandeld en geconditioneerd (momenteel nog TRL3). Aldus zal deze technologie op een schaal TRL8 worden gebracht. We bekijken ook de toepassing van dit proces voor andere specifieke metallische afvalvormen.
- Voor het luik rond karakterisatie zullen tailor-made installaties worden uitgedacht en ontworpen waarin detectoren zullen worden gepositioneerd en aangevuld met andere niet-destructieve technieken (inclusief innovatieve sensoren die nog in de ontwikkelingsfase zijn) om op deze manier de acceptatie te kunnen aantonen van bepaalde afvalstromen met de criteria zoals bepaald door de regelgevende overheden (TRL8). Momenteel is kennis voornamelijk aanwezig rond de karakterisatie van (niet-geconditioneerd) afval in standaard 200L vaten, en is er een nood om de expertise rond de karakterisatie van bvb. bulk componenten te verhogen.
- Voor wat betreft de transversale digitale innovaties binnen het project worden nieuwe methodologieën en technieken momenteel ontwikkeld op labo niveau (TRL 3). Dit project beoogt het toepassen van deze technieken in een ontmantelings-omgeving en assimilatie met de andere luiken van dit project (bvb. het volgen van materiaal- en radioactiviteitsstromen die worden versneden, ontsmet, herverpakt en geconditioneerd; het toepassen van data mining en artificial intelligence in karakterisatie; het ontwikkelen van on-line dosimetrie toepassingen met als doel ALARA bij de D&D werkrachten te versterken), maar ook het zorgen dat de uitkomst van deze innovaties bijdraagt en in lijn is met de vereisten van de regelgevende overheden (TRL8).

Het project zal worden gecoördineerd en uitgevoerd door het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK CEN). SCK CEN zal op 6-maandelijke basis rapporteren naar de bevoegde administratie, met als verantwoordelijke DG Nancy Mahieu – AD Energie – Federale Overheids Dienst (FOD) Economie. In deze 6-maandelijke rapportage zal de voortgang van de verschillende (3) milestones alsook de andere projectgerelateerde taken worden weergegeven en besproken. Op basis hiervan kunnen betalingen worden verordend en kan de algehele projectvoortgang worden vergeleken met de vooropgestelde budgettering. De voortgang van de milestones is op dusdanige wijze gedefinieerd dat er geen afhankelijkheid bestaat van mogelijke technologische belemmeringen.

Staatssteun

Volgens Artikel 25 van Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (de “algemene groepsvrijstellingsverordening”), is steun voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten, inclusief projecten die overwegend fundamenteel onderzoek zijn, i.e. wanneer meer dan de helft van de in aanmerking komende kosten van het project wordt gemaakt voor activiteiten die binnen de categorie „fundamenteel onderzoek” vallen, verenigbaar met de interne markt in de zin van artikel 107, lid 3, van het Verdrag en is van de aanmeldingsverplichting van artikel 108, lid 3, van het Verdrag vrijgesteld, mits de in deze verordening vastgestelde voorwaarden zijn vervuld.

Binnen het kader van het project, wordt meer dan de helft van de in aanmerking komende kosten gemaakt voor activiteiten die binnen de categorie “fundamenteel onderzoek” in de zin van Artikel 2, 84 van de algemene groepsvrijstellingsverordening vallen. Het project valt binnen het toepassingsgebied van de algemene groepsvrijstellingsverordening.

Bovendien zijn de andere voorwaarden van de algemene groepsvrijstellingsverordening in casu ook vervuld. Het bedrag van de steun overschrijdt niet de drempel van 40 miljoen EUR per project en in aanmerking komende kosten die door de steun gedekt zullen worden, betreffen: (i) personeelskosten, (ii) kosten van apparatuur en uitrusting voor zover en zolang zij worden gebruikt voor het project, (iii) kosten van gebouwen en gronden voor zover en zolang zij worden gebruikt voor het project, (iv) kosten van contractonderzoek, kennis en octrooien die op arm's length-voorwaarden worden gekocht bij of waarvoor een licentie wordt verleend door externe bronnen, alsmede kosten voor consultancy en gelijkwaardige diensten die uitsluitend voor het project worden gebruikt, en (v) bijkomende algemene kosten en andere operationele uitgaven, waaronder die voor materiaal, leveranties en dergelijke producten, die rechtstreeks uit het project voortvloeien, conform Artikel 25(3) van de algemene groepsvrijstellingsverordening (zie ook het Excel formulier met de detaillering van de kosten).

De financiële steun voor het project is derhalve verenigbaar met de interne markt en vrijgesteld van de aanmeldingsverplichting op basis van de algemene groepsvrijstellingsverordening.

Doelgroep

Het project is gericht op Belgische bedrijven en/of Europese bedrijven met vestiging binnen België met de bedoeling de aanwezig knowhow en capaciteit in innovatieve

ontmantelingsmethodes te versterken. Het project zal ook toelaten om nieuwe, jonge werkkrachten aan te trekken voor toekomstige ontmantelingsprojecten binnen België. Daarnaast zal ook de algemene bevolking profiteren van het doel van dit project, namelijk de minimalisatie van radioactief afval komende van zulke projecten.

Periode van uitvoering

Het project zal starten in Q3 2021 (op 1 augustus 2021) en zal eindigen in Q3 2026 (op 31 juli 2026). Het gros van de activiteiten en investeringen is gepland in de periode 2022-2024. Het aantal investeringen in 2025 en 2026 is minimaal. Deze planning zal toelaten om het project tijdig uit te voeren.

ID	I - 5.11
Naam	Versterken O&O
Type	Investerings
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	280,00
Coëfficiënt klimaat (%)	21%
Coëfficiënt digitaal (%)	13%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

We innoveren ons uit de crisis en blijven onverkort gaan voor de ambitie van de Vlaamse Regering om tot de top 5 innovatieve regio's van Europa te behoren. Deze positie kan slechts bereikt worden door het ondersteunen van excellente wetenschap en innovatie, op zichzelf voorwaarden om de grote uitdagingen van onze samenleving en industrie gecombineerd aan te pakken. Met deze actie geven we ook invulling aan de ambitie van de Vlaamse Regering om de Europese 3%-doelstelling inzake O&O te realiseren.

Het innovatiebeleid slaagt er steeds beter in om ook kleine(re) bedrijven te bereiken. Vlaamse bedrijven staan in de voorhoede van innovatie in Europa. Investeringen ten belope van 2,16% van het bbp ondersteunen de R&D-intensiteit van de bedrijven en dragen sterk bij tot het feit dat we in Vlaanderen met 2,92% in 2018 dicht bij de 3% O&O-doelstelling zitten. Toch blijft de spreiding van O&O over meer sectoren en bedrijfstypes een uitdaging voor onze regio. Na de Corona-crisis zal innovatie nog meer dan voorheen bepalend zijn voor de concurrentiekracht van onze bedrijven en de economische groei.

Doelstellingen en uitvoering van het project

We investeren 280 miljoen EUR in O&O met bijzondere focus op drie domeinen, met name digitalisering, duurzaamheid en gezondheid. Volgende deelinvesterings kunnen op dit ogenblik geïdentificeerd worden. De projecten zullen gefinancierd worden volgens modaliteiten gebaseerd op het VLAIO-kostenmodel of het EFRO-kostenmodel, waarbij we in principe enkel CAPEX financieren en minstens 25% cofinanciering beogen.

Enveloppe 1

We voorzien investeringen ten belope van ca. 80 miljoen EUR voor de gerichte uitvoering van O&I-projecten in niches waarin Vlaanderen excelleert op Europees en wereldniveau. We zoeken daarbij ook aansluiting bij Europese programma's en projecten. Naast een impulsprogramma voor de bio-economie en het gericht versterken van de industriële onderzoeksfonds (IOF)²² en interfaceactiviteiten van universiteiten en hogescholen, zijn voorbeelden van mogelijke investeringen de cofinanciering van projecten onder het ETS Innovatiefonds, projecten inzake gezondheidsdata of projecten in het kader van multi-country projects (in het bijzonder IPCEI micro-elektronica).. We bevragen het veld om de beste projecten te kunnen selecteren.

O&O&I-projecten – 28 miljoen euro

- Bevraging van het veld
  - Omschrijving: selectie van projecten uit het veld gericht op versterking onderzoeksveld en versnelling O&O met focus op 3 thema's: duurzaamheid, digitalisering en gezondheid.
  - Doelgroep: kennisinstellingen (SOCs, universiteiten, wetenschappelijke instellingen...)
  - Trekker: departement EWI
  - Budget: 28miljoen euro

Impulsprogramma bio-economie – 20 miljoen euro

- Vlaamse onderzoeksagenda
  - Omschrijving: Vlaamse onderzoeksagenda voor de bio-economie. De agenda wordt uitgevoerd via basisonderzoeksprojecten, gefinancierd in het kader van het impulsprogramma.
  - Doelgroep: kennisinstellingen
  - Trekker: departement EWI
  - Budget: 6 miljoen euro
- Thematische clusteractiviteiten bio-economie
  - Omschrijving: opstarten van interclusterprojecten, waarbij partners uit verschillende sectoren (chemie, energie, voedsel en landbouw, blauwe economie) in innovatieve consortia worden samengebracht.
  - Doelgroep: speerpuntclusters en bedrijven
  - Trekker: VLAIO
  - Budget: 7 miljoen euro

---

22 Het Industrieel Onderzoeksfonds (IOF) is een intern bestemmingsfonds van een associatie (een universiteit en één of meerder hogescholen) waarvan de middelen worden aangewend voor strategisch basisonderzoek en toegepast wetenschappelijk onderzoek. (zie W&I decreet artikel 57 tot 59 en het IOF-besluit). De doelstellingen van een IOF zijn, op korte tot middellange termijn, de wisselwerking tussen de associatie en het bedrijfsleven stimuleren en een portefeuille van toepassingsgerichte kennis bij de associatie opbouwen. Op middellange tot lange termijn moet een IOF resulteren in de betere afstemming van het strategisch basisonderzoek en toegepast wetenschappelijk onderzoek op de economische behoeften en de toepassing en valorisatie van de opgebouwde portefeuille van kennis in het bedrijfsleven.

- Steun voor kmo's en startende ondernemingen
  - Omschrijving: verlenen van steun aan kmo's om gebruik van proefinstallaties voor technologische schaalvergroting op het vlak van bio-economie te stimuleren
  - Doelgroep: kmo's
  - Trekker: VLAIO
  - Budget: 7 miljoen euro

Zorg en Gezondheid – 8 miljoen euro

- Impulsprogramma zorg en gezondheid
  - Omschrijving: opstarten van een impulsprogramma gezondheid en zorg met drie pijlers: academische onderzoek, speerpuntcluster en flanders care gerichte acties. Doelstelling is om bedrijfsgestuurde initiatieven voor samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden vorm te geven en samen projecten te initiëren (SPC). Daarnaast is het ook de doelstelling om technologie te vertalen en te implementeren bij zorgactoren in Vlaanderen door middel van een specifieke TETRA en COOCK oproep in nauwe samenwerking met Flanders Care.
  - Doelgroep: speerpuntcluster, bedrijven, kennisinstellingen en zorgactoren
  - Trekker: VLAIO
  - Budget: 8 miljoen euro

Bedrijfsprojecten ETS-innovatiefonds & CCS-CCU – 10 miljoen euro

- Omschrijving: We voorzien 10 miljoen euro om steun te verlenen aan een aantal ad-hoc bedrijfsprojecten gericht op de klimaattransitie. Om staatssteunconform te zijn, zullen deze projecten aangemeld worden bij de Europese commissie. Het gaat om:
  - Antwerp@C
  - Cofinanciering projecten ETS-innovatiefonds, afhankelijk van EU selectie
  - Trekker: VLAIO
  - Budget: 10 miljoen euro
- Indien de projecten niet in aanmerking komen voor steun door het ETS-innovatiefonds en geen co-financiering vanuit Vlaanderen voor deze projecten vereist is, worden met deze middelen extra projecten ondersteund onder O&O&I-projecten of uitbouw van wetenschappelijke en technologische infrastructuur.

Versterking Industriële Onderzoeksfonds (IOF) – 14 miljoen EUR

- Omschrijving: We versterken de Industriële Onderzoeksfonds (IOF) om bij te dragen aan oplossingen voor concrete problemen op het gebied van duurzaamheid, digitalisering en gezondheid en die tevens aansluiten bij oplossingen voor de grote maatschappelijke uitdagingen.
- Trekker: departement EWI
- Budget: 14 miljoen euro

Enveloppe 2

Het versterken van het Vlaamse onderzoeks- en innovatieveld kan evenwel niet zonder grootschalige state-of-the-art onderzoeks- en technologische infrastructuur. Hiervoor voorzien we eveneens 100 miljoen EUR, bovenop de bestaande en reeds voorziene recurrente én éénmalige overheidsmiddelen. Daarmee bestrijken we zowel de infrastructuur die nodig is om aan fundamentele kennisopbouw te doen als installaties die erop gericht zijn om de opgebouwde kennis om te zetten in producten en diensten. We zetten met andere woorden even goed in op onderzoeksinfrastructuur aan universiteiten en hogescholen als op piloot- en demonstratiefaciliteiten of infrastructuurinvesteringen van of voor bedrijven. Op basis van reeds binnengelopen voorstellen, zijn voorbeelden van mogelijke investeringen in wetenschappelijke infrastructuur een incubator voor start-ups in de bio-tech sector, pilootfabrieken met betrekking tot de digitalisering van de maakindustrie, demo-infrastructuur voor CCS/CCU... We bevragen het veld om de beste projecten te kunnen selecteren.

Uitbouw van wetenschappelijke en technologische infrastructuur – 100 miljoen euro

- Bevraging van het veld
  - Omschrijving: selectie van projecten uit het veld gericht op het uitbouwen van technologische en wetenschappelijke infrastructuur door kennisinstellingen met focus op 3 thema's: duurzaamheid, digitalisering en gezondheid.
  - Doelgroep: kennisinstellingen (SOCs, universiteiten, hogescholen) en speerpuntclusters
  - Trekker: VLAIO/FWO/EWI
  - Budget: 100 miljoen euro

Enveloppe 3

Tot slot investeren we 100 miljoen EUR extra in de versnelling van O&O bij bedrijven. We stellen immers vast dat bedrijven in deze crisis blijven inzetten op innovatie en willen hen daarin ondersteunen. 20 miljoen EUR oormerken we voor steun aan bedrijven in het kader van de IPCEI Micro-Electronica. 80 miljoen EUR zal worden toegekend onder de voorwaarden van de huidige instrumenten die gericht zijn op O&O-steun aan bedrijven. Projecten die via deze kanalen gesteund worden, kunnen zeer divers zijn: van onderzoeksprojecten in de farmaceutische sector tot de ontwikkeling van hoge precisie 3D-printers en remote navigation technology voor op afstand bestuurbare schepen. Deze investeringen staan open voor, maar zijn niet beperkt tot projecten op het gebied van duurzaamheid, digitalisering en gezondheid.

Versterking O&O bedrijven – 80 miljoen euro

- Omschrijving: Versterking van het bottom-up subsidiekanaal voor O&O door bedrijven met 80 miljoen euro. Deze subsidies zullen worden toegekend onder de voorwaarden van de huidige instrumenten die gericht zijn op O&O-steun aan bedrijven. Doel is 180 bijkomende innovatieprojecten van bedrijven waarvan minstens 50% van kmo's. Bovenop de overall digitale taggingscoëfficiënt van het project "versterking O&O (I 5.17)" wordt voor dit deelproject minstens 30% digitale projecten nagestreefd

- Doelgroep: bedrijven (kmo's & grote ondernemingen)
- Trekker: VLAIO

Bedrijfsprojecten IPCEI micro-elektronica (multi-country project)

- Omschrijving: We voorzien middelen om Vlaamse bedrijven te ondersteunen die willen deelnemen aan de IPCEI micro-elektronica. Voor deze IPCEI werd een oproep tot expression of interest gelanceerd met een eerste deadline op 19 april 2021. Deze oproep tot indiening van voorstellen richt zich naar economische spelers die via diverse partnerschappen in de Europese economische waardeketen willen deelnemen aan innovatieve projecten op Europese schaal. Meer informatie: <https://www.vlaio.be/nl/nieuws/belangrijk-project-van-gemeenschappelijk-europees-belang-ipcei-micro-elektronica-en>
- Doelgroep: bedrijven (kmo's & grote ondernemingen)
- Trekker: VLAIO

Bovenstaande investeringen van 280 miljoen EUR uit de EU Faciliteit voor Herstel en Veerkracht komen bovenop de reeds voorzien relance-investeringen ten belope van 70 miljoen EUR voor imec (40 miljoen EUR investering in clean room + 30 miljoen EUR investering in Xpand-fonds) en 15 miljoen EUR investeringen in de FWO-infrastructuurmiddelen.

De investering van 280 miljoen EUR komt bovenop de bestaande overheidsinvesteringen in O&O&I in Vlaanderen, die 2,8 miljard EUR bedroegen in 2020.

Bij oproepen en steun via reguliere maatregelen zullen we conformiteit met de DNSH-richtlijn opleggen als ontvankelijkheidsvoorwaarde voor de projecten die gesteund worden met middelen vanuit de Recovery and Resilience facility.

Staatssteun

De beoordeling inzake staatssteun zal gebeuren op het niveau van de projecten. Indien het gaat om financiering van kennisinstellingen voor projecten in het kader van hun niet-economische activiteiten, betreffen de investeringen geen staatssteun.

Voor wat betreft de financiering van economische activiteiten, wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het bestaande VLAIO-instrumentarium, dat conform de GBER of de de-minimisverordening is opgesteld. Er zal daarbij gebruik gemaakt worden van onderstaande besluiten van de Vlaamse regering. Waar een staatsteunaanmelding vereist was, werd het nummer van de aanmelding vermeldt:

- Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen. (SA.60033)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen. (SA.60032)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 22 december 2017 tot regeling van steun aan consortia van ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling, ingebed in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties. (SA.60022)

- Besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van kennistransfer door instellingen van hoger onderwijs; (Artikel 6)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 2012 tot toekenning van steun aan ondernemingen voor strategische ecologie-investeringen in het Vlaamse Gewest. (SA.60018)
- Het Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de steun voor innovatieclusters in Vlaanderen (4 maart 2016). (SA.60035)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 25 mei 2018 tot regeling van steun aan projecten voor collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding (COOCK) (Artikels 7 en 8)
- 26/02/2016: Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapsbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten. (Artikel 10)

In uitzonderlijke gevallen waarin geen gebruik gemaakt kan worden van het reguliere instrumentarium, zal ad hoc steun worden gebaseerd op de GBER en O&O Kaderregeling of zal worden genotificeerd waar nodig. Op basis van onze analyse zal dit enkel het geval zijn bij IPCEI micro-elektronica waar de projecten voor het staatssteunrechtelijk kader onderdeel zullen uitmaken van een notificatie met een individueel SA-nummer.

Doelgroep

Kennisinstellingen en bedrijven, inclusief kmo's.

Periode van uitvoering

Q4 2020 – augustus 2026

ID	I – 5.12.
Naam	Relocatie van voeding en logistieke platforms
Type	Investment
Projectdrager	Waalse regering
Budget	61,49
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2025

Uitdagingen

Het project voor de herlokalisatie van voedsel speelt in op de noodzaak **om te investeren in de groene transitie voor de voedingssector**. Het komt tegemoet aan de specifieke aanbeveling voor België om in 2020 de investeringen toe te spitsen op de ecologische transitie.

Op Belgisch niveau heeft de gezondheidscrisis aangetoond hoe belangrijk het is onze samenlevingen op tal van gebieden veerkrachtiger te maken, met name in de voedingssector. Alle actoren in de voedselketen zijn sterk gemobiliseerd en hebben aangetoond dat zij in staat zijn zich aan te passen om de voedselvoorziening veilig te stellen. Maar deze crisis heeft ook bepaalde afhankelijkheden en verschillende uitdagingen op voedselgebied aan het licht gebracht, onder meer:

1. de groeiende aantrekkingskracht van lokaal, duurzaam en gedifferentieerd voedsel, d.w.z. met respect voor mens, dier en natuur door te kiezen voor minder chemische additieven en een grotere verscheidenheid aan producten;
2. de evolutie van het voedselsysteem om de problemen inzake klimaatverandering en de bescherming van de biodiversiteit het hoofd te bieden;
3. de behoefte om internationale handel en korte ketens beter met elkaar te verzoenen door iedereen eerlijke arbeidsvoorwaarden te bieden;
4. het belang van betere arbeidsomstandigheden en een betere bezoldiging voor de actoren in de keten;
5. de uitdaging op het gebied van infrastructuur, d.w.z. de behoefte aan moderne logistieke platformen om de economische ontwikkeling van korte ketens te bevorderen.

Het antwoord op deze uitdagingen is de ontwikkeling van een agrovoedingssysteem dat gebaseerd is op twee beginselen, die elkaar vaak aanvullen:

- De **korte keten** is een manier om agrovoedingsproducten op de markt te brengen, die hetzij via rechtstreekse verkoop van de producent aan de consument plaatsvindt, hetzij via onrechtstreekse verkoop op voorwaarde dat er slechts één tussenpersoon is. De korte keten is geen geografisch concept, de producent kan zich al dan niet dicht bij de consument bevinden. Ook wat grenzen betreft is er geen beperking.
- De **herlokalisatie van voedsel**, die erin bestaat de producent geografisch dicht bij de consument te brengen door de lokale voedselproductie en autonomie te ondersteunen, de economie te ontwikkelen en banen te scheppen die niet kunnen worden verplaatst. Het doel is om de hulpbronnen en de productie op het grondgebied beter te valoriseren zodat onze afhankelijkheid van invoer en van de wereldmarkten in de voedingssector afneemt, en de levenskwaliteit van de inwoners tegelijkertijd toeneemt door de voeding en de ondersteuning van de ecologische transitie.

Door de combinatie van beide beginselen kunnen landbouwers geheel of gedeeltelijk deelnemen aan het verwerken en in de handel brengen op het grondgebied waar het eindproduct zal worden geconsumeerd.

De Europese Commissie steunt deze beginselen in haar strategie “van boer tot bord”, onder meer wat de gevolgen voor het vervoer betreft: *“Om de regionale en lokale voedselsystemen veerkrachtiger te maken wil de Commissie zich bovendien inzetten om kortere toeleveringsketens te realiseren en de afhankelijkheid van langeafstandstransport te verminderen”*.

De herlokalisatie van voedsel omvat ook het begrip **circulaire economie**, met name in de strijd tegen voedselverspilling door bijproducten opnieuw te integreren via

herwaarderingskanalen. Een ander belangrijk concept is de inachtneming van het dierenwelzijn en de vermindering van de chemische grondstoffen. In het project komt ook het begrip sociale economie aan bod door de betrokkenheid van verenigingen en coöperaties die actief zijn in korte ketens. Deze steun aan ondernemingen op het gebied van sociale economie sluit aan bij de richtsnoeren van stappenplan voor de sociale economie van de Europese Commissie, onder leiding van Europees commissaris Nicolas Schmit.

Doelstellingen

het doel van het project voor de herlokalisatie van voedsel is **steun te verlenen voor de ontwikkeling van nieuwe sectoren** gebaseerd op het beginsel van korte ketens en/of de herlokalisatie van voedsel, en voor de **ontwikkeling van ontbrekende instrumenten ("schakels") binnen de bestaande sectoren**. Het is onderverdeeld in twee deelprojecten:

1. Structurering van opkomende sectoren voor groenten, fruit, granen en plantaardige eiwitten (15 miljoen euro)

Vier voedingstakken - fruit, groenten, granen en plantaardige eiwitten - zijn op basis van de strategische ontwikkelingsplannen voor de Waalse landbouwsectoren (zie de bijlagen)²³ aangemerkt als nog zeer kwetsbaar of lopen het risico dit te worden. Er zullen **30 kleinschalige infrastructuren** worden gesubsidieerd (naar aanleiding van een projectoproep - max. 400.000 euro/project) ter ondersteuning van de productie, de opslag, het vervoer, de microverwerking (versnijden, inblikken, enz.), de distributie, de valorisatie van bijproducten en de plaatselijke afzet van producten uit deze vier sectoren. Deze 30 projecten worden geselecteerd met het doel de schakels in deze sectoren te verbinden en ze in heel Wallonië uit te rollen. Daarnaast zijn er **4 projecten** (één per sector – ongeveer 1 miljoen euro/project) om de ontwikkeling en productie van zaden, planten en technieken die zijn aangepast aan de klimaatverandering en aan de teelt zonder fytosanitaire grondstoffen te ondersteunen.

2. Aanleg van infrastructuur voor de herlokalisatie en ontwikkeling van korte ketens voor alle agrovoedingssectoren (46 miljoen euro)

In het Waals Gewest zijn er infrastructuren die uitsluitend op uitvoer zijn gericht (bv. de aardappelsector voor de productie van frieten bestemd voor uitvoer). Er bestaat in Wallonië weinig of geen vergelijkbare infrastructuur voor de afzet van Waalse producten om op een adequate en gestructureerde manier in te spelen op de vraag van consumenten, catering en horeca naar duurzame, lokale en seizoensgebonden voeding. Het doel is deze leemte op te vullen door middel van twee soorten investeringen: logistieke hubs en sleutelinfrastructuur.

Een van de doelstellingen is de bouw van **3 logistieke hubs** die zijn uitgerust en gewijd aan de activiteit van groothandelaar (opslaghal, assemblage, voorbereiding van bestellingen en levering), voedselverwerking van primaire producten (fruit, groente, vlees, kaas, enz.) en incubator van coöperaties. De ambitie is om 8.000 m² aan logistieke platformen te bouwen in de provincies Luik, Namen en Henegouwen in de periode van 2021 tot 2024 (begroting: 16,49 miljoen euro). Bovendien is voor de exploitatie van de hubs publieke en private

23 FILAGRI (2019), *Plans de développement stratégique des filières agricoles wallonnes*, <https://filagri.be/plans-de-developpement-strategique-des-filieres-agricoles-wallonnes/>

financiering nodig, bijvoorbeeld door de oprichting van coöperaties. Het economische model is gebaseerd op een Waalse ervaring, namelijk de oprichting van een logistieke hub van meer dan 3.000 m² in Wallonië, waarbij gebruik kon worden gemaakt van publiek-private financiering voor de exploitatie, en van de steun van Waalse coöperaties en het Waals Gewest.

Deze hubs worden aangevuld met **sleutelinfrastructuren** (30 miljoen) die de uitrol van de duurzame agrovoedingssector op het hele Waalse grondgebied zullen garanderen, door de actoren van elke sector, de logistieke hubs en de consumenten met elkaar in verbinding te brengen.

Wat de graansector betreft, blijkt uit voorlopige studies dat ongeveer 60% van de in Wallonië geconsumeerde broodgranen wordt ingevoerd, terwijl Wallonië een grote hoeveelheid granen produceert. Het gebruik van Waals graan wordt geraamd op 9% in Waalse voeding, 46% in diervoeder, en de rest wordt gebruikt voor bio-ethanol, de productie van zetmeel en uitvoer. Er zijn onvoldoende instrumenten voor primaire en secundaire verwerking die groot genoeg zijn om de afzetmogelijkheden voor de Belgische en Waalse graansector te bevorderen, zowel voor de korte ketens als voor de industriële sector. Het gaat om molens, speltpellerijen, micromouterijen, (industriële en ambachtelijke) vlokkerijen, enz. Naast deze structuren die verband houden met de graansector, zijn de andere beoogde infrastructuur een groente- en fruitveiling (die momenteel niet bestaat in Wallonië), fabrieken voor de eerste verwerking en het inblikken, een mobiele infrastructuur in verband met dierenwelzijn en opslaghallen.

De milieu- en klimaatdoelstelling vormt de kern van dit project. Om die reden werd gekozen voor interventiegebied 027 “Support to enterprises that provide services contributing to the low carbon economy and to resilience to climate change including awareness-raising measures”. In haar strategie “van boer tot bord” merkt de Commissie op dat “de productie, de verwerking, de verkoop, de verpakking en het vervoer van levensmiddelen in hoge mate bijdragen aan de verontreiniging van de lucht, de bodem en het water en aan de uitstoot van broeikasgassen, met ernstige gevolgen voor de biodiversiteit” en dat “voedselsystemen nog altijd gelden als een van de belangrijkste oorzaken van de klimaatverandering en de aantasting van het milieu”. De herlokalisatie van voedselsystemen maakt deel uit van de strijd tegen de klimaatverandering, vooral doordat producenten en consumenten geografisch dicht bij elkaar worden gebracht, waardoor de afstand waarover goederen worden vervoerd sterk wordt verminderd, en bijgevolg ook de uitstoot van broeikasgassen. Het beginsel van de korte ketens, d.w.z. de vermindering van het aantal tussenpersonen tussen de producent en de consument, of de beperking ervan tot één enkele tussenpersoon, beperkt ook de vermenigvuldiging van vervoerstrajecten tussen tussenpersonen voor logistiek en/of verwerking, wat de uitstoot van broeikasgasemissies vermindert. Bovendien zijn er bepaalde maatregelen in dit plan, zoals de steun voor de sector van plantaardige eiwitten, waarvan het effect op het milieu en het klimaat veel minder groot is dan dat van dierlijke eiwitten.²⁴

24 Zie met name het door de EU gefinancierde TRUE-project: <https://cordis.europa.eu/article/id/122884-a-switch-to-plantbased-protein-could-help-tackle-climate-change-and-hunger/fr>

Dit project heeft ook een impact op de aanpassing aan de klimaatverandering. De voedseltransitie bevordert biologische landbouw, een gering gebruik van fytosanitaire producten en een agro-ecologische benadering van het milieu, planten, teelten en landschappen. Dit beginsel houdt in dat rekening wordt gehouden met de natuurlijke cycli van de seizoenen en met de kenmerken van het klimaat en de bodem, wat leidt tot de ontwikkeling en het gebruik van zaden en planten die zijn aangepast aan de klimaatverandering.

Door biologische landbouw te bevorderen, wordt lucht-, bodem- en waterverontreiniging eveneens teruggedrongen. Bovendien zal de ontwikkeling van de fruitteeltsector, en met name van hoogstammige bomen, niet alleen de bevoorrading van fruit zeker stellen, maar ook voor de wederopbouw van het ecologisch netwerk stimuleren dat nodig is om de biodiversiteit in stand te houden.

Steun voor bedrijven die voor deze benadering kiezen, komt dus overeen met bedrijven die diensten aanbieden die bijdragen aan de koolstofarme economie en de veerkracht tegen klimaatverandering, zoals vermeld in de beschrijving van nr. 027.

Uitvoering

In 2019 werden 11 plannen voor de strategische ontwikkeling van Waalse landbouwsectoren opgesteld (beschikbaar op de website van Filagri²⁵), die toelaten om de investeringen nauwkeurig te structureren.

Het project voor de herlokalisatie van voedselsystemen wordt uitgevoerd in het kader van de Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu, die een plan wil uitwerken om de voedseltransitie in Wallonië uit te rollen. Het is gebaseerd op het advies van een overkoepelende partnersvereniging, Collège wallon de l'alimentation durable (CWAD), dat bestaat uit een brede waaier aan actoren in het Waalse voedselsysteem. De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu voor Voeding zorgt er bovendien voor dat de milieunormen in verband met voedselprocessen kunnen worden versterkt, en banen worden gecreëerd in de betrokken sectoren, waarbij toegang te geven tot evenwichtige en duurzame voeding voor iedereen wordt gewaarborgd.

De uitvoering van de investeringsprojecten zal als volgt verlopen:

1. Structurering van opkomende sectoren voor groenten, fruit, granen en plantaardige eiwitten

- a. Cartografie: op basis van de cartografie van lokale producties, opgesteld door het CWAD, kan een bestek worden opgesteld en kunnen selectiecriteria worden vastgesteld om te bepalen welke projecten voor herlokalisatie steun nodig hebben en welke instrumenten voor transformatie op lokaal niveau ontbreken, en kan vervolgens een projectoproep worden gelanceerd.
- b. Selectie van 30 projecten: de projecten worden geselecteerd door een jury van deskundigen. Bij de selectie van de projecten zal rekening worden gehouden met

---

25 <https://filagri.be/plans-de-developpement-strategique-des-filieres-agricoles-wallonnes/>

hun complementariteit en hun regionale spreiding. Daarna volgt de toekenning van subsidies.

- c. Selectie van de 4 projecten-sectoren: de geselecteerde projecten zijn gebaseerd op prospectieve studies voor de ontwikkeling van veelbelovende sectoren, met name de fruitsector, waarbij overeenkomsten worden gesloten voor de teelt, de ontwikkeling van een netwerk van boomkwekers, opleiding en onderzoek, en het op de markt brengen.

2. Aanleg van infrastructuur voor de herlokalisatie en ontwikkeling van korte ketens voor alle agrovoedingssectoren

Met betrekking tot het project “Logistieke hubs”:

- a. Technische studies, reglementaire goedkeuringen en lancering van overheidsopdrachten, sectorale en technische studie uitgevoerd door Logistics in Wallonia.
- b. Lancering van overheidsopdrachten voor werken en oprichting van logistieke hubs.
- c. Voltooing van de werkzaamheden, lancering van de concessie voor diensten (exploitatie) door de intercommunales en ingebruikneming van de logistieke hubs door de coöperaties.
- d. Coördinatie van het gehele project en operationele opvolging van de projectdragers.

Met betrekking tot de neuralgische infrastructuren:

- a. Vaststelling van de behoeften en ontbrekende instrumenten binnen de sectoren.
- b. Technische studies, gunning van overheidsopdrachten, en toezicht op de uitvoering van de projecten tot de oplevering van de werkzaamheden.

Staatssteun

Voor bepaalde begunstigden van de gelanceerde projectoproepen (de ondernemingen, in de betekenis van “elke entiteit die een economische activiteit uitoefent, ongeacht de rechtsvorm van die entiteit en de wijze waarop zij wordt gefinancierd”) zullen de subsidies voortkomend uit de projectoproep in essentie vallen onder de Europese regelgeving inzake staatssteun gebaseerd op de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, meer bepaald de volgende twee verordeningen:

- Verordening nr. 1407/2013 van de Europese Commissie van 18 december 2013, hetzij de verordening inzake algemene de-minimissteun;
- Verordening nr. 1408/2013 van de Europese Commissie van 18 december 2013, hetzij de verordening inzake de-minimissteun in de landbouwsector.

Overeenkomstig de bepalingen van deze verordeningen is het maximumbedrag van de subsidie voor de betrokken begunstigden beperkt tot:

200.000 EUR per onderneming over een periode van drie belastingjaren voor ondernemingen die onder de algemene de-minimisregel vallen;

- 20.000 EUR per onderneming over een periode van drie belastingjaren voor ondernemingen die onder de de-minimisregel voor landbouw vallen, d.w.z. ondernemingen

die actief zijn in de primaire productie van landbouwproducten (behoudens bepaalde uitsluitingen).

Deze plafonds hebben betrekking op de gecumuleerde de-minimissteun, dus met inbegrip van de de-minimissteun van andere overheidsinstanties. Met het oog op de controle van deze plafonds zullen de aanvragers bij hun aanvraagdossier een verklaring op een moeten voegen waarin ze alle de-minimissteun vermelden die zij reeds zouden ontvangen.

Voor gefinancierde projecten van meer dan 200.000 EUR is het hoogst waarschijnlijk dat het merendeel van de ingediende projecten onder een vrijstellingsverordening zal vallen (en enkel bij de Commissie moet worden aangemeld) met name op basis van artikel 17 (investeringssteun voor kmo's), artikel 25 (steun voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten: in het bijzonder experimentele ontwikkeling en haalbaarheidsstudies), artikel 36 en volgende (steun ten behoeve van milieubescherming), artikel 47 (investeringssteun ten behoeve van recycling en hergebruik van afval) en artikel 49 (steun ten behoeve van milieustudies) van Verordening 651/2014.

- Investeringssteun voor lokale infrastructuurvoorzieningen zoals bedoeld in artikel 56 van de AGVV²⁶ (bouw van logistieke hubs toevertrouwd aan de intercommunales en de sleutelinfrastructuren)
- Overheidsinvesteringen zullen worden uitgevoerd overeenkomstig de regels voor overheidsopdrachten (openbare aanbesteding voor alle nationale en Europese economische actoren, oproep tot mededinging voor ondernemers) en de beginselen van gezond financieel beheer.
- De intercommunales voeren ook de dienstenconcessie voor het beheer en de exploitatie van de logistieke platformen door een derde partij (private exploitanten) uit, zoals bepaald in de wet van 17 juni 2016 betreffende de concessieovereenkomsten (B.S., 14.7.2016) tot omzetting van Richtlijn 2014/23 betreffende het plaatsen van concessieovereenkomsten en aangevuld bij het koninklijk besluit van 25 juni 2017 (B.S., 29.6.2017).

Doelgroep

De Alliantie Werkgelegenheid-Leefmilieu as Voeding en de strategie Alternatif'ES Wallonia zijn verbindende, mobiliserende en participatieve instrumenten. Deze instrumenten beogen alle openbare, particuliere en verenigingsactoren te mobiliseren en coördineren rond gecoördineerde acties met betrekking tot de voedselproductie. De begunstigden van het project zijn enerzijds de Waalse producenten, coöperaties en kmo's upstream en anderzijds de instanties (scholen, ziekenhuizen, administraties), beroepsbeoefenaren (B to B) en burgers-consumenten (B to C) dankzij het netwerk van coöperatieve winkels, buurtwinkels en boerderijwinkels downstream. Daarnaast zijn er de belanghebbenden van het project: de SPW, de openbare actoren die de ondernemingen financieren (W.Alter/SRIW, Sowalfin), de intercommunales voor ruimtelijke ordening en territoriale ontwikkeling (Luik, Namen, Henegouwen), de lokale actoren (voedselgordels), transversale actoren (concurrentiepool,

26 Artikel 56 van de algemene groepsvrijstellingsverordening nr. 651/2014 (AGVV) voorziet in een nieuwe vrijstelling betreffende steun voor lokale infrastructuurvoorzieningen. Met dit artikel heeft de Europese Commissie steun voor infrastructuur die op het lokale niveau bijdraagt tot het verbeteren van het ondernemings- en consumentenklimaat en het moderniseren en ontwikkelen van de industriële basis steun, binnen de werkingssfeer van de verordeningen inzake staatssteun gebracht.

enz.) en de begeleidingsstructuren van de projectdragers (adviesbureaus op het gebied van sociale economie, EBIC, intercommunale).

Periode van uitvoering

Structurering van opkomende sectoren voor groenten, fruit, granen en plantaardige eiwitten: 2021 tot 2024.

Logistieke hubs (uitwerking, oprichting, exploitatie van de platformen): 2021 tot 2024.

Sleutelinfrastructuur: 2022 tot 2025.

ID	I – 5.13.
Naam	Digitalisering van de Waalse toeristische sector
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	3,29
Coëfficiënt klimaat (%)	0%
Coëfficiënt digitaal (%)	100%
Einddatum van het project	4 ^{de} trimester 2025

Uitdagingen

Het toerisme in Wallonië heeft een belangrijk economisch gewicht dat naar voren komt in de volgende cijfers:

- 2,8 miljard euro aan jaarlijkse uitgaven;
- 7,9 miljard euro omzet;
- 3,6 miljard euro bruto toegevoegde waarde, goed voor 4,1% van de bruto toegevoegde waarde van Wallonië;
- 84.000 banen, wat overeenkomt met 59.000 voltijdsequivalenten.

In het kader van de gezondheidscrisis als gevolg van het coronavirus wordt het omzetverlies in 2020 van de aan toerisme verbonden sectoren geraamd op 975 miljoen euro in een analyse van het Waals Observatorium voor Toerisme. Het is dus van essentieel belang om de veerkracht van de sector te versterken, met name door de digitalisering van de beheersinstrumenten en de versterking van de digitale mogelijkheden van de betrokken actoren. In dit verband kunnen drie vaststellingen worden gemaakt:

1. De bestaande PIVOT-databank voor de Waalse toeristische sector wordt onvoldoende benut en beantwoordt niet aan de behoeften van de actoren in de toeristische sector, waaronder de institutionele actoren. Gegevens moeten centraal staan bij de ontwikkeling van de digitalisering om te zorgen voor een gecoördineerd beheer van de sector.

2. Voor 41% van het toeristische aanbod in Wallonië is het niet mogelijk online te boeken en 77% van de Waalse toeristische aanbieders heeft geen sterke online aanwezigheid (bron: 'Grande étude sur l'Évaluation de la Performance en ligne de la Wallonie', uitgevoerd door het marketingonderzoeksbureau RAFFOUR dat gespecialiseerd is in toerisme). 41% van de exploitanten is afhankelijk van platforms van derden.
3. De Waalse toeristische sector beschikt niet over beheer- en informatietools, waaronder het gebruik van 'big data'

Doelstellingen

Om de veerkracht van de sector te versterken door meer digitalisering, worden drie acties nagestreefd:

De PIVOT-databank ontwikkelen tot een doeltreffende authentieke bron van Waalse toeristische producten en aanbiedingen, en de uitbreiding van het gebruik ervan binnen de Waalse toeristische sector, en met name door de belangrijkste actoren.

De belangrijkste stappen voor de ontwikkeling van de databank en het gebruik ervan als instrument voor een gecoördineerd beheer van de toeristische sector zijn:

- Herzien of verder ontwikkelen van de databank om te voldoen aan de werkelijke behoeften
- Verbeteren van de hoeveelheid en kwaliteit van de gegevens
- Ervoor zorgen dat de gegevens toegankelijk zijn voor de toeristische actoren of andere actoren via een open data-benadering
- Zorgen voor interoperabiliteit met de systemen van Waalse operatoren of met andere gegevensbronnen.

Door vervolgens op deze gedeelde gegevens verschillende computerapplicaties te baseren voor het beheer van de verschillende aspecten van het toerisme, kan het volledige potentieel worden benut en kunnen de nodige verbindingen worden gelegd voor een optimaal beheer van de sector.

- Invoering van een geïntegreerde online marketingtool voor Waalse toeristische operatoren ('Outil Régional de Commercialisation') en gepersonaliseerde ondersteuning aan hen bij het gebruik van deze tool, de verkoop en de online promotie met als doel:
  - De bereikbaarheid van exploitanten via een online boekingssysteem
  - De veerkracht van de exploitant vergroten door te zorgen dat ze onafhankelijkheid zijn van platforms van derden en tegelijkertijd de integratie op deze platforms mogelijk te maken om de zichtbaarheid te vergroten.
  - Structurering en promotie van het toeristisch aanbod
  - Beter beheer van de sector door de ontwikkeling van kennis over de gewoonten en het gedrag van de klanten en hun verwachtingen
- Ontwikkeling van een gecoördineerd beheer van de toeristische sector door gebruik te maken van 'big data'-gegevensbronnen (geanonimiseerde telefoongegevens) om een

beter inzicht te krijgen in de toeristenstromen en door deze gegevens te vergelijken met andere gegevensbronnen (PIVOT, ORC, enz.).

Uitvoering

- Ontwikkeling van de PIVOT-databank als een doeltreffende authentieke bron van Waalse toeristische producten en aanbiedingen:
  - Coördinatie door het Waalse Commissariaat-generaal voor toerisme
  - Betrokkenheid van Wallonië België Toerisme en toeristische organisaties bij de ontwikkeling van de databank
  - Implementatie en onderhoud van de databank door een externe vennootschap die via een openbare aanbesteding is geselecteerd
- Invoering van het gewestelijk marketinginstrument (Outil Régional de Commercialisation):
  - Coördinatie door Wallonië België Toerisme
  - Opleiding van toeristische operatoren (kmo's/vzw's/zelfstandigen/natuurlijke personen), verzorgd door Wallonië België Toerisme en via opleiders die in het kader van specifieke opdrachten worden ingezet om het nodige opleidingstempo te verzekeren.
- Ontwikkeling van een gecoördineerde sturing van de toeristische sector met behulp van big data-bronnen (geanonimiseerde telefoongegevens)
  - Coördinatie door het Waalse Commissariaat-generaal voor toerisme
  - Selectie van een of meer operatoren via een openbare aanbesteding

Staatssteun

De te realiseren investeringen in het kader van de digitalisering van het Waalse toerisme omvatten geen staatssteun.

Doelgroep

Het project is gericht op de volgende doelgroepen:

- De overheidsdiensten (Commissariaat-generaal voor toerisme; Wallonië België Toerisme) in het kader van het gecoördineerd beheer van de sector.
- Waalse toeristische operatoren (kmo's/zelfstandigen/vzw's/natuurlijke personen)

Periode van uitvoering

De uitvoering van het project begint in het derde kwartaal van 2021 (Q3 2021) en wordt voltooid in het vierde kwartaal van 2025 (Q4 2025).

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 26% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 11% digitale uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do not significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

Component 5.3. Circulaire economie

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 5.3. Circulaire economie

Beleidsgebied/-domein: opleiding, (her)kwalificatie en ondersteuning & activering op de arbeidsmarkt.

Doel: De projecten die onder deze component vallen, beogen in het algemeen bij te dragen tot de ontplooiing van een circulaire en koolstofarme economie. Zij houden rekening met de bevoegdheden op verschillende bestuursniveaus en de onderlinge afstemming van deze bevoegdheden. Meer in het bijzonder streven zij naar de ontwikkeling van recycling, hergebruik en reparatie, verhuur, uitlening, mutualisatie of industriële symbiose. Naast het bevorderen van bepaalde praktijken is het ook de bedoeling innovatie in de verwerking van afval en hulpbronnen te ondersteunen en opleidingen te ontwikkelen op bepaalde gebieden van de circulaire economie.

Hervormingen en/of investeringen:

Hervormingen:

- Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET) - BHG
- Governance Circular Flanders - VLA

Investerings:

- Recyclage Hub - VLA
- Belgium Builds Back Circular - FED
- Uitrol van de circulaire economie in Wallonië - WAL
- Circulair Bouwen en de maakindustrie - VLA

Geraamde totale kosten: 204.27 miljoen euro, waarvan 197.87 miljoen (97%) wordt gedekt door de FHV.

Tabel 30. Component 5.3. Circulaire economie

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R - 5.08	Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET)	BHG	-	-	-
R - 5.09	Governance Circular Flanders	VLA	-	-	-
I - 5.14	Recyclage Hub	VLA	30	40%	0%
I - 5.15	Belgium Builds Back Circular	FED	28,97	40%	0%
I - 5.16	Uitrol van de circulaire economie in Wallonië	WAL	113,9	36%	3%
I - 5.17	Circulair Bouwen en de maakindustrie	VLA	25	40%	0%

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Uitdagingen

Een duurzame transitie vereist ook een optimaal beheer van grondstoffen. Het toenemende gebruik van grondstoffen is immers een grote uitdaging voor het milieu en het klimaat. Het vormt een bron van vervuiling doorheen de hele keten - van extractie tot vervoer, verwerking, productie, distributie, gebruik en eindgebruik of afval - en genereert ook een hoog energieverbruik en hoge CO₂-emissies die medeverantwoordelijk zijn voor de klimaatverandering.

De transitie naar een circulaire economie zal van essentieel belang zijn om klimaat- en milieurisico's het hoofd te bieden. Ze is ook een manier om ons te bevrijden van de afhankelijkheid van derden, om ons beter bestand te maken tegen internationale prijsschommelingen en het buitenlands aanbod. Bovendien biedt ze het potentieel om onze economie te transformeren en nieuwe en duurzame concurrentievoordelen te genereren. Ten slotte kan de transitie naar een circulaire economie ook een antwoord bieden op bepaalde maatschappelijke uitdagingen. In een circulaire economie zijn korte afstanden vaak belangrijk, wat impliceert dat er veel lokale werkgelegenheid wordt gecreëerd, voor zowel hooggekwalficeerde als minder gekwalficeerde profielen.

België is in Europa al een pionier op het gebied van het beheer en de beperking van afvalstromen. Maar de circulaire economie gaat veel verder dan alleen maar recycleren. Ze richt zich ook op consumptievermindering, lange levensduur, hergebruik, recuperatie, ecodesign en nieuwe vormen van consumptie van producten en diensten. In het verleden hebben de overheden al diverse initiatieven gelanceerd, zowel algemene als specifieke, zoals op het gebied van kunststoffen, levensmiddelen, bouw en chemicaliën. Er is echter nog een lange weg te gaan op het gebied van innovatie en ontwikkeling.

a) Nagestreefde doelstellingen

De projecten in deze component zijn er in het algemeen op gericht bij te dragen tot de ontwikkeling van een circulaire en koolstofarme economie. Ze houden rekening met de competenties op de verschillende bestuursniveaus en de onderlinge afstemming tussen deze competenties. Meer in het bijzonder streven ze naar de ontwikkeling van recycling, hergebruik en reparatie, verhuur, uitlening, pooling of industriële symbioses. Naast het bevorderen van bepaalde praktijken is het ook de bedoeling om innovatie te ondersteunen bij de afvalverwerking en het bewerken van grondstoffen, en om opleidingen te ontwikkelen in bepaalde gebieden van de circulaire economie.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

a) Hervormingen

ID	R – 5.08.
Naam	Gewestelijke Strategie voor Economische Transitie (GSET)
Type	Hervorming
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	100%
Coëfficiënt digitaal (%)	
Einddatum van het project	2027

Uitdagingen

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ontwikkelt tal van beleidslijnen met betrekking tot:

- de Europese klimaatdoelstellingen (NEKP - Brussels deel²⁷ - [2020]) en energie-doelstellingen (Strategie om de milieu-impact van bestaande gebouwen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tegen 2030-2050 te verminderen)²⁸[2019]), de grondstoffen en het afval (HAPB²⁹ [2018]), duurzame voeding (GoodFood³⁰ [2015 - wordt herzien]) die nu alle ook specifiek op de economie gerichte aanvullingen krijgen;

27 Région de Bruxelles-Capitale (2019), *Plan énergie climat 2030*, https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/Plan_Energie_climat_Klimaatplan_2030_FR

28 Bruxelles environnement : https://environnement.brussels/sites/default/files/user_files/strategie_reno_fr.pdf

29 Bruxelles environnement : https://environnement.brussels/sites/default/files/user_files/pgrd_181122_fr.pdf

30 Bruxelles environnement : https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/Strat_GoodFood_FR

- maar ook sectoraal economisch beleid: met betrekking tot de circulaire economie (GPCE³¹ [2016]), Industrieplan³² [2019], Commerciële Ontwikkelingsschema³³ [2018], Small Business Act³⁴, Next Tech³⁵ (Digital) [2017] zonder dat deze beleidsmaatregelen met elkaar geïntegreerd zijn of een gemeenschappelijk doel nastreven. In zekere zin werken deze verschillende beleidslijnen parallel in plaats van op elkaar te steunen, wat de hefboomen voor actie nog versterkt.

De Gewestelijke Beleidsverklaring van de Brusselse Regering 2019 - 2024 maakt van de economische transitie een van de pijlers van zijn legislatuur, waarvan de eerste strategische elementen werden geschetst in de Strategie 2030 - GO4Brussels, die samen met de sociale partners (Brupartners) werd goedgekeurd en waarin de grote projecten voor de legislatuur worden geschetst. Zo zal tussen nu en 2030 een koolstofarme, circulaire, regeneratieve, sociale & democratische, en digitale economie vorm moeten krijgen, waarna alleen ondernemingen met een voorbeeldfunctie zullen worden ondersteund.

De uitdaging voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is meerledig:

- Afstemming van het economisch beleid op de doelstellingen van een transitie en een veerkracht die milieuvriendelijk en rechtvaardig is;
- Ondersteuning van het milieubeleid met economische instrumenten;
- Ontwikkelen van collaboratieve en coherente governance tussen overheidsdiensten en projectbeherende instellingen;
- De particuliere sector als belanghebbende betrekken bij de strategie en de acties die eruit voortkomen.

Doelstellingen

Het doel van het project is het ontwerpen en implementeren van een **Gewestelijke strategie voor economische transitie** die de doelstellingen van de GO4Brussels Strategie³⁶ integreert door het mobiliseren van alle gewestelijke economische beleidsinstrumenten.

Het onderliggende doel is komen tot een betere coördinatie en samenwerking tussen publieke actoren die dezelfde doeleinden nastreven, en ook tot een actieve participatie van de particuliere sector aan zowel de ontwerp- als de uitvoeringsfase, en ook aan het beheer van het project.

De belangrijkste concrete resultaten die we hiervan verwachten zijn:

- Het bepalen van criteria van economische transitie om de voorwaarden voor de graduele toegang tot de economische beleidsinstrumenten te bepalen;

31 https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/PROG_160308_PREC_DEF_FR en de update ervan in 2019

32 Région de Bruxelles-Capitale (2019) Plan industriel, Vision et Stratégie pour les activités productives en Région de Bruxelles-Capitale, https://didiorgosuin.brussels/sites/default/files/documents-articles/plan_industriel_fr.pdf

33 Niet online beschikbaar

34 Niet online beschikbaar

35 Plan NextTech Brussels (2017-2020), <https://nexttech.brussels/wp-content/uploads/2017/01/PlanNextTech-2017-2020-fr.pdf>

36 Stratégie Go4Brussels 2030 : <https://go4.brussels/>

- Steun voor economische ecosystemen die prioritair zijn in de ecologische transitie: de sector van de renovatie van gebouwen, de voedingssector, de circulaire economie, de industriële relokalisatie...;
- Beleid gericht op de transitie van handelszaken en de lokale productie: van ambachten tot industrie, rationele digitalisering, democratisering van bedrijven en steun voor sociaal en coöperatief ondernemerschap.
- Stimuleren van innovatie en economische groei in de ontbrekende schakels van de ecosystemen die nodig zijn om aan de behoeften van het gewest te voldoen;
- Samenhang brengen in het publieke ecosysteem dat de economie stimuleert: innovatiesteun, Fablabs, incubators, clustering, projectoproepen, steun voor ondernemerschap, territoriaal onthaal, projectoproepen ter stimulering van de opkomst van ontbrekende schakels in het ecosysteem, subsidies, en financiering (met name via de herkapitalisatie van Finance&Invest.brussels). En ook de ontwikkeling van een gunstig klimaat voor ondernemerschap in een transitiecontext, met name via een nieuw mechanisme voor het wegnemen van juridische en administratieve belemmeringen in het ecosysteem van de ondernemer, de ontwikkeling van nieuwe bedrijfsmodellen en onderzoek, ontwikkeling & innovatie (O&O&I)

De planning voor de uitvoering voor deze verschillende deliverables kan pas definitief worden bepaald wanneer de gewestelijke strategie voor economische transitie is aangenomen en het actieplan voor de korte termijn is vastgesteld.

Uitvoering van het project

De uitvoering van het project is gebaseerd op volgende elementen:

- Strategische doelstellingen die worden gedeeld met de sociale partners (Strategie 2030 - GO4Brussels);
- Politieke sturing door de minister en de staatssecretaris verantwoordelijk voor economie, onderzoek & innovatie en milieu.
- Het opzetten van een coördinatiesysteem dat de volgende besturen omvat:
  - Hub.brussels - Brussels Agentschap voor ondersteuning van het bedrijfsleven;
  - Brussel Economie en Werkgelegenheid - Bestuur voor de economie, met daarbij ook toekenning van economische steun;
  - Leefmilieu Brussel - het Brusselse bestuur voor milieubeheer;
  - Innoviris - het Brussels agentschap voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie.
- Dit om de voorbereiding te organiseren van de gewestelijke strategie voor economische transitie, die het jaar 2021 en daarna in beslag zal nemen.
- Deze voorbereiding zal gebeuren via 10 werkgroepen, die elk zullen werken met een kring actoren die in de loop van de tijd wordt uitgebreid. Zo kan men in een eerste fase operationele doelstellingen en een werkbasis vaststellen, die in de daaropvolgende fasen, als de beperkte kring wordt opengegooid naar een breder panel van publieke en particuliere actoren, het voorwerp kan zijn van feedback, verbeteringen en aanpassingen.
- De vastgestelde thematische werkgroepen zijn

- Governance;
- Begeleiding van bedrijven;
- Economische beleidsinstrumenten (transitiecriteria en coherentie);
- Ecomanagement van overheidsinstanties en overheidsopdrachten;
- Digitalisering van de economie en de digitale sector;
- Op transitie gerichte innovatie;
- Handelszaken;
- Sociaal en democratisch ondernemerschap;
- Toegang tot grondstoffen, productie en logistiek.

Er zullen ook kruisbesprekingen plaatsvinden.

Op die wijze zullen alle thema's aan bod komen en zal het mogelijk zijn om de strategie transversaal uit te schrijven, in samenhang met de doelstellingen op middellange en lange termijn en het daaruit voortvloeiende vijfjarenactieplan.

De middelen die voor de Strategie worden uitgetrokken, zijn die van het economisch beleid in ruime zin, die worden geheroriënteerd ten dienste van de transitie en waar nodig worden aangevuld met budgetten voor innovatie- en milieubeleid.

De DNSH-beoordeling zal worden uitgevoerd tijdens het proces van voorbereiding van de strategieteksten.

Staatssteun

Niet van toepassing.

Doelgroep

Governance impliceert de actieve deelname van particuliere actoren, niet-marktdeelnemers en actoren uit het maatschappelijk middenveld, en zelfs van burgers

Periode van uitvoering

Binnen de gewestelijke strategie voor economische transitie zullen doelstellingen ontwikkeld worden voor 2030 en een hernieuwbaar vijfjarenactieplan.

De voorbereiding ervan bestrijkt de jaren 2020 en 2021 en de uitvoering van het actieplan bestrijkt de jaren 2022 tot en met 2027, met een update om de 30 maanden. De uitvoering zal dus ook na het tijdschema van de FHV voortgezet worden.

ID	R – 5.09.
Naam	Governance Circular Flanders
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	2025

Uitdagingen

Projecten in de kringlooeconomie beperken het gebruik van primaire resources (zoals fossiele brandstoffen, water en ruimte) om aan onze behoeften te voldoen (zoals voedsel, huisvesting, vervoer, comfort, communicatie en gezondheid). Ze doen dit door diensten zo aan te bieden of zo te organiseren dat ze minder resources verbruiken (dematerialisatie), producten langer meegaan, materialen en water beter in één cyclus blijven (bv. door hergebruik en recyclage) of door het gebruik van primaire resources te vervangen met gebruik van materialen, water en voedsel met een lagere milieu-impact over de volledige cyclus en in meerdere cycli. Uit dit plan halen we drie specifiekere uitdagingen:

1. In de lineaire economie in Vlaanderen verdwijnt nog altijd veel waarde in de vorm van afval. Door de resources in plaatselijke 'value chains' te laten circuleren, beperken we afval, het gebruik van primaire grondstoffen en bijgevolg ook onze koolstofvoetafdruk. Vanuit een economisch standpunt worden we hierdoor minder afhankelijk van de onvoorspelbare bevoorrading van grondstoffen door concurrerende buitenlandse handelsblokken met hun eigen agenda's en vergroten we onze veerkracht ten opzichte van externe prijsschokken. Tijdens de afgelopen crisis merkten we dat prijzen voor nieuwe grondstoffen spectaculair daalden, de vraag naar secundaire grondstoffen afnam en de productie-industrie haar productiviteit fel zag dalen. Door te reshoren kan Vlaanderen zijn eigen kritieke productiecapaciteit bevorderen en zijn economie veerkrachtiger maken. Een van de manieren om dit te doen, is een recyclagehub in Vlaanderen te creëren.
2. Circulaire bouwtechnieken hechten belang aan twee belangrijke aspecten: enerzijds 'urban mining' en anderzijds toekomstgericht bouwen. Het is dan ook belangrijk om specifiek op de bouwsector te focussen, aangezien
  - 30 tot 40 % van het afval daar ontstaat;
  - renovatie en nieuwbouw heel wat materiaal en energie vraagt, zodat circulaire bouwpraktijken een groot potentieel voor besparingen hebben;
  - de versnelling van het renovatietempo van het gebouwenbestand in Vlaanderen een van de grootste uitdagingen vormt binnen het Vlaamse klimaat- en energiebeleid;
  - er in de bouwsector heel wat efficiëntiewinst kan worden geboekt door aangepaste bouwpraktijken en digitalisering.

De uitdaging bestaat erin om enerzijds het renovatietempo van onze gebouwen met een factor 3 te versnellen, zodat ze energie-efficiënter worden, en anderzijds om de milieu-impact van bouwmaterialen en hun behandeling als afvalmateriaal zoveel mogelijk te beperken.

De bouwsector wordt daardoor met grote uitdagingen geconfronteerd, en de transitie naar een innovatieve circulaire sector zal helpen om die uitdagingen op verschillende punten met succes aan te gaan.

3. Circulaire concepten moeten meestal in de ruime productie-industrie worden gepromoot. In de context van Vlaanderen Circulair stellen we momenteel werkagenda's op over circulair produceren (elektronica-afval, textiel, batterijen ...). De uitdaging bestaat erin om elke onderneming aan te moedigen om in een circulair ecosysteem te werken - ook kmo's.

Doelstellingen

Met dit afzonderlijke recyclagehubproject streven we er al naar om minstens zes belangrijk investeringen te realiseren in nieuwe recyclagefaciliteiten waarmee plaatselijke recyclage- en gesloten kringen mogelijk worden. We willen hierbij focussen op ontbrekende schakels in een aantal waardeketens om plaatselijke circulaire productie mogelijk te maken, bv. door de investeren in de recyclage van luiers, textiel, matrassen enz. Er zijn ook investeringen nodig in de kunststoffen- en de chemische industrie. De lage olieprijs zetten de productie en het gebruik van recyclaten momenteel sterk onder druk. Ook de verwerking van verwijderd asbestcement biedt mogelijkheden. Er worden momenteel een aantal technieken ontwikkeld die schadelijke asbestvezels vernietigen en ze omvormen tot nieuwe bruikbare additieven voor de bouwsector.

De echte uitdaging bestaat er echter niet alleen in om recyclagetechnieken verder te verbeteren, maar ook om activiteiten te stimuleren in het kader van de hogere circulaire strategieën zoals circulaire ontwerpen, hergebruik en remanufacturing, zodat producten langer en beter kunnen worden benut. Gelijktijdig moet het gebruik van nieuwe technologie worden gestimuleerd - en dan niet alleen in de experimentele fase of voor nichetoepassingen. Dit kan gebeuren door demonstratie- en proefprojecten te ondersteunen en door innovatie te stimuleren in nieuwe bedrijfsmodellen en nieuwe vormen van kettingsamenwerking. Deze actie zal focussen op circulaire bouwtechnieken en circulaire productietechnieken.

We willen vooruitgang boeken door de volgende doelstellingen te realiseren:

- een verlaging van het volume restafval (tot 100 kg huishoudelijk afval/inwoner tegen het jaar 2030 en een gelijkwaardige beperking van industrieel restafval), om op die manier bij te dragen aan een beperking van de CO₂-emissies van 25 % tegen het jaar 2030.
- een beperking van de materiaalvoetafdruk van de consumptie in Vlaanderen met 30 % tegen het jaar 2030
- meer bouw- en sloopafval gerecycleerd in hoogwaardige toepassingen
- de verwijdering en de vernietiging van asbest en de recyclage in nieuwe bouwmaterialen
- een stijging in de constante hoeveelheid van secundaire grondstoffen als grondstof voor nieuwe producten

- de koppeling van een meer arbeidsintensieve circulaire industrie zoals herstellingen en remanufacturing met bedrijven in de sociale economie
- ecodesign van innovatieve bouwmaterialen die na een eerste gebruik kunnen worden hergebruikt

Uitvoering

Vlaanderen beschikt met Vlaanderen Circulair over een centraal platform dat ten doel heeft om de transitie naar een circulaire economie te vergemakkelijken in samenwerking met industriële partners, kennisinstellingen, overheidsdiensten, banken en het middenveld. Bij deze hervorming zal de bestaande formule ingrijpend worden verbeterd en uitgebreid. Publiek-private partnerships zullen op een nieuwe manier worden geleid en zullen voortaan focussen op en investeren in een combinatie van thematische werkagenda's (circulaire constructie, chemie/plastics, bio-economie, andere productketens in de productie-industrie, de voedselketen en de watercyclus) en een aantal strategische hefboomen (financiering, innovatie, circulaire bevoorrading, onderzoek, bewustzijn ...).

De **Stuurgroep van Vlaanderen Circulair** zal focussen op het globale management.

Die groep zal een gemeenschappelijk **Stappenplan voor Vlaanderen Circulair** als kompas gebruiken. Om te starten vanuit een brede kijk op de behoeften van de samenleving en in een streven om te evolueren in de richting van een meer circulaire economie en samenleving stellen we een '**Kompasgroep**' samen. Dit is een groep van 50 mensen met een multidisciplinaire kijk op maatschappelijke trends, een combinatie van de penta helix. Zij zullen verschillende scenario's voor de lange termijn bekijken en de Stuurgroep adviseren over de algemene visie, de gemeenschappelijke ambitie en de strategie over Ce, het Vlaamse Stappenplan CE.

Het Vlaanderen Circulair-partnership zal deze visie en strategie verder uitwerken in verschillende werkagenda's (circulaire bouwtechnieken, chemie/plastics, bio-economie, andere productketens in de productie-industrie, de voedselketen en de watercyclus). Elke werkagenda heeft een overheids- en een private initiatiefnemer en vraagt acties en engagement van de verschillende relevante partners. Zij zullen specifieke ambities uitwerken voor hun agenda, werktrajecten, acties en projecten.

'Task forces' voor de verschillende strategische hefboomen: we doen ervaring op met de verschillende acties en de experimentele projecten, maar nu moeten we verder kijken en vanuit de experimentele fase evolueren naar een volledige circulaire economie en een samenleving die klaar is om in die circulaire economie te leven en te werken. Daarom willen we verschillende experts in kleine 'task forces' samenbrengen die zich zullen concentreren op zeven verschillende strategische hefboomen: **Beleid, Aankoop, Communicatie, Innovatie en Ondernemingszin, Financiën, Werkgelegenheid en Vaardigheden.**

Hiervoor werken we met overheids- en private experts samen. Verschillende overheidsorganisaties, sectorfederaties of ondernemingen, ngo's, onderzoeksinstituten en de financiële sector zullen hierbij worden betrokken - afhankelijk van de gevraagde knowhow of instrumenten.

De initiatiefnemers van de werkagenda's en de 'task forces' zullen elke maand in een **Project Group** samenzitten. De uitvoering van het volledige programma wordt gecoördineerd door de **transitiemanager** en het **operationele team Vlaanderen Circulair**.

Om het schalen en mainstream maken van de circulaire economie in deze werkagenda's te stimuleren, zullen we op verschillende soorten projecten focussen: onderzoek stimuleren op industriële schaal, opvallende projecten met industriële ondernemingen waarmee we een systemische impact kunnen maken en de ontwikkeling en de implementatie van circulaire bedrijfsmodellen ondersteunen.

Aangezien digitalisering en het gebruik van 'big data' belangrijke hefboomen zullen zijn voor de schaling naar een volwaardige circulaire economie, zal aan beide aspecten de nodige aandacht worden besteed. Nieuwe onlineplatforms zullen nieuwe vormen van samenwerking via het delen van data en daardoor de vorming van nieuwe waardestromen (bv. remanufacturing) mogelijk maken. Digitale tools zoals het Internet of Things zullen ons bijvoorbeeld in staat stellen om materiaalflows op te volgen en te optimaliseren.

A DNSH assessment will be carried out during the process of preparing the strategy.

Doelgroep

De activiteiten van Vlaanderen Circulair zijn niet gericht op een specifiek doelgroep, maar de meeste projectinvesteringen zullen kmo's en sommige grotere ondernemingen, ngo's, plaatselijk overheidsdiensten en havens, onderzoekscentra en andere ondernemingen wel helpen.

Periode van uitvoering

De eerste teksten van het Stappenplan en van de Werkagenda's worden tegen het einde van 2021 verwacht. Van 2022 tot het einde van 2025 zullen we de werkagenda's uitvoeren en dieper ingaan op de verschillende hefboomen. Dit zal de eerste fase zijn van het dynamische karakter van het publiek-private partnership van Circulair Vlaanderen. Daarna zullen nieuwe acties worden omschreven binnen de werkagenda's en hefboomen met de bedoeling om de partnerships verder in te zetten en om de doelstellingen op lange termijn met betrekking tot de circulaire economie te halen.

c) Investerings

ID	I – 5.14.
Naam	Recyclage Hub
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	30,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	2024/2026

Uitdagingen

In de lineaire economie in Vlaanderen verdwijnt nog altijd veel waarde in de vorm van afval. Door de resources in plaatselijke 'value chains' te laten circuleren, beperken we afval, het gebruik van primaire grondstoffen en bijgevolg ook onze koolstofvoetafdruk. Vanuit een economisch standpunt worden we hierdoor minder afhankelijk van de onvoorspelbare bevoorrading van grondstoffen door concurrerende buitenlandse handelsblokken met hun eigen agenda's en vergroten we onze veerkracht ten opzichte van externe prijsschokken. Tijdens de afgelopen crisis merkten we dat prijzen voor nieuwe grondstoffen spectaculair daalden, de vraag naar secundaire grondstoffen afname en de productie-industrie haar productiviteit fel zag dalen. Door te reshoren kan Vlaanderen zijn eigen kritieke productiecapaciteit bevorderen en zijn economie veerkrachtiger maken. Een van de manieren om dit te doen, is een recyclagehub in Vlaanderen te creëren, voor zowel commercieel als huishoudelijk afval. Niet alleen dat, maar het gebruik van deze gerecycleerde materialen moet ook worden gepromoot om een duurzame markt te creëren. Dit alles zal de Vlaamse hulpbronnenefficiëntie in het algemeen ten goede komen.

Doelstellingen

Met dit recyclagehubproject streven we ernaar om minstens zes belangrijk investeringen te realiseren in nieuwe recyclagefaciliteiten waarmee plaatselijke recyclage- en gesloten kringen mogelijk worden. We willen hierbij focussen op ontbrekende schakels in een aantal waardeketens teneinde plaatselijke circulaire productie mogelijk te maken, bv. door te investeren in de recyclage van luiers (haalbaarheid van selectieve ophaling wordt momenteel onderzocht), matrassen (nieuwe EPD die sinds 1 januari 2021 van kracht is), textiel (tijdens de covid-19-crisis ontstonden er ware bergen van versleten matrassen wegens het ontbreken van plaatselijke verwerkingsmogelijkheden) enz. Er zijn ook investeringen nodig in de plastics- en de chemische sector. De lage olieprijs zetten de productie en het gebruik van recyclaten momenteel sterk onder druk. Ook de verwerking van verwijderd asbestcement biedt opportuniteiten. Er worden momenteel een aantal technieken ontwikkeld die schadelijke asbestvezels vernietigen en ze omvormen tot nieuwe bruikbare additieven voor de bouwsector.

Met behulp van deze subsidies willen we vooruitgang boeken door de volgende doelstellingen te realiseren:

- Een verlaging van het volume restafval (tot 100 kg huishoudelijk afval/inwoner tegen het jaar 2030 en een gelijkwaardige beperking van industrieel restafval), om op die manier bij te dragen aan een beperking van de CO₂-emissies van 25 % uit afvalverbranding tegen het jaar 2030 (doel van het nationale klimaatplan).
- Een beperking van de materiaalvoetafdruk van de consumptie in Vlaanderen met 30 % tegen het jaar 2030.
- Een bijdrage aan de ambitie van Europa om de sorteer- en recyclagecapaciteit voor plastics tegen het jaar 2030 te verviervoudigen (strategie plastic afval) en om het gebruik van recyclaten te vergroten (Richtlijn inzake strategische milieueffectrapportage).
- De verwijdering en de vernietiging van asbest, waaruit onschadelijke nieuwe materialen kunnen worden geproduceerd die kunnen worden hergebruikt.
- Een stijging in de constante hoeveelheid van secundaire grondstoffen als grondstof voor nieuwe producten.

Uitvoering van het project

(zie ook Hervormingen voor governance)

De subsidie zal worden gebruikt om investeringsprojecten daadwerkelijk te ondersteunen gericht op de recyclage van zowel commercieel als huishoudelijk afval, alsmede op het gebruik van gerecycleerde materialen. In een eerste fase zal OVAM een beoordelingskader ontwikkelen om recyclageactiviteiten te ondersteunen in een selectie van prioriteitssectoren. In eerste instantie richten we ons voor de ondersteuning onder meer op asbest, luiers, matrassen, textiel en plastics (bv. verpakking). Op het vlak van textiel en plastics focussen we op twee afvalstromen waarop de afgelopen covid-19-crisis een grote invloed had. Asbest, luiers en matrassen zijn afvalstromen met een groot potentieel om niet langer naar de eindverwerking te worden vervoerd wegens het bestaande beleidskader of het beleidskader dat momenteel wordt uitgewerkt. Maar de steun zal voor elk goed investeringsproject beschikbaar zijn.

OVAM zal de nodige wetgevende initiatieven ondernemen om de nieuwe procedure op basis van de algemene groepsvrijstellingsverordening te implementeren. Het zal enkele maanden duren voordat alle vergunningen zullen binnen zijn.

De steun zal twee jaar worden gegeven, tot eind 2022. Projecten worden geëvalueerd op hun maturiteit/risiconiveau, kwaliteit, impact (zowel ecologisch als economisch) en hun beleidsrelevantie. Daarbij moet ook een aanzienlijke milieuwinst (per euro subsidie) kunnen worden aangetoond, bv. in de vorm van beperking van restafval, ontgifting van de cyclus (bv. vernietiging van asbest) of hergebruikte hoeveelheden recyclaten.

Mogelijke implementatierisico's:

- aanvragen voor projectondersteuning hoger dan beschikbaar budget
- of net het tegenovergestelde: slechts beperkt aantal projecten ten gevolge van de afgelopen covid-19-crisis
- kwaliteit van het toepassingsdossier wegens de beperkte tijd die beschikbaar is voor de voorbereiding

Staatssteun

Er werd beslist ten gunste van optie 1. We werken momenteel een evaluatiekader uit binnen de contouren van de algemene groepsvrijstellingsverordening - en dan meer bepaald artikel 47 van de verordening. Indien nodig zal het beoordelingskader dan worden bekendgemaakt tegen het einde van het tweede kwartaal of het begin van het derde kwartaal van 2021.

Doelgroep

Ondernemingen die bereid zijn om te investeren in recyclageprojecten waarbij afval in grondstoffen wordt omgevormd (bv. investeringen in nieuwe innovatieve sorteeren en recycleerinstallaties, uitbreiding van bestaande installaties of wijzigingen van productieprocessen om gerecycleerde materialen te verwerken).

Periode van uitvoering

Het startschot werd gegeven in het vierde kwartaal van 2020. De indiening van kandidaturen en de selectie voor financiering zullen in het vierde kwartaal van 2022 worden afgerond. Monitoring van de projecten en betaling in schijven op basis van de vordering blijven nog lopen tot 2026. De gefinancierde projecten moeten uiterlijk in het tweede kwartaal van 2026 voltooid zijn.

ID	I – 5.15.
Naam	Belgium Builds Back Circular
Type	Investering
Projectdrager	Federale Regering
Budget	28,97
Coëfficiënt klimaat (%)	97%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	08/2026

Uitdagingen

Dit project zal zich richten op de volgende drie pijlers: ecologisch ontwerp, vervanging van tot bezorgdheid aanleiding gevende stoffen en bewustmaking en voorlichting van kleine en middelgrote ondernemingen over de circulaire economie.

Een voorbeeld van deze uitdagingen is dat het verbod op stoffen in REACH vaak gepaard gaat met een overgangsperiode om alternatieve technieken of stoffen te ontwikkelen. Dit zijn in feite nieuwe marktkansen voor Belgische bedrijven. Dit geldt met name voor bedrijven die stroomafwaarts van de chemische industrie innovatieve producten ontwikkelen, zoals bijvoorbeeld blijkt uit het geval van PFAS³⁷. Om deze kans te grijpen moeten veel

37 REACH en innovatie zijn gespreid over gewestelijke en federale bevoegdheden. Denken we maar aan het geval van PFAS (geperfluoreerde stoffen) waarvan een groot deel van het gebruik in de komende 5 jaar verboden zal worden: dit zijn grote kansen voor innovatie omdat de toepassingen zeer talrijk zijn (water- en vetbestendig textiel voor beroeps- of buitenkleding,

deskundigheid en middelen worden gebundeld: onderzoek en ontwikkeling, toxicologen, ecotoxicologen, levenscyclusanalisten, productduurzaamheidsspecialisten, prospectief en regelgevingsadvies, enz. Een coalitie zoals voorgesteld is in staat een dergelijke verscheidenheid aan deskundigheid in een netwerk onder te brengen.

De door de Europese Commissie verdedigde Green deal heeft een aanzienlijke impact op de in maart 2020 gepubliceerde Europese strategie voor kmo's, met name wat betreft het deel dat verband houdt met het versnellen van de overgang naar een duurzame economie, meer specifiek naar de circulaire economie. Zowel de Eurobarometer als de landspecifieke aanbevelingen (nr. 3) wijzen erop dat België nog steeds actie moet ondernemen ten aanzien van kmo's met betrekking tot de circulaire transitie. Bovendien dwingt de huidige pandemie bedrijven ook hun bedrijfsmodel te herzien. Meer dan 99% van de Belgische ondernemingen heeft minder dan 250 werknemers en meer dan 92% van de actieve ondernemingen in de bedrijfseconomie heeft minder dan 50 werknemers. Onze ondernemers en kmo's staan positief open voor de uitdagingen van de circulaire economie, maar lopen ook tegen obstakels aan door een gebrek aan informatie, knowhow of methoden, waardoor ze belemmerd worden in hun wens om de transitie te realiseren. Bewustmaking en voorlichting van al onze kmo's over de uitvoering van hun transitie naar de circulaire economie is daarom een essentieel element om hen te helpen de stap te zetten.

Doelstellingen

Met dit project beogen we de overgang naar een circulaire economie in België te versnellen. De doelstelling is drievoudig;

1. Voorkomen van versnippering van markt / beleid en een geïntegreerde aanpak bevorderen met de oprichting van een circulaire coalitie met specifieke focus op de federale bevoegdheden voor circulaire economie en de interfacing van federale bevoegdheden met lokale en regionale bevoegdheden, zoals (niet-exhaustief): ontwerp voor schaarste, hergebruik, reparatie en recyclage, chemische veiligheid, verificatie en certificering voor gerecycleerde inhoud,.
2. Financiering van (12) circulaire projecten om de transitie in de praktijk en op vlak van schaalvergroting te versnellen,
3. Bewustmaking en voorlichting van KMO's.

1. Verbindingen benadrukken en synergieën stimuleren tussen overheidsinstanties en alle betrokken belanghebbenden

Zoals aanbevolen door de OESO is het verbinden van de punten voor een veerkrachtig herstel met de circulaire economie in België onze eerste doelstelling. We doen dit door het opzetten van een bestuur voor een coalitie om samenwerking en synergieën te bevorderen teneinde oplossingen op systeemniveau te verkrijgen. Deze coalitie zal de samenwerking en coördinatie op verschillende niveaus en tussen meerdere belanghebbenden

---

niet-zoute tapijten, een zeer belangrijke sector in België, brandwerende schuimsoorten, nieuwe materialen die in contact komen met levensmiddelen en die karton met PFAS vervangen, minerale-oliënelektronica, enz.). Indien dergelijke alternatieven worden ontwikkeld, zullen zij ook het concurrentievermogen waarborgen door hun hoge techniciteit in vergelijking met veel ingevoerde producten.

vergemakkelijken om gewestelijke en federale strategieën in staat te stellen de transitie naar de circulaire economie te versnellen. Het is niet de bedoeling dat de coalitie reeds lopende initiatieven vervangt, maar wel dat zij deze aanvult, verbindt en versterkt. De coalitie zal daarom voortbouwen op bestaande structuren en deze versterken, zoals het intra-Belgische platform van de circulaire economie.

Zo zal de coalitie:

- bijdragen
- aan het bepalen van de visie en strategische richtingen op het gebied van circulair productontwerp en de vervanging van stoffen, inclusief het vaststellen van criteria voor circulariteit en vervanging;
- ruimte bieden voor versterkte samenwerking en cofinanciering van projecten aan de hand van zorgvuldig gedefinieerde selectiecriteria (zie punt 2. Financiering van projecten);
- ruimte bieden om gemeenschappelijke hervormingen van de regelgeving te ontwikkelen een rapport opstellen over de vervanging van stoffen in België (naar het model van milieustaten), inclusief een overzicht van hefbomen en perspectieven.
- een strategisch plan opstellen om gevaarlijke stoffen te vervangen in een circulaire-economiologica. De uitvoering van dit strategisch plan zal regelgevende maatregelen en investeringen in een reeks projecten vereisen. Verwacht wordt dat het strategisch plan een aantal noodzakelijke beleidshervormingen zal omvatten die in de jaren na de opstelling en goedkeuring ervan zullen worden doorgevoerd³⁸.
- bijdragen aan de vaststelling van de inhoud van de bewustmakingscampagne en het zelfbeoordelingsinstrument voor kmo's;
- een tweejaarlijks verslag opstellen over de bijdrage van de coalitie aan de circulariteit in België.

Ten slotte zal de coalitie de formalisering van samenwerking en de uitwisseling van beste praktijken tussen nationale overheidsinstanties mogelijk maken. Aangezien de projecten zullen worden geëvalueerd door groepen deskundigen op de verschillende thema's, zal dit inzichten verschaffen in het effect van projecten en in het effect van beleid. Deze inzichten zullen worden gedeeld met de deelnemende instellingen, organisaties en overheidsdiensten.

2. Financiering van projecten

Om de overgang naar een circulaire economie in de praktijk en op schaal te versnellen. Wij zullen circulaire projecten financieren die gericht zijn op de industrie (met inbegrip van kmo's) alsmede O&O-centra rekening houdend met synergieën met regionale en Europese projecten. De gefinancierde projecten moeten helpen circulaire investeringskansen te ontsluiten om twee belangrijke federale overheidsprioriteiten te verwezenlijken:

38 Het voorgestelde strategische vervangingsplan zal worden georganiseerd als:

- een combinatie van informatie, regelgevende en economische instrumenten;
- een combinatie van sectoroverschrijdende en niet-specifieke acties (transversaal, bv. voorlichting over vervanging) en op maat gesneden acties die zijn toegespitst op prioritaire onderwerpen die specifiek zijn voor België (verticaal, bv. een specifieke oproep tot het indienen van projecten).

- bevorderen van de vervanging van gevaarlijke chemische stoffen;
- bijdragen tot het ecologisch ontwerp;

Bovendien zullen digitaliseringsprojecten ook worden gefinancierd om bij te dragen aan de vervanging van chemische stoffen en circulariteit door bedrijven te helpen producten en stoffen traceerbaar te maken (zie de nieuwe ECHA-database van stoffen in artikelen) met behulp van digitale technieken (zoals blockchain). Ontwikkeling van de AI- en big-datatools die op administratief niveau nodig zijn voor het beheer van stoffen in groepen (cf. de strategie voor chemische stoffen) en de traceerbaarheid ervan, alsook de interconnectiviteit met regionale databanken (monitoring, milieuvergunningen, einde-afval). Productcontrole (voorbeeld: e-commerce). Steun voor het gebruik van digitale technologieën voor het volgen, traceren en in kaart brengen van hulpbronnen.

2.1 Bevordering van de vervanging van gevaarlijke chemische stoffen:

Als onderdeel van het herstelplan ziet België een dringende noodzaak om te investeren in alle fasen van de vervanging van zorgwekkende chemische stoffen (hetzij door betere stoffen, hetzij door alternatieve technologieën/producten/methoden/bedrijfsmodellen): 1) investeren in fundamenteel onderzoek binnen universiteiten, onderzoekscentra en bedrijven wanneer er nog geen alternatieven voorhanden zijn; 2) ondersteunen van de ontwikkeling van veelbelovende alternatieven, alsook innovatieve duurzame bedrijfsmodellen; 3) ondersteunen van de implementatie van bestaande alternatieven en innovatieve duurzame bedrijfsmodellen. België zal voorrang geven aan de belangrijkste stoffen, sectoren en producten om de middelen efficiënt en effectief te besteden en er op die manier voor te zorgen dat de positieve impact op onze chemische industrie, downstreamgebruikers van stoffen en volksgezondheid/milieu gemaximaliseerd wordt. Deze investeringen maken deel uit van een ruimere substitutiestrategie die door België wordt voorbereid en die moet bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen van de “Chemicals Strategy for Sustainability”. Deze strategie zal gebaseerd zijn op de verkennende studie[1] die België in 2019 heeft gepubliceerd over de verduurzaming van de chemische industrie, alsook op een studie uit 2017 over de belemmeringen voor de toepassing van de wetenschappelijke principes van groene chemie in België.

De evaluatie van investeringsprojecten zal gebaseerd zijn op zowel regelgevende als wetenschappelijke criteria. Een niet-exhaustieve lijst van doelstellingen voor het strategisch plan ter vervanging van gevaarlijke chemische stoffen in de circulaire economie zal ter bespreking worden voorgelegd (bijlage 1 bevat een niet-exhaustieve lijst met voorbeelden van mogelijke doelstellingen).

2.2. Bijdragen aan Eco design:

De ecodesignprojecten die in het kader van deze financiering zullen worden gesteund, hebben tot doel producten op de markt te brengen of nieuwe soorten diensten te ondersteunen die beantwoorden aan de circulariteitscriteria (herbruikbaarheid, repareerbaarheid, opknapbaarheid, opwaardeerbaarheid/upscaling, gerecycleerde inhoud en recycleerbaarheid). Wij willen de Belgische bedrijven helpen om te anticiperen op de toekomstige Europese wetgeving op dit gebied en zich zo te verzekeren van een

strategische positie op de opkomende markten. De financiering zal dus steun kunnen verlenen aan:

1. de ontwikkeling van nieuwe produktielijnen of de vervanging van oude produktielijnen binnen bestaande bedrijven ;
2. de ontwikkeling van nieuwe producten of diensten (pre-industrieel onderzoek, precommercialisering) binnen bestaande bedrijven of start-ups (b.v. fairphone)
3. de ontwikkeling van innoverende bedrijfsmodellen (met name heroverweging van het eigendomsbeginsel);
4. het opzetten van alle nodige steunmaatregelen om de bovengenoemde punten te bereiken, zoals de ontwikkeling van certificeringssystemen, de uitvoering van LCA-analyses, het verkrijgen van type I-labels die toegang geven tot de huidige nichemarkten of inspelen op overheidsmarkten, enz.

De projecten die zullen worden gesteund, zullen voldoen aan een reeks criteria die binnen de coalitie zijn vastgesteld (door de stuurgroep na overleg volgens de governancestructuur) en zullen onder meer de volgende doelstellingen kunnen verwezenlijken:

- Het gebruik van bepaalde materialen (bv. kunststoffen op fossiele basis, kritieke grondstoffen, enz.) of stoffen vervangen door duurzamere alternatieven die meer bevorderlijk zijn voor productcirculariteit (bv. hergebruikte onderdelen, gerecycleerde materialen, materialen uit duurzame biomassa, alternatieve grondstoffen met een lagere milieu-impact, chemische stoffen voor gezonde recycling, enz);
- Producten zodanig ontwerpen dat ze gemakkelijker te repareren/hergebruiken zijn en dit aspect van repareerbaarheid/herbruikbaarheid integreren in het business model van het bedrijf ;
- Korte gesloten kringlopen creëren in verschillende sectoren (bv. bouw, meubilair, verpakking, textiel) die recycling van hoge kwaliteit mogelijk maken .

De feedback van de projecten zal het mogelijk maken de moeilijkheden op het terrein te identificeren die door wetgevende en/of normatieve verbeteringen zouden kunnen worden opgelost. Deze feedback zal het onder andere mogelijk maken om de Europese debatten over de toekomstige wetgeving rond producten (bv.: essentiële vereisten om de circulariteit van producten te bevorderen, LCA-analyse, overdracht van informatie langs de waardeketen, ...) of toekomstige normalisatiewerkzaamheden te voeden. In sommige gevallen kunnen verbeteringen in de wetgeving ook rechtstreeks op Belgisch niveau worden aangebracht en getest.

3. Bewustmaking en informatie voor KMO's:

KMO's zijn van cruciaal belang in de Belgische economie. Er zijn meer dan een miljoen bedrijven in België en 99% daarvan zijn kmo's. De meeste kmo's zijn erg klein en hebben geen expertise in circulaire economie. De overgang naar een model waarin economische groei onafhankelijk is van het gebruik van hulpbronnen zal in de toekomst aanpassingen vergen voor de traditionele KMO's. Deze overgang is een manier om zich voor te bereiden op de toekomstige eisen van de wereld, aangezien het zeer waarschijnlijk is dat er de komende jaren veel wetgeving met betrekking tot milieubescherming en een koolstofarme

toekomst zal komen. Het is van fundamenteel belang kmo's te informeren over de komende ontwikkelingen en hun kennis van federale beleidsmaatregelen die zij bij hun overgang nodig kunnen hebben, te vergemakkelijken (normalisatie, intellectuele eigendom, enz.). Sommige kmo's worstelen met de overgang naar duurzamere bedrijfsmodellen³⁹.

Het bewustmaken en informeren van kmo's over de circulaire economie is essentieel om hun overgang naar een duurzame en veerkrachtige economie te ondersteunen en te versnellen. Concreet zal dit gebeuren door middel van 1) een website met relevante informatie over de maatregelen voor transitieondersteuning die aan kmo's worden aangeboden om over te schakelen op een circulaire-economiemodel; 2) een zelfbeoordelingstool waarmee kmo's hun vooruitgang in de richting van dit economische model kunnen meten en 3) jaarlijkse bewustmakingscampagnes (over een periode van 3 jaar) die erop gericht zijn de voordelen van een overgang naar een circulaire economie te promoten en de aandacht te vestigen op de relevantie van de zelfbeoordelingstool. Zo zal de federale regering kmo's aanmoedigen om hun circulariteit te verbeteren.

Het resultaat dat we willen bereiken is dat meer kmo's worden geïnformeerd over de noodzaak van een overgang naar een meer circulair model en over de manier waarop ze dat kunnen doen, maar ook de nodige stappen ondernemen om hun bedrijfsmodel te veranderen.

Uitvoering

Om te beginnen brengt het project geen terugkerende kosten met zich mee, er wordt alleen financiering gevraagd voor de periode 2021-26.

Fase 1: Oprichting van de coalitie (2021)

De oprichting en werking van de coalitie (werking van het secretariaat, financiële en juridische aspecten, ...) zullen worden vastgelegd en de agenda zal volgens plan worden bepaald. Contractant die de coalitie helpt beheren, het administratief secretariaat voert, de financiële aspecten van de coalitie beheert en verslag uitbrengt. De coalitie is complementair en vergemakkelijkt de uitvoering van de circulaire strategieën die de regio's en de EU voor ogen hebben. Het zal voortbouwen op bestaande structuren en deze versterken, zoals het intra-Belgische platform van de circulaire economie.

Fase 2: Bewustmakingscampagnes, website en zelfbeoordelingsinstrument voor kmo's

De aanwerving van een ETP voor 4 jaar met de vereiste kennis om zijn opdrachten uit te voeren, garandeert de opvolging van het subproject dat in 2022 begint en in 2025 eindigt. Gevolgd door de aanwijzing van de succesvolle inschrijvers op de openbare aanbestedingen met betrekking tot de campagnes en de ontwikkeling van het zelfbeoordelingsinstrument. Daarna zullen de campagnes worden georganiseerd om kmo's bewust te maken van de circulaire transitie, waarbij de nadruk zal liggen op intellectueel eigendom, normen en andere federale bevoegdheden. Informatie zal voor kmo's beschikbaar zijn op een website, waar ook een zelfbeoordelingsinstrument ter beschikking wordt gesteld. De opvolging van het

39 https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-sme-strategy-march-2020_en.pdf

proces zal worden gewaarborgd in jaarverslagen van de campagnes en de tool, eindigend met een algemene evaluatie in 2025 en beschouwingen over de volgende stappen.

Deze fase zal goed zijn voor 1.830.300 EUR. Het deelproject zal worden geleid door de FOD Economie (afdeling KMO's).

Risico's zijn: de aanwervingsprocedure en het afstemmen van het profiel van de kandidaat op de vereiste taken, de aanwezigheid van kwaliteitsprojecten, de succesvolle inschrijvers moeten een gedegen ervaring hebben, en de offertes moeten van goede kwaliteit zijn.

Fase 3: Oproep, indiening en toekenning van studies, onderzoek en subsidies voor O&O-bedrijfsprojecten (2026)⁴⁰

Eerst wordt op basis van onderzoek en overleg met vooraanstaande deskundigen een strategisch plan ontwikkeld waarin de belangrijkste bedreigingen en kansen met betrekking tot de vervanging van chemische stoffen en ecologisch ontwerp voor België in detail worden beschreven. Dit plan moet tegen eind 2022 beschikbaar zijn, zodat in de volgende fasen van het project rekening kan worden gehouden met de voorgestelde aanbevelingen en acties.

Vervolgens wordt een lijst met criteria opgesteld. De lijst met criteria kan worden herzien en aangepast op basis van nieuwe inzichten (uit het strategisch plan of de resultaten van voltooide projecten).

Ten slotte worden alle ingediende projecten beoordeeld op basis van criteria, waarna de budgetten dienovereenkomstig worden toegewezen.

Fase 4: Evaluatie en analyse van de projecten (2026)

De geselecteerde projecten zullen door de coalitie worden opgevolgd en aan het eind wordt een volledig verslag verwacht zodat de resultaten kunnen worden gevalideerd.

Fase 5: Verklaring over de toekomst van de coalitie na 2026

Het is de bedoeling dat de door het project op gang gebrachte dynamiek kan worden omgevormd tot een meer blijvende coalitie. Dit is afhankelijk van de feitelijke resultaten in 2026, de politieke wil en de economische/politieke/sociale context op dat moment. Het rendement van de investeringen in de circulaire projecten kan opnieuw worden gebruikt om andere projecten te financieren.

Staatsteun

Om te bepalen of de voorgestelde maatregelen zoals uiteengezet in dit project al dan niet onder de toepasselijke EU-regels inzake staatssteun vallen, moet elk specifiek financieringsmechanisme afzonderlijk worden onderzocht in het licht van de doelstellingen en instrumenten ervan. Daarnaast moet worden opgemerkt dat de huidige versoepeling van staatssteunmaatregelen als gevolg van de COVID-19-uitbraak⁴¹ niet van toepassing is, aangezien deze na 31 december 2021 niet meer zal worden toegepast.

⁴⁰ In overeenstemming met federale bevoegdheden.

⁴¹ Mededeling van de Commissie – "Vijfde wijziging van de tijdelijke kaderregeling inzake staatssteun ter ondersteuning van

Al met al omvat het onderhavige project vier oprichtingsmaatregelen die relevant kunnen zijn in verband met staatssteunregels. In de eerste plaats de oprichting van een coalitie die vervolgens zal beslissen welke projecten kunnen worden gefinancierd. Deze projecten zullen betrekking hebben op de drie andere doelstellingen van dit project, namelijk de bevordering van de vervanging van gevaarlijke chemische stoffen, de bijdrage aan het ecologisch ontwerp en de bewustmaking/voorlichting van kmo's van/over de circulaire economie.

Aangezien de oprichting van een coalitie en de bewustmaking van kmo's van de circulaire economie niet zal leiden tot het verlenen van directe of indirecte steun die de mededinging op de interne markt zou kunnen verstoren, is er geen sprake van enige vorm van staatssteun.

Wat de bevordering van de vervanging van gevaarlijke chemische stoffen betreft, zal het voorgestelde strategische plan worden georganiseerd als een combinatie van informatie-, regelgevings- en economische instrumenten, sectoroverschrijdende en niet-specifieke acties (transversaal, bv. informatie over vervanging) en op maat gesneden acties die zijn toegespitst op prioritaire Belgische onderwerpen (verticaal, bv. specifieke oproep tot het indienen van projecten). Gezien het beperkte aandeel van concrete projectfinanciering in het licht van de totale begroting lijkt de mogelijke steun onder de drempels van artikel 4, onder i) tot en met m) en onder s), van de algemene groepsvrijstellingsverordening (AGVV)⁴² te blijven en derhalve vrijgesteld te zijn van de aanmeldingsverplichting (en bovendien te voldoen aan de EU-staatssteunregels). Wat de bijdrage van het ecologisch ontwerp betreft, kan eenzelfde redenering worden gevolgd.

Mocht de coalitie in de toekomst projecten willen financieren die niet onder de AGVV vallen, dan zou zij kunnen terugvallen op de de-minimisverordening⁴³, waarin is bepaald dat het totale bedrag aan de-minimissteun dat per lidstaat aan één onderneming wordt toegekend niet hoger mag zijn dan 200 000 EUR over een periode van drie belastingjaren.

Derhalve zou kunnen worden geconcludeerd dat de thans voorgestelde maatregelen zijn vrijgesteld van een verplichte aanmelding en voldoen aan de EU-regels inzake staatssteun.

Doelgroep

- Doelgroep: bedrijven (kmo's), industrie, onderzoekscentra, adviesbureaus.
- Belanghebbenden: Maatschappelijk middenveld, sectorfederaties, regionale overheden

Periode van uitvoering

Deze coalitie wordt in KW4 2021 opgericht en zal tegen KW4 2026 alle middelen investeren, maar het verwachte rendement op de investeringen volgens de contracten zal het mogelijk maken de coalitie na 2026 in stand te houden.

---

de economie vanwege de huidige COVID-19-uitbraak en wijziging van de bijlage bij de mededeling van de Commissie aan de lidstaten inzake de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op kortlopende exportkredietverzekering", (2021/C 34/06)

42 Verordening (EU) nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard

43 Verordening (EU) nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun

ID	I – 5.16.
Naam	Uitrol van de circulaire economie in Wallonië
Type	Investering
Projectdrager	Waalse regering
Budget	123,9
Coëfficiënt klimaat (%)	39%
Coëfficiënt digitaal (%)	7%
Einddatum van het project	2 ^{de} trimester 2026

Uitdagingen

De belangrijkste uitdagingen waaraan het project wil bijdragen, zijn de volgende, zoals opgenomen in de Waalse strategie voor de uitrol van de circulaire economie:

- De productiviteit van de hulpbronnen (verhouding tussen het bruto binnenlands product en het binnenlands verbruik van hulpbronnen in Wallonië) tussen 2020 en 2035 met 25% verhogen, wat een absolute ontkoppeling impliceert tussen de evolutie van het bbp en die van het verbruik van grondstoffen;
- De directe materiaalvraag (DMI) en het binnenlands materiaalverbruik (DMC) in Wallonië tegen 2030 met 25% verminderen ten opzichte van 2013. Het binnenlands materiaalverbruik wordt geraamd op 20,6 ton/inwoner, wat hoger is dan het Belgische gemiddelde (13,6 ton/inwoner) of dat van de EU-28 (13 ton/inwoner);
- De Waalse werkgelegenheid die rechtstreeks en onrechtstreeks bijdraagt tot de circulaire economie met 20% verhogen tegen 2025;
- Het aantal Waalse bedrijven dat de praktijken van de circulaire economie toepast, verdubbelen tegen 2025.

Doelstellingen

Vanuit operationeel oogpunt zal het project in 3 luiken worden georganiseerd:

Het eerste luik zal zich toespitsen op onderzoek en ontwikkeling via de oprichting van innovatiepartnerschappen in twee prioritaire waardeketens, namelijk de metaalnijverheid en de bouwmaterialen. Dit werd gedefinieerd in de Waalse hervorming, Circular Wallonia, op 4 februari 2020 goedgekeurd door de Waalse regering. De projecten zullen gericht zijn op circulariteit (hergebruik, upscaling en recycling) van metalen, batterijen en mineralen, waaronder batterijen voor elektrische en hybride voertuigen en materialen van ontmantelde vliegtuigen. De projecten kunnen ook gericht zijn op het operationeel houden van vliegtuigen, om ecologisch verantwoorde en economische oplossingen te implementeren voor luchtvaartexploitanten om hun ecologische voetafdruk drastisch te verminderen.

Dit luik moet de ontwikkeling van een platform voor industriële, technologische, wetenschappelijke en operationele ondersteuning versnellen en het Waals Gewest positioneren als excellentiepool.

Het tweede luik zal hoofdzakelijk gericht zijn op het ontwikkelen en bestendigen van acties die zich zo ver hoog mogelijk in de Lansink-afvalbeheerhiërarchie bevinden (preventie, hergebruik, voorbereiding op hergebruik) om de onttrekking en het gebruik van eindige natuurlijke hulpbronnen zoveel mogelijk te beperken, op het niveau van de twee geselecteerde prioritaire waardeketens. Het zal gebaseerd zijn op specifieke projectoproepen (bv. de ontwikkeling van recyclingcentra of materiaalbibliotheken) die het mogelijk zullen maken om ecodesign, eco-innovatie en de selectieve inzameling/sortering van de beoogde materiaalstromen te organiseren en te versterken teneinde het hergebruik, de voorbereiding op hergebruik en de recycling ervan te bevorderen, door partnerschappen op te zetten en te versterken met de belangrijkste actoren in de toeleveringssectoren (ontwerpers, architecten, O&O, enz.) en nieuwe activiteiten te ontwikkelen op het gebied van de deeleconomie en functionaliteit. In dit verband zal de vervanging van de verkoop van een goed zelf door de verkoop van het gebruiksrecht van het goed het mogelijk maken om het verbruik van natuurlijke hulpbronnen te verminderen. Dit bevordert ook de ontwikkeling van duurzame en herstelbare goederen, waardoor de geplande veroudering van producten eveneens kan worden bestreden.

Het derde luik sluit aan bij de ontwikkeling van het Belgische ecosysteem van de luchtvaartsector, waarbij regionale luchthavens, de Waalse luchthavenmaatschappij (SOWAER), industriële partners, publieke en institutionele actoren (met name universiteiten), onderzoekscentra en competitiviteitspolen betrokken zijn, en dat bijdraagt tot de instandhouding/ontwikkeling van industriële vaardigheden in Europa in strategische sectoren.

Dit omvat meer bepaald het volgende in:

- Oprichting van een kenniscentrum voor operationele ondersteuning van commerciële vliegtuigen (bouw van een hangar voor drie vliegtuigen), ontwikkeling van milieuvriendelijke onderhoudspraktijken en zorgen voor een permanent toezicht om deze processen te laten evolueren tot de beste milieuverantwoorde standaarden.
- Een recyclingketen creëren voor vliegtuigen en materialen creëren, met als doel vliegtuigen aan het einde van hun levenscyclus te recyclen/herwaarden door gebruik te maken van de complementaire expertise van lokale partners, zodat aan het einde van hun levenscyclus tot 90% van het gewicht van vliegtuigen kan worden gerecycled en er minder afval uit voortkomt. Dit recycling- en ondersteuningsproces maakt de duurzame uitfasering van de meest vervuilende vliegtuigen mogelijk. De ontmanteling van vliegtuigen vereist specifieke certificering om de waarde aanwezig in een vliegtuig te kunnen opvangen en op de markt te kunnen valoriseren. Het is nuttig om erop te wijzen dat de aspecten inzake onderzoek zijn opgenomen in het eerste luik. Verder wijzen we er ook op dat het textiel afkomstig van elektrische en elektronische apparatuur, de hydraulische machines en de elektronische systemen tot de behandelde afvalstromen behoort.
- Een opleidingsaanbod (on-the-job-training) op het terrein ontwikkelen voor luchtvaartscholen (excellentiecentra), met als doel om opleidingen inzake nieuwe milieubewuste processen te verstrekken en het gebrek aan technisch personeel in België aan te pakken. Dit ondersteunt de industriële herbestemming en omscholing door nieuwe werkgelegenheidskansen te bieden.

- De bestaande industriële capaciteit in Europa en meer bepaald in België versterken en vermijden dat luchtvaartmaatschappijen lege vluchten uitvoeren om hun vliegtuigen naar onderhoudslocaties te brengen aan de andere kant van de wereld. Op die manier blijft ook de toeleveringsketen meer lokaal.
- Bijdragen tot de territoriale en sociale cohesie aangezien het project gebaseerd zal zijn op het bestaande opleidingsaanbod en dit verder zal versterken, en zowel direct als indirect voor werkgelegenheid zal zorgen.
- Een volume-effect creëren dat de investeringen vergemakkelijkt die nodig zijn om de ecologische transitie te begeleiden, te beginnen in de strategische luchtvaartsector. Deze sector moet ook de ontwikkeling van andere economische initiatieven in het gewest mogelijk maken, zoals bedrijven die uitrusting produceren op basis van gerecycleerde materialen afkomstig van ontmantelde
- vliegtuigen en om industriële herbestemming en professionele omscholing mogelijk te maken.

Uitvoering

Het eerste luik zal worden uitgevoerd op basis van een voor de gelegenheid aangepaste procedure van het type 'competitiviteitspolen'. In de komende maanden zal een mededeling aan de verschillende belanghebbenden worden gedaan om de oproep tot het indienen van projecten bekend te maken. In aanmerking komen projecten van het type innovatiepartnerschap (O&O) die erop gericht zijn het merendeel van de in kaart gebrachte technologieën op (pre)industriële demonstratie- of proefschaal te brengen. Met de oproep moet het mogelijk zijn om projecten in te dienen met een maximumbedrag van 20 miljoen euro, op basis van een publieke financiering via de FHV van 62 miljoen euro. Dit luik zal alleen met FHV-middelen worden gefinancierd. Er is geen andere Europese, federale of regionale financiering voor deze projecten.

De overheidsdienst belast met dit project is de SPW Economie Emploi Recherche (SPW EER), en daarbinnen de Direction des projets de recherche en ook de Direction des Réseaux d'entreprises.

Met betrekking tot de costing is het bedrag van de enveloppe geëvalueerd door de competitiviteitspolen GreenWin en MécaTech op basis van hun ervaring met andere innovatiepartnerschappen. Dit heeft enkel betrekking op het onderzoeksgedeelte, tot aan de demonstratie. Het heeft geen betrekking op de eerste industriële toepassingen (FID) (buiten het toepassingsgebied).

Indien alle in dit stadium geïnteresseerde ondernemingen, universiteiten en erkende onderzoekcentra in deze twee waardeketens een onderzoek- en ontwikkelingsproject zouden indienen, zou het gevraagde bedrag kunnen oplopen tot 100 miljoen euro. Er werd evenwel besloten een enveloppe van 62 miljoen euro toe te wijzen. We schatten daarom dat de hele enveloppe zal worden verbruikt.

Het tweede luik zal worden uitgevoerd door toepassing van de procedures voor projectoproepen vastgesteld door het Département du Sol et des Déchets van de SPW ARNE (standaardvademecums, verspreidingskanalen, elektronische formulieren, selectie door een onafhankelijke jury, tussentijdse evaluatie van de projecten op basis

van opvolgingsindicatoren, enz.) in het kader van soortgelijke projecten (bijvoorbeeld innovatieve gescheiden inzameling). Deze procedures zijn ontwikkeld en getest door verschillende studiebureaus gespecialiseerd in afvalbeheer (RDC Environment, ECORES, enz.). Verschillende gespecialiseerde dienstverleners zullen de administratie ook bijstaan bij het aanpassen en bijwerken van bestaande vademecums, het optimaliseren van de verspreiding van projectoproepen bij de betrokken actoren, en het selecteren, opvolgen en evalueren van projecten, in het kielzog van reeds vastgelegde dienstverleningsopdrachten (met name de invoering van een stappenplan 'hergebruik' en 'nul afval' in Wallonië en de WALLACE-overeenkomst (*Wallonia Advanced Circular Economy*)).

In aanmerking komen (proef)projecten die gericht zijn op de ondersteuning van de instandhouding en ontwikkeling van innovatieve, langdurige en duurzame activiteiten op het gebied van ecodesign, hergebruik (herstelling, functionele economie, enz.), voorbereiding op hergebruik en gescheiden afvalinzameling met het oog op het bevorderen van kwaliteitsvolle recycling, zodat deze projecten kunnen bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen van het gewest op het gebied van afvalbeheer (PWD-R) en de circulaire economie (Circular Wallonia). Het bedrag voor elk project zal naar verwachting variëren tussen 100.000 en 500.000 euro, op basis van een publieke financiering via de FHV van 25 miljoen euro. Dit luik zal alleen met FHV-middelen worden gefinancierd. Er is geen andere Europese, federale of regionale financiering voor deze projecten.

De vereiste bedragen per project, het aantal te steunen projecten en het totale bedrag van de enveloppe werden geëvalueerd op basis van de resultaten van de sociaal-economische analyse van de maatregelen van het Waals plan inzake afval en grondstoffen (cahier 2 - Preventie-hergebruik en cahier 4 - Beheer van industrieel afval), voor de maatregelen die betrekking hebben op de uitvoering van (proef)projecten. De ramingen van de beschikbaar te stellen middelen werden in het kader van deze analyse uitgevoerd door twee studiebureaus (RDC Environment en ICEDD) op basis van hun expertise en een vergelijking van projecten die reeds in Wallonië, in andere Belgische gewesten of in andere landen (bijv. de projecten van ADEM in Frankrijk) werden ontwikkeld.

De administratie die verantwoordelijk is voor dit project is de SPW Agriculture Ressources Naturelles et Environnement (SPW ARNE), binnen het Département du Sol et des Déchets.

Het derde luik zal worden uitgevoerd door middel van een projectoproep (openbare aanbestedingsprocedure). Het bedrag van de FHV-subsidie voor elk project zal naar verwachting variëren tussen 1,5 en 22 miljoen euro, op basis van een publieke financiering en/of financiële instrumenten afgestemd op de behoeften (leningen, deelneming in het aandelenkapitaal). De in aanmerking komende projecten passen binnen de verschillende aspecten die op de markt zullen worden ontwikkeld en die verband zullen houden met de recycling en ontmanteling van vliegtuigen. Het totale via het FHV gevraagde bedrag is 33,9 miljoen euro, wat ten minste een derde vertegenwoordigt van de particuliere bijdrage die door de winnaars van de projectoproep zal worden aangebracht. Wat de overheidsfinanciering betreft, zal dit onderdeel alleen met FHV-middelen worden gefinancierd. Er is geen andere Europese, federale of regionale financiering voor deze projecten.

Met betrekking tot de monitoring van de duurzame effecten van luik 3: voor het opleidingsaspect kan het aantal opgeleide studenten per jaar worden gemeten en

gerapporteerd; voor het aspect herwaardering van vliegtuigen kan het aantal vliegtuigen/ton materiaal en het percentage terugwinning worden gerapporteerd; voor het milieuaspect kunnen ook de optimalisering van de faciliteiten (nieuwe hangars) en de CO2-besparing worden gekwantificeerd.

Staatssteun

Het eerste luik: de steun voor onderzoek en innovatie valt onder de AGVV. Het decreet van 3 juli 2008 betreffende de steun voor onderzoek, ontwikkeling en innovatie in Wallonië, dat door de Europese Commissie is gevalideerd, is van toepassing op de financiering van onderzoeksprojecten. Er is dus geen sprake van staatssteun.

Het tweede luik: voor de meeste begunstigden van de projectoproepen die zullen worden gelanceerd (ondernemingen, in de zin van “elke entiteit die een economische activiteit uitoefent, ongeacht de rechtsvorm van die entiteit en de wijze waarop zij wordt gefinancierd”) zullen de subsidies voortkomend uit de projectoproep in essentie vallen onder de twee volgende verordeningen:

- Voor de sterkst gefinancierde projecten (> 200.000 euro), die vooral betrekking zullen hebben op hergebruik, voorbereiding voor hergebruik en de ontwikkeling van methoden voor sortering en innovatieve gescheiden inzameling om kwaliteitsvolle recycling te bevorderen: Verordening 651/2014 van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag (AGVV) met de interne markt verenigbaar worden verklaard.
- Voor kleinere projecten (< 200.000 EUR), die gericht zijn op het stimuleren van innovatieve initiatieven die eerder verkennend/experimenteel zijn en/of op een lokale schaal plaatsvinden inzake preventie (ecodesign, eco-innovatie enz.) en de deeleconomie: de Verordening 1407/2013 van de Europese Commissie van 18 december 2013, d.w.z. de algemene de-minimisverordening.

Met betrekking tot het eerste projecttype (> 200.000 euro) is het hoogst waarschijnlijk dat het merendeel van de ingediende projecten zullen vallen onder een vrijstellingsverordening (en enkel bij de Commissie moeten worden aangemeld) op basis van, in het bijzonder, artikel 17 (investeringssteun voor kmo's), artikel 25 (steun voor onderzoeks- en ontwikkelingsprojecten: met name experimentele ontwikkeling en haalbaarheidsstudies), artikel 47 (investeringssteun ten behoeve van recycling en hergebruik van afval) en artikel 49 (steun ten behoeve van milieustudies) van Verordening 651/2014.

Voor kleinere projecten zal, overeenkomstig de bepalingen van de algemene de-minimisverordening, het maximumbedrag van de subsidie worden beperkt tot 200.000 euro per onderneming over een periode van 3 belastingjaren. Deze plafonds hebben betrekking op de gecumuleerde de-minimissteun, met inbegrip van de de-minimissteun van andere overheidsinstanties. Met het oog op de controle van deze plafonds zullen de aanvragers bij hun kandidatuurdossier een verklaring op eer moeten voegen waarin ze alle de-minimissteun vermelden die ze hebben ontvangen in de loop van het lopende belastingjaar en de twee voorgaande belastingjaren.

In beide gevallen zullen de vademecums van de projectoproepen zodanig worden bedacht en opgesteld dat er criteria worden opgenomen die het mogelijk maken de bepalingen van

de twee verordeningen na te leven, met name die met betrekking tot vrijstellingen van de aanmeldingsverplichting.

Het derde luik: in het kader van de luchthaveninfrastructuur betalen de luchthaven-beheersmaatschappijen een vergoeding aan SOWAER voor de ingebruikneming van het luchthavendomein. Wanneer bijkomende nieuwe infrastructuur nodig is, dekt een extra vergoeding deze investering. Deze methodologie is gevalideerd door de Europese Commissie. Er is dus geen sprake van staatssteun.

Overheidsinterventie voor dit soort projecten is gerechtvaardigd omdat het grootste deel van het investeringsrisico bij de particuliere sector wordt gelegd en deze gedwongen wordt meerdere doeltreffende partnerschappen te ontwikkelen en personeel op te leiden, hetgeen niet alleen werkgelegenheid schept maar ook economische toegevoegde waarde. Aangezien dit soort industriële bedrijfsmiddelen niet kan worden verplaatst, garandeert overheidsinterventie voor dit soort projecten dat de economische voordelen in de betrokken regio zullen blijven.

Doelgroep

Door middel van de verschillende luiken zal het project de bedrijven (grote ondernemingen en kmo's) in het algemeen samenbrengen, net als bedrijven die metalen, batterijen en mineralen produceren, bedrijven en federaties in de sectoren bouw/renovatie/sloop, metaalnijverheid, energie, inzameling van materiaal- en afvalstromen, bedrijven van de sociale economie actief op het gebied van inzameling en het hergebruik van voormalige afvalstromen, bedrijven gespecialiseerd in de sanering van oude stortplaatsen (beroepsmatig), erkende onderzoekscentra en universiteiten, hogescholen, financiële instrumenten, competitiviteitspolen, competentiecentra, architectenbureaus, intercommunales voor afvalbeheer en economische ontwikkeling, de Waalse luchthavens, bedrijven die verbonden zijn met het ecosysteem van recycling en luchthavenonderhoud, luchthavenmedewerkers, studenten.

Periode van uitvoering

De lancering en ontwikkeling van het project zal plaatsvinden in de volgende periode: van Q1 2021 tot Q2 2026. De effecten ervan zullen tot ver in de toekomst verderlopen.

ID	I – 5.17.
Naam	Circulair bouwen en maakindustrie
Type	Investering
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	25,00
Coëfficiënt klimaat (%)	40%
Coëfficiënt digitaal (%)	0%
Einddatum van het project	Juni 2026

Uitdagingen

Dit project zal de opschaling van de circulaire economie in Vlaanderen mogelijk maken door te focussen op circulair bouwen en op de circulaire maakindustrie.

In de lineaire economie van Vlaanderen verdwijnt nog steeds veel waarde onder het mom van afval. Door de grondstoffen te laten circuleren in lokale waardeketens verminderen we verspilling, het gebruik van primaire grondstoffen en dus onze ecologische voetafdruk. Vanuit economisch oogpunt vermindert het onze afhankelijkheid van de onvoorspelbare buitenlandse aanvoer van grondstoffen door concurrerende handelsblokken met hun eigen agenda's, en vergroten we onze weerbaarheid tegen externe prijsschokken. We stelden vast dat tijdens de huidige crisis de prijzen voor nieuwe grondstoffen drastisch zijn gedaald, de vraag naar secundaire grondstoffen is afgenomen en de verwerkende industrie haar productiviteit aanzienlijk heeft zien dalen. Door reshoring kan Vlaanderen zijn eigen kritische productiecapaciteit opdrijven en zijn economie veerkrachtiger maken.

Circulair bouwen besteedt aandacht aan de twee belangrijke aspecten: urban mining (d.w.z.: recuperatie van gebruikte bouwmaterialen) enerzijds en toekomstgericht bouwen anderzijds. Het is belangrijk om specifiek te focussen op de bouw, aangezien 30 tot 40% van het afval uit deze sector komt; renovatie en nieuwbouw vergen veel materiaal en energie, zodat circulaire bouwpraktijken een groot besparingspotentieel hebben; het versnellen van het renovatietempo van de Vlaamse gebouwvoorraad is een van de grootste uitdagingen binnen het Vlaamse klimaat- en energiebeleid; er is een groot potentieel voor efficiëntiewinst in de bouwsector door aangepaste bouwpraktijken en digitalisering.

Om de omslag te kunnen maken naar een circulaire maakindustrie moet worden ingezet op alle circulaire strategieën van design over hergebruik en delen, herstellen, hermaken tot recyclen. In het algemeen moeten nieuwe circulaire business concepten gepromoot worden in de maakindustrie. In het kader van de werkagenda 'circulaire maakindustrie' van het transversale programma 'Vlaanderen Circulair' onderzoeken we momenteel welke waardeketens in Vlaanderen het meest potentieel hebben om de opschaling van de circulaire economie te realiseren. Die waardeketens zijn breed en divers samengesteld en via het relancebeleid willen we extra inzetten op het behoud en het stimuleren van een nieuwe circulaire maakindustrie.

In Vlaanderen stijgt het bezit van elektronische toestellen stijgt, met 2.5% in 2019 tov 2017 in België. Bovendien bezitten Belgische gezinnen bezitten gemiddeld 80 elektronische

apparaten in 2019. Er circuleren 51 miljoen ongebruikte elektronische apparaten in België bij gezinnen in huis, dit zijn er 11 per gezin in België. 8 (! – 80%) hiervan werken zelfs nog. Het aandeel van (grote) elektronica (zoals vaatwassers, koelkasten, ...), die in binnen de 5 jaar worden vervangen, is de afgelopen tien jaar verdubbeld (van 3,5% naar 8% tussen 2008 en 2018). De hoeveelheid e-waste (kg/inw) stijgt zo van 2014 naar 2021 met 17% (5.8kg/inw naar 6.8kg/inw)

Tegen 2040 zal de CO₂-uitstoot van de productie en het gebruik van elektronica, met inbegrip van apparaten zoals pc's, laptops, monitoren, smartphones en tablets (en de productie ervan) 14% van de totale uitstoot bedragen (globaal).

Doelstellingen

Via dit project willen wij de komende twee jaar een opschaling naar de circulaire economie ondersteunen in twee belangrijke domeinen, namelijk circulair bouwen en circulaire maakindustrie. Dit zal gebeuren door een mix van steun voor innovatie en ondernemerschap in te zetten in afstemming met de relevante werkagenda's binnen de transitie Vlaanderen Circulair.

Uitvoering

Vlaanderen heeft met Vlaanderen Circulair een centraal platform dat als missie heeft om de transitie naar een circulaire economie te faciliteren in samenwerking met industriële partners, kennisinstellingen, overheden, banken en het maatschappelijk middenveld. Dit publiek-private samenwerkingsverband richt zich op verschillende thematische werkagenda's waarvan circulaire bouw en andere productketens (in de maakindustrie) de kern van de huidige actie uitmaken. Via verschillende strategische hefboomen (financiering, innovatie, circulair inkopen, onderzoek, sensibilisering) worden deze agenda's ingevuld. Ter ondersteuning hiervan in 2021-2022 en in coördinatie met de werkagenda's, worden extra middelen ingezet en daarvoor maken we gebruik van bestaande of te ontwikkelen instrumenten binnen VLAIO.

Om de opschaling en mainstreaming van de circulaire economie in die werkagenda's te stimuleren, zullen we inzetten op verschillende soorten projecten: onderzoek op industriële schaal stimuleren, vlaggenschipprojecten met industriële bedrijven die een systemische impact mogelijk maken en de ontwikkeling en implementatie van circulaire businessmodellen ondersteunen, piloot- en demonstratieprojecten en het stimuleren van KMO's om te onderzoeken hoe ze hun bedrijfsprocessen en hun businessmodel circulair kunnen maken.

Aangezien digitalisering en het gebruik van big data belangrijke hefboomen zullen zijn om de opschaling naar een circulaire economie te ondersteunen, zal aandacht worden besteed aan deze aspecten. Nieuwe online platforms zullen nieuwe vormen van samenwerking mogelijk maken via het delen van data en daarmee het creëren van nieuwe waardestromen zoals bijv. remanufacturing. Digitale tools zoals internet of things zullen bv. de opvolging en optimalisering van materiaalstromen mogelijk maken.

We zetten voor dit impulsprogramma volgende instrumenten in:

KMO-groeisubsidie – 3 miljoen

De kmo-groeisubsidie is een subsidie-instrument waarmee de Vlaamse overheid kmo's ondersteunt. Onderneming komen in aanmerking als ze advies inkopen of personeel aanwerven voor het realiseren van een groeitraject dat aansluit bij circulair ondernemen. We organiseren twee oproepen gericht op projecten circulaire economie.

Valorisatie van onderzoek via COOCK – 7 miljoen

De doelstelling van het programma Collectief O&O en Collectieve Kennisverspreiding (COOCK) is het valoriseren van (basis)onderzoeksresultaten door het versnellen van de introductie van technologie en/of kennis bij een ruime groep ondernemingen. COOCK-projecten zijn steeds opgebouwd uit 2 onafhankelijke, maar onderling verbonden delen. Deel A is gericht op toepassingsgerichte kennisopbouw, vertaalonderzoek en kennisverspreidingsactiviteiten om de onderzoeksresultaten over te dragen naar ondernemingen uit de doelgroep. Het tweede deel (deel B) is een bundeling van alle onderneming-specifieke projecten waarbij de ontwikkelde technologie of gegenereerde kennis uit deel A in een onderneming-specifieke context geëvalueerd/geanalyseerd/toegepast wordt. We organiseren in 2021 een COOCK oproep gericht op het valoriseren van onderzoeksresultaten op het vlak van circulaire economie.

Oproepen innovatieve projecten - 7 miljoen

In de zomer van 2020 lanceerde Vlaanderen circulaire een call circulair bouwen. Tot 80% van de projectkosten kon worden gesubsidieerd, met een maximaal subsidiebedrag van 100.000 euro. Uit deze call bleek een grote interesse in het werkveld om projecten rond circulair bouwen op te starten. In totaal werden 75 projectvoorstellen ingediend. Er werden voor 5 miljoen kwalitatieve projecten positief gerangschikt. Er was in de Vlaamse begroting echter slechts 2,8 miljoen euro voorzien waarmee 29 projecten gesteund konden worden. We voorzien 2 miljoen euro om bijkomend een twintigtal positief gerangschikte projecten die nog relevant zijn te ondersteunen. Het gaat om kleine consortia met gemiddeld drie extra partners naast de projectaanvrager.

In 2022 wordt een oproep gelanceerd volgens gelijkaardige modaliteiten gericht op hergebruik en herstel in de circulaire maakindustrie. Hiervoor wordt 5 miljoen voorzien. De steun wordt beperkt tot 80 procent, indieners dienen 20 procent van de projectkosten zelf te financieren.

Proeftuinen en living labs – 8 miljoen

Voor de ondersteuning van proeftuinen en living labs is een nieuw instrument in ontwikkeling. In dit instrument zal minstens 20 procent cofinanciering gevraagd worden. Dit dekt het eerder collectieve karakter van deze proeftuinen. Conform de staatssteunregels, zullen diensten aan bedrijven die vanuit deze proeftuinen zouden worden geleverd zeker een hogere eigen bijdrage vereisen.

Staatssteun

De voorgestelde subsidies vallen deels onder de Algemene Groepsvrijstellings-verordening en deels onder de minimis. De volgende besluiten van de Vlaamse regering kunnen hierbij ingezet worden:

- Besluit van de Vlaamse Regering van 30 april 2004 houdende de oprichting van een programma voor de bevordering van kennistransfer door instellingen van hoger onderwijs; (Artikel 6)
- Het Besluit van de Vlaamse Regering tot regeling van de steun voor innovatieclusters in Vlaanderen (4 maart 2016). (SA.60035)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling met een kennisintensief karakter in Vlaanderen. (SA.60033)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 12 mei 2017 tot regeling van steun aan ondernemingen voor ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen. (SA.60032)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 22 december 2017 tot regeling van steun aan consortia van ondernemingen voor onderzoek en ontwikkeling, ingebed in een ruimer samenwerkingsverband met onderzoeksorganisaties. (SA.60022)
- Besluit van de Vlaamse Regering van 25 mei 2018 tot regeling van steun aan projecten voor collectief onderzoek en ontwikkeling en collectieve kennisverspreiding (COOCK) (Artikels 7 en 8)
- 26/02/2016: Besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van steun aan kleine en middelgrote ondernemingen voor ondernemerschapbevorderende diensten en kmo-groeitrajecten. (Artikel 10)

Doelgroep

De projecten zullen zijn gericht op alle spelers binnen de maatschappelijke vijfhoek: bedrijven, kennisinstellingen, financiers, lokale en regionale overheden en organisaties uit de sociale sectoren.

Door een breed gamma van doelgroepen aan te spreken kunnen nieuwe manieren van samenwerking in de keten (bv. rond gebruik van reststromen, nieuwe businessmodellen, samenwerking met de sociale economie,...) worden uitgetest en gestimuleerd.

Do no significant harm

We zullen bij oproepen en steun via reguliere maatregelen conformiteit met de DNSH-richtlijn opleggen als ontvankelijkheidsvoorwaarde voor de projecten die gesteund worden voor de Recovery and Resilience facility.

Periode van uitvoering

Maart 2021 tot juni 2026.

-

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 38% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 2% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4.

As 6

Overheidsfinanciën – Uitgaventoetsingen

Component 6.1.

Uitgaventoetsingen

1. Beschrijving van de component

Overzichtskader: 6.1. Uitgaventoetsingen

Beleidsgebied/-domein: Uitgaventoetsingen

Doelstelling: Verbetering van de kwaliteit en samenstelling van de overheidsfinanciën in het land

Hervormingen en investeringen:

Hervormingen:

- Uitgaventoetsingen op federaal niveau – FED
- Uitgaventoetsingen - De brede Vlaamse heroverweging en Uitgavennorm – VLA
- Uitgaventoetsingen – Zero Based Budget – WAL
- Uitgaventoetsingen - BHG
- Uitgaventoetsingen – FWB

Totale geraamde kosten: De kosten van deze uitgaventoetsingen zullen worden gedragen door de begroting van de betrokken administratie, behalve voor de uitgaventoetsingen in Vlaanderen, waarvoor 8,30 miljoen euro wordt gedekt door de FHV.

Tabel 31. As 6: Overheidsfinanciën – Uitgaventoetsingen

ID	Naam	Regering	Budget	Coëfficiënt klimaat (%)	Coëfficiënt digitaal (%)
R 6.01	Uitgaventoetsingen	FED	-	-	-
R 6.02	Uitgaventoetsingen - De brede Vlaamse heroverweging en Uitgavennorm	VLA	8,3	0	0
R 6.03	Uitgaventoetsingen - Budget Base Zéro	WAL	-	-	-
R 6.04	Uitgaventoetsingen	BHG	-	-	-
R 6.05	Uitgaventoetsingen	FWB	-	-	-

2. Belangrijkste uitdagingen en doelstellingen

a) Belangrijkste uitdagingen

In het kader van het Europees Semester heeft de Raad in 2018 een landspecifieke aanbeveling tot België gericht om uitgaventoetsingen uit te voeren. In 2019 volgde een soortgelijke aanbeveling. Op dat moment had België nog geen ervaring met het verrichten van uitgaventoetsingen.

In 2019 werd bij de Europese Commissie een conferentie gehouden met als titel 'Designing, conducting and implementing spending reviews: lessons-learned in the EU', die werd bijgewoond door een publiek van overheidsinstanties en beleidsmakers in België. Deze conferentie heeft de aanzet gegeven tot een nauwe dialoog tussen de Europese Commissie en de Belgische autoriteiten over uitgaventoetsingen. Na deze conferentie zijn de meeste overheidsniveaus in België begonnen met de uitgaventoetsingen, vaak met de steun van het EU-steunprogramma voor structurele hervormingen en soms met de steun van de OESO.

België heeft een hoge maar afnemende staatsschuld. Sindsdien hebben de COVID 19-gezondheids crisis en de economische gevolgen daarvan de Belgische overheidsfinanciën extra onder druk gezet.

In het ontwerpbegrotingsplan voor 2021 (gepubliceerd op 30 oktober 2020) wordt uitgegaan van een verslechtering van het vorderingensaldo van de overheid tot -10,7% in 2020, tegen -1,9% van het bbp in 2019. In het ontwerpbegrotingsplan wordt deze verslechtering toegeschreven aan de sterke vertraging van de economische activiteit (negatieve groei van -7,4%) en aan maatregelen om de gevolgen op gezondheids-, economisch en sociaal gebied op te vangen. Het totale effect van deze maatregelen werd geraamd op 17,53 miljard of 3,9% van het BBP.

Volgens het ontwerpbegrotingsplan zal de verhouding tussen de staatsschuld en het bbp aanzienlijk stijgen tot 116,5% eind 2020 en dalen tot 114,4% in 2021.

b) Nagestreefde doelstellingen

Dit onderdeel levert een belangrijke bijdrage aan de pijler “Gezondheid en economische, sociale en institutionele veerkracht” en komt tegemoet aan een landspecifieke aanbeveling die in 2019 tot België is gericht.

De uitgaventoetsingen zijn bedoeld om de kwaliteit en samenstelling van de overheidsfinanciën in het land te verbeteren. Door een beter inzicht te verschaffen in hoe overheidsmiddelen worden en zouden moeten worden besteed, helpen uitgaventoetsingen regeringen om een aantal problemen aan te pakken. Ze kunnen de samenstelling van de overheidsuitgaven verbeteren. Ze kunnen bijvoorbeeld helpen om de uitgaven te richten op groeivriendelijke items of items die duurzaamheid op lange termijn bevorderen, ook voor het milieu. Door de controle van de uitgaven te verbeteren, helpen ze bovendien ruimte te maken voor meer middelen, vooral in instellingen met beperkte budgettaire ruimte.

3. Beschrijving van de hervormingen en investeringen van de component

ID	R – 6.01.
Naam	Uitgaventoetsingen op federal niveau
Type	Hervorming
Projectdrager	Federale Regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	Verwacht wordt dat de uitgavenherzieningen een vast onderdeel van de jaarlijkse begrotingscyclus zullen worden.

Uitdagingen

Het is belangrijk dat overheidsuitgaven zo efficiënt en effectief mogelijk zijn en dat beleidsdoelstellingen tegen de laagst mogelijke kosten worden bereikt. In de huidige begrotingssituatie moet men zich ook bewust zijn van de doeltreffendheid van de overheidsuitgaven, zodat in het kader van de begrotingsinspanningen de minst doeltreffende uitgaven kunnen worden teruggedrongen.

België wordt ook geconfronteerd met een hoge overheidsuitgavenquote in combinatie met relatief lage overheidsinvesteringen. Uit studies blijkt dat een verschuiving van de uitgaven naar overheidsinvesteringen een positief effect kan hebben op de economische groei en de duurzaamheid.

Om bovengenoemde problemen aan te pakken, zal de federale regering de invoering van selectieve uitgaventoetsingen in het reguliere begrotingsproces op federaal niveau en in de socialezekerheidssector ondersteunen. Het doel van de uitgaventoetsingen is een beeld te krijgen van de efficiëntie en effectiviteit van de huidige uitgaven en na te denken over alternatieve opties en deze voor te stellen.

Doelstellingen

Het doel is om op het niveau van de federale overheid en de socialezekerheidssector een begin te maken met de structurele uitvoering van uitgaventoetsingen.

De doelstellingen van het project zijn het opbouwen en behouden van de nodige politieke steun, het opbouwen van de capaciteit op het niveau van de administratie om deze evaluaties uit te voeren, het opstellen van verslagen van hoge kwaliteit en de follow-up van de maatregelen waartoe daarna wordt besloten.

Uitvoering van het project

In het kader van het steunprogramma voor structurele hervormingen van de Europese Commissie heeft de OESO steun verleend voor de opstelling van uitgaventoetsingen. In 2019/2020 heeft de OESO technische bijstand verleend en aanbevelingen gedaan om de uitgaventoetsingen in de praktijk uit te voeren.

In overleg met de EC/OESO is besloten om begin 2021 proefprojecten te starten op drie verschillende brede gebieden:

- Fiscale uitgaven
- Primaire uitgaven
- Socialezekerheidssector

Binnen deze brede gebieden zullen de proefprojecten worden toegespitst op specifieke onderwerpen. Op het brede gebied van de primaire uitgaven zullen ze zich bijvoorbeeld concentreren op de gevolgen van het toegenomen thuiswerken voor de werkomgeving (kantoorruimte, ...). De regering heeft de taakomschrijving op deze drie gebieden goedgekeurd. Het belangrijkste doel van deze proefprojecten is de opbouw van de administratieve capaciteit voor dit soort toetsingen.

Momenteel is niet in extra financiering voorzien, aangezien het werk door overheidspersoneel wordt gedaan. De inbreng van externe adviseurs wordt niet uitgesloten indien nodig, maar de nadruk ligt op de kennis en ideeën binnen de administratie. Om creatieve ideeën en de ontwikkeling van verschillende beleidsopties te bevorderen, zijn de werkgroepen samengesteld uit ambtenaren, altijd enerzijds van de begrotingsadministratie en anderzijds van de functionele diensten. Zij worden aangevuld met andere deskundigen, zoals medewerkers van de Inspectie van Financiën.

De opgerichte werkgroepen moeten tegen de zomer verslag uitbrengen, waarna de regering in het kader van de begroting 2022 een nieuwe reeks thema's zal kiezen, waarover tegen de zomer van 2022 verslag moet worden uitgebracht. Op dat moment zou het proces een terugkerend en structureel onderdeel van het begrotingsproces worden.

Na het proefproject zal het proces (stuurgroep, taakomschrijving, samenstelling van de werkgroepen) worden geëvalueerd om na te gaan of de geplande structuur en timing optimaal zijn of kunnen worden verbeterd.

Doelgroep

Het hoofddoel is de beleidsmakers beter te informeren.

Periode van uitvoering

- Proefprojecten: Februari 2021 – juli 2021
- Evaluatie van het proces tegen het najaar van 2021
- Selectie van nieuwe projecten tegen het najaar van 2021 (bij de opstelling van de begroting 2022)
- Van dan af systematisch opgenomen in het begrotingsproces

ID	R – 6.02.
Naam	Uitgaventoetsingen - De Brede Vlaamse Heroverweging
Type	Hervorming
Projectdrager	Vlaamse regering
Budget	8,30
Coëfficiënt klimaat (%)	0
Coëfficiënt digitaal (%)	0
Einddatum van het project	2025

Voorliggende hervormingsprojecten pogen de Vlaamse uitgaven te heroriënteren en waar mogelijk te beperken: enerzijds via een uitgavennormering, anderzijds via de zogenaamde Vlaamse Brede Heroverweging die uitgavendoorlichtingen (spending reviews) in het Vlaamse begrotingsproces structureel wil verankeren.

- Een uitgavennorm maakt het mogelijk om structureel te begroten en de uitgavenevoluitie onafhankelijk te maken van de conjunctuurschommelingen. Concreet bakent de uitgavennorm het maximale groeipad van de overheidsuitgaven af, rekening houdend met de trendmatige groei van de ontvangsten en de vooropgestelde begrotingsdoelstellingen.
- De Vlaamse Brede Heroverweging (VBH) beoogt een grondige doorlichting van de diverse uitgavenposten en -waar relevant- van de kostendekkingsgraden binnen de Vlaamse Begroting. Dat heeft tot doel om de kwaliteit van de publieke financiën te verbeteren op vlak van efficiëntie en effectiviteit. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor wetenschappelijk onderbouwde inzichten.
- In het kader van de Vlaamse Brede Heroverweging zal ook gefocust worden op het verminderen van de regeldruk. Focus ligt dus prioritair op het wegsnoeien van bestaande of voorgenomen regels die in de praktijk een remmende impact hebben op ondernemers en op burgers (in hun verschillende rollen). Daarnaast willen we ook verouderde of niet langer nuttige of zinvolle regelgeving schrappen en willen we ook

“gold-plating” evalueren. Naast de vermindering van de inhoudelijke regeldruk, willen we ook de belemmeringen wegwerken die volgen uit al te rigide uitvoering en al te strikte toepassing van de regelgeving.

Uitdagingen

Hoewel veel beleidsdomeinen hun budgetten automatisch zien toenemen, blijven de budgettaire verlanglijstjes aanzienlijk. Er kan niet altijd worden uitgemaakt of de vragen voor extra middelen budgettair terecht zijn, en/of ze binnen de huidige budgetten kunnen worden opgevangen. Er is immers nog altijd een kloof te dichten tussen beleid en begroting.

Een politiek draagvlak is een noodzakelijke voorwaarde voor een succesvolle norm. Om een algemeen draagvlak te creëren en politiek commitment te bewerkstelligen, moet de uitgavennorm aan een aantal criteria voldoen, zoals eenvoud, transparantie en duidelijkheid. Dat houdt in dat de norm zo omvattend mogelijk wordt gedefinieerd en uitzonderingen op de norm afgebakend en beperkt zijn.

De introductie van een uitgavennorm zal de performantie van de overheidsuitgaven moeten verhogen via de prioritering van bestaande uitgavencategorieën of door de groeiritmes van een aantal uitgaven te herzien. Een regelmatige grondige screening van de kwaliteit van de overheidsuitgaven is daarom aangewezen. Spending reviews en benchmarking oefeningen kunnen worden gebruikt om na te gaan of de beleidsprioriteiten van de regering terug te vinden zijn in de uitgaven en of die beleidsprioriteiten op een zo efficiënt en effectief mogelijke manier worden gerealiseerd.

De bedoeling is om tot onderbouwde aanbevelingen te komen in het kader van evidence based policy alsook om uitgaventoetsingen structureel te verankeren in het beleids- en begrotingsproces.

Doelstellingen

De uitgavennorm bakent het maximale groeipad van de overheidsuitgaven af, rekening houdend met de vooropgestelde begrotingsdoelstellingen. Daarnaast heeft de Vlaamse regering eind vorig jaar het programma ‘Brede Vlaamse Heroverwegingen’ opgezet, dat hierop inspeelt. Bedoeling is om tegen de zomer – dus voor de begrotingsopmaak 2022 – de uitgaven in de tien beleidsdomeinen door te lichten. Vragen die hierbij aan bod komen zijn: is de huidige regelgeving doelmatig? Is de huidige bevoegdheidsverdeling tussen de diverse overheden en versus de (social) profit sector voor verbetering vatbaar? Wat zijn de mogelijke besparingsvarianten? Van welke topic binnen het beleidsdomein is een diepgaande spending review aan te bevelen? Binnen dit hervormingstraject wordt ook budget voorzien om in de volgende jaren spending reviews te organiseren.

Uitvoering

Voor de uitgavennorm wordt enerzijds een advies gegeven over de systematiek van de uitgavennorm (hoe die te implementeren?) en anderzijds wordt de doelstelling van het begrotingsbeleid (de begrotingsruimte) geformuleerd.

De geactualiseerde blauwdruk van een Vlaamse uitgavennorm is opgeleverd in oktober 2020.

Aan de hand van simulaties zullen we nagaan welke aangepaste (tijdelijke) uitgavennormering vereist is om de begroting opnieuw in evenwicht te brengen alsook om de netto actiefpositie van de VG weer op middellange termijn meer in evenwicht te brengen. De simulaties worden opgeleverd voor het zomerreces 2021.

De Vlaamse brede heroverweging betreft een doorlichting in het voorjaar 2021 van de 10 beleidsdomeinen alsook van de sociale toeslagen en kortingen. De bedoeling van de doorlichting is:

- aan de hand van een aantal voor de beleidsdomeinen gemeenschappelijke onderzoeksvragen tot onderbouwde aanbevelingen te komen in het kader van evidence based policy. (doelmatigheid huidige regelgeving? is bevoegdheidsverdeling tussen de diverse overheden en versus de (social) profit sector voor verbetering vatbaar? wat zijn de mogelijke besparingsvarianten? Wat zijn de mogelijkheden tot administratieve vereenvoudiging?)
- tot een structurele verankering van beleidsevaluaties en uitgaventoetsingen in het beleids- en begrotingsproces te komen.

Er wordt een budget (10 miljoen gespreid over 2 jaar) en een raamovereenkomst ter beschikking gesteld om op basis van extern onderzoek die vragen te beantwoorden.

Per beleidsdomein wordt 1 projectgroep ingericht. Daarnaast wordt er 1 VO-brede projectgroep ingericht voor sociale toeslagen en kortingen. In totaal zullen er dus 11 projectgroepen worden ingericht. De projectgroep heeft de leiding en verantwoordelijkheid over het schrijven van de doorlichting en het leveren van commentaar op alle aangeleverde stukken. De samenstelling van de VO-brede projectgroep zal worden bepaald door de stuurgroep, waarin elk beleidsdomein kan deelnemen.

Een stuurgroep samengesteld uit externe leden begeleidt de doorlichtingen via feedback op de plannen van aanpak en de voorlopige eindrapporten.

De concrete afbakening van de thema's van de toekomstige Spending Reviews wordt voorzien in het najaar van 2021. Om spending reviews succesvol in het beleids- en begrotingsproces te kunnen implementeren, wordt ook werk gemaakt van een vereenvoudiging van de begrotingsprocessen zoals aangeraden in het rapport "Flanders, Integrating Spending Review in the Budgetary System" van Marco Cangiano, Riccardo Ercoli, Johannes Hers (mei 2019).

Met het oog op het verminderen van de regeldruk zal via de functioneel bevoegde minister gevraagd worden aan alle beleidsdomeinen om, onder meer in het kader van de Spending Reviews, onderzoek te doen naar te belastende, verouderde of inconsistente regelgeving én naar onnodige of inefficiënte ambtelijke procedures en lasten (schrapsessies). De beleidsdomeinen zullen hierin of hierbij gechallenged worden door de inhoudelijke inzichten en gerichte procesbegeleiding van een deskundig en hiertoe aangesteld extern consultancybedrijf. Tegelijkertijd zal deze externe consultant een aantal "citizen journeys" organiseren waarbij voor een aantal concrete 'levens'-gebeurtenissen de verschillende gedragsverplichtingen en administratieve procedures worden doorlopen om zo nog grondiger de Vlaamse overbodige regels te detecteren en hiermee de bevoegde beleidsdomeinen te 'challengen'. Dit alles zal resulteren in een vereenvoudigingsagenda

en bijhorende evaluatie die voor het zomerreces 2021 ter validering aan de (kern van de) Vlaamse regering zal voorgelegd worden. Tot slot verzekeren we in de toekomst de totstandkoming van efficiënte en zinvolle regelgeving met een zo laag mogelijke regeldruk d.m.v. de ontwikkeling van een nieuw en systematische screeningsmechanisme van voorgenomen regelgeving.

Doelgroep

De uitgavennorm richt zich specifiek op de Vlaamse begroting maar biedt ook inspiratie voor de andere overheden in dit land. De blauwdruk faciliteert het prioriteren van overheidsinvesteringen met een heel strikte definitie van overheidsinvesteringen die desgevallend buiten de norm kunnen worden gehouden.

De brede heroverweging zoals ook de latere spending reviews wordt uitgevoerd in nauwe samenwerking met de betrokken beleidsdomeinen en met externe ondersteuning. De medewerking van de beleidsdomeinen, en vooral hun input, zijn onontbeerlijk om dit project tot een goed einde te brengen.

Daarnaast is het ook van belang om de nationale en internationale expertise die er op dat vlak bestaat aan te wenden, bv. via een stuurgroep, waarbij het departement FB de secretariaatsrol van de stuurgroep op zich neemt.

Periode van uitvoering

- 16/10/2020: Oplevering blauwdruk Uitgavennorm;
- Januari 2021-juli 2021 wat de Vlaamse brede heroverweging betreft;
- Oplevering tweede rapport met concrete simulaties in 2021;
- September 2021-oktober 2025 voor reeks van spending reviews;
- Invoeren van uitgavennorm in 2022.

ID	R – 6.03.
Naam	Uitgaventoetsingen - Zero Based Budget
Type	Hervorming
Projectdrager	Waalse regering
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	06/2022 voor de zero based budget project. Verwacht wordt dat de uitgavenherzieningen een vast onderdeel van de jaarlijkse begrotingscyclus zullen worden.

Uitdagingen

Op basis van enerzijds de vaststelling dat de uitgaven van het Waals Gewest in de periode 2015-2020 aanzienlijk sneller stijgen dan de ontvangsten en anderzijds het feit dat de Waalse regering een ambitieus investeringsprogramma wil uitvoeren, heeft zij dan ook beslist om een zero-based budgettering uit te voeren om zo een aanzienlijke manoeuvreerruimte vrij te maken.

Bovendien wenst de Waalse Regering, gezien de coronavirus crisis, die een enorme weerslag heeft gehad op zowel de inkomsten als de uitgaven, dit project uit te voeren nadat zij heeft geconcludeerd dat het een van de wegen vormt voor het herstel na de inperking, in die zin dat er marges zullen worden geïdentificeerd die het mogelijk zullen maken elk initiatief dat de Regering besluit te nemen, te financieren en te ondersteunen.

Doelstellingen

De uitdaging van het Zero Based Budget project (dat zowel de uitgaven als de inkomsten omvat) is:

- De kloof tussen ontvangsten en uitgaven, die tussen 2016 en 2020 sterk is toegenomen en door de Covid-crisis nog is geaccentueerd, beperken
- Nuttige marges vrij te maken met het oog op een overgang die in overeenstemming is met de doelstellingen van het PHV en het Waalse DPR.
- De schuld van het Waals Gewest te beheersen.

Het project heeft een driedelige doelstelling, namelijk de noodzaak van investeringsmarges en het verkleinen van de kloof tussen inkomsten en uitgaven:

- Een volledige herziening van de door het Waals Gewest gecontroleerde ontvangsten om ze te optimaliseren ten aanzien van de criteria coherentie, efficiëntie en doeltreffendheid
- Herziening van de beleidsuitgaven volgens de ZBB-methodologie op het niveau van de activiteiten, d.w.z. herziening van de beleidsactiviteiten van alle Waalse actoren (d.w.z. 22.000 werknemers binnen de UAP's - Unités d'Administration Publiques en de SPW - Service Public Wallon)

- Herziening van de interventie-uitgaven (+500 instrumenten) volgens de methode van de “uitgaventoetsing”.

Deze hervorming omvat:

1. Een onderdeel overheidsopdrachten in samenwerking met het aangewezen consortium, d.w.z. Roland Berger en Deloitte voor de analyse van de ontvangsten en de analyse van de uitgaven (onderdeel activiteiten en uitgaventoetsing).
2. Technische bijstand van de Europese Commissie om de lopende procedures in het kader van de uitgaventoetsing te herzien (onder meer op basis van de analyses en resultaten van bovengenoemde aanbestedingsprocedure) en actieplannen op te stellen om de uitgaventoetsing op lange termijn in het begrotingsproces te integreren

Uitvoering

A. Toepassingsgebied

Verschiedende soorten uitgaven worden geanalyseerd in het kader van de ZBB overheidsopdrachten:

- a. *Werkings-, exploitatie en investeringskosten, d.w.z. uitgaven in verband met de uitvoering van activiteiten op het gebied van de openbare dienstverlening (die ongeveer 20% van de totale geanalyseerde begroting uitmaken):*
  - Werkings- en exploitatiekosten: salarissen en sociale lasten; externe uitgaven (aankoop van niet-duurzame goederen en diensten, algemene exploitatiekosten en uitgaven in verband met het onderhoud van roerende en onroerende goederen die eigendom zijn van het Waals Gewest)
  - Investeringsuitgaven van de SPW en de UAP's in roerende en onroerende activa (bijv.: wegen- en waterbouwkundige werken, IT, enz.)
- b. *Interventie-uitgaven, met inbegrip van fiscale uitgaven:*
  - Interventie-uitgaven: alle uitgaven waarbij sprake is van een overdracht door de SPW of een UAP aan overheids- en niet-overheidsbedrijven of een overdracht aan huishoudens, VZW's en lokale overheden.
  - Fiscale uitgaven: elke belastingvrijstelling die uit hoofde van de SPW wordt toegekend.

Dit omvat de uitgaven van de UAP's, de directoraten-generaal van de Waalse Overheidsdienst en de huishoudelijke uitgaven van de Waalse Regering.

De volgende uitgaven zijn niet in de werkingssfeer opgenomen :

- de toewijzingen aan het Waals Parlement, met inbegrip van de toewijzingen aan de Ombudsman en het CWAPE
- uitgaven ten laste van de begrotingsfondsen;
- overdrachten naar het buitenland en naar andere institutionele groepen;

- de door de Federale Regering beheerde heffingen voor het beheer van de ziekenhuiskosten en het beheer van de gezondheids- en bejaardenopdrachten in het kader van de 6^e staatshervorming;
- rentelasten ;
- de staatsschuld;
- uitstaand saldo (PWI)

B. Thema's

Het toepassingsgebied is onderverdeeld in 7 thema's en onderverdeeld in 34 subthema's die de regionale bevoegdheden vertegenwoordigen en alle te analyseren uitgaven bestrijken.

Het doel van deze uitsplitsing is:

- een diagnose te stellen van de doeltreffendheid en de samenhang van de interventie-uitgaven binnen een thema;
- de gelijktijdige analyse van de werkings-, exploitatie- en investeringskosten van de interventie-entiteiten en -voorzieningen.

Doelgroep

De instanties binnen de werkingssfeer van het project zijn:

- De directoraten-generaal, departementen en directoraten van de SPW vertegenwoordigen 57 departementen, verdeeld in 263 directoraten;
- De SACA's (Services administratifs à comptabilité autonome), die een eigen juridisch statuut en boekhoudsysteem hebben;
- De ministeriële kabinetten;
- De eenheden van openbaar bestuur (UAP's) van type 1, 2 en 32, die 170 entiteiten vertegenwoordigen.

Al deze entiteiten hebben bijna 22.000 VTE in dienst, die kunnen worden gegroepeerd in ongeveer 260 besluitvormende eenheden die afzonderlijk moeten worden verwerkt. Deze besluitvormende eenheden bestaan uit ongeveer 30 tot 70 VTE's. De verdeling is gemaakt om alle activiteiten te bestrijken.

Periode van uitvoering

Het project loopt van 10/2020 tot 06/2022.

Het toepassingsgebied is verdeeld in vier golven van elk 16 weken (zie hieronder). Elke golf omvat tegelijkertijd de analyse op het niveau van de activiteit en de analyse van het (sub) thema op het niveau van de uitgaventoetsing.

#UD UAP		#UD SPW	
Golf 1	Golf 2	Golf 3	Golf 4
Mobiliteitsstrategieën	0 4	Statistieken en studies	6 4
Veiligheid, Verkeer en Verkeerstelomatica	0 2	Collectief vervoer 1	14 3
Wegennetbeheer en -ontwikkeling	1 29	Landbouwbeleid en plattelands ontwikkeling	11 10
Gezin	8 0	Natuur en bos	1 10
Digitaal	1 0	Locale overheden en democratie	2 4
Luchthavens	1 0	Werking van de WO	0 9
Diversiteit	0 0		
Opleiding	53 0		
Totaal	64 35	Totaal	34 40
		Waterwegen	2 16
		Milieu & vergunning en goedkeuring	2 3
		Politie en controles	0 3
		Groei en herstructurering ondernemingen	22 4
		Onderzoek en innovatie	1 2
		Collectief vervoer	40 0
		Werkgelegenheid	19 3
		Inspectie	0 2
		Belastingen	0 6
		Sportinfrastructuur	0 1
		Handicap	5 0
		Gezondheid	2 0
		Totaal	93 40
		Bodem en afval	0 2
		Erfgoed en toerisme	4 6
		Sociale actie	0 1
		Ouderen	3 0
		Steun	0 26
		Diversen	0 0
		Ruimtelijke ordening	0 6
		Huisvesting	6 2
		Energie	0 2
		Totaal	13 45

ID	R – 6.04.
Naam	Uitgaventoetsingen
Type	Hervorming
Projectdrager	Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	Verwacht wordt dat de uitgavenherzieningen een vast onderdeel van de jaarlijkse begrotingscyclus zullen worden.

Uitdagingen

Een van de landenspecifieke aanbevelingen van de Europese Commissie aan België betreft de noodzaak om de samenstelling en de efficiëntie van de overheidsuitgaven te verbeteren, met name door de invoering van spending reviews door alle overheidsniveaus, teneinde ruimte te scheppen voor overheidsinvesteringen.

Aangezien door middel van spending reviews efficiëntiewinsten kunnen worden opgespoord en mogelijkheden kunnen worden gevonden om te snoeien in uitgaven met een lage prioriteit of in ondoeltreffende uitgaven, kunnen zij bijdragen tot de verwezenlijking van de doelstellingen inzake begrotingsconsolidatie en ruimte vrijmaken voor de nieuwe beleidsprioriteiten.

Doelstellingen

Daar het ontwerp, de uitvoering en de implementatie van spending reviews complexe processen zijn die sterke expertise behoeven in diverse domeinen en er in België weinig ervaring is met het opzetten van spending reviews heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest technische assistentie gevraagd en bekomen van DG REFORM onder het Steunprogramma voor Structurele Hervormingen (SRSP) voor het opzetten en uitvoeren van twee pilootprojecten in de domeinen mobiliteit en sociale huisvesting. De belangrijkste doelstelling van de pilootprojecten is capaciteitsopbouw bij de administratie (met in het bijzonder de administratie Brussel Financiën en Begroting en BISA) en het trekken van lessen die nuttig zijn voor een structurele verankering van de tool.

Daar spending reviews maar optimaal renderen als ze structureel ingebed worden in een matuur begrotingssysteem met een waardevolle begrotingsvoorbereiding, een strategische middellangetermijnfocus en een voldoende sterke link tussen budget, beleid en resultaten (ex-ante en ex-post evaluaties van beleidsvoorstellen en de evolutie in de richting van performance-informed budgeting), werd additioneel technische assistentie onder het SRSP gevraagd en bekomen voor een alomvattende PEFA gap analyse van het publiek financieel management.

Op basis van de ervaring met de spending review pilootprojecten alsook de resultaten van de PEFA analyse, zal - eveneens met technische assistentie onder het SRSP - een rapport worden opgesteld met aanbevelingen omtrent de structurele verankering van de tool in het begrotingsproces van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Op basis hiervan zal de Regering vervolgens een beslissing nemen over de manier waarop spending reviews structureel verankerd zullen worden in het begrotingsproces van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en welke acties voor een dergelijke verankering noodzakelijk zijn. Er zal hierbij voldoende aandacht besteed moeten worden aan de noodzakelijke verdere training van de administratie wat betreft het opzetten en uitvoeren van dergelijke complexe beleidsevaluaties en het opstellen van kwalitatieve rapporten waar een nuttige follow-up aan wordt gegeven. Gelet op de beperkte personele middelen en een nog te realiseren groeitraject wat betreft expertise opbouw, zal wellicht een beperkt aantal topics per jaar onder de loop kunnen worden genomen.

Uitvoering

De spending review pilootprojecten worden uitgevoerd door interdepartementale task forces met een onafhankelijke voorzitter en een secretariaat samengesteld uit ambtenaren van Brussel Financiën en Begroting, BISA en de administraties waarop de review betrekking heeft. Voor elk pilootproject werd een aparte task force opgericht die wordt bijgestaan door 2 experts die door de Europese Commissie in dienst werden genomen: één expert in spending reviews en één expert in de materie waarop de review betrekking heeft. De task forces voeren diepgaande evaluaties uit (beschrijving van het beleid, analyse van sterke en zwakke elementen) en zullen een waaier aan concrete en goed doorrekende hervormingsopties (inclusief effecten op de beleidsdoelstellingen en budgettaire effecten) presenteren. Ook de haalbaarheid van de implementatie van de hervormingsopties zal in kaart worden gebracht (eenmalige implementatiekost, risico's, tijdshorizon, basisvoorwaarden (bvb. aanpassing aan regelgeving), eventuele spill-over

effecten op andere uitgaven). Beide pilootprojecten zullen in 2021 afgerond worden. De verantwoordelijkheid over het al dan niet implementeren van een van de geïdentificeerde hervormingsopties ligt op het politieke niveau.

De PEFA gap analyse werd in 2020 opgestart en zal in juli 2021 een rapport opleveren.

Op basis van de ervaring met de spending review pilootprojecten alsook de resultaten van de PEFA analyse, zal een rapport worden opgesteld met aanbevelingen omtrent de structurele verankering van de tool in het begrotingsproces van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit rapport zal opgesteld worden door een expert in publieke financiën die door de Europese Commissie hiertoe in dienst werd genomen en die tevens als expert betrokken is bij de spending review pilootprojecten.

Doelgroep

Het voornaamste doel is om de beleidsmakers beter te informeren

Periode van uitvoering

- PEFA gap-analyse: Q2 2020 – Q3 2021
- Pilootprojecten: Q2 2020 – Q4 2021
- Rapport aanbevelingen structurele verankering: Q1 2022
- Beslissing regering over structurele verankering: Q2 2022

ID	R – 6.05.
Naam	Uitgaventoetsingen
Type	Hervorming
Projectdrager	Regering van de Federatie Wallonië-Brussel
Budget	-
Coëfficiënt klimaat (%)	-
Coëfficiënt digitaal (%)	-
Einddatum van het project	Verwacht wordt dat de uitgavenherzieningen een vast onderdeel van de jaarlijkse begrotingscyclus zullen worden.

Uitdagingen

In het kader van de begrotingswerkzaamheden in de Federatie Wallonië-Brussel wordt een onderscheid gemaakt tussen het begrip “spending review” en het begrip “zero-base budgettering”. Tot nu toe bestond de toepassing van deze laatste eruit om te waarborgen dat de bij de opstelling van de begroting gevraagde kredieten gebaseerd zijn op een gedetailleerde uiteenzetting van de uitgaven die in het komende jaar moeten worden verricht, zonder daarbij het bestaande beleid ter discussie te stellen, met name wanneer dit voortvloeit uit de toepassing van een decreet. Derhalve gaat het begrip “spending review” verder dan het principe van “zero-base budgettering” zoals dat thans wordt toegepast,

aangezien het de relevantie van het bestaande beleid beoordeelt in het licht van door de regering vast te stellen doelstellingen en beginselen zoals:

- de samenhang met de in de communautaire beleidsverklaring uiteengezette beleidsdoelstellingen. Deze doelstelling is in de eerste plaats van toepassing op de analyse van reeds bestaand beleid uit de communautaire beleidsverklaring dat wellicht niet langer strookt met de doelstellingen van de overheid;
- de doeltreffendheid van het beleid gelet op de beoogde doelstellingen;
- de doeltreffendheid van het beleid, waarbij de vraag wordt gesteld of het mogelijk is om dezelfde doelstellingen te bereiken met minder middelen of die, meer in het algemeen, leidt tot een analyse de geschiktheid van het toewijzen van middelen aan een beleid, rekening houdend met alle middelen en behoeften van de FWB.

De uitvoering van spending reviews in de FWB wordt echter gehinderd door de volgende vier elementen:

- het gebrek aan doelstellingen en evaluatiecriteria voor de beleidsmaatregelen genomen door de FWB: de terugkerende beleidsmaatregelen, die bij decreet of ordonnantie worden vastgesteld, vermelden zelden doelstellingen waarvan de verwezenlijking kan worden geëvalueerd, bijvoorbeeld aan de hand van criteria die het voorwerp zouden hebben uitgemaakt van een voorafgaand politiek akkoord;
- het gebrek aan evaluatiegegevens: bij de uitvoering van terugkerende beleidsmaatregelen wordt zelden rekening gehouden met de kwantitatieve en kwalitatieve aspecten waarop een evaluatie moet worden gebaseerd. Deze gegevens moeten dus a posteriori worden verzameld, waardoor de analyses langer duren;
- het gebrek aan middelen voor evaluatie: beleidsevaluaties kunnen veel middelen vergen, vooral wanneer de evaluatiemethodologie moet worden ontwikkeld en de beschikbaarheid van gegevens beperkt is. Het Secretariaat-generaal van het ministerie van de FWB beschikt over een dienst voor de evaluatie van het overheidsbeleid, maar die is beperkt tot één medewerker;
- de wanverhouding tussen de timing van de opstelling van de begroting en die van de evaluatie van het overheidsbeleid: de opstelling van de jaarlijkse begroting van de FWB vindt plaats over de maand juli, waarin de administraties hun begrotingsvoorstellen opstellen, en over de maand september, voor de besprekingen binnen de regering. Deze termijnen laten niet voldoende tijd om het bestaande beleid te analyseren aan de hand van vooraf vastgestelde criteria en doelstellingen, en daarom blijft het principe van “zero-base budgettering” momenteel beperkt tot een controle van de overeenstemming tussen de gevraagde begrotingskredieten en de toepassing van de wettelijke bepalingen van het bestaande beleid. Er moet met name op gewezen worden dat de besprekingen over het bestaande beleid moeten worden gevoerd tijdens de bilaterale begrotingsbesprekingen, dewelke één dag duren per minister, wat bijzonder kort is.

Doelstellingen

Op korte termijn is een eerste “proefgolf” van spending reviews van start gegaan, waarbij de uitgaven worden geselecteerd ter gelegenheid van de werkzaamheden voor de begroting van 2021.

Voor dit proefproject is gekozen voor “quick win”-analyses. De doelstellingen van deze eerste golf van spending reviews zijn:

- Dienst doen als proefproject waaruit lessen kunnen worden getrokken om de methodologie voor volgende golven te verfijnen.
- Efficiëntiewinsten mogelijk maken, d.w.z. dezelfde overheidsbeleidsambities handhaven maar met minder middelen, of meer doen met dezelfde middelen. Het doel is om een efficiëntieverbetering te bereiken die ten minste gelijk is aan de kosten van de geselecteerde beleidsanalyse. Voorts zullen de analyses niet leiden tot een verhoging van de kredieten, behalve in gevallen waarin deze kunnen worden aangemerkt als van “code 8”, d.w.z. uitgaven die besparingen opleveren.
- Identificeren welke beleidsmaatregelen niet langer overeenstemmen met de communautaire beleidsverklaring, of niet langer voldoende doeltreffend zijn met het oog op de doelstellingen die ze nastreven, en die zouden kunnen worden opgegeven.
- Vóór de zomer van 2021 tot eerste conclusies komen, zodat nog voor de opstelling van de initiële begroting voor 2022 feedback kan worden verkregen. De resultaten van de analyses zullen worden voorgelegd aan de regering, die op voorstel van de bevoegde minister een besluit zal nemen over het gevolg dat aan de conclusies van de analyses moet worden gegeven, en met name over de eventuele toewijzing van de begrotingsvoordelen aan de Federatie in haar geheel of aan de specifieke beleidslijnen waaruit zij voortvloeien. Om ervoor te zorgen dat alle stakeholders kunnen instemmen met de analyse, kan een deel van de begrotingsvoordelen die voortvloeien uit de toepassing van de conclusies van de analyses terugvloeien naar het beleid waaruit die conclusies afkomstig zijn. De omvang van deze herinjectie en de validering van het principe zullen door de regering moeten worden vastgesteld.
- Naast de eerste golf van analyses, die volgens de planning vóór de zomer van 2021 voltooid moet zijn, zal voor de zomer van 2022 een tweede golf analyses worden gepland waar dat nodig is.

Op middellange termijn is het de bedoeling om, naast de jaarlijkse verderzetting van de spending reviews, met de hulp van een OESO-adviesbureau in het kader van de door de Europese Commissie verleende technische ondersteuning, te werken aan de integratie van spending reviews in de begrotingscyclus.

Uitvoering

De uitvoering van het project valt onder de verantwoordelijkheid van elke minister van de regering en wordt gecoördineerd door de minister van Begroting.

Het proefproject en de geplande analyses zijn uitsluitend gebaseerd op de middelen binnen de ministeriële kabinetten. De termijn voor de afsluiting van de eerste analyses is vastgesteld op juli 2021, vóór het begin van de voorbereiding van de initiële begroting voor 2022.

De steun van de OESO in het kader van de technische bijstand zal een extra hulpmiddel zijn.

Er wordt ook nagedacht over de coördinatie van de middelen binnen de administratie die analyses van het overheidsbeleid uitvoeren, zodat hun activiteiten overeenstemmen met (en ondersteuning bieden aan) de spending reviews.

Doelgroep

Het voornaamste doel is om de beleidsmakers beter te informeren

Periode van uitvoering van het project

De proefperiode loopt tot juli 2022, maar zal waarschijnlijk worden verlengd.

Het doel is om jaarlijks een spending review uit te voeren.

4. Groene dimensie van de component

Deze component omvat 0% klimaatgerelateerde uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening gestelde doel van ten minste 37% van de totale klimaatgerelateerde uitgaven van het plan.

Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 2.

5. Digitale dimensie van de component

Deze component omvat 0% digitale uitgaven en draagt derhalve niet bij tot het in de verordening vastgestelde streefcijfer van minimaal 20% digitale uitgaven.

6. Do no significant harm

Het Federaal Planbureau heeft voor elke maatregel een DNSH-analyse uitgevoerd. Voor meer bijzonderheden, zie bijlage 5.

Voorts zal bij de opstelling van wet- en regelgeving een DNSH-beoordeling worden uitgevoerd.

7. Mijlpalen, streefdoelen en periode van uitvoering

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlage 1.

8. Financiering en kosten

Voor nadere bijzonderheden, zie bijlagen 2 en 4

III.

Complementariteit en uitvoering van het plan

1. Vraag om voorfinanciering

Overeenkomstig artikel 13 van Verordening (EU) 2021/241 vraagt België om voorfinanciering ten belope van 13% van de financiële bijdrage die het op grond van de faciliteit toegewezen kreeg.

2. Samenhang met andere initiatieven

2.1. Andere herstel- en veerkrachtinitiatieven

a) Federale overheid

De federale regering is op 1 oktober 2020 geïnstalleerd en heeft in haar regeerakkoord veel plaats ingeruimd voor economisch herstel en voor transitie.

Bij haar aantreden is de federale regering begonnen met de interfederale coördinatie voor het uitwerken van het PHV. Gezien het aflopen van de termijn op 30 april 2021 zijn de werkzaamheden in het kader van de federale herstelstrategie prioritair toegespitst op dit onderdeel. Parallel heeft de federale regering een reeks maatregelen genomen om de uitdagingen op korte termijn als gevolg van de gezondheidscrisis en de economische en sociale crisis aan te pakken. De door het PHV gefinancierde investeringsprojecten vormen dus een eerste luik van de federale herstelstrategie.

De federale hervormingen en investeringsprojecten van het PHV passen immers in het ruimere kader van de herstelstrategie van de federale regering en zullen worden geïntegreerd in het investeringsherstelplan zoals in het regeerakkoord is vastgelegd. Op het vlak van overheidsinvesteringen streeft de federale regering voor het hele koninkrijk naar overheidsinvesteringen ten belope van 4% van het BBP in 2030. Het herstel- en investeringsplan zal alle investeringsprojecten uitwerken volgens de toezichtmethodologie en de toepassingsbeginselen van het PHV.

Tenslotte zal het herstel- en investeringsplan, afgezien van de gedane overheidsinvesteringen, enerzijds steunen op herstelmaatregelen voor de economische activiteit, zowel ter ondersteuning van de solvabiliteit van door de crisis getroffen ondernemingen als om de ecologische transitie van de economische sectoren te begeleiden. Daartoe heeft de federale regering binnen de Federale Participatie- en Investeringsmaatschappij (FPIM) een transformatiefonds van 750 miljoen euro in het leven geroepen. Dit fonds zal investeren in de eerste vijf assen van het PHV. Deze middelen zullen worden aangevuld door institutionele investeerders. Anderzijds heeft de federale regering in haar regeerakkoord reeds een reeks maatregelen opgenomen ter ondersteuning van de koopkracht van huishoudens en werknemers, bedoeld om de binnenlandse consumptie te steunen. Het gaat dan meer

bepaald om de verhoging van de minimumpensioenen en de laagste sociale uitkeringen. Het federale herstel- en investeringsplan zal in de loop van 2021 worden goedgekeurd, zodat het zijn volle effect kan sorteren wanneer de gezondheidscrisis voorbij is.

b) Vlaanderen

Op 30 april 2020 en 16 mei 2020 besliste de Vlaamse Regering om respectievelijk een “Economisch Relancecomité” en een “Maatschappelijk Relancecomité” op te richten. Elk van beide relancecomités bundelde zijn aanbevelingen in een rapport dat werd voorgesteld op 14 juli 2020¹. De Vlaamse Regering ging nadien met de beide rapporten aan de slag en verschillende maatregelen uit beide rapporten werden meegenomen in het relanceplan “**Vlaamse Veerkracht**”² van de Vlaamse Regering, dat samen met de Septemberverklaring op 28 september 2020 werd bekend gemaakt.

Het Vlaamse Relanceplan ‘Vlaamse Veerkracht’ dat een bedrag van 4,3 miljard euro vertegenwoordigt en werd doorvertaald in 35 clusters en 180 relancemaatregelen, is het meest ambitieuze investeringsplan dat een Vlaamse Regering ooit in de steigers heeft gezet. Het rust op zeven speerpunten:

- Economie en samenleving verduurzamen
- Investeren in infrastructuur
- Vlaanderen digitaal transformeren
- Investeren in mensen en talenten
- Het Vlaamse zorg- en welzijnssysteem versterken
- De coronacrisis beheren en Brexit
- De overheid efficiënter maken

Naast de 4,3 miljard euro aan eenmalige relancemiddelen investeert de Vlaamse Regering ook in andere herstelmaatregelen zoals in zorg (bv. uitbreidingsbudget), werk (bv. jobbonus) en onderwijs (scholenbouw).

De projecten ten bedrage van 2,25 miljard euro die de Vlaamse Regering in het kader van het Plan voor Herstel en Veerkracht indiende, zijn projecten die hun plaats hebben binnen Vlaamse Veerkracht en op deze manier uitvoering geven aan het Vlaamse relanceplan van 4,3 miljard euro. De Vlaamse Regering legde in een Mededeling aan de VR van 5 februari 2021 vast hoe de monitoring van het Vlaams Relanceplan ‘Vlaamse Veerkracht’ de komende jaren zal verlopen.

c) Waals Gewest

Het Waalse luik van het Plan voor herstel en veerkracht kan worden gezien als een eerste steen van het gebouw **Get Up Wallonia**. Het doel van Get Up Wallonia is de collectieve intelligentie van burgers en actieve krachten aan het werk zetten om Wallonië een visie

---

1 Vlaamse overheid, Economisch adviescomité en Maatschappelijk Relancecomité (2020), *Rapporten Economisch en Maatschappelijk Relancecomité*, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/rapporten-economisch-en-maatschappelijk-relancecomite>

2. Vlaamse Regering (2020), *Relanceplan Vlaamse Regering – Vlaamse Veerkracht*, <https://www.vlaanderen.be/publicaties/relanceplan-vlaamse-regering-vlaamse-veerkracht>

en een programma van concrete en ambitieuze acties te geven waarmee het gewest de sociaaleconomische crisis en de gezondheidscrisis het hoofd kan bieden en de veerkracht van de samenleving en haar capaciteit om nieuwe uitdagingen aan te gaan kan versterken. Om die uitdagingen aan te pakken heeft de regering een kader uitgewerkt voor een gezamenlijke denkoefening met het maatschappelijk middenveld. Zo heeft zij een grote openbare raadpleging gehouden en een aantal thematische deskundigengroepen bijeengebracht.

De raadplegingen werden eind december afgerond. De duizenden voorstellen die in dit kader werden ontvangen, zijn vertolkt in meerdere rapporten. De Strategische Raad, die bestaat uit 9 gerenommeerde academici die door de regering zijn bijeengebracht om haar te adviseren, is nu belast met de synthese van de werkzaamheden.

d) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Brusselse regering heeft in juli 2020 een eerste deel van haar **herstel- en herontwikkelingsplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest** aangenomen als antwoord op de Covid-19-crisis. Dit omvatte een reeks maatregelen met een directe impact op de door de crisis getroffen personen en bedrijven die steun van de overheid nodig hebben omdat zij zich in een precaire situatie bevinden op dit cruciale moment van het einde van de eerste lockdown, alsook dringende maatregelen om het leefklimaat van de Brusselaars tijdens de zomer te verbeteren.

Het tweede deel van dit plan voorzag in:

- stimulerende maatregelen om de koopkracht en de activiteit van de openbare en de particuliere sector te ondersteunen, met het oog op het behoud van de werkgelegenheid van de Brusselaars;
- herschikkingsmaatregelen die erop gericht zijn de modellen voor stadsontwikkeling, productie, consumptie en solidariteit te herdenken om ze veerkrachtiger te maken.

Deze investeringen zijn nodig om waardige levensomstandigheden te garanderen voor elke inwoner van Brussel, in het bijzonder voor diegenen die door de crisis kwetsbaar zijn geworden, en om de heropleving van de regionale economische activiteit snel te ondersteunen, zodat aan de maatschappelijke behoeften van de Brusselaars kan worden voldaan.

Deze projecten zijn daarom als prioriteit opgenomen in het nationale herstel- en veerkrachtplan. Gezien de aanzienlijke gevolgen van de Covid-crisis heeft de Brusselse uitvoerende macht besloten deze RRP-projecten volledig te financieren in de Brusselse meerjarenbegrotingen, maar ook om projecten die in dit kader niet zouden zijn geselecteerd, volledig te financieren.

De projecten maken ook integrerend deel uit van – en zijn overeengekomen in het kader van – de **Strategie Go4Brussels 2030**.

e) Duitstalige Gemeenschap

De bijdrage van de Duitstalige Gemeenschap aan het Belgisch herstelplan is gekoppeld aan het gewestelijk strategisch ontwikkelingsplan **“Regionales EntwicklungsKonzept”** en meer bepaald de strategische visies van volume 5 “Ostbelgien Leben 2025”, het

“LAP” (permanent werkprogramma) van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap en de regeringsverklaring op basis van een oriëntatienota, waarin de gevolgen van de gezondheidscrisis voor de ontwikkeling van Ostbelgien worden samengevat. Het strategisch plan werd via burgerfora en een toekomstconferentie samen met de burgers van de Duitstalige Gemeenschap uitgewerkt.

Gemeenten, sociale partners, LEADER-actiegroepen, openbare dienstverleners en organisaties van algemeen belang zoals het ADG (Arbeitsamt der Deutschsprachigen Gemeinschaft/dienst arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding), de DSL (Dienstststelle für Selbstbestimmtes Leben/dienst voor zelfredzaam leven) of het IAWM (Institut für Aus- und Weiterbildung im Mittelstand/ instituut voor alternerend leren), de TAO (Tourismus Agentur Ostbelgien/ toeristische dienst) en de WFG (Wirtschaftsförderungsgesellschaft/ maatschappij voor economische ontwikkeling) zijn de centrale partners bij het verwezenlijken van de doelstellingen van het strategisch plan. Deze actoren zijn betrokken geweest bij het opstellen van het strategisch plan, hetzij door het opstellen van hun eigen projecten, hetzij door een adviserende functie. Zij begeleiden de uitvoering ervan via een stuurgroep en bestaande structuren voor overleg met de regering.

De belangrijke projecten voor de ontwikkeling van het bestuur zijn bijeengebracht in het permanent werkprogramma (“LAP”).

De regeringsverklaring is gebaseerd op een oriëntatienota die samenvat met welke toekomstige uitdagingen de Duitstalige Gemeenschap als gevolg van de gezondheidscrisis zal worden geconfronteerd en die de link legt met het gewestelijk strategisch ontwikkelingsplan.

2.2. Bijdrage van het nationaal plan voor herstel en veerkracht aan de doelstellingen van het NEKP³

De analyse van de bijdrage van het PHV aan de doelstellingen van het NEKP moet worden gezien vanuit coherentie en complementariteit.

Om de strekking ervan beter te begrijpen, is het nuttig het tijds kader van beide plannen te verduidelijken. Het NEKP is in 2019 uitgewerkt. Het spitst zich toe op de specifieke doelstellingen van de energie-unie naar 2030 toe, zoals eerder vastgelegd in de Green Deal. Voor de uitstoot van broeikasgassen is de specifieke bindende doelstelling tegen 2030 een vermindering met ten minste 40% ten opzichte van de niveaus van 1990 op Europees niveau. Sindsdien heeft de Europese Unie haar doelstellingen opgetrokken. Zo wil zij tegen 2050 klimaatneutraal zijn en heeft de Europese Raad tegen 2030 een bindende doelstelling goedgekeurd inzake een netto vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in de Europese Unie met ten minste 55% in vergelijking met 1990. Het PHV wordt in 2021 uitgewerkt. Het stelt investeringen en hervormingen voor die er tegen 2026 moeten komen die in de eerste plaats bedoeld zijn om de sociale en economische gevolgen

³ Deze onderafdeling is afkomstig uit een rapport van Dominique Gusbin (2021), *Contribution du plan national pour la reprise et la résilience aux objectifs du PNEC. Coherentie en complementariteit*, Federaal Planbureau.

van de pandemie door het coronavirus te temperen, rekening houdend met (onder meer) de “groene” transitie die in de Green Deal wordt geschetst.

De doelstellingen van het NEKP volgen de vijf dimensies van de energie-unie: (1) de energiesector koolstofvrij maken, (2) energie-efficiëntie, (3) beveiliging van de energievoorziening, (4) de interne energiemarkt en (5) onderzoek, innovatie en concurrentievermogen. Gezien de aard van de projecten van het PHV spitst de analyse hieronder zich toe op de doelstellingen met betrekking tot de eerste twee dimensies: vermindering van de uitstoot van broeikasgassen (BKG), ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen (HEB) en verbetering van de energie-efficiëntie (EE). In enkele gevallen kon evenwel de bijdrage aan de andere doelstellingen van het NEKP aan bod komen.

Het PHV omvat een reeks fiches die investerings- of hervormingsprojecten beschrijven, verdeeld over verschillende hoofdlijnen. De onderstaande analyse is toegespitst op de fiches die rechtstreeks verband⁴ houden met het NEKP, d.w.z. de projecten die vallen onder de hoofdlijnen “sustainable” (renovation of building, emerging energy technologies) en “mobility” (cycling and walking infrastructure, modal shift, greening road transport).

Renovatie van gebouwen

Bij de projecten zijn de volgende zes entiteiten betrokken: de federale staat, Vlaanderen, Wallonië, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Federatie Wallonië-Brussel en de Duitstalige Gemeenschap. Het gaat hoofdzakelijk om investeringen in de renovatie van openbare en particuliere gebouwen op het vlak van energie, sociale huisvesting, scholen, enz. Bovenop de investeringsprojecten stelt het Vlaams Gewest eveneens hervormingen van de vergunningsprocedures voor werkzaamheden en van de toelagen voor.

De renovatie van gebouwen is een centraal onderdeel van het NEKP; ze draagt bij tot de doelstellingen inzake vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in de niet-ETS-sectoren en inzake verbetering van de energie-efficiëntie. Als daarbij hernieuwbare energiebronnen worden geplaatst (bv. fotovoltaïsche panelen, warmtepompen), draagt die renovatie ook bij tot de doelstellingen inzake hernieuwbare energie.

Op het gebied van renovatie van gebouwen verwijzen de doelstellingen van het NEKP doorgaans naar de energieprestatie van gebouwen (EPB: een label en/of een verbruik per m²). Dat is een manier om de impact van isolatie, verwarmingssysteem en verlichting op het jaarlijks verbruik van het gebouw in één cijfer weer te geven. Gezien de hoeveelheid te renoveren gebouwen dragen de beleidslijnen en maatregelen van het NEKP bij tot doelstellingen op langere termijn (doorgaans vastgelegd tegen 2050).

Offshore energie

Het project ‘Off-shore energy island’ is een project van de federale staat om van de Princess Elisabeth Zone in de Noordzee een hub voor offshore windenergie te maken. Het gaat om een investering in het transmissienet voor elektriciteit, niet in de opwekkingscapaciteit. In die zin vormt het project een aanvulling op de in het NEKP beschreven investeringen, die

⁴ Andere projecten die onder andere hoofdlijnen vallen, houden onrechtstreeks verband met het NEKP, zoals de projecten in verband met de circulaire economie.

meer gericht zijn op opwekkingscapaciteit, aangezien het de hernieuwbare productie is die bijdraagt tot de doelstellingen inzake BKG en HEB.

Er moet op worden gewezen dat het project verwijst naar een offshore productiecapaciteit van 2,1 GW in de Princess Elisabeth Zone, terwijl in het NEKP wordt uitgegaan van 1,75 GW. Dit betekent dat men in totaal zou uitgaan van 4,4 GW offshore capaciteit in plaats van 4 GW volgens het NEKP.

De kalender voor de investeringen in het net loopt globaal genomen gelijk met de in het NEKP opgegeven spreiding van de investeringen in windturbines. Volgens de eerste zal het project in 2025 operationeel zijn. Volgens de tweede zal een eerste schijf worden geïnstalleerd in 2025 (700 MW) en een tweede in 2027 (1050 MW).

Het NEKP verwijst eveneens naar (mogelijke) projecten in het kader van het initiatief North Seas Energy Cooperation (NSEC), dat bedoeld is om windmolenparken in de Noordzee onderling te koppelen en op die manier de interconnectie van de landen te vergroten. Voor de financiering ervan worden nog andere Europese fondsen genoemd, zoals het EFSI en CEF. Het project “Off-shore energy island” draagt niet alleen bij tot het verbinden van de Belgische offshore windmolenparken, maar ook tot de interconnectie van België met andere landen aan de Noordzee. Op die manier draagt het project bij tot de bevoorradingszekerheid en tot de integratie van de Europese elektriciteitsmarkt, twee andere doelstellingen van het NEKP.

Warmtenetten

Het project wordt voorgesteld door Vlaanderen. Het gaat om toelagen voor investering in milieuvriendelijke warmtenetten. Het ontwikkelen van dergelijke netwerken maakt deel uit van het NEKP; het draagt bij tot de daarin beschreven doelstellingen inzake BKG en HEB.

Andere energietechnologieën

De projecten binnen deze derde groep leggen de basis voor het ontwikkelen van een waterstofsector (productie, vervoer en gebruik) en andere koolstofarme technologieën in de industrie (elektrificatie, CCUS). Ze worden gedragen door het federale niveau (transportnetwerken voor waterstof en CO₂, investeringen in O&O voor waterstofproductie, regelgevend kader voor de waterstofmarkt en het transport van CO₂), het Vlaams Gewest en Wallonië (investeringen in O&O en demonstratieprojecten) en de Federatie Wallonië-Brussel (investeringen in O&O).

Ter herinnering: in de scenario's van het NEKP wordt geen rekening gehouden met aanbod van of vraag naar waterstof tegen 2030. De projecten van het PHV hebben 2026 als einddatum. Er zijn twee soorten impact. Als een deel van de hernieuwbare elektriciteitsproductie wordt gebruikt voor de productie van waterstof, zullen andere productiemiddelen (of grensoverschrijdende handel) moeten worden ingezet om aan de vraag naar elektriciteit te voldoen. En als geproduceerde of ingevoerde waterstof aardgas vervangt, heeft dat gevolgen voor de aardgasbehoeften van het land. Deze gevolgen zijn weliswaar marginaal tegen 2030 maar zullen moeten worden geëvalueerd en in aanmerking genomen bij toekomstige actualiseringen van het NEKP.

De projecten van het PHV voor waterstof- en CO₂- transportnetwerken gaan verder dan het NEKP (federale bijdrage), dat is toegespitst op waterstofinjectie in het bestaande aardgastransportnet in plaats van nieuwe infrastructuur, en waarin geen sprake is van een CO₂-netwerk. Het NEKP stelt niettemin voor een stappenplan met proefprojecten op te stellen.

De andere projecten van het PHV liggen in de lijn van de langetermijnvisies van het NEKP of vullen ze aan. Op gewestelijk niveau beogen zij eveneens de ontwikkeling van een waterstofsector (productie, gebruik, enz.) en/of andere koolstofarme technologieën in de industrie (elektrificatie, CCUS). Op federaal niveau ligt de nadruk op het verlagen van de CO₂-uitstoot van gasgestookte elektriciteitscentrales (bv. CCU), het (offshore) gebruik van waterstof in schepen en de certificering van “groene” waterstof, terwijl in het NEKP veeleer sprake is studies om treinen en een deel van het openbare wagenpark op waterstof te laten rijden.

Om bij te dragen tot de Europese doelstelling van koolstofneutraliteit in 2050 zal de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen zich aanzienlijk moeten ontwikkelen, hetzij om rechtstreeks elektrische toepassingen van stroom te voorzien (“direct electrification”), hetzij om moleculen te produceren (“indirect electrification”). Voldoende hoeveelheden hernieuwbare elektriciteit zijn ook noodzakelijk om de investering in elektrolyse voor de productie van waterstof rendabel te maken. De nauwe band tussen duurzame elektriciteitsproductie en waterstof noopt tot een andere bemerking over de samenhang tussen het PHV en het NEKP.

Enerzijds draagt het PHV waterstof hoog in het vaandel. Anderzijds heeft de Europese Commissie in haar beoordeling van het NEKP gewezen op het Belgisch gebrek aan ambitie op het vlak van hernieuwbare energiebronnen (17,5% in 2030 tegenover 25% volgens de indicatieve formule in bijlage II van de governance-verordening). De Belgische doelstelling slaat uiteraard niet alleen op hernieuwbare energiebronnen voor elektriciteitsproductie, maar ook voor warmteproductie en vervoer. Toch genereert de productie van hernieuwbare elektriciteit zoals vooropgezet in het NEKP niet voldoende overschotten om waterstofproductie in België tegen 2030 rendabel te maken. Die beperking van het binnenlands waterstofaanbod zou gevolgen kunnen hebben voor de relevantie en rentabiliteit van de rest van de keten daarna: vervoer, distributie, gebruik. Ook al kan waterstof eveneens ingevoerd worden.

Met andere woorden zullen parallel met de investeringen die onvermijdelijk zullen volgen op degene die in het PHV worden beschreven (tegen 2026), aanzienlijke investeringen in hernieuwbare elektriciteitsopwekking moeten worden overwogen die wellicht verder zullen moeten gaan dan het ambitieniveau van het NEKP in 2030, en zeker op langere termijn.

Energiefiscaliteit

De federale regering is van plan de energiefiscaliteit en de subsidies voor fossiele brandstoffen in drie fasen te hervormen: studie, voorstel en goedkeuring in 2023. Deze hervorming past binnen de wil van het NEKP om voor energie een nieuw belastingstelsel te ontwikkelen dat verenigbaar is met het koolstofvrij maken van de economie en het beginsel dat de vervuiler betaalt.

Mobiliteit

De projecten van de pijler mobiliteit hebben betrekking op de volgende vier entiteiten: de federale staat, Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

De voorgestelde investeringen en hervormingen stroken met het beleid en de maatregelen die in het NEKP staan. Zij moedigen alternatieven voor het wegvervoer van personen (voornamelijk fietsen en openbaar vervoer) en goederen (trein) aan, en als er toch wegvervoer moet zijn, opperen zij in de eerste plaats de elektrificatie van het wagenpark (auto's, bussen). Daardoor dragen zij bij tot de doelstellingen inzake vermindering van de uitstoot van broeikasgassen in de niet-ETS-sectoren en inzake verbetering van de energie-efficiëntie van het NEKP.

De investeringsprojecten van het PHV in fietspaden, op het hele grondgebied, vormen een aanvulling op de maatregelen van het NEKP, die meer nadruk leggen op het promoten van elektrische fietsen, huurfietsen en de ontwikkeling van parkeervoorzieningen voor fietsen.

De projecten van het PHV ten gunste van het spoorvervoer in de ruime zin (trein, tram, metro) komen grotendeels terug in het NEKP: verbetering en uitbreiding van het aanbod, toegankelijkheid van de stations, elektrificatie van spoorlijnen.

De twee hierboven beschreven groepen van projecten zijn bedoeld om voor het meer vervuulende wegvervoer alternatieven voor te stellen die daarnaast worden gestimuleerd door een hervorming van het mobiliteitsbudget met het oog op een bredere inzet ervan.

Voor de “vergroening” van het personenvervoer over de weg (bussen en auto's) is elektrificatie het sleutelwoord in het PHV: elektrische (of hybride) busvloeden, verspreiding van laadpunten bij particulieren en privébedrijven, hervorming van de fiscaliteit inzake bedrijfswagens. De daarbij aansluitende projecten zijn coherent met de maatregelen van het NEKP maar maken deel uit van een breder pakket maatregelen die in het NEKP worden voorgesteld, zoals phasing-out van verbrandingsmotoren, lage-emissiezones, vergroening van het wagenpark van de overheid, het plaatsen van laadpunten in openbare gebouwen en bij spoorwegstations, een denkoefening over de prijs van elektriciteit voor vervoer.

2.3. Programma's en partnerschapsovereenkomsten

a) Vlaanderen

De operationele programma's voor EFRO en ESF+ zijn in voorbereiding en zullen dit jaar bij de Commissie ingediend worden. Smart, digitaal, green, activering en levenslang leren zullen de kernthema's zijn. Voor EFRO-Vlaanderen vertaalt zich dit in een doorgedreven thematische concentratie: 60% van de middelen voor beleidsdoelstelling 1 (“a smarter Europe”) en 40% voor beleidsdoelstelling 2 (“a greener Europe”). De EFRO-Interregprogramma's, waaraan Vlaanderen deelneemt volgen deze concentratie in grote mate (65%-70% concentratie op beleidsdoelstellingen 1 en 2 samen) en zullen als versterkend instrument ingezet worden ten opzichte van EFRO-Vlaanderen. Ze laten daarnaast echter ook ruimte voor aanvullende topics zoals skills voor transitie, grensoverschrijdende arbeidsmarkt, duurzaam toerisme, grensknelpunten. Wat betreft de aard van de projecten zal bij EFRO-Vlaanderen de nadruk

gelegd worden op investeringsprojecten. Voor EFRO-Interreg blijven de projecten een combinatie van werkings- en investeringsprojecten met ook aandacht voor kleinere projecttypes, die slechts een beperkter budget vergen. Voor wat het ESF betreft zijn de prioriteiten levenslang leren voor iedereen met nadruk op competenties voor de toekomst – vooral dus in het kader van de digitalisering en vergroening, activering van personen ver van de arbeidsmarkt, strijd tegen (kinder)armoede en inclusief en mensgericht ondernemen. Daarnaast wordt een bijzondere nadruk gelegd op Innovatie van en voor het arbeidsmarkt en werkgelegenheidsbeleid.

Deze thema's en benadering sluiten nauw aan bij de lopende operationele programma's, waar de complementariteit met andere Europese en Vlaamse programma's al een belangrijk aandachtspunt was zoals blijkt uit de huidige controle en beheerssystemen gebruikt bij ESF, EFRO en Interreg. Deze thematische afstemming geldt evenzeer voor de aanwending van de ReactEU-middelen: voor ESF ligt de focus hier op een duurzame transformatie van de Vlaamse arbeidsmarkt via een opleidings- en loopbaanoffensief, een inclusieve en mensgerichte digitalisering en een strategie gericht op een duurzame tewerkstelling voor iedereen; voor EFRO- Vlaanderen worden de volgende drie doelstellingen vooropgesteld: digitale transitie, groene transitie en innovatieve transitie. De EFRO-Interreg programma's zijn niet direct betrokken bij ReactEU, maar hechten voor de nieuwe periode een groter belang dan vandaag aan de topics digitale en groene transitie.

Thematisch sluiten de Vlaamse doelstellingen derhalve zowel sterk aan bij het relanceplan Vlaamse Veerkracht als bij de Europese relancedoelstellingen en FHV. Bij de uitrol van de onderscheiden programma's zal Vlaanderen er nauw op toezien dat er thematische afstemming is en dat er geen dubbele financiering is met FHV-acties. Hiertoe zullen ook de nodige maatregelen genomen worden bij de uittekening van het Beheers- en Controlesysteem (BCS).

b) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

In het Brussels Gewest wordt bij het uitwerken van de bakens voor de programma's ESF+, EFRO en FHV rekening gehouden met de eigenheden van elk fonds, zodat ze elkaar kunnen aanvullen vanuit verschillende oogpunten:

- de doelstelling van de investeringen die, wat het EFRO en het ESF betreft, gericht zijn op een structurele reactie op de zwakke punten van het gewest, overeenkomstig de Europese aanbevelingen, en die, wat het FHV betreft, mikken op de versterking van de veerkracht van het grondgebied en op het temperen van de gevolgen van de COVID-19-pandemie;
- de specifieke thema's per fonds – respectievelijk en voornamelijk gericht op:
  - EFRO: onderzoek en innovatie en economische ontwikkeling, circulaire economie en duurzame stadsontwikkeling
  - ESF+ (Werkgelegenheid): de toegang tot werk verbeteren, met name voor jongeren, langdurig werklozen en werkzoekenden die ver van de arbeidsmarkt af staan; actieve integratie in de hand werken, met name door een beleid van gelijkheid voor iedereen te bevorderen.

- FHV: investeringen die bijdragen tot het doorvoeren van hervormingen, gekoppeld aan het sociale, aan gezondheid en samen leven; mobiliteit en openbare werken; ontwikkeling/verbetering van vaardigheden en tewerkstelling, met name gekoppeld aan het aantrekken van de economie, steun voor de financiering van ondernemingen (in moeilijkheden)

Gezien de aanzienlijke noden die zijn geconstateerd en om de structurele investeringen van het EFRO-programma te versterken, zal de FHV ook bijdragen rond gemeenschappelijke thema's, namelijk digitale ontwikkeling en de energierenovatie van gebouwen.

De uitvoering van de projecten onder de structuurfondsen valt na die van de FHV, zodat de structuurfondsen ook als variabele voor bijsturing zullen fungeren, waardoor ervoor kan worden gezorgd dat de geselecteerde projecten in de praktijk complementair zijn.

c) Waals Gewest

EFRO

Het operationeel EFRO-programma Wallonië 21-27 zal zijn middelen concentreren op de strategische doelstellingen 1 en 2. 85% van de beschikbare middelen zal gaan naar deze twee strategische doelstellingen, overeenkomstig de verordeningen.

Strategische doelstelling 1 ("Smarter Europe") zal onderzoek en innovatie ondersteunen, gekoppeld aan Smart Specialization Strategy (S3) en de werkgelegenheid in kmo's, in het bijzonder via financiële steun voor ondernemingen en aangepaste begeleiding ervan, van oprichting tot groei, met bijzondere aandacht voor het digitale.

Strategische doelstelling 2 ("Greener Europe") zal slaan op de ecologische transitie en de veerkracht ("Greener Europe"). Via de energierenovatie van openbare gebouwen, de circulaire economie en de reconversie van verontreinigde industrieterreinen wil de Waalse regering dat Wallonië snel evolueert naar de doelstellingen inzake koolstofneutraliteit tegen 2030 en 2050.

Ten slotte wordt via strategische doelstelling 3 ("a more connected Europe") voorgesteld bij te dragen tot een duurzame, slimme, intermodale mobiliteit die opgewassen is tegen de klimaatfactoren en die eveneens het bevorderen van de digitalisering en het koolstofvrij maken van het wegvervoer omvat.

Deze investeringsstrategie sluit perfect aan bij die van het Waalse luik van het Plan voor Herstel en Veerkracht, aangezien de investeringen bijdragen tot dezelfde doelstellingen (in het plan kunnen als voorbeeld projecten worden aangehaald zoals de uitrol van de kringlooeconomie in Wallonië, het plan voor de renovatie van openbare gebouwen en van lokale overheden en van de sportinfrastructuur; projecten voor duurzame mobiliteit zoals de uitbreiding van de tram in Luik, de uitbreiding van de metro in Charleroi, de uitrol van glasvezel in Wallonië). Gezien de beschikbare middelen zal het PHV projecten van grotere omvang financieren dan degene die zullen worden betaald door het EFRO.

ESF+

In Wallonië zullen de middelen van het ESF+ bijdragen tot het verwezenlijken van de volgende doelstellingen:

1. Volledige tewerkstelling door (met name de meest uitgesloten groepen en mensen met een handicap) effectief aan het werk te zetten en concreet opnieuw in te schakelen op de arbeidsmarkt.
2. Ondersteuning van jongeren
3. Strijd tegen kinderarmoede
4. De-institutionalisering van mensen met een handicap

Er zijn veel manieren om de tewerkstellingsgraad te verhogen: ondernemerschap, waaronder het zelf creëren van werkgelegenheid en het statuut van student-ondernemer, opleiding (skilling, upskilling, reskilling, het digitale, duurzame ontwikkeling, creativiteit en innovatie, enz.), opleidingen afgewisseld met praktijkervaring, educatie en de kwaliteit van het onderwijs (kwaliteit en inclusie in het onderwijs, STEM, enz.), sociale inclusie, sociaalprofessionele herinschakeling op de arbeidsmarkt. Initiële en voortdurende opleiding tot bepaalde vakken, inspelend op de competenties die de arbeidsmarkt nodig heeft, op knelpuntberoepen, toekomstberoepen en beroepen waar vraag naar is. Steun voor 15- tot 29-jarigen die niet werken en geen onderwijs of opleiding volgen, met name voor jongeren uit afgebakende gebieden. De strijd tegen kinderarmoede, meer bepaald via de scholen: warme maaltijden, huiswerkbegeleiding, aankoop van schoolmateriaal, enz.

De Waalse investeringen onder de noemers “sociaal en samen-leven” en “inclusief” van het Plan sluiten perfect aan bij de prioriteiten die het Waals Gewest in het kader van het ESF+ naar voren heeft geschoven. (Voorbeelden van projecten: transitieplan voor opvangmilieus voor kleine kinderen; 700 nieuwe woningen van openbaar nut en woningen voor kwetsbare personen (uitgerust met domotica met het oog op zelfredzaamheid); A6KE6K - Digitale en technologische innovatie- en opleidingshub; EU Biotech School & Health Hub ; Upgrading van de modernste opleidingsinfrastructuur; “Life Long Digital Training”).

d) Franse Gemeenschap

Om de uitvoering van de Europese structuurfondsen voor de periode 2021-2027 te kunnen verzekeren worden de operationele ESF+- en EFRO-programma's momenteel opgesteld. Gezien de beoogde projecten kan worden gedacht aan complementariteit met de FHV, maar met uitsluiting van dubbele financiering.

Wat het onderwijs betreft, wordt in het kader van de oproepen tot het indienen van ESF+-projecten voor 2021-2027 gedacht aan het indienen van projecten rond schooluitval, ter aanvulling van de maatregelen die op FHV-niveau worden doorgevoerd. Er komt een coördinatie tussen het centrum voor coördinatie en beheer van de Europese programma's (de instantie die in het ESF-programma 2014-2020 is aangewezen als bemiddelende instantie en die belast is met de coördinatie en het beheer van de structuurfondsen die de Europese Unie ter beschikking stelt van het technisch secundair onderwijs, het secundair beroepsonderwijs en het bijzonder secundair onderwijs met volledig leerplan),

en het directoraat-generaal voor de sturing van het onderwijssysteem, dat het project zal uitvoeren. Dit moet zorgen voor perfecte coherentie tussen de uitgevoerde acties en voor de spreiding van de middelen tussen de verschillende financieringsbronnen.

Daarnaast vult het renovatieproject voor schoolgebouwen in het PHV andere maatregelen aan die in het kader van hetzelfde beleid in de Federatie Wallonië-Brussel zijn genomen, gezien de beleidsverklaring van de gemeenschap (zie verder). De Federatie Wallonië-Brussel heeft dan ook met de EIB een leningsovereenkomst afgesloten om haar investeringscapaciteit te vergroten. De Federatie Wallonië-Brussel heeft zich eveneens kandidaat gesteld bij het programma Horizon2020 en staat daar momenteel op de reservelijst. Er moet op gewezen worden dat in het kader van de oproepen tot het indienen van EFRO-projecten voor 2021-2027 andere middelen kunnen worden gemobiliseerd voor investeringen in schoolgebouwen.

Wat de digitale strategie voor het onderwijs voor sociale promotie betreft, financiert een ESF-project van de huidige ESF-programmering een deel van het personeel van het Centre de Ressources Pédagogiques de la Fédération Wallonie-Bruxelles. Dat centrum zal betrokken worden bij de uitvoering van de projecten van de fiche. Evenzo zal de digitalisering van de culturele en mediasector een aanvulling vormen op en aansluiten bij Europese initiatieven op dit gebied, met name in het kader van het digitale programma van de EU (met inbegrip van thematische dataruimten). Er moet rekening kunnen worden gehouden met de op Europees niveau ontwikkelde normen.

Wat ten slotte de digitale strategie voor het hoger onderwijs betreft, is er Skills4You, een project van Interreg Euregio Maas-Rijn dat tot doel heeft digitale basisvaardigheden te bestuderen, te ontwikkelen, te creëren en te verspreiden. Voor de cursisten zullen er opleidingsmodules komen die hen helpen in een gemengde leeromgeving beter om te springen met online leren. Ten slotte zal een op maat gesneden professioneel programma voor leerkrachten, luisterend naar de benaming “intervention d’enseignement différencié”, worden uitgewerkt, doorgevoerd, geëvalueerd en verspreid ter ondersteuning van studenten.

e) Duitstalige gemeenschap

De strategie voor het operationeel programma van het ESF in de Duitstalige Gemeenschap is momenteel in voorbereiding. Deze strategie is in overeenstemming met de specifieke nationale aanbevelingen en met het concept van regionale ontwikkeling van de Duitstalige Gemeenschap. Zij is gebaseerd op de ervaringen van de vorige programmeringsperiode en gaat uit van de huidige en toekomstige behoeften.

De ESF+-middelen dragen bij aan investeringen op drie beleidsterreinen, die gericht zijn op de bevordering van flexibele toegang tot onderwijs en opleiding, rekening houdend met veranderingen en nieuwe vaardigheidseisen op de arbeidsmarkt, op het nastreven van een verbetering van de inzetbaarheid van kansarme werklozen met meervoudige belemmeringen voor plaatsing door middel van sociaal-professionele (re)integratiemaatregelen, en op de bevordering van de toegang tot werk door middel van betere begeleiding en advisering.

De prioriteiten van het ESF in de Duitstalige Gemeenschap zijn gericht op acties en maatregelen op sociaal-professioneel gebied. De projecten die de Duitstalige Gemeenschap in het Belgische herstel- en veerkrachtplan heeft ingebracht, zijn toegespitst op de

verbetering van de toegang tot digitalisering, de digitalisering van het onderwijs en de verhoging van de energie-efficiëntie van particuliere gebouwen.

De samenwerking met de Europese Structuurfondsen wordt in dit stadium niet ten uitvoer gelegd, maar kan niet worden uitgesloten bij de tenuitvoerlegging van de investeringsprojecten.

2.4. Implementatieplan voor de Jeugdggarantie

a) Vlaanderen

Vlaanderen geeft ook uitvoering aan het Youth Guarantee plan. Alle investeringen en hervormingen die met de werk te maken hebben kunnen gelinkt worden aan het Youth Guarantee implementation plan. Alle acties zorgen voor een positieve impact op tewerkstellingskansen van mensen (sluiten van digital gap, investering in vaardigheden, voorzien van goede ondersteuning, zorgen voor mogelijkheden in loopbaantransities,...) – deze zal eveneens impact hebben op specifieke doelgroepen, zoals jongeren.

b) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Brusselse jongerengarantie, die sinds januari 2014 bestaat, is een van de belangrijkste aandachtspunten van de gewestelijke strategie Go4Brussels 2030. Het is ook een prioriteit die met de sociale partners in Brussel wordt gedeeld. Globaal is deze regeling bedoeld om bij te dragen tot de bestrijding van de werkloosheid en de te lage tewerkstellingsgraad bij jongeren van 15 tot en met 24 jaar en tot het verbeteren van de vaardigheden van jongeren met het oog op hun (her)intrede op de arbeidsmarkt. Ze wordt gecoördineerd door de minister-president in samenwerking met de minister van Werk.

Er worden specifieke doelstellingen bepaald en geoperationaliseerd via een dertigtal gecoördineerde maatregelen binnen 5 thematische werkgebieden. Deze doelstellingen en de eruit voortvloeiende maatregelen worden momenteel herzien om rekening te houden met de actualisering van de Europese aanbeveling van 2013, met de nieuwe programmeringsperiode van de Europese structuurfondsen en de gevolgen van de huidige crisis. Sommige maatregelen zijn al versterkt bij wijze van reactie op de gevolgen van deze crisis, met name inzake informatie en oriëntatie, opleiding en aanwervingssteun. Via deze dringende aanpassingen wordt prioriteit gegeven aan het (opnieuw) bereiken van jongeren, en dan vooral degene voor wie de dreiging dat ze de school of het sociaalprofessionele leven de rug toekeren het grootst is, door ervoor te zorgen dat deze jongeren (en hun ouders) informatie krijgen over de maatregelen die de regeling biedt, erover spreken met de pleitbezorgers van deze maatregelen en deelnemen aan een van deze gepersonaliseerde acties om hen zo ver te krijgen dat ze een project voor een degelijk beroepsleven uitwerken en leiden.

c) Waals Gewest

In Wallonië wordt via het ESF+ steun verleend aan jongeren van 15 tot 29 jaar:

- Door acties rond schoolinschakeling en begeleiding van het publiek via een territoriale en multidisciplinaire aanpak;
- Door de oprichting, ontwikkeling en begeleiding van een netwerk voor armoedepreventie via een opvoeder die als schakel dienst doet;
- Door de strijd tegen schooluitval;
- Door de strijd tegen sociale uitsluiting bij tienermoeders;
- Door de uitrol van inclusief duaal leren en excellence 4.0;
- Door het promoten van modulaire en kortlopende stages;
- Door jongeren warm te maken voor het oprichten van een bedrijf;
- Door de ontwikkeling van “housing and working led” voorzieningen.

Meerdere investeringen van het Waalse luik van het Plan zullen het mogelijk maken de jeugdwerkloosheid nog doeltreffender te bestrijden, in het bijzonder door te investeren in opleidingscentra en in de digitale en technologische innovatie- en opleidingshub A6K E6k. Dankzij deze projecten zal het opleidingsaanbod van het Waals Gewest toenemen, met name voor jongeren en voor hen die NEET zijn.

d) Franse Gemeenschap

In het kader van hun deelname aan het programma tewerkstellingsinitiatieven voor jongeren (opgenomen in het operationeel ESF-programma) nemen de actoren die onder de bevoegdheid van de Federatie Wallonië-Brussel vallen (levenslang leren, onderwijs voor sociale promotie, jeugdbijstand, leerplicht) eveneens deel aan de Jongerengarantie, de voorziening die de gewestelijke overheden opgezet hebben en door Actiris en FOREM gecoördineerd wordt.

Hun acties zijn het resultaat van een coördinatie om het aanbod inzake opleiding, stage, inschakeling en werkgelegenheid voor jongeren zowel in Brussel als in Wallonië te verbeteren.

2.5. Andere relevante initiatieven

a) Vlaanderen

Het **Vlaamse Regeerakkoord 2019-2024**⁵ legt het regeerprogramma voor de periode 2019-2024 vast. Het is de uitdrukkelijke ambitie van deze Vlaamse Regering om ervoor te zorgen dat Vlaanderen een onbetwiste referentie wordt in het Europa van de jaren twintig. Zowel economisch als maatschappelijk richt Vlaanderen de blik naar het noorden en meet het zich met samenlevingen als Nederland en Scandinavië. Zoals opgenomen in het Vlaams Regeerakkoord 2019-2024, zal deze Vlaamse Regering inzetten op: excellent onderwijs, een sterke innovatieve economie en arbeidsmarkt, een warm en zorgzaam Vlaanderen,

5 Vlaamse Regering 2019-2024 (2019), *Regeerakkoord*, <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/31742>

een inclusieve samenleving, een slanke overheid met een gezonde begroting, op omgeving, klimaat, energie en ten slotte op mobiliteit. In het Vlaams Hervormingsprogramma 2020⁶ werden de belangrijkste maatregelen die inspelen op de LSA's 2019 opgenomen. De Vlaamse maatregelen die in dit Plan voor Herstel en Veerkracht zijn vervat, haken in op het Vlaams regeerakkoord en andere meer specifieke beleidsplannen van de Vlaamse Regering. Maatregelen zoals bijvoorbeeld de vergroening van het openbaar vervoer, de versnelde uitrol van laadinfrastructuur spelen in op het Vlaamse Energie- en Klimaatplan (VEKP) en het Vlaams Luchtbeleidsplan. Het aanleggen van fietsinfrastructuur draagt bij tot de realisatie van de doelstellingen in het kader van het Vlaams fietsbeleidsplan.

De maatregelen m.b.t. sociale woningen streven ook de doelstellingen uit het Woonbeleidsplan (goedgekeurd door de VR op 23/03/2018) na, nl. in 2050 zijn alle woningen kwaliteitsvol en in 2050 zijn vraag en aanbod op elkaar afgestemd.

De investeringen van Blue Deal geven uitvoering aan de Waterbeleidsnota 2020-2025. Daarnaast passen de geplande investeringen ook in de momenteel voorliggende Stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 en in het ontwerp Klimaatadaptatieplan 2021-2030. De Blue Deal versnelt de realisatie van het Vlaamse Natura 2000 beleid, in uitvoering van de Europese Biodiversiteitsstrategie 2030. Ten slotte vormt de Blue Deal een belangrijke investeringsimpuls voor de speerpunt 'water' binnen Vlaanderen Circulair.

b) Waals Gewest

In haar **Gewestelijke Beleidsverklaring** herinnert de Waalse regering aan haar drieledige ambitie: een sociale ambitie, een milieu-ambitie en een economische ambitie.

De sociale ambitie mikt op een drastische daling van de armoede en de garantie van een menswaardig bestaan voor de burgers. De milieu-ambitie getuigt van de wil van de Waalse burgers om een voorbeeldfunctie te vervullen in de strijd tegen de opwarming van de aarde en voor milieubehoud. De economische ambitie moet Wallonië in staat stellen zichzelf op te tillen tot een van de meest performante regio's met een industriële traditie in Europa.

Alle beleidsmaatregelen die de Waalse regering in de loop van de legislatuur heeft genomen, zijn erop gericht van Wallonië een model van duurzame ontwikkeling in het hart van Europa te maken. Dit beleid zal elke Waalse vrouw, elke Waalse man helpen om beter te leven, met een degelijke baan, in een schone omgeving en met meer bestaanszekerheid.

De gehele legislatuur lang zal een ambitieus investeringsbeleid worden gevoerd op gebieden zoals onderzoek en innovatie, infrastructuur, huisvesting, isolatie, hernieuwbare energie en zachte en collectieve mobiliteit.

c) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

De Brusselse investerings- en hervormingsprojecten die zijn opgenomen in het Plan voor Herstel en Veerkracht schrijven zich volledig in in de gewestelijke strategische beleidsprioriteiten van de **Gemeenschappelijke algemene Beleidsverklaring 2019-**

⁶ Vlaamse Regering (2020), *Vlaams Hervormingsprogramma 2020*, <https://www.flandersineu.be/sites/default/files/atoms/files/Vlaams%20Hervormingsprogramma%202020.pdf>

2024⁷, die een antwoord wil bieden op de specifieke sociale, economische en ecologische uitdagingen in een stedelijke omgeving, door de verschillende thematische maatregelen en strategische doelstellingen te kaderen in een coherente gewestelijke beleidsvisie, die met een grote inbreng van het maatschappelijk middenveld alle Brusselaars versterkt door hen van wieg tot rusthuis toegang te bieden tot huisvesting, kwaliteitsvolle werkgelegenheid, betaalbare gezondheidszorg, een gezonde en aangename leefomgeving, openbaar vervoer en infrastructuur. De strijd tegen discriminatie en ongelijkheid staat daarbij centraal in een beleid van gelijke rechten.

De projecten maken ook integrerend deel uit van – en zijn overeengekomen in het kader van – de Strategie Go4Brussels 2030⁸, die steunt op twee structurerende pijlers: enerzijds een strategie uitwerken om tegen 2030 een transitie van de Brusselse economie te bewerkstelligen, die erop gericht is alle sectoren koolstofvrij te maken en meer steun te verlenen aan de sectoren die zich toeleggen op de circulaire en regeneratieve economie, op sociaal en democratisch ondernemerschap, en op de digitalisering van de economie; en, anderzijds, de gekruiste beleidsinitiatieven rond werk en opleiding toe te spitsen op de kwalificaties en de allianties werk-milieu te ondersteunen. In de onderdelen van dit plan wordt ook verwezen naar de verschillende thematische strategieën die worden ontplooid en waarin de specifieke Brusselse projecten volledig zijn geïntegreerd.

d) Franse Gemeenschap

De projecten van de Federatie Wallonië-Brussel in het kader van het Plan voor Herstel en Veerkracht hebben met name de bedoeling de ecologische transitie te stimuleren met heel bijzondere aandacht voor de energietransitie van gebouwen. Die transitie past in een geheel van hervormingen die op verschillende overheidsniveaus zijn gestart, aangezien de EU milieudoelstellingen heeft vastgelegd die tegen 2050 moeten worden gehaald en die zijn omgezet naar het federale en het gewestelijke niveau.

Om aan deze uitdagingen het hoofd te bieden heeft de Federatie Wallonië-Brussel deze doelstellingen eveneens in haar eigen teksten omgezet. In dit verband heeft de regering op 25 maart 2021 in tweede lezing haar goedkeuring gehecht aan het decreet betreffende de ecologische transitie, dat net als de in het kader van het PHV ingediende projecten mikt op de verwezenlijking van de ambitieuze doelstellingen van de beleidsverklaring van de gemeenschap: in 2030 de uitstoot van broeikasgassen met ten minste 55% laten dalen in vergelijking met 1990 en koolstofneutraliteit tegen uiterlijk 2050. Deze ambitie moet een centrale plaats krijgen binnen de inhoud van alle opdrachten van de Federatie Wallonië-Brussel en binnen haar investeringen in infrastructuur (onderwijs, sport, cultuur, universiteiten, enz.).

Hoewel het losstaat van het pact voor uitmuntend onderwijs doordat het project een antwoord wil bieden op een noodsituatie die is ontstaan door de gezondheidscrisis, houdt de uitzonderlijke voorziening voor huiswerkbegeleiding en remediëring voor de leerlingen die het zwaarst door de gezondheidscrisis zijn getroffen, er toch verband mee aangezien

⁷ Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2019), *Gemeenschappelijke algemene Beleidsverklaring 2019-2024*, <https://be.brussels/files-fr/a-propos-de-la-region/competences-regionales/declaration-de-politique-generale-commune-au-gouvernement-de-la-region-de-bruxelles-capitale-et-au-college-reuni-de-la-commission-communautaire-commune>

⁸ Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (2021), *Stratégie Go4Brussels 2030*, <https://go4.brussels/>

ze moet toelaten de ongelijkheden die in het onderwijsstelsel zijn vastgesteld niet erger te maken en algemene prestaties van de leerlingen te verbeteren. Het project hangt dus samen met de verschillende hervormingen die deel uitmaken van het pact, zoals de hervormingen die verband houden met de gepersonaliseerde begeleiding, met gedifferentieerd leren of de hervorming van de sturing.

3. Complementariteit van de financiering

a) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal de projectdragers vragen gescheiden rekeningen bij te houden van de inkomsten en uitgaven van hun projecten teneinde dubbele financiering te vermijden en zal hen vragen de informatie inzake de verschillende Europese financieringsbronnen of andere bronnen van overheidsfinanciering te verstrekken. Het Brussels Gewest zal op basis van de ter beschikking gestelde en algemeen beschikbare informatie inzake mogelijke financieringen en door andere fondsen gefinancierde projecten, (risico's op) dubbele financiering nagaan. Indien risico's gedetecteerd worden, kunnen betrokken instanties gecontacteerd worden en gerichte controles uitgevoerd worden, waaronder cross-checks. De projectdragers wordt gevraagd de nodige gegevens en documenten ter beschikking te stellen.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (gedetailleerde beschrijving van de verschillende Brusselse entiteiten in dit kader worden verder in dit hoofdstuk beschreven) zal zorgen voor een algemene coördinatie, opvolging en controle van alle Brusselse projecten die deel uitmaken van dit plan, op basis van zijn ervaring met het beheer van cohesiefondsen, om na te gaan of de van toepassing zijnde Europese en andere van toepassing zijnde wetgeving nageleefd wordt. Zij zal maatregelen nemen en verificaties uitvoeren ter preventie, detectie en rechtzetting van fraude, corruptie en belangenvermenging, en zij zal instaan voor het opstellen van de beheersverklaring. Daarnaast zal zij ervoor instaan dat de gevraagde gegevens beschikbaar zijn, door ze zelf te centraliseren en/of er zich van te verzekeren dat de gegevens beschikbaar zijn bij de projectdragers.

b) Vlaanderen

Om projecten te versnellen, om synergiewinsten te behalen en om de projecten een betere startbasis te bezorgen kunnen Europese subsidies uit verschillende fondsen gebruikt worden mits aan bepaalde voorwaarden is voldaan.

Subsidiabel bevonden kosten, volgens welbepaalde criteria, komen in aanmerking voor financiering. Wanneer binnen een project financiering wordt ontvangen vanuit verschillende fondsen dan is dubbele financiering voor één en dezelfde kost niet toegestaan. Daardoor kan een project nooit meer dan 100% financiering ontvangen.

De controle op dubbelfinanciering is één van de elementen opgenomen in de auditstrategie. Deze controle bevat volgende elementen:

Het beheers- en controlesysteem (BCS) dat de beheersautoriteit hiervoor heeft opgezet zal beoordeeld worden door een onafhankelijke instantie, zijnde de Vlaamse Auditautoriteit (VAA).

Per project dient – in principe volgens het in plaats gestelde BCS – binnen de projectfinanciering duidelijk te worden bijgehouden vanwaar de financiering afkomstig is (FHV/EFRO/Vlaamse cofinanciering, ...). En voor welke gemaakte kosten deze wordt gebruikt (aanrekening). Dit zal bij de beoordeling van het BCS zowel op adequaatheid van de beschrijving als op effectiviteit worden getest. Hierop worden tevens opvolgingsaudits voorzien. Anderzijds zal de VAA dit zelf nagaan bij de audits van de projecten. Aangezien de VAA de audits op de ESI-fondsen (ESF, EFRO en ETC) in Vlaanderen uitvoert en toegang heeft tot de applicaties van deze fondsen kan dubbelfinanciering met deze fondsen afgetoetst worden.

Verder zullen ook, via audits bij het departement Financiën en Begroting (opvolging aanrekeningen), de verschillende vastleggingen en vereffeningen nagegaan worden. Tevens zal de VAA gebruik maken van de Risk Scoring Tool Arachne om indicaties van dubbele financiering op te sporen.

c) Waals Gewest

Met het oog op versterking en op synergieën tussen de herstelmaatregelen stelt het Waals Gewest in het kader van de Faciliteit projecten voor die aansluiten bij en een aanvulling vormen op de maatregelen die in het kader van de Structuurfondsen zijn voorgesteld.

Om dubbele financiering te vermijden zal het Gewest de begunstigden vragen een lijst op te stellen van al zijn projecten die andere Europese financiering genieten. Evenzo zal de begunstigde bij het indienen van de uitgaven bij zijn controleur elke andere financieringsbron moeten aangeven. De eerstelijnscontrole van de projecten gebeurt door een gecentraliseerde dienst (DCPN) die eveneens zorgt voor de controle van de mede door het EFRO gefinancierde projecten in Wallonië. Dankzij deze centralisatie kan voor elke begunstigde de transversaliteit van de controle worden verzekerd. Voor elk geselecteerd project moet de begunstigde, onverminderd de nationale boekhoudkundige regels, hetzij een afzonderlijk analytisch boekhoudsysteem per project toepassen, hetzij een geschikte boekhoudkundige invoer die de kosten en inkomsten bij projecten met medefinanciering aangeeft. De begunstigde zal DCPN daarom een beschrijving van het toegepaste boekhoudsysteem moeten bezorgen om te garanderen dat er geen dubbele betoelaging plaatsvindt.

d) Franse Gemeenschap

Aan de eindbegunstigden zal worden gevraagd informatie te verstrekken over de verschillende, zowel Europese als andere (gewestelijke, federale ...) financieringsbronnen. De risico's van dubbele financiering zullen op basis van deze beschikbare informatie worden onderzocht door de eerstelijnscontrole (functionele administraties), meer bepaald via de subsidiëeringsvoorwaarden en de controle van de stukken en via het ingevoerde

begrotingssysteem. Zo er risico's worden geïdentificeerd, zal er contact worden opgenomen met de bevoegde autoriteiten en kunnen er gerichte controles plaatsvinden.

e) Duitstalige Gemeenschap

Om de controle van de in het kader van de FHV ingevoerde projecten te waarborgen en dubbele financiering in het kader van andere Europese financieringsbronnen te voorkomen, zullen twee "FHV-cellen" (voor verslaglegging/administratief toezicht en controle) worden gecreëerd die deel zullen uitmaken van de afdeling "Regionale ontwikkeling" van het ministerie die ook zorgt voor het beheer van en het toezicht op de ESF-, INTERREG- en LEADER-programma's. De regelmatige uitwisseling van informatie tussen collega's maakt het mogelijk te weten of een projectleider zijn of haar project reeds door andere Europese programma's heeft laten financieren. In geval van twijfel garandeert dit een snelle en directe toegang tot informatie over andere financieringen.

Om dubbele subsidiëring te voorkomen, wordt de initiatiefnemers van projecten verzocht een stempel of etiket aan te brengen op alle originele facturen die zij in het kader van het herstelplan willen indienen. Dit stempel geeft de financiering door de FHV aan. Aangezien 100% van het bedrag door de FHV wordt gedekt, komen alleen originele en gestempelde/gelabelde facturen in aanmerking. De correcte toepassing wordt gecontroleerd tijdens de eerstegraadscontrole en tijdens de controles ter plaatse.

4. Uitvoering

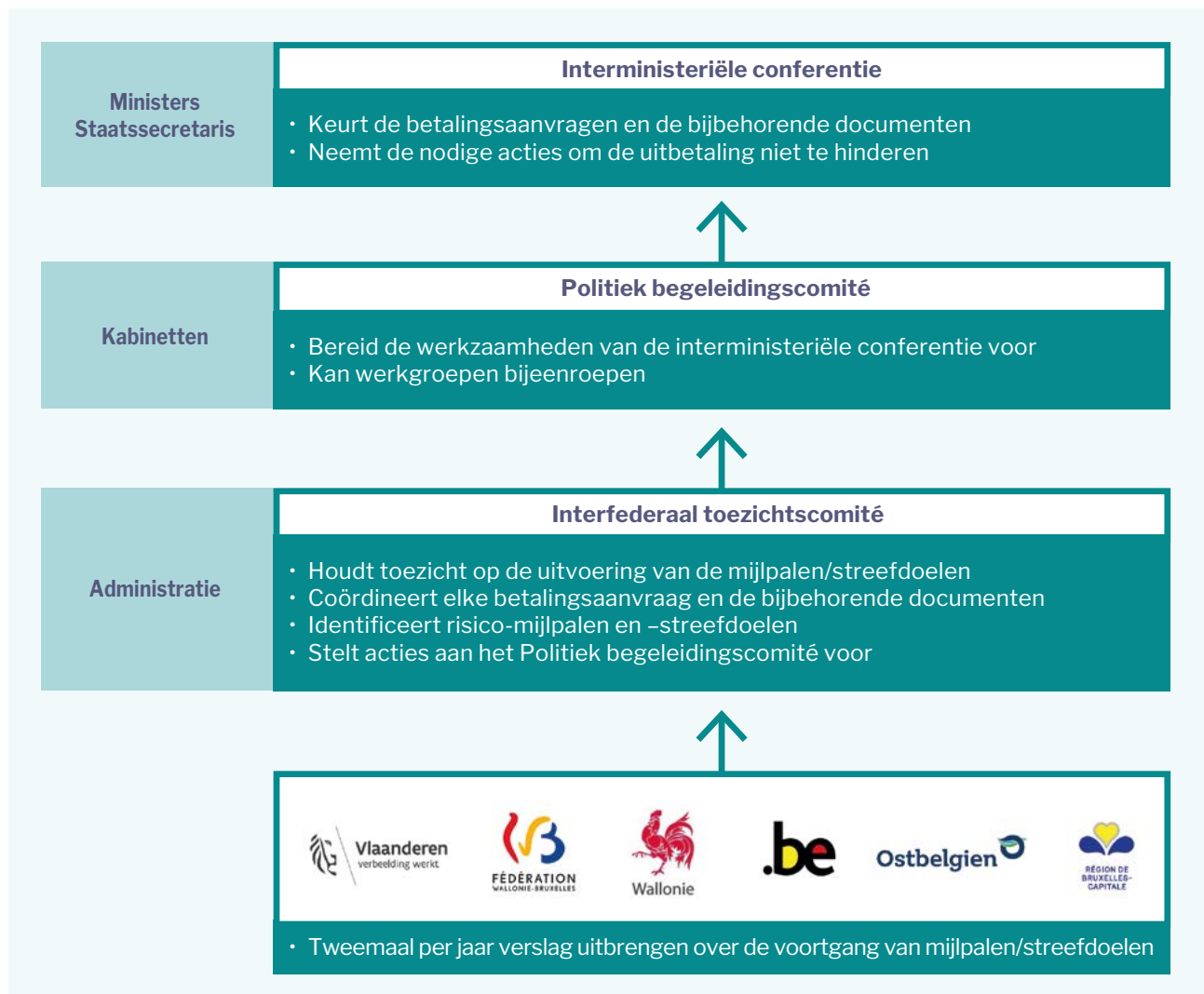
Het toezicht op de uitvoering van de mijlpalen en streefdoelen van het plan vindt zowel op interfederaal niveau als op het niveau van elke afzonderlijke entiteit plaats.

4.1. Op interfederaal niveau

De coördinatie van het Plan op interfederaal niveau wordt verzorgd door de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investerings. Deze laatste blijft het contactpunt (SPOC) van de Europese Commissie op technisch niveau tijdens de uitvoering van het PHV.

De interfederale coördinatie in het kader van het toezicht op het plan vindt plaats op politiek en administratief niveau (zie figuur 5).

Figuur 5. Interfederale toezichtsstructuur**Politiek niveau: Interministeriële conferentie**

Bij besluit van het Overlegcomité van 7 november 2018 is een interministeriële conferentie “Strategische Investerings” ingesteld in het kader van het Nationaal Pact voor Strategische Investerings. Deze conferentie had tot doel:

- Het specifieke overlegplatform te zijn voor investeringsprojecten waarvoor interfederale samenwerking vereist is;
- Het besluitvormingsorgaan te zijn voor de uitvoering van de componenten van het pact;
- Verslag uit te brengen over de voortgang van de werkzaamheden op het niveau van het Overlegcomité.

Aangezien voor de uitvoering van de investeringsprojecten van het PHV interfederale samenwerking vereist is, zal deze interministeriële conferentie worden ingeschakeld als onderdeel van de uitvoering ervan. De interministeriële conferentie wordt omgedoopt tot “Relance en Strategische Investerings”.

De conferentie wordt voorgezeten door de federale regering (staatssecretaris voor Relance en Strategische Investeringsen), en is samengesteld uit vertegenwoordigers van de federale regering, de gewesten en de gemeenschappen. De samenstelling ervan wordt vastgesteld overeenkomstig het besluit van het Overlegcomité van 18 december 2021. De gewesten en de gemeenschappen worden respectievelijk vertegenwoordigd door twee ministers die bevoegd zijn voor de betrokken aangelegenheden, op hun voorstel. In functie van de behandelde aangelegenheden kan de conferentie worden uitgebreid met de bevoegde ministers van de federale regering en de deelgebieden.

Op basis van het verslag van het interfederaal toezichtscomité (zie hierna) zal de federale regering een interministeriële conferentie bijeenroepen om het betalingsplan en elk betalingsverzoek goed te keuren. De beheersverklaring bij het betalingsverzoek zal worden ondertekend door de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investeringsen. Bij deze documenten zal een beheersverklaring van de bevoegde entiteiten worden gevoegd. Elk van deze verklaringen zal een samenvatting bevatten van de audits die in elke entiteit zijn uitgevoerd en zal worden ondertekend door de bevoegde autoriteit.

De Conferentie neemt tevens de nodige acties om de goede uitvoering van het plan te waarborgen. Indien het risico bestaat dat de mijlpalen/streefdoelen van een bepaalde maatregel niet worden gehaald, neemt de Conferentie de nodige acties om de uitbetaling van de Europese betalingen niet te hinderen.

De werkzaamheden van de interministeriële conferentie zullen worden voorbereid door het in het kader van de voorbereiding van het plan opgerichte Politiek begeleidingscomité, bijeengeroepen door de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investeringsen. Deze kan, indien nodig, ook een beroep doen op de thematische werkgroepen die in het kader van de voorbereiding van het PHV zijn ingesteld om de werkzaamheden van het Politiek Begeleidingscomité voor te bereiden. Afhankelijk van het onderwerp kunnen andere specifieke werkgroepen worden ingeschakeld.

Administratief niveau: Toezichtscomité

De administratieve opvolging van het plan wordt op interfederaal niveau verricht door een interfederaal toezichtscomité, waarvan het permanent secretariaat bij FOD BOSA wordt ondergebracht. Het secretariaat van het toezichtscomité zorgt voor de continuïteit van de algemene coördinatie van het plan en van de technische contacten met de Europese Commissie, in samenwerking met de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investeringsen.

Elke entiteit is verantwoordelijk voor het verzamelen van gegevens die onder haar verantwoordelijkheid vallen. Elke entiteit (en elke toezichthoudende instantie op haar niveau) zorgt ervoor dat de voortgang van de projecten waarvoor zij verantwoordelijk is wordt geactualiseerd en gerapporteerd aan het interfederaal toezichtscomité. De rapportage kan in voorkomend geval op bestaande procedures worden gebaseerd, mits aan de verplichtingen uit hoofde van de FHV wordt voldaan.

Het interfederaal toezichtscomité is evenwichtig samengesteld uit vertegenwoordigers van alle entiteiten, die verantwoordelijk zijn voor de rapportering en de administratieve follow-up van de projecten die onder hun verantwoordelijkheid vallen. De vertegenwoordigers

zullen worden aangewezen uit de structuren die in elke overheid instaan voor de opvolging van de mijlpalen en streefdoelen binnen het PHV. Het interfederaal toezichtscomité wordt voorgezeten door het permanent secretariaat (FOD BOSA).

De taken van het interfederaal toezichtscomité zijn:

- Toezicht houden op de uitvoering van de maatregelen op het algemene niveau van het plan en de realisatie van de mijlpalen en streefdoelen opvolgen. Daartoe:
  - Wordt er bij de oprichting van het comité een methodologie en indicatoren vastgesteld.
  - Wordt er een geautomatiseerd toezichtinstrument ontwikkeld in overleg met de deelgebieden.
- Elke betalingsaanvraag en de bijbehorende beheersverklaringen coördineren.
- In een vroeg stadium de projecten aan te wijzen waar het risico bestaat dat de mijlpalen/streefdoelen niet zullen worden gehaald binnen het in het Europese financieringsbesluit vastgestelde tijdschema.
- Oplossingen voor te stellen aan het Politiek begeleidingscomité (zie hierboven).

Het interfederaal toezichtscomité vergadert tussen elk betalingsaanvraag om de balans op te maken van de uitvoering van de PHV-maatregelen. De rapportage van elke entiteit aan het interfederaal toezichtscomité is afgestemd op de halfjaarlijkse rapportage aan de Europese Commissie. Uiterlijk één maand voor elk betalingsaanvraag stuurt het interfederaal toezichtscomité een volledig voortgangsverslag en de documenten die nodig zijn voor de betalingsaanvraag naar de coördinator die deze dan doorgeeft aan het Politiek begeleidingscomité. Op verzoek van een lid kunnen bijkomende vergaderingen van het interfederaal toezichtcomité worden bijeengeroepen.

Het interfederaal toezichtscomité en alle entiteiten zullen de toegang verlenen tot onderliggende gegevens en meewerken aan onderzoeken van de Commissie, OLAF, de Europese Rekenkamer en, in voorkomend geval, EPPO.

4.2. Op het niveau van elke entiteit

De vooruitgang van de investerings- en hervormingsprojecten binnen het PHV dient systematisch te worden opgevolgd, en is ruimer dan de traditionele opvolging van de investeringsuitgaven, maar houdt ook een systematische opvolging van de mijlpalen en streefdoelen in per project.

Elke entiteit is verantwoordelijk voor het verzamelen van gegevens die onder haar verantwoordelijkheid vallen. Elke entiteit (en elke toezichthoudende instantie op haar niveau) zorgt ervoor dat de voortgang van de projecten waarvoor zij verantwoordelijk is regelmatig wordt geactualiseerd in het geautomatiseerde toezichtinstrument van het PHV. De structuren die op elk overheidsniveau gaan instaan voor de opvolging van de mijlpalen en streefdoelen worden hierna beschreven.

a) Federale overheid

Centraal niveau

Om de monitoring en rapportering voor de federale projecten te verzekeren wordt binnen de FOD BOSA een **centrale monitoring- en rapporteringscel** opgericht. Deze centrale cel zal de noodzakelijke informatie verzamelen inzake de federale projecten voor onder meer het opmaken van de federale betalingsaanvragen/beheersverklaring aan de Europese Commissie en het rapporteren aan de Staatssecretaris voor Relance en de federale regering en fungeren als administratief aanspreekpunt voor de controle-instanties van de Europese Commissie.

Concrete richtlijnen over hoe de opvolging van mijlpalen en streefdoelen moet opgezet worden en op welke manier moet gerapporteerd worden aan de centrale cel zullen worden bepaald in richtlijnen die deze cel zal opstellen. Op het niveau van de centrale cel zal minimaal een lijst worden bijgehouden van de federale investeringsprojecten en de verantwoordelijke projectmanager als aanspreekpunt.

De overheidsopdracht voor een IT-tool voor de systematische opvolging van de mijlpalen en streefdoelen per project is lopende en zal ter beschikking worden gesteld van de projectmanagers en de centrale cel. De gegevens over de finale begunstigde dienen eveneens te worden gecentraliseerd in een door de centrale cel vastgelegd formaat.

Indien wordt vastgesteld door de centrale cel dat er problemen kunnen rijzen op het vlak van de realisaties van mijlpalen en streefdoelen voor een specifiek federaal project, of de interne controle mogelijks onvoldoende is, kan de centrale cel dit signaleren aan de Staatssecretaris verantwoordelijk voor Relance en onder meer voorstellen de financiering voor dit project te blokkeren totdat duidelijk wordt hoe de problemen kunnen worden verholpen.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Gelet op de vereiste technische expertise voor de opvolging van bepaalde mijlpalen en streefdoelen wordt geopteerd om deze centrale cel te laten steunen op een **gedecentraliseerde opvolging van de projecten** met een gegarandeerde volledige datadoorstroming naar het gecentraliseerde niveau. Op het niveau van de Federale administraties (FOD's) worden projectcellen met een projectmanager gecreëerd voor de opvolging van de projecten binnen hun beleidsdomein. Zij staan in voor de opvolging en communicatie naar de centrale cel inzake:

- de organisatie van het project
- de monitoring en verslaggeving over de behaalde mijlpalen of streefdoelen
- het verzamelen van de informatie over de finale begunstigde.
- de projectmanager dient tevens gebruik te maken van de single data mining and risk-scoring tool die door de Europese Commissie ter beschikking worden gesteld (aangepaste Arachne versie).

Bij de opvolging dient de projectmanager te verzekeren dat voor de mijlpalen en streefdoelen, finale begunstigten en andere verplichtingen er een gestructureerde opvolging gebeurt

die een volledige audit mogelijk maakt. Elke administratie dient intern te zorgen dat de projectcel (personeel en financieel) over voldoende middelen beschikt om de opvolging te kunnen verzekeren.

b) Vlaanderen

Het Vlaamse Beheers- en Controlesysteem gaat uit van een centrale managementrol op niveau van de departementen betrokken bij VV/FHV. Het verband met het Plan Vlaamse Veerkracht (VV) wordt daarbij expliciet gelegd teneinde de reeds voorziene monitoring- en communicatiestructuren te gebruiken waar mogelijk.

Centraal niveau

De uitvoering van de projecten uit PHV/VV zal nauwgezet opgevolgd worden door een Directiecomité. De projectleiders zullen hiertoe minstens 2x per jaar gevraagd worden om de status van hun project te rapporteren (zie verder). Het directiecomité bestaat uit een kabinetsadviseur per minister en de 11 leden van het Voorzitterscollege (de leidend ambtenaren uit de administratie). Het Directiecomité bereidt de Taskforce voor en waakt over een optimale uitvoering van het relanceplan en een correcte monitoring daarvan. Voorafgaand aan elke Taskforce wordt het monitoringsrapport besproken in het maatschappelijk en het economisch relancecomité.

De Taskforce Vlaamse Veerkracht bestaat uit de ministers van de Vlaamse Regering, de voorzitters van de twee relancecomités, de voorzitter en ondervoorzitter van de SERV, de voorzitter van het klimaatexpertenpanel en een vertegenwoordiging vanuit het Voorzitterscollege, met de voorzitter en de secretaris-generaal van het dept. Financiën en Begroting als vaste leden. In functie van de agenda kan de minister-president oordelen over de opportuniteit van eventuele extra uitnodigingen van andere leidend ambtenaren.

De taskforce fungeert als overleg- en supervisieorgaan en waakt over de uitvoering van het relanceplan. De Taskforce komt drie keer per jaar samen, evalueert de monitoring en de bereikte resultaten en stuurt bij waar nodig.

De betrokken departementen staat in voor de concrete uitvoering. Het Voorzitterscollege zorgt op ambtelijk niveau voor voldoende afstemming tussen de betrokken entiteiten en voor de nodige informatiedeling. Deze oefening wordt ambtelijk getrokken door het departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken en het departement Financiën & Begroting die samen de krachten bundelen in een gemengde projectgroep, met vertegenwoordiging van de betrokken beleidsdomeinen.

Deze gemengde projectgroep zal optreden als Coördinerende entiteit, en zal de gegevens van elk beleidsdomein aggregeren a.h.v. een monitoringtool (zie verder). Deze entiteit is tevens verantwoordelijk voor de rapportering naar het interfederaal toezichtscmité en het voeren van een communicatiestrategie voor de bekendmaking van de EU-financiering.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Elk van de betrokken departementen is verantwoordelijk voor de uitvoering, monitoring en controle binnen zijn beleidsdomein. Aangaande de uitvoering en monitoring houdt dit o.a. in

het verzamelen, monitoren en rapporteren van de mijlpalen en streefdoelen. Te dien einde zal bij elk departement een managementfunctie FHV/VV worden voorzien.

Een monitoringstool wordt beheerd door de Coördinerende entiteit, welke alle gegevens komende van de departementen en van het departement Financiën en Begroting verzamelen en integreren. Deze tool verzekert ook de link naar de indicatoren en naar de uitgevoerde auditwerkzaamheden.

De monitoringstool bestaat uit een project management office opgezet in de O365-omgeving. Met Power BI wordt een overzichtelijk dashboard gemaakt voor de projectopvolging. Voor elk project van FHV/VV zal specifieke informatie opgevolgd worden, waaronder de voortgang inzake de beoogde realisaties (mijlpalen en doelstellingen).

Per project dat behoort tot het Vlaams relanceplan zal ook een overzicht beschikbaar gemaakt worden van verschillende elementen in de financiële informatie (vastleggingen en vereffeningen). Deze informatie wordt gedeeltelijk door het departement Financiën en Begroting, en gedeeltelijk door de inhoudelijk bevoegde entiteiten aangevuld.

De managers/projectleiders worden, wat VV betreft, in de loop van 2021 en 2022 op drie momenten gevraagd om de status van hun project in te geven (maart-april, augustus-september, november-december). Wat de Europese FHV-projecten betreft zullen deze bevragingen gebeuren op elk moment dat een nieuwe aanvraag tot herverdeling wordt geformuleerd.

Via www.vlaanderen.be wordt het overzicht van de voortgang van de projecten en de investeringen aan de hand van (financiële) dashboards, visuals, ... ook publiek toegankelijk gemaakt. Van daaruit kan doorgelinkt worden naar uitgebreide rapportering en eventueel entiteitsspecifieke webpagina's indien relevant (bv. bij grote projecten). Hier wordt ook de link gemaakt met de Europese financiering, onder andere door informatie te geven over de Europese Faciliteit voor Herstel en Veerkracht en het nationaal plan voor herstel en veerkracht.

c) Waals Gewest

Centraal niveau

Het toezicht op en de coördinatie van de uitvoering van het plan gebeuren door de **Cellule des Stratégies transversales (CST)**. Deze cel werd in 2005 opgericht om toezicht te houden op de transversale plannen van de Waalse Regering, zoals de prioritaire acties voor de toekomst van Wallonië (2005-2009), het Marshallplan 2.Vert (2010-2014), het Marshallplan 4.0 (2015-2019), het plan voor armoedebestrijding (2015-2019), enz.

Dankzij de centrale plaats binnen het secretariaat-generaal krijgt ze een transversale rol die het mogelijk maakt als verbinding op te treden tussen de Waalse Regering en alle Waalse actoren die met de uitvoering van het Plan belast zijn. Concreet zijn haar taken in het kader van de toezicht op de plannen:

- Operationele follow-up: informatie over de voortgang verzamelen en verwerken en zorgen voor reporting;

- Faciliteren: problemen bij de uitvoering identificeren en pistes voorstellen om ze op te lossen;
- Verbinden: de banden leggen tussen de partners van het plan (administraties, UAP's, ministeriële kabinetten);
- Centralisatie: informatie over de uitvoering van de plannen centraliseren en beschikbaar stellen en de traceerbaarheid ervan verzekeren;
- Bewaking op Belgisch niveau: zorgen voor de bewaking van de voortgang van de Plan-projecten van de andere entiteiten, met name via de interfederale cel, en aan de Waalse regering elke vertraging of moeilijkheid bij een andere entiteit signaleren die de betaling van een schijf van het aan België toegewezen budget zou kunnen vertragen;
- Bijstand bij de sturing en de besluitvorming: de kabinetten en de Waalse regering informatie verschaffen die nuttig is voor de sturing, samen met eventuele aanbevelingen.

Voor het uitvoeren van haar opdracht maakt de Cel gebruik van de beheerstool P4 (Plan, Portefeuille, Programma en Project). Dankzij de tool kan zij de mijlpalen en streefdoelen ("milestones" & "targets") van het Plan voor Herstel en Veerkracht (PHV) doeltreffend volgen via indicatoren over de nagestreefde doelstellingen; hij vergemakkelijkt tegelijk de reporting dankzij dashboards voor projectportefeuilles en maakt een dagelijks beheer van de programma's en projecten mogelijk. De tool maakt het mogelijk de gegevens van alle actoren van het Plan te centraliseren. De CST vergewist zich van de kwaliteit en betrouwbaarheid van de verstrekte gegevens.

Voor elke component en/of hervorming en investering

De **functionele administraties** (entiteiten van de SPW en ION/UAP) zullen verantwoordelijk zijn voor de concrete uitvoering van de in het Plan vervatte maatregelen, via een operationaliseringsstrategie die de volgende componenten omvat: uitvoering van de milestones en de targets; oprichting van werkgroepen; opstart, uitvoering, follow-up en afsluiting van de maatregelen en acties van het plan, enz.

d) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Centraal niveau

Binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd het kabinet van de Minister-President belast met de politieke sturing, horizontale opvolging en coördinatie van het Brussels luik voor het Plan voor Herstel en Veerkracht, in samenwerking met de Staatssecretaris voor Europese en internationale betrekkingen.

De administratie **Brussels International**, die deel uitmaakt van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel (GOB), zal een horizontale coördinerende en controlerende rol opnemen op administratief niveau binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest teneinde een overkoepelend zicht te bewaren in de opvolging van het plan.

De Directie Externe Betrekkingen binnen Brussels International staat op administratief niveau reeds in voor de coördinatie van het Europees Semester, inclusief de bijdrage aan het Nationaal Hervormingsprogramma. Het Brussels Gewest trekt deze coördinatie integraal

door naar het Plan voor Herstel en Veerkracht, en volgt hierbij de logica van het Europees Semester waarin de opvolging van het Plan voor Herstel en Veerkracht geïntegreerd wordt.

Binnen Brussels International staat de Directie EFRO reeds in voor de voorbereiding, realisatie, en opvolging van de EFRO operationele programma's en heeft daarbij de nodige operationele en methodologische expertise in het uitbouwen en implementeren van een beheers- en controlesysteem voor de opvolging van Europese programma's. Zo heeft ze de vereiste ervaring met de monitoring van dergelijke programma's (rapportageverplichtingen, de opvolging van resultaten op basis van indicatoren, mijlpalen en doelstellingen), alsook met het beantwoorden aan de verwachtingen inzake goed financieel beheer van de Europese middelen (financiële controles, het tegengaan en opsporen van onregelmatigheden zoals fraude, dubbele financiering, enz.). Zij beschikt over een systeem en procedures voor het opvolgen van de behaalde realisaties en resultaten, het uitvoeren van de nodige controles hierop, alsook het monitoren en vervullen van de tussentijdse en einddoelstellingen.

Brussels International zal bovendien ook nagaan of de van toepassing zijnde Europese en nationale/regionale wetgeving nageleefd wordt. Zij zal maatregelen nemen en verificaties uitvoeren ter preventie, detectie en rechtzetting van fraude, corruptie en belangenvermenging, en desnoods een terugbetaling vragen van de onterecht uitbetaalde middelen. Daarbij zal zij eveneens instaan voor het opstellen van de Brusselse beheersverklaring die op het niveau van het Brussels Gewest ondertekend zal worden.

Daarnaast zal zij ervoor instaan dat de gevraagde gegevens beschikbaar zijn, door ze zelf te centraliseren en/of er zich van te verzekeren dat de gegevens beschikbaar zijn bij de eindbegunstigden.

Wat IT-tools betreft, zal het Brussels Gewest het nodige aanleveren via de gemeenschappelijke tool die beschikbaar zal worden gesteld aan de verschillende entiteiten en zal zij waken over de compatibiliteit van de aangeleverde data. De gegevens inzake de eindbegunstigden zullen in het informaticasysteem van het Brussels Gewest bijgehouden worden dat ontwikkeld werd in het kader van het EFRO-programma en dat aangepast zal worden teneinde er ook de projecten in op te kunnen volgen.

Het BHG zal ervoor zorgen dat Brussels International over de nodige capaciteit beschikt voor de opvolging van het plan op Brussels niveau. In het kader van een wendbare en flexibele structuur, zal ze in haar coördinerende rol ook ondersteund worden door een aantal andere Brusselse diensten die in functie van hun rol en expertise gevraagd zullen worden om te gelegener tijd bij te dragen aan dit opvolgingsproces, met inachtneming van de beginselen van de scheiding van taken en functies.

Er zal ook **comité voor technische begeleiding** worden opgericht. Dit comité zal Brussels International omvatten evenals alle administraties en belanghebbenden die in het kader van het PHV projecten dragen. Dit comité zal tot taak hebben de samenhang van het Brusselse rapportagesysteem te waarborgen, toe te zien op de correcte uitvoering van de projecten overeenkomstig de verordeningen en, in het algemeen, alle kwesties te behandelen die verband houden met de goede coördinatie van de uitvoering van het PHV op Brussels niveau. Het comité kan ook diensten omvatten die over de vereiste deskundigheid beschikken om de kwaliteit van deze rapportage te waarborgen, met name wat statistische monitoring betreft.

Brussels International zal op administratief niveau samenwerken met Brussel Financiën en Begroting, die onder de bevoegdheid van de Minister van Financiën en Begroting valt, en die zal instaan voor de monitoring van de betaalstromen en de budgettaire traceerbaarheid van de projecten. De inhoudelijk betrokken administraties beschikken hiervoor over een begrotingscorrespondent die de nodige opvolging zal verzekeren binnen dit kader, in samenspraak met de Dienst Begroting van de GOB. Brussel Financiën en Begroting is de administratieve autoriteit inzake boekhouding, financieel beheer, en de controle van betalingen. De Brusselse Inspectie van Financiën, die als onafhankelijke auditautoriteit optreedt voor de EFRO- en ESF programma's, zal ook nauw betrokken worden (cf. deel 6.2).

Brussels International stelt reeds de jaarlijkse beheersverklaring voor het EFRO-programma op bij het indienen van de documenten ter afsluiting van het boekjaar en zij voert de achterliggende controles uit. Zij heeft hiervoor de nodige beheers- en controlesystemen en procedures om belangenconflicten, fraude, corruptie, (ernstige) onregelmatigheden en dubbele financiering na te gaan. Zij controleert of de projecten goed uitgevoerd en beheerd worden teneinde een negatieve impact op de financiële belangen van de Unie te vermijden en indien nodig, in het geval van (ernstige) onregelmatigheden, recht te zetten.

Op basis van haar beheers- en controlesystemen staat zij hierbij ook in voor de monitoring van de vooruitgang van de projecten op basis van de indicatoren, mijlpalen en doelstellingen, met inbegrip van de controle van de gerapporteerde resultaten en bijhorende verantwoordingsstukken. Zij zal hiervoor een beroep doen op de expertise van de bevoegde instanties, onder meer van de leden van het Technisch Begeleidingscomité.

Na goedkeuring door het Technisch Begeleidingscomité (zie hierboven) zal de Brusselse regering verantwoordelijk zijn voor de definitieve goedkeuring van de resultaten die aan de Commissie gerapporteerd zullen worden.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Inzake de individuele hervormingen en investeringen, zijn het de Brusselse bevoegde Ministers, ondersteund door hun **administraties** die in eerste lijn verantwoordelijk zijn voor het correct uitvoeren en opvolgen van hun projecten, alsook het tijdig aanleveren (en eveneens bewaren) van de correcte data en verantwoordingsstukken aan het Brusselse centrale niveau (zie infra).

e) Franse Gemeenschap

Centraal niveau

De coördinatie van en het toezicht op de projecten voor de hele Federatie zullen worden toevertrouwd aan de **cel "PMO" (project management office) van de directie kwaliteit en strategische sturing (DQPS) van het ministerie** met de steun van de directie internationale betrekkingen (DRI) op basis van een mandaat verleend door de Regering van de Federatie Wallonië-Brussel.

Dankzij de centrale plaats van de DQPS en de DRI binnen het secretariaat-generaal krijgen ze een transversale rol die het mogelijk maakt als verbinding op te treden tussen de Regering en alle actoren van de Federatie die met de uitvoering van het Plan belast zijn.

Dit toezicht zal a priori gebaseerd zijn op de interne instrumenten voor toezicht op de plannen en op het beheerscontract. De taken inzake toezicht en coördinatie die de DQPS met de steun van de DRI op zich zou kunnen nemen, zijn concreet:

- Operationele follow-up: informatie over de voortgang verzamelen en verwerken en zorgen voor reporting;
- Verbinden: de banden leggen tussen de partners van het plan (administratie, ION's, ministeriële kabinetten);
- Centralisatie: informatie over de uitvoering van het PHV centraliseren en beschikbaar stellen en de traceerbaarheid ervan verzekeren;
- Bijstand bij de sturing en de besluitvorming: de kabinetten en de Regering informatie verschaffen die nuttig is voor de sturing, samen met eventuele aanbevelingen.

De DQPS, in zijn rol van coördinator van de controle, vergewist zich van de kwaliteit en betrouwbaarheid van de verstrekte gegevens (met name documentatie van de interne controle, volledigheid van de documenten, ...)

Op basis van de verificatie van de mijlpalen en doelstellingen en van de door de functionele administraties verstrekte informatie zal de DQPS de beheersverklaring opstellen.

De secretaris-generaal van het ministerie van de Federatie Wallonië-Brussel (MCF) zal de betalingsverzoeken indienen, vergezeld van de beheersverklaring en een samenvatting van de verrichte audits⁹, overeenkomstig de vereisten van de Verordening en op basis van een mandaat van de regering van de Federatie Wallonië-Brussel.

Voor elke component en/of hervorming en investering

De **functionele administraties** (MCF en het Office de la Naissance et de l'Enfance – ONE evenals Wallonie-Bruxelles Enseignement – WBE) zullen verantwoordelijk zijn voor de concrete uitvoering van de in het Plan vervatte maatregelen, via een operationaliseringsstrategie die de volgende componenten omvat: uitvoering van de mijlpalen en de doelstellingen; oprichting van werkgroepen; opstart, uitvoering, follow-up en afsluiting van de maatregelen en acties van het plan, enz.

Een toegang tot de onderliggende gegevens via de te ontwikkelen gegevensbank (Calista-project, zie verder bij 6.1.e) zal ter beschikking worden gesteld van de controlerende instanties, met name de Europese Commissie, de Europese Rekenkamer, het OLAF en het Europees Parket.

f) Duitstalige Gemeenschap

Centraal niveau

Er komt een **specifieke FHV-cel** voor rapportering en administratieve opvolging (alook voor controle van de 1ste graad, zie 6). De FHV-cel zal worden ondergebracht binnen het departement “Regionale Ontwikkeling” van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap, meer bepaald binnen de bestaande eenheid “Programma's van de Structuurfondsen van de

9 De Auditcel van de Inspectie van Financiën (CAIF), aangesteld door de regering van de FWB.

EU”. Daardoor kan worden gesteund op een breed spectrum van deskundigheid op het vlak van het beheer van de Europese structuurfondsen en projecten. Tegelijkertijd kan daardoor dubbele financiering door andere Europese fondsen in de Duitstalige Gemeenschap worden uitgesloten.

De taken waarvoor de overheid bevoegd is inzake het beheer van het programma, zijn verdeeld over twee pijlers.

De taken van de cel voor administratieve opvolging zijn:

- de gestandaardiseerde gegevenscategorieën verzamelen die de EC verwacht in verband de projecten in de DG;
- de voortgang van de maatregelen regelmatig bijwerken in de digitale follow-up tool van de FHV;
- in een vroeg stadium vaststellen voor welke projecten het risico bestaat dat de mijlpalen/streefdoelen voor de uitvoering niet worden gehaald binnen het tijdschema dat in het financieringsbesluit van de EU is vastgelegd;
- indien nodig corrigerende maatregelen voorstellen;
- bepalen (dossierkeuze/risicoanalyse) welke uitgaven nader moeten worden gecontroleerd;
- de beheersverklaringen ondertekenen die noodzakelijk zijn voor de betalingsverzoeken;
- de betalingsverzoeken indienen in bij het interfederaal toezichtcomité;
- verantwoordelijk zijn voor het beheer van het toezichtcomité voor de FHV in de DG;
- de DG vertegenwoordigen binnen het interfederaal toezichtcomité;
- de administratie vertegenwoordigen binnen het toezichtcomité in de DG.

De cel rapportering en administratieve opvolging steunt op het interne systeem voor verwijzing, archivering en beheer van de – zowel financiële als administratieve – dossiers om een snelle, beveiligde en gestructureerde toegang te garanderen tot de gegevens die onder de FHV vallen.

De door de cel “rapportering en administratieve opvolging” opgemaakte documenten zijn gebaseerd op gestandaardiseerde modellen die worden geleverd door de EC of het interfederaal toezichtcomité. Zo deze modellen niet door een hogere overheid worden opgelegd, legt de cel de inhoud ervan zelf vast op basis van Verordening EU 2021/241. Deze gestandaardiseerde documenten – of ten minste de inhoud ervan – worden als bijlage toegevoegd aan het Handboek van procedures in verband met het beheer van de FHV.

Naast de cel “rapportering en administratieve opvolging” binnen het departement “Regionale ontwikkeling” van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap is een comité voor toezicht op het programma opgericht (“FHV-Begleitausschuss”) waarin alle belanghebbenden vertegenwoordigd zijn, d.w.z. de actoren in het veld, de administratie en de politiek. Het toezichtcomité is verantwoordelijk voor de doeltreffende en correcte uitvoering van de RRF en vervult in dat verband de volgende taken:

- toezien op de correlatie tussen de uitvoering van de projecten en de doelstellingen en fasen van het Belgisch wederopbouwplan;

- toezien op de naleving van de overeenkomsten die ondertekend zijn tussen de projectdragers
- en de DG;
- de halfjaarlijkse activiteitenverslagen van de projectdragers valideren;
- het bereiken van de mijlpalen en streefdoelen valideren die zijn vastgelegd in de projecten die onder de verantwoordelijkheid van de DG vallen;
- de koppeling leggen tussen de feedback en verzoeken van het interfederaal toezichtcomité en de betrokken partijen
- in de DG;
- beslissen over corrigerende maatregelen die moeten worden toegepast op projecten waarbij risico's van vertraging, fraude, belangenconflicten of corruptie zijn vastgesteld.

Het Toezichtcomité is samengesteld uit:

- een vertegenwoordiger van de minister-president, als verantwoordelijke voor de uitvoering van de FHV in de DG,
- een vertegenwoordiger van elk ministerieel kabinet dat door zijn bevoegdheid te maken heeft met een project,
- een vertegenwoordiger van elke structuur die betrokken is bij de uitvoering op het terrein (projectdragers),
- een vertegenwoordiger van de beheers- en controleautoriteit.

De beheersautoriteit staat in het secretariaat van het Comité.

Het toezichtcomité houdt zijn gewone vergaderingen om de zes maanden en kan, indien nodig, buitengewone vergaderingen beleggen om een optimale kwaliteit van toezicht en reactie te waarborgen.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Om over een duidelijk juridisch kader te beschikken zullen de specifieke uitvoeringsmodaliteiten worden vastgelegd in overeenkomsten tussen de regering van de DG en de FHV-begunstigden (projectdragers). Voor elk project wordt een bijzondere overeenkomst opgesteld waarin de verplichtingen van beide partijen worden vastgesteld in verband met financiering, uitvoering (mijlpalen en doelen), administratieve termijnen, beroep, verplichting inzake rapportering en gegevensverzameling ...

De voorbereiding en opstelling van deze overeenkomsten valt onder de verantwoordelijkheid van de cel voor administratieve opvolging. De basis voor het opstellen van elke overeenkomst is de projectfiche in de door de Europese Commissie (EC) gevalideerde versie.

5. Raadplegingsproces

Het overlegproces strookt met het door de Europese Commissie uitgesproken voornemen dat het “van cruciaal belang [is] dat de lidstaten zo spoedig mogelijk een brede beleidsdialoog aangaan met de sociale partners en alle andere relevante belanghebbenden om hun plannen voor herstel en veerkracht voor te bereiden. Eigen inbreng van de lidstaten is een essentiële voorwaarde voor een succesvolle uitvoering van de faciliteit en voor blijvend succes op nationaal niveau en geloofwaardigheid op Europees niveau.”¹⁰

De verschillende entiteiten waaruit het land bestaat, hebben autonoom en binnen de perken van hun bevoegdheden bepaald op welke wijze de sociale partners, het maatschappelijk middenveld en andere belanghebbenden bij de uitwerking van de maatregelen onder hun bevoegdheid worden betrokken. In de volgende paragrafen worden deze modaliteiten voor elke entiteit uiteengezet.

a) Federale overheid

Gedurende het gehele PHV-proces zijn er raadplegingen geweest: van de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB, soms met de steun van de Nationale Arbeidsraad - NAR), die de sociale partners groepeerde en van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling (FRDO), die de sociale partners en andere belanghebbenden groepeerde (waaronder milieu-ngo's, Noord/Zuid-ngo's, wetenschappers, consumenten en jongeren), verenigd in een raadgevend comité (de “Raden”). Die raadplegingen vonden herhaaldelijk plaats en waren transversaal, d.w.z. dat ze betrekking hadden op het plan en de bijbehorende projecten als geheel. Daarnaast hebben de kabinetten die instaan voor de investerings- en hervormingsprojecten de relevante belanghebbenden geraadpleegd over hun vakgebied.

In onderlinge overeenstemming is een transversaal overlegproces gestart dat een permanente dialoog, die vroegtijdige betrokkenheid mogelijk maakt, combineert met het indienen van de onderdelen van het plan en het geconsolideerde plan. Dit waren de belangrijkste fasen:

- Deze permanente dialoog is in november 2020 van start gegaan met initiatiefadviezen van de CRB en de FRDO over de voornaamste thema's (en pijlers) van het plan. Deze initiatiefadviezen vormden de basis voor de besprekingen in de interfederale werkgroepen in november en december 2020.
- Deze besprekingen hebben mee de strategische richtingen van het plan bepaald, die vervolgens besproken zijn tijdens hoorzittingen met de Raden en in januari 2021 aan hen zijn voorgelegd. De Raden hebben op 16 februari 2021 (CRB) en 18 februari 2021 (FRDO) hun advies over de strategische krachtlijnen ingediend¹¹.

10 Europese Commissie (2020), *Mededeling van de Commissie, Jaarlijkse strategie voor duurzame groei voor 2021*, COM(2020) 575 final, blz. 16.

11 CRB, FRDO; “ADVIES - De strategische krachtlijnen van het ontwerp van plan voor herstel en veerkracht”; CRB 2021-0440 – FRDO 2021a01

- Begin februari zijn de investerings- en hervormingsprojecten tijdens hoorzittingen met de Raden besproken en aan hen voorgelegd. De Raden hebben hun advies over de investeringen uitgebracht op 23 maart 2021¹². De CRB en de NAR hebben op 2 april 2021 hun advies over de hervormingen uitgebracht en de FRDO op 12 april 2021¹³.
- Begin april 2021 is een geconsolideerd plan, met strategische krachtlijnen en prioritaire investerings- en hervormingsprojecten, bekendgemaakt. De Raden hebben het niet nuttig geacht een aanvullend advies uit te brengen, aangezien hun vorige adviezen eveneens op dit geconsolideerde plan van toepassing waren.
- Bovendien werd een aantal instanties en administraties verzocht een analyse te maken van de gevolgen die het RRP op diverse dimensies zou hebben. Zo werden het FPB, het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen, de FOD Economie en de FOD Maatschappelijke Integratie gemobiliseerd binnen het kader van hun respectieve expertise.

b) Vlaanderen

Traditioneel hecht de Vlaamse Regering heel veel belang aan het verzekeren van het draagvlak voor het Europees Semester (waarbij het Vlaams Hervormingsprogramma centraal staat) en dit was ook een belangrijk aandachtspunt binnen de Vlaamse bijdrage voor het nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht. Hieronder worden de verschillende initiatieven toegelicht om de betrokkenheid van stakeholders, de sociale partners en het Vlaams Parlement bij de Vlaamse bijdrage aan het nationaal plan voor Herstel en Veerkracht te verzekeren:

- **Stakeholders:** Op 11 december 2020 organiseerde de Vlaamse Regering in samenwerking met het Vlaams Europees Verbindingsagentschap (VLEVA) een webinar over de concrete implementatie van het relanceplan 'Vlaamse Veerkracht' en de link met Europese financiering. Het doel was om alle stakeholders bijeenbrengen en hen te informeren over hoe het investeringsplan de volgende maanden zou worden uitgerold. Alle Vlaamse ministers lichtten hun projecten toe. In totaal waren er 198 vooraf ingezonden vragen die ofwel tijdens de webinar door de ministers werden beantwoord ofwel achteraf door de kabinetten van de ministers. 598 personen schreven zich voor het webinar in en gemiddeld keken zo'n 400 deelnemers live naar het webinar¹⁴.
- **Sociale partners:** De sociale partners in de SERV hebben de 19 fiches die door de Vlaamse Regering naar voor werden geschoven als bijdrage voor het nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht onder de loep genomen. Naar aanleiding van hun advies, vond er op 29 januari 2021 binnen VESOC een overleg plaats tussen de sociale partners en de vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering. Op 26 februari en 23 maart 2021 lichten de vertegenwoordigers van de Vlaamse Regering¹⁵ de laatste stand van zaken omtrent de Vlaamse bijdrage aan het PHV op het VESOC toe. Een nieuw overleg met

12 CRB, FRDO, NAR; "Initiatiefadvies betreffende het plan voor herstel en veerkracht - luik "investeringsprojecten"; CRB 2021-0760 – NAR advies 2205 FRDO 2021a02

13 CRB, FRDO, NAR; "Initiatiefadvies betreffende het plan voor herstel en veerkracht - luik "Structurele hervormingen"; CRB 2021-0900 – NAR advies 2212 – FRDO 2021a04

14 Link webinar: <https://www.vleva.eu/nl/energie-en-klimaat/events/webinar-vlaamse-veerkracht>.

Link blog: <https://www.vleva.eu/nl/blog/alles-wat-u-moet-weten-over-de-infosessie-vlaamse-veerkracht> (met o.a. samenvattingen van alle ministers en powerpointpresentaties).

15 Link SERV: <https://www.serv.be/serv/publicatie/advies-vlaamse-fiches>

VESOC vond op 23 april 2021 plaats waarbij opnieuw een stand van zaken omtrent het PHV werd gegeven en ook een gedachtewisseling plaatsvond omtrent de structurele Vlaamse hervormingen die in het kader het PHV werden opgenomen.

- **Vlaams Parlement:** Op 19 januari 2021 vond in de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie van het Vlaams Parlement een gedachtewisseling plaats tussen Matthias Diependaele (Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed) en de leden van de Commissie. Deze gedachtewisseling had betrekking op de projecten die de Vlaamse Regering binnen het Vlaams relanceplan, Vlaamse Veerkracht, selecteerde als bijdrage voor het nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht¹⁶.

c) Waals Gewest

Op 23 februari 2021 heeft de minister-president van de Waalse Regering het advies gevraagd van de Conseil économique, social et environnemental de Wallonie (CESE, Waalse raad voor economische en sociale kwesties en milieukwesties) over de Waalse projecten die in het plan zijn geselecteerd. De CESE Wallonie is de gewestelijke raadgevende vergadering die vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties, vakbonden en milieuorganisaties op één plaats samenbrengt. Via zijn opdrachten heeft de CESE Wallonie ervaring met deelname aan het uitstippelen van beleidslijnen die gericht zijn op de ontwikkeling van Wallonië.

De CESE heeft dit advies door zijn bureau aangenomen op 22 maart 2021. Deze adviesvraag maakte deel uit van een proces dat bedoeld was om over te gaan tot een objectieve definitieve selectie van de Waalse projecten die deel zouden uitmaken van het Plan (het budget voor de projecten bedroeg toen 133% van de door de EU toegewezen middelen).

De CESE Wallonie stelde vast dat de prioriteiten die de Waalse regering opgenomen wilde zien in de Faciliteit voor Herstel en Veerkracht, grotendeels overeenstemden met de 11 prioriteiten die hij heeft voorgesteld voor het Waals herstel, in samenhang met de doelstellingen van duurzame ontwikkeling en van de Europese Green Deal. De CESE Wallonie heeft eveneens een specifieke analyse van de projecten verricht, waardoor de inhoud van elke investeringsfiche die door het Waals Gewest wordt voorgesteld, kon worden verrijkt.

De adviezen van de Inspectie van Financiën hebben eveneens een overheersende rol gespeeld bij de prioritering van de Waalse Regering en hebben het mogelijk gemaakt te beoordelen of de per project toegekende budgetten geschikt waren. De adviezen van de Europese Commissie hebben het eveneens mogelijk gemaakt een aantal projecten uit te sluiten die niet voldoende rijp werden geacht.

Na de definitieve prioritering van de Waalse investerings- en hervormingsprojecten werden de bijgewerkte fiches opnieuw overgemaakt aan de CESE en de Inspectie van Financiën.

Daarnaast is de Waalse Regering in het Waalse Parlement (in commissie en in plenaire zitting) meermaals ondervraagd over de wijze waarop het plan tot stand kwam. In de mate van het mogelijke en afhankelijk van de stand van het Plan op het moment waarop deze vragen werden gesteld, heeft de Regering transparant gecommuniceerd over de Waalse

16 Link commissie Vlaams Parlement: <https://www.vlaamsparlement.be/parlementaire-documenten/gedachtewisselingen-hoorzittingen/1466026>

projecten en over de gehanteerde werkmethode in het kader van de uitwerking van het Plan.

d) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Wat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft, werd het overlegproces georganiseerd rond de Strategie GO4Brussels 2030. Deze strategie valt uiteen in 18 doelstellingen en een honderdtal concrete projecten. Het is een op partnerschap gebaseerde werkwijze met een visie die het mogelijk maakt de verschillende regeringsinitiatieven te integreren, en tegelijk een overlegd en voor een deel gedeeld proces wat de uitvoering met de sociale partners betreft. Dat geldt voor de doelstellingen in verband met de jongerengarantie, het werkgelegenheids- en opleidingsbeleid, de economische transitie en de gezondheid, waarbij de sociale partners worden betrokken in een vroeg stadium van het beleidsvormingsproces en bij de verschillende stadia – uitvoering, follow-up en evaluatie. De inhoud van de doelstellingen van de Strategie is aangepast om rekening te houden met de op Brussels niveau gevalideerde herstelprojecten, alsook met de bijdrage van het Gewest aan het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht.

Bovendien hebben de sociale partners 2 algemene bijdragen geleverd bij wijze van reactie op het verzoek van de minister-president:

- Antwoord op de vraag naar inbreng over de eerste versie van het ontwerpplan voor herstel en veerkracht – strategische krachtlijnen, schrijven ontvangen op 26 januari 2021 op basis van door de Regering op 14 januari 2021 toegezonden documenten;
- Bijdrage in het kader van de gedeelde prioriteiten van de Strategie GO4 Brussels 2030: Ontwerp van Plan voor Herstel en Veerkracht – Brusselse projecten, bijdrage ontvangen op 16 februari 2021 op basis van door de regering op 5 februari 2021 verstrekte investeringsprojecten.
- Bovendien is het aan de Europese Commissie toegezonden ontwerpplan op 6 april 2021 ook aan Brupartners meegedeeld.

Dit overlegproces is eveneens geformaliseerd door de sociale top die op 24 februari 2021 werd gehouden met een tweeledig doel: i) de aangepaste inhoud van de Strategie GO4Brussels valideren op basis van de Brusselse en Europese herstelprojecten; ii) de eerste Brusselse bijdrage aan het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht valideren.

Het permanent raadplegingsproces wordt voortgezet aangezien elke minister/ staatssecretaris die instaat voor één of meer projecten, de overlegprocedure organiseert om in de mate van het mogelijke rekening te houden met de opmerkingen van de sociale partners.

Het Nationaal Plan voor Herstel en Veerkracht is ook onderwerp geweest van parlementaire werkzaamheden, hetzij in de plenaire vergadering, hetzij in specifieke commissies. Zowel de minister-president als de bevoegde ministers of staatssecretarissen hadden de gelegenheid om de voortgang van de werkzaamheden en de beoogde inhoud van de projecten toe te lichten en te antwoorden op vragen, interpellaties en verzoeken om uitleg van de parlementsleden. Het PHV was met name het onderwerp van een actualiteitsdebat in de plenaire vergadering van 15 januari 2021 en in de Commissie financiën en algemene zaken van 8 februari 2021.

e) Franse Gemeenschap

Wat de Federatie Wallonië-Brussel betreft, werd naast de permanente dialoog tussen de ministers en hun administraties en de belanghebbenden voor wie zij verantwoordelijk zijn, een formeel proces van hoorzittingen gestart in het kader van de FHV.

Meer bepaald is de Regering op 11 februari 2021 overeengekomen dat elke minister zijn raadplegingen kan voeren naargelang de stakeholders die hij in het kader van zijn bevoegdheden en met betrekking tot de ingediende hervormingen en investeringen relevant acht.

Stakeholders

Algemeen gesproken waren deze hoorzittingen bedoeld om de context uiteen te zetten (algemene doelstellingen van het PHV, bevindingen, uitdagingen, enz.), de uitvoeringsmodaliteiten van de projecten voor te stellen (pijlers, oproepen voor projecten, verdeelsleutel, tijdsschema voor uitvoering, enz.) en de adviezen van stakeholders in ontvangst te nemen.

De geraadpleegde stakeholders waren:

- Federaties van inrichtende machten (9 en 24 februari & 1, 16, 22 en 31 maart).
- Universiteitsrectoren of hun vertegenwoordigers (22 februari, 1 maart, 11 maart en 22 maart).
- Hoge Raad voor de Sport (8 maart 2021).
- Federaties van de inrichtende machten van het onderwijs voor sociale promotie (11 maart 2021).
- Vertegenwoordigers van de verschillende vakgebieden van het hoger kunstonderwijs (11 maart 2021).
- Federaties van de inrichtende machten van de hogescholen (11 maart 2021).
- Infrastructuren IPPJ (jeugdbeschermingsinstellingen): Conseil Communautaire de la Prévention, l'Aide à la Jeunesse et la Protection de la Jeunesse (gemeenschapsraad voor preventie, jeugdhulp en jeugdbescherming) (22 maart 2021).
- Brulocalis en de Union des Villes et Communes de Wallonie (verenigingen die de gemeenten op het grondgebied van Brussel en Wallonië vertegenwoordigen) op 1 en 8 april.
- Adviesraad van het ONE (kinderwelzijn) (advies ontvangen op 8 april 2021).
- Raad van bestuur van het ONE (advies ontvangen op 9 april 2021).
- Adviescollege van de Conseil Supérieur de l'audiovisuel (advies ontvangen tegen uiterlijk 15 april 2021).
- Federaties van inrichtende machten.
- WBE (onderwijs Wallonië-Brussel) (9/04).
- SEGEC (katholiek onderwijs) (02/04 en 09/04).
- CECP (gemeentelijk en provinciaal onderwijs) (02/04).

- Syndicale organisaties (2/04).
- Ouderverenigingen.

Parlement van de Federatie Wallonië-Brussel

Op woensdag 3 februari 2021 vond in het Parlement een themadebat plaats tussen minister-president Pierre-Yves Jeholet en de leden van het Parlement. Deze gedachtewisseling gaf de minister-voorzitter de kans een overzicht te geven van de voortgang, de bedragen en de methodologie van de projecten die gekoppeld zijn aan het PHV. Elke politieke fractie kreeg de tijd om haar vragen en standpunten naar voren te brengen. De minister-president kon de vragen daarover beantwoorden.

f) Duitstalige Gemeenschap

Rond het raadplegen van de sociale partners en de transparantie inzake besluitvormingsprocessen bestaat in de Duitstalige Gemeenschap een stevige traditie.

De Duitstalige Gemeenschap heeft de sociale partners, gegroepeerd in de Economische en Sociale Raad van de Duitstalige Gemeenschap, geraadpleegd over de bijdrage tot het Belgisch herstelplan. In de Economische en Sociale Raad vinden regelmatig uitwisselingen plaats om de sociale partners te informeren over de voortgang van de uitvoering van het Belgisch herstelplan.

Het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap wordt in het kader van de werkzaamheden in commissie of plenaire vergadering en in het kader van de parlementaire controle regelmatig op de hoogte gehouden van de voortgang, niet alleen van de uitwerking van het plan maar ook van de uitvoering van de verschillende projecten die door de FHV mee worden gefinancierd in de Duitstalige Gemeenschap.

De Duitstalige Gemeenschap heeft projecten ingediend waarover de actoren op het terrein (onderwijsinstellingen, leerkrachten, werkgroepen die werden opgericht in het kader van de hervatting van de bevoegdheden inzake sociale huisvesting, ...) voor een deel reeds in de ontwikkelings- en afstemmingsfase werden geraadpleegd.

6. Controle en audit

De controle- en auditverantwoordelijkheden vallen onder de bevoegdheid van elke entiteit en houden rekening met de verplichtingen uit hoofde van Verordening (EU) 2021/241.

6.1 Controle

Voor elke hervorming en investering die door de FHV wordt gefinancierd, zullen de afzonderlijke instanties/ministeries die belast zijn met de uitvoering ervan, vertrouwen op

hun systemen voor interne controle om zekerheid te verschaffen dat de geplande mijlpalen/streefdoelen zijn verwezenlijkt in overeenstemming met de geldende wet- en regelgeving.

Deze instanties/ministeries zullen erop toezien dat op het niveau van de eindbegunstigden een controletraject wordt bijgehouden en zullen de interne controles die zij verrichten op schrift stellen. Zij zullen erop toezien dat de noodzakelijke gegevens over de eindbestemmingen worden verzameld en opgeslagen.

a) Federale overheid

De door de federale overheid ingediende investeringen en hervormingen worden in belangrijke mate uitgevoerd door federale overheidsdiensten en/of door openbare instellingen van de sociale zekerheid, maar ook door publieke en private ondernemingen. De centrale monitoring en rapporteringscel bij BOSA zal in samenwerking met de federale interne audit (FIA) algemene richtlijnen uitvaardigen waaraan minimaal dient te worden voldaan, ongeacht de uitvoerder van het project.

De interne controle zal zo veel mogelijk steunen op bestaande structuren en kan daarom verschillen naargelang van de partij die de projecten uitvoert. Ongeacht de partij die de investering/hervorming uitvoert dient alvorens de eerste betaling vanuit de federale begroting, de leidende ambtenaar van de FOD waar de projectmanager deel vanuit maakt en de voor het project bevoegde minister(s) te attesteren dat de interne controle conform de richtlijnen is, dat er geen dubbele financiering is en er maatregelen zijn voorzien om de sommen terug te vorderen indien ze oneigenlijk worden gebruikt.

Federale en programmatorische overheidsdiensten (FOD's/POD's)

Voor de directe uitgaven van FOD's en POD's wordt gesteund op de bestaande interne controle-systemen van de federale overheid. De acties (verrichten uitgaven, afsluiten overheidsopdrachten) blijven dus onderworpen aan de normale regels van interne controle.

Elke leidend ambtenaar/bevoegde minister dient jaarlijks te attesteren dat er geen dubbele financiering is, een overzicht te geven van alle andere financieringsbronnen die worden gebruikt voor de realisatie van het project, en aan te tonen dat de noodzakelijke maatregelen inzake anti-corruptie en belangvermenging werden toegepast.

Het budgettaire – financiële luik wordt voor de federale overheidsdiensten bepaald in de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale staat en het KB van 16 november 1994 betreffende de administratieve en begrotingscontrole. Het bestaande controle-landschap voorziet in een belangrijke ex-ante controle waarbij de Inspecteur van Financiën een belangrijke rol speelt. De toepassing van interne controle wordt geregeld door het KB van 17 augustus 2007 betreffende het intern controlesysteem binnen sommige diensten van de federale uitvoerende macht.

Voor de FOD's en POD's wordt hun beheer en toezicht geregeld door:

KB 4 april 2014 betreffende de invoering van de bestuursovereenkomst in de federale overheidsdiensten en de programmatorische federale overheidsdiensten

Voor de financiering van de FHV-investeringsprojecten is een organiek begrotingsfonds opgericht in de federale begroting. Voor de projecten uitgevoerd door federale en programmatorische overheidsdiensten zullen de betalingen vanuit dit fonds zo worden georganiseerd dat voor de uitbetaling de eigenlijke facturen dienen te worden overgemaakt aan de FOD BOSA en zal aan de geaccrediteerde Inspecteur van Financiën bijkomend worden gevraagd om te verifiëren dat de uitgaven zich kaderen binnen de FHV-investering. De FOD BOSA zal dan zorgen voor de uiteindelijke betaling. Dubbele financiering wordt hierdoor maximaal vermeden.

Openbare instellingen van de sociale zekerheid (OISZ)

Op het niveau van de bevoegde FOD's zal een projectmanager instaan voor de opvolging van de interne beheersmaatregelen bij de instellingen van de sociale zekerheid en verzekeren dat deze voldoet aan de vereisten in het kader van het FHV. Deze maatregelen zullen volgens een vooraf gedefinieerde template moeten gerapporteerd worden aan de centrale monitoring- en rapporteringscel en aan de dienst bevoegd voor de audit. Specifiek voor de openbare instellingen van de sociale zekerheid dient de projectmanager een protocol met de regeringscommissaris af te sluiten met specifieke bepalingen inzake de opvolging van FHV-projecten met als minimale voorwaarden dat wordt voldaan aan de opgelegde richtlijnen van de centrale cel.

Voor de OISZ zullen de projectmanagers op niveau van de voor hun bevoegde FOD's de overmaking van de middelen naar de OISZ aan de FOD BOSA dienen te vragen.

Voor elke betalingsaanvraag dient de leidend ambtenaar van de OISZ en de bevoegde minister te attesteren dat de gevraagde middelen kaderen binnen het FHV-investeringsproject, wat dient te worden bevestigd door de regeringscommissaris, dat er geen dubbele financiering is, een overzicht te geven van alle andere financieringsbronnen die worden gebruikt voor de realisatie van het project, en te bevestigen dat de noodzakelijke maatregelen inzake anti-corruptie en belangvermenging werden toegepast.

Voor de openbare instellingen van de sociale zekerheid wordt hun beheer en toezicht geregeld door:

- KB van 4 november 2001 tot regeling van de benoemingsvoorwaarden en de uitoefening van de opdracht van de Regeringscommissarissen bij de openbare instellingen van sociale zekerheid.
- KB van 3 april 1997 houdende maatregelen met het oog op de responsabilisering van de openbare instellingen van sociale zekerheid, met toepassing van artikel 47 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels.

Investerings door publieke of private ondernemingen

De bevoegde FOD's dienen te verifiëren of de instellingen beschikken over een intern controle systeem dat beantwoordt aan de opgegeven richtlijnen van de centrale cel en of de bestaande overeenkomsten de FOD voldoende zekerheid bieden dat ze beschikt over alle in de context van het FHV benodigde informatie. Deze informatie dient volgens een

vooraf gedefinieerde template gerapporteerd te worden aan de centrale monitoring- en rapporteringscel en aan de dienst bevoegd voor de audit.

Voor de projecten uitgevoerd door publieke (zoals de NMBS of Infrabel) of private ondernemingen, wordt voor de financiering voorzien dat de FOD BOSA de middelen pas overmaakt aan deze entiteiten als de projectmanager op het niveau van de FOD (bijvoorbeeld de FOD Mobiliteit) hierom verzoekt.

Voor elke betalingsaanvraag dient de verantwoordelijke voor de onderneming en de bevoegde minister te attesteren dat de gevraagde middelen kaderen binnen het FHV-investeringsproject, dat er geen dubbele financiering is, een overzicht te geven van alle financieringsbronnen die worden gebruikt voor de realisatie van het project, en te bevestigen dat de noodzakelijke maatregelen inzake anti-corruptie en belangvermenging werden toegepast. Er dient tevens in deze betalingsaanvraag te staan dat de terugbetaling van de middelen wordt gegarandeerd als er wordt vastgesteld dat er misbruik was van de middelen.

Indien nodig worden bijlage afgesloten aan de bestaande bestuursovereenkomsten die een correcte en volledige opvolging van de projecten garandeert aan projectcel.

Dubbelfinanciering

Zie supra.

b) Vlaanderen

Het Vlaamse Beheers- en Controlesysteem gaat uit van een centrale managementrol op niveau van de departementen betrokken bij VV/FHV. Een Coördinerende entiteit staat in voor de aggregatie van gegevens en voert coördinerende taken uit. Zij wordt hierin bijgestaan door een Groep van Managers (GOM) die optreden als stuurgroep en bestaat uit de managers op niveau van de departementen en de coördinerende entiteit.

Centraal niveau

Op Vlaams vlak wordt het Europees PHV opgevolgd op niveau van de Minister-President en de Vlaamse minister bevoegd voor Financiën en Begroting.

De opvolging en monitoring PHV loopt parallel aan de opvolging van de projecten uit het Vlaamse relanceplan Vlaamse Veerkracht, aangezien de Vlaamse bijdrage aan het PHV is samengesteld uit projecten die integraal deel uitmaken van het relanceplan Vlaamse Veerkracht. De politieke en administratieve opvolging werd uiteengezet op 5 februari 2021 aan de Vlaamse Regering.

De politieke opvolging op Vlaams niveau gebeurt door een Directiecomité dat bestaat uit een kabinetsadviseur per minister en de 11 leden van het Voorzitterscollege (de leidend ambtenaren uit de administratie). Het Directiecomité waakt over de optimale uitvoering van het relanceplan en een correcte monitoring daarvan. Zij bereidt de Taskforce voor dat fungeert als overleg- en supervisieorgaan op het hoogste niveau. De Taskforce Vlaamse Veerkracht bestaat uit de ministers van de Vlaamse Regering, de voorzitters van de twee relancecomités, de voorzitter en ondervoorzitter van de SERV, de voorzitter van het

klimaatexpertenpanel en een vertegenwoordiging vanuit het Voorzitterscollege, met de voorzitter en de secretaris-generaal van het dept. Financiën en Begroting als vaste leden.

De administratieve opvolging wordt gecoördineerd door het Voorzitterscollege. De ambtelijke gemengde projectgroep waar departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken en het departement Financiën & Begroting samen de krachten bundelen, trekt deze opvolging en monitoring. De betrokken beleidsdomeinen worden daarbij vertegenwoordigd. De gemengde projectgroep treedt op als coördinerende entiteit VV/FHV voor de opvolging van de relanceprojecten VV/FHV binnen Vlaanderen, zoals deze door de zes departementen worden gemanaged. Daarbij werd een Vlaamse monitoringtool ontwikkeld in een O365-omgeving waarbij met Power BI overzichtelijke dashboards kunnen worden gemaakt voor de projectopvolging.

Het management van de projecten – met de bijhorende verantwoordelijkheid van interne controle en opvolging ligt bij de departementen. Bij elk van de betrokken beleidsdomeinen wordt daarvoor een managementfunctie voorzien. Zij rapporteren via de Vlaamse monitoringtool.

De gegevens van elk beleidsdomein dienen geaggregeerd te worden door een Coördinerende entiteit. Deze entiteit verzamelt de gegevens, voert een aantal coördinerende taken uit en begeleidt de betrokken departementen bij het opzetten van beheersmaatregelen vereist voor de EC. Deze entiteit is tevens verantwoordelijk voor de rapportering naar het interfederaal toezichtscomité. Aldus dient deze coördinerende entiteit in te staan voor:

- Het opzetten van systeem voor het verzamelen van de gegevens over de eindbegunstigden aangereikt door de departementen;
- Het organiseren van de werking van de Groep van Managers (GOM), waarvan het het voorzitterschap waarneemt;
- Het begeleiden van de departementen in het voorkomen, opsporen en rechtzetten van corruptie, fraude en belangenconflicten;
- Het opstellen van de betaalaanvraag met beheersverklaring en samenvatting van de audits;
- Het communiceren naar het Interfederaal toezichtcomité;

Teneinde deze taken te kunnen uitvoeren wordt een Groep van Managers - GOM (stuurgroep) voorzien die bestaat uit de managers op niveau van de departementen en de coördinerende entiteit. Deze stuurgroep kan alle zaken bespreken welke nodig zijn om de coördinerende entiteit zijn rol te laten spelen. De coördinerende entiteit zit deze GOM voor en verzekert het secretariaat.

Het Vlaamse monitorings- en informatiesysteem bestaat uit 3 luiken:

- Een monitoringstool beheerd door de coördinerende entiteit welke alle gegevens komende van de departementen en van het departement Financiën en Begroting verzamelen en integreren. Deze tool verzekert ook de link naar de indicatoren en naar de uitgevoerde auditwerkzaamheden (zie 3.2 (b));

- Een aan deze monitoringtool gekoppelde interface die zorgt voor een rapportering en informatiedoorstroming naar Vlaanderen en de Vlaamse overheid enerzijds, en het interfederale niveau anderzijds verzekert;
- De Arachne-tool;

Voor de monitoring van deze projecten werd een project management office opgezet in de O365- omgeving. Met Power BI wordt een overzichtelijk dashboard gemaakt voor de projectopvolging. Voor elk project van het Vlaamse relanceplan zal specifieke informatie opgevolgd worden, waaronder de voortgang inzake de beoogde realisaties (mijlpalen en doelstellingen). Per project dat behoort tot het Vlaams relanceplan zal een overzicht beschikbaar gemaakt worden van verschillende elementen in de financiële informatie (vastleggingen en vereffeningen). Deze informatie wordt gedeeltelijk door het departement Financiën en Begroting, en gedeeltelijk door de inhoudelijk bevoegde entiteiten aangevuld.

Elk beleidsdomein is verantwoordelijk voor het verzamelen van de gegevens van de eindbegunstigden. Deze zullen door de coördinerende entiteit geaggregeerd worden.

De adequaatheid en de effectiviteit van deze procedures zal tevens door de VAA worden nagegaan bij de beoordeling van het beheers- en controlesysteem en de audits op de projecten

Het departement FB zorgt d.m.v. de tool die reeds werd opgesteld voor het Vlaamse relanceplan, waarvan de FHV-projecten deel uitmaken, voor de betalingsopvolging, -monitoring. Het opstellen van de juiste rapporteringstools en de continue aanlevering van data aan de monitoringstool zal tevens toelaten om bepaalde gevallen van dubbelfinanciering met andere EU-middelen te identificeren en af te dekken.

De Vlaamse Auditautoriteit werd aangeduid om de auditstrategie uit te werken. Deze auditstrategie bevat ook een beoordeling van het interne controlesysteem op niveau van de managementcel in ieder betrokken departement bij FHV. Op basis van de beschrijving van het beheers- en controlesysteem door de managementcel in ieder betrokken departement, zullen onderstaande elementen worden beoordeeld op adequaatheid:

- Middelen zijn beheerd volgens alle toepasselijke regels (zowel Europese als nationale);
- Het voorkomen, opsporen en corrigeren van fraude, corruptie en belangenconflicten;
- Het voorkomen van dubbele financiering;
- Het verzamelen van gegevens over de eindontvangers en -begunstigden van de financiering en het registreren ervan in een gestandaardiseerd en interoperabel elektronisch formaat;
- Het verzamelen van de indicatoren, mijlpalen...;
- Communicatiestrategie.

Wat preventie betreft gaat het Vlaamse Beheers- en Controlesysteem uit van een centrale managementrol op niveau van de departementen betrokken bij VV/FHV. Elk beleidsdomein betrokken bij de projecten in het PHV zal een frauderisicoanalyse uitvoeren. Elke medewerker zal een confidentialiteits- en onafhankelijkheidsverklaring ondertekenen. Tevens zal elk departement een beleidsverklaring anti-fraude opstellen ter bewustmaking van de betrokken medewerkers en begunstigden. Reeds van toepassing

is de deontologische code en klokkenluidersregeling die geldt voor de hele Vlaamse Overheid. Ook het 4-ogenprincipe en de scheiding van functies zal toegepast worden bij het uitwerken van de controleprocedures.

Er zal opleiding voorzien worden voor elk betrokken beleidsdomeinen. Enerzijds zal deze gegeven worden door een externe expert aangaande de waakzaamheid voor fraude en red flags. Daarnaast is er binnen twee beleidsdomeinen reeds veel expertise opgebouwd in het kader van ESF en EFRO over de uitwerking van een frauderisicobeoordeling, het gebruik van Arachne, en meldingen bij OLAF. Deze twee beleidsdomeinen zullen de andere beleidsdomeinen hierin bijstaan

Uit de frauderisicoanalyse (op basis van de EC-risicotool) zullen beheersmaatregelen voortvloeien voor de detectie. Deze zullen worden geïntegreerd in de interne controleprocedures van de betrokken departementen. In deze controleprocedures (eerstelijnscontrole) zal tevens het 4-ogenprincipe toegepast worden. Ook d.m.v. van Arachne kan fraude, corruptie, belangenvermenging... opgespoord worden. Hiertoe zal opleiding voorzien worden. Enerzijds zal deze gegeven worden door een externe expert aangaande de detectie van fraude. Daarnaast is er binnen twee beleidsdomeinen reeds veel expertise opgebouwd in het kader van ESF en EFRO over de uitwerking van een frauderisicobeoordeling, het gebruik van ARACHNE, en meldingen bij OLAF (zie ook preventie hierboven). Externen kunnen vermoeden van fraude e.d. melden via een klachtenprocedure.

De bovenstaande maatregelen zullen door de VAA geauditeerd worden bij de beoordeling van het beheers- en controlesysteem en getest worden op effectiviteit bij de audits op de projecten (zie auditstrategie supra).

Elk beleidsdomein betrokken bij de projecten in het PHV heeft procedures voor onderzoek naar en vervolging/strafrechtelijke gevolgen van fraude, een procedure voor de terugvordering/terugbetaling van overheidssteun en voor de melding bij OLAF (zie infra voor enkele voorbeelden). De adequaatheid en de effectiviteit van deze procedures zal tevens door de VAA worden nagegaan bij de beoordeling van het beheers- en controlesysteem en de audits op de projecten.

Onregelmatigheden worden door de departementen voorkomen, opgespoord en gecorrigeerd volgens deze procedures en zij vorderen onverschuldigd betaalde bedragen terug, evenals eventuele rente wegens laattijdige betaling. Bij vermoeden van onregelmatigheden of fraude kan het departement opdracht geven tot voorlopige opschorting van de uitbetaling van de toegekende steun. Als na grondig onderzoek van het project blijkt dat onregelmatigheden zijn begaan kan het departement beslissen tot definitieve opschorting van de steun en tot terugvordering van de uitgekeerde steun.

Zij stellen de Commissie in kennis van onregelmatigheden die 10.000 EUR aan steun uit de fondsen overschrijden en houden haar op de hoogte van significante vooruitgang van desbetreffende administratieve en gerechtelijke procedures.

Onregelmatigheden kunnen onderverdeeld worden in verschillende categorieën naar gelang ze:

- intentioneel zijn of niet;
- éénmalig zijn of herhaaldelijk;

Fraude in het kader van FHV-dossiers is evenwel niet strafbaar gesteld in de Vlaamse wetgeving. Dus is het generieke strafrecht (Strafwetboek) van toepassing.

Dit betekent dat, indien het departement eventuele fraude of misbruik vaststelt, op basis van het opgemaakte dossier het departement klacht moeten neerleggen bij ofwel het Parket van de Procureur des Konings ofwel bij de onderzoeksrechter.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Elk van de betrokken departementen is verantwoordelijk voor de uitvoering, monitoring en controle binnen zijn beleidsdomein. Dit houdt o.a. in het verzamelen, monitoren en rapporteren van de mijlpalen en streefdoelen, het verzamelen van gegevens van de begunstigden en maatregelen rond corruptie, fraude, belangenvermenging en dubbel-financiering. Te dien einde zal bij elk departement een managementfunctie FHV/VV worden voorzien. Behoudens deze functie organiseert elk departement haar intern beheers- en controlesysteem autonoom. Dit intern systeem dient toe te laten alle projecten FHV/VV binnen de bevoegdheid van het departement op te volgen, en moet voldoen aan volgende punten:

- Controle van de uitvoering in overeenstemming met alle toepasselijke (EU en nationale) wetgeving + rapportering over onregelmatigheden aan coördinerende entiteit;
- Controle en beschrijving verificatiemethode van de mijlpalen en streefdoelen met inbegrip van het auditspoor;
- Voeden rapporteringstool coördinerende entiteit en interne controle van mijlpalen en streefdoelen;
- Verzamelen van gegevens eindbegunstigden en input in monitoringsystemen;
- De input van gegevens opladen in Arachne en resultaten analyseren;
- Voorkomen, opsporen en rechtzetten van corruptie, fraude en belangenconflicten;
- Voorkomen van dubbele financiering met zowel Europese als andere middelen;
- Bekendmaking van de EU-financiering
- Opstellen van betaalaanvraag met ontwerp beheersverklaring en samenvatting uitgevoerde controles;

De persoon die de managementfunctie opneemt, of een van zijn vertegenwoordigers zetelt in de GOM (zie supra).

Dubbelfinanciering

Het departement FB zorgt d.m.v. de monitoringtool die reeds werd opgesteld voor het Vlaamse relanceplan, waarvan de FHV-projecten deel uitmaken, voor de betalingsopvolging, -monitoring en tevens voor het voorkomen van dubbelfinanciering met andere EU-middelen. Zij doet deze controle op dubbelfinanciering in samenwerking met het betrokken departement (zie supra) en de bevoegde managementautoriteiten inzake de Europese structuurfondsen.

c) Waals Gewest

De voornaamste elementen van het intern controlesysteem voor het Waalse luik van het Plan voor Herstel en Veerkracht zullen worden ingegeven door de modaliteiten voor interne controle die gelden voor het operationele EFRO-programma. Die modaliteiten hebben een gunstige audit gekregen en leveren zeer lage foutenpercentages op, namelijk 0,2% voor de rekeningen 19/20.

Centraal niveau

Op basis van de door de Waalse Regering vastgelegde gezamenlijke subsidiabiliteitsregels zal zij via haar directie voor controle van het eerste niveau (DCPN) belast worden met het verrichten administratieve controles op stukken in verband met de uitgaven die de begunstigden hebben aangegeven in het geïntegreerd informaticasysteem Calista.

Het geïntegreerd informaticasysteem (Calista) maakt het mogelijk:

- gegevens op te slaan en te beheren zoals: identificatie van het project, van de begunstigde, gedetailleerd financieel plan ...;
- de financiële gegevens (listing van de verrichte uitgaven, scan van de verantwoordingsstukken, gegevens betreffende de eerstelijnscontrole van stukken) te verzamelen, te registreren en op te slaan;
- de documenten in verband met de overheidsopdrachten en de controle ervan op te slaan (idem voor overheidssteun);
- de documenten in verband met de controles ter plaatse op te slaan en te beheren;
- de documenten ter voorbereiding van de aangifte van beheer te genereren;
- de software voor fraudebestrijding ARACHNE van input te voorzien.

Elke projectdrager dient in Calista driemaandelijks de gegevens in te voeren met betrekking tot elke uitgave die hij verricht in het kader van zijn project evenals alle vereiste verantwoordingsstukken (facturen, betaalbewijzen, ...).

Op Waals niveau wordt overwogen gebruik te maken van de Planisware-software, geparametriseerd om het beheer van plannen, portefeuilles, programma's en projecten mogelijk te maken, met invoering van indicatoren. Het systeem is klaar (de ontwikkelingen zijn voltooid).

Op basis van de door het DCPN gevalideerde subsidiabele uitgaven genereert het computersysteem een declaratie die de begunstigde elektronisch ondertekent en indient bij zijn functionele administratie, die de verschuldigde bedragen zal betalen.

De specifieke maatregelen en procedures ter voorkoming van fraude, corruptie en belangenconflicten zijn:

- regelmatige voorlichting van de begunstigden over hun verplichtingen, reeds in de fase van de projectoproep (correcte boekhouding, overheidsopdrachten, bestaan van verschillende controleniveaus, bewaring van documenten, toepasselijke sancties, enz.)
- duidelijke, begrijpelijke en specifieke subsidiabiliteitsregels
- de volledigheid van de controle op documenten van het eerste niveau ;

- een betrouwbaar en efficiënt geautomatiseerd systeem voor projecttoezicht
- regelmatige verspreiding van informatie onder het personeel over de toepassing van de regels of de ontwikkeling daarvan, met inbegrip van onregelmatigheden en fraude (met name via de in Wallonië opgerichte OLAF-werkgroep)
- de organisatie van studiebijeenkomsten en/of opleidingsdagen over de toepasselijke regelgeving, ook in het kader van de fraudebestrijding;
- strikte naleving door het personeel, als personeelsleden van de Waalse overheidsdienst, van het “Handvest van goed administratief gedrag”, dat met name de beginselen van ethiek en integriteit omvat;
- het gebruik van het instrument voor zelfbeoordeling van frauderisico's (met inbegrip van de jaarlijkse bijwerking ervan), dat het mogelijk maakt op alle niveaus de bestaande risico's te identificeren, rekening houdend met de ingevoerde controlemaatregelen;
- de bepaling van een anti-fraudebeleid;
- de verplichting voor eenieder die bij een procedure voor het plaatsen van een overheidsopdracht is betrokken, om een verklaring te ondertekenen dat er geen belangenconflicten bestaan;
- enz.

Wat betreft het opsporen van gevallen van fraude, corruptie en belangenconflicten:

- zie punt 1 ;
- het opsporen van onregelmatigheden/fraude tijdens controles van documenten of ter plaatse;
- rekening houden met de resultaten van de systeemaudits en de audits van de activiteiten;
- het gebruik van het ARACHNE IT-instrument;

In Wallonië gebruikt de beheersautoriteit van het EFRO ARACHNE sinds het najaar van 2018 in haar programma 14-20. Er zijn een gedetailleerde methodologie en een handleiding voor het gebruik van het instrument, bestemd voor het personeel van de beheersautoriteit, opgesteld. Dit gebruik zal worden hernieuwd voor het programma EFRO 21-27. Het gebruik van het ARACHNE-instrument voor het PHV zal gebaseerd zijn op een driemaandelijks steekproefcontrole om vast te stellen bij welke operaties er een risico van onregelmatigheid, fraude en/of belangenconflicten bestaat. Elke transactie zal meer in detail worden geanalyseerd en, afhankelijk van het geval, kunnen aanvullende maatregelen worden genomen

Op fraude/onregelmatigheden zal toezicht worden gehouden door de OLAF-werkgroep in Wallonië die in het kader van het EFRO-hoofdprogramma is opgericht. Ten onrechte betaalde bedragen zullen worden teruggevorderd via een uitnodiging tot terugbetaling, een ingebrekestelling en, zo nodig, een gerechtelijke procedure.

Onregelmatigheden/fraude worden aan OLAF gemeld overeenkomstig de geldende procedures voor het cohesiebeleid (onderzoek van de ontwerpverslagen over onregelmatigheden door een Waalse OLAF-werkgroep en mededeling aan OLAF via het IMS-computersysteem).

Elk vermoeden van fraude, corruptie of belangenconflict wordt via het IMS-communicatiesysteem ter kennis gebracht van OLAF. Er zij op gewezen dat de Rekenkamerdienst deel uitmaakt van de in Wallonië opgerichte Olaf-werkgroep en dus systematisch en onverwijld op de hoogte wordt gebracht van elk probleem.

Elk vermoeden van fraude zal via het IMS-computersysteem aan OLAF worden gemeld. Het model zal hetzelfde zijn als voor de mainstream programmering van het EFRO.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Het doel van de administratieve verificatie van de functionele administraties is:

- naleving van de bepalingen inzake staatssteun;
- naleving van de regelgeving inzake overheidsopdrachten, met inbegrip van de afwezigheid van belangenconflicten.

Bovendien zijn zij belast met de verificatie ter plaatse, meer bepaald:

- verificatie van de “verrichte dienst” en de overeenstemming ervan met de door de Waalse Regering genomen beslissing;
- nagaan of de originele boekhoudkundige stukken bestaan en of de uitgaven in de boekhouding geboekt zijn (met bijzondere aandacht voor creditnota's);
- nagaan of de begunstigden een projectspecifiek boekhoudsysteem hanteren dan wel een passende boekhoudkundige invoer voor alle verrichtingen in verband met de operatie, onverminderd de nationale boekhoudkundige regels, waarbij ervoor wordt gezorgd dat alle originele bewijsstukken (facturen, offertevragen, betalingsbewijzen, enz.) gedurende de in de Europese regelgeving bepaalde termijnen worden bewaard.

De functionele administraties moeten de resultaten en verslagen van de controles ter plaatse onverwijld in de Calista databank invoeren en zich daarbij houden aan de vooraf vastgelegde formaten.

Dubbele financiering

Om het risico van dubbele betoelaging te voorkomen, zullen de volgende maatregelen worden genomen:

- In zijn steunaanvraag moet de begunstigde al zijn projecten vermelden die andere Europese financiering genieten. Deze verklaring wordt geverifieerd bij de analyse en de selectie van het project;
- Evenzo moet de begunstigde bij het indienen van de uitgaven bij zijn controleur elke andere financieringsbron aangeven.
- De eerstelijnscontrole van de projecten gebeurt door een gecentraliseerde dienst (DCPN) die eveneens zorgt voor de controle van de mede door het EFRO gefinancierde projecten in Wallonië. Dankzij deze centralisatie kan voor elke begunstigde de transversaliteit van de controle worden verzekerd;
- Voor elk geselecteerd project moet de begunstigde, onverminderd de nationale boekhoudkundige regels, hetzij een afzonderlijk analytisch boekhoudsysteem per project

toepassen, hetzij een geschikte boekhoudkundige invoer die de kosten en inkomsten bij projecten met medefinanciering aangeeft;

- De begunstigde moet DCPN daarom een beschrijving van het toegepaste boekhoudsysteem bezorgen om te garanderen dat er geen dubbele betoelaging plaatsvindt;
- Om dubbele betoelaging te vermijden detecteert de elektronische tool CALISTA eveneens automatisch facturen die meer dan eens ingediend zouden zijn;
- De begunstigde moet eveneens alle originele bewijsstukken (facturen, rekening-afschriften, andere documenten, ...) bewaren, evenals een overzicht van de stukken die overeenstemmen met subsidiabele uitgaven in verband met de hierboven bedoelde boekhouding;
- De controles ter plaatse door de functionele administraties en de auditautoriteit zijn eveneens bedoeld om na te gaan of er geen dubbele betoelaging is; daartoe gaan ze enerzijds na of het gehanteerde boekhoudsysteem correct wordt toegepast en anderzijds of de originele bewijsstukken aanwezig zijn;
- Ten slotte maakt de follow-up door de functionele administraties het mogelijk het controlegebied te verruimen tot de andere Waalse financieringsbronnen.

d) Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Centrale niveau

Brussels International zal toezicht houden op de projecten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest die in het kader van dit plan worden gefinancierd op basis van haar ervaring en deskundigheid met het beheer en de controle van de EFRO-programma's en gaat na of de geldende verordeningen worden nageleefd.

Zij zal maatregelen nemen en verificaties uitvoeren ter preventie, detectie en rechtzetting van fraude, corruptie en belangenvermenging, en zij zal instaan voor het opstellen van de Brusselse beheersverklaring

De controlebeginselen die in het kader van het EFRO zijn opgezet, worden beschreven in de "Beschrijving van de beheers- en controlesystemen" die de directie EFRO binnen Brussel Internationaal heeft opgesteld. Ze zullen worden toegepast in het kader van het toezicht op de uitgevoerde projecten en worden aangepast aan de eisen van het plan.

Het beheers- en controlesysteem voor de EFRO-programma's is gebaseerd op verschillende procedures. Er zal ook gebruik worden gemaakt van checklists, verslagen en een computersysteem in aanvulling op dat van de Europese Commissie. Al deze dragers en instrumenten maken het mogelijk de verschillende mogelijke onregelmatigheden (dubbele financiering, realiteit van de operaties, fraude, corruptie, belangenconflicten enz.) alsook de realiteit en de conformiteit van de bereikte resultaten te verifiëren. De beschrijving van het controlesysteem voor het EFRO-programma omvat inzonderheid een beschrijving van de procedures die zal worden aangepast aan de eisen van dit plan. Het personeel dat in het kader van het plan met controles en toezicht wordt belast, zal op de hoogte worden gebracht van de specifieke kenmerken van de FHV (met name wat onregelmatigheden, fraude, corruptie, belangenconflicten en dubbele financiering betreft) en zal gebruik maken van de ontwikkelde procedures en instrumenten.

Brussels International beschikt tevens over een vademecum voor subsidiebegunstigden van het EFRO-programma dat aangepast kan worden in het kader van de FHV teneinde de projectdragers te informeren over hun verplichtingen, onder meer inzake de auditpiste en het ter beschikking houden van alle gegevens en documenten voor eventuele controles, audits, onderzoeken, ..., met inbegrip van deze van de Commissie, ECA, OLAF en EPPO. Ter preventie van onregelmatigheden, fraude, corruptie en/of belangenvermenging, zullen deze onderwerpen aangehaald worden in dit vademecum, met inbegrip van de verplichtingen van de begunstigden inzake mogelijke (financiële) gevolgen bij niet naleving ervan, zoals terugbetaling van de steun.

Brussels International zal ervoor instaan dat de gevraagde gegevens ((eind)begunstigden, (sub)contractanten, ...) beschikbaar zijn, door ze zelf te centraliseren en/of er zich van te verzekeren dat de gegevens beschikbaar zijn bij de projectdragers

De aangeleverde documenten en data worden gecentraliseerd en bewaard. De directie EFRO kan hiervoor gebruik maken van het informatiesysteem dat gebruikt wordt voor het EFRO-programma. De gegevens inzake de eindbegunstigden zullen hierbij verzameld en bijgehouden worden, evenals de gegevens en verantwoordingsstukken voor de monitoring van de doelstellingen, en gegevens en documenten betreffende de verificatie van mogelijke onregelmatigheden.

Brussels International heeft tevens systemen voor de opvolging van auditaanbevelingen in het kader van het EFRO-programma, evenals voor de vraag tot de terugbetaling van onterecht uitgekeerde middelen. De mogelijkheden die bestaan binnen de Belgische staat om criminele activiteiten te vervolgen, staan tot de beschikking van de verschillende autoriteiten.

In het geval ernstige onregelmatigheden, fraude, corruptie en/of belangenvermenging vastgesteld worden, zal het Brussels Gewest overgaan tot een terugbetalingsaanvraag van de onterecht uitbetaalde middelen. Hierbij worden de interne procedures van de Gewestelijke Overheidsdienst Brussel gevolgd. De begunstigde ontvangt de terugbetalingsaanvraag per officiële kennisgevingsbrief.

Het systeem voor evaluatie van het frauderisico dat in het kader van het EFRO-programma van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt toegepast, zal naar analogie ook voor het plan worden gebruikt.

Het in te voeren controlesysteem zal onder meer op de volgende instrumenten en methoden worden gebaseerd:

- Gebruik van Arachne;
- Risicoanalyse van elementen die kunnen wijzen op onregelmatigheden, fraude, corruptie en/of belangenconflicten, met inbegrip op het niveau van overheidsopdrachten;
- Verklaringen op erewoord betreffende de afwezigheid van fraude, corruptie en/of belangenconflicten;
- Preventie- en informatiemaatregelen inzake fraude, corruptie en/of belangenconflicten;
- Analyse van boekhoudkundige documenten, rekeningen en balansen;

- Raadpleging van de beschikbare informatie in het Belgisch Staatsblad, de Kruispuntbank van Ondernemingen en andere gegevensbanken;
- Gebruik van de beschikbare informatie;
- Controles (met inbegrip van reality checks) aan de hand van documenten en ter plaatse.

Toegang tot de onderliggende data voor de Commissie, ECA, OLAF en EPPO zal verzekerd worden. De gegevens zullen ter beschikking gesteld worden via het gewestelijke informatiesysteem. Daarnaast zal ook de eindbegunstigden gevraagd worden de originele documenten te bewaren in elektronische en/of papieren versie en deze ter beschikking te stellen (zie hierboven).

Onregelmatigheden zullen worden gemeld aan de bevoegde controle- en verantwoordelijke auditorganen, de nationale autoriteiten en OLAF. De verklaringen aan OLAF zullen worden afgelegd op basis van de bestaande procedures in het kader van het cohesiebeleid.

De modaliteiten die bestaan binnen de Belgische Staat om criminele activiteiten te vervolgen staan tot de beschikking van de verschillende autoriteiten. Het personeel van de regionale administratie is onderworpen aan artikel 29 van het wetboek van strafrechtelijk onderzoek, dat hen ertoe verplicht elke fraude of verdenking van fraude onverwijld te melden aan de bevoegde openbare aanklager.

Voor elke component en/of hervorming en investering

De interne controle van de in het Plan opgenomen projecten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest behoort tot de verantwoordelijkheid van de sectorale besturen en hun bevoegde kabinetten die belast zijn met de uitvoering ervan. De besturen hebben binnen hun structuren procedures vastgesteld om te voldoen aan hun verplichtingen met betrekking tot de regels inzake overheidsopdrachten, de toekenning van premies en andere procedures in verband met de projecten van het plan. Ze moeten ook voldoen aan de verplichting om alle bewijsstukken met betrekking tot hun project te bewaren, zodat de verschillende controle- en auditinstanties hun taken naar behoren kunnen vervullen.

Dubbelfinanciering

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zal de eindbegunstigden vragen gescheiden rekeningen bij te houden van de inkomsten en uitgaven van hun projecten teneinde dubbele financiering te vermijden en zal hen vragen de informatie inzake de verschillende Europese en andere (regionale, federale ...) financieringsbronnen te verstrekken. Het Brussels Gewest zal op basis van de ter beschikking gestelde en algemeen beschikbare informatie inzake mogelijke financieringen en door andere fondsen gefinancierde projecten, (risico's op) dubbele financiering nagaan. Indien risico's gedetecteerd worden, kunnen de betrokken instanties gecontacteerd worden en gerichte controles uitgevoerd worden, waaronder cross-checks. Een systemische scheiding van financieringsstromen zal verplicht worden opgelegd. Indien dit niet mogelijk blijkt in de boekhouding, zal er gevraagd worden dit apart bij te houden. Elke begunstigde wordt gevraagd in zijn boekhouding de auditpiste van de inkomsten en uitgaven gelinkt aan het project te garanderen en alle relevante informatie en documenten ter beschikking te stellen voor controles op stukken of ter plaatse. Een

netwerk van contactpersonen bij de verantwoordelijke autoriteiten werd opgebouwd en kan eveneens gebruikt worden voor het nagaan van dubbele financiering.

e) Franse Gemeenschap

Dit tweede luik van de strategie voor opvolging en controle wordt toevertrouwd aan het gebruikelijke begrotingsbeheersysteem overeenkomstig artikel 22.1 van de FHV-verordening alsook aan de functionele besturen met de steun van de directie Overheidsopdrachten (DMPA) voor de dossiers die onder het ministerie ressorteren en met de steun van de juridische dienst in verband met de bepalingen inzake overheidssteun.

Centraal niveau

Op basis van de door de regering vastgestelde gemeenschappelijke subsidiabiliteitsregels zal een administratieve controle worden uitgevoerd van de stukken in verband met de uitgaven die de begunstigden hebben aangegeven in het geïntegreerd IT-systeem dat het inzonderheid mogelijk maakt:

- gegevens op te slaan en te beheren zoals: identificatie van het project, van de begunstigde, gedetailleerd financieel plan ...;
- de financiële gegevens (listing van de verrichte uitgaven, scan van de rechtvaardigingsstukken, gegevens betreffende de eerstelijnscontrole van stukken) te verzamelen, te registreren en op te slaan;
- de documenten in verband met de overheidsopdrachten en hun controle op te slaan (idem voor overheidssteun);
- de documenten in verband met de controles ter plaatse op te slaan en te beheren;
- de documenten ter voorbereiding van de beheersverklaring te genereren;
- de software voor fraudebestrijding van input te voorzien.

Elke projectdrager is gehouden de gegevens in te voeren met betrekking tot elke uitgave die hij verricht in het kader van zijn project evenals alle vereiste verantwoordingsstukken.

Op basis van de gevalideerde in aanmerking komende gegevens genereert het IT-systeem een schuldvordering die de begunstigde op elektronische wijze ondertekent en vervolgens indient bij zijn functioneel bestuur dat hem de verschuldigde bedragen zal uitkeren.

Voor elke component en/of hervorming en investering

Naast de naleving van de bepalingen inzake staatssteun en de regelgeving inzake overheidsopdrachten (met inbegrip van controles op de afwezigheid van dubbele subsidiëring van projecten en de afwezigheid van belangenconflicten), zullen de functionele besturen verantwoordelijk zijn voor boekhoudkundige controles en controles ter plaatse, waarbij met name rekening moet worden gehouden met de verificatie van de “geleverde dienst” en de overeenstemming daarvan met het door de regering genomen besluit, maar ook met maatregelen ter voorkoming, opsporing en correctie van eventuele fraude¹⁷, corruptie¹⁸

17 Met name via het begrotingssysteem en de invoering van een unieke en beveiligde database van begunstigden/leveranciers.

18 In het kader van de procedures voor overheidsopdrachten is een aantal richtsnoeren ingevoerd (certificaat van goed gedrag, btw-fraude ...), naast het gebruik van het model van controleverslag betreffende overheidsopdrachten met het oog op het

of belangenconflicten (art. 22, 2, b). Wat preventie betreft, zijn opleidingsmodules en instrumenten voor interne controle ontwikkeld en ter beschikking gesteld van het management en de functionele diensten. Onregelmatigheden worden met name opgespoord via het dubbele controlesysteem voor betalingen: begrotingsvastlegging en vereffening, alsmede het systeem van functiescheiding. In het kader van de procedures voor overheidsopdrachten is ook een aantal richtsnoeren ingevoerd (certificaat van goed gedrag, btw-fraude, enz. Op het niveau van de gunning en uitvoering van overheidsopdrachten wordt het ministerie gecontroleerd door de Inspectie van Financiën (a priori controle) en door de Rekenkamer (a posteriori controle).

Daarnaast wordt ook een interne controle georganiseerd door de Direction des Marchés publics et des achats (DMPA - Directie Overheidsopdrachten en Aanbestedingen), die nagaat of de wettelijke regels worden nageleefd voor alle contracten met een geraamde waarde van meer dan 30.000 euro exclusief BTW (met uitzondering van schoolinfrastructuur), behalve voor uitzonderlijke procedures. Opdrachten die worden gegund op basis van een eenvoudige aanvaarde factuur, zoals bedoeld in artikel 92 van de wet van 17 juni 2016, vallen niettemin niet onder de DMPA, maar er zijn wel sjablonen en toelichtingen beschikbaar voor contractbeheerders. De interne controle wordt uitgevoerd vóór de lancering van het contract en vóór de gunning ervan (dus minimaal 2 controles per contract). De DMPA heeft een valideringsformulier opgesteld dat door de beheerder van de opdracht moet worden ingevuld en bij het dossier moet worden gevoegd, zowel bij de lancering van de opdracht als bij de gunning ervan. De controle wordt ook verricht tijdens de uitvoering van het contract in geval van verlenging of wijziging. Bovendien is een van de taken van het DMPA het plaatsen van gecentraliseerde opdrachten ten behoeve van de functionele diensten van het Ministerie. Ten slotte houdt de Directie Overheidsopdrachten en Aanbestedingen van het MFWB een register van incidenten bij en overweegt zij een FAQ op te stellen die op het intranet zal worden gepubliceerd.

Bovendien wordt het algemene interne-controlesysteem van de organisatie regelmatig beoordeeld door de dienst Interne audit via zijn controlebezoeken, die onder meer betrekking hebben op overheidsopdrachten, subsidieprocedures en boekhoudsoftware.

In geval van onregelmatigheden of verduistering van middelen worden systematisch gerechtelijke stappen ondernomen om de verduisterde middelen terug te vorderen. Indien onregelmatigheden worden vastgesteld, zullen deze aan OLAF worden gemeld.

Aan de volgende specifieke vereisten moet a priori worden voldaan:

- regelmatig nagaan of de verstrekte financiering naar behoren is gebruikt overeenkomstig alle toepasselijke voorschriften en of alle maatregelen naar behoren zijn uitgevoerd overeenkomstig alle toepasselijke voorschriften (artikel 22(2)a) van voornoemde verordening);
- elke betalingsaanvraag vergezeld doen gaan van een beheersverklaring, waarin wordt gegarandeerd dat de middelen voor de gestelde doelen zijn gebruikt, dat de informatie volledig, accuraat en betrouwbaar is en dat de controlesystemen de nodige garanties bieden, alsmede van een samenvatting van de audits (art. 22(2)(c))¹⁹;

---

rapporteringsproces van de lidstaten zoals bedoeld door richtlijnen 2014/23/EU, 2014/24/EU en 2014/25/EU.

19 Voor dit punt zal, indien nodig, ook een beroep worden gedaan op de Autoriteit voor certificering van de structurele fondsen

- gegevens verzamelen over de uiteindelijke begunstigden van de fondsen (artikel 22(2)d));
- toegang verlenen tot de gegevens en meewerken aan onderzoeken van de Commissie, OLAF, de Rekenkamer en, in voorkomend geval, de EPPO (artikel 22(2)e));
- registers bijhouden overeenkomstig artikel 132 van het Financieel Reglement (artikel 22(2)f)). Aan de lidstaten wordt ook gevraagd gebruik te maken van het enkele instrument voor datamining en risicoscoring dat de Commissie ter beschikking stelt (artikel 22(4)).

Er zal ook een geïntegreerde gegevensbank worden opgezet voor het centraliseren van de gegevens over de uitgaven die in het kader van de geselecteerde projecten zijn gedaan, samen met alle nodige bewijsstukken (facturen, betalingsbewijzen enzovoort).

A priori is het de taak van elke projectdrager om de vereiste informatie in dit instrument in te voeren.

Deze gegevensbank zal het meer bepaald mogelijk maken:

- gegevens op te slaan en te beheren zoals: identificatie van het project, van de begunstigde, gedetailleerd financieel plan ...;
- de financiële gegevens (listing van de verrichte uitgaven, scan van de rechtvaardigingsstukken, gegevens betreffende de eerstelijnscontrole van stukken) te verzamelen, te registreren en op te slaan;
- de documenten in verband met de overheidsopdrachten en hun controle op te slaan (idem voor overheidssteun);
- de documenten in verband met de controles ter plaatse op te slaan en te beheren;
- de documenten ter voorbereiding van de beheersverklaring te genereren;
- de software voor fraudebestrijding Arachne van input te voorzien.

In dit verband zijn de eerste contacten gelegd met de SPW (Waals Gewest), die momenteel werkt aan de ontwikkeling van een dergelijke gegevensbank (het zogenaamde “CALISTA”-project). Onder voorbehoud van technische verificatie en, indien nodig, aanvullende specifieke ontwikkelingen zou een mutualisering van het instrument voor de Federatie Wallonië-Brussel kunnen worden opgezet.

Bovendien zal onze boekhoud- en begrotingssoftware (SAP) een centrale rol moeten spelen bij het toezicht op de uitgaven en zullen de mogelijke verbindingen tussen de geïntegreerde gegevensbank en deze software moeten worden gemobiliseerd.

Dubbele financiering

Aan de eindbegunstigden zal worden gevraagd informatie te verstrekken over de verschillende zowel Europese als andere (gewestelijke, federale ...) financieringsbronnen. De risico's van dubbele financiering zullen op basis van deze beschikbare informatie worden onderzocht door de eerstelijnscontrole (functionele besturen), meer bepaald via de subsidiëeringsvoorwaarden en de controle van de stukken en via het ingevoerde

begrotingssysteem. Zo er risico's worden geïdentificeerd, zal er contact worden opgenomen met de bevoegde autoriteiten en kunnen er gerichte controles plaatsvinden.

f) Duitstalige Gemeenschap

Centrale niveau

De eerstelijnscontrole van de maatregelen in de Duitstalige Gemeenschap wordt verzekerd door een controlecel binnen de dienst Gewestelijke ontwikkeling van het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap.

De controlecoördinator voor de DG staat aan het hoofd van de eenheid voor toezicht en rapportage. Hij/zij is een (statutair of contractueel) personeelslid van het ministerie van de DG, dat is aangesteld in een rang van ten minste niveau II+. Hij/zij maakt deel uit van de afdeling Regionale ontwikkeling, eenheid EU-programma's en structuurfondsen. De functiebeschrijving en het aanstellingsbesluit zijn gevalideerd door de regering van de DG (regeringsbesluit van 8 april 2021)

De coördinator neemt een centrale plaats in. Zijn rol is geoptimaliseerd omdat hij:

- Lid is van dezelfde administratieve eenheid als de "controle"-eenheid (MDG)
- Afgevaardigde is van de DG in het Interfederaal Toezichtscomité
- Lid is van het Toezichtscomité van de FHV in de DG (FHV-Begleitausschuss)

Dit stelt hem in staat informatie van de basis (projectleiders) en van het federale niveau (ITC) te centraliseren en door te geven. Hij houdt een overzicht van de processen van controle, beheer en ondersteuning van de FHV.

Deze controlecel bij het ministerie is belast met de volgende taken:

- verificatie van de schuldvorderingen
- controle van 100% van de uitgaven (daar het plan voor 100% door de EU wordt gefinancierd) op basis van de originele facturen
- controle van de volledigheid van de verschillende handelingen en verplichtingen van de projectdrager (systematische checklist)
- controlerapporten opstellen
- archivering van diverse kaderdocumenten van projecten (overeenkomsten, activiteitenverslagen, verslagen van toezichtcomités ...)

De met de FRR belaste ambtenaren maken deel uit van het personeel van het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap, en zijn onderworpen aan een statuut en regels eigen aan overheidsdiensten.

De twee FHV-eenheden (rapportage/administratief toezicht en controle) maken deel uit van het departement "Regionale ontwikkeling", eenheid "EU-programma's en structuurfondsen" van het ministerie. Het beheer van en het toezicht op de programma's van het ESF, INTERREG en LEADER in de DG worden uitgevoerd door dezelfde dienst, onder verantwoordelijkheid van de afdelingsdirecteur.

- De nabijheid van collega's die soortgelijke functies vervullen in andere EU-fondsen, versterkt de capaciteiten op het gebied van management, vraagstelling en aandacht. Het maakt een directe, interne confrontatie van vragen mogelijk met andere personeelsleden die op hetzelfde werkterrein gespecialiseerd zijn.
- Alle personeelsleden van het ministerie volgen een interne basisopleiding, die met name modules omvat over bestuursrecht, overheidsfinanciën en wetgeving inzake overheidsopdrachten.
- Het ministerie volgt een logica van permanente opleiding van zijn personeel. Deelname aan relevante en specifieke cursussen voor de uitgeoefende functie (bijv. fraudebestrijding, staatssteun, enz.) wordt sterk aangemoedigd - ongeacht of het verzoek uitgaat van het personeelslid zelf of van zijn hiërarchie.
- Het personeel dat zich bezighoudt met het FHV-beheer kan ook een beroep doen op de financiële deskundigen van het departement 'Financiën en Begroting', alsmede op de juridische deskundigen van het departement 'Plaatselijke Besturen en Kanselarij'.
- Zo de uitvoering van een project rechtstreeks wordt gedragen door een departement van het ministerie, blijft de indiening van de schuldvorderingen beperkt tot een vereenvoudigd aanvraagformulier dat een lijst met referenties²⁰ bevat van de in aanmerking komende uitgaven.
- De cel Controle steunt op het interne systeem voor referencing, archivering en beheer van de – zowel financiële als administratieve – dossiers om snelle, beveiligde en gestructureerde toegang te garanderen tot de gegevens die ressorteren onder de RRF.

De door de cel Eerstelijnscontrole opgemaakte documenten zijn gebaseerd op gestandaardiseerde modellen die worden geleverd door de EC of het interfederaal opvolgingscomité. Zo deze modellen niet door een hogere overheid worden opgelegd, stelt de cel de inhoud ervan zelf vast op basis van EU-verordening 2021/241. Deze gestandaardiseerde documenten – of ten minste hun inhoud – worden als bijlage toegevoegd aan het Handboek van procedures in verband met het beheer van de FHV.

Het ministerie van de Duitstalige Gemeenschap kan binnen het kader van zijn bevoegdheden als toezichtautoriteit controles ter plaatse (laten) uitvoeren. De cel Rapportering en Administratieve opvolging is belast met de keuze van de betrokken dossiers. Deze keuze is willekeurig of wordt gemaakt op basis van vastgestelde risico's.

In dit geval gaat het erom de "fysieke" realiteit van de aangegeven en tijdens de controle van het eerste niveau aanvaarde uitgaven te verifiëren.

Een checklist voor controle alsmede de precieze procedure en sancties die van toepassing zijn wanneer een onregelmatigheid wordt ontdekt, worden in detail beschreven in het Handboek van procedures in verband met het beheer van de FHV.

Elk project wordt tijdens de uitvoering aan ten minste één controle ter plaatse onderworpen. Bij de uitvoering van deze controles zal rekening moeten worden gehouden met het specifieke karakter van elk project.

---

20 Referenties van het beheersysteem SAP.

De bevindingen van deze controles maken deel uit van de volgende beheersverklaring.

Ter bestrijding van fraude, belangenconflicten en corruptie voorziet het beheers- en controle-systeem van de Duitstalige Gemeenschap in de volgende structurele en ad hoc-maatregelen:

Structurele maatregelen:

- Elke projectfiche wordt vooraf gecontroleerd en elke schuldvordering wordt achteraf gecontroleerd om eventuele risico's vast te stellen. De volgende factoren zijn van toepassing om de risico's te definiëren: bedrag van de subsidie, projectdrager (bv. subsidie uit andere Europese fondsen, ervaring met eerdere controles), soort uitgaven (inachtneming van de regels inzake overheidsopdrachten).
- De meeste projecten in de Duitstalige Gemeenschap worden uitgevoerd door instellingen van openbaar nut. Tijdens het onderzoek van het project wordt de status van de indienende organisatie nagegaan (rechtsvorm, status van de publicaties in het Belgisch Staatsblad, vergelijking met de ervaringen van andere departementen van het ministerie).
- Alle door het ministerie geïnitieerde betalingen zijn onderworpen aan het decreet houdende het financieel reglement van de Duitstalige Gemeenschap van 25 mei 2009. Dit omvat verschillende stappen in het betalingsproces: verificatie van de feitelijke juistheid van een betalingsopdracht; bevestiging van de betalingsopdracht door de ordonnateur; daadwerkelijke betaling na verificatie door de rekenplichtige van het departement Financiën en Begroting. Er is dus een duidelijke scheiding van taken tussen de vaststelling van het recht en de daadwerkelijke betaling. Bij het proces zijn verschillende mensen in twee verschillende departementen betrokken. Het boekhoudsysteem SAP houdt rekening met deze scheiding van taken en registreert alle processtappen in het elektronische systeem, zodat transparantie en controle achteraf te allen tijde gewaarborgd zijn. De beheers- en auditautoriteiten hebben toegang tot dit boekhoudsysteem om de nodige controles te kunnen verrichten.
- Het personeel van de beheersautoriteit kan een beroep doen op de financiële deskundigen van het departement Financiën en Begroting en op de juridische deskundigen van het departement Plaatselijke Besturen en Kanselarij. Bovendien krijgen de personeelsleden de kans opleidingen te volgen over onderwerpen zoals "fraudebestrijding".

Ad-hocmaatregelen:

- Elke kennis van fraude, hetzij als gevolg van controles door andere departementen van het ministerie, hetzij door meldingen aan OLAF, hetzij door onderzoeken van het parket, moet aanleiding geven tot een onderzoek van de mate waarin de FHV-begunstigden hierbij betrokken kunnen zijn. In geval van bevestiging worden verdere controles verricht, zo nodig ook van reeds verrichte betalingen. Er worden controles ter plaatse uitgevoerd.
- Hetzelfde geldt voor klachten: de beheers- en controleautoriteit bestudeert het dossier, neemt contact op met de toezichthoudende autoriteit en/of de betrokken instelling en voert zo nodig controles ter plaatse uit.
- Indien de beheers- en controleautoriteit in het kader van haar eigen controles fraude vermoedt, voert zij aanvullende controles uit. Daarbij kan zij ook overleg plegen met andere departementen. Zo het vermoeden wordt bevestigd, wordt onmiddellijk een

betalingstop ingesteld voor alle FHV-projecten binnen de instelling. Bovendien worden de betrokken uitgaven onmiddellijk teruggevorderd. Naargelang de aard en de omvang van de vermoede fraude wordt ook kennisgeving gedaan aan het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) en het parket. Ook hier kan er worden samengewerkt met het departement Plaatselijke Besturen en Kanselarij.

Naast de jaarlijkse certificering door de Rekenkamer beschikt het Ministerie van de Duitstalige Gemeenschap over een efficiënt intern controlesysteem, overeenkomstig de richtlijn INTOSAI GOV 9100, dat permanent door een externe controleur wordt gecontroleerd en aan de hand van zijn opmerkingen verder wordt ontwikkeld. Met deze controle-instrumenten is de administratie in staat het risico van fouten en fraude tot een minimum te beperken.

Informatie over onregelmatigheden, de toegepaste correctiemaatregelen en mogelijke fraude wordt meegedeeld via:

- Verslagen over de besluiten van het Begeleidingscomité
- Beheersverklaringen gekoppeld aan betalingsverzoeken
- OLAF-vragenlijst (jaarlijks PIF rapport)

Als de correctie van financiële aard is, wordt een terugvorderingsprocedure gestart (systematisch voorzien: decreet betreffende het financieel reglement van de Duitstalige Gemeenschap van 25 mei 2009 alsook de procedurehandleiding IKS (Internes Kontrollsystem).

De twee FHV-cellen (rapportering/administratieve opvolging en controle) en de auditautoriteiten (het Interfederaal Korps van de Inspectie van Financiën) hebben toegang tot het SAP-systeem om de financiële controles uit te voeren die zij noodzakelijk achten.

Elke kennis van fraude, hetzij door controles van andere diensten van het ministerie, hetzij door meldingen aan OLAF, hetzij door onderzoeken van het Openbaar Ministerie, leidt tot een onderzoek van de mate waarin de FHV-begunstigden hierbij betrokken kunnen zijn. In geval van bevestiging worden verdere controles verricht, zo nodig ook van reeds verrichte betalingen. Er worden controles ter plaatse uitgevoerd.

Hetzelfde geldt voor klachten: de beheers- en controleautoriteit bestudeert het dossier, neemt contact op met de toezichthoudende autoriteit en/of de betrokken instantie en voert zo nodig controles ter plaatse uit.

Als de beheers- en controleautoriteit bij haar eigen controles fraude vermoedt, voert zij aanvullende controles uit. Daarbij kan zij ook andere diensten raadplegen. Indien het vermoeden wordt bevestigd, zal onmiddellijk een betalingsstop worden ingesteld voor alle FHV-projecten van de organisatie. Bovendien zal voor de betrokken uitgaven onmiddellijk tot terugvordering worden overgegaan. Naar gelang van de aard en de omvang van de vermoede fraude zal ook het Europees Bureau voor fraudebestrijding (OLAF) en het Openbaar Ministerie in kennis worden gesteld.

De eenheid voor rapportering en administratieve opvolging werkt de voortgang van de maatregelen (milestones en targets) en de door de EG voor projecten in DG verwachte gestandaardiseerde gegevenscategorieën regelmatig bij in het geautomatiseerde

toezichtinstrument van de FHV (dat door het federale niveau wordt verstrekt). Ze steunt op het interne systeem voor verwijzing, archivering en dossierbeheer - zowel financieel als administratief - om een snelle, veilige en gestructureerde toegang tot FHV-gegevens te waarborgen. Zo maakt de DG standaard gebruik van Office 365 en SAP IT-omgevingen.

Indien nodig gebruikt de beheers- en controleautoriteit het ARACHNE-instrument. Tot dusver maakt de DG in het kader van het ESF-beheer nog geen gebruik van ARACHNE. De omvang van het beheerde gebied in combinatie met het geringe aantal dossiers en de grondige kennis van de begunstigden die betrokken zijn bij de Europese medefinanciering die onder onze bevoegdheid valt, rechtvaardigen deze stand van zaken: de controles op het eerste niveau en de controles ter plaatse maken het reeds mogelijk de risico's van fraude, onregelmatigheden, belangenconflicten op te sporen en te inventariseren.

Voor elke component en/of hervorming en investering

De specifieke uitvoeringsmodaliteiten worden vastgesteld in overeenkomsten tussen de regering van de Duitstalige Gemeenschap en de RRF-begunstigden (projectdragers). Voor elk project wordt een bijzondere overeenkomst opgesteld waarin de verplichtingen van beide partijen worden vastgesteld in verband met financiering, uitvoering (mijlpalen en doelen), administratieve termijnen, beroep, verplichting inzake rapportering en gegevensverzameling ...

Dubbele financiering

De volgende mechanismen worden ingesteld om dubbele financiering van FHV-maatregelen door andere Europese of regionale fondsen uit te sluiten:

- De twee FHV-cellen (rapportering/administratief toezicht en controle) maken deel uit van het departement Gewestelijke ontwikkeling van het ministerie. Het beheer van en het toezicht op de programma's van het ESF, INTERREG en LEADER in de Duitstalige Gemeenschap worden uitgevoerd door dezelfde dienst, onder verantwoordelijkheid van de directrice van het departement. De regelmatige uitwisseling van informatie tussen collega's maakt het mogelijk te weten of een projectdrager zijn project reeds door andere Europese programma's heeft laten financieren. In geval van twijfel garandeert dit een snelle en directe toegang tot informatie over andere financieringen.
- De eerste beoordeling van de projectfiches maakt het mogelijk het actieterrein te identificeren en het aan een specifiek programma te koppelen.
- Het interne beheerssysteem (SAP) van het ministerie geeft rechtstreeks toegang tot informatie over gesubsidieerde projecten en begunstigden. In geval van twijfel is een zoekopdracht of vergelijking rechtstreeks via SAP mogelijk.
- Om dubbele subsidiëring te voorkomen wordt aan de projectdragers gevraagd alle originele facturen die ze krachtens de FHV willen indienen, van een stempel/etiket te voorzien. Dit stempel geeft de FHV-financiering aan en, indien van toepassing, het percentage kosten van het FHV-project. Daar 100% van de bedragen door de FHV wordt gedekt, komen alleen originele facturen, voorzien van een stempel/etiket, in aanmerking. De correcte toepassing wordt gecontroleerd tijdens de eerstegraadscontrole en tijdens de controles ter plaatse.

- Indien nodig maakt de beheers- en controleautoriteit gebruik van het instrument Arachne.

6.2. Audit

Auditdoelstellingen

De verrichte audits zullen tot doel hebben om de naleving van de bepalingen van artikel 22, paragraaf 1, van de verordening nr 2021/241 van 12 februari 2021 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit na te gaan. Daar de Lidstaten door dit artikel aangemoedigd worden om het beheer en de controle van de FHV in hun respectievelijke nationale internecontrolesystemen in te bouwen, zal de auditaanpak van toepassing op elke Entiteit ontwikkeld worden door de bevoegde Auditautoriteiten, in functie van de specificiteiten van het door de betrokken Entiteit opgericht systeem, maar mits naleving van de algemene doelstellingen vastgelegd door bovenvermeld artikel 22, paragraaf 1, en in het licht van de bepalingen van artikel 22, paragraaf c), i), betreffende de inhoud van de beheersverklaringen. Het zekerheidsmodel zal steunen op een combinatie tussen systeemaudits en projectaudits. De gedetailleerde auditstrategie in elke entiteit zal uiterlijk één maand na de indiening van het plan bij de Europese Commissie worden gespecificeerd.

Aanduiding van de externe auditororganen

Instanties die in het kader van de FHV optreden als auditinstanties zijn de organen die reeds als Auditautoriteiten voor de Europese Fondsen onder gedeeld management tussenkomen (EFRO, ESF, AMIF, ISF, FEAD), met name:

- Voor de Federale Staat, de Franstalige Gemeenschap, de Duitstalige Gemeenschap, het Brussels-Hoofdstedelijk Gewest en het Waalse Gewest: het interfederale Korps van de Inspectie van Financiën
- Voor de Vlaamse Overheid: de Vlaamse Auditautoriteit, auditorgaan dat door een Inspecteur van Financiën krachtens het Besluit van de Vlaamse Regering van 30 november 2007 geleid wordt.

Hun formele aanduiding zal aan de hand van een beslissing van de Ministerraad of bevoegde Regering gebeuren en/of via de afsluiting van een bestuursovereenkomst. Bij beslissing van de Vlaamse Regering van 26 februari 2021 werd de Vlaamse Auditautoriteit reeds aangeduid om de audit inzake FHV te organiseren en uit te voeren.

Organisatieprincipes

Onafhankelijkheid

In toepassing van artikel 51 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten stellen de Inspecteurs van Financiën hun verslagen op in volle onafhankelijkheid. Die onafhankelijkheid wordt noch versterkt door hun statuut, zoals geregeld door het KB van 28 april 1998. Elke van hen staat borg voor de functionele onafhankelijkheid van de Auditcel die hij/zij leidt.

Wat de Vlaamse Auditautoriteit betreft wordt deze geleid door een inspecteur van Financiën geaccrediteerd bij de Vlaamse Regering. Als Vlaamse Auditautoriteit is hij niet alleen onafhankelijk naar verslagen toe, maar ook naar organisatie van zijn dienst en de werking ervan. De auditoren zijn onafhankelijk van de rest van de Vlaamse Administratie en staan onder direct hiërarchische gezag van de Vlaamse Auditautoriteit.

Het Interfederaal Korps van de Inspectie van Financiën zal erover waken dat het principe van functiescheiding gerespecteerd wordt in het kader van de verschillende haar toegewezen bevoegdheden.

Gezag en auditmandaat

Voor projecten en werkzaamheden uitgevoerd door de centrale diensten van de verschillende entiteiten, zal elke Auditautoriteit toegang hebben tot alle dossiers en alle archieven van het departement en ontvangt hij van de diensten alle inlichtingen die hij vraagt. Wat projecten uitgevoerd door andere types van actoren betreft verbinden de regeringen zich ertoe dat de Auditautoriteiten toegang hebben tot alle informatie, gegevens en ander verantwoordingsstukken.

Administratieve capaciteit

De Vlaamse auditautoriteit werd opgericht bij het besluit van de Vlaamse Regering van 30 november 2007. Deze wordt geleid door een van de inspecteurs van financiën geaccrediteerd bij de Vlaamse Regering.

Het beheer en de audit van FHV vormen een “ sui generis ” omgeving, waarop de aanpak die van toepassing is op de fondsen onder gedeeld beheer niet rechtstreeks toepasbaar is. Om de uitwisseling van goede praktijken tussen Auditautoriteiten, de ontwikkeling van geproportioneerde methodologieën en de behandeling van mogelijke problemen te vergemakkelijken zal een Comité van de Auditautoriteiten opgericht worden. Dit Comité zal voorgezeten worden door de Korpschef (a.i.) van de Inspectie van Financiën. Dit Comité zal geen instructies kunnen geven aan de verschillende Auditautoriteiten maar zo veel mogelijk streven naar een harmonisering van de methodes.

De Regeringen verbinden zich ertoe om, in overleg met de Auditautoriteiten, de nodige middelen ter beschikking te stellen, onder nog nader te bepalen modaliteiten.

7. Communicatie

In **Verordening** (EU) 2021/241 tot instelling van de herstel- en veerkrachtfaciliteit staat dat:

“The recipients of Union funding shall acknowledge the origin and ensure the visibility of the Union funding (...) by providing coherent, effective and proportionate targeted information to multiple audiences, including the media and the public” (art. 34(2)).

De **richtsnoeren** van de Europese Commissie voegen daaraan toe dat de lidstaten wordt verzocht in hun RRP een overzicht te geven van hun nationale communicatiestrategie om ervoor te zorgen dat het publiek zich bewust is van de EU-financiering.

De lidstaten wordt verzocht in hun strategie de volgende elementen op te nemen

- Meer bekendheid geven aan de bijdrage van de FHV aan het herstel van Europa en de tweeledige groene en digitale overgang in het bijzonder, op project- en lidstaatniveau. [...]
- Bij alle communicatieactiviteiten op project- en lidstaatniveau moet het EU-embleem met de financieringsvermelding "gefinancierd door de Europese Unie - NextGenerationEU", zoals overeengekomen in de verordening, op passende en opvallende wijze worden weergegeven.
- Meedelen wanneer hun definitieve PHV is goedgekeurd en welke andere mijlpalen daarna zijn bereikt. De strategie moet een ontwerp bevatten van een communicatieplan voor de goedkeuring van het PHV, dat als leidraad kan dienen voor toekomstige communicatieactiviteiten.
- Oprichting van één webruimte met informatie over hun PHV en aanverwante projecten. Hun definitieve PHV op deze webruimte publiceren en de specifieke weblink vooraf aan de Commissie meedelen.
- Geef aan welke soorten projecten de lidstaten actiever willen bevorderen en bekendmaken en waarvoor een gecoördineerde communicatie met de Commissie zou worden overwogen.

Elke entiteit blijft verantwoordelijk voor haar eigen communicatie. Elke entiteit respecteert in haar communicatie de vereisten van de Verordening en de richtsnoeren van de Commissie.

Rekening houdend met de verplichtingen van de Verordening en de richtsnoeren van de Commissie, en overeenkomstig bovengenoemd beginsel, coördineren de entiteiten hun werkzaamheden om een consistente communicatie met het publiek te waarborgen. Deze coördinatie houdt twee dingen in:

a) Oprichting van een website/tool voor de monitoring van het PHV:

De website zal beschikbaar zijn in de drie landstalen (FR, NL, DE) en in het Engels. Ze moet de gebruikers in staat stellen de maatregelen van het plan gemakkelijk te visualiseren per thematische as, component, regio/provincie, en bevoegde overheid.

De website zal dynamisch worden bijgewerkt met informatie over de uitvoering van de maatregelen van het PHV die in het interfederaal toezichtcomité wordt gedeeld. Alle

andere informatie betreffende een project dat verband houdt met het herstel, maar niet in het PHV is opgenomen, kan op verzoek van een bevoegde autoriteit aan het kabinet van de staatssecretaris voor Relance en Strategische Investeringen worden toegezonden.

De website moet een eigen visuele identiteit hebben, die ook voor communicatiedoeleinden wordt gebruikt (bv. in monitoringverslagen). Dit omvat een logo en een kleur/ontwerpsjabloon. De andere grafische elementen die in het kader van deze opdracht worden ontwikkeld, kunnen op verzoek aan de gefedereerde entiteiten worden verstrekt in het kader van hun communicatie.

b) Gecoördineerde acties:

Waar gewenst kunnen de verschillende entiteiten gemeenschappelijke evenementen organiseren.

IV.

Globale impact

1. Meer economische, sociale en institutionele veerkracht opbouwen

1.1. Macro-economische¹ en sociale vooruitzichten

Op macro-economisch vlak is het Belgische bbp in 2020 minder sterk gedaald (-6,2 %) dan dat van de eurozone (-6,8 %), zodat een minder uitgesproken inhaalbeweging wordt verwacht in 2021 (4,1 %, tegenover 4,4 % voor de eurozone) en in 2022 (3,5 %, tegenover 4 % voor de eurozone). Tijdens de periode 2023-2026 zou de economische groei zowel in België als in de eurozone uitkomen op gemiddeld 1,4 % per jaar. Het internationale conjunctuurherstel na de coronarecessie geeft een impuls aan de Belgische uitvoer in 2021 en 2022. De uitvoergroei zou vanaf 2023 echter vertragen in lijn met de invoervraag van de handelspartners. De forse toename van de gezinsspaarquote in 2020 gevolgd worden in 2021 en 2022 door een inhaalbeweging van de particuliere consumptie. Vanaf 2023 zou het evenwel opnieuw een groeiritme moeten vertonen dat vergelijkbaar is met dat van het reëel beschikbaar inkomen en bijgevolg gematigder is. Verwacht wordt dat de bedrijfsinvesteringen pas in 2022 een inhaalbeweging zullen inzetten. De invoergroei blijft naar verwachting vrij duurzaam, waardoor de bijdrage van de netto-uitvoer tot de economische groei over de gehele projectieperiode negatief blijft.

De Belgische inflatie, gemeten aan de hand van het nationale indexcijfer van de consumptieprijzen, viel terug tot 0,7 % in 2020 als gevolg van lagere energieprijzen. Deze laatste zullen naar verwachting weer op een veel hoger niveau komen te liggen en het economisch herstel zal naar verwachting ook de onderliggende inflatie aanwakkeren². Bovendien oefent de geplande verhoging van de accijnzen op tabak tot 2024 een opwaartse druk uit op de totale inflatie. Deze laatste moeten derhalve tot 1,3 % opleveren in 2021 en verder aantrekken tot 1,8 % in 2026.

Op basis van voorlopige ramingen zijn de brutolonen vóór indexering in 2020 met 2,7 % gestegen. Slechts 0,5 % wordt verklaard door conventionele loonsverhogingen; 2,1 % wordt onder meer verklaard door de daling van het aandeel van de slecht betaalde banen in de totale werkgelegenheid tijdens en na de lockdowns; en 0,1 % is het resultaat van eenmalige stimuleringspremies voor het zorgpersoneel. Rekening houdend met de sociale akkoorden, de traditionele loondeterminanten (productiviteit, werkloosheidsgraad, fiscaliteit) en de starheid van de loonvorming, zou de groei 0,8 % bedragen in 2021³ en gemiddeld 0,9 % per jaar over de periode 2022-2026¹⁵⁶.

1 Planbureau (2021), *Economische vooruitzichten 2021-2026*, februari:

2 Inflatie gemeten exclusief voedings- en energieproducten, waarvan de prijzen bijzonder volatiel zijn

3 Bij deze prognose voor de ontwikkeling van de brutolonen in 2021 is geen rekening gehouden met de beperkingen die de toepassing van de Loonwet zou kunnen opleggen aan de marge voor verhogingen van de brutolonen (maximaal 0,4 % voor de jaren 2021 en 2022 samen).

De door het coronavirus veroorzaakte recessie maakte vorig jaar een abrupt einde aan een periode van vijf opeenvolgende jaren van bijzonder sterke groei van de werkgelegenheid. De initiële schok op de activiteit werd grotendeels opgevangen door een sterke afname van de gemiddelde arbeidsduur, maar leidde toch ook meteen tot aanzienlijk banenverlies. Als jaarlijks gemiddelde bleef de krimp van de werkgelegenheid vorig jaar echter beperkt tot -0,1 %, maar dit jaar neemt de daling sterk toe (-0,6 %), en dit naarmate de beschermingsmaatregelen, zoals tijdelijke werkloosheid voor werknemers en het overbruggingsrecht voor zelfstandigen, geleidelijk op hun einde lopen. De binnenlandse werkgelegenheid trekt aan in de loop van 2022, wat leidt tot een vrij bescheiden groei dat jaar (+0,6 %) en een forsere toename in de periode 2023-2024 (+0,9 % per jaar). Naar het einde van de projectieperiode ebt de dynamiek van de economische activiteit weg, zodat de werkgelegenheidsgroei afzwakt tot 0,7 % in 2025 en 0,6 % in 2026. Over de hele periode 2021-2026 zou de werkende beroepsbevolking toenemen met 154 000 personen, of gemiddeld met 26 000 personen per jaar. Het aantal werknemers in de privésector zou met 98 000 toenemen, het aantal zelfstandigen met 37 000 en de werkgelegenheid bij de overheid met 19 000. De werkgelegenheidsgraad (definitie Eurostat; 20-64 jaar) zou van 70,5 % in 2019 dalen tot 70,0 % in 2021, maar zou vervolgens opnieuw geleidelijk stijgen tot 72,0 % in 2026.

De toename van het aantal werklozen bleef vorig jaar beperkt tot 11.000 personen, ook door de uiterst zwakke groei van de beroepsbevolking, als gevolg van de tijdelijke opdroging van de migratiestromen en van het feit dat vooral onder jongeren een aantal personen zich genoodzaakt zag tijdelijk afstand te nemen van de arbeidsmarkt. Verwacht wordt echter dat de werkloosheid dit jaar sterk zal stijgen (+48.000 personen) en volgend jaar nog iets meer (+5.000 personen) naarmate de beroepsbevolking een herstelbeweging inzet. In de periode 2023-2024 daalt de werkloosheid gevoelig (-29.000 personen per jaar), voornamelijk onder impuls van de versnelling in de werkgelegenheidsgroei. Deze daling wordt tegen het einde van de projectieperiode aanzienlijk afgezwakt (tot -5.000 personen in 2026), naarmate de groei van de werkgelegenheid vertraagt en die van de beroepsbevolking versnelt na de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd van 65 tot 66 jaar. De werkloosheidsgraad stijgt van 8,9 % in 2019 tot 10,0 % in 2022 en daalt vervolgens tot 8,5 % tegen 2026, wat lager is dan vóór de gezondheidscrisis.

Het financieringstekort van de gezamenlijke overheid voor 2020 wordt geraamd op 9,7 % van het bbp, tegenover 1,9 % van het bbp in 2019. Vanaf 2021 neemt het overheidstekort aanzienlijk af als gevolg van het economisch herstel en het geleidelijk verdwijnen van de tijdelijke uitgaven om reden van de gezondheidscrisis. Het financieringssaldo wordt geraamd op 7,0 % van het bbp in 2021 en op ongeveer 5,0 % van het bbp over de periode 2022-2026. De overheidsschuld stijgt van 98,1 % van het bbp in 2019 tot 114,8 % in 2020 en 122,6 % in 2026. Deze projectie bij ongewijzigd beleid houdt rekening met de concrete beslissingen die bekend zijn op de afsluitingsdatum van de projectie, met name die van het federale regeerakkoord (met uitzondering van de 'variabele inspanning'). Er wordt geen rekening gehouden met de investeringsprojecten en relanceplannen die door de verschillende beleidsniveaus worden voorbereid in het kader van het Belgische Plan voor Herstel en Veerkracht.

Deze vooruitzichten zijn omgeven door tal van onzekerheden. Het economisch herstel op korte termijn is afhankelijk van de snelheid waarmee de pandemie onder controle kan worden gebracht, en bijgevolg van het vaccinatietempo. Een andere onzekerheid is de omvang van de structurele economische gevolgen van de pandemie op middellange termijn. Een positief risico verbonden aan deze vooruitzichten is dat ze geen rekening houden met de gunstige impact die de FHV via de nationale herstelplannen kan hebben op de economieën van de lidstaten.

Tabel 32. Economische vooruitzichten op middellange termijn: voornaamste resultaten

EVOLUTIES IN %, TENZIJ ANDERS VERMELD							
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Reëel bbp	-6,2	4,1	3,5	1,7	1,5	1,3	1,1
Deflator van de particuliere consumptie	0,7	1,3	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8
Binnenlandse werkgelegenheid (evolutie in '000)	-6,6	-29,9	26,9	50,6	42,4	34,9	29,5
Binnenlandse werkgelegenheid (evolutie in %)	-0,1	-0,6	0,6	1,0	0,9	0,7	0,6
Werkgelegenheidsgraad (20-64 jaar)	70,3	70,0	70,3	70,9	71,4	71,7	72,0
Werkloosheidsgraad (concept FPB)	9,1	9,9	10,0	9,4	8,9	8,6	8,5
Werkloosheidsgraad (Eurostat standardised rate)	5,6	6,8	6,8	6,3	5,7	5,5	5,3
Financieringsbehoefte van de overheid (% van het bbp)	-9,7	-7,0	-5,0	-5,0	-5,1	-5,0	-5,2
Bruto overheidsschuld (in % van het bbp)	114,8	115,9	115,7	117,1	118,8	120,6	122,6
Saldi van de lopende rekeningen (Nationale rekeningen – % van het bbp)	-1,6	-1,8	-2,2	-2,6	-2,9	-3,2	-3,7

Bron: Federaal Planbureau

Op sociaaleconomisch vlak kunnen de gevolgen van de coronapandemie in België in vier fasen worden samengevat, waarvan de vierde begin 2021 nog steeds aan de gang is⁴.

De eerste fase (medio maart tot eind april 2020) werd gekenmerkt door grootschalige gezondheidsmaatregelen, waardoor de arbeidssituatie van bijna alle werkende personen ingrijpend veranderde. Weinig mensen verloren hun baan, maar velen werkten tijdelijk niet, werkten minder of moesten van thuis uit werken. Wie al werkzoekend was, had veel minder mogelijkheden om de zoektocht naar werk voort te zetten. De steunmaatregelen, vooral dan de tijdelijke werkloosheid, hebben de rol gespeeld waarvoor zij waren ingevoerd: de werkgelegenheidsgraad en de werkloosheidsgraad zijn stabiel gebleven en de inkomens werden ondersteund. Deze situatie heeft echter voor een aanzienlijke groep mensen geleid tot professionele en financiële onzekerheid. Personen met een minder gunstig sociaaleconomisch profiel (jongeren, laaggeschoolden en personen met een gemiddeld tot een laag loon) waren oververtegenwoordigd in de tijdelijke werkloosheid. In een eerste fase leken sommige categorieën door de mazen van het net te glippen. Ook onder zelfstandigen is er in heel ruime mate een beroep gedaan op het overbruggingsrecht, met een vrij grote

4 Monitoring van de sociale impact van de COVID-19-crisis in België (2021) https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/sociaal-beleid-vorm-geven/monitoring_covid_20210324_nl_0.pdf

spreading over verschillende beroepscategorieën en inkomens. Veel zelfstandigen hebben ook gebruikgemaakt van andere aangeboden maatregelen, zoals het betalingsuitstel van de socialezekerheidsbijdragen. Ondanks het gebrek aan gegevens kunnen we ervan uitgaan dat de meest kwetsbare groepen (daklozen, mensen zonder wettige verblijfsstatus enz.) tijdens deze fase sterk werden getroffen. Met name de toegang tot voedselhulp en andere vormen van sociale bijstand en sociale diensten verliep in deze fase moeizaam. Het lijkt erop dat de sluiting van de scholen een aanzienlijk en ongelijk effect heeft gehad op de schoolprestaties, met mogelijk verreikende gevolgen op lange termijn.

Tijdens de tweede fase (mei en juni 2020) werden de gezondheidsmaatregelen versoepeld, maar daarbij bleek dat een snelle terugkeer naar de situatie van voordien allesbehalve vanzelfsprekend was. Tijdelijke werkloosheid en andere steunmaatregelen bleven noodzakelijk in een aantal sectoren waarvan de activiteiten beperkt bleven, maar ook in andere sectoren zorgde de onzekerheid ervoor dat de nood aan ondersteuning bleef bestaan. Tegelijk bleef de impact op de werkgelegenheids- en werkloosheidsgraad opmerkelijk gering. Er werd slechts een lichte stijging van de werkloosheid vastgesteld. De ongelijke effecten van de crisis bleken ook hardnekkig; de reeds genoemde groepen bleven oververtegenwoordigd in de tijdelijke werkloosheid. Het gebruik van het crisioverbruggingsrecht nam vanaf juni sterk af, maar bleef aanzienlijk, terwijl ook het overbruggingsrecht ter ondersteuning van het herstel werd ingevoerd. De vraag naar voedselhulp is in mei sterk gestegen.

Fase 3 (van juli tot augustus 2020) werd gekenmerkt door stabiliteit. Tijdens de zomermaanden juli, augustus en september was de tijdelijke werkloosheid in bijna alle sectoren veel lager, maar nog steeds aanzienlijk hoger dan in de voorgaande jaren. Dit was ook het geval in sommige sectoren waar de nog van kracht zijnde gezondheidsmaatregelen slechts in beperkte mate restrictief waren, zodat dit ongetwijfeld een gevolg is van de verminderde vraag en de terugval van de economische activiteit zelf. Ook andere arbeidsmarktindicatoren zijn over het algemeen vrij stabiel gebleven, maar de verschillen tussen opleidingsniveaus en leeftijdsgroepen zijn groter geworden. Er werd een groot aantal jongeren in beroepsinschakelingstijd geteld, maar dit lijkt zich niet te hebben vertaald in een hogere werkloosheid onder jonge afgestudeerden in september. Het gebruik van het overbruggingsrecht is verder afgenomen. Ondanks het ongetwijfeld aanzienlijke effect van COVID-19 voor veel zelfstandigen bleek uit de faillissementscijfers voor deze categorie geen corona-effect tijdens de zomermaanden. De nieuwe opflakking van COVID-19 in het najaar van 2020 heeft het herstel onderbroken.

Fase 4 (sinds oktober 2020) werd het eerst vastgesteld in de horecasector en in de sector 'Kunst, amusement en recreatie'. De sluiting van de horeca vanaf 19 oktober kwam direct tot uiting in de cijfers van de flexi-jobs (RSZ) en de tijdelijke werkloosheid steeg opnieuw in oktober en november. Ondanks een daling in december blijft die aanzienlijk. Uit de enquête van de ERMG van oktober blijkt ook dat de verwachtingen van de ondernemingen opnieuw negatiever waren dan in de zomermaanden. De stijging van de tijdelijke werkloosheid en de daling van de flexi-jobs in het bijzonder blijven over het geheel genomen beperkt (en betreffen vooral de horeca en de recreatiesector), maar ook elders heeft de geleidelijke daling van de tijdelijke werkloosheid zich niet doorgezet. Eind oktober was er een zwakke piek van het ziekteverzuim, maar zeker niet van dezelfde orde als in de tweede helft van maart. Wat de

werknemers betreft, compenseren de tijdelijke werkloosheidsuitkeringen de belangrijkste onmiddellijke financiële gevolgen, maar het totale effect op de gezinsinkomens zal afhangen van het aantal werknemers dat gedurende een langere periode tijdelijk werkloos was. Ook deeltijdwerkers zijn op dit vlak kwetsbaar. Het percentage huishoudens dat geen of een beperkte financiële impact rapporteert, neemt tussen maart en augustus licht toe, maar er zijn aanzienlijke verschillen tussen de zelfstandigen en de andere categorieën, waarbij de eerstgenoemde categorie veel vaker een aanzienlijke impact rapporteert. Het totale effect van COVID-19 op de inkomens van de huishoudens in 2020 wordt momenteel voor België vrij beperkt geacht, en ook het effect op het totale armoedecijfer lijkt vrij beperkt, volgens een simulatie voor april. Als we alleen de groep getroffen personen in aanmerking nemen, zijn de gevolgen voor het inkomen van de huishoudens en het risico op armoede groter. Wat het beroep op sociale bijstand betreft, zien we in het najaar een geleidelijke toename van het aantal mensen dat een beroep doet op het leefloon. Tegelijkertijd merken we een sterke toename van andere vormen van sociale bijstand en sociale diensten, waaronder financiële bijstand, schuldbemiddeling en voedselhulp.

Het effect van COVID-19 op de arbeidsongeschiktheid is momenteel slechts in beperkte mate zichtbaar, behalve ietwat in maart. Er zijn nauwelijks gegevens beschikbaar over de gevolgen voor verschijnselen als isolement, solidariteit en sociale samenhang in de brede zin. Wat de financiële gevolgen betreft, moeten we erop wijzen dat, hoewel op maandbasis een grote meerderheid minder dan halftijds tijdelijk werkloos is, uit de voorlopige cijfers blijkt dat het aantal mensen dat in 2020 meer dan 80 dagen tijdelijke werkloosheid heeft gecumuleerd, in december 211.105 bedroeg. Ongeveer 54.000 werknemers kenden in totaal meer dan 150 dagen tijdelijke werkloosheid. Het spreekt vanzelf dat naarmate het totale aantal dagen van tijdelijke werkloosheid toeneemt, ook de financiële gevolgen op jaarbasis toenemen.

Naast de directe gevolgen van de pandemie en de maatregelen die zijn genomen om deze in te dammen, wordt België geconfronteerd met diverse structurele uitdagingen op sociaal gebied, die moeten worden aangepakt met het oog op de tenuitvoerlegging van de Europese pijler van sociale rechten.

Een van de belangrijkste uitdagingen is het verhogen van de werkgelegenheidsgraad. In het derde kwartaal van 2020 bedroeg die 70,2 % (66,2 % voor vrouwen en 74,2 % voor mannen), ruim onder het niveau voor de EU als geheel (72,4 %). De werkgelegenheidsgraad zou dus met ongeveer 8 procentpunten moeten stijgen om tegen 2030 het EU-streefcijfer van 78 % te halen en met 10 % om de in het regeerakkoord vastgestelde doelstelling van 80 % te halen. Het verschil in arbeidsparticipatie tussen mannen en vrouwen moet ook met ten minste 4 procentpunten worden verminderd.

Volgens de EU-arbeidskrachtenenquête bedroeg het percentage NEETS in 2020 9,2 %⁵, wat betekent dat België het streefcijfer van 9 % bijna haalt. Tegelijkertijd is het percentage vroegtijdige schoolverlaters vrij beperkt, namelijk 8,1 %. Ook al zijn dit bemoedigende resultaten, toch is blijvende aandacht nodig en wordt verdere vooruitgang verwacht.

---

5 Het percentage NEETS (Not in Employment, Education or Training) is het percentage jongeren in een bepaalde leeftijdsgroep (in dit geval 15-24) die geen werk hebben en ook geen onderwijs of opleiding volgen. (hier: 15-24-jarigen) die geen werk hebben en ook geen onderwijs of opleiding volgen.

Wat de digitale vaardigheden betreft, heeft 91,5 % van de personen tussen 16 en 74 jaar de afgelopen drie maanden gebruikgemaakt van het internet, maar er zijn nog steeds grote ongelijkheden in de bevolking. Bij de laaggeschoolden bijvoorbeeld daalt het percentage tot 78,6 %, nauwelijks hoger dan bij de inactieven (78,2 %). Dit betekent dat er nood is aan verdere inspanningen gericht op deze specifieke groep om de digitale kloof te dichten.

Het percentage personen onder de armoedegrens in monetaire termen bedroeg in 2019 15 %. Meer in het algemeen bedroeg het percentage mensen die het risico lopen op armoede of sociale uitsluiting in 2019 ongeveer 20,3 %, wat neerkomt op 2,2 miljoen personen in ons land. Dit is iets minder dan het gemiddelde in de EU28 (22,4 %), maar er zal een aanzienlijke inspanning nodig zijn om bij te dragen tot de gemeenschappelijke Europese doelstelling: een vermindering met 15 miljoen personen in een dergelijke situatie tegen 2030.

Tabel 33. Europese pijler van sociale rechten, Boordtabel voor België.

Gelijke kansen en toegang tot de arbeidsmarkt		
Indicator	Laatste waarde BE	EU-27
Onderwijs, vaardigheden en levenslang leren		
Vroegtijdige schoolverlaters % van de bevolking van 18-24 jaar (2019)	8,4	10.2
Deelname van volwassenen aan opleidingen % van de bevolking 25-64 jaar (2019)	8,2	10.8
Hoger onderwijsniveau % van de bevolking 30-34 jaar (2019)	47,5	40.3
Gelijkheid van mannen en vrouwen op de arbeidsmarkt		
Werkgelegenheidskloof tussen mannen en vrouwen Procentpunten (2020)	8,2	11.3
Kloof deeltijdse werkgelegenheid tussen vrouwen en mannen Procentpunten (2020)	29,7	20.4
Niet-gecorrigeerde loonkloof tussen vrouwen en mannen % gemiddeld bruto-uurloon van mannelijke werknemers (2019)	5,8	14.1
Ongelijkheid en opwaartse mobiliteit		
Inkomensongelijkheid - interkwintielratio van het inkomen (S80/S20) Ratio (2019)	3.61	4.99
Leefomstandigheden en armoede		
Percentage risico op armoede of sociale uitsluiting (AROE-graad) % van de bevolking (2019)	19,5	20.9
Percentage risico op materiële armoede (AROP) % van de bevolking (2019)	14,8	16.5
Percentage ernstige materiële deprivatie (SMD) % van de bevolking (2020)	3,8	5.5
Personen die leven in een huishouden met een zeer lage arbeidsintensiteit % van de totale bevolking jonger dan 60 jaar (2019)	12,4	8.3
Problematische huisvestingssituatie (eigenaar) % van de eigenaars (2019)	0,5	1.6
Problematische huisvestingssituatie (huurder) % van de huurders (2019)	6,7	5.4
Jeugd		
Jongeren die niet werken en die noch onderwijs noch opleiding volgen (NEET) % van de bevolking 15-24 (2019)	9,3	10.1

Dynamische arbeidsmarkten en eerlijke arbeidsvoorwaarden		
Structuur van de beroepsbevolking		
Werkgelegenheidsgraad % van de bevolking 20-64 (2020)	70,0	72.4
Werkloosheidsgraad % van de beroepsbevolking 15-74 (2020)	5,6	7.1
Activiteitsgraad % van de bevolking 15-64 (2020)	68,6	72.9
Werkloosheidsgraad van de jongeren % van de beroepsbevolking 15-24 (2020)	15,3	16.8
Dynamiek van de arbeidsmarkt		
Graad van langdurige werkloosheid % van de beroepsbevolking 15-74 (2020)	2,3	2.5
Werkgelegenheid in de huidige baan per duur % van tewerkgestelde personen 20-64 gedurende 0-11 maanden (2019)	11,6	11.6
Overgang van een tijdelijke naar een vaste baan % (gemiddelde over 3 jaar) (2019)	38,5	24.5
Inkomen, inclusief arbeidsgerelateerd inkomen		
Reëel bruto beschikbaar inkomen van de huishoudens per persoon (index = 2008) (2019)	103,30	107.3
Percentage risico op armoede ondanks werk % van de bevolking (2019)	4,8	9.0
Overheidssteun / Sociale bescherming en inclusie		
Effect van overheidsbeleid op verlaging van de armoede		
Effect van sociale overdrachten (exclusief pensioenen) op verlaging van de armoede % verlaging AROP (2019)	41,73	32.38
Overheidsuitgaven per functie: Sociale bescherming % van het bbp (2019)	19,4	19.3
Overheidsuitgaven per functie: Gezondheid % van het bbp (2019)	7,6	7
Overheidsuitgaven per functie: Onderwijs % van het bbp (2019)	6,2	4.7
Totale vervangingsgraad wat de pensioenen betreft Ratio (2019)	0,46	0.57
Diensten voor kinderopvang		
Kinderen opgevangen in een formele vorm van kinderopvang % van de kinderen van 0-3 (2019)	55,5	35.3
Geneeskundige zorgen		
Zelfgerapporteerde onvervulde behoefte aan medisch onderzoek of medische behandeling % van de bevolking 16+ (2019)	1,8	1.7
Gezondheidsuitgaven gedekt door rechtstreekse betaling door de huishoudens % van de lopende gezondheidsuitgaven (2018)	19,05	15.5
Gezonde levensjaren op 65-jarige leeftijd: Vrouwen - Jaren (2019)	10,7	10.4
Gezonde levensjaren op 65-jarige leeftijd: Mannen - Jaren (2019)	10,5	10.2
Levensverwachting op 65 jaar: Vrouwen - Jaren (2020)	20,8	21.8
Levensverwachting op 65 jaar: Mannen - Jaren (2020)	17,6	18.3
Toegang tot de digitale wereld		
Personen met basis- of meer gevorderde algemene digitale vaardigheden % van de personen van 16-74 jaar (2019)	61	56

Bron: Eurostat

1.2. Macro-economische impact

a) Groeipotentieel en jobcreatie: kwalitatieve analyse

Verspreidingskanalen voor de effecten op het vlak van investeringen

Een zeer groot deel van het PHV wordt gerealiseerd via verhoogde kapitaaluitgaven van de overheid, die ofwel resulteren in hogere overheidsinvesteringen, ofwel in kapitaaloverdrachten naar de privésector, die vervolgens zijn eigen investeringen verhoogt.

Zowel de openbare als de private investeringen vormen een component van het bbp vanuit het oogpunt van de uitgaven. Een toename van de investeringen heeft dus een rechtstreeks effect op het bbp. Zij komt ook tot uiting in een stijging van het bbp uit het oogpunt van de productie via de vraag aan de activiteitensectoren om deze extra investeringsgoederen te produceren, en in een stijging van het bbp uit het oogpunt van de inkomens, waarin de vergoeding van de arbeid en het kapitaal die voor de productie van de betrokken investeringsgoederen worden ingezet, is opgenomen.

De stijging van de binnenlandse vraag is niet alleen te danken aan de investeringen. Door de creatie van arbeidsplaatsen en de stijging van de lonen stijgt immers het beschikbare inkomen van de particulieren, wat een positief effect heeft op de uitgaven van de particulieren (consumptie en investeringen in huisvesting). Bovendien stimuleert de toename van de activiteiten de investeringen van de ondernemingen. De initiële impuls voedt dus een multiplicatoreffect.

De toename van de totale vraag leidt tot een lichte opwaartse druk op de prijzen als gevolg van de loondruk en de hogere gebruiksgraad van de productiecapaciteit. Dit leidt ook tot een verslechtering van het saldo van de lopende verrichtingen met de rest van de wereld, als gevolg van de toename van de invoer.

Wat de overheidsfinanciën betreft, wordt de stijging van de kapitaaluitgaven van de overheid in het geval van het PHV gefinancierd door een overdracht afkomstig uit de rest van de wereld, in dit geval de dotaties van de FHV. Daarnaast worden de volgende (voornaamste) indirecte effecten op de overheidsfinanciën verwacht: een stijging van de geïndexeerde overheidsontvangsten en -uitgaven als gevolg van de prijsstijging, een stijging van de belastingontvangsten als gevolg van de heropleving van de economische activiteit, een stijging van de socialezekerheidsbijdragen en een daling van de werkloosheidsuitgaven als gevolg van de jobcreatie.

Een toename van de investeringen, of die nu door de overheid of door de privésector wordt geïnitieerd, heeft verschillende macro-economische en sectorale effecten naargelang van de activaklasse waarop zij betrekking heeft. De productie van elk van deze activaklassen heeft haar eigen effecten, in zoverre zij meer gebruikmaakt van bepaalde bedrijfssectoren dan van andere, waarbij de sectoren waarop een beroep wordt gedaan, meer of minder intensief zijn op het vlak van arbeid of van kapitaal, en er meer of minder sprake is van invoer. De bedrijfssectoren die worden ingeschakeld bij de constructie van een nieuw gebouw, zijn bijvoorbeeld niet dezelfde als die waarop een beroep wordt gedaan bij de ontwikkeling van nieuwe software.

In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste verwachte effecten van de investeringen van het PHV, per as en/of component.

Tabel 34. Verwachte impact per as/component op de potentiële groei en jobcreatie.

As	Componenten	Groeipotentieel en jobcreatie (2.3) & duurzame impact (2.7)
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	Renovatie van gebouwen	<p>Hoewel de projecten uit de as “Klimaat, duurzaamheid en innovatie” van essentieel belang zijn om de uitdagingen van de klimaatverandering en de milieukwesties aan te pakken, wordt ook verwacht dat zij diverse economische voordelen zullen opleveren. De component ‘Renovatie van gebouwen’ zal op korte tot middellange termijn een directe impuls geven aan het bbp en de jobcreatie, aangezien de projecten die hij omvat, vrij snel kunnen worden uitgevoerd. Ook wordt verwacht dat die projecten in de toekomst energiebesparingen zullen opleveren, wat zal leiden tot een vermindering van de overheidstekorten of extra middelen zal vrijmaken voor overheidsinvesteringen. De twee andere componenten zullen daarentegen naar verwachting hun volle effect pas in een latere fase sorteren en in sterkere mate bijdragen tot de stimulering van de potentiële groei. Zij zijn van essentieel belang om de omschakeling naar koolstofarme technologieën te ondersteunen en aldus een duurzamer en milieuvriendelijker type economische groei te ondersteunen.</p>
	Opkomende energietechnologieën	
	Klimaat en milieu	
Digitale transformatie	Cyberveiligheid	<p>De projecten van de as “Digitale transformatie” zijn essentieel om de digitale transitie te ondersteunen en grootschalige productiviteitswinsten voor de Belgische economie te genereren. De ontwikkeling van de infrastructuur (glasvezel, 5G en nieuwe technologieën) zal dan wel naar verwachting rechtstreeks ten goede komen aan de economische activiteit en de jobcreatie op korte en middellange termijn, maar zij zou ook de potentiële groei in de toekomst moeten stimuleren, met name dankzij een domino-effect op de private investeringen. Het verbeteren van de cyberbeveiliging en het efficiënter maken van overheidsdiensten zijn essentieel om de aantrekkelijkheid en het concurrentievermogen van de Belgische economie te vergroten. Zij zouden een duurzaam positief effect op haar groeipotentieel moeten hebben.</p>
	Openbaar bestuur	
	Glasvezel, 5G en nieuwe technologieën	
Mobiliteit	Infrastructuur voor fietsers en voetgangers	<p>De projecten in het kader van de as “Mobiliteit” hebben hoofdzakelijk betrekking op overheidsinvesteringen gericht op de ontwikkeling van alternatieve mobiliteitsinfrastructuur. Zij moeten bijgevolg rechtstreeks de economische activiteit en de jobcreatie op korte en middellange termijn stimuleren. Op langere termijn zullen zij actief bijdragen tot de verschuiving naar duurzamere vervoerswijzen, en zo de milieutransitie bevorderen en een duurzamer type groei ondersteunen. Zij moeten ook helpen de afhankelijkheid van het land van fossiele brandstoffen te verminderen en zo hulpbronnen vrij te maken voor andere doeleinden.</p>
	Modal shift	
	Vergroening van het wegvervoer	

As	Componenten	Groeipotentieel en jobcreatie (2.3) & duurzame impact (2.7)
Mens- en samenleving	Onderwijs 2.0	De projecten van de as “Mens- en samenleving” moeten het inclusieve karakter van de Belgische economie en samenleving bevorderen. Los van hun directe bijdrage aan de economische activiteit en het scheppen van werkgelegenheid - onder meer via openbare infrastructuurprojecten - zullen zij naar verwachting ook de productiviteit stimuleren, onder meer door de kansen en capaciteiten van kansarme groepen te verbeteren. Door zowel economische en sociale cohesie als veerkracht te bevorderen, zullen zij op lange termijn directe en indirecte economische voordelen opleveren.
	Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen	
	Sociale infrastructuur	
Economie van de toekomst en productiviteit	Opleiding en arbeidsmarkt	De projecten in het kader van de component ‘Opleiding en arbeidsmarkt’ moeten ten goede komen aan de Belgische economie, vooral dan op de volgende twee manieren: (1) zij zouden de productiviteit moeten bevorderen door de omscholing en de verbetering van vaardigheden te ondersteunen; en (2) zij zouden de werkgelegenheid moeten ondersteunen door te zorgen voor een betere werking van de arbeidsmarkt. Verwacht wordt dat de belangrijkste voordelen vooral op middellange tot lange termijn merkbaar zullen zijn. Dit is ook het geval voor de projecten van de component ‘Ondersteuning van de economische activiteit’, die grotendeels verband houden met onderzoek en ontwikkeling (O&O)-activiteiten. Zij zijn bijzonder intensief op het vlak van het creëren van (hoogwaardige) werkgelegenheid en zouden de potentiële productie in de toekomst moeten aanzwengelen. Tot slot wordt verwacht dat de projecten van de component ‘Circulaire economie’ diverse economische en niet-economische voordelen zullen opleveren, zoals vermindering van de druk op het milieu, verbetering van de bevoorradingszekerheid van grondstoffen, versterking van het concurrentievermogen, stimulering van innovatie, stimulering van de economische groei en het scheppen van werkgelegenheid in veelbelovende sectoren.
	Ondersteuning van de economische activiteit	
	Circulaire economie	
Overheids-financiën	Uitgaventoetsingen	Het onderzoek van de uitgaven leidt doorgaans tot een verbetering van de kwaliteit van de overheidsuitgaven. Het is dus van essentieel belang om het vertrouwen te vergroten en de sociaaleconomische resultaten te verbeteren, zowel op korte als op lange termijn.

Verspreidingskanalen voor de effecten op het vlak van hervormingen

Verwacht wordt dat de meeste van de in het Plan opgenomen hervormingen een positieve bijdrage leveren tot het groeipotentieel van de Belgische economie en de jobcreatie in de komende jaren en op langere termijn. In de onderstaande tabel 35 worden alle kanalen opgesomd waarlangs deze hervormingen⁶ hun effect zullen sorteren. In het algemeen kunnen drie effecten worden verwacht: maatregelen die de participatiegraad ondersteunen,

6 Slechts 16 van de 29 hervormingen uit het plan (exclusief uitgaventoetsingen) worden hier geanalyseerd. Dit zijn de hervormingen die door het macro-economische langetermijnmodel Quest kunnen worden gesimuleerd.

bevorderen de werkgelegenheid, maatregelen die de risicopremie van privé investeringen verlagen en die privé investeringen bevorderen, verhogen de kapitaalintensiteit en de andere maatregelen zullen de potentiële groei ondersteunen.

Tabel 35. Kanalen voor de transmissie van de hervormingen naar de reële economie

AS	Component	Naam	Regering	ID	Potentiële groei en werkgelegenheid
Klimaat, duurzaamheid en innovatie	Opkomende energie-technologieën	Een regelgevingskader voor de H2- en CO2-markten	FED	R - 1.04	Positief effect op de arbeidsproductiviteit omdat een duidelijk en stabiel regelgevingskader de risicopremie voor private investeringen verlaagt en positief effect op de potentiële groei omdat een stabiel regelgevingskader ook O&O-activiteiten van de privésector (accumulatie van immateriële activa) op het gebied van nieuwe energietechnologieën aanmoedigt.
Digitale transformatie	Openbaar bestuur	Vereenvoudiging van administratieve procedures: e-overheid voor ondernemingen, vereenvoudiging van administratieve procedures	FED	R - 2.01	Positieve gevolgen voor de potentiële groei omdat een vermindering van de administratieve lasten voor de ondernemingen leidt tot een vermindering van de noodzakelijke algemene arbeidskosten, en dus tot een hogere productiviteit van de werknemers. Bovendien is een deel van de hervorming erop gericht het oprichten van ondernemingen te vergemakkelijken, wat leidt tot een vlottere markttoegang en meer concurrentie, wat op zijn beurt leidt tot lagere prijzen en een hogere productiviteit en een positief effect heeft op de potentiële groei.
		E-overheid : Aanbestedings-procedure	FED	R - 2.02	Positieve gevolgen voor de potentiële groei omdat een vermindering van de administratieve lasten voor de ondernemingen leidt tot een vermindering van de noodzakelijke algemene arbeidskosten, en dus tot een betere productiviteit van de werknemers.

AS	Component	Naam	Regering	ID	Potentiële groei en werkgelegenheid
Digitale transformatie	Optische vezels, 5G en nieuwe technologieën	Introductie van 5G - Nationaal plan voor vaste en mobiele breedband	FED	R - 2.03	Positief effect op de arbeidsproductiviteit omdat een duidelijk en stabiel regelgevingskader de risicopremie voor private investeringen verlaagt. Positief effect op de potentiële groei door de voorgestelde omscholing van werkzoekenden in de sector van vaste en mobiele breedbandtechnologieën, waardoor zowel de werkgelegenheidsgraad als de efficiëntie van de werknemers in het productieproces toeneemt.
		Digisprong	VLA	R - 4.01	Positief effect op de potentiële groei omdat een meer doorgedreven opleiding van de mensen hun efficiëntie in het productieproces verhoogt.
		Higher education advancement fund	VLA	R - 4.02	Positief effect op de potentiële groei omdat een meer doorgedreven opleiding van de mensen hun efficiëntie in het productieproces verhoogt.
Mens- en samenleving	Onderwijs 2.0	Globaal actieplan tegen schooluitval	FWB	R - 4.03	Positief effect op de arbeidsmarkt door de vermindering van het risico op inactiviteit en/of werkloosheid en positief effect op de potentiële groei omdat de opleiding van jongeren die momenteel voortijdig het onderwijssysteem verlaten, het toekomstige aandeel van gekwalificeerd personeel verhoogt.

AS	Component	Naam	Regering	ID	Potentiële groei en werkgelegenheid
Mens- en samenleving	Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen	Bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt	FED	R - 4.05	Positief effect op de arbeidsmarkt als gevolg van een hogere participatiegraad. Dit verbetert de budgettaire positie van de Staat door een vermindering van de overdrachten van de Staat naar de sector van de huishoudens.
		(Her)kwalificatie-strategie (Hervorming)	BHG	R - 4.06	Positief effect op de potentiële groei omdat een meer doorgedreven opleiding van de mensen hun efficiëntie in het productieproces verhoogt. Positief effect op de arbeidsmarkt omdat een betere opleiding het risico op werkloosheid of inactiviteit kan verminderen.
		Een inclusieve arbeidsmarkt	VLA	R - 4.06	Positief effect op de arbeidsmarkt als gevolg van een hogere participatiegraad. Dit verbetert de budgettaire positie van de Staat door een vermindering van de overdrachten van de Staat naar de sector van de huishoudens.
Economie van de toekomst en productiviteit	Opleiding en arbeidsmarkt	Cumulatieve regeling en mobiliteit naar sectoren met tekorten	FED	R - 5.01	Positief effect op de arbeidsmarkt als gevolg van een hogere participatiegraad. Dit verbetert de budgettaire positie van de Staat door een vermindering van de overdrachten van de Staat naar de sector van de huishoudens.
		Bredere fiscale hervorming – Lastendruk op arbeid	FED	R - 5.02	Positief effect op de arbeidsmarkt omdat de relatieve prijs van arbeid in verhouding tot de andere productiefactoren daalt. Er kan ook een positief effect op de potentiële groei zijn als de belastingen worden verlegd naar minder versturende vormen van belastingheffing.
		Opleidings-rekening	FED	R - 5.03	Positief effect op de potentiële groei omdat een meer doorgedreven opleiding van de mensen hun efficiëntie in het productieproces verhoogt.

AS	Component	Naam	Regering	ID	Potentiële groei en werkgelegenheid
Economie van de toekomst en productiviteit	Opleiding en arbeidsmarkt	Levenslang leren	VLA	R - 5.04	Positief effect op de potentiële groei omdat een meer doorgedreven opleiding van de mensen hun efficiëntie in het productieproces verhoogt. Positief effect op de arbeidsmarkt omdat een betere opleiding het risico op werkloosheid of inactiviteit kan verminderen.
		Hervorming van de werklozenbegeleiding	WAL	R - 5.05	Positief effect op de potentiële groei omdat een meer doorgedreven opleiding van de mensen hun efficiëntie in het productieproces verhoogt. Positief effect op de arbeidsmarkt omdat een betere opleiding het risico op werkloosheid of inactiviteit kan verminderen.
	Steun voor economische activiteit	Optimalisering procedures: Snellere vergunnings- en beroepsprocedures	VLA	R - 5.06	Positieve gevolgen voor de potentiële groei omdat een vermindering van de administratieve lasten voor de ondernemingen leidt tot een vermindering van de noodzakelijke algemene arbeidskosten, en dus tot een betere productiviteit van de werknemers.
		Verbreding Innovatiebasis	VLA	R - 5.07	Positief effect op de potentiële groei omdat een duidelijkere en efficiëntere aanvraagprocedure voor steun voor O&O leidt tot een lagere risicopremie op immaterieel kapitaal, wat investeringen in O&O en kapitaalaccumulatie stimuleert.

b) Groeipotentieel en jobcreatie: kwantitatieve analyse

De macro-economische gevolgen van het Plan zijn gekwantificeerd door het Federaal Planbureau (FPB). Aangezien de precieze inhoud van de hervormingen nog niet bekend is, werden alleen de investeringsprojecten aan een dergelijke analyse onderworpen. Het basisscenario dat voor deze effectbeoordeling is gebruikt, is de middellangetermijnprognose die het FPB in februari 2021 heeft gepubliceerd. In dit deel worden de belangrijkste lessen samengevat.

Investerings verhogen de economische activiteit op korte termijn door de geaggregeerde vraag te stimuleren, en op lange termijn door het geaggregeerde aanbod te vergroten. De geschikte modellen van het FPB om in dit verband simulaties uit te voeren, zijn HERMES voor de korte tot middellange termijn en QUEST voor de lange termijn. Dit zijn

macro-economische modellen, wat een vrij gestileerde benadering van het studieobject impliceert. De analyse is dus niet gebaseerd op een onderzoek ‘op maat’ van elk afzonderlijk investeringsproject op het vlak van zijn micro-economische specifieke kenmerken, maar op een analyse op geaggregeerd niveau van de verschillende verspreidingskanalen van macro-economische effecten die door de investeringsprojecten van het PHV worden geactiveerd.

De evaluatie met het HERMES-model – een vraagmodel – is specifiek gericht op het ‘relance’-effect van het PHV, d.w.z. de extra economische productie als reactie op de toename van de geaggregeerde vraag die met de investeringen van het PHV overeenstemt. In de evaluatie wordt niet ingegaan op de specifieke productiviteit van de nieuwe kapitaalvoorraad die voortvloeit uit de investeringen van het PHV, wat onder de effecten langs de aanbodzijde op langere termijn valt. Er wordt in de resultaten op korte tot middellange termijn evenmin rekening gehouden met mogelijke veranderingen in de verhoudingen tussen bedrijfstakken en sectoren die uit het Plan voortvloeien, bijvoorbeeld een mogelijke vermindering van de invoer als gevolg van de ontwikkeling van de circulaire economie, die door sommige projecten wordt bevorderd. Andere specifieke geïnduceerde effecten worden evenmin beoordeeld, zoals de vermindering van het energieverbruik als gevolg van projecten rond energierenovatie voor gebouwen, of de budgettaire besparingen die zouden voortvloeien uit de uitgaventoetsingen.

De evaluatie met het model QUEST III R&D – een dynamisch model van algemeen evenwicht – maakt het mogelijk om, naast de stimulerende effecten via de geaggregeerde vraag, rekening te houden met de effecten van het PHV langs de aanbodzijde, en met name met de effecten op de kapitaalvoorraad van de private ondernemingen. De maatregelen van het PHV leiden tot een toename van de openbare kapitaalvoorraad en de O&O-voorraad, twee effecten met een positieve invloed op de rentabiliteit van de kapitaalvoorraad van de privésector, waardoor de accumulatie ervan wordt gestimuleerd. Dit verklaart waarom de effecten van het PHV blijven aanhouden, terwijl zijn herstelmaatregelen slechts tijdelijk zijn. De productiviteit en het externe concurrentievermogen verbeteren geleidelijk tijdens de onderzochte periode en het inflatoire effect van het herstel wordt omgezet in een matigend effect op de prijsstijgingen naarmate de effecten langs de aanbodzijde zich doen gevoelen. Net als bij HERMES wordt bij het QUEST-model geen rekening gehouden met veranderingen in de structuur van de economie als gevolg van het Plan, noch met specifieke geïnduceerde effecten.

Totale impact op korte en middellange termijn

Op het hoogtepunt van het herstelproces bedraagt het effect van het PHV op het Belgische bbp in volume +0,21 % ten opzichte van het referentiescenario en gemiddeld over de gehele periode 2021-2026 +0,14 %. In de technische hypothese van ongewijzigde arbeidstijden zijn er 3.900 nieuwe banen op het hoogtepunt van het herstel en gemiddeld 2.300 over de gehele periode 2021-2026 (zie tabel hieronder).

Tabel 36. Macro-economische impact op korte en middellange termijn*(Verskil in % ten opzichte van het basisscenario, tenzij anders vermeld)*

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026
BBP (volume)	0,13	0,21	0,16	0,15	0,11	0,07	0,14
• Particuliere consumptie	0,04	0,06	0,05	0,06	0,05	0,04	0,05
• Overheidsconsumptie	0,08	0,18	0,17	0,19	0,19	0,19	0,17
• Bruto investeringen in vaste activa	0,97	1,39	1,04	0,98	0,66	0,32	0,89
• Bedrijven	0,42	0,87	0,67	0,61	0,42	0,20	0,53
• Overheid	4,55	5,62	4,34	4,32	3,04	1,48	3,89
• Woongebouwen	0,56	0,71	0,28	0,23	0,13	0,06	0,33
• Uitvoer	-0,00	-0,00	-0,00	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01
• Invoer	0,18	0,27	0,20	0,19	0,14	0,08	0,18
Deflator van de particuliere consumptie	0,01	0,01	0,03	0,06	0,07	0,09	0,05
BBP-deflator	0,02	0,03	0,05	0,09	0,11	0,12	0,07
Arbeidskosten per eenheid product (marktbedrijfstakken)	-0,04	-0,04	0,05	0,12	0,15	0,17	0,07
• Nominale arbeidskosten per uur	0,05	0,08	0,13	0,20	0,19	0,18	0,14
• Urproductiviteit	0,09	0,12	0,08	0,07	0,04	0,01	0,07
Reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen	0,08	0,12	0,09	0,08	0,05	0,02	0,07
Saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland (% van het bbp)	-0,14	-0,21	-0,16	-0,16	-0,11	-0,06	-0,14
Bruto toegevoegde waarde (in volume)	0,13	0,20	0,15	0,14	0,10	0,06	0,13
• Industrie	0,11	0,15	0,09	0,06	0,03	-0,01	0,07
• Bouw	0,50	0,71	0,67	0,71	0,52	0,26	0,56
• Marktdiensten	0,11	0,17	0,12	0,10	0,06	0,03	0,10
• Niet-marktdiensten	0,08	0,19	0,16	0,19	0,20	0,19	0,17
Werkgelegenheid	0,05	0,08	0,06	0,05	0,03	0,02	0,05
• Industrie	0,03	0,04	0,02	-0,00	-0,02	-0,02	0,01
• Bouw	0,19	0,32	0,35	0,38	0,35	0,26	0,31
• Marktdiensten	0,03	0,06	0,05	0,03	0,02	0,01	0,03
• Niet-marktdiensten	0,05	0,09	0,02	0,02	0,02	0,00	0,03
Werkgelegenheid (in duizenden)	2,2	3,9	2,8	2,4	1,7	0,9	2,3

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

De door het PHV opgewekte stijging van de binnenlandse vraag leidt ook tot een toename van de invoer. Deze weglekeffecten door de invoer beperken de positieve impact op het bbp, waardoor de budgettaire multiplicator⁷ minder dan 1 blijkt te zijn. Merk wel op dat deze impact op het Belgische bbp overeenstemt met het effect van uitsluitend het Belgische

⁷ De budgettaire multiplicator meet het effect op de economische activiteit van een verandering in de overheidsuitgaven of -inkomsten. Concreet wordt de stijging ex post van het bbp vergeleken met het effect ex ante op het overheidssaldo.

Plan voor Herstel en Veerkracht, gefinancierd door de Europese faciliteit met dezelfde naam. Noch met de andere elementen van de federale en gewestelijke herstelplannen, noch met de herstelplannen van de andere Europese landen is in deze studie rekening gehouden. Voor een kleine open economie als de Belgische zouden de gevolgen van die laatste plannen zeer aanzienlijk kunnen zijn.

Het PHV heeft een gering inflatoir effect, dat toe te schrijven is aan het herstel van de activiteit en het feit dat dit herstel leidt tot een toename van de werkgelegenheid en een afname van de werkloosheid, wat de lonen lichtjes de hoogte in duwt.

Op bedrijfstakniveau is de maatregel vooral gunstig voor de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid in de bouwsector, aangezien een relatief groot deel van het PHV betrekking heeft op de bouw of renovatie van gebouwen of woningen. Het effect, uitgedrukt in relatieve termen, is naar verhouding beperkter voor de verwerkende industrie en de commerciële diensten.

De resultaten van de simulatie wijzen op een lichte verbetering van het saldo van alle overheden samen in vergelijking met het referentiescenario. Dit positieve effect is toe te schrijven aan de weerslageffecten, waarbij het PHV ex ante budgettair neutraal is, aangezien de uitgaven ervan worden gefinancierd uit de dotaties van de FHV.

De toename van de economische activiteit en van de loonmassa is gunstig voor de ontvangsten, met name de ontvangsten uit de directe belastingen van de huishoudens en de ontvangsten uit socialezekerheidsbijdragen. Ook de indirecte belastingen nemen toe als gevolg van de toegenomen bestedingen van de huishoudens (naast het directe effect van de niet-terugvorderbare btw op openbare aankopen in het kader van het PHV). Aan de uitgavenzijde bestaan de weerslageffecten hoofdzakelijk in een lichte daling van de werkloosheidsuitkeringen als gevolg van de stijging van de werkgelegenheid. Merk ook op dat zowel de geïndexeerde overheidsontvangsten als -uitgaven worden opgedreven als gevolg van de lichte inflatoire druk die door het PHV wordt teweeggebracht.

In 2026 zou de overheidsschuld 1,6 miljard euro lager zijn dan in het referentiescenario, wat – in combinatie met de stijging van het nominale bbp – neerkomt op een daling met een half procent van het bbp (zie tabel 37). Dit leidt niet tot een daling van de rentelasten, aangezien de rentetarieven in het referentiescenario aan het begin van de periode licht negatief zijn.

Al bij al lijken de effecten op het bbp, de werkgelegenheid en de overheidsfinanciën bescheiden, maar daarbij mag niet uit het oog worden verloren dat de hervormingscomponent niet is meegenomen in de kwantitatieve beoordeling en dat de Europese dotatie van 5,925 miljard euro slechts 0,2 % van het bbp vertegenwoordigt in de periode 2021-2026. Hierbij zouden nog publieke en private cofinancieringen uit eigen middelen kunnen komen. Bovendien zouden bredere herstel-, investerings- en hervormingsplannen die door de gewesten en de federale regering zijn aangekondigd, de impact van de luttele 5,925 miljard uit Europa kunnen verveelvoudigen. Ten slotte zullen ook andere landen baat hebben bij de Europese faciliteit voor herstel en veerkracht, soms in veel grotere mate dan België, en ook buiten Europa zijn grote landen bezig met herstelprogramma's. Als kleine open economie zou België via zijn uitvoer hier in aanzienlijke mate van kunnen profiteren.

Impact per as op korte en middellange termijn

Het effect van de verschillende assen van het PHV op het bbp, de werkgelegenheid en het financieringssaldo van de overheid wordt in de onderstaande tabellen weergegeven. Deze effecten zijn logischerwijze des te groter naarmate de as overeenstemt met een aanzienlijke budgettaire impuls. Andere factoren spelen ook een rol, maar op een ondergeschikte wijze. Het effect op de werkgelegenheid is dus groter wanneer de investeringsprojecten die deel uitmaken van een as, betrekking hebben op bedrijfstakken die eerder arbeidsintensief zijn dan kapitaalintensief.

As 1 genereert gemiddeld over de periode 2021-2026 het grootste effect, zowel op het bbp als op de werkgelegenheid en op het financieringssaldo van de overheid. As 1 wordt gevolgd door as 3 en, tot slot en op vrij gelijkwaardige wijze, de assen 2, 4 en 5.

Tabel 37. Effecten op de overheidsfinanciën op korte en middellange termijn

Verschillen, in miljoen euro (tenzij anders vermeld) ten opzichte van het referentiescenario

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Inkomsten	1341	2103	1631	1647	1212	729
• Directe belastingen gezinnen	70	111	111	140	125	105
• Directe belastingen bedrijven	70	96	43	23	3	-12
• Andere directe belastingen	2	3	3	3	3	3
• Indirecte belastingen	137	198	171	199	171	123
• Vermogensheffingen	0	0	-1	1	-0	-1
Bijdragen sociale zekerheid	54	104	118	152	145	129
• Overdrachten uit de rest van de wereld	998	1577	1169	1102	733	348
• Andere inkomsten	11	14	17	28	32	34
Uitgaven	1078	1689	1322	1349	1012	633
• Bezoldigingen	35	62	33	52	60	62
• Intermediair verbruik en belastingen	78	117	87	75	41	24
• Werkloosheidsuitkeringen	-19	-38	-27	-21	-13	-3
• Overige sociale uitgaven	7	18	38	75	108	131
• Subsidies	18	57	36	39	29	22
• Bruto investeringen in vaste activa	635	775	663	690	491	257
• Kapitaaloverdrachten	309	647	436	403	275	132
• Overige primaire uitgaven	15	46	51	33	18	7
• Rentelasten	1	4	5	4	2	2
Financieringssaldo	263	414	309	298	200	96
Vorderingensaldo (% van het bbp)	0,07	0,09	0,07	0,07	0,05	0,03
Schuld	-263	-677	-986	-1284	-1484	-1579
Schuld (% van BBP)	-0,23	-0,40	-0,44	-0,53	-0,54	-0,51

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

Tabel 38. Effecten op het bbp in volume op korte en middellange termijn per as*In % verschil met het basisscenario*

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026
As 1 - Klimaat, duurzaamheid en innovatie	0,03	0,06	0,05	0,05	0,04	0,03	0,04
As 2 - Digitale transformatie	0,02	0,03	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02
As 3 - Mobiliteit en openbare werken	0,04	0,04	0,03	0,04	0,04	0,02	0,04
As 4 - Sociale aangelegenheden en samenleving	0,03	0,04	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02
As 5 - Economie van de toekomst en productiviteit	0,01	0,04	0,03	0,02	0,01	0,01	0,02
Totaal	0,13	0,21	0,16	0,15	0,11	0,07	0,14

Bron : Federaal Planbureau

Tabel 39. Effecten op de werkgelegenheid op korte en middellange termijn per as*In % verschil met het basisscenario*

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026
As 1 - Klimaat, duurzaamheid en innovatie	0,01	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	0,02
As 2 - Digitale transformatie	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01
As 3 - Mobiliteit	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
As 4 - Mens- en samenleving	0,01	0,02	0,01	0,00	0,00	0,00	0,01
As 5 - Economie van de toekomst en productiviteit	0,00	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01
Totaal	0,05	0,08	0,06	0,05	0,03	0,02	0,05

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

Tabel 40. Effecten op het financieringssaldo van de overheidsadministratie op korte en middellange termijn per as*In % verschil van het bbp in vergelijking met de baseline*

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026
As 1 - Klimaat, duurzaamheid en innovatie	0,02	0,03	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02
As 2 - Digitale transformatie	0,01	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	0,01
As 3 - Mobiliteit	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	0,02
As 4 - Mens- en samenleving	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01
As 5 - Economie van de toekomst en productiviteit	0,01	0,02	0,01	0,01	0,01	0,00	0,01
Totaal	0,07	0,09	0,07	0,07	0,05	0,03	0,06

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

Totale impact op middellange en lange termijn

Tabel 41 toont de resultaten van de simulatie van het Belgische PHV op middellange en lange termijn. Merk op dat de resultaten voor de middellange termijn (2026) niet geheel overeenstemmen met de overeenkomstige HERMES-resultaten. Dit is het gevolg van de verschillende filosofie achter de twee modellen, die hoofdzakelijk de effecten aan de aanbodzijde verschillend behandelen.

Verwacht wordt dat het bbp in 2030 0,22 % boven het normale groeipad zal liggen. Dit effect aan de aanbodzijde komt rechtstreeks tot uiting in de stijging van de arbeidsproductiviteit en onrechtstreeks in de negatieve deflator van het bbp, aangezien een effect aan de vraagzijde de prijzen zou doen stijgen. Ook de stijging van de uitvoer en de daling van de invoer wijzen op een toegenomen concurrentievermogen. De stijging van de arbeidsproductiviteit vertaalt zich vooral in een loonstijging, en slechts in mindere mate in extra werkgelegenheid: in 2030 zouden er ongeveer 2000 extra banen worden gecreëerd.

In de daaropvolgende tien jaar zal dit positieve effect op het bbp geleidelijk wegebben, aangezien de investeringsmaatregelen van tijdelijke aard zijn en de economie bijgevolg uiteindelijk zal terugkeren naar haar evenwichtspad. Het aantal banen dat bovenop de normale groei wordt gecreëerd, zou ook afnemen, tot iets meer dan 1000 banen in 2040. De terugkeer naar een normale groei verloopt echter traag, en wel om twee redenen.

Tabel 41. Macro-economische effecten op lange termijn

Verskil in % (tenzij anders aangegeven) ten opzichte van het basisscenario

	2026	2030	2035	2040
BBP (volume)	0,23	0,22	0,18	0,14
• Particuliere consumptie	0,09	0,10	0,08	0,07
Overheidsconsumptie	0,19	0,16	0,13	0,11
• Bedrijfsinvesteringen, exclusief O&O	0,12	0,15	0,13	0,12
• Bedrijfsinvesteringen, O&O	0,12	0,06	0,04	0,03
• Overheidsinvesteringen	1,82	0,16	0,13	0,11
• Uitvoer	0,14	0,15	0,12	0,09
•	-0,02	-0,06	-0,04	-0,03
BBP-deflator	-0,12	-0,13	-0,11	-0,09
Reële lonen	0,15	0,15	0,12	0,10
Arbeidsproductiviteit	0,19	0,18	0,15	0,12
Werkgelegenheidsgraad	0,04	0,04	0,03	0,02
Overheidsschuldquote (pp)	-0,52	-0,61	-0,76	-0,95

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

Ten eerste hebben extra investeringen een effect op de productiviteit via de toename van de respectieve kapitaalvoorraad: de productie hangt af van de totale hoeveelheid privékapitaal, zowel kapitaal voor O&O als daarbuiten, en de totale hoeveelheid overheidskapitaal. Deze kapitaalvoorraden depreciëren slechts geleidelijk tot hun evenwichtsniveau, zodat het

effect van de maatregelen zich tot ver na de uitvoeringsperiode uitstrekt. Het is duidelijk dat privaat O&O-kapitaal en overheidskapitaal pas na 10 jaar hun maximum bereiken, terwijl de maximale amplitude van privaat niet-O&O-kapitaal zich zelfs pas na 20 jaar voordoet. Dit laatste punt vloeit voort uit het feit dat het rendement van deze vorm van kapitaal zelf wordt verhoogd door de toename van O&O en overheidskapitaal, wat een terugslageffect heeft: zelfs na de rechtstreekse maatregelen worden aanvullende private investeringen (in niet-O&O-kapitaal) aangetrokken.

Een tweede reden voor de hardnekkigheid van de effecten is een ander terugslageffect: wanneer het bbp stijgt, stijgen ook de binnenlandse componenten van de totale vraag, waaronder de investeringen. De investeringen in de drie soorten kapitaal blijven ook lang na de geleidelijke afbouw van de maatregelen boven het evenwichtsniveau.

De rechtstreekse financiering van de maatregelen komt uit de FHV en is dus neutraal voor de overheidsbegroting. Maar het tekort kan ook onrechtstreeks worden beïnvloed, bijvoorbeeld wanneer maatregelen een gunstige invloed hebben op het bbp en daardoor de overheidsinkomsten verhogen. In de simulatie worden deze indirecte veranderingen in de overheidsinkomsten en -uitgaven niet gecompenseerd door de belastingen, zodat het cumulatieve langetermijneffect ervan zichtbaar wordt in de ontwikkeling van de overheidsschuld. Zonder belastingcompensatie vermindert de overheidsschuldratio in 2040 met bijna één procentpunt.

Impact op middellange en lange termijn per as

De effecten voor elke as volgen in grote lijnen de algemene trend. Zo bereikt het positieve effect op het bbp voor elke as een piek na 10 jaar, waarna er een zeer geleidelijke terugkeer is naar het evenwichtspad, zoals blijkt uit tabel 42. De omvang van het effect voor elke as hangt niet alleen af van de omvang van de fiscale stimulans, maar ook van de samenstelling ervan: het is vooral het aan overheidsinvesteringen en investeringen in O&O toegewezen deel dat langetermijneffecten genereert, terwijl rechtstreekse steun voor private investeringen en overheidsconsumptie minder doorslaggevend is. Hoewel de totale budgettaire impuls van de eerste as dus groter is dan die van de derde as, is het langetermijneffect van de derde as op het bbp groter wegens het grotere belang van de overheidsinvesteringen.

Ondanks het feit dat QUEST III R&D een niet-lineair model is, blijkt uit tabel 42 dat de effecten van het globale plan ongeveer gelijk zijn aan de som van de afzonderlijke assen. Dit kan worden verklaard door de geringe omvang van de schok: hoe kleiner de schok, hoe nauwkeuriger de (lineaire) eerste-ordebenadering van het effect is.

De langetermijneffecten op de werkgelegenheid zijn, zoals reeds gezegd, zeer beperkt. Tabel 42 geeft de resultaten per as weer. Vooral de eerste drie assen leveren in de eerste vijftien jaar een aantal extra banen op. Hier lijken alleen de overheidsinvesteringen, en niet de investeringen in O&O, doorslaggevend te zijn. Dit kan onder meer worden afgeleid uit het feit dat de vierde en de vijfde as hetzelfde effect hebben op de werkgelegenheid, terwijl de vijfde as een veel groter aandeel investeringen in O&O bevat. Dit is ook in overeenstemming met de logica van de tweede as. Dit is eveneens in overeenstemming met de logica van het model, dat stelt dat O&O-kapitaal de productiviteit verhoogt door de efficiëntie van privékapitaal (behalve O&O) in het productieproces te verhogen.

Tabel 42. Langetermijneffect op het BBP per as*Vershil in % ten opzichte van het basisscenario*

	2026	2030	2035	2040
As 1 - Klimaat, duurzaamheid en innovatie	0,05	0,05	0,04	0,03
As 2 - Digitale transformatie	0,04	0,04	0,03	0,02
As 3 - Mobiliteit	0,08	0,08	0,06	0,05
As 4 - Mens- en samenleving	0,03	0,03	0,02	0,02
As 5 - Economie van de toekomst en productiviteit	0,03	0,03	0,02	0,02
Totaal	0,23	0,22	0,18	0,14

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

Tabel 43. Langetermijneffect op de werkgelegenheidsgraad per as*Vershil in % ten opzichte van het referentiescenario*

	2026	2030	2035	2040
As 1 - Klimaat, duurzaamheid en innovatie	0,01	0,01	0,01	0,00
As 2 - Digitale transformatie	0,01	0,01	0,01	0,00
As 3 - Mobiliteit	0,01	0,01	0,01	0,01
As 4 - Mens- en samenleving	0,01	0,01	0,00	0,00
As 5 - Economie van de toekomst en productiviteit	0,00	0,01	0,00	0,00
Totaal	0,04	0,04	0,03	0,02

Bron : Federaal Planbureau (publicatie in voorbereiding).

Tabel 44. Langetermijneffect op de schuldquote van de overheid per as*Variaties in procentpunt ten opzichte van het basisscenario*

	2026	2030	2035	2040
As 1 - Klimaat, duurzaamheid en innovatie	-0,15	-0,17	-0,20	-0,25
As 2 - Digitale transformatie	-0,08	-0,10	-0,12	-0,15
As 3 - Mobiliteit	-0,15	-0,18	-0,23	-0,29
As 4 - Mens- en samenleving	-0,09	-0,10	-0,12	-0,15
As 5 - Economie van de toekomst en productiviteit	-0,06	-0,07	-0,08	-0,10
Totaal	-0,52	-0,61	-0,76	-0,95

1.3. Impact op het vlak van veerkracht en cohesie

De analyses die in deze rubriek worden voorgesteld, werden uitgevoerd door het Federaal Planbureau en dan meer bepaald zijn Task Force Duurzame Ontwikkeling. Deze analyses stellen een evaluatie van het plan voor op het vlak van enerzijds de **economische, maatschappelijke en institutionele veerkracht** en anderzijds op het vlak van de **cohesie en de maatschappelijke en territoriale convergentie**. Na een totaalanalyse wordt de verwachte impact van het plan van elk van de verschillende componenten op beide dimensies voorgesteld.

a) Totaalanalyse

Veerkracht en cohesie zijn concepten die vanuit operationeel standpunt moeilijk te omschrijven zijn. We stellen dan ook voor om de impact van het plan te beoordelen met betrekking tot de vooruitgang die ermee wordt geboekt in de richting van de Sustainable Development Goals (SDG). la réalisation des objectifs de développement durable (Sustainable Development Goals ou SDGs) en matière de climat, de durabilité et d'innovation. En effet, le progrès vers les SDGs est équivalent à une amélioration de la cohésion sociale et de la résilience, comme le montre par exemple des travaux du Joint Research Centre de la Commission européenne. Het Federaal Planbureau (FPB) past zo een methode toe die wordt gebruikt voor twee casestudy's in het Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling van 2019, waarbij in de literatuur bestaande evaluatiewerken worden geïdentificeerd die vergelijkbaar zijn met die van het ontwerp van het nationaal Plan voor herstel en veerkracht (PHV) voor België. De impact die in die werken wordt geïdentificeerd, kan dan naar de projecten van het PHV worden overgezet.

De belangrijkste conclusie van deze impactanalyse luidt dat de maatregelen van het plan op talrijke vlakken een positieve impact op de SDG's zouden moeten hebben, maar dat dit in veel gevallen afhankelijk zal zijn van de manier waarop de maatregelen van het plan in de praktijk zullen worden omgezet.

Tal van maatregelen zijn ontworpen om de vele uitdagingen aan te gaan waarmee België wordt geconfronteerd.

De component in verband met de renovatie van gebouwen bijvoorbeeld zou een aanzienlijke verbetering van de energieprestaties van de gebouwen moeten opleveren - en dan in het bijzonder van de sociale woningen waarvoor meerdere maatregelen worden voorzien. De andere componenten van het plan hebben ook een positieve impact op de SDG's die er rechtstreeks mee verbonden zijn: component 4.1. Onderwijs 2.0 op SDG 4, component 5.3. Circulaire economie op SDG's 8 en 12, component 1.3. Klimaat en milieu op SDG's 13 en 15.

Heel wat componenten hebben ook een onrechtstreekse impact op verschillende SDG's, wat de impact van het plan op de sociale cohesie en de veerkracht versterkt.

Zo heeft component 1.1. Renovatie van gebouwen ook op verschillende vlakken een sociale impact (vermindering van de energiearmoede voor kansarme gezinnen die in een gerenoveerde sociale woning wonen, SDG's 1, 7 en 10) en economisch herstel (SDG 8). De componenten van as 3 Mobiliteit hebben meer bepaald op verschillende vlakken een onrechtstreekse - en positieve - impact op de gezondheid, net als de componenten 4.1.

Onderwijs 2.0, 4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor kwetsbare groepen en 5.1. Opleiding en arbeidsmarkt.

Zowel de SDG's, met het principe van 'leave no one behind', als sociale cohesie en veerkracht vragen om in de eerste plaats aandacht te besteden aan de meeste kwetsbare personen en de verbetering van hun welzijn. Terwijl bepaalde maatregelen van het PHV uitdrukkelijk kansarme doelgroepen beogen, hebben andere maatregelen een breder bereik, zonder bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen of de onderliggende uitsluitingsprocessen, die soms structurele dimensies kunnen hebben zoals kwesties van gender en discriminatie.

Door de toepassing van het DNSH-principe zullen de milieu- en klimaatoverwegingen in alle maatregelen van het plan kunnen worden geïntegreerd. Ook de voorwaarden voor de praktische uitvoering van die maatregelen zullen op dit vlak een belangrijke rol spelen. Zo leidt de toenemende digitalisering van de maatschappij tot een steeds grotere vraag naar energie - en dan meer bepaald elektriciteit. Bovendien dient men hierbij rekening te houden met waarschijnlijke rebound-effecten. Op digitaal vlak zullen de nieuwe infrastructuren de ontwikkeling van nieuwe applicaties mogelijk maken, wat tot een hoger energieverbruik zal leiden. Ze zouden ook kunnen leiden tot een groter verbruik van grondstoffen. Op het vlak van het transport zal de modal shift naar openbaar vervoer ruimte creëren die beschikbaar zal zijn voor nieuwe verplaatsingen met de auto. Om de milieueffecten te optimaliseren, zou bij de praktische uitvoering van de projecten rekening moeten worden gehouden met het bestaan van die rebound-effecten. Heel wat maatregelen stellen ook voor om in de toekomst projectoproepen te organiseren. Ook bij de selectiecriteria van die toekomstige projecten zal het DNSH-principe moeten worden gehanteerd.

Tabel 45. De 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDGs)

SDG 1	Geen armoede
SDG 2	Geen honger
SDG 3	Goede gezondheid en welzijn
SDG 4	Kwaliteitsonderwijs
SDG 5	Gendergelijkheid
SDG 6	Schoon water en sanitair
SDG 7	Betaalbare en duurzame energie
SDG 8	Waardig werk en economische groei
SDG 9	Industrie, innovatie en infrastructuur
SDG 10	Ongelijkheid verminderen
SDG 11	Duurzame steden en gemeenschappen
SDG 12	Verantwoorde consumptie en productie
SDG 13	Klimaatactie
SDG 14	Leven in het water
SDG 15	Leven op het land
SDG 16	Vrede, justitie en sterke publieke diensten
SDG 17	Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Bron : Verenigde Naties

b) Analyse per component

Component 1.1 - Renovatie van gebouwen

De projecten die onder deze component vallen, zijn bedoeld om gebouwen te renoveren en vooral de energie-efficiëntie ervan te verbeteren. Dit geldt niet alleen voor private of sociale woningen, maar ook voor openbare gebouwen (overheidsgebouwen, scholen, universiteiten, sportinfrastructuren enz.).

Deze projecten zullen uiteraard een positieve impact hebben op de energie-efficiëntie en de emissie van broeikasgassen (SDG's 7 en 13) en de luchtverontreiniging (SDG 11). De renovatie van de sociale woningen helpt mee de ongelijkheid te bestrijden en de inclusie van kwetsbare groepen te bevorderen (SDG 10). De renovatie van de scholen en van de overheidsgebouwen zou ook een positieve impact moeten hebben op de werking van die instellingen (SDG's 4 en 16).

Sommige projecten besteden expliciet aandacht aan de duurzame en de circulaire dimensies - en dan in het bijzonder het beheer van bouwafval en de keuze van gerecycleerde materialen en hernieuwbare bronnen en de bronnen die in de toekomst gemakkelijk zullen kunnen worden gerecycleerd (SDG's 8 en 12).

In dit verband wijzen we op het gebrek aan gekwalificeerde werknemers in de bouwsector. Aanvullende programma's, die in het PHV niet worden vermeld, die gericht zijn op de opleiding van de werknemers in deze sector, zouden de positieve impact van deze component op SDG 4 nog kunnen versterken. Bij de praktische uitvoering van de projecten moeten bepaalde programma's dan ook met elkaar worden gelinkt (bv. werkgelegenheid-milieu). Er kan dan ook een positieve impact op de werkgelegenheid (SDG 8) worden verwacht.

Als de renovatiewerken ook betrekking hebben op de behandeling van regenwater, wordt een positieve impact op SDG 6 verwacht.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component versterkt de veerkracht door de energie-efficiëntie van de gebouwen te verbeteren en de afhankelijkheid van fossiele energie te verminderen.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component draagt bij aan de sociale cohesie door de energiearmoede van de gezinnen terug te dringen en door de kwaliteit van de woningen in het algemeen te verbeteren.

Component 1.2 – Opkomende energietechnologieën

Deze component betreft projecten die verband houden met de energietransitie. Er bestaan twee belangrijke hervormingsprojecten om het reglementaire kader voor de basisinfrastructuur (backbone) voor H₂ en CO₂ te creëren en een fiscale hervorming voor de belasting van fossiele brandstoffen in te voeren. Bovendien bestaan er investeringsprojecten die gericht zijn op de bevordering van de waterstofeconomie, de opvang en het gebruik/de opslag van koolstof (CCU/CCS) en de aanleg van warmtenetten.

Het spreekt voor zich dat die projecten een positieve impact hebben op het economische herstel en dus op de werkgelegenheid (SDG 8) - niet alleen door rechtstreekse investeringen in de (energie-)infrastructuren, maar ook door investeringen in R&D en FID (First Industrial Deployment) (SDG 9). Bovendien kaderen ze in de energietransitie die ten doel heeft om de CO₂-emissies te beperken (SDG 13) (SDG 7) door de ontwikkeling van een waterstofeconomie, door het aandeel van de hernieuwbare energie in de energiewaai te verhogen en door CCU/CCS te ontwikkelen. De verbetering van de energie-efficiëntie (SDG 7) kadert in dezelfde logica en wordt in meerdere projecten behandeld. Het project voor de aanleg van warmtenetten gaat in die richting en biedt ook de mogelijkheid om de restwarmte te opwaarderen en in de circulaire economie te stappen (SDG 12). Meer bepaald het project voor de aanleg van een eiland in de Noordzee zal een positieve impact hebben op de diversiteit en het visbestand (SDG 14), doordat het dan niet mogelijk meer zal zijn om in het te ontwikkelen gebied te vissen, waardoor veel vissen daar zullen kunnen ontsnappen aan vissers.

De hervormingsprojecten zijn bijzonder belangrijk, aangezien ze op een aanzienlijke manier zullen bijdragen aan het succes van de andere projecten (bv. door de hervorming van de belasting op fossiele brandstoffen zullen investeringen in warmtenetten rendabeler worden).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component versterkt de veerkracht door de ontwikkeling van nieuwe energietechnologieën en door de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen af te bouwen.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component zou kunnen bijdragen aan de sociale cohesie door werknemers uit kansarme groepen aan te trekken, die daarvoor dan een opleiding zouden kunnen volgen.

Component 1.3 – Klimaat en milieu

Deze component omvat projecten voor het herstel van natuurlijke ruimten, verbindingen tussen die ruimten om de ecologische versnippering tegen te gaan en een geheel van waterbeheerprojecten.

Deze projecten zullen een gunstige impact hebben op de biodiversiteit - en dit zowel op het land (SDG 15) als in het water (SDG 14). Ze verbeteren ook de schokbestendigheid van de natuurlijke systemen en de ecosystemen. Ze zullen beter aan de klimaatveranderingen aangepast zijn (SDG 13).

Deze projecten hebben ook een dimensie op het vlak van het beheer van watersystemen en het beheer van het gebruik en de bevoorrading van water, wat het circulaire waterbeheer (SDG 6 en 12) en de daarmee verbonden infrastructuren (SDG 9) zal verbeteren, wat een goede zaak is voor de landbouw (SDG 2) en meer algemeen de samenleving in haar geheel.

Die projecten hebben ook een positieve impact op het toerisme (SDG 8) en het welzijn (SDG 3) van de bevolking.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component verbetert de veerkracht van de natuurlijke systemen en de diensten die ze aan de samenleving leveren (bv. waterbevoorrading). Er is dus een gunstige impact op de veerkracht.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component verbetert het welzijn van de bevolking door de ontwikkeling van natuurgebieden, nationale parken en toeristische activiteiten. Ze levert dan ook een positieve bijdrage aan de sociale cohesie op voorwaarde dat de meest kansarme groepen toegang hebben tot die infrastructuren.

Component 2.1 – Cyberveiligheid

De projecten op het vlak van cyberveiligheid beogen de digitale veiligheid van de burgers, besturen en ondernemingen te verzekeren in een context van toenemende digitalisering (SDG 16), die onder meer in component 2.2 Openbaar bestuur wordt behandeld. Die projecten zijn er ook op gericht om de beveiliging van die gegevens aan te passen in een context van de ontwikkeling van de digitale netwerken (zie component 2.3 Optische vezel, 5G en nieuwe technologieën). De cyberveiligheid verzekeren in een context van toenemende digitalisering is dan ook van essentieel belang. Bovendien wordt op die manier het vlotte verloop van de andere twee componenten van deze digitale as mogelijk.

De projecten van deze component hebben als dusdanig een impact op één enkele SDG, maar onrechtstreeks hebben ze een impact op alle beschouwde SDG's in de andere twee componenten van deze digitale as. Merk ook op dat deze component gebruikmaakt van digitale netwerken en infrastructuren. De impact daarvan wordt vermeld in de componenten 2.2 Openbaar bestuur en 2.3 Optische vezel, 5G en nieuwe technologieën, die er specifiek aan zijn gewijd.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze projecten hebben ten doel om de digitale veiligheid van de burgers, besturen en ondernemingen in een context van een toenemende digitalisering te verzekeren. De ontwikkeling van die cyberveiligheid is dan ook een voorwaarde voor het vlotte verloop van de toenemende digitalisering die in component 2.2 Openbaar bestuur wordt behandeld.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze projecten zijn bedoeld om de digitale veiligheid te verzekeren in een context van ontwikkeling van de digitale netwerken. De ontwikkeling van die cyberveiligheid is dan ook een voorwaarde voor het vlotte verloop van de ontwikkeling van de connectiviteit van het grondgebied zoals dit wordt behandeld in component 2.3 Optische vezel, 5G en nieuwe technologieën.

Component 2.2 - Openbaar bestuur

De projecten van deze component zijn bedoeld om de werking van het openbaar bestuur te digitaliseren om ze zo efficiënter te maken (SDG 16) en om de toegankelijkheid van die informatie voor ondernemingen en burgers te verbeteren (SDG 16).

Deze projecten zullen een positieve impact hebben op het papierverbruik (SDG 15) en zullen leiden tot een afname van het vervoer (SDG 11). Door de gebruikte servers te virtualiseren en te mutualiseren zal ook het energieverbruik dalen (SDG 7) - zeker wanneer de informaticahardware die daarbij wordt gebruikt, beantwoordt aan de criteria voor duurzame overheidsaankopen (SDG 12), waarvan energieverbruik er één is. Er zijn ook specifieke kanalen voorzien voor de herstelling en de recyclage van die hardware (SDG 12).

Bovendien hebben bepaalde projecten een impact op andere SDG's wegens het onderwerp dat wordt behandeld: verbetering van het beheer van gezondheidsgegevens (SDG 3), optimalisatie van het waterbeheer (SDG 6) voor de ondernemingen vereenvoudigde administratieve verplichtingen (SDG 8), toegang tot digitale infrastructuren en een begeleiding bij de toegang tot zijn administratieve gegevens (SDG 10).

Meerdere aspecten van de impact van deze component zullen echter worden bepaald door de manier waarop de projecten worden uitgevoerd.

Eén Belg op de tien vreest voor zijn baan als hij er niet in slaagt om het tempo van de digitalisering te volgen (SDG 8). Het zou daarom belangrijk zijn om geschikte opleidingen te voorzien voor alle betreffende werknemers. In bepaalde projecten zijn dergelijke opleidingen voorzien (SDG 4). Merk op dat dergelijke opleidingen ook zijn voorzien in component 5.1 Opleiding en arbeidsmarkt, die daar specifiek aan gewijd is.

De toenemende digitalisering van de maatschappij brengt risico's op ongelijkheid met zich (SDG 10). Bijna 40 % van de Belgische bevolking beschikt niet of onvoldoende over digitale vaardigheden en 12 % van de bevolking heeft geen enkele vaardigheid met informatica en gebruikt ook het internet niet (DNS Belgium, 2019). Het zou daarom belangrijk zijn om de mogelijkheid te bieden van een geïndividualiseerde begeleiding voor al wie deze nodig heeft en op die manier een toename van de digitale kloof voorkomen. Merk op dat as 4 (maatschappelijk en samenleven) onder meer de strijd tegen de digitale kloof behandelt.

De productie van de digitale infrastructuur kan een impact hebben op sociaal vlak (arbeidsomstandigheden voor de ontginning van zeldzame metalen, met inbegrip van de impact op de gezondheid van de werknemers), milieuvlak (energieverbruik, ontginning van zeldzame metalen die waterverontreiniging en een verlies van biodiversiteit veroorzaakt) en economisch vlak (kosten en bevoorrading van zeldzame metalen).

De exponentiële toename van de digitale informatiestromen brengt een grote stijging van het energieverbruik met zich (bv. een video uit de cloud bekijken gedurende 10 min = 1.500 keer meer energie dan rechtstreeks verbruik van het toestel tijdens dezelfde 10 minuten; The Shift Project, 2018).

Merk op dat bepaalde deelprojecten van deze component (bv. I-2.05-12) de installatie van optische vezel en/of 5G voorzien. De impact van dat soort installaties wordt vermeld in component 2.3 Optische vezel, 5G en nieuwe technologieën, die er specifiek aan gewijd is.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component versterkt de efficiëntie van de overheidsdiensten. Dit zal hun verhoudingen met de ondernemingen verbeteren - en dit zowel met betrekking tot de administratieve verplichtingen als met betrekking tot de toegang tot de informatie - wat uiteindelijk een

gunstig effect op de productiviteit zal hebben. Overigens brengt de productie van de digitale infrastructuur die nodig zijn voor de uitvoering van die projecten, risico's met zich die de nodige aandacht verdienen, zelfs al bestaan er momenteel weinig alternatieven waarmee die risico's kunnen worden beperkt.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component versterkt de efficiëntie van de overheidsdiensten. Dit zal hun verhoudingen met de burgers vergemakkelijken - en dit zowel met betrekking tot de administratieve verplichtingen als tot de toegang tot de gezondheidszorg of de toegang tot de informatie.

Component 2.3 - Optische vezel, 5G en nieuwe technologieën

Twee projecten van deze component zijn bedoeld om de nodige digitale netwerken te ontwikkelen om de connectiviteit te verbeteren - en dit zowel op het vlak van de snelheid als de dekking van het volledige grondgebied binnen een context van toenemende digitalisering (SDG 9). Het is hierbij de bedoeling om een zo ruim mogelijke dekking te verzekeren - ook in plattelandsgebieden - zodat de ongelijkheid op het vlak van de toegang tot een internetverbinding kan worden verkleind (SDG 10). Ook de connectiviteit van de scholen wordt specifiek beoogd (SDG 4). Dit alles zorgt ervoor dat de informatie gemakkelijker toegankelijk is voor iedereen (SDG 16).

Het derde project is helemaal anders en is bedoeld om de nieuwe technologieën op het vlak van artificiële intelligentie te verkennen met de bedoeling om ondernemingen aan te moedigen om duurzaam te worden. Dit project zou bijdragen aan alle SDG's en dan meer bepaald aan SDG 8. De rest van deze tekst zal zich dan ook toespitsen op de connectiviteitsprojecten.

De projecten voor de verbetering van de connectiviteit zullen een rechtstreekse positieve impact hebben op het energieverbruik, aangezien optische vezel en 5G energie-efficiënter zijn dan de bestaande ADSL- en 4G-systemen (SDG 7). Hierbij wordt geen rekening gehouden met een eventueel rebound-effect in verband met de toename van de verbindingssnelheid, die met deze verandering gepaard gaat, en met de betere connectiviteit van het grondgebied.

De verbetering van de connectiviteit zou ook een impact kunnen hebben op de andere SDG's doordat hiermee de ontwikkelingsmogelijkheden op meerdere domeinen worden verbeterd: precisielandbouw (SDG 2) die tot een hogere productiviteit zou kunnen leiden (SDG 8) en een verlaging van de impact op het milieu (SDG 6 en SDG 15), de smart grid (SDG 7), flexwerken (SDG 8 met een afname van het transport (SDG 11), onder voorbehoud van rebound-effecten, de vermindering van papierverbruik (SDG 15) enz.

Merk op dat bepaalde deelprojecten van deze component (bv. I-2.15-2) een investering in digitale infrastructuur voorzien. De impact van dat soort investeringen wordt vermeld in component 2.2 Openbaar bestuur, die er specifiek aan gewijd is.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component verbetert de connectiviteit, zowel op het vlak van de snelheid als de dekking over het volledige grondgebied, wat een kans is voor de ontwikkeling van maatregelen die de veerkracht op verschillende vlakken moeten verbeteren (bv. smart grid, precisielandbouw enz.).

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component versterkt de territoriale samenhang door de connectiviteit over het volledige grondgebied te verbeteren. Op die manier zal over het volledige grondgebied informatie gemakkelijker toegankelijk zijn.

Component 3.1 - Infrastructuren voor fietsers en voetgangers

De maatregelen van deze component beogen vooral investeringen in nieuwe infrastructuur voor fietsers. Door de aanleg van meer en betere fietspaden wordt transport duurzamer: het aandeel van de verplaatsingen met de fiets stijgt en het gebruik van de auto neemt af. Deze evolutie van het transport is niet alleen goed voor het milieu (SDG's 11 en 13), maar ook voor de gezondheid (SDG 3). Ze zorgt ook voor een aangename leefomgeving en een meer inclusieve samenleving (SDG's 10 en 12). Bovendien is het mogelijk om met elektrische fietsen, die veel minder energie verbruiken dan de auto's, langere afstanden op twee wielen af te leggen (SDG 7).

De infrastructuur voor fietsers biedt aan de bevolking, en dan meer bepaald de groepen die weinig of minder toegang hebben tot een auto (jongeren, categorieën met een lager inkomen), een handige oplossing om afstanden van enkele kilometers te overbruggen (SDG's 9, 10 en 11). Bovendien spelen de fietsinfrastructuren die duidelijk van het autoverkeer zijn gescheiden, een positieve rol in het gebruik van de fiets door vrouwen, die momenteel een minderheid vormen in de groep van de fietsgebruikers (36 % te Brussel, SDG's 5 en 9).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component draagt bij aan een betere veerkracht van de samenleving door een uitbreiding van het verplaatsingsaanbod.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component draagt bij aan een betere sociale cohesie, aangezien de infrastructuur bedoeld zijn voor categorieën van de bevolking die geen of weinig toegang tot de auto hebben: jongeren, categorieën met een laag inkomen.

Component 3.2 – Modal shift in het vervoer

Deze component omvat talrijke projecten die ten doel hebben om het aanbod van het openbaar vervoer (trein, tram, metro of bus) te verbeteren en dus om hun modale aandeel te verhogen. Er wordt ook een bijzondere aandacht besteed aan goederenvervoer per spoor en over waterwegen. Ten slotte mikken meerdere projecten op een bevordering van de intermodaliteit.

Deze projecten zouden dus de mogelijkheid moeten bieden om infrastructuur voor duurzaam transport te ontwikkelen en om het modale aandeel van andere vervoerswijzen dan de auto en de vrachtwagen te vergroten (SDG 9). Dat moet leiden tot minder verkeersopstoppingen (SDG 11), lagere emissies van broeikasgassen (SDG 13) en een terugdringing van geluids- en luchtverontreiniging (SDG 11). Ook de energie-efficiëntie van het transport zou moeten worden verbeterd, want per passagier-kilometer verbruikt openbaar vervoer minder energie dan private vormen van transport. Er zal ook een

positieve impact op de gezondheid zijn (SDG 3) dankzij de daling van de verontreiniging en de vermindering van het aantal verkeersongevallen die uit deze maatregelen zouden moeten voortvloeien.

Deze maatregelen zijn gunstig voor de zwakste sociale groepen, die vaker dan andere groepen een beroep doen op openbaar vervoer (SDG 10). Wat de vrouwen betreft, zal men bij de invoering van die maatregelen voldoende aandacht moeten besteden aan de discriminatie waarvan zij in de openbare ruimte - en dan in het bijzonder in het openbaar vervoer - het slachtoffer zijn (SDG 5).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

De veerkracht wordt verbeterd door de transportwijzen te diversifiëren en door de energie-efficiëntie van het vervoer te verbeteren.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component verbetert de sociale cohesie door het vervoer en dus de mogelijkheid om meer en vaker mensen te ontmoeten te verbeteren en de toegang tot de verschillende diensten die door de samenleving worden verleend vlotter te maken.

Component 3.3 – Groener wegvervoer

Deze component is vooral bedoeld om de elektrificatie van het vervoer te bevorderen door de ondersteuning of de aanmoediging van de aankoop van elektrische voertuigen en door de installatie van de nodige infrastructuur waar die voertuigen kunnen worden geladen. De emissie van verontreinigende stoffen van de voertuigen met een verbrandingsmotor zullen ook beter worden gecontroleerd. Een van de maatregelen (I-3.18) vraagt ook waarborgen met betrekking tot de herkomst van de gebruikte elektriciteit (hernieuwbare energiebron), wat de productie van elektriciteit op basis van die bronnen stimuleert (SDG 7).

Er zijn meerdere effecten op SDG 7. In bepaalde gevallen wordt het gebruik van hernieuwbare energie aangemoedigd. Het elektriciteits- en dus ook het energieverbruik zouden weliswaar stijgen, maar die evolutie zou worden gecompenseerd door een daling van de vraag naar fossiele energie, in die zin dat de elektrische voertuigen in de plaats zouden komen van meer vervuilende voertuigen. Aangezien elektrische voertuigen efficiënter zijn dan voertuigen met een benzine- of een dieselmotor, wordt ook op het vlak van de energie-efficiëntie winst geboekt.

Deze maatregelen stimuleren de conversie van het autopark, van de motoren met inwendige verbrandingsmotoren die op fossiele brandstoffen werken, naar elektrische motoren. Dit draagt bij aan de vermindering van de verontreiniging (SDG 11) en dus aan de gezondheid (SDG 3). Er worden infrastructuur aangelegd die het gebruik van niet-verontreinigende voertuigen aanmoedigen (SDG 9).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component bevordert de weerstand - en dan in het bijzonder door een geïmporteerde energiebron (fossiele brandstoffen) te vervangen door een hernieuwbare energiebron

(elektriciteit), die plaatselijk kan worden geproduceerd (en die dat nu al is tot op zekere hoogte).

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component heeft vooral een impact op het milieu en het energieverbruik, door het gebruik van elektriciteit in plaats van fossiele brandstoffen te bevorderen. Er is dus weinig impact op de sociale cohesie, voor zover de omschakeling van energiebron voor iedereen betaalbaar blijft.

Component 4.1 - Onderwijs 2.0

De projecten van component 4.1. Onderwijs 2.0 zijn gericht op de ontwikkeling, de ondersteuning en de bevordering van het gebruik van geschikte ICT-infrastructuren in de scholen, de instellingen van hoger onderwijs of de instellingen voor sociale vooruitgang. De projecten voorzien investeringen in hardware, software en ICT-infrastructuur, die allemaal bedoeld zijn om e-learning in het onderwijsaanbod te integreren en om de leerlingen en het onderwijzend personeel toegang te bieden tot een pc. De investeringen in de opleiding of de bijscholing van het personeel in de organisatie van de geleidelijke uitrol van de nieuwe ICT-infrastructuur in de onderwijsinstellingen en in de reorganisatie van het onderwijsaanbod zelf om die digitale transformatie te bevorderen, worden ook soms vermeld. De ICT-projecten vestigen soms de aandacht op de kwetsbare groepen en de onderliggende sociale uitsluitingsprocessen. In elk geval verwijzen ze naar de ervaringen die intussen zijn opgedaan met onderwijs op afstand sinds het begin van de covid-19-crisis en waarvoor de ICT-apps onmisbaar zijn gebleken.

Een van de projecten van de Federatie Wallonië-Brussel mikt heel specifiek op een onderliggend uitsluitingsproces, namelijk de leermoeilijkheden die de leerlingen tijdens de covid-19-crisis ondervonden (I-4.03). Dit project wil de multidisciplinaire teams versterken die belast zijn met de preventie van voortijdig schoolverlaten en de persoonlijke opvolging van de leerlingen met leermoeilijkheden. De innovaties op het vlak van ICT worden hier niet expliciet vermeld.

Alle projecten van deze component zijn op SDG 4 gericht. Deze SDG streeft ernaar om de gelijkheid van toegang tot een hoogwaardige opleiding te verzekeren en om levenslang leren voor iedereen te promoten. De projecten kunnen ook bijdragen aan de realisatie van de economische SDG's, zoals die in verband met innovatie (SDG 9) en het werk en de economische ontwikkeling (SDG 8) of de realisatie van de maatschappelijke doelstellingen van duurzame ontwikkeling, zoals degene in verband met de uitroeiing van de armoede (SDG 1) of de verkleining van de ongelijkheid (SDG 10).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component versterkt de ICT-vaardigheden van de bevolking in het algemeen, wat positief is voor de veerkracht (aanpassing aan de manier waarop de huidige wereld werkt, die steeds meer rekent op digitale oplossingen). Dit versterkt ook de inzetbaarheid van de bevolking, de concurrentiekracht van de ondernemingen en de interactie tussen de bevolking en de overheid.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component versterkt de ICT-vaardigheden van de bevolking in het algemeen, een essentiële vaardigheid in de wereld van vandaag. In die zin versterkt deze component de sociale cohesie.

Component 4.2 - Opleiding en werkgelegenheid voor de kwetsbare groepen

De projecten van component 4.2. Opleiding en werkgelegenheid voor de kwetsbare groepen hebben allemaal ten doel om uitsluitingsprocessen te bestrijden. Ze doen dit door zich specifiek op de situatie van bepaalde doelgroepen te concentreren en door antwoorden aan te reiken die kunnen bijdragen aan de verbetering van hun kwetsbare situatie en hun sociale integratie. De beschrijving van de doelgroepen van de projecten varieert van zeer specifiek tot algemener.

Een van de projecten omvat een strategie die de (her)integratie van de kwetsbare doelgroepen op de arbeidsmarkt in een grootstedelijke context beoogt. Die strategie omvat een luik opleiding (bedoeld om de taal- en de digitale vaardigheden van de doelgroepen te verbeteren) en is ook bedoeld om specifieke maatregelen te ondersteunen om de integratie van de kwetsbare doelgroepen op de arbeidsmarkt te bevorderen (en dan meer bepaald personen met een handicap en eenoudergezinnen) en de sociale innovatie op dat vlak. Andere projecten willen innoverende oplossingen aanbieden voor de situatie van specifieke doelgroepen: de levensomstandigheden van gevangenen, de digitale achterstand van de personen in een kwetsbare sociale situatie en de gelijkheid van kansen (gender) op de arbeidsmarkt. Ten slotte bestaat er een project dat ten doel heeft om plaatselijk ICT-materiaal ter beschikking te stellen en om een opleiding te organiseren voor volwassenen met een digitale handicap (of volwassenen die het risico op zo'n handicap lopen).

De projecten van deze component zijn vooral gericht op de verbetering van de (leef)situatie van de kwetsbare doelgroepen. Ze hebben bijgevolg rechtstreeks betrekking op SDG 1 wat de eliminatie van alle vormen van armoede betreft en op SDG 10 over de verkleining van de ongelijkheid. Afhankelijk van de specifieke situatie van de beoogde doelgroep en de aangereikte oplossingen heeft elk project ook raakvlakken met andere SDG's, zoals SDG 5 over de gelijkheid tussen de seksen en het autonoom maken van alle vrouwen en meisjes, SDG 4 over de gelijkheid van toegang tot hoogwaardig onderwijs en levenslang leren voor iedereen en ten slotte SDG 8 voor werk en groei.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

De veerkracht zal worden verbeterd door de projecten van deze component, die gericht zijn op de integratie van kwetsbare of gediscrimineerde groepen in de samenleving en op de arbeidsmarkt. De toename van de sociale cohesie draagt immers op een positieve manier bij aan de veerkracht.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

De sociale cohesie zal worden bevorderd door de projecten van deze component, die de kansen tot inclusie van de kwetsbare groepen in de samenleving - en dan in het bijzonder

op de arbeidsmarkt - zouden moeten vergroten door discriminatie op het werk te bestrijden en door de digitale vaardigheden van de kwetsbare bevolkingsgroepen te verbeteren.

Component 4.3 – Sociale infrastructuur

Alle projecten van deze component werden door de Waalse regering ingediend. Een van de projecten is bedoeld om inclusieve openbare nutswoningen en woningen voor kwetsbare personen te creëren of te renoveren en om digitale bijstand te ontwikkelen voor personen die steeds afhankelijker worden. Een ander project wil de onthaalinfrastructuren voor kinderen verbeteren door nieuwe plaatsen te creëren in bestaande gebouwen of in nieuwe bouwwerken en door de bestaande onthaalstructuren te renoveren.

De beoogde infrastructuurwerken hebben allemaal een uitdrukkelijke sociale doelstelling. Ze hebben dan ook voornamelijk betrekking op SDG 11, die de noodzaak onderstreept om te kunnen beschikken over betaalbare woningen en een basisdienstverlening, en meer in het algemeen op SDG 1, die bedoeld is om een einde te maken aan alle vormen van armoede, en SDG 10, die bedoeld is om ongelijkheid te verminderen.

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

De veerkracht zal worden verbeterd door het vermogen van de bevolkingsgroepen die van deze component genieten, om beter deel te nemen aan de samenleving en om op de arbeidsmarkt te worden geïntegreerd.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

De sociale cohesie en de veerkracht zullen worden verbeterd door de projecten van deze component, die mikken op de integratie van kwetsbare groepen in de samenleving door woningen voor hen te voorzien en door de opvang van jonge kinderen te verbeteren.

Component 5.1 – Opleiding en arbeidsmarkt

Deze component heeft een dubbele doelstelling: de opleiding van de burgers tijdens hun hele leven verbeteren en banen creëren door op de aanbodzijde van de arbeidsmarkt in te grijpen.

In deze component staat de opleiding van de burgers rond digitale tools en de jobs van de toekomst (en dan meer bepaald in de digitale en de gezondheidssector) centraal. Om die doelstelling te bereiken, zullen nieuwe gebouwen worden opgetrokken of zullen bestaande gebouwen worden gerenoveerd. Er zullen ook nieuwe digitale tools worden ontwikkeld om opleidingen op afstand aan te bieden, een betere opvolging van de werkzoekenden te verzekeren en de zoektocht naar een baan te optimaliseren op basis van de opleiding van de werknemers (matching). Hierbij wordt vooral gekeken in de richting van de laaggekwalificeerde werkzoekenden, de werklozen en de personen die weinig ervaring hebben met ICT-tools.

Om een levenslang opleidingstraject te kunnen garanderen, zal ook een systeem van individuele opleidingsrekeningen worden ontwikkeld. Met dat systeem zal men een duidelijker zicht hebben op de opleidingen van de burgers en zal men hun levenslang recht op opleidingen kunnen waarborgen.

Naast de opleiding kunnen ook door bepaalde hervormingen van de arbeidsmarkt extra banen worden gecreëerd. Onder bepaalde voorwaarden zal het cumuleren van sociale uitkeringen en een loon mogelijk zijn. Ook de fiscale druk op arbeid zal worden verlaagd, zodat werken aantrekkelijker wordt voor de burgers. Deze component betreft met andere woorden hervormingen die ten doel hebben om het arbeidsaanbod te stimuleren - en dan meer bepaald om beter in te spelen op de vacatures op de arbeidsmarkt.

De maatregelen die in deze component worden vermeld, zullen uiteindelijk de toegang van de burgers tot het onderwijs hun hele leven lang verbeteren (SDG 4). In combinatie met de hervormingen op de arbeidsmarkt zullen banen worden gecreëerd, zal de productiviteit van de werknemers stijgen en zal het BBP nog sterker groeien (SDG 8). Er zullen ook specifieke infrastructuur voor de opleidingen (gebouwen en ICT-materiaal) worden ontwikkeld, wat ook een positieve impact zal hebben op de economische activiteiten (SDG 9).

Naast de rechtstreekse impact zullen ook andere doelstellingen van de duurzame ontwikkeling hierdoor worden beïnvloed. De combinatie van de opleiding van de burgers en de jobcreatie zal helpen om de armoede terug te dringen (SDG 1). Aangezien de fysieke en mentale gezondheidstoestand gecorreleerd is met het opleidingsniveau van de personen, zullen die maatregelen ook de gezondheid en het welzijn van de betreffende personen kunnen verbeteren (SDG 3). Door de verschillende aspecten van de impact die hierboven worden beschreven, zal de economische en de maatschappelijke ongelijkheid worden verkleind (SDG 10).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component heeft een positieve impact op de economische, de institutionele en de maatschappelijke veerkracht. Ze draagt immers bij aan een betere opleiding van de burgers tijdens hun hele leven, waarmee ze beter kunnen reageren op de evolutie van de behoeften op de arbeidsmarkt. Met de nieuwe digitale tools die worden ontwikkeld, kan de toegang tot de informatie over de opleidingen waarover de burgers beschikken, worden vereenvoudigd en kunnen geschikte kandidaten beter met het jobaanbod worden 'gematcht'. Hierdoor wordt ook de werking van de overheidsdiensten op het vlak van werkgelegenheid en beroepsopleiding verbeterd. Burgers zullen door een vlottere toegang tot ICT ook gemakkelijker een nieuwe baan kunnen zoeken. De beoogde hervormingen van de arbeidsmarkt zullen er dan weer toe leiden dat de fiscale druk op arbeid (en dan in het bijzonder voor de lage lonen) en het probleem van de werkloosheidsval kunnen worden beperkt. Met de werkloosheidsval worden de situaties bedoeld waarin het voor werklozen financieel interessanter is om niet te gaan werken. Dankzij die hervormingen, gecombineerd met een betere opleiding van de burgers, zal men niet alleen beter kunnen inspelen op de vacatures, maar ook op de toekomstige behoeften van de arbeidsmarkt. Ze zullen ook een kans bieden om de productiviteit op te voeren en de rijkdom die binnen de economie wordt gecreëerd (BBP) te vergroten.

Cohesie en maatschappelijke en territoriale convergentie

Deze component heeft een positieve impact op de cohesie en de territoriale en sociale convergentie. De meeste maatregelen waaruit ze bestaat, zijn immers bedoeld om de ongelijkheid op het vlak van het onderwijs voor bepaalde kwetsbare groepen uit de bevolking

te verminderen: laaggekwalficeerde personen, werklozen en personen met weinig kennis en/of tools om toegang te krijgen tot ICT. Door de tewerkstellingsgraad in deze groepen te verbeteren, worden ook andere vormen van ongelijkheid onrechtstreeks verkleind: ongelijkheid op het vlak van de gezondheid, welzijn en toegang tot een zogenaamde standaard levenswijze. Een betere toegang tot de kennis en de digitale basistools zal ook bijdragen aan een betere sociale cohesie.

Component 5.2 – Ondersteuning van de economische activiteit

Deze component heeft ten doel om de ontwikkeling van de economische activiteiten te ondersteunen. Ze omvat twee hervormingen en zes investeringen.

De meeste maatregelen ondersteunen de economische activiteiten in de brede zin van het woord, zonder dat daarbij een specifieke sector of een specifiek domein wordt beoogd. De ondersteuning neemt de vorm aan van hulp bij onderzoek, ontwikkeling en innovatie, investeringen in infrastructuur en administratieve vereenvoudiging. Voor de meeste maatregelen is de ondersteuning van de R&D-activiteiten (research & development) financieel van aard en wordt ze toegekend via projectoproepen. Enkele maatregelen betreffen R&D-activiteiten in bepaalde specifieke economische activiteiten zoals het beheer van afval dat afkomstig is van de kerncentrales of de delokalisatie van bedrijven in de voedingssector.

De maatregelen die in deze component worden getroffen, zullen rechtstreeks bijdragen aan de economische groei (SDG 8). De R&D-activiteiten bieden immers de mogelijkheid om nieuwe economische activiteiten te ontwikkelen en om de bestaande te optimaliseren (SDG 9). Zodra die activiteiten op een industriële schaal worden ontwikkeld, zullen ook banen worden gecreëerd. Een deel van de maatregelen is bedoeld voor de ondersteuning van R&D-activiteiten op het vlak van de recyclage van industrieel afval (SDG 12) en activiteiten die bedoeld zijn om de klimaatverandering te beperken (SDG 13).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component heeft een positieve impact op de economische veerkracht. De ondersteuning van ondernemingen, en dan voornamelijk via de financiering van R&D-projecten, draagt immers bij aan de ontwikkeling van het economische weefsel in de richting van nieuwe economische activiteiten. Deze laatste zullen de creatie van rijkdom (BBP) in de economie vergroten en nieuwe jobs creëren. Een deel van die maatregelen is bedoeld om activiteiten te ontwikkelen die de gevolgen van de klimaatverandering en de repercussies ervan verzachten, maar ook om bepaalde industriële afvalstromen te recyclen. Ze dragen met andere woorden bij aan de veerkracht van de economie ten opzichte van bepaalde huidige en toekomstige klimaat- en milieu-uitdagingen.

Component 5.3 – Circulaire economie

Deze component heeft ten doel om de ontwikkeling van een circulaire economie te ondersteunen.

Deze maatregelen zijn bedoeld om het onderzoek en de ontwikkeling van projecten te financieren die in het kader van een transitie naar een circulaire economie passen. Die financiering gebeurt via projectoproepen in verschillende economische sectoren waar een

potentieel werd vastgesteld. Ook de bouw van infrastructuur voor recyclage is voorzien. Ten slotte zijn bepaalde maatregelen bedoeld om toekomstige strategieën op het vlak van circulaire economie voor te bereiden en om de governance op dat vlak te verbeteren.

Deze component heeft een impact op verschillende duurzame ontwikkelingsdoelstellingen. In de eerste plaats zullen de economische activiteiten die zullen worden ontwikkeld, bijdragen aan de creatie van rijkdom (BBP) en werkgelegenheid in de economie (SDG 8). Door hun aard zullen die activiteiten bijdragen aan een doeltreffender gebruik van natuurlijke rijkdommen (SDG 8). De maatregelen ondersteunen de ontwikkeling van een duurzame industrialisering binnen de economie (SDG 9). De ondersteuning van de activiteiten op het vlak van de recyclage en de constructie van de daarvoor voorziene infrastructuur zal de mogelijkheid bieden om de recyclagecapaciteiten voor het afval uit de economische activiteiten te vergroten (SDG 12). De sectoren die in de recyclageprojecten worden beoogd, maken traditioneel gebruik van de producten waarvan de productie niet alleen veel broeikasgassen veroorzaakt, maar ook veel energie vereist. Door die productie te beperken door de recyclage van de producten, dragen de maatregelen ook bij aan de terugdringing van de emissie van broeikasgassen en hebben ze een positieve impact op de klimaatverandering en haar gevolgen (SDG 13).

Economische, institutionele en maatschappelijke veerkracht

Deze component heeft een positieve impact op de economische veerkracht. De klimaatveranderingen en de schaarste aan natuurlijke rijkdommen vormen de grootste uitdagingen waarmee onze samenlevingen en onze economieën worden geconfronteerd. In deze component zijn maatregelen samengebracht die het economische weefsel ontwikkelen door op die uitdagingen in te spelen. De ontwikkeling van de recyclageactiviteiten zal bijdragen aan de ontplooiing van een duurzame industrie, de creatie van rijkdom (BBP) en het scheppen van werkgelegenheid. Die activiteiten zullen de mogelijkheid bieden om de hoeveelheid niet gerecycleerd, gerecupereerd of hergebruikt afval in essentiële sectoren zoals de bouwsector te verkleinen. Door een beter beheer van het afval zal een deel van de productie van energievervlindende producten die broeikasgassen voortbrengt, kunnen worden voorkomen, wat zal bijdragen aan de vermindering van de klimaatveranderingen en hun gevolgen.

1.4. Sociale impact

Deze rubriek werd opgesteld door de experts van de FOD Sociale Zekerheid en de POD Maatschappelijke Integratie (Armoedebestrijding). Deze rubriek is enerzijds bedoeld om een bijdrage te leveren aan het plan om de Europese pijler van sociale rechten (EPSR) in te voeren en anderzijds de manier samen te vatten waarmee het PHV de economische en de maatschappelijke impact van de crisis zou moeten verlichten. Na een overzicht werd de bijdrage van de verschillende componenten van het plan aan die twee dimensies achtereenvolgens geëvalueerd.

a) Totaalimpact

Het plan is in zijn geheel genomen conform de oriëntaties en de prioriteiten die worden voorgesteld in het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten, waarvan de meeste worden behandeld. Het plan biedt ook antwoorden op de belangrijkste maatschappelijke uitdagingen die uit de covid-19-crisis voortvloeien. Het kan daarom een grote bijdrage leveren aan een herstel en een inclusieve transitie.

De werknemers met een lager opleidingsniveau en met de laagste lonen werden het zwaarst getroffen door de covid-19-crisis. Voorkomen dat de crisis hysteresis-effecten op de arbeidsmarkt met zich brengt, is in dit verband een belangrijke prioriteit. Toch is het even belangrijk om bij het herstel de kwetsbare categorieën mee te nemen die zich al vóór de crisis in armoede of moeilijke omstandigheden bevonden en van wie de situatie door de crisis nog zwaarder kon worden. Bij de groene en de digitale transitie moet ook rekening worden gehouden met de situaties waarin deze groepen verkeren.

De investeringen in de duurzaamheid en de mobiliteit zullen kansen bieden om groene banen te creëren voor laaggeschoolde werknemers. Dat zal gepaard gaan met hervormingen die werken financieel aantrekkelijker moeten maken, die de competenties van de werknemers in overeenstemming brengen met de sectoren waar veel vacatures zijn en die het einde loopbaan aanpassen. De hervormingen zullen behoorlijk rekening moeten houden met de inclusie van de meest kwetsbare groepen, want dat is niet alleen belangrijk om de arbeidsmarkt toegankelijker te maken, maar ook om de doelstelling op middellange termijn van een werkgelegenheidsgraad van 80 % te halen, en bovenal, omdat het onze samenleving meer inclusief maakt. Er moet veel aandacht worden besteed aan de kwaliteit van banen, niet in de laatste plaats om armoede onder werkenden te voorkomen. In dit verband is het ook van cruciaal belang veel aandacht te besteden aan de ondersteuning van initiatieven in de sociale economie.

Het PHV voorziet grote investeringen in onderwijs, opleiding en levenslang leren. Dit aspect is van essentieel belang - niet alleen met betrekking tot het herstel van de economie, maar ook tot de groene en de digitale transitie. Het plan omvat innoverende hervormingen, zoals de individuele leerrekeningen overeenkomstig het EPSR actieplan. Die investeringen zullen ook de mogelijkheid bieden om de digitale kloof te verkleinen en het inclusieve karakter van de digitale transmissie te ondersteunen. De invoering van de digitalisering zal het onderwijssysteem meer toekomstgericht maken. Het zal hierbij belangrijk zijn om er zeker voor te zorgen dat alle leerlingen van de ruimere mogelijkheden kunnen genieten, rekening houdend met het parcours dat ze op dat moment al hebben afgelegd. Anders zou de bestaande ongelijkheid nog kunnen toenemen. De investeringen in digitale uitrustingen moeten daarom ook worden gekoppeld aan investeringen in digitale competenties en een kwaliteitsvolle toegang tot het internet. De maatregelen die de negatieve effecten van de covid-19-crisis op de onderwijsprestaties moeten opvangen, moeten prioritair worden aangepakt, rekening houdend met hun potentieel grote gevolgen voor de werkgelegenheid, de armoede en het welzijn.

Een bepaald aantal investeringen en hervormingen in de verschillende assen zijn uitdrukkelijk op kwetsbare categorieën gericht. We denken daarbij aan investeringen in huisvesting, mobiliteit, onderwijs, opleiding en werkgelegenheid.

Het PHV bevat een aantal bijkomende maatregelen die een antwoord bieden op de prioriteiten uit het EPSR actieplan:

- de toegankelijkheid van de diensten verzekeren;
- een inclusieve gezondheidsstrategie, met een gezondheidszorg die voor iedereen toegankelijk is;
- maatregelen die bedoeld zijn om de woonsituatie van kwetsbare personen en daklozen te verbeteren;
- een geschikt minimumloon (maakt deel uit van het EPSR actieplan en is niet rechtstreeks in het actieplan opgenomen, maar sommige maatregelen die bedoeld zijn om het geschikte karakter van de sociale uitkeringen aan te pakken, zijn buiten het PHV voorzien); en
- de noodzaak van maatregelen met betrekking tot voortijdig schoolverlaten, want dit fenomeen leidt het vaakst tot de problematische situatie van de NEET's.

b) Invoering van de Europese pijler van sociale rechten

Deze rubriek beschrijft de verwachte effecten van de componenten van het PHV op de drie essentiële domeinen die door de EU werden geïdentificeerd en die een bijzondere aandacht verdienen om tegen het jaar 2030 een sterker sociaal Europa uit te bouwen: (1) Meer jobs en jobs van een betere kwaliteit: werkgelegenheidsmogelijkheden in de reële economie creëren; (2) vaardigheden en gelijkheid: investeren in de competenties en het onderwijs om voor iedereen nieuwe perspectieven te openen en (3) sociale inclusie en bescherming: een waardig leven leiden.

Meer jobs en jobs van een betere kwaliteit

De investering in de **renovatie van gebouwen** zal de werkgelegenheid in de bouwsector een duw in de rug geven. De banen in deze sector zijn meestal bedoeld voor mensen met een lager onderwijsprofiel. Die investeringen kunnen in dat opzicht de veiligheid van de werkgelegenheid voor deze kwetsbaarste groepen bevorderen. De grote aandacht voor isolatie en energie-efficiëntie zal echter ook specifieke profielen vereisen met nieuwe/betere technische en aanpassingscapaciteiten. Werknemers aantrekken die na de covidcrisis niet meer naar hun vorige job kunnen aantrekken, zou hier de sleutel van het succes kunnen zijn. Ook de band met de investeringen in herkwalificatie en opleiding is van essentieel belang.

De investering in **infrastructuren voor fietsers** zal de werkgelegenheid stimuleren in de wegenbouw, wat werkgelegenheidsmogelijkheden zal bieden voor de categorieën van de zwakste werknemers. Gelijktijdig zouden de investeringen in het **openbaar vervoer** moeten bijdragen aan de werkgelegenheid in deze sector.

Hervormingen met het oog op een verhoging van de tewerkstellingsgraad (cumulatief stelsel en mobiliteit naar sectoren die met schaarste kampen) zullen helpen om zowel de structurele als de covid-gerelateerde uitdagingen op het vlak van de werkgelegenheid met succes aan te gaan. De toegang tot de arbeidsmarkt is moeilijk voor de zwakste categorieën en dit structurele probleem zal waarschijnlijk nog worden vergroot door de covidcrisis. De voorgestelde hervormingen vormen dan ook een zware uitdaging. De

combinatie van hervormingen van de arbeidsmarkt en fiscale hervormingen die werken financieel aantrekkelijker moeten maken en belangrijke hervormingen met betrekking tot de opleidingsmogelijkheden vormt een essentiële uitdaging om zowel de structurele problemen als de sociale impact van de covid-19-crisis aan te gaan. De meest significante verhoging moet voor de meest kwetsbare groepen zijn.

Zoals eerder al meermaals werd onderstreept door de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, moet een **geïntegreerde benadering** worden toegepast om de zwakste categorieën aan werk te helpen. Dat geldt in het bijzonder voor de categorieën die het verst af staan van de arbeidsmarkt. In dat opzicht **zouden de hervormingen op het vlak van levenslang leren** (opleidingsrekening) een bijzondere aandacht moeten besteden aan de zwakste categorieën. Het accent dat wordt gelegd op de digitale inclusie, waarbij vooral op de categorieën die het verst verwijderd zijn van de arbeidsmarkt wordt gemikt, is een noodzakelijke aanvulling bij de globale inspanningen. De **hervormingen ten gunste van een persoonlijkere begeleiding**, die door de gefedereerde entiteiten worden uitgevoerd, vormen bovendien een belangrijke aanvulling op de hervormingen van de arbeidsmarkt, de fiscaliteit en het levenslang leren.

Competenties en gelijkheid

Een **betere connectiviteit in de scholen** kan bijdragen aan een betere assimilatie van de digitale onderwijs toepassingen, die kunnen helpen om beter in te spelen op specifieke onderwijsbehoeften en misschien ook om de impact van de covid-19-crisis op het onderwijs te verminderen.

De investering in de digitale infrastructuur van het onderwijssysteem is een essentieel initiatief om de gedifferentieerde impact van de covid-19-crisis op de leerlingen tegen te gaan. Aan alle leerlingen gratis software en hardware ter beschikking stellen is bovendien een belangrijk initiatief om de digitale kloof in de toekomst te verkleinen.

Herkwalificatie en opleiding zijn van essentieel belang om een toekomstgericht herstel van de arbeidsmarkt te bevorderen. Rekening houdend met de specifieke problemen, die vaak meerdere facetten hebben, van de zwakste categorieën, is het positief om vast te stellen dat bepaalde projecten een bredere benadering toepassen en ook maatregelen omvatten met betrekking tot de sociale economie en de kinderopvang. Het is ook positief dat meerdere voorstellen zich toespitsen op zeer specifieke kansarme groepen.

Bescherming en sociale inclusie

De investering in **sociale huisvesting** komt rechtstreeks de kwaliteit van de huisvesting van de kwetsbare groepen ten goede. De bijkomende sociale woningen voor afhankelijke ouderen of personen met een handicap beantwoorden zo aan een structurele vraag naar toegang tot een geschikte en betaalbare sociale woning. Dat is ook het geval voor investeringen in extra huisvesting voor **daklozen**. De verbetering van de **energie-efficiëntie** van de (sociale) woningen ten slotte zal de mogelijkheid bieden om het energieverbruik te drukken, ook voor de kwetsbare groepen, met alle gunstige gevolgen van dien voor hun koopkracht en inclusie.

De investeringen in de **digitalisering van de overheidsdiensten** kunnen bijdragen aan een betere garantie van de (sociale) rechten van de burgers. Dat is specifiek het geval van

de investeringen in de overheidsdiensten op het vlak van de sociale zekerheid, terwijl de investeringen in **digitalisering** ook zullen helpen om het gezondheidsstelsel veerkrachtiger te maken.

De uitbreiding van het aanbod van het **openbaar vervoer** in bepaalde kansarme gebieden zal de mobiliteit van de zwakste categorieën en de toegang tot werkgelegenheid, diensten enz. verbeteren. Bovendien zal de investering in de **toegankelijkheid van de stations** bijdragen aan de mobiliteit van de personen met een handicap. **Een algemene vergroening van het wegtransport** ten slotte ondersteunt de gezondheidssituatie van de bevolking. Voor zover de kwetsbaarste categorieën meer blootgesteld zijn aan de verschillende vormen van verontreiniging door het wegverkeer, zullen die investeringen inderdaad die categorieën het meest ten goede komen.

c) Verlichting van de economische en maatschappelijke effecten van de crisis

Deze rubriek beschrijft de verwachte effecten van de componenten van het PHV om de effecten van de crisis in het bijzonder op de volgende 5 domeinen te verlichten:

1. de onzekerheid op de arbeidsmarkt voor de kwetsbare groepen (laaggekwalificeerd, lage lonen, buitenlandse nationaliteit of herkomst, alleenstaanden, banen zonder perspectief);
2. de leerachterstand voor de maatschappelijk zwakkere categorieën (en dan meer bepaald leerlingen uit migrantenfamilies);
3. de situatie van de zeer kwetsbare groepen (op het vlak van de huisvesting, de gezondheid, de inkomens en de consumptiemogelijkheden);
4. de toegang tot de sociale rechten en diensten (met inbegrip van digitale toegang - digitale kloof) en
5. het sociale isolement (met inbegrip van het digitale contact).

Onzekerheid op de arbeidsmarkt voor de kwetsbare groepen

De investering in de **renovatie van gebouwen** zal de werkgelegenheid in de bouwsector ten goede komen. De banen in deze sector zijn meestal bedoeld voor mensen met een lager onderwijsprofiel. Die investeringen kunnen in dat opzicht de werkzekerheid voor deze zwakste groepen bevorderen. De grote aandacht voor isolatie en energie-efficiëntie zal echter ook specifieke profielen vereisen met in zekere mate nieuwe of betere technische en aanpassingscapaciteiten. Daarbij is het belangrijk om voor die banen werknemers aan te trekken die na de covidcrisis niet meer naar hun vorige werk kunnen terugkeren, en om personen aan te trekken die vroeger werkloos waren. De band met de investeringen in herkwalificatie en opleiding is hier van essentieel belang, evenals de kwaliteit van de aangeboden banen.

De investeringen in **infrastructuren voor fietsers** zullen de werkgelegenheid stimuleren in de wegenbouw, wat kansen op werk zal bieden voor de categorieën van de zwakste werknemers. De investeringen in **openbaar vervoer** kunnen tot een grotere werkgelegenheid in deze sector leiden.

De **herkwalificatie en de opleiding zijn van essentieel belang voor een herstel gericht op de toekomst** van de arbeidsmarkt. Rekening houdend met de specifieke problemen, die vaak meerdere facetten hebben, van de zwakste categorieën, passen bepaalde projecten een bredere benadering toe en omvatten ook maatregelen met betrekking tot de sociale economie en de kinderopvang. Het is ook positief dat sommige voorstellen zich toespitsen op zeer specifieke groepen.

De investering in **kinderopvang** creëert extra werkgelegenheid voor de kwetsbaarste categorieën. De creatie van bijkomende kinderopvangstructuren is ook belangrijk ter ondersteuning van de werkgelegenheid - en dan in het bijzonder voor de zwakste categorieën zoals eenoudergezinnen.

De toegang tot de arbeidsmarkt is moeilijk voor de meest kwetsbare groepen. Het risico bestaat dat dit structureel probleem door de covidcrisis nog zwaarder is geworden. De voorgestelde hervormingen vormen dan ook een zware uitdaging. **De combinatie van hervormingen van de arbeidsmarkt en fiscale hervormingen**, die ten doel hebben om werken financieel aantrekkelijker te maken, en een grote hervorming betreffende de opleidingsmogelijkheden, vormen een bijzonder belangrijk initiatief waarmee zowel de structurele problemen als een essentieel aspect van de maatschappelijke impact van covid-19 worden aangepakt. Om een arbeidsparticipatie van 80 % te bereiken, moet de grootste vooruitgang worden geboekt bij de meest kwetsbare groepen.

Wat de **hervormingen in verband met levenslang leren** betreft, dient de nodige aandacht te worden besteed aan de inclusie van de zwakste categorieën, aangezien het algemeen bekend is dat de participatie in die groepen laag is. Het accent op digitale inclusie, die specifiek de categorieën beoogt die het verst verwijderd zijn van de arbeidsmarkt, is dan ook een noodzakelijke aanvulling naast de globale inspanningen.

Een geïntegreerde benadering nodig om werklozen te ondersteunen. In het bijzonder voor de categorieën die het verst verwijderd zijn van de arbeidsmarkt, moet een gediversifieerde aanpak worden gehanteerd. In dat opzicht vormen de hervormingen die gericht zijn op een persoonlijker begeleiding, een belangrijke aanvulling op de hervormingen van de arbeidsmarkt, de fiscaliteit en het levenslang leren.

Leerachterstand voor de maatschappelijk zwakste categorieën.

Een betere connectiviteit in de scholen kan bijdragen aan een betere integratie van de digitale onderwijs toepassingen, wat kan helpen om beter in te spelen op specifieke onderwijsbehoeften en misschien gelijktijdig om de impact van de covid-19-crisis op het onderwijs te verlichten.

De investering in de digitale infrastructuur van het onderwijsstelsel kan een belangrijk initiatief zijn om de gedifferentieerde impact van de covid-19-crisis op de leerlingen tegen te gaan. Het gratis ter beschikking stellen van hardware en software voor alle leerlingen is een belangrijk initiatief waarmee de digitale kloof in de toekomst kan worden verkleind. Het is ook belangrijk dat een begeleidingsinfrastructuur beschikbaar is ter ondersteuning van de doeltreffende integratie van de digitale tools in het onderwijsproject.

Overigens is de **geïndividualiseerde begeleiding van de leerlingen** die in een zekere mate hebben afgehaakt op school, ook een belangrijke investering om de effecten van covid-19 op te vangen. Terwijl de investering in de digitale infrastructuur en de begeleiding van de leerlingen bijzonder belangrijk is op middellange termijn, om de negatieve impact van de covid-19-crisis op de prestaties van de leerlingen op te vangen, is het ook nodig dat de initiatieven zo snel mogelijk worden opgestart, anders kan de schade blijvend zijn.

Situatie van de zeer kwetsbare groepen

De **investering in sociale huisvesting** komt rechtstreeks de kwaliteit van de huisvesting van de kwetsbare groepen ten goede. Er zij echter aan herinnerd dat de sociale huisvestingssector in België relatief klein is. De meest problematische huisvestingssituaties op vlak van kwaliteit en betaalbaarheid doen zich voor op de privé huurmarkt. Het zou wenselijk zijn dat de verschillende soorten investeringen in woningrenovatie ook ten goede komen aan deze sector en aan de meest kwetsbare groepen in deze sector (rekening houdend met de betaalbaarheid).

De daklozen behoorden tot de zwaarst door de crisis getroffen groepen - en dan vooral tijdens de lockdownperioden. In die omstandigheden werden noodmaatregelen getroffen. De situatie maakte echter ook duidelijk dat maatregelen van meer structurele aard nodig zijn, die ook leiden tot een grotere inclusie. **De investering in bijkomende huisvesting voor daklozen** speelt op deze behoefte in.

De investering in de kwaliteit van de huisvesting van de kwetsbare groepen zal ook gunstige gevolgen hebben voor de gezondheid (vocht, verwarming ...). **De verbetering van de energie-efficiëntie van de (sociale) woningen** zal ook bij de kwetsbare groepen het energieverbruik drukken, wat dan weer hun koopkracht zal verbeteren.

Bij de **toegang tot nieuwe vormen van mobiliteit** kan het zowel gaan om betaalbaarheid als om digitale toegang en de digitale kloof.

Toegang tot sociale rechten en diensten

De investering in **cyberveiligheid** is niet rechtstreeks gericht op de kwetsbare groepen. De investering kan wel een aanvulling vormen op de inspanningen die bedoeld zijn om de digitale kloof te verkleinen en het veilige gebruik van digitale applicaties door de kwetsbare groepen.

De investeringen in de digitalisering van de overheidsdiensten kunnen bijdragen aan een betere garantie van de (sociale) rechten van de burgers. Dat is specifiek het geval voor investeringen in de overheidsdiensten die bevoegd zijn voor de sociale zekerheid.

Bij de bevordering van **elektrische mobiliteit** (bijvoorbeeld fietsen), zal men de nodige aandacht moeten besteden aan de betaalbaarheid van de nieuwe oplossingen. De investering in de uitbreiding van het aanbod van het **openbaar vervoer** in sommige gebieden waar veel kansarmen wonen, zal de mobiliteit van de zwakste categorieën en hun toegang tot werkgelegenheid, dienstverlening enz. verbeteren.

De investering in de **toegankelijkheid van de treinstations** zal bijdragen aan een betere mobiliteit van personen met een handicap.

De bouw van extra sociale woningen voor afhankelijke bejaarden of gehandicapten voorziet in een meer structurele behoefte aan toegang tot adequate en betaalbare sociale huisvesting.

Sociaal isolement

De investeringen in de uitbreiding van het openbaar vervoer kunnen helpen om het sociaal isolement van sommige mensen te verkleinen.

1.5. Duurzaamheid

Zoals blijkt uit de analyses die door verschillende experts werden uitgevoerd, zouden de effecten van het PHV langdurig van karakter moeten zijn.

Volgens de kwantitatieve macro-economische analyse die door het Federaal Planbureau werd uitgevoerd, zal het PHV in 2040 nog altijd voor 0,14 % bijdragen aan de economische activiteiten van het land, de werkgelegenheid van 1.000 werknemers ondersteunen en voor 1 % van het BBP op de overheidsschuld van België wegen.

De experts kwamen ook tot de conclusie dat het PHV in lijn ligt met de oriëntaties en de prioriteiten van het actieplan voor de Europese pijler van sociale rechten een belangrijke bijdrage moet leveren aan een inclusieve overgang. Als zodanig legt het de basis voor een evolutie op lange termijn naar klimaatneutraliteit en een duurzamere en milieuvriendelijkere economie. Het PHV verankert België ook stevig in de digitale transitie, met de vaste bedoeling de digitale kloof te verkleinen.

Of het nu gaat om renovatie, mobiliteit, digitalisering, opleiding, onderzoek en ontwikkeling of de circulaire economie, het PHV heeft duidelijk tot doel de economie en de samenleving voor te bereiden op morgen, in een geest van cohesie en met het oog op een grotere veerkracht.

2. Vergelijking met de basisinvestering

Het aandeel van de Belgische overheidssector in de economie is relatief groot: de overheidsuitgaven vertegenwoordigen gemiddeld 54% van het bbp in de periode 2010-2019. Uitgedrukt in BBP-componenten vertegenwoordigt de overheidsconsumptie over dezelfde periode gemiddeld 24% van het BBP en de overheidsinvesteringen 2,5% van het BBP. Met 5,925 miljard euro die in de periode 2021-2026 wordt uitgegeven, vertegenwoordigt het nationale plan voor herstel en veerkracht een gemiddelde jaarlijkse impuls van 0,21% van het bbp, wat niet verwaarloosbaar is, maar wel bescheiden blijft.

Tabel 46. Het PHV per economische uitgavencategorie

In miljoen euro, tenzij anders vermeld

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026	2021-2026 (% du total)
Verwerving van vaste activa	634	772	656	676	477	242	3457	54
• Computer- en telecommunicatie-uitrusting	239	195	53	45	29	21	582	9
• Vervoer en andere machines en uitrusting	34	71	35	60	12	3	215	3
• Bouw en civieltechnische werken	186	286	388	472	386	197	1915	30
• O&O, software, databanken en andere intellectuele eigendomsrechten	176	220	181	99	49	20	745	12
Investeringssteun voor ondernemingen	172	479	388	364	259	127	1789	28
• Computer- en telecommunicatie-uitrusting	2	51	10	9	8	4	84	1
• Vervoer en andere machines en uitrusting	2	24	29	27	23	7	111	2
• Bouw en civieltechnische werken	111	178	199	215	161	93	955	15
• O&O, software, databanken en andere intellectuele eigendomsrechten	58	226	151	112	68	23	638	10
Andere	270	429	214	163	73	16	1165	18
• Investeringssteun aan huishoudens en IZW's	137	168	48	37	13	2	405	6
• Verwerving van niet-geproduceerde niet-financiële activa	15	45	49	29	15	5	157	2
• Productiesubsidies en inkomensoverdrachten	12	46	22	20	10	2	112	2
• Aankoop van niet-duurzame goederen en diensten	77	116	82	63	26	6	369	6
• Beloning van werknemers in de publieke sector	29	54	14	14	10	1	121	2
Totaal	1076	1680	1259	1203	809	385	6411	100
• Toewijzing uit FHV	998	1577	1169	1102	732	347	5925	
• Niet-terugvorderbare BTW	78	103	90	101	76	38	486	
Totaal (% van BBP)	0,23	0,34	0,24	0,23	0,15	0,07	0,21	

Bron : Federaal Planbureau.

Het belangrijkste kenmerk van dit plan is dat het grootste deel van de geplande uitgaven, namelijk 88% van het totaal, bestemd is voor de verhoging van de bruto-investeringen in vaste activa van de economie. Van deze 88% zal twee derde worden geïnvesteerd in materiële activa en één derde in immateriële activa (waarvan bijna de helft in O&O zal bestaan). Van deze 88% bestaat meer dan de helft uit directe overheidsinvesteringen, de rest uit investeringen door het bedrijfsleven (gefinancierd met van de overheid ontvangen kapitaaloverdrachten en gefinancierd uit de FHV) en, in mindere mate, investeringen door huishoudens en IZW's. Tabel 4a in de bijlage geeft een overzicht van de bijdragen van het PHV aan de verschillende overheidsfuncties, ingedeeld volgens COFOG (Classification of Functions of Government).

Volgens de (nog niet gepubliceerde) prognoses van het Federaal Planbureau zou het PHV bijdragen tot een stijging van de overheidsinvesteringen met gemiddeld 0,2% van het BBP over de periode 2021-2026.

Tabel 47. Effect van het PHV op overheidsinvesteringen

In procentpunten van het BBP

	Basisscenario = zonder PHV	Variant met PHV
	GEMIDDELD 2021-2026	GEMIDDELD 2021-2026
Bedrijfsinvesteringen, in % van het BBP tegen lopende prijzen	15,7	15,8
Investeringen van huishoudens (huisvesting), % van het BBP tegen lopende prijzen	5,2	5,2
Overheidsinvesteringen, in % van het BBP tegen lopende prijzen	2,8	3,0
Totale investeringen, % van BBP tegen lopende prijzen	23,7	23,9

Bron : Federaal Planbureau.

